

**Β Α Ρ Σ Α Ν Ο Υ Φ Ι Ο Υ
Κ Α Ι
Ι Ω Α Ν Ν Ο Υ**

**ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
(ΣΑ' - ΦΚΒ')**

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

Ἄπο τήν

ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Θεολόγο

Φ Ι Λ Ο Κ Α Λ Ι Α
Τ Ω Ν
Ν Η Π Τ Ι Κ Ω Ν Κ Α Ι Α Σ Κ Η Τ Ι Κ Ω Ν
10B

Ἐπόπτης

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητής Ἐκδόσεως

ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, Θεολόγος

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1988

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στὸν τόμο αὐτὸ δημοσιεύονται οἱ 293 ἐν συνεχείᾳ τοῦ 10Α τόμου Ἐρωταποκρίσεις τῶν ὀσίων καὶ θεοφόρων πατέρων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, ἧτοι ἀπὸ 230 μέχρι 522. Οἱ ὑπόλοιπες 316 θὰ δημοσιευθοῦν στὸν ἐπόμενο τόμο 10Γ, ποῦ ἤδη ἐτοιμάζεται καὶ θὰ κυκλοφορήσει στὶς ἀρχὲς τοῦ 1989.

ΣΑ'

Τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ συγχώρησιν αἰτήσαντος,
ἀπεκρίθη αὐθις ὁ μέγας Γέρων.

Ἀπόκρισις

5 **Ο** θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τυγχάνει· ἐὰν οὖν μὴ πράξωμεν τὰ πρότερα ἡμῶν ἀμαρτήματα, ἔχομεν ἤδη παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτῶν συγχώρησιν, ἐὰν μὴ πάλιν διστάζωμεν.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφέ μου, ἀσφάλισαι, ἵνα μὴ πληρωθῇ καὶ περὶ σοῦ, «ἰδοὺ ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί
10 σοι γένηται»· ἀπὸ τῆς ἀπειθείας σου φύγε, τὴν δὲ ἀπιστίαν μακρὰν ποιήσον ἀπὸ σοῦ· τῆς δὲ ἀνελπιστίας ἀλλοτριώθητι καὶ κολλήθητι τῷ Θεῷ ἀγαπῶν, πιστεύων, ἐλπίζων, καὶ ἔξεις ἐν αὐτῷ ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν..

ΣΛΑ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

15 Πάτερ, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα σκεπασθῶ ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν φαντασιῶν· καὶ εἰ ἔστι δυνατόν, ἀξιώσόν με τῆς ὑμῶν προσκυνήσεως, καὶ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς ὑμῶν ἀγίας φωνῆς· πιστεύω γὰρ ὅτι, ἐὰν τοῦτό μοι προσγένηται, πολλὴν ἐκ τούτου σκέπην εὕρισκω.

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ὅταν ζήτησε συγχώρηση,
τοῦ ἀποκρίθηκε πάλι ὁ μέγας Γέροντας.

Ἀπόκριση

Ο θάνατος καὶ ἡ ζωὴ μας βρίσκονται στὰ χέρια μας· ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐπαναλάβουμε τὶς προηγούμενες ἀμαρτίες μας, θὰ ἔχουμε ἤδη ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴ συγχώρηση αὐτῶν, ἐὰν δὲν διστάζουμε πάλι.

Στὸ ἐξῆς, ἀδελφέ μου, νὰ προσέχεις, γιὰ νὰ μὴ ἐκπληρωθεῖ καὶ σὲ σένα τὸ «νά, ἔχεις γίνεи ὑγιής· μὴ ἀμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ τίποτε χειρότερο»¹. Φύγε ἀπὸ τὴν ἀπειθείά σου, καὶ ἀπομάκρυνε ἀπὸ σένα τὴν ἀπιστία· γίνε ξένος τῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ προσκολλήσου στὸ Θεὸ, ἀγαπώντας, πιστεύοντας, καὶ ἐλπίζοντας, καὶ θὰ ἔχεις κοντά του αἰώνια ζωὴ. Γένοιτο.

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μέγας Γέροντα.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα, νὰ προφυλαχτῶ ἀπὸ τὶς νυχτερινὲς φαντασίες· καὶ ἐὰν εἶναι δυνατό, ἀξίωσέ με νὰ σᾶς προσκυνήσω καὶ νὰ ἀκούσω τὴν ἅγια φωνή σας· διότι πιστεύω ὅτι, ἐὰν μοῦ γίνεи αὐτό, θὰ βρῶ μεγάλη προστασία ἀπ' αὐτό.

1. Ἰω. 5,14.

Ἀπόκρισις

Φησὶν ἡ Γραφή, ὅτι ὁ ἐν ὀλίγῳ πιστός, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι»· εἰ ἐπίστευσάς μοι εἰπόντι καὶ παρόντι ἐπίστευσας· καὶ γὰρ τοὺς μὴ ἰδόντας καὶ πιστεύσαντας
 5 ἐμακάρισεν ὁ Κύριος. Καὶ πολλάκις ἔγραψά σοι περὶ ἀπειθείας καὶ ὀργῆς καὶ σκληρότητος· καὶ βλέπτω ὅτι ὡς παρὰ μίαν τίθεις μου τοὺς λόγους. Ἐπειδὴ οὖν ὀφειλέτης εἰμὶ τοῦ παρασχεῖν εἴ τι ἔχω, κατὰ τὴν λέγουσαν Γραφήν, «παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου», κἀγὼ σοι λέγω, κτήσασθαι ταπεινώσιν, ὑπακοήν, ἀγάπην, ἐλπί-
 0 δα, καὶ ἀπολογοῦμαι τῷ φιланθρώπῳ Θεῷ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν σου. Τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι, ἐὰν μὴ ταπεινωθῆς, οὐχ ὑπακούεις· καὶ ἐὰν μὴ ὑπακούῃς, οὐκ ἀγαπᾷς· καὶ ἐὰν μὴ ἀγαπᾷς, οὐ πιστεύεις οὐδὲ ἐλπίζεις.

Ἐὰν οὖν κοπιάσης ἔχειν ταῦτα, ἀναλογίζομαι ἐπ' ἐμὲ τὰς
 5 ἁμαρτίας σου πάσας· κἄν ἔχῃς σεαυτὸν λεπρόν, πιστεύω ὅτι ἀκούεις καὶ σὺ παρὰ τοῦ Σωτῆρος, «θέλω, καθαρίσθητι»· κἄν ἁμαρτωλόν, ἀκούεις, «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί»· εἰ δὲ καὶ τυφλὸν κατὰ τὴν πίστιν σου εὐρίσκεις.

Καὶ ταῦτα ἔγραψά σοι πρότερον καὶ κοιμᾶσαι· τὸ στόμα σου
 0 φύλαξον τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν πάλιν εἰς τὴν δεινοτάτην δυσφημίαν· κἄν ἕως αὐτῆς τῆς ψυχῆς σου φθάσης· πάνυ γὰρ ἴδρωσα δυσωπῶν ὑπὲρ ταύτης τὸν Θεόν. Ἐὰν προσέχῃς τοῦ φυλάξαι ἐξ ὅλης σου τῆς ψυχῆς τὰ εἰρημένα, οὐ μόνον ἀπὸ φαντασιῶν σε νυκτερινῶν φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν μηχανῶν τοῦ ἐχθροῦ, διὰ
 5 τοῦ βοηθοῦντός σου Χριστοῦ. Ἀμήν.

Ἀπόκριση

Η Γραφή λέγει, ὅτι ἐκεῖνος πού εἶναι πιστός στοῦ λίγο, εἶναι πιστός καί στοῦ πολύ. Ἐάν πιστεψες σ' ἐκεῖνα πού σοῦ εἶπα, πιστεψες καί πού ἤμουν παρών· διότι ὁ Κύριος ἐμακάρισε ἐκείνους πού δέν εἶδαν καί πίστεψαν. Καί πολλές φορές σοῦ ἔγραψα γιά ἀπειθεία καί ὀργή καί σκληρότητα, καί βλέπω ὅτι παίρνεις τὰ λόγια μου ἕνα πρὸς ἕνα. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶμαι ὀφειλέτης, καί πρέπει νὰ δίνω ἐάν ἔχω κάτι, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή πού λέγει, «νὰ δίνεις σὲ ὅποιον σοῦ ζητᾷ», καί ἐγὼ σοῦ λέγω, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή, ἀγάπη καί ἐλπίδα, καί τότε θὰ ἀπολογηθῶ στὸν φιλόανθρωπο Θεὸ γιά ὅλες τὶς ἁμαρτίες σου. Καί μάθε αὐτό, ὅτι, ἐάν δέν ταπεινωθεῖς, δέν ὑπακούεις· καί ἐάν δέν ὑπακούεις, δέν ἀγαπᾷς· καί ἐάν δέν ἀγαπᾷς, δέν πιστεύεις οὔτε ἐλπίζεις.

Ἐάν λοιπὸν κοπιᾶσεις ν' ἀποκτήσεις αὐτά, παίρνω πάνω μου ὅλες τὶς ἁμαρτίες σου· καί ἐάν ἔχεις τὸν ἑαυτό σου λεπρό, πιστεύω ὅτι θ' ἀκούσεις καί σὺ ἀπὸ τὸ Σωτήρα, «θέλω νὰ καθαρισθεῖς»²· ἂν τὸν ἔχεις ἁμαρτωλό, θ' ἀκούσεις, «σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές»³· ἐάν πάλι τυφλό, βρίσκεις σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου.

Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραψα καί προηγουμένως καί κοιμᾶσαι. Φύλαξε τὸ στόμα σου, γιά νὰ μὴ πέσει πάλι στή φοβερῶτατη βλασφημία· καί ἔστω νὰ φθάσεις ἕως τὴν ἴδια σου τὴν ψυχὴ· διότι ἴδρωσα πολὺ παρακαλώντας γι' αὐτὴν τὸν Θεό. Ἐάν προσέχεις καί φυλάξεις μὲ ὅλη σου τὴν ψυχὴ ὅσα σοῦ εἶπα, αὐτὰ δέν σὲ φυλάγουν μόνο ἀπὸ τὶς νυκτερινές φαντασίες, ἀλλὰ καί ἀπὸ ὅλες τὶς μηχανορραφίες τοῦ ἐχθροῦ, διὰ τοῦ Χριστοῦ πού εἶναι βοηθός σου. Γένοιτο.

---

2. Ματθ. 8,3.

3. Λουκᾶ 7,47.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, δέσποτα, καὶ εἶπέ μοι, πῶς δύναμαι σωθῆναι εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ὅτι λογισμὸς δειλίας ἀνέβη εἰς τὴν καρδίαν μου. Τί οὖν κελεύεις ποιῆσω;

5 Ἀπόκρισις

Κατὰ πάντα καιρὸν ἐὰν δύνηται ὁ ἄνθρωπος κόπτειν τὸ ἑαυτοῦ θέλημα ἐν πᾶσι, καὶ ἔχειν ταπεινὴν καρδίαν καὶ τὸν θάνατον διὰ παντὸς πρὸ ὀφθαλμῶν, δύναται σωθῆναι χάριτι Θεοῦ, καὶ ὅπου ἐὰν ᾗ, οὐ κατακυριεύει αὐτοῦ ἡ ἰοδειλία. Ὁ τοιοῦτος γὰρ τῶν ὀπιεσθεν ἐπελάθετο καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται.

Ποίει ταῦτα καὶ σῶζῃ ἀμερίμνως διὰ τὸν Θεόν.

Ἄδελφός τις νεώτερος, ἔχων πίστιν εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ἐπύκναζεν αὐτῷ ὡς διὰ ὠφέλειαν ψυχῆς, καὶ ἅπαξ ἅπαξ
15 τὰς χρείας αὐτοῦ ἐποίει ὡς ὑπηρετῶν αὐτῷ· καὶ ὁ ἀδελφός, μὴ κατανοήσας τὸ συμφέρον, οὐδὲν περὶ τούτου ἠρώτησεν· ὁ δὲ γέρων, θεόθεν γνοὺς ὡς διορατικός, γράφει αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα.

Παραίνεσις Βαρσανουφίου.

20 **Α**δελφέ, τὰ πρῶτα ἀμαρτήματα τὰ γεγονότα τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἀγίων καὶ τοῦ ἀββᾶ σου συνεχώρησέ σοι, πρὸς ἔνδειξιν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα πληρωθῇ ἐπὶ σὲ ἡ λέγουσα Γραφή· «ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις». Τί οὖν πάλιν προτρέπεις τὸ
25 πῦρ ἐλθεῖν εἰς τὸν δρυμῶνά σου; Ἐπειδὴ οὐκ ἀφιᾶσί σε εἰδέναι,

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Δέσποτα, δεῖξε ἔλεος σὲ μένα καὶ πές μου, πῶς μπορῶ νὰ σωθῶ σ' αὐτὸν τὸν καιρὸ, διότι λογισμὸς δειλίας ἀνέβηκε στὴν καρδιά μου. Τί μὲ συμβουλεύεις λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Εὰν ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀποκόπτει συνεχῶς τὸ θέλημά του σὲ ὅλα, νὰ ἔχει ταπεινὴ καρδιά καὶ νὰ ἔχει τὸν θάνατο συνεχῶς μπροστά του, μπορεῖ νὰ σωθεῖ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅπου καὶ ἂν βρίσκεται, δὲν τὸν κατακυριεύει ἡ δειλία. Διότι αὐτὸς ξέχασε τὰ περασμένα καὶ προχωρεῖ σ' αὐτὰ πού βρίσκονται μπροστά του.

Κάμνε αὐτὰ καὶ θὰ σωθεῖς ἀμέριμνα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Κάποιος νεώτερος ἀδελφός, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν ἀδελφὸ του, τὸν πλησίαζε γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, καὶ κάπου κάπου ἔκανε τὶς ἀνάγκες του σὰν ὑπηρέτης. Ὁ ἀδελφός, ἐπειδὴ δὲν κατάλαβε τὸ συμφέρον, δὲν ἐρώτησε τίποτε γι' αὐτό. Ὁ Γέροντας τότε, πληροφορηθεὶς αὐτὸ ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς διορατικὸς, τοῦ γράφει ἀπὸ μόνος του αὐτά.

Παραίνεση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, τὶς πρῶτες ἀμαρτίες, πού ἔχουν γίνει μὲ τὴν ἀνοχή τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς σοῦ τὶς συγχώρεσε μὲ τὴ μεσολάβηση τῶν ἁγίων καὶ τοῦ ἀββᾶ σου, πρὸς ἔνδειξη καρπῶν δικαιοσύνης, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ σὲ σένα ἡ Γραφή πού λέγει, «ὅπου πλεόνασε ἡ ἀμαρτία, ὑπερπερίσσευσε ἡ χάρη»⁴. Γιατί λοιπὸν προτρέπεις πάλι τὴ φωτιὰ νὰ ἔρθει στὸ

ἕως οὐ λάβωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τότε πληρώσουσιν εἰς σὲ τὸ θέλημα αὐτῶν· ὠφέλειαν γὰρ οὐκ ἔχει τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλὰ κίνδυνον.

Πρόσεχε οὖν, ὅτι μετὰ δικαιώματος ποιουσί σε διδάσκαλον, 5 ἵνα λάβῃς τὴν ἐπιτιμίαν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;». Ἄκουσον, ἀδελφέ· παραλυτικὸς ἐγένου, ὅτι θέλεις διακονεῖσθαι ὑπὸ ἄλλου; Οὐκ οἶδας ὅτι κριμὰ ἐστὶ μάλιστα νεωτέρῳ δυναμένῳ ὑπηρετεῖν ἄλλοις; Πίστευσόν μοι, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ἕως οὐ ἐπληροφόρησέ με ὁ Θεὸς ἡσυ- 10 χασαι, ἐμαυτῷ ὑπηρετοῦν, καὶ εἰς τὴν ἀσθένειαν κοπιῶν μικρὸν ἐψητὸν ἐμαυτῷ καὶ τὸ θερμόν.

Μὴ οὕτως, ἐπεὶ ἀποθνήσκεις κακῶς· ἀλλὰ χρείας γενομένης, μὴ περισσὸν λαλήσης τίποτε τοῦ ζητουμένου πράγματος· ὁ γὰρ μὴ οἰκοδομήσας τὸ ἴδιον κελλίον, πῶς ἄλλου οἰκοδομεῖ; Οὐκ 15 οἶδας ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν, «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι»; Μὴ πλανηθῆς τοῦ πλαγιάσαι ἀπὸ τούτων, ἐπεὶ τὸ αἷμά σου ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου· εἶπε δὲ μετὰ ταπεινῶσεως, ὡς ἔχει ἡ ἀλήθεια, τοῖς ἐρωτῶσί σε τί ποτε· συγχωρήσατέ μοι, ὅτι πλανῶμαι. Ἠρώτησα γὰρ καὶ ἤκουσα· ὅτι νε- 20 ὠτερος νεώτερον οὐκ ὠφελεῖ, ἐὰν τὴν δύναμιν τῆς Γραφῆς ὅλης ποτίσῃ αὐτὸν ὡς ποτόν.

Ἐὰν οὖν ποιήσης τὴν δύναμίν σου, καὶ γὰρ δίδωμί σοι λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐ μὴ ἐξαλειφθῆς ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας· ἀλλὰ τὴν δύναμίν μου ποιῶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ σε 25 ἀπὸ τοῦ δεινοῦ σκότους εἰς φῶς τὸ ἀνεκκλάλητον, ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς ἀμαρτίας θανάτου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ εἰ ἐπιποθεῖς σωθῆναι, μὴ καταφρονήσης τῶν εἰρημένων.

4α. Δικαίωμα εἶναι ὅ,τι δὲν ἔχει καύχησι, ἀλλὰ ἄρνησι τοῦ σφάλματος. Βλέπε ἐρωταπόκρισι 477 τοῦ τόμου αὐτοῦ. 5. Ρωμ. 2,21.

δάσος σου; Ἐπειδὴ δὲν σὲ ἀφήνουν νὰ γνωρίσεις, ὡς πού νὰ σὲ πάρουν στὰ χέρια τους, καὶ τότε θὰ πραγματοποιήσουν σὲ σένα τὸ θέλημά τους. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ὠφέλεια, ἀλλὰ κίνδυνο.

Πρόσεχε λοιπόν, διότι μετὰ δικαιώματος^{4α} σὲ κάνουν διδάσκαλο, γιὰ νὰ δεχθεῖς τὴν κατάκριση τοῦ Ἀποστόλου πού λέγει, «ἐσὺ πού διδάσκεις ἄλλον, δὲ διδάσκεις τὸν ἑαυτό;»⁵. Ἄκουσε, ἀδελφέ· ἔγινες παράλυτος, ἐπειδὴ θέλεις νὰ ὑπηρετεῖσαι ἀπὸ ἄλλον; Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι κρίμα, καὶ μάλιστα στὸν νεώτερο πού μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ ἄλλους; Πίστεψέ με, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ὡς πού μὲ πληροφόρησε ὁ Θεὸς νὰ ἡσυχάσω, ὑπηρετοῦσα ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό μου, καὶ στὴν ἀσθένειά μου ἔκαμνα λίγο βραστὸ καὶ τὸ ζεστό μου.

Μὴ φέρεσαι ἔτσι, διότι θὰ πεθάνεις ἄσχημα· ἀλλὰ ἐὰν παραστεῖ ἀνάγκη, νὰ μὴ πεῖς τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸ ζητούμενο πρᾶγμα· διότι ἐκεῖνος πού δὲν ἔκτισε τὸ κελλί του, πῶς κτίζει τὸ κελλί ἄλλου; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ὁ Κύριος εἶπε, «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε νὰ ὑπηρετηθεῖ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ»⁶; Μὴ πλανηθεῖς καὶ παρεκκλίνεις ἀπὸ αὐτὰ, διότι τὸ αἷμα σου θὰ εἶναι πάνω στὸ κεφάλι σου. Πὲς μὲ ταπείνωση σ' ἐκείνους πού σὲ ἐρωτοῦν κάτι, αὐτὸ πού εἶναι ἡ ἀλήθεια· ἴσχυρῶς με, διότι πλανῶμαι. Διότι ἐρώτησα καὶ ἄκουσα, ὅτι ὁ νεώτερος δὲν ὠφελεῖ τὸν νεώτερο, ἐὰν τὸν ποτίσει σὰν ποτὸ τὴ δύναμη ὅλης τῆς Γραφῆς'.

Ἐὰν λοιπόν καταβάλεις κάθε προσπάθεια καὶ ἐγὼ σοῦ δίνω τὸν λόγο μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἐξαλειφθεῖς ἀπὸ τὴν καρδιά μου, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμή μου παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σὲ βγάλει ἀπὸ τὸ φοβερὸ σκοτάδι στὸ ἀπερίγραπτο φῶς, ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν δαιμόνων στὴν ἐπίγνωση τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸν δεύτερο θάνατο τῆς ἁμαρτίας στὴν αἰώνια ζωὴ. Καὶ ἐὰν ποθεῖς νὰ σωθεῖς, μὴ περιφρονήσεις αὐτὰ πού σοῦ ἔχουν εἰπωθεῖ.

6: Ματθ. 20,28.

Ἴδομί σε καρποφοροῦντα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνά τριᾶκοντα, ἀνά ἐξήκοντα, ἀνά ἑκατόν, εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

ΣΛΔ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

5 Διὰ τὸν Κύριον συγχώρησόν μοι, πάτερ, ὅτι ἀγνοῶν ἐχλευαζόμεν, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα βάλω ἀρχήν.

Ἀπόκρισις

10 **Ε**ὐρίσκομεν, ἀδελφέ, ὅτι, ὅτε προσήρχοντό τινες τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ γνησίᾳ τῇ μετανοίᾳ, ἐλάμβανον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς εἶπεν ἐκείνη τῷ ἁμαρτωλῷ, «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί»· κἀγὼ σοι λέγω, ἐὰν ποιήσης τὴν δύναμίν σου ποιῆσαι τὰ παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα, ἐλεεῖ σε ὁ ἐλεήσας τὸν Δαβὶδ καὶ συγχωρήσας αὐτῷ καὶ τῇ ἁμαρτωλῷ. Ἐπεὶ δὲ εἶπας, ὅτι 'βαλεῖν θέλω ἀρχήν', κἀμὲ χαροποιεῖς· ἀρχὴ δὲ ἐστὶ 15 ταπείνωσις καὶ φόβος Θεοῦ· φόβος δὲ Θεοῦ, ἀρχὴ τῆς σοφίας. Τί δὲ ἐστὶν 'ἀρχὴ τῆς σοφίας', ἀλλ' ἢ τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τῶν μισουμένων ὑπὸ Θεοῦ;

Πῶς δὲ ἀπέχεταιί τις ἐκ τούτων, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ ποιεῖν τι ἐκτὸς ἐρωτήσεως καὶ συμβουλίας, ἢ λαλεῖν τι τῶν μὴ δεόντων, 20 καὶ μετὰ τούτων ἔχειν ἑαυτὸν μωρὸν καὶ ἄναλον καὶ ἐξουδενωμένον καὶ μηδὲν ὄντα παντελῶς; Οὐχ ὡς δίκαιος λέγω σοι, ὁ μέλλω λέγειν, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς οἶδεν· ἀλλ', ἐὰν πιστεύσης κατὰ τὴν πίστιν σου, ποιεῖ μετὰ σοῦ ὁ Κύριος. Γέγραπται γάρ· «πολὸν ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Ποίησον οὖν τὴν δύναμίν

7. Λουκᾶ 7,47.

8. Παρμ. 1,7.

Εἶθε νὰ σὲ δῶ νὰ καρποφορεῖς στὸν ἀμπελώνα τοῦ Δεσπότη μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τριάντα, ἀνὰ ἑξήντα, ἀνὰ ἑκατό, πρὸς δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γένοιτο.

234

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Γιὰ τὸν Κύριο συγχώρεσέ με, πάτερ, διότι χλευαζόμεουν χωρὶς νὰ τὸ ξέρω, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ νὰ βάλω ἀρχή.

Ἀπόκριση

Διαβάζουμε, ἀδελφέ, ὅτι, ὅταν κάποιοι προσέρχονταν στὸ Δεσπότη Χριστὸ μὲ γνήσια μετάνοια, ἔπαιρναν ἄφεση ἁμαρτιῶν, ὅπως εἶπε σ' ἐκείνη τὴν ἁμαρτωλή, «σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές»⁷. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, ἐὰν προσπαθήσεις νὰ κάνεις αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω, θὰ σὲ ἐλεήσει αὐτὸς ποῦ ἐλέησε τὸν Δαβὶδ καὶ συγχώρεσε αὐτὸν καὶ τὴν ἁμαρτωλή. Καὶ ἐπειδὴ εἶπες, 'θέλω νὰ βάλω ἀρχή', χαροποιεῖς καὶ ἐμένα· καὶ ἀρχὴ εἶναι, ταπείνωση καὶ φόβος Θεοῦ· καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς σοφίας⁸. Καὶ τί ἄλλο εἶναι 'ἀρχὴ τῆς σοφίας' παρὰ τὸ νὰ ἀπέχεις ἀπὸ ὄλους ἐκείνους ποῦ μισοῦνται ἀπὸ τὸ Θεό;

Καὶ πῶς ἀπέχει κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, παρὰ μὲ τὸ νὰ μὴ κάνει τίποτε χωρὶς ἐρώτηση καὶ συμβουλή ἢ νὰ μὴ λέγει κάτι ἀπὸ τὰ μὴ ἀναγκαῖα, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτο του μωρὸ καὶ ἀνάλατο καὶ ἐξουθενωμένο καὶ ἐντελῶς ἀνάξιο λόγου; Δὲν σοῦ τὸ λέγω σὰν δίκαιος, αὐτὸ ποῦ πρόκειται νὰ σοῦ πῶ, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει· ἀλλά, ἐὰν θὰ πιστέψεις, ὁ Κύριος θὰ σοῦ φερθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου. Διότι ἔχει γραφεῖ· «ἡ δέηση ποῦ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»⁹. Προσ-

9. Ἰακ. 5,16.

σου βαλεῖν εἰς τὸ βαλάντιόν σου τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ γὰρ βάλω εἰς αὐτὸ τὰ μυρία μου τάλαντα, καὶ μὴ ἀμελήσης τούτων, ἐπεὶ μέγα γίνεται σου τὸ πένθος.

Πάντοτε δὲ μιμνήσκου καὶ φύλαξον αὐτά, καὶ πιστεύω ὅτι οὐκ εἰς κενὸν γίνεται σου ὁ κόπος, οὐδὲ ὁ ἔμῳς ὑπὲρ σοῦ γινόμενος· ἐὰν φυλάξης τὸν μαργαρίτην, πλουτῆσαι ἔχεις εἰς αὐτόν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΛΕ'

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτόν.

10 Ἐπειδὴ, δέσποτα, θλίβομαι εἰς τὸν ἀββᾶν, ὡς ἔχοντα διαφορὰν περισσοτέραν μου πρὸς τινὰς ἀδελφούς, καὶ σκανδαλίζομαι εἰς αὐτὸν τοσοῦτω, ὥστε καὶ πολεμεῖσθαι μισεῖν αὐτόν, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δήλωσόν μοι, τί ποιήσω.

Ἀπόκρισις

15 **Α**δελφέ, σεαυτὸν πειράζεις· οὐκ οἶδας ὅτι ἕκαστος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται δελεαζόμενος; Πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι ταχέως ἐζήτησεν ὁ διάβολος σαλεῦσαί σε ἀπὸ τῆς παραδοθείσης σοι νουθεσίας· «μὴ δώῃ αὐτῷ ὁ Θεὸς χώραν». Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ· «ἰδοὺ ἤτησεν ὑμᾶς ὁ διάβολος, ὥστε σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· καὶ γὰρ ἐδεήθην τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα μὴ ἐκλείπη ἡ πίστις σου». Ἀδελφέ, μὴ πρόσεχέ τινι ἄλλῳ, ἀλλὰ σεαυτῷ· καὶ μὴ περιεργάζου, οὐκ ὠφελεῖ σε γὰρ εἰς οὐδὲν διὰ μηδὲν ἐτάραξεν οὕτως ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου.

πάθησε λοιπὸν μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη νὰ βάλεις στὸ βαλάντι σου τὰ ἑκατὸ δηνᾶρια, καὶ ἐγὼ θὰ βάλω σ' αὐτὸ τὰ μύρια μου τάλαντα καὶ νὰ μὴ ἀμελήσεις αὐτά, διότι θὰ πενθήσεις πολύ.

Νὰ τὰ θυμᾶσαι πάντοτε καὶ φύλαξέ τα. Καὶ πιστεύω ὅτι δὲν γίνεται στὸ κενὸ οὔτε ὁ δικός σου οὔτε ὁ δικός μου κόπος πὺ γίνεται γιὰ σένα. Ἐὰν φυλάξεις τὸ μαργαριτᾶρι, μπορεῖς νὰ πλουτήσεις σ' αὐτὸ, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

235

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἰσίου.

Ἐπειδὴ, δέσποτα, στενοχωριέμαι γιὰ τὸν ἄββᾶ, διότι κάνει μεγαλύτερη διάκριση σὲ μερικοὺς ἀδελφούς, καὶ σκανδαλίζομαι μ' αὐτὸν τόσο πολύ, ὥστε καὶ πολεμοῦμαι νὰ τὸν μισῶ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ πές μου τί νὰ κάνω.

Ἄποκριση

Αδελφέ, πειράζεις τὸν ἑαυτό σου· δὲν γνωρίζεις ὅτι καθένας πειράζεται δελεαζόμενος ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν ἐπιθυμία; Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, διότι ὁ διάβολος ζήτησε νὰ σὲ σαλεύσει γρήγορα ἀπὸ τὴ νουθεσία πὺ σοῦ παραδόθηκε· «εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τοῦ δώσει τόπο»¹⁰. Ὁ Κύριος εἶπε στὸν Πέτρο, «νά, ὁ διάβολος σὰς ζήτησε, ὥστε νὰ σὰς κοσκινίσει σὰν τὸ σιτάρι, καὶ ἐγὼ παρακάλεσα τὸν Πατέρα μου, γιὰ νὰ μὴ λείψει ἡ πίστη σου»¹¹. Ἀδελφέ, νὰ μὴ προσέχεις κανένα ἄλλον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτό σου· καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι, διότι δὲν σὲ ὠφελεῖ σὲ τίποτε· ὁ σατανᾶς τάραξε τόσο πολύ τὴν καρδιά σου γιὰ τὸ τίποτε.

10. Ἐφ. 4,27.

11. Λουκᾶ 22,31.

Βλέπε μὴ ματαιώσης μου τὴν ὑπὲρ σοῦ δέησιν τὴν πρὸς τὸν Θεόν· καὶ εἰ οὐκ ἤλθες ἄρτι, δηλῶσαί σοι εἶχον ταῦτα· ἤμαρτες, ἠσύχασον· καὶ μὴ λογίζου τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ· ὁ γὰρ ἀγαθὸς τὰ ἀγαθὰ λογίζεται, ὁ δὲ κακὸς τὰ κακά· ὁ Κύριος συγχωρήσοι σοι'. Ἐγείρου πάλιν κρατούμενος τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστεύσης τοῖς λογισμοῖς σου· ὡς θέλουσι γὰρ οἱ δαίμονες δεικνύουσί σοι τὰ πράγματα· ἀσφαλίζου ἀπ' αὐτῶν· δεινοὶ γὰρ εἰσι καὶ μαίνονται κατὰ σοῦ. Καταργήσοι αὐτοὺς ὁ Κύριος τὸ τάχος ἀπὸ σοῦ, ἀδελφέ.

ΣΑΣ'

10 Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν λογισμῶν θλιβόμενος, ἔπεμψε πάλιν παρακαλῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα πέμψαι αὐτῷ λόγον ζωῆς.

Ὁ δὲ ἀντέγραψεν αὐτῷ ταῦτα.

15 **Α**δελφέ, κακῶς ταρασσουσί σε οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ δαίμονες εἰς τὸν ἀββᾶν σου, κατὰ τὴν κακὴν αὐτῶν τέχνην, ἵνα μισήσης αὐτὸν ἀγαπῶντά σε καὶ θλίψῃς αὐτὸν θέλοντά σε σκεπάσαι κατὰ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα πληρώσωσι κατὰ σοῦ τὸ εἰρημένον, «ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με· καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς 20 μου». Πολλάκις γὰρ πληροφορεῖ σε ὅτι ἀγαπᾷ σε, καὶ οὐ πιστεύεις· ἀλλ' ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου τυφλοῖ σου τὴν καρδίαν, ἵνα λογίξῃ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ πικρὰ ἀντὶ γλυκέων, ἵνα λάβῃς τὸ «οὐαί», σὺν τῷ λέγοντι τὸ καλὸν κακόν, καὶ τὸ γλυκὸ πικρόν· τῷ τιθέντι τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος.

25 Κλέπτουσί σε, ἀνόητε καὶ βραδὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐ νοεῖς ὅτι εἰς ἀπώλειάν σε ψυχῆς θέλουσιν ἐνεγκεῖν, καὶ κρύπτεις παρὰ

Πρόσεχε νὰ μὴ ματαιώσεις τὴ δέησή μου γιὰ σένα πρὸς τὸ Θεό· καὶ ἐὰν δὲν ἐρχόσουν τώρα, θὰ μπορούσα νὰ σοῦ πῶ αὐτά· ‘ἀμάρτησες, ἠσύχασε· καὶ μὴ σκέπτεσαι τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ καλά· διότι ὁ καλὸς σκέπτεται τὰ καλά, καὶ ὁ κακὸς τὰ κακά· εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συγχωρήσει’. Σήκω πάλι στηριζόμενος στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστέψεις στοὺς λογισμοὺς σου· διότι οἱ δαίμονες σοῦ δείχνουν τὰ πράγματα ὅπως θέλουν. Προφυλάξου ἀπ’ αὐτούς, διότι εἶναι φοβεροὶ καὶ μαίνονται ἐναντίον σου. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ τοὺς καταργήσει γρήγορα ἀπὸ σένα, ἀδελφέ.

236

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐπειδὴ θλιβόταν ἀπὸ τοὺς ἴδιους λογισμοὺς, ἔστειλε πάλι νὰ παρακαλέσει τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ τοῦ στείλει λόγο ζωῆς.

Καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε αὐτά.

Αδελφέ, κακῶς σὲ ταρασσουν οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ δαίμονες γιὰ τὸν ἄββᾶ σου, σύμφωνα μὲ τὴν κακὴ τους τέχνη, γιὰ νὰ μισήσεις αὐτὸν ποὺ σὲ ἀγαπᾶ καὶ νὰ στενοχωρήσεις αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ σὲ προστατεύσει σὰν τὴν ψυχὴ του, γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν ἐναντίον σου αὐτὸ ποὺ εἰπώθηκε· «ἀντὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν, μὲ διέβαλλαν· καὶ μοῦ ἀνταπέδωσαν κακὰ ἀντὶ καλῶν, καὶ μίσος ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου»¹². Διότι πολλές φορὲς σὲ διαβεβαιώνει, ὅτι σὲ ἀγαπᾶ, καὶ δὲν πιστεύεις· ἀλλὰ ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου τυφλώνει τὴν καρδιά σου, γιὰ νὰ σκέπτεσαι κακὰ ἀντὶ καλῶν καὶ πικρὰ ἀντὶ γλυκῶν, γιὰ νὰ δεχθεῖς καὶ ἐσὺ τὸ ‘ἀλλοίμονο’ μαζί μ’ ἐκεῖνον ποὺ λέγει τὸ καλὸ κακὸ καὶ τὸ γλυκὸ πικρὸ· μαζί μ’ ἐκεῖνον ποὺ θεώρησε τὸ σκοτάδι φῶς καὶ τὸ φῶς σκοτάδι.

Σὲ κλέβουν, ἀνόητε καὶ ἄργε στὴν καρδιά, καὶ δὲν καταλαβαίνεις ὅτι θέλουν νὰ σὲ ὀδηγήσουν σὲ ἀπώλεια ψυχῆς· κρύ-

12. Ψαλμ. 108, 4.

σεαυτῶ καὶ παρορᾶς μου τοὺς λόγους καὶ ἐπιτιτρώσκεις αὐτούς. Οὐκ ὠφελοῦσί σε ταῦτα, οὐκ ὠφελοῦσί σε· ἐὰν δὲ οὐ πληροφορηῖται σου ἡ καρδία, οὐκ εἶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάβολος· αὐτὸς γὰρ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ ἔστηκε καὶ ἐν τῇ ἀπειθείᾳ· καὶ οἱ μὴ πειθόμενοι, 5 διάβολοι κατ' αὐτὸν γίνονται.

Οὐ συνιεῖς τί ποιεῖς, ἀδελφέ μου, ὅτι πολλάκις φέρεις τὸν ἀββᾶν σου εἰς παροξυσμὸν καὶ βαστάζει σου τὴν δυσκολίαν; Καὶ πολλάκις παρακαλεῖ σε ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ ἀγαπητόν, ὡς ἔχει σε μετὰ ἀληθείας, καὶ πρὸς ὧραν μαλάσσεται σου ἡ καρδία καὶ 10 πάλιν οὐ στήκεις εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετατρέπη πάλιν ὡς ἡ σελήνη; Πρὸς τὸν Δεσπότην μου Θεὸν ἔχω πῶς λαλῶ σοι μηδὲν ἄνευ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· καὶ πολλάκις ἐζήτησα πέμψαι σοι λόγον περὶ τῶν κινήματων σου καὶ τῶν ἐνθυμήσεων τῆς καρδίας σου καὶ ἐμακροθύμησα μέχρι τῆς σήμερον, 15 ἐκδεχόμενός σε συνιέναι τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνον, ἀνάσχου μου τοῦ ἐλαχίστου καὶ ἀπόσχου ἀπὸ σοῦ τὰς κακὰς ἐνθυμησεις, καὶ ἀνάλαβε τὰς καλὰς, ἀκακίαν, ἀγάπην, μακροθυμίαν, ταπείνωσιν τὴν κενοῦσαν ὅλην τὴν βελοθήκην τοῦ διαβόλου καὶ ἀναψύχουσαν τὴν κεφαλὴν τῶν κτωμέ- 20 νων αὐτήν, τὴν ἐφέλκουσαν πρὸς ἑαυτὴν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐξυπνίσθητι, γρηγόρησον, εὐθύμησον, παρακλήθητι ἐν τούτῳ καὶ πόθησον σωθῆναι. Μίσησον τὸν φθόνον, ζῆλόν τε καὶ ἔριν καὶ καταλαλιὰν καὶ τὰ ὅμοια τούτοις καὶ γενοῦ πρόβατον ἄκακον τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ, μέλος τίμιον τοῦ κοινοβίου, σκεῦος 25 ἡγιασμένον, υἱὸς τῆς βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξης, ὅπως, κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενος, τύχης τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως.

Μαρτυρεῖ γάρ μοι ὁ Θεὸς ὅτι εὐχομαι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου· δώη μοι πῶς θέλω σε σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν 30 ἀληθείας ἐλθεῖν. Εἰ ἐμελέτας μου τοὺς λόγους συνεχῶς, οὐκ εἶχες σφαλῆναι οὐδὲ πλανηθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαι τὴν κατὰ Θεὸν τεθλιμ-

βεις μέσα σου και περιφρονεῖς τὰ λόγια μου και τὰ καταχρηστεύεις. Δέν σε ὠφελοῦν αὐτά, δέν σε ὠφελοῦν· ἐάν ἡ καρδιά σου δέν πείθεται, δέν εἶσαι ἄνθρωπος ἀλλά διάβολος· διότι αὐτός ἔχει σταθεῖ στήν ἀπιστία και στήν ἀπειθεια, και αὐτοὶ ποὺ δέν πείθονται, γίνονται διάβολοι ὅμοιοι μ' αὐτόν.

Δέν καταλαβαίνεις τί κάνεις, ἀδελφέ μου, ὅτι πολλές φορές ὀδηγεῖς τὸν ἀββᾶ σου σε παροξυσμὸ και βαστάζει τὴ δυσκολία σου; Και πολλές φορές σε παρακαλεῖ σὰν γνήσιο και ἀγαπητὸ υἱό, ὅπως σε ἔχει πραγματικά, και πρὸς στιγμή μαλακώνει ἡ καρδιά σου, και πάλι ὅμως δέν μένεις στὸ καλό, ἀλλὰ μετατρέπεται πάλι ὅπως ἡ σελήνη; Ἔχω ὅλη τὴν πεποίθησή μου στὸ δεσπότη μου Θεό, και δέν σοῦ λέγω τίποτε χωρὶς τὸ Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου· και πολλές φορές θέλησα νὰ σοῦ στείλω λόγο γιὰ τὶς κινήσεις σου και τὶς ἐνθυμήσεις τῆς καρδιάς σου και μακροθύμησα μέχρι σήμερα, περιμένοντας νὰ καταλάβεις τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνο μου· δεῖξε ἀνοχή πρὸς ἐμένα τὸν ἐλάχιστο και ἀπομάκρυνε ἀπὸ μέσα σου τὶς κακὲς ἐνθυμήσεις, και ἀνάλαβε τὶς καλές, τὴν ἀκακία, τὴν ἀγάπη, τὴν μακροθυμία, τὴν ταπεινωση ποὺ ἀδειάζει ὅλη τὴ βελοθήκη τοῦ διαβόλου και ἀναψύχει τὴν κεφαλὴ ἐκείνων ποὺ τὴν ἀποκτοῦν· ἐκείνην ποὺ προσελκύει κοντά της τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Ξύπνα, δεῖξε ἐγρήγορη και εὐθυμία, παρηγορήσου μ' αὐτὸ και πόθησε νὰ σωθεῖς. Μίσσησε τὸν φθόνο, τὴ ζήλεια και τὴν ἔριδα, τὴν καταλαλιά και τὰ ὅμοια μ' αὐτά, και γίνε ἄκακο πρόβατο τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ, τίμιο μέλος τοῦ κοινοβίου, ἀγιασμένο σκεῦος, υἱὸς τῆς βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξας, γιὰ νὰ ἐπιτύχεις τὴν αἰώνια ζωὴ, και τὴν ἐνδοξη Ἀνάσταση, ἀφοῦ ζήσεις σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυράς μου, ὅτι προσεύχομαι γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Εἶθε νὰ ἐκπληρώσει τὸν πόθο μου, νὰ σωθεῖς και νὰ ἔλθεις σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Ἐάν μελετοῦσες συνέχεια τὰ λόγια μου, δέν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ σφάλεις οὔτε νὰ πλανηθεῖς, ἀλλὰ θὰ βάδιζες τὸν θλιμμένο και σπύλωμένο καὶ ἐλ-

μένην ὁδόν, τὴν ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον, τὴν ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ὁ Θεὸς συνετίσῃ σε, ἀδελφέ, εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

ΣΛΖ'

Ἐρωτήσεις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

- 5 Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον· καὶ ἐπεὶ
μνημονεύω ὅτι λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι 'εἰσέλθωμεν εἰς
τὸ κελλίον καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν', καὶ
ὅταν μνημονεύω οὐκ ἔχω πόνον περὶ αὐτῶν, πολλάκις δὲ
ποθῶ καὶ κατάνυξιν καὶ οὐκ ἔρχεται, εἶπέ μοι, τί ἐστὶ τὸ
10 κωλύον αὐτὴν καὶ οὐκ ἔρχεται;

Ἀπόκρισις

- Α**δελφέ, χλευάζῃ λέγων καὶ οὐ θέλεις, ὅτι οὐ θέλεις μετὰ
ἀληθείας. Τὸ γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον τῆς ψυχῆς,
ἐστὶ καὶ τὸ ἐρευνῆσαι αὐτὴν καὶ συνάξαι τὸν λογισμὸν
15 ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· τότε πονοῦμεν καὶ κατανουσόμε-
θα. Ὁ κωλύων οὖν τὴν κατάνυξιν ἐλθεῖν σοι, τὸ θέλημά σου
ἐστίν· ἐὰν γὰρ μὴ κόψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον θέλημα, οὐ πονεῖ
καρδία· ἡ ἀπίστία δὲ οὐκ ἀφίει σε κόψαι τὸ θέλημά σου, ἡ δὲ ἀπι-
στία γίνεται ἀπὸ τοῦ θέλῃν ἡμᾶς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ
20 Κύριος εἶπε· «πῶς δύνασθε πιστεῦειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων
λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦν-
τες;». Πολλάκις κωλύω τὸ ὕδωρ κατελθεῖν διὰ τοῦ στόματός
σου εἰς τὴν κοιλίαν σου, καὶ σὺ διὰ τοῦ ρώθωνος ροφᾶς αὐτό·
τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δεινὸν δικαίωμα, τὸ καταφέρον εἰς ἄδην τὸν ἄν-
25 θρωπον.

Διὰ τοῦτο οὖν χλευάζουσί σε ὁ πικρότατοι δαίμονες, καὶ τὰ

Θεὸ δρόμο, πὸ ὁδηγεῖ στὴν αἰώνια ζωὴ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνετίσει, ἀδελφέ, στὸ θέλημά του.

237

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἐπει-
δὴ θυμᾶμαι ὅτι οἱ πατέρες λέγουν, ‘νὰ μπαίνουμε στὸ κελλ-
λὶ καὶ νὰ φέρνουμε στὴ μνήμα μας τὶς ἁμαρτίες μας’, καὶ
ὅταν τὶς φέρνω δὲν πονᾶ γι’ αὐτές, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς
ποθᾶ καὶ κατάνυξη, ἀλλὰ δὲν ἔρχεται, πὲς μου, τί εἶναι
αὐτὸ πὸ τὴν ἐμποδίζει καὶ δὲν ἔρχεται;

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἀστειεύεσαι λέγοντας αὐτὰ, καὶ δὲν θέλεις· διό-
τι πραγματικὰ δὲν θέλεις. Διότι τὸ νὰ μποῦμε στὸ κελλ-
λὶ τῆς ψυχῆς σημαίνει καὶ νὰ τὴν ἐρευνήσουμε καὶ νὰ
συμμαζέψουμε τὸν λογισμό μας ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο· τότε πο-
νοῦμε καὶ καταπληγωνόμαστε. Ἐκεῖνος λοιπὸν πὸ ἐμποδίζει
τὴν κατάνυξη νὰ ἔλθει σὲ σένα, εἶναι τὸ θέλημά σου· διότι, ἐὰν
ὁ ἄνθρωπος δὲν κόψει τὸ θέλημά του, δὲν πονᾶ ἢ καρδιά· ἢ
ἀπιστία ὅμως δὲν σὲ ἀφήνει νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου, καὶ ἢ
ἀπιστία δημιουργεῖται, ἐπειδὴ θέλουμε τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ Κύριος εἶπε· «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε, δεχόμενοι δόξα
ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὴ ζητώντας τὴ δόξα ἀπὸ τὸν μόνο
Θεό;»¹³. Πολλὲς φορὲς ἐμποδίζω τὸ νερὸ νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὸ
στόμα σου στὴν κοιλιὰ σου καὶ σὺ τὸ ρουφᾶς μὲ τὴ μύτη σου·
αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερὸ αἷτιο πὸ κατεβάζει τὸν ἄνθρωπο στὸν
ἅδη.

Γι’ αὐτὸ λοιπὸν σὲ χλευάζουν οἱ πικρότατοι δαίμονες καὶ

13. Ἰω. 5,44.

εὐκόλα δύσκολά σοι ποιοῦσιν. Ἡ ἐρωτῶν με, παῦσαι τοῦ θελήματός σου καὶ τοῦ δικαιώματος καὶ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ ἐγὼ παύομαι ἀπὸ σοῦ. Εἰ οὖν οὐ πονεῖς κόψαι τὸ θέλημά σου καὶ μὴ θελούσης σου τῆς καρδίας, τί ἔσται τὸ ὄφελος τῆς ἐρωτήσεώς σου; Ἐγὼ εἶπόν σοι· ὁδὸς σὺ τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ ἐγὼ παρέχω τὰ μυρία μου τάλαντα, καὶ ἴδου τὰ παλαιά σου ἀμαρτήματα ἀφῆθησαν, καὶ φιλονεικεῖς διὰ τῆς παραθυρίου τοῦ δικαιώματος εἰς χεῖρονα ἐμπεσεῖν.

Παῦσαι, ἀδελφέ, οὐ καλὴ γάρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς αὕτη. Εἶπε γὰρ ἡ 10 Ἀμμᾶ Σάρρα· «ἐὰν θέλω ἀρέσαι πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὰς θύρας αὐτῶν εὐρίσκομαι μετανοοῦσα»· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην». Εἰ ἐξ ἀληθείας θέλεις κλαῦσαι τὰς ἀμαρτίας σου, σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ ἀπόθانون ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· κόπος γάρ ἐστὶν, ἀδελφέ, τὸ σωθῆναι 15 ἄνθρωπον. Τὰ τρία ταῦτα κόψον, θέλημα, δικαίωμα, ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ ἔρχεται σοι κατάνυξις μετὰ ἀληθείας, καὶ σκεπάζει σε ὁ Θεὸς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Ἀδελφέ, μαρτύρομαί σοι· πρόσεχε σεαυτῷ, χαίρων, δερόμενος, ἐλεγχόμενος, ὑβριζόμενος, παιδευόμενος, ἄφες τὴν πανουρ- 20 γίαν τοῦ ὄφεως ἀπὸ σοῦ, μὴ τὴν φρόνησιν, καὶ κράτει τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μετὰ φρονήσεως, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος. Ἴδου ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας· ἐὰν ἀρέσκη σοι βάδιζε, καὶ ὁ Θεὸς δίδωσί σοι χεῖρα, εἰ δὲ οὐ θέλεις, σὺ ὄψει· ἕκαστος γὰρ ὁ θέλων, ἔχει ἑαυτοῦ τὴν ἐξουσίαν. Ἐὰν δὲ ἀπολύσης αὐτὴν ἄλλω, 25 αὐτὸς ἀμέριμος εἶ, καὶ ἄλλος βαστάζει σου τὴν μέριμναν. Ἐπίλεξαι ὃ θέλεις.

ΣΛΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

σοῦ κάνουν τὰ εὐκόλα δύσκολα. Ἐπομένως ἤ, ἐρωτώντας με, σταμάτησε τὸ θέλημά σου καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἢ ἐγὼ θὰ σταματήσω νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ σένα. Ἐὰν λοιπὸν δὲν κοπιάζεις νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου καὶ ὅταν ἡ καρδιά σου δὲ θέλει, ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελος τῆς ἐρωτήσεώς σου; Ἐγὼ σοῦ εἶπα, ‘δῶσε ἐσὺ τὰ ἑκατὸ δηνάρια, καὶ ἐγὼ σοῦ δίνω τὰ μύρια μου τάλαντα, καὶ νά, οἱ παλαιές σου ἁμαρτίες συγχωρήθηκαν’, ἀλλὰ ἐσὺ ἀγωνίζεσαι μὲ τὸ παραθυράκι τοῦ δικαιώματος νὰ πέσεις σὲ χειρότερα.

Σταμάτησε, ἀδελφέ, διότι αὐτὸς ὁ δρόμος δὲν εἶναι καλός. Ἡ Ἀμμᾶ Σάρρα εἶπε· «ἐὰν θέλω νὰ ἀρέσω σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, βρίσκομαι μετανιωμένη στὶς θύρες τους». Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἐὰν ἤμουν ἀρεστὸς στοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἤμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ»¹⁴. Ἐὰν θέλεις νὰ κλάψεις πραγματικὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, καὶ πέθανε ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο· διότι, τὸ νὰ σωθεῖ ἄνθρωπος, ἀπαιτεῖται κόπος, ἀδελφέ. Κόψε αὐτὰ τὰ τρία, τὸ θέλημα, τὸ δικαίωμα, τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, καὶ θὰ σοῦ ἔρθει πραγματικὴ κατάνυξη· καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ προστατέψει ἀπὸ κάθε κακό.

Ἀδελφέ, σὲ ἐξορκίζω· πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ χαίρεσαι ὅταν δέρνεσαι, ἐλέγχεσαι, ὑβρίζεσαι καὶ παιδεύεσαι· ἄφησε τὴν πανουργία τοῦ φιδιοῦ, ὄχι τὴ φρόνησή του, καὶ κράτησε τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μαζί μὲ τὴν φρόνηση, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει. Νὰ ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας· ἐὰν σοῦ ἀρέσει βιάδιζε, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει χέρι βοήθειας, ἐὰν ὅμως δὲν θέλεις, ἢ εὐθύνη θὰ εἶναι δική σου. Διότι ὅποιος θέλει, ἔχει τὴν ἐξουσία ὁ ἴδιος. Ἐὰν ὅμως τὴν δώσεις σὲ ἄλλον, ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι ἀμέριμος καὶ ἄλλος θὰ βαστάζει τὴ μέριμνό σου· διάλεξε ὅποιο θέλεις.

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

14. Γαλ. 1,10.

Τίς ἐστὶν ἡ πανουργία καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀκεραιότης
μετὰ φρονήσεως;

Ἀπόκρισις

5 **Τ**ὴν πανουργίαν τοῦ ὄφρα εἶπόν σοι, ἀφορῶν σου τὴν
φρόνησιν· ἡ γὰρ πανουργία τοῦ διαβόλου ὄλα τὰ κακὰ
ἐνθυμήματα φέρει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐὰν μείνη ἐν
τούτοις ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐκτείνει τὴν πανουργίαν αὐ-
τοῦ. Ὅλα γὰρ τὰ τῆς πανουργίας ἀπώλειά ἐστὶ ψυχῆς, «πᾶν γὰρ
δένδρον σαπρὸν, καρποῦς σαπρῶς ποιεῖ», ἡ δὲ φρόνησις εἰς διά-
10 κρισιν φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Εἶπόν σοι, ἀδελφέ, ἔκραται τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς
μετὰ φρονήσεως· καὶ γὰρ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῆς καλὰ καὶ ὠφέλι-
μα· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καρποῦς καλοῦς ποιεῖ». Ἡ πανουρ-
γία κάκωσιν ἐμποιεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ψυχῆς καὶ σώματος, ἡ δὲ
15 ἀκεραιότης μετὰ φρονήσεως εἰς ἀνάπαυσιν λογισμῶν καὶ ἡσυ-
χίαν ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον φέρει τὸν ἄνθρω-
πον.

Σπούδασον κτήσασθαι ταῦτα καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος· τοῦτο
γὰρ θέλημα αὐτοῦ ἐστὶν, ἡ σωτηρία παντὸς ἀνθρώπου.

ΣΛΘ'

20 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Δέομαί σου, δέσποτα, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι ἄνευ ἡσυ-
χίας οὐ δύνασαι μετανοῆσαι'. Ἐὰν οὖν ἦ δυνατόν, ἐπίτρε-
ψόν μοι ὀλίγας ἡμέρας ἡσυχάσαι, καὶ εὗξαι ἵνα φυλάξω
αὐτήν.

25 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, τὴν ἀπόκρισίν σου ἀπεδεξάμην, μᾶλλον δὲ καὶ
ὁ Θεός, ὁ καὶ δυνάμενος συνεργῆσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν
πρὸς τὸ συμφέρον σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ οὐ
κατὰ τὸ θέλημά σου· καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν

Ποιά είναι ἡ πανουργία, ἡ φρόνηση, καὶ ἡ ἀκεραιότητα μαζί με φρόνηση.

Ἀπόκριση

Σοῦ εἶπα τὴν πανουργία τοῦ φιδιοῦ, ποὺ ἀφορᾷ τὴν φρόνησή σου· διότι ἡ πανουργία τοῦ διαβόλου φέρνει στὸν ἄνθρωπο ὅλες τὶς κακὲς ἐνθυμήσεις· καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μένει σ' αὐτὰ, ἐκτείνει τὴν πανουργία του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅλα τὰ τῆς πανουργίας συντελοῦν στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς, «διότι κάθε σάπιο δένδρο, κάνει σάπιους καρπούς»¹⁵, ἡ φρόνηση ὁμῶς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ διάκριση.

Σοῦ εἶπα, ἀδελφέ, κράτα τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μαζί με τὴ φρόνηση· καὶ οἱ ἐνθυμήσεις αὐτῆς εἶναι καλὲς καὶ ὠφέλιμες, «διότι κάθε καλὸ δένδρο, κάμει καλοὺς καρπούς»¹⁶. Ἡ πανουργία προκαλεῖ στὸν ἄνθρωπο κάκωση ψυχῆς καὶ σώματος· ἡ ἀκεραιότητα ὁμῶς μαζί με τὴν φρόνηση ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀνάπαυση λογισμῶν καὶ ἡσυχία ψυχῆς καὶ σώματος καὶ σὲ αἰώνια ζωή.

Φρόντισε ν' ἀποκτήσεις αὐτὰ καὶ ὁ Κύριος θὰ σὲ βοηθήσει· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά του, ἡ σωτηρία κάθε ἀνθρώπου.

239

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, ὁ λογισμὸς μου λέγει, 'δὲν μπορεῖς νὰ μετανοήσεις χωρὶς ἡσυχία'. Ἐὰν λοιπὸν εἶναι δυνατόν, ἐπίτρεψέ μου νὰ ἡσυχάσω λίγες ἡμέρες καὶ προσευχήσου νὰ φυλάξω αὐτήν.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, δέχθηκα τὴν ἀπάντησή σου ἐγὼ καὶ περισσότερο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ συνεργήσει στὸ καλὸ γιὰ τὸ συμφέρον σου σύμφωνα με τὸ θέλημά του καὶ ὄχι σύμφωνα με τὸ θέλημά σου· καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας

15. Ματθ. 7,17.

16. Ματθ. 7,17.

Ἰησοῦς Χριστὸς ποιεῖν οὐ τὸ ἴδιον θέλημα, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς τοῦ Πατρὸς. Καὶ μετ' αὐτὸν ἤπλωσα ἐπὶ σὲ τὰς πτέρυγας μου ἕως τῆς σήμερον καὶ βαστάζω σου τὰ βάρη καὶ τὰ παραπτώματα καὶ τὰς καταφρονήσεις τὰς περὶ τῶν λόγων μου πρὸς 5 σέ, καὶ τὰς ἀμελείας· καὶ θεωρῶν ἐσκέπαζον, ὡς θεωρεῖ καὶ σκεπάζει τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας ὁ Θεός, ἀπεκδεχόμενός σε μετανοοῦντα.

Σὺ δὲ ἐγένου ὡς ἄνθρωπος καθήμενος ὑπὸ δένδρον σκιάζον, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς ἥλιον ἕως οὗ ἐφλογίσθη τοῦ δια- 10 φθαρῆναι εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἐνέδωκα. Ζῆ Κύριος καὶ μὴ θαυμάσης. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς εἰς ἑαυτὸν ὤμοσε, «μὴ θέλειν τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἐπιστρέφει, μένη ἐν τῇ ἀπωλείᾳ. Σὺ δέ, τέκνον, ὀξόγλυκα ἤτησας (ὀξύδιον λέγω τὸ θέλημά σου καὶ μέλι 15 τὴν μετάνοιάν σου), λέγων 'ἐπίτρεψόν μοι ἡσυχάσαι ὀλίγας ἡμέρας', ὡς ὁμολογουμένως εἰδὼς τὸ συμφέρον, καὶ τοῦτο ὑψηλοφροσύνη ἐστὶ, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, 'ὁδήγησόν με εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ'. Ὁ Θεὸς φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, γνῶναι, ὅπως κοπιῶ ὑπὲρ σου, φειδόμενος μὴ ἀπολέσθαι σε. 20 Ἀλλὰ χρεῖα τῆς συνεργίας σου ὀλίγον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ἴδου δίδωμί σοι ἐντολὴν εἰς σωτηρίαν, ἣν εἴαν φυλάξης, βαστάζω τὸ κατὰ σου χειρόγραφον· καὶ οὐδὲ ἀφῶ σε οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι, χάριτι Χριστοῦ. Μὴ ἀπατηθῆς ἐν χορτασίᾳ κοιλίας, μηδὲ ἐκτὸς τῆς τοῦ σώματος χρείας ἡδυνθῆς 25 τοῦ μεταλαβεῖν βρώματος ἢ πόματος· καὶ φύλαξον μὴ κρῖναί τινα· καὶ γενοῦ εὐπειθής, καὶ ἔρχη εἰς ταπεινώσιν, καὶ καίεται ἀπὸ σου πάντα τὰ πάθη. Καὶ μὴ δυσχεράνης νομίζων τὴν ἐντολὴν εἶναι βαρεῖαν· οὐκ ἔστι γὰρ ἄνευ κόπου καὶ φυλακῆς ἐντολῆς σωθῆναί τινα.

Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς δίδαξε νὰ κάνουμε ὄχι τὸ δικό μας θέλημα ἀλλὰ τὸ δικό του, ὅπως καὶ αὐτὸς κάνει τοῦ Πατρὸς του. Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸν ἄπλωσα τὶς φτεροῦγες μου πάνω σου μέχρι σήμερα καὶ βαστάζω τὰ βάρη σου καὶ τὰ παραπτώματά σου καὶ τὶς περιφρονήσεις τῶν λόγων μου πρὸς ἐσένα καὶ τὶς ἀμέλειες· καὶ βλέποντάς τα, τὰ ἐσκέπαζα, ὅπως βλέπει καὶ σκεπάζει τὶς ἁμαρτίες μας ὁ Θεός, ποῦ σὲ δέχεται ὅταν μετανοεῖς.

Ἐσὺ ὅμως ἔγινες σὰν ἄνθρωπος ποῦ κάθεται κάτω ἀπὸ σκιερὸ δένδρο καὶ βγῆκε ἀπὸ αὐτὸ στὸν ἥλιο, μέχρι ποῦ φλογίσθηκε καὶ κατάντησε στὴν καταστροφή καὶ τὴν ἀπώλεια. Καὶ σὲ ὅλα αὐτὰ δὲν ὑποχώρησα. Ὁ κύριος ζεῖ καὶ μὴ ἀπορήσεις. Διότι καὶ ὁ Θεὸς ὀρκίστηκε στὸν ἑαυτὸ του, ὅτι «δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴ ζωὴ του»¹⁷. Καὶ ὅταν δὲν ἐπιστρέφει, μένει στὴν ἀπώλεια. Ἐσύ, τέκνο, ζήτησες ξυνόγλυκα πράγματα (ξύδι ἐννοῶ τὸ θέλημά σου καὶ μέλι τὴ μετάνοιά σου), λέγοντας, 'ἐπίτρεψέ με νὰ ἡσυχάσω λίγες ἡμέρες', σὰν νὰ γνωρίζεις μὲ βεβαιότητα τὸ συμφέρον, πρᾶγμα ποῦ εἶναι ὑψηλοφροσύνη, ἀντὶ νὰ πεῖς, 'ὀδήγησέ με στὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ'. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσει τὰ μάτια τῆς καρδιάς σου, ὥστε νὰ γνωρίσεις, ὅτι κοπιᾶζω γιὰ σένα, στενοχωρούμενος μήπως χαθεῖς. Ἀλλὰ χρειάζεται λίγο ἢ συνεργασία σου στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Νά, σοῦ δίνω ἐντολὴ γιὰ σωτηρία, τὴν ὁποία, ἐὰν φυλάξεις, θὰ βαστάξω τὸ ἐναντίον σου χειρόγραφο, καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσω οὔτε στὸν παρόντα οὔτε στὸ μέλλοντα αἰῶνα, μὲ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ. Μὴ ἀπατηθεῖς μὲ τὸν κορεσμὸ τῆς κοιλιᾶς, οὔτε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος νὰ φᾶς μὲ ἡδονὴ τροφῆ ἢ ποτοῦ. Ἐπίσης προφυλάξου νὰ μὴ κρίνεις κάποιον, γίνε εὐπειθής, καὶ θὰ ἔρθεις σὲ ταπείνωση καὶ θὰ καοῦν ἀπὸ σένα ὅλα τὰ πάθη. Καὶ μὴ δυσανασχετήσεις, νομίζοντας ὅτι ἡ ἐντολὴ εἶναι βαρειά· διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθεῖ κανεὶς χωρὶς κόπο καὶ χωρὶς φύλαξη τῆς ἐντολῆς.

---

17. Ἰεζ. 33,11.

Ἴδου οὖν ἔλαβον ἀπὸ σοῦ τὸ βάρος καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸ χρέος καὶ ἴδου νέος ἐγένου, ἴδου ἀνεύθυνος, ἴδου καθαρός. Μειῖνον λοιπὸν ἐν τῇ καθαρότητι. Ἦκουσον τοῦ Σωτῆρος λέγοντος, «ἴδου ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται». Καὶ μὴ νομίσης ἄκοπον εἶναι τὸ σωθῆναι, ἰδρώτων γὰρ χρεῖα καὶ κόπου καὶ βίας. Μὴ χαννωθῆς τῷ σώματι, ἐπεὶ καταβάλλει σε· ἀκριβῶς γάρ, καὶ μεγάλοι, ἐὰν μὴ προσέχωσι, καταβάλλονται. Ἀνδρίζου τὸ λοιπὸν, ἀδελφέ μου, καὶ φύλαξον τὰς ἐντολάς μου, μᾶλλον δὲ τὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ χαροποιεῖς με. Καὶ ὁ Κύριος φυλάττει σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ χαροποιεῖ σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Μελέτησον ταῦτα διὰ παντός· πόθησον σωθῆναι, καὶ σώζει σε ὁ Θεός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜ'

Ἐρωτήσεις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

- 15 Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον· ἐπεὶ εἶπέ μοι ἡ ἀγιωσύνη σου, ὅτι 'ἴδου ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι σου', καὶ ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας λέγει, ὅτι 'ἕως οὗ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἡδονὴν αὐτῶν, ἀκμὴν οὐκ ἀφέθησαν', καὶ ἴδου ἔχω τὴν ἡδονὴν αὐτῶν. Διὰ τὸν Κύριον, σαφήνισόν μοι ταῦτα·
- 20 θλίβεται γάρ μου ὁ λογισμός, λέγων, ὅτι 'τοιούτος ὢν, οὐκ ὄφειλες καταδέξασθαι χειροτονίαν, ὅτι καὶ κενοδοξίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ βάρος'· καὶ διστάζω λοιπὸν εἰς τὴν διακονίαν. Ἄμα δὲ καὶ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι, ὅτι λέγει μοι ὁ λογισμός, 'ὅτι ἐγκατελείφθην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ
- 25 βαρυνθῆναί με πάνυ ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ὑπὸ τῆς πορνείας'.

Νὰ λοιπὸν πῆρα ἀπὸ σένα τὸ βᾶρος καὶ τὸ φορτίο καὶ τὸ χρέος καὶ νά, ἔγινες νέος, ἀνεύθυνος, καθαρός. Μείνε λοιπὸν στὴν καθαρότητα. Ἦκουσε τὸν Σωτήρα ποὺ λέγει· «νά, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἀμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ τίποτε χειρότερο»^{17α}. Καὶ μὴ νομίσεις ὅτι ἡ σωτηρία κατορθώνεται χωρὶς κόπο· διότι ἀπαιτοῦνται ἰδρῶτες καὶ κόποι καὶ βία. Μὴ χαινωθεῖς στὸ σῶμα, καθόσον σὲ καταβάλλει· διότι καὶ οἱ μεγάλοι ἀκόμη, ἐὰν δὲν προσέχουν, καταβάλλονται. Δεῖξε ἀνδρεία στὸ ἐξῆς, ἀδελφέ μου, καὶ φύλαξε τὶς ἐντολές μου, ἢ καλύτερα τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ μὲ γεμίσεις μὲ χαρά. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάγει ἀπὸ τὸν πονηρὸ καὶ νὰ σοῦ χαρίσει τὴν χαρὰ στὴ βασιλεία του.

Μελέτησε αὐτὰ γιὰ πάντα· πόθησε νὰ σωθεῖς καὶ θὰ σὲ σώσει ὁ Θεός, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

240

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· διότι ἡ ἀγιωσύνη σου μοῦ εἶπε, ‘νά, συγχωρήθηκαν οἱ ἀμαρτίες σου’, καὶ ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας λέγει, ‘ἕως ὅτου ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἡδονή τους, ἀκόμα δὲν συγχωρέθηκαν’· καὶ νά, ἔχω τὴν ἡδονή τους. Στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διασαφήνισέ μου αὐτά, διότι ὁ λογισμὸς μου θλίβεται, λέγοντάς μου, ‘ἀφοῦ εἶσαι τέτοιος δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθεῖς χειροτονία, διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ κενοδοξία καὶ βᾶρος’· καὶ διστάζω λοιπὸν στὴ διακονία. Καὶ συγχρόνως παρακαλῶ νὰ μοῦ πεῖς, διότι ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει ‘ὅτι ἐγκαταλείφθηκα ἀπὸ τὸ Θεό’, λόγω τοῦ ὅτι βαρύνθηκα πολὺ τὴν περασμένη ἐβδομάδα ἀπὸ τὴν πορνεία.

17α. Ἰω. 5,14.

Ἀπόκρισις

Ωβουλῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων! ὦ ἀπάτης τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ μισοκάλου καὶ μισανθρώπου ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους διαβόλου! Ὅτι, καθὼς ἀπέστη ἀπὸ 5 τοῦ Θεοῦ, θέλει πάντας ἀνθρώπους ἀπολέσαι. Ἀδελφέ, εἶπόν σοι, ὅτι ἀφέθησάν σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πρότερον, οὐχὶ δὲ ὅτι καὶ οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἀπῆλθον, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι στήκει ὁ ἄνθρωπος. Καὶ εἰ οὐκ εἶχες ἁμαρτίας, ἔφερε σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν· καὶ ὅτι εἶχες πάλιν, τὸ αὐτὸ ποιεῖ φέρων σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν. 10 Ὁ τρόπος δέ, ὃν εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας, περὶ τῶν ἡδονῶν ἐστὶ καὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτάς· καὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ μνημονεῦσαι τινα τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἔχειν σὺν τῇ μνήμῃ τὴν γεῦσιν. Ὡστε οὖν τῷ μνημονεύοντι τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἡδονῆς, μὴ πράττοντι δὲ τὰ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἀντιλέγοντι καὶ ἀν- 15 ταγωνιζομένῳ, τῷ τοιούτῳ ἀφέθησαν αἱ πρότερον ἁμαρτίαι.

Ἀλλὰ ταῦτά εἰσι τὰ μηχανήματα τοῦ ἀντιδίκου καὶ ἀντικειμένου ἡμῖν, τοῦ ἀεὶ θέλοντος καταπιεῖν ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας καὶ ἀνελπιστίαν ζωῆς αἰωνίου ἐνέγκῃ τοὺς μὴ ἐστηριγμένους ἐν τῇ στερεᾷ πέτρᾳ τῆς πίστεως, 20 ἧς κατὰ τὸ μέτρον ἕκαστος λήψεται. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἵνα μὴ τελείως ἐμπέσης εἰς τὰς χειῖρας τοῦ διαβόλου, καὶ ἐλεεῖ σε ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας Κύριος.

Περὶ δὲ τῆς χειροτονίας, τίς τολμᾷ ἑαυτὸν λέγειν ἄξιον, εἰ μὴ ὁ μαινόμενος μετὰ ἀληθείας καὶ ἀκριβῶς ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ; 25 Λοιπὸν κατακρίνων σεαυτόν, λειτούργησον τῷ Θεῷ ἐν τῷ δοθέντι σοι κλήρῳ, καὶ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ δύναμις. Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ δὲ μνημόνευε λέγων· «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ»· καὶ «ὁ ποιῶν

Ἄποκριση

Πὼ πὼ σκέψη τῶν πονηρῶν δαιμόνων! Πὼ πὼ ἀπάτη τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ μισοκάλου καὶ μισανθρώπου διαβόλου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος! Διότι ἀπὸ τότε ποὺ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, θέλει νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀπώλεια ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἄδελφέ, σοῦ εἶπα, ὅτι ὀι προηγούμενες ἀμαρτίες σου συγχωρήθηκαν, ὄχι ὅμως ὅτι ἀπομακρύνθηκαν καὶ οἱ πολέμοι αὐτῶν, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μέσα στὸν ἀγῶνα. Καὶ ἐὰν δὲν εἶχες ἀμαρτίες θὰ σοῦ ἔφερνε τὴν ἡδονή τους· καὶ ὅτι εἶχες πάλι, κάνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ νὰ σοῦ φέρνει τὴν ἡδονή τους. Ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον εἶπε ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶναι γιὰ τὶς ἡδονές καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ τὶς δημιουργοῦν· διότι ἄλλο εἶναι νὰ θυμηθεῖ κανεὶς τὴν γλυκύτητα τοῦ μελιοῦ καὶ ἄλλο εἶναι νὰ ἔχει μαζί μὲ τὴν ἀνάμνηση καὶ τὴ γεύση. Ὡστε λοιπὸν συγχωρήθηκαν οἱ προηγούμενες ἀμαρτίες σ' ἐκεῖνον ποὺ θυμᾶται βέβαια τὴν ἡδονή τῶν ἀμαρτιῶν, δὲν πράττει ὅμως τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἡδονή, ἀλλὰ ἀντιλέγει καὶ ἀνταγωνίζεται.

Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι μηχανορραφίες τοῦ ἀντιδίκου καὶ ἀντικείμενου σὲ μᾶς, ἐκείνου ποὺ θέλει πάντα νὰ καταπίνει ζωντανοὺς τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀπόγνωση σωτηρίας καὶ ἀνελπιστία τῆς αἰώνιας ζωῆς ἐκείνους ποὺ δὲν στηρίζονται στὴν στερεὴ πέτρα τῆς πίστεως, τὴν ὁποία ὁ καθένας θὰ λάβει σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο του. Φύλαξε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ αὐτές, γιὰ νὰ μὴ πέσεις τελείως στὰ χέρια τοῦ διαβόλου, καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Κύριος ποὺ ζεῖ στοὺς αἰῶνες.

Ὅσο γιὰ τὴ χειροτονία, ποιός τολμᾷ νὰ λέγει ἄξιο τὸν ἑαυτό του, παρὰ ἐκεῖνος ποὺ μαίνεται πραγματικὰ καὶ ξεχνᾷ στ' ἀλήθεια τὸν ἑαυτό του; Κατακρίνοντας λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου, ὑπηρετήσε τὸ Θεὸ στὸν κλῆρο ποὺ σοῦ δόθηκε, καὶ εἶναι δικό του τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ δύναμη. Στὴ λειτουργία μνημόνευε λέγοντας: «ὑπηρετήστε τὸν Κύριο μὲ φόβο, καὶ νοιώθετε τὴν ἀγαλλίαση ποὺ παρέχει ὁ τρόμος πρὸς αὐτόν»¹⁸,

τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα». Μὴ φοβηθῆς· οὐκ ἐγκατελείφθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐγκαταλείψωμεν αὐτόν, αὐτὸς οὐ καταλιμπάνει ἡμᾶς· θέλημα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ, τὸ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς καὶ σωθῆναι.

Τὸ δὲ βαρηθῆναί σε ὑπὸ τῆς πορνείας πάνυ, γίνεται ἀπὸ τοῦ διαλογίζεσθαι κατὰ τοῦ πλησίον καὶ κρίνειν αὐτόν· ἔσται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παρρησιάζεσθαι μεθ' ὧν εἶπόν σοι μὴ παρρησιάζεσθαι. Εἰ οἱ κατὰ κόσμον πλουτεῖν βουλόμενοι κινδυνεύουσι πολλάκις ἐν θαλάσῃ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ ὑπομένουσι, πόσω γε μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν προσδοκῶντες καὶ κληθῆναι τέκνα Θεοῦ; Οἱ ἀκούοντες, ὅτι «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας»; Ἀκμὴν οὐ μέχρις αἵματος ἀντικατέστης πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καὶ 10 παραλύη ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας; Τί ὑπέμεινας; τί ἐβάστασας; ποίους πειρασμοὺς ποικίλους χαίρων ὑπέμεινας;

Αἴ! κοιμώμενε μοναχέ, δεῖξον τῷ διαβόλῳ, ὅτι ζῆς τῷ Θεῷ, φεύγων πρὸς αὐτόν, κοινῶν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, κολυμβῶν τῇ προσβολῇ τῶν νοητῶν κυμάτων καὶ καταβαινόντων ἕως 20 τῶν ἀβύσσων. Μαρτύρομαί σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤπλωται μετὰ σοῦ ἡ καρδιά μου, ὡς οἶδεν ὁ πλάσας αὐτὴν Θεός· καὶ παραθεῖς ἐν αὐτῇ τὴν διαθήκην τῶν φυλαττομένων ἐν αὐτῇ ἀγίων ἐντολῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν σε ἀπὸ τοῦ σκότους, δυνάμει Θεοῦ εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς κατακρίσεως εἰς τὴν 25 ζωὴν τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ· ἐκτὸς γὰρ κόπου καὶ ταπεινώσεως σωθῆναι ἀδύνατον.

καὶ «αὐτὸς ποὺ κάνει τοὺς ἀγγέλους τοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ φλόγα φωτιᾶς»¹⁹. Μὴ φοβηθεῖς· δὲν ἐγκαταλείφθηκες ἀπὸ τὸ Θεό. Διότι, ἐὰν ἐμεῖς δὲν τὸν ἐγκαταλείψουμε, αὐτὸς δὲν μᾶς ἐγκαταλείπει· θέλημά του εἶναι νὰ ἐπιστρέψουμε καὶ νὰ σωθοῦμε.

Τὸ ὅτι πάλι βαρύνεσαι πολὺ ἀπὸ τὴν πορνεία, αὐτὸ γίνεται ἐπειδὴ σκέφτεσαι ἐναντίον τοῦ πλησίον καὶ τὸν κρίνεις· καὶ ἀκόμη σοῦ συμβαίνει αὐτὸ ἐπειδὴ συμπεριφέρεσαι μὲ παρρησία πρὸς ἐκείνους ποὺ σοῦ εἶπα νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι μὲ παρρησία. Ἐὰν ἔκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ πλουτήσουν κατὰ κόσμον πολλές φορές κινδυνεύουν στὴ θάλασσα καὶ στὶς ὁδοιπορίες καὶ ὑπομένουν ὅλα αὐτά, πόσο περισσότερο πρέπει νὰ συμβαίνει αὐτὸ μὲ ἐμᾶς ποὺ προσδοκοῦμε τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ὀνομασθοῦμε τέκνα Θεοῦ; Ἐμεῖς ποὺ ἀκοῦμε, ὅτι δὲν εἶναι ἡ πάλη μας πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὶς ἀρχές καὶ τὶς ἐξουσίες; Δὲν ἀντιστάθηκες ἀκόμα μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ παραλύεσαι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας; Τί ὑπέμεινες; τί βᾶσταξες; ποιούς ποικίλους πειρασμοὺς ὑπέμεινες μὲ χαρά;

Ἔ! κοιμώμενε μοναχέ, δεῖξε στὸν διάβολο ὅτι ζεῖς γιὰ τὸ Θεό, φεύγοντας πρὸς αὐτόν, κουνώντας τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, κολυμπώντας στὴν προσβολὴ τῶν νοητῶν κυμάτων, ποὺ ἀνεβαίνουν μέχρι τὸν οὐρανὸ καὶ κατεβαίνουν μέχρι τὴν ἄβυσσο. Σὲ βεβαιώνω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔχει ἀπλωθεῖ μὲ σένα ἡ καρδιά μου, ὅπως γνωρίζει ὁ Θεός ποὺ τὴν ἔπλασε καὶ ἔβαλε σ' αὐτὴν τὴ διαθήκη τῶν ἀγίων ἐντολῶν ποὺ φυλάσσονται μέσα σ' αὐτὴν, ὥστε μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ νὰ σὲ βγάλει ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ ἀληθινὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς κατακρίσεως στὴ ζωὴ τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, ἀδελφέ· διότι χωρὶς κόπο καὶ ταπείνωση δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθεῖς.

19. Ψαλμ. 103,4.

ΣΜΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ, πάτερ, ἐκέλευσέ μοι ἡ ἀγιωσύνη σου λειτουργῆσαι, δῆλωσόν μοι παρακαλῶ, τί ὀφείλω λογίζεσθαι ἢ μελετᾶν παρεστηκῶς τῷ θυσιαστηρίῳ μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἢ μερίζων τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ ποτίζων τὸ ἅγιον αἷμα, ἢ βαστάζων κοινωνίαν καὶ ἀπιῶν πρὸς τινα; Καὶ εἰ ὀφείλω ἔχειν ἱμάτιον ἀφωρισμένον εἰς τὴν λειτουργικὴν χρείαν, ἢ περισκέλιον φορέσαι περὶ τὸ σῶμα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

10 **Α**δελφέ, ὅλα πνευματικῶς ἀλληγορεῖται καὶ σὺ σαρκικῶς ταῦτα νοεῖς. Ὁ διακονῶν ὡς τὰ χερουβὶμ ὀφείλει εἶναι, ὄλος ὀφθαλμός, ὄλος νοῦς, τὰ ἄνω νοῶν καὶ φρονῶν, τὸν φόβον, τὸν τρόμον, τὴν δοξολογίαν· βαστάζει γὰρ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀθανάτου Βασιλέως. Λαμβάνει δὲ καὶ 15 τὸ πρόσωπον τῶν σεραφὶμ διὰ τὴν κραυγὴν τῆς δοξολογίας καὶ τὸ ριπίζειν ὡς ἐν ταῖς ἀγίαις πτέρυξι τὰ κρυπτὰ μυστήρια μνημονεύων διὰ τῶν πτερύγων τῆς ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων κουφότητος, κραυγάζων ἀδιαλείπτως τῷ νοῖ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγαλοπρε- 20 ποῦς δόξης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαββαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου». Ἀπὸ δὲ τῆς φρικτῆς καὶ φοβερᾶς φωνῆς τοῦ κηρύγματος τούτου, ἐκπίπτει τρέμων ὁ διάβολος ἀπὸ τῆς αἰχμαλώτου ψυχῆς· φυγαδεύονται δὲ θορυβούμενοι καὶ καταισχνόμενοι οἱ δαίμονες, ἀφέν- 25 τες αὐτὴν ἐλευθέραν τῆς δουλείας αὐτῶν. Καὶ βλέπει λοιπὸν ὅτι ἀνέτειλεν αὐτῇ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· καὶ προσέχουσα βλέπει τὴν

241

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, ἐπειδὴ ἡ ἀγιωσύνη σου μὲ διέταξε νὰ λειτουργήσω, σὲ παρακαλῶ, δήλωσέ μου, τί ὀφείλω νὰ σκέπτομαι ἢ νὰ μελετῶ ὅταν βρίσκομαι στὸ θυσιαστήριο μὲ τὸν πρεσβύτερο ἢ ὅταν κόβω τὸν ἅγιο ἄρτο ἢ ὅταν ποτίζω τὸ ἅγιο αἷμα ἢ ὅταν βαστάζω τὴν κοινωνία καὶ πηγαίνω σὲ κάποιον. Καὶ ἐὰν ὀφείλω νὰ ἔχω ὀρισμένο ἱμάτιο γιὰ τὴ λειτουργικὴ ἀνάγκη ἢ νὰ φορέσω περισκέλιο γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὅλα ἀλληγοροῦνται πνευματικᾶ, ἐσὺ ὁμως τὰ καταλαβαίνεις σαρκικᾶ. Ὁ διάκονος ὀφείλει νὰ εἶναι σὰν τὰ χερουβὶμ, ὄλος ὀφθαλμός, ὄλος νοῦς, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ φρονεῖ τὰ ἄνω, τὸν φόβο, τὸν τρόμο, τὴ δοξολογία· διότι βαστάζει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀθάνατου Βασιλιᾶ. Λαμβάνει ἐπίσης καὶ τὸ πρόσωπο τῶν σεραφίμ γιὰ τὴν κραυγὴ τῆς δοξολογίας, καὶ τὸ ρίπισμα τῶν κρυφῶν μυστηρίων σὰν μέσα στὶς ἅγιες πτέρυγες, μνημονεύοντας μὲ τὶς πτέρυγες τὴν ἀνύψωση ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὰ ὑλικά πράγματα, κραυγάζοντας ἀδιάλειπτα μὲ τὸν νοῦ, μέσα στὸν ναὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἐπινίκιο ὕμνο τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξας τοῦ Θεοῦ μας, «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαββαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου»²⁰. Ἀπὸ τὴ φρικτὴ καὶ φοβερὴ φωνὴ αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος πέφτει ἀπὸ τὴν αἰχμάλωτη ψυχὴ τρέμοντας ὁ διάβολος καὶ φεύγουν ἐνοχλημένοι καὶ καταντροπιασμένοι οἱ δαίμονες, ἀφοῦ τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη ἀπὸ τὴ δουλεία σ' αὐτούς. Καὶ βλέπει τότε ὅτι ἀνέτειλε σ' αὐτὴν τὸ ἀληθινὸ φῶς, καὶ προσέχοντας βλέπει τὴν εὐπρέπεια τοῦ ἀθάνατου ἁμνοῦ καὶ

20. Ἦσ. 6,3.

εὐπρέπειαν τοῦ ἀθανάτου ἀμνοῦ, καὶ ἐπιποθεῖ ἐμπλησθῆναι τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Καὶ τότε ἀκούει τοῦ μεγαλοφώνου Δαβὶδ βοῶντος καὶ λέγοντος, «γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». Καὶ προσελθοῦσα ἐν φόβῳ, κωνωνὸς γίνεται τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος καὶ ἀνεξάλειπτος γίνεται ἡ γεῦσις ἐν αὐτῇ, φυλάττουσα αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πάθους.

Ταῦτα μελέτα, εἴτε παρεστηκῶς τοῖς ἀγίοις, εἴτε μερίζων ἢ ποτίζων ἢ βαστάζων κοινωνίαν πρὸς τινά, ἢ συστέλλων τὰ Ἅγια, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν λειτουργίαν ποιῶν τοῦ θυσιαστηρίου.

10 Περὶ δὲ τοῦ ἱματίου, πνευματικὴν κτῆσαι χλαμύδα, ἐν ἧπερ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός· τὰ δὲ περισκέλια ἐστὶ, τὸ νεκρῶσαι τὰ μέλη. Εἶπε δέ μοι, ἀδελφέ, ἐὰν φορέσῃ ἄνθρωπος ὀλοσήρικον πορφύραν καὶ ἧ πόρνος, καθαρίζει αὐτὸν τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῆς πορνείας ἢ τῶν ἄλλων παθῶν; Τί οὖν ποιήσουσιν οἱ ἄξιοι τῶν
15 ἀγίων μυστηρίων καὶ ἀποροῦντες ἱματίων; Περὶ ἐνὸς χιτῶνος προσέταξεν ὁ Κύριος, τούτέστι τοῦ ἐνδύματος τῶν ἀρετῶν, οὐ καταξιῶσαι πάντα ἡμᾶς ὁ Θεός, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

20 Συγχώρησόν μοι, δέσποτα, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ἵνα ἀγιασθῶσι τὰ αἰσθητήριά μου. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ἡ ἀγιωσύνη σου περὶ τοῦ διακόνου, ὅτι 'ὡς τὰ χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ ὀφείλει εἶναι', ἐγὼ δὲ μολύνομαι εἰς αὐτά, τί ποιήσω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα γένηταί μοι ἡ διακονία; Ταλαίπωρος γάρ εἰμι καὶ οὐ δύναμαι ἐγκρατεῦεσθαι· διὰ
25 τὸν Θεὸν βοήθει μοι, ἵνα μὴ εἰς πάντα ἀπολέσω τὴν ψυχὴν μου.

ἐπιθυμεῖ νὰ γεμίσει ἀπὸ τὸ σῶμα του καὶ τὸ αἷμα. Καὶ τότε ἀκούει τὸν μεγαλόφωνο Δαβὶδ νὰ φωνάζει καὶ νὰ λέγει, «γευθεῖτε καὶ θὰ δεῖτε, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι χρηστός»²¹. Καὶ ἀφοῦ πλησιάσει μὲ φόβο, γίνεται κοινωνὸς τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματος καὶ γίνεται ἀνεξάλειπτη ἡ γεύση σ' αὐτὴν ποὺ τὴν προφυλάγει ἀπὸ κάθε πάθος.

Αὐτὰ νὰ μελετᾷς, εἴτε στεκόμενος κοντὰ στοὺς ἀγίους, εἴτε μερίζοντας ἢ ποτίζοντας ἢ βαστάζοντας καὶ μεταφέροντας τὴν κοινωνία σὲ κάποιον, ἢ συστέλλοντας τὰ ἹΑγια καὶ γενικὰ κἀνοντας κάθε λειτουργία τοῦ θυσιαστηρίου.

Ὡς πρὸς τὸ ἱμάτιο, ἀπόκτησε πνευματικὴ χλαμύδα, μὲ τὴν ὁποία εὐχαριστεῖται ὁ Θεός. Τὰ περισκέλια πάλι σημαίνουν τὴν νέκρωση τῶν μελῶν. Πές μου, ἀδελφέ, ἐὰν φορέσει ἄνθρωπος ὀλομέταξη πορφύρα καὶ εἶναι πόρνος, τὸ ἱμάτιο τὸν καθαρίζει ἀπὸ τὴν πορνεία ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη; Τί θὰ κάνουν λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἀγίων μυστηρίων καὶ δὲν ἔχουν ἱμάτια; Ὁ Κύριος διέταξε γιὰ ἓνα χιτῶνα· δηλαδή γιὰ τὸ ἔνδυμα τῶν ἀρετῶν, τὸ ὁποῖο εἶθε νὰ καταξιώσει ὅλους ἐμᾶς ὁ Θεός, στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

242

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Δέσποτα, συγχώρεσέ με καὶ προσευχήσου γιὰ μένα πρὸς τὸν Κύριο, γιὰ νὰ ἀγιασθοῦν τὰ αἰσθητήριά μου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀγιωσύνη σου εἶπε γιὰ τὸν διάκονο, ὅτι ὀφείλει νὰ εἶναι σὰν τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ, ἐγὼ ὁμως μολύνομαι στὰ αἰσθητήρια, τί νὰ κάνω, γιὰ νὰ μὴ μοῦ γίνει κατὰκριμα ἢ διακονία; Διότι εἶμαι ταλαίπωρος καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἐγκρατεύομαι. Βοήθησέ με στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ χάσω ἐντελῶς τὴν ψυχὴ μου.

21. Ψαλμ. 33,9.

Ἀπόκρισις

Ποίησον τὴν διακονίαν σου, ἔχων πάντοτε τὴν μνήμην ταύτην, πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ διάκονος καὶ πῶς εἶ, μνημονεύων τοῦ θανάτου, καὶ πῶς μέλλεις ἀπαντήσῃν 5 τῷ Θεῷ· καὶ ἐν τῷ κατακρίνειν σεαυτὸν ἀδιαλείπτως, κατανύσσεταιί σου ἡ καρδιά δέξασθαι μετάνοιαν. Καὶ ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου, «εἰπέ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς», αὐτὸς δικαιοῖ σε καὶ ἀθῶόν σε ποιεῖ ἀπὸ πάσης κατακρίσεως· φησὶ γάρ, «Θεὸς ὁ δικαιοῶν, τίς ὁ κατακρίνων;».

10 Καθὼς οὖν διαφόρως ἐδήλωσά σοι, κτῆσαι ταπεινώσιν, ὑπακοήν τε καὶ ὑποταγήν, καὶ σῶζην· καὶ μὴ εἴπης ὄλωσ ἀντιλέγων, 'τί τοῦτο καὶ διατί ἐκεῖνο;' ἀλλὰ γενοῦ εὐπειθής, μάλιστα τῷ ἀββᾶ σου, τῷ μετὰ Θεὸν φροντίζοντί σου καὶ πιστευθέντι σου τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν σπουδάσης φυλάξαι ταῦτα, ἐγὼ ὑπερεκ- 15 περισσοῦ ποιῶ μου τὴν δύναμιν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι καὶ σκεπάσοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
Ἄμην.

ΣΜΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

20 Εἰπέ μοι, πάτερ, τί δοκιμάζεις ἵνα ποιήσω εἰς τὴν μικρὰν μου λειτουργίαν, ἣν ἔχω; Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν δαιμόνων χλευάζωμαι ὡς ἀεὶ, ἕως ἐνὸς ἱματίου, οὐχ ἡδέως ἔχω κρατῆσαι. Λοιπὸν εἴ τι κελεύεις ποιῶ, ὅπως ἐλεηθῶ· ὁ Θεὸς γὰρ οἶδεν ὅτι ἐν πολλῇ ἀκαταστασίᾳ εἰμι καὶ πάθουσιν· εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅπως μὴ χωρισθῶ

Ἀπόκριση

Κάνε τὴ διακονία σου ἔχοντας πάντοτε αὐτὸ στὴ μνήμη σου, πῶς ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ διάκονος καὶ πῶς εἶσαι ἐσύ, ἐνθυμούμενος τὸν θάνατο, καὶ πῶς πρόκειται νὰ συναντήσεις τὸ Θεό· καὶ μὲ τὸ νὰ κατακρίνεις ἀδιάλειπτα τὸν ἑαυτό σου, γεμίζει ἀπὸ κατάνυξη ἢ καρδιά σου καὶ δέχεται μετάνοια. Καὶ αὐτὸς πού εἶπε μὲ τὸν προφήτη, «πὲς πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου γιὰ νὰ δικαιωθείς»²², αὐτὸς σὲ δικαιώνει καὶ σὲ κάνει ἀθῶο ἀπὸ κάθε κατάκριση· διότι λέγει, «ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς πού δικαιώνει, ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος πού κατακρίνει;»²³.

Καθὼς λοιπὸν σοῦ δήλωσα μὲ διάφορους τρόπους, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή καὶ ὑποταγή καὶ θὰ σωθεῖς· καὶ νὰ μὴ πεῖς καθόλου ἀντιλέγοντας, ‘γιατί αὐτὸ καὶ γιατί ἐκεῖνο;’ ἀλλὰ νὰ γίνεις εὐπειθής, κυρίως στὸν ἄββᾶ σου, πού σὲ φροντίζει μαζί μὲ τὸ Θεό, καὶ νὰ τοῦ ἐμπιστευθεῖς τὴν ψυχὴ σου· καὶ ἐὰν φροντίσεις νὰ φυλάξεις αὐτὰ, ἐγὼ θὰ ἐνδιαφερθῶ πολὺ περισσότερο γιὰ σένα.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάξει καὶ νὰ σὲ προστατεύσει ἀπὸ τὸν πονηρό. Γένοιτο.

243

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πὲς μου, πάτερ, τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω στὴν μικρὴ λειτουργία μου πού ἔχω; Διότι, ἐὰν δὲν χλευάζομαι ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ὅπως πάντα, δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω μὲ εὐχαρίστηση οὔτε ἓνα ἱμάτιο. Λοιπὸν ὅ,τι διατάξεις, θὰ τὸ κάνω, γιὰ νὰ ἐλεηθῶ· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅτι βρίσκομαι σὲ μεγάλη ἀκαταστασία καὶ σὲ πάθη. Προσευχῆσου γιὰ μένα στὸν Κύριο, γιὰ νὰ μὴ χωρισθῶ ἀπὸ τὸν κόλπο

22. Ἦσ. 43,26.

23. Ρωμ. 8,33.

ἐκ τοῦ κόλπου ὑμῶν, κἄν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἰπεῖν γὰρ ἐν
τῷ μέλλοντι αἰσχύνομαι διὰ τὰ πάθη μου.

Ἀπόκρισις

5 **Α**δελφέ, τὸ βιάσασθαι ἑαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ἡ ταπείνωσις
φέρει τινὰ εἰς προκοπὴν. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος οὕτω
φησὶν· «ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμε-
νοι». Καὶ ἡμεῖς ὅτε ἐρρίψαμεν τὴν ὄλην ἐπάνω τοῦ ἀββᾶ, καὶ
οὐκ ἐκρατήσαμεν τίποτε εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, ὁ Θεὸς οἶδε καὶ
μαρτυρεῖ, ὅτι οὐκ εἶχομεν, ὅτι χάριν ὀφείλει ἔχειν ἡμῖν, ἀλλ'
10 ἡμεῖς εἶχομεν αὐτῷ χάριν ὅτι ἐβάστασεν ἡμῶν τὸ φορτίον καὶ
ἐποίησεν ἡμᾶς ἀμερίμνους.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπεν· «ὑποτασσόμενοι πάσῃ ἀν-
θρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον». Καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶπεν ὅτι,
«ὅστις ὄλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων
15 ἔνοχος». Καὶ διὰ τοῦτό ἐστι, τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἴδιον θέλημα, ἀλλ'
ἐν παντὶ ἑαυτὸν μέμφεσθαι, καὶ οὕτως εὐρίσκει τὸ τέλος τοῦ
Θεοῦ. Ἐὰν δὲ χλευάσῃ αὐτὸν ὁ διάβολος μέγα φρονεῖν, ὅτι κα-
λῶς ἐποίησεν, ἀπόλλυσι πάντα ὅσα ἐποίησε. Λοιπὸν ποιῶν ὁ
ποιεῖς, ταπεινοφρόνει λέγων· 'συγχώρησόν μοι, Κύριε, ὅτι ἐβά-
20 ρησα τὸν ἀββᾶν, ρίψας ἐπάνω αὐτοῦ τὸ φορτίον μου. Ὁ Κύριος
Ἰησοῦς Χριστὸς σώσει ἡμᾶς. Ἀμήν.

ΣΜΔ'

Ἄλλος ἀδελφὸς διάκονος παρητεῖτο λειτουργῆσαι ἐν τῷ θυσια-
στηρίῳ, ἐνθυμούμενος τὰς προλαβούσας ἀμαρτίας αὐτοῦ,
καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου, ἃμα
25 δὲ καὶ περὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἀσθενείας· καὶ ἀπεκρί-
θη αὐτῷ ταῦτα.

σας, ἔστω κατὰ τὸν τωρινὸ αἰῶνα, διότι ντρέπομαι νὰ πῶ στὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἐξαιτίας τῶν παθῶν μου.

Αδελφέ, ἡ αὐτοεπιβολὴ καὶ ἡ ταπείνωση ὀδηγεῖ κάποιον σὲ προκοπή. Διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει τὸ ἴδιο· «σὲ ὄλα θλιβόμενοι, ἀλλὰ ὄχι στενοχωρούμενοι»²⁴. Καὶ ἐμεῖς ὅταν ρίξαμε τὴν ὕλη ἐπάνω στὸν ἄββᾶ, καὶ δὲν κρατήσαμε τίποτα στὰ χέρια μας, ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν σκεπτόμασταν ὅτι ὄφειλε νὰ ἔχει χάρη σὲ μᾶς, ἀλλὰ ἐμεῖς εἴχαμε χάρη σ' αὐτόν, διότι βάσταξε τὸ φορτίο μας καὶ μᾶς ἔκανε ἀμέριμνους.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπε· «ὑποτασσόμενοι σὲ κάθε ἀνθρώπινη φύση γιὰ τὸν Κύριο»²⁵. Καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶπε, ὅτι «ὄποιος τηρήσει ὄλο τὸν νόμο καὶ διαπράξει κάποιο πταῖσμα, ἔχει γίνεи ἐνοχος γιὰ ὄλα»²⁶. Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ ἔχει κανεῖς τὸ δικὸ του θέλημα, ἀλλὰ νὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸ του σὲ ὄλα, καὶ ἔτσι θὰ βρεῖ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὄμως ὁ διάβολος τὸν παραπείσει νὰ μεγαλοφρονεῖ, ὅτι ἔκαμε καλά, τότε χάνει ὄλα ὄσα ἔκανε. Κάνοντας λοιπὸν αὐτὸ ποὺ κάνεις, νὰ ταπεινοφρονεῖς λέγοντας, 'συγχώρεσέ με Κύριε, διότι ἐπιβάρυνα τὸν ἄββᾶ, ἐπειδὴ ἔρριξα πάνω του τὸ φορτίο μου'. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ μᾶς σώσει. Γένοιτο.

244

Κάποιος ἄλλος ἀδελφὸς διάκονος δὲν ἤθελε νὰ λειτουργῆσει στὸ θυσιαστήριο, ἐνθυμούμενος τὶς προηγούμενες ἁμαρτίες του, καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γι' αὐτὸ, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ σωματικὴ του ἄσθένεια. Καὶ αὐτὸς τοῦ ἀποκρίθηκε αὐτά.

24. Β' Κορ. 4,8.

25. Α' Πέτρ. 2,13.

26. Ἰακ. 2,10.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ Γραφή, ὅτι «οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν κατὰ Χριστὸν διωχθήσονται». Πῶς δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἔσται διωχθῆναι; Ἐκ τῶν δαιμόνων 5 διωκόντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς λατρείας αὐτοῦ. Ἡ δὲ μετάνοια τῆς ἀμαρτίας, τὸ μηκέτι ποιῆσαι ταύτην ἐστί, καὶ τὸ ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν, ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἐστί. Μὴ λυπήσουσί σε τὰ πρῶτα καὶ μὴ κωλύου τοῦ διακονῆσαι, μετὰ φόβου μέντοι καὶ τρόμου, τῷ Θεῷ, καὶ πρόσεχε ὅτι 10 ἀγιασμός ἐστι τῆ ψυχῆ σου. Καὶ ἐὰν πιστεύῃς οὕτως, ἀεὶ τρέμεις τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν, ἵνα μὴ ἐκπέσης τοῦ ἀγιασμοῦ.

Βάστασον οὖν τὰ πάθη καὶ τὰς θλίψεις εὐχαρίστως, ὅτι παιδεῖα ἐστὶ Θεοῦ, καὶ ἐλεεῖ σε καὶ γίνονται εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

ΣΜΕ'

15 Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ φυσικός ἐστὶν ὁ θυμὸς ἢ παρὰ φύσιν;
Καὶ τίς ἡ τούτου διαφορὰ;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἔστι θυμὸς φυσικός, καὶ ἔστι θυμὸς παρὰ φύσιν. 20 Ὁ οὖν φυσικός μάχεται, ἵνα μὴ γένωνται τὰ τῆς ἐπιθυμίας θελήματα· καὶ οὗτος οὐ δεῖται φαρμάκων, θεραπευμένος γὰρ ἐστίν. Ὁ δὲ παρὰ φύσιν μάχεται, ἐὰν μὴ τελειωθῶσι τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας· οὗτος δεῖται φαρμάκων περισσοτέρων τῆς ἐπιθυμίας. Μείζων γὰρ τοῦ στρατιώτου ἐστὶν 25 ὁ ἐπιχορηγῶν αὐτῷ τὴν δύναμιν· καὶ ἐὰν κοπῆ, καταργεῖται ὁ στρατιώτης, μὴ εὐρίσκων δύναμιν.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἡ Γραφή μᾶς δίδαξε ὅτι «ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν μὲ εὐσέβεια, θὰ διωχθοῦν κατ' ἀναλογία μὲ τὸν Χριστό»²⁷. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸ νὰ διωχθοῦν καὶ τὸν τωρινὸ καιρὸ; Ἀπὸ τοὺς δαίμονες ποὺ τοὺς διώκουν ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴ λατρεία του. Ἡ μετάνοια γιὰ τὴν ἁμαρτία εἶναι τὸ νὰ μὴ κάνεις πλέον αὐτὴν, καὶ τὸ νὰ ἀπέχεις ἀπὸ τὰ κακά, εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτά. Νὰ μὴ σὲ λυπήσουν τὰ πρῶτα καὶ νὰ μὴ ἐμποδιστεῖς ἀπὸ τὸ νὰ διακονεῖς τὸ Θεὸ μὲ φόβο καὶ τρόμο, καὶ πρόσεχε διότι εἶναι ἁγιασμὸς στὴν ψυχὴ σου. Καὶ ἂν πιστεύεις μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, πάντα τρέμεις ὥστε νὰ μὴ ἁμαρτάνεις, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ τὸν ἁγιασμό.

Βάσταξε λοιπὸν τὰ πάθη καὶ τὶς θλίψεις μὲ εὐχαρίστηση, διότι αὐτὰ εἶναι παιδαγωγία Θεοῦ, καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει, διότι γίνονται γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

245

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πές μου, πάτερ, ἐὰν ὁ θυμὸς εἶναι φυσικὸς ἢ παρὰ φύσιν; καὶ ποιά ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν;

Αδελφέ, ὑπάρχει θυμὸς φυσικὸς καὶ ὑπάρχει θυμὸς παρὰ φύσιν. Ὁ φυσικὸς λοιπὸν πολεμᾷ νὰ μὴ γίνουν τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας· καὶ αὐτὸς δὲν χρειάζεται φάρμακα, διότι εἶναι θεραπευμένος. Ὁ παρὰ φύσιν θυμὸς ὅμως πολεμᾷ ἐὰν δὲν πραγματοποιηθοῦν τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας. Αὐτὸς χρειάζεται περισσότερα φάρμακα τῆς ἐπιθυμίας. Διότι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν στρατιώτη εἶναι ἐκεῖνος ποὺ χορηγεῖ τὴ δύναμη σ' αὐτόν· καὶ ἐὰν κοπεῖ αὐτό, καταργεῖται ὁ στρατιώτης, ἐπειδὴ δὲν βρίσκει δύναμη.

27. Β' Τιμ. 3,12.

ΣΜΣ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Πόθεν ἔσχεν ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη;

Ἀπόκρισις

5 **Κ**αὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῆ ἔκτισεν ὁ Θεός· διὰ
δὲ τῆς παρακοῆς ἐξέπεσον εἰς πάθη.

ΣΜΖ'

Ἄτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Διὰ τὸν Κύριον, ἐπεὶ ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς
μου, εἶπέ μοι, τί ποιήσω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν, καὶ
εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

10 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ θέλων σωθῆναι καὶ ἐπιποθῶν γενέσθαι τέ-
κνον τοῦ Θεοῦ, ταπείνωσιν κτησάσθω μεγάλην, ὑπο-
ταγὴν τε καὶ ὑπακοήν, καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον. Βλέπε,
ὅτι σὺ εἶπας, 'εἶπέ μοι, τί ἵνα ποιήσω'· καὶ ἰδοὺ εἶπόν σοι, 'κἀγὼ
15 ἐγγυῶμαι, ὅτι οὐ κατακυριευθήσῃ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲ ὑπὸ τοῦ
πάθους, καίονται γὰρ ὑπὸ τῆς ταπεινώσεως, ὡς ὑπὸ πυρός, καὶ
γαληνιᾶ ἢ καρδία φωτιζομένη ἐν Χριστῷ'.
Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΜΗ'

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, δοθεὶς ὑπὸ τοῦ
20 ἀββᾶ αὐτοῦ συνοικῆσαι γέροντι καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

Πῶς ὀφείλω γινῶναι, πάτερ, εἰ κατὰ Θεὸν κάθημαι ἢ
βλάπτομαι ἐκ τοῦ μὴ εἶναι μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ κοι-
νοβίῳ, ἀλλὰ κατὰ μόνας, καὶ τὰ πάθη δὲ θλίβουσί με;
Περὶ δὲ τῶν ψαλμῶν πῶς κελεύεις, ἵνα ποιήσω; Ὁμοίως

246

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο Γέροντα.

Ἄπο ποῦ ἀπέκτησε ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη;

Ο Θεὸς ἔκτισε καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῆ, ἐξαιτίας ὅμως τῆς παρακοῆς ἔπεσαν σὲ πάθη.

247

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μου, πές μου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, τί νὰ κάνω γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ αὐτά, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

Α δελφέ, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνεῖ τέκνο τοῦ Θεοῦ, ἄς ἀποκτήσει μεγάλη ταπείνωση, ὑποταγὴ καὶ ὑπακοή καὶ τὸ ἀπαρρησίαστο. Πρόσεχε, διότι ἐσὺ εἶπες, ‘πές μου, τί νὰ κάνω’ καὶ νά, σοῦ εἶπα, καὶ ἐγὼ ἐγγυῶμαι, ὅτι δὲν θὰ κατακυριευθεῖς ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ οὔτε ἀπὸ τὸ πάθος, διότι καίγονται ἀπὸ τὴν ταπείνωση σὰν ἀπὸ φωτιά, καὶ γαληνεύει ἡ καρδιά φωτιζόμενη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ.

Σ’ αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

248

Ὁ ἴδιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, ἐπειδὴ ἐπιτράπηκε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ του νὰ συγκατοικήσει μὲ γέροντα καὶ νὰ τὸν ὑπηρετεῖ.

Πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω, πάτερ, ἐὰν κάθομαι σύμφωνα μὲ τὸν Θεὸ ἢ βλάπτομαι, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι μὲ τοὺς ἀδελφούς στὸ κοινόβιο, ἀλλὰ μόνος, καὶ τὰ πάθη μὲ θλίβουν; Σχετικὰ μὲ τοὺς ψαλμούς, τί μὲ διατάξεις νὰ κάνω; Ὅμοια καὶ

καὶ περὶ τοῦ ὕπνου· φοβοῦμαι γὰρ μήπως κυριεύσῃ μου·
καὶ περὶ τῆς λήθης ὡσαύτως. Καὶ ἐπεὶ πολὺ ὀχλεῖ μοι τὸ
αἰσχρὸν πάθος, τί ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεως;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Ε**ὰν θέλῃς μαθεῖν, εἰ βλάβη ἢ ὠφελῆ κατ' ἰδίαν καθή-
μενος, ἔχε τοῦτο τὸ σημεῖον· ἐὰν καθ' ὑπακοὴν κάθη,
μάθε ὅτι ὠφελῆ· φησὶ γάρ, «κρεῖσσον ὑπακοὴ ὑπὲρ
θυσίαν». Ἐὰν δὲ ἀντιλέγῃς, βλάβη· θέλημα γάρ ἐστὶ κακόν.
Οὐκ ἀπεχωρίσθης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ὁ
10 Θεὸς ὠκονόμησεν, ἵνα κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός σου
ποιήσῃς σεαυτῷ μισθὸν διὰ τοῦ γέροντος.

Τὰ δὲ περὶ τῶν παθῶν, οὐ δύναται μὴ κινεῖσθαι κατὰ τοῦ
ἀνθρώπου, πρὸς δοκιμὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ γὰρ ἀπειράστος, ἀδόκι-
μος. Ἐπεὶ εἶπας ὅτι 'κατὰ μόνας κάθημαι', μὴ ἔχε οὕτως, ἐπεὶ
15 βλάβη· οὐ γὰρ εἶ κατὰ μόνας, ἐὰν πιστεύῃς, ἀλλ' ἔχεις τὸν
Θεόν, ᾧ παρέθετό σε ὁ μέγας γέρον καὶ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ συν-
εργοῦσάν σοι. Μόνον ἄλλο οὐ θέλεις δεῖξαι, εἰ μὴ ὑπακοὴν καὶ
σώζῃ. Οὐ βλάβη οὖν, μὴ φοβηθῆς.

Περὶ δὲ τῶν ψαλμῶν, ὡς ποιοῦσιν οἱ ἀδελφοί, καὶ σὺ ποί-
20 ησον, λέγων κατὰ ᾠδὴν τρεῖς ψαλμούς, καὶ βάλλων γονυκλι-
σίας, καὶ οὐ κατακυριεύσει σου ὁ ὕπνος· ἐκτὸς ἀσθενείας, οὕτω
κατὰ νύκτα ὀφείλεις ποιεῖν.

Ἡ λήθη ἀπώλειά ἐστὶ ψυχῆς, γίνεται δὲ ἀπὸ καταφρονήσε-
ως καὶ ἀμελείας.

25 Περὶ δὲ τοῦ αἰσχροῦ καὶ μισητοῦ πάθους, κόπου δεῖται
καρδίας καὶ σώματος, ἵνα ἐκριζωθῇ καρδίας, ἵνα ἀδιαλείπτως
δέηται τοῦ Θεοῦ· σώματος δέ, ἵνα ὑπωπιασθῇ καὶ δουλαγω-
γηθῇ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεώς ἐστὶ, τὸ ἀρέσαι τὸ πρᾶγμα

για τὸν ὕπνο· διότι φοβᾶμαι μήπως μὲ κυριεύσει. Ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ λησμοσύνη. Καὶ ἐπειδὴ μὲ ἐνοχλεῖ πολὺ τὸ αἰσχρὸ πάθος, ποιό εἶναι τὸ σημεῖο τῆς συγκαταθέσεως;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Εὰν θέλεις νὰ μάθεις κατὰ πόσο βλάπτεσαι ἢ ὀφελεῖσαι ὅταν κάθεσαι μόνος σου, ἔχε σὰν κριτήριον αὐτὸ τὸ σημεῖο· ἐὰν κάθεσαι μὲ ὑπακοή, μάθε ὅτι ὠφελεῖ· διότι λέγει, «ἡ ὑπακοή εἶναι καταλύτερη ἀπὸ τὴ θυσία»²⁸. Ἐὰν ὁμως ἀντιλέγεις, βλάπτεσαι· διότι εἶναι κακὸ θέλημα. Δὲν ἀποχωρίσθηκες ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ ὁ Θεὸς οἰκονόμησε, ὥστε ἀνάλογα μὲ τὴν ἀσθένεια τοῦ σώματός σου νὰ ἐξασφαλίσῃς μισθὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου διὰ τοῦ γέροντος.

Σχετικὰ μὲ τὰ πάθη, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ κινουῦνται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς δοκιμασία του· διότι ὁ ἀπείραστος ἄνθρωπος εἶναι ἀδόκιμος. Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι ‘κάθομαι μόνος’, νὰ μὴ νοιώθεις ἔτσι, καθόσον βλάπτεσαι· διότι, ἐὰν πιστεύεις, δὲν εἶσαι μόνος, ἀλλὰ ἔχεις τὸ Θεό, τὸν ὁποῖο τοποθέτησε κοντά σου ὁ μέγας Γέροντας, καὶ τὴν προσευχή του ποὺ σὲ βοηθεῖ. Μὴ δείξεις τίποτε ἄλλο, παρὰ ὑπακοή, καὶ θὰ σωθεῖς. Δὲν βλάπτεσαι λοιπόν, μὴ φοβηθεῖς.

Ὅσο γιὰ τοὺς ψαλμούς, ὅπως κάνουν οἱ ἀδελφοί, κάνε καὶ σύ, λέγοντας κατὰ ὠδὴν τρεῖς ψαλμούς καὶ κάνοντας γονυκλισίες, καὶ δὲν θὰ σὲ κατακυριεύσει ὁ ὕπνος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιπτώση βέβαια ἀσθένειας. Ἔτσι ὀφείλεις νὰ κάνεις τὴν νύχτα.

Ἡ λησμονιὰ εἶναι ἀπώλεια τῆς ψυχῆς καὶ γίνεται ἀπὸ τὴν περιφρόνηση καὶ τὴν ἀμέλεια.

Ὅσο γιὰ τὸ αἰσχρὸ καὶ μισητὸ πάθος, χρειάζεται κόπο καρδιᾶς καὶ σώματος γιὰ νὰ ξερριζωθεῖ· κόπο καρδιᾶς, γιὰ νὰ προσεύχεται ἀδιάλειπτα στὸ Θεό· καὶ σώματος, γιὰ νὰ χαλιναγωγηθεῖ καὶ δουλαγωγηθεῖ σύμφωνα μὲ τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀπόδειξη τῆς συγκαταθέσεως εἶναι τὸ νὰ ἀρέσει τὸ

28. Ἐβρ. 9,23.

τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡδυνθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ αὐτὸ μελε-
τῆσαι ἡδέως. Ἐὰν δέ τις ἀντιλέγῃ τῷ λογισμῷ καὶ πολεμῇ μὴ
δέξασθαι αὐτόν, τοῦτο οὐκ ἔστι συγκατάθεσις, ἀλλὰ πόλεμος·
καὶ τοῦτο φέρει εἰς δοκιμὴν καὶ προκοπὴν τὸν ἄνθρωπον.

5 Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καθάρισοι σε ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
τιῶν σου καὶ ἐνδυναμώσοι σε τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ ἐν τῇ ἀσθε-
νεΐᾳ σου. Ἀμῆν.

ΣΜΘ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

10 Τί ἐστὶν ὑπακοῆ, καὶ τί ὀφείλω εὐχεσθαι; Καὶ ἐάν τις εἶπη
μοι, 'εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', τί ὀφείλω ποιῆσαι; Εἰ πάντοτε αὐ-
τοῦ ὀφείλω μνημονεύειν.

Ἀπόκρισις

15 **Η** ὑπακοῆ κόπτει τὸ θέλημα, ἐκτὸς δὲ κόπου, οὐδεὶς δύ-
ναται κτήσασθαι ὑπακοήν. Εἰ δι' ὑπακοήν κάθη καὶ οὐ
δι' ἀνάπαυσιν σωματικὴν, τοῦτο οὐκ ἔστι θέλημά σου,
οὐδὲ ἐμπαθῶς κάθη, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρέσκεις τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἡδυ-
νόμενος τῇ ἀναπαύσει κάθη, οὐκ ἀρέσκεις τῷ Θεῷ καὶ τὸ λοι-
πά.

Περὶ δὲ εὐχῆς λέγε· 'Κύριε, ρῦσαί με ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
20 μου καὶ ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας'.

Καὶ ἐάν τις εἶπη 'εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', εἶπε ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
'ὁ Θεὸς ἐλεήσοι ἡμᾶς', καὶ ἀρκεῖ.

Τὸ δὲ πάντοτε μνημονεύειν αὐτοῦ οὐκ ἔστι σόν, ἀλλὰ τῶν
τελείων, τῶν δυναμένων εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων.

ΣΝ'

20 **Ἑρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

πρᾶγμα στὸν ἄνθρωπο, νὰ νοιώσει εὐχαρίστηση στὴν καρδιά του καὶ νὰ τὸ μελετήσῃ εὐχᾶριστα. Ἐὰν ὅμως κάποιος ἀντιλέγει στὸν λογισμὸ καὶ πολεμᾷ, ὥστε νὰ μὴ τὸν δεχθεῖ, αὐτὸ δὲν εἶναι συγκατάθεση, ἀλλὰ πόλεμος. Καὶ αὐτὸ ὀδηγεῖ σὲ δοκιμὴ καὶ προκοπὴ τὸν ἄνθρωπο.

Εἶθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σὲ καθαρῖσει ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες σου καὶ νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν ἀγαθότητά του στὴν ἀσθένειά σου. Γένοιτο.

249

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Τί εἶναι ὑπακοή; Καὶ τί πρέπει νὰ ζητῶ στὴν προσευχή; καὶ ἐὰν κάποιος μοῦ πεῖ ‘προσευχῆσου γιὰ μένα’, τί πρέπει νὰ κάνω; Ὅφείλω νὰ τὸν μνημονεύω πάντοτε;

Η ὑπακοὴ κόβει τὸ θέλημα· χωρὶς κόπο κανένας δὲν μπορεῖ ν’ ἀποκτήσῃ τὴν ὑπακοή. Ἐὰν κάθῃσαι γιὰ τὴν ὑπακοὴ καὶ ὄχι γιὰ σωματικὴ ἀνάπαυση, αὐτὸ δὲν εἶναι θέλημά σου, οὔτε κάθῃσαι μὲ ἐμπάθεια, ἀλλὰ ἀρέσεις περισσότερο στὸ Θεό· ἐὰν κάθῃσαι ἐπειδὴ εὐχαριστιέσαι στὴν ἀνάπαυση, δὲν ἀρέσεις στὸ Θεὸ καὶ τὰ λοιπά.

Σχετικὰ μὲ τὴν προσευχή, λέγε, ‘Κύριε, λύτρωσέ με ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μου καὶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας’.

Ἐὰν πάλι κάποιος σοῦ πεῖ, ‘προσευχῆσου γιὰ μένα’, πές στὴν καρδιά σου, ‘ὁ Θεὸς εἶθε νὰ μᾶς ἐλεήσῃ’ καὶ ἄρκεῖ.

Τέλος τὸ νὰ ἐνθυμεῖσαι πάντα αὐτόν, δὲν ἀνήκει σὲ σένα, ἀλλὰ στοὺς τέλειους, ποὺ μποροῦν νὰ προσεύχονται ὁ ἓνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου.

250

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παρακαλῶ σε, πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς δύναμαι γινῶναι ὅτι
 εἰμι ἐν ὑποταγῇ καὶ ἀφῶ τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ τί ὀφείλω
 ποιῆσαι, ἵνα ἐξισωθῶ τοῖς ἀδελφοῖς; Ἀκούω γὰρ παρὰ
 τῶν πατέρων, ὅτι ὁ ἐν ὑποταγῇ ὢν καὶ τὸ ἴδιον θέλημα
 5 μὴ ποιῶν, ἀλλὰ ἐξισούμενος τοῖς ἀδελφοῖς ἐν πᾶσιν, ὁ
 τοιοῦτος ταχέως ἔρχεται εἰς προκοπὴν· καὶ ἐρευνῶ τὴν
 καρδίαν, εἰ κάθημαι εἰς κοινόβιον ὡς οἱ ἀδελφοί, καὶ οὐ
 πληροφοροῦμαι· ὅτι πρὸ αὐτῶν καταλύω καὶ λαμβάνω
 ταχύτερον τὴν τροφήν, καὶ ὅτι ἐσθίω κατὰ μόνας καὶ
 10 θέλω δοκιμάσαι, εἰ δύναμαι φαγεῖν βραδύτερον, καὶ φο-
 βοῦμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ν τούτῳ δύνασαι μαθεῖν, ὅτι εἰς κοινόβιον κάθη, ἐν τῷ
 μὴ ἐξ ἰδίου θελήματος πρᾶγμα ποιεῖν, μήτε φαγεῖν
 κατὰ μόνας, μήτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὰ κελεύο-
 μενά σοι ποιεῖν χωρὶς ζητήσεως· ἡγησαι δὲ σεαυτὸν ὡς ἓνα τῶν
 ἀσθενούντων. Μὴ οὕτοι οἱ ἀσθενούντες ἐξωθέν εἰσι τοῦ κοινο-
 βίου, ὅτι μόνοι τρώγουσι; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν
 αὐτῶν τοῦτο ποιοῦσι, κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ. Οὕτω καὶ σοὶ ὁ
 20 Θεὸς ἔδωκε τὴν πρόφασιν τοῦ γέροντος, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶ-
 σιν οἱ ἄπειροι, βλέποντές σε τρώγοντα τάχιον· καὶ τὸ φαγεῖν
 βράδιον μετὰ τῶν μὴ ἀσθενούντων, οὐ στήκει μετὰ σοῦ. Καὶ
 ἐὰν ἀσθενήσης, πάλιν θέλεις σεαυτοῦ φροντίσαι, καὶ εὐρίσκεται
 σοι θλιψίς. Ὡστε οὖν ἀφ' οὗ πρόφασιν εὔρες τοῦ μὴ παρέχειν
 25 λογισμὸν τινι, μὴ διακριθῆς φαγεῖν κατὰ μόνας.

Τὸ ποιεῖν οὖν πᾶν πρᾶγμα κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ καὶ οὐ
 κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα, κοινόβιον καὶ ἰσότης ἐστὶ τῶν ἐν τῷ κοι-
 νοβίῳ ἀδελφῶν. Οὐ μνημονεύεις ὅτι ἐπολεμήθης μετὰ τοῦ
 ἀββᾶ καὶ οὐκ ἠθελες λαβεῖν; Πῶς ἐτόλμησας ἐν ἀφροσύνη

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ πείς, πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω ὅτι εἶμαι σὲ ὑποταγὴ καὶ ἀφήνω τὸ θέλημά μου, καὶ τί πρέπει νὰ κάνω γιὰ νὰ ἐξισωθῶ μὲ τοὺς ἀδελφούς; Διότι ἀκούω ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὅτι αὐτὸς πὺ εἶναι σὲ ὑποταγὴ καὶ δὲν κάνει τὸ δικό του θέλημα, ἀλλὰ ἐξισώνεται σὲ ὅλα μὲ τοὺς ἀδελφούς, αὐτὸς φθάνει γρήγορα σὲ προκοπή. Καὶ ἐξετάζω τὴν καρδιά, ἐὰν κάθομαι στὸ κοινόβιο, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ καὶ δὲν πληροφοροῦμαι· διότι καταλύω πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ παίρνω γρηγορώτερα τὴν τροφή· ἐπίσης διότι τρώγω μόνος καὶ θέλω νὰ δοκιμάσω ἐὰν μπορῶ νὰ φάγω ἀργότερα, καὶ φοβᾶμαι ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθένειας.

Ἀπόκριση

Μπορεῖς νὰ μάθεις ὅτι κάθεσαι στὸ κοινόβιο ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὸ ἐὰν δὲν κάνεις τίποτε μὲ τὸ δικό σου θέλημα, οὔτε ἐὰν δὲν τρώγεις μόνος σου, οὔτε μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ κάνεις ἐκεῖνα πὺ σοῦ παραγγέλλονται χωρὶς συζήτηση, καὶ θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς. Μήπως αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ κοινόβιο, ἐπειδὴ τρώγουν μόνοι; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ τὸ κάνουν αὐτὸ ἐξαιτίας τῆς ἀσθενείας τους, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀββᾶ. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἔδωσε καὶ σὲ σένα τὴν πρόφασιν τοῦ Γέροντα, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν οἱ ἄπειροι βλέποντας ἐσένα νὰ τρώγεις γρήγορα. Καὶ τὸ νὰ τρώγεις ἀργότερα μαζὶ μ' αὐτοὺς πὺ δὲν ἀσθενοῦν, δὲν στέκει σὲ σένα. Καὶ ἐὰν ἀσθενήσεις, θέλεις πάλι νὰ φροντίσεις τὸν ἑαυτό σου, καὶ σοῦ προξενεῖται θλίψη. Ὡστε λοιπὸν ἀφοῦ βρῆκες πρόφασιν νὰ μὴ παρέχεις λογισμὸ σὲ κανένα, νὰ μὴ διακριθεῖς νὰ φάγεις μόνος.

Τὸ νὰ κάνεις λοιπὸν κάθε πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὴν διαταγὴ τοῦ ἀββᾶ καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὸ δικό σου θέλημα, εἶναι κοινόβιο καὶ ἰσότητά τῶν ἀδελφῶν πὺ βρίσκονται στὸ κοινόβιο. Δὲν θυμᾶσαι ὅτι πολεμῆθηκες μαζὶ μὲ τὸν ἀββᾶ καὶ δὲν ἤθελες νὰ πάρεις; Πῶς τόλμησες νὰ δυσανασχετήσεις μὲ ἀφροσύνη;

γογγύσαι; Μὴ τοῦ φαγεῖν ἦν; οὐ τὸ θέλημα ἦν; Εἰ ὠφεληθῆναι θέλεις καὶ εἰς κοινόβιον καθίσαι, τὸ θέλημά σου κόψον ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάγηθι τὰ ἴσα τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἴδου συγκοινόβιος αὐτῶν εἶ πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου, ὀδηγούμενος ὑπὸ τῶν 5 πατέρων σου, τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐξακολουθήσον τῇ αὐτῶν συμβουλίᾳ χάριτι Χριστοῦ. Περισσότερον γάρ σου γινώσκουσι τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἀδελφέ.

ΣΝΑ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπιτασσόμενος παρὰ τοῦ ὑπηρετουμένου ὑπ' αὐτοῦ Γέροντος κληρικοῦ ὄντος, μὴ ὦν αὐτὸς κληρικὸς ποιεῖν εὐχήν, ἢ καὶ εὐλογῆσαι βρῶμα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, καὶ βαρούμενος ἐκ τούτων, ἠρώτησε, εἰ δεῖ ὑπακοῦσαι αὐτῷ εἰς τοῦτο.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

15 **Φ** ὕλαξον μὴ χαρῆναι ψηφιζόμενος καὶ δεῖξον ὑπακοὴν τὴν ἐξορίζουσαν τὴν φιλονεικίαν, τὴν μισουμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν· κράτει δὲ τὴν ὑπακοὴν, τὴν ἀναφέρουσαν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁμοίους τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ποιοῦσαν τοὺς κτωμένους αὐτήν.
20 Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΝΒ'

Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα, καὶ τὰ μὲν θέλω δοῦναι τῷ κοινοβίῳ, τὰ δὲ διαδοῦναι πτωχοῖς, εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ ὀφείλω ταῦτα διὰ τοῦ ἀββᾶ διαδοῦναι.

Μήπως ἦταν τοῦ φαγητοῦ; δὲν ἦταν τὸ θέλημα; Ἐὰν θέλεις νὰ ὠφεληθεῖς καὶ νὰ καθήσεις στὸ κοινόβιο, κόψε τὸ θέλημά σου σὲ ὄλα καὶ ὑποτάξου ὁμοια μὲ τοὺς ἀδελφοὺς· καὶ νά, εἶσαι τότε συγκοινόβιός τους, ὀδηγούμενος ἀπὸ τοὺς πατέρες σου σὲ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὸν μεγάλο Γέροντα καὶ τοὺς ὑπόλοιπους. Ἀκολουθήσε τὴ συμβουλή τους μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ. Διότι γνωρίζουν τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου περισσότερο ἀπὸ σένα, ἀδελφέ.

251

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἐλάμβανε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν γέροντα πὺ ὑπηρετοῦσε, καὶ πὺ ἦταν κληρικός, νὰ κάνει προσευχή, ἢ νὰ εὐλογήσει τὸ φαγητὸ ἢ κάτι ἄλλο παρόμοια, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν ἦταν κληρικός, καὶ ἐπειδὴ βαρύνονταν ἀπὸ αὐτά, ἐρώτησε, ἐὰν πρέπει νὰ τὸν ὑπακούσει σ' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πρόσεχε, νὰ μὴ χαρεῖς ἐπειδὴ ὑπολογίζεσαι, καὶ δεῖξε ὑπακοή πὺ διώχνει τὴ φιλονεικία, πὺ μισεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πὺ τὸν ἀγαποῦν· κράτα ὁμως τὴν ὑπακοή πὺ ἀνεβάζει στὸν οὐρανό, καὶ κάνει αὐτοὺς πὺ τὴν ἀποκτοῦν ὁμοίους με τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

252

Ἄλλος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα, καὶ ἄλλα ἀπὸ αὐτά θέλω νὰ τὰ δώσω στὸ κοινόβιο, καὶ ἄλλα νὰ τὰ μοιράσω στοὺς φτωχοὺς, πές μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τὰ μοιράσω μέσω τοῦ ἀββᾶ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, ὡς ἀνθρώπων χρήζοντι τοῦ γάλακτος, ἀκμὴν ἐλάλησά σοι. Ἄρτι δὲ ὅτε περὶ τελείας ἐλάλησας ἀποταγῆς, ἄκουσον κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό». Ἀδελφέ, οὐ χρὴ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου μαθεῖν, ἵνα τί ποιήσης, ἀλλ' ἄκουσον τὸ γεγραμμένον ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῶν πωλησάντων καὶ ριψάντων τὸ τίμημα παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων· ὅτι διεδίδοτο ἐκάστῳ καθ' ὃ,τι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν, οὐ δι' αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων, αὐτοὶ δὲ ἀπηλλάγησαν μερίμνης καὶ χρημάτων καὶ κενοδοξίας.

Εἰ οὖν ἐπιποθεῖς εἰς τοῦτο τὸ μέτρον ἐλθεῖν καὶ ἀπολαῦσαι ἀμεριμνίας καὶ σχολάσαι μεριμνήσαι τῷ Θεῷ, ποιήσον καὶ αὐτὸς οὕτως. Ἀδελφέ, πάνυ ὀλίγα εἰσὶ τὰ σά, πρὸς ἃ ἐδόθη τῷ 15 ἄββᾶ Ἡσαΐᾳ παρὰ τινῶν· χιλιάδας γὰρ νομισμάτων ἐδίδουν αὐτῷ, λέγοντες, 'διοίκησον αὐτὰ ὡς γινώσκεις', μὴ λέγοντες ποῦ, ἢ πῶς. Οὗτοι οὖν τὸ τέλειον ἐποίησαν καὶ ἡμερίμνησαν.

Σὺ δέ, ἐὰν ἧ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν σε εἰς τὴν χαρὰν ταύτην, ὀφείλεις ἔχειν καὶ ὁμολογεῖν χάριτας τῷ βαστάζοντί σου τὸ 20 φορτίον, μήποτε ὁ σπορευὸς τῶν κακῶν σπείρη εἰς σὲ λογίζεσθαι τὸν δεχόμενον ταῦτα ἔχειν σοι χάριτας.

Ὁ Θεὸς τὸ συμφέρον ποιήσοι μετὰ σοῦ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς.

ΣΝΓ'

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, σοῦ διατύπωσα τὶς πρῶτες ἀποκρίσεις, σὰν πρὸς ἄνθρωπο πού τρώγει ἀκόμα γάλα. Ἐπειδὴ ὁμως τώρα μοῦ μίλησες γιὰ τέλεια ἀποταγή, ἄκουσε σύμφωνα μὲ τὰ γραμμένα· «ἄνοιξε τὸ στόμα σου, καὶ θὰ τὸ γεμίσω»²⁹. Ἀδελφέ, δὲν πρέπει νὰ μάθεις ἀπὸ μένα τὸν ἐλάχιστο, τί νὰ κάνεις, ἀλλὰ ἄκουσε ἐκεῖνο πού ἔχει γραφεῖ στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, γιὰ ἐκείνους πού πούλησαν τὰ πράγματά τους καὶ ἔρριξαν τὰ χρήματα μπροστὰ στὰ πόδια τῶν Ἀποστόλων· ὅτι μοιραζόταν στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάγκη πού εἶχε, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπαλλάχθηκαν ἀπὸ τὴ μέριμνα καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμεῖς νὰ ἔλθεις σ' αὐτὸ τὸ μέτρο καὶ ν' ἀπολαύσεις τὴν ἀμεριμνία καὶ θέλεις νὰ φροντίσεις γιὰ τὸ Θεό, κάνε καὶ σὺ τὸ ἴδιο. Ἀδελφέ, εἶναι πολὺ λίγα τὰ δικά σου σὲ σύγκριση μ' ἐκεῖνα πού δόθηκαν στὸν ἄββᾶ Ἡσαΐα ἀπὸ μερικούς, διότι ἔδιναν χιλιάδες νομίσματα σ' αὐτὸν λέγοντας, 'διαχειρίσου τα ὅπως γνωρίζεις', χωρὶς νὰ λέγουν ποῦ ἦ πῶς. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔκαμαν τὸ τέλειο καὶ ἀμερίμνησαν.

Ἐσὺ ὁμως, ἐὰν εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ ἔλθεις σ' αὐτὴ τὴν χαρά, ὀφείλεις νὰ ἔχεις καὶ νὰ ἀναγνωρίζεις χάρες σ' αὐτὸν πού βαστᾷ τὸ φορτίο σου, μήπως κάποτε ὁ σπορέας τῶν κακῶν σπείρει καὶ σὲ σένα, ὥστε νὰ σκέπτεσαι ὅτι αὐτὸς πού δέχεται αὐτὰ θὰ σοῦ χρωστᾷ εὐγνωμοσύνη.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ κάμει ἐκεῖνο πού συμφέρει γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα.

29. Ψαλμ. 80,11.

Εἰ ὀφείλει διὰ τοῦ ἀββᾶ αὐτοῦ τὰ χρήματα διαδοῦναι καὶ πῶς διαδώσει καὶ τίσιν.

Ἀπόκρισις

5 **Ο** Κύριος εὐλογήσοι σε, τέκνον· θέλεις γὰρ ἀμεριμνήσαι καὶ οὐ θέλεις, ὀχλούμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος· μόνον εἶπε τί θέλεις ἀφορίσαι εἰς τὸ κοινόβιον καὶ τί εἰς λόγον τῶν δεομένων, καὶ ἀμερίμνησον. Αἴτη ἐστὶν ὑπακοή, τὸ μὴ ἔχειν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ. Τί τιμιώτερον τῆς ψυχῆς σου, ἦν εἶπεν ὁ Κύριος τιμιωτέραν ὄλου τοῦ κόσμου; Καὶ εἰ αὐτὴν τῷ
10 Θεῷ παρέθηκας καὶ τοῖς πνευματικοῖς σου πατράσιν, ἀκμὴν τί διστάζεις πιστεῦσαι αὐτοῖς τὰ ὀλίγα; Βλέπε πῶς λεληθότως ἢ κενοδοξία καὶ ἢ ἀπιστία πολεμεῖ σοι. Καὶ εἰ οὕτως ἔχεις, οὔτε ἐν ἀληθείᾳ ἐπίστευσας αὐτοῖς τὴν ψυχὴν σου, καὶ πῶς προσδοκᾷς δι' αὐτῶν ἐλεηθῆναι;

15 Ἀμερίμνησον, εἰ θέλεις σχολάσαι τῷ Θεῷ καὶ ἐγὼ βαστάζω τὴν φροντίδα, μεθ' οὗ διατάσσει. Μόνον γενοῦ σὺ ἀμέριμνος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ συγχώρησόν μοι διὰ τὴν ἀγάπην.

ΣΝΔ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

20 *Εἶπέ μοι, πάτερ, πῶς τις ἔρχεται εἰς τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ εἰς τό, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι»; Ὅτι ἐκράτησα μικρὸν χωρίον εἰς ἀποστροφὴν μου· ὅτι ἀσθενής εἰμι.*

Ἀπόκρισις

25 **Τ**ὸ ἀφεῖναι τὸ ἴδιον θέλημα, αἱματοχυσία ἐστὶ· τουτέστι τὸ φθάσαι τινὰ κοπιάσαι ἕως θανάτου καὶ ἀθετῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· τὸ δέ, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι», περὶ τελειότητός ἐστι καὶ οὐ περὶ χωρίων καὶ

Ἐὰν ὀφείλει νὰ μοιράσει τὰ χρήματά του μέσω τοῦ ἀββᾶ καὶ πῶς θὰ τὰ μοιράσει καὶ σὲ ποιούς.

Ἀπόκριση

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ εὐλογήσει, τέκνο. Διότι θέλεις νὰ ἀμεριμνήσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλεις, ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὸ ἴδιο σου τὸ θέλημα· μόνο πὲς τί θέλεις νὰ παραχωρήσεις στὸ κοινόβιο καὶ τί γιὰ τοὺς φτωχοὺς, καὶ ἀμερίμνησε. Αὐτὴ εἶναι ὑπακοή, τὸ νὰ μὴ ἔχεις ἐξουσία στὸν ἑαυτό σου. Τί ὑπάρχει πολυτιμότερο ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος εἶπε ὅτι εἶναι «πολυτιμότερη ὅλου τοῦ κόσμου»; Καὶ ἐὰν τὴν ἀνέθεσες στὸ Θεὸ καὶ στοὺς πνευματικοὺς πατέρες, γιατί διστάζεις ἀκόμα νὰ ἐμπιστευθεῖς σ' αὐτοὺς τὰ λίγα; Πρόσεχε πῶς σὲ πολεμᾷ ἀνεπαίσθητα ἢ κενοδοξία καὶ ἢ ἀπιστία. Καὶ ἐὰν συμβαίνει αὐτό, δὲν τοὺς ἐμπιστεύτηκες μὲ εἰλικρίνεια τὴν ψυχὴ σου, καὶ πῶς περιμένεις νὰ ἐλεηθεῖς δι' αὐτῶν;

Ἀμερίμνησε, ἐὰν θέλεις νὰ φροντίσεις τὸ Θεό, καὶ ἐγὼ βαστάζω τὴ φροντίδα γι' αὐτὸ ποὺ θὰ διατάξεις. Μόνο γίνε ἐσὺ ἀμέριμνος πρὸς τὸ Θεὸ καὶ συγχῶρεσέ με ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης.

254

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα

Πὲς μου, πάτερ, πῶς φθάνει κανεὶς στὸ νὰ κόψει τὸ θέλημά του καὶ στό, «νά, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε»; Ἐγὼ ὁμως ἐκράτησα ἓνα μέρος γιὰ τὴ διατροφή μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενής.

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου.

Τὸ νὰ ἀφήσεις τὸ ἴδιο σου τὸ θέλημα, εἶναι αἱματοχυσία· δηλαδή τὸ νὰ φθάσει κανεὶς νὰ κοπιᾶσει μέχρι θανάτου καὶ νὰ ἀθετήσῃ τὸ θέλημά του· ἐνῶ τό, «νά, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε»³⁰, εἶναι γιὰ τὴν τελειό-

χρημάτων μικρῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ λογισμῶν καὶ θελημάτων.

Σὺ δὲ ἀκμὴν οὐκ ἤλθες εἰς ταύτην τὴν τελειότητα· ἀλλ' ὅταν ἐγγίξης, ἀκούσεις ὅ,τι ποιήσεις· τέως τὸ ἐν γενοῦ, ἀμέριμνος ἀπὸ ὄλων τῶν πραγμάτων καὶ φροντίδων· τὸ δὲ χωρίον 5 ἔχε τέως εἰς ἀποτροφὴν σου.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνέγκοι σε εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν ἀνεκκλάλητον· φῶς γάρ ἐστὶν αἰώνιον. Ἀμήν.

ΣΝΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

10 Ἐπειδὴ σφόδρα πολεμοῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας καὶ κινδυνεύω εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθεῖν, καὶ οὐδὲ ἐγκρατεῦσασθαι δύναμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός μου, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, καὶ εἶπέ μοι, τί ποιήσω.

Ἀπόκρισις

15 **Α**δελφέ, φθονῶν σοι ὁ διάβολος, ἠγειρεν ἐπάνω σου τὸν πόλεμον. Φύλαξον οὖν τοὺς σοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μὴ τραφῆς εἰς κόρον· οἴνου δὲ ὀλίγου μεταλάμβανε, δι' ἣν λέγεις ἀσθένειαν· κτήσαι δὲ τὴν ταπεινώσιν, ὅτι δι' αὐτῆς ρήγγυνται αἱ παγίδες πᾶσαι τοῦ ἐχθροῦ. Καγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος ποιῶ μου τὴν δύναμιν, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα σκεπάσῃ σε ἀπὸ 20 παντὸς πειρασμοῦ, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Μὴ ἐνδώσης, ἀδελφέ, μηδὲ εἰς ἀπόγνωσιν βάλῃς σεαυτόν· αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου. Ἀδιαλείπτως δὲ εὐχόμενος λέγε· 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσόν με ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας' καὶ εὐρίσκεις τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω 25 λαμβάνεις δύναμιν, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

τητα και ὄχι για λίγα μέρη και χρήματα, ἀλλὰ για λογισμοὺς και θελήματα.

Ἐσὺ ὁμως δὲν ἤρθες ἀκόμα σ' αὐτὴν τὴν τελειότητα· ἀλλὰ ὅταν θὰ πλησιάσεις, θ' ἀκούσεις τὸ τί θὰ κάνεις· μέχρι τότε γίνε τὸ ἓνα, ἀμέριμνος ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα και τὶς φροντίδες και ἔχε μέχρι τότε τὸ χωράφι για τὴ διατροφή σου.

Εἶθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σὲ ὀδηγήσει σ' ἐκείνη τὴν ἀνεκδιήγητη χαρὰ· διότι εἶναι αἰώνιο φῶς. Γένοιτο.

255

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ πολεμοῦμαι πολὺ ἀπὸ τὴν πορνεία και κινδυνεύω νὰ φθάσω σὲ ἀπόγνωση, και οὔτε μπορῶ νὰ κρατηθῶ ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ σώματός μου, προσευχήσου για μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, και πές μου, τί νὰ κάνω.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐπειδὴ ὁ διάβολος σὲ φθονεῖ, σήκωσε ἐπάνω σου τὸν πόλεμο. Φύλαξε λοιπὸν τὰ μάτια σου, και νὰ μὴ τρέφεις μέχρι κορεσμοῦ· νὰ πίνεις λίγο κρασί, για τὴν ἀσθένειά σου πὸ λέγεις ὅτι ἔχεις, και ἀπόκτησε τὴν ταπείνωση, διότι μ' αὐτὴν πέφτουν ὅλες οἱ παγίδες τοῦ ἐχθροῦ. Και ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος κάμνω ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα, παρακαλῶντας τὸ Θεὸ νὰ σὲ σκεπάσει ἀπὸ κάθε πειρασμὸ και νὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ κάθε κακό.

Μὴ ἐνδώσεις, ἀδελφέ, οὔτε νὰ ὀδηγήσεις τὸν ἑαυτο σου σὲ ἀπόγνωση· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου. Προσευχόμενος λοιπὸν ἀδιάλειπτα λέγε, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσε με ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας', και θὰ βρεῖς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, και ἔτσι θὰ λάβεις δύναμη, μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

ΣΝΣ'

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, πολεμούμενος εἰς τὸ αὐτὸ πάθος τῆς πορνείας, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὔξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ πῶς νοεῖ τις εἰ ἐκ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται, ἢ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ.

5 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἄνευ κόπου καρδίας καὶ συντριβῆς οὐδεὶς δύναται σωθῆναι ἐκ τῶν παθῶν καὶ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Ὅταν οὖν πειράζεται τις ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, τοῦτό ἐστι, τὸ ἀμελῆσαι ἑαυτοῦ καὶ ἀφείναι τὴν καρδίαν μελετᾶν τὰ 10 πεπραγμένα αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τότε ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιφέρει ἐφ' ἑαυτὸν τὴν ὀργὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας. Καὶ κατὰ μικρὸν τυφλοῦμενος ὁ νοῦς, ἄρχεται ἐν ἀγνωσίᾳ προσέχειν ἢ λαλεῖν πρὸς ὃν ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ προφάσεις ἑαυτῷ φέρει πῶς λαλήσῃ αὐτῷ, ἢ μετ' αὐτοῦ συγκαθίσῃ καὶ διὰ πάσης ὁδοῦ ἔρχεται 15 πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν.

Τὸ οὖν εἶσαι τὸν λογισμὸν ἐν τούτοις, πλεονάζει τὸν πόλεμον εἰς πτώσιν, κἂν μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι ἐν ταῖς συγκαταθέσεσι, καὶ εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἄπτων τὸ πῦρ ἑαυτῷ ἐν ὕλῃ· ὁ δὲ νηφάλιος καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, ὁ βουλόμενος 20 σωθῆναι, βλέπων πόθεν βλάπτεται, φυλάττει ἑαυτὸν μετὰ ἀκριβείας, ἀπὸ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσι, καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ οἰασδήποτε προφάσεως, φοβούμενος μὴ ἑαυτῷ ἄψῃ τὸ πῦρ. Ἴδου ὁ πόλεμος ὁ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, ἥτοι προαιρέσεως γινόμενος 25 νος.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ διαβόλου γινόμενος, οὗτός ἐστιν. Ὑπομειδιᾷ ἢ καρδία τοῦ θέλοντος σωθῆναι τοῦ μὴ δέξασθαι τὸν σπόρον. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν μετὰ νήψεως φυλάττει ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ ἐν-

256

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, πολεμούμενος ἀπὸ τὸ ἴδιο πάθος τῆς πορνείας, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ πεῖ, πῶς καταλαβαίνει κανεὶς ἐὰν πειράζεται ἀπὸ τὴν δική του ἐπιθυμία, ἢ ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, χωρὶς κόπο καρδιάς καὶ συντριβῆς, κανένας δὲν μπορεῖ νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ εὐαρεστήσει τὸν Θεό. Ὅταν λοιπὸν πειράζεται κάποιος ἀπὸ τὴ δική του ἐπιθυμία, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀμέλησε τὸν ἑαυτό του καὶ ἄφησε τὴν καρδιά του νὰ μελετᾷ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουνπραχθεῖ σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀρχή, καὶ τότε ἀπὸ μόνος του φέρνει ἐναντίον του τὴν ὀργή, ἀπὸ τὴ δική του ἐπιθυμία. Καὶ τυφλούμενος σιγὰ σιγὰ ὁ νοῦς, ἀρχίζει νὰ προσέχει ἢ νὰ μιλᾷ μὲ ἀγνωσία πρὸς ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν ἐπιθυμία· καὶ φέρνει στὸν ἑαυτό του προφάσεις πῶς θὰ τοῦ μιλήσει, ἢ πῶς θὰ καθήσει μαζί μ' αὐτὸν καὶ μὲ κάθε τρόπο ἐπιδιώκει νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐπιθυμία.

Τὸ νὰ ἀφήσει λοιπὸν τὸ λογισμὸ σ' αὐτά, αὐξάνει τὸν πόλεμο γιὰ τὴν πτώση, ὄχι μόνον στὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ στὸ πνεῦμα μὲ τὶς συγκαταθέσεις, καὶ βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀνάβει μὲ ξύλα τὴ φωτιὰ στὸν ἑαυτό του. Ὁ νηφάλιος ὅμως καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ, ἐπειδὴ βλέπει ἀπὸ ποῦ βλάπτεται, φυλάγει τὸν ἑαυτό του μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τὴν πονηρὴ ἀνάμνηση, ὥστε νὰ μὴ περιπέσει σ' αὐτὰ τὰ πάθη, καθὼς καὶ ἀπὸ βλέμμα καὶ συνάντηση καὶ ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀφορμή, φοβούμενος νὰ μὴ ἀνάψει τὴ φωτιὰ στὸν ἑαυτό του. Νὰ ὁ πόλεμος, ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προαίρεση.

Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο εἶναι αὐτός. Ἡ καρδιά αὐτοῦ ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ χαμογελᾷ, ὥστε νὰ μὴ δεχθεῖ τὸν σπόρο. Καὶ ἐδῶ πάλι φυλάγει τὸν ἑαυτό του μὲ νήψη καὶ

θυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν μετὰ τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ προφάσεως. Εἰ δὲ ἀνάγκη ἐστὶ πράγματος πρὸς τὸν τοιοῦτον, βέλτιον ἀμεληθῆναι τὸ πρᾶγμα καὶ ψυχὴ μὴ ἀπόληται.

5 Νῆψον, ἀδελφέ, θνητὸς εἶ καὶ ὀλιγοχρόνιος· μὴ θελήσης ἀντὶ μικροῦ καιροῦ ἀπολέσαι ζωὴν αἰώνιον. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ἢ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία τῆς ἀμαρτίας, εἰ μὴ αἰσχύνην καὶ ὄνειδισμὸν καὶ σκάνδαλον; Ἡ δὲ ἐγκράτεια, νίκην ἔχει καὶ στέφανον καὶ καύχημα. Ἔγξον τὸν ἵππον σου ἐν τῷ χαλινῷ τῆς
10 ἐπιστήμης, ἵνα μὴ προσέχων ὧδε κᾶκεῖ θηλυμανήση, μᾶλλον δὲ ἄρρενομανήση, καὶ ρίψη σε τὸν ἐπιβάτην αὐτοῦ. Δεήθητι τοῦ Θεοῦ, ὥστε «ἀποστρέψη τοὺς ὀφθαλμούς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα»· καὶ κτησάμενόν σου ἀνδρείαν καρδίαν, φεύγουσιν οἱ πόλεμοι ἀπὸ σοῦ.

15 Γενοῦ στυφός, ὡς ὁ οἶνος τῷ τραύματι, καὶ οὐκ ἔᾶς συνάξαι δυσωδίαν καὶ ἀκαθαρσίαν· κτῆσαι δὲ τὸ πένθος, ἵνα ἀπαλλοτριώση σε τῆς παρρησίας τῆς ἀπολυούσης τὰς ψυχὰς τῶν κτησαμένων αὐτήν. Μὴ ρίψης χαμαὶ τὸ ἐργαλεῖον, οὐ χωρίς, οὐκ ἐργάζεται ἢ καρποφόρος γῆ· τὸ δὲ ἐργαλεῖόν ἐστὶν ἢ ταπει-
20 νωσις, ἢ ἐργασθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, δι' ἧς ἐκριζοῦνται ὅλα τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ δεσποτικοῦ χωρίου, καὶ χάριν παρέχουσα τοῖς ἐν αὐτῇ πολιτευομένοις. Οὐ πίπτει ταπεινώσις, ἀλλ' ἀπὸ πτώσεως ἐγείρει τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

Ἄσπασαι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τὸ πένθος, συμμετόχον γάρ ἐστὶ
25 τῆς καλῆς ἐργασίας· πόνησον τοῦ κόψαι τὸ θέλημά σου ἐν πᾶσιν· εἰς θυσίαν γὰρ λογίζεται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ τοῦτό ἐστὶ τό, «ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Μὴ χαννώσης σεαυτὸν ἐν συντυχίαις, ἐπεὶ οὐκ ἀφιᾶσί σε προκόψαι κατὰ Θεόν. Πάνυ μετὰ βίας βασάνισόν

ἀπὸ τὴν πονηρὴ ἀνάμνηση, ὥστε νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰ πάθη, καὶ ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ ἀπὸ τὴ συνάντηση καὶ ἀπὸ τὴν ἀφορμῇ. Ἐὰν ὁμως ὑπάρχει ἀνάγκη κάποιου πράγματος γι' αὐτόν, εἶναι καλύτερο νὰ ἀμεληθεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ μὴ χαθεῖ ἡ ψυχὴ.

Πρόσεχε, ἀδελφέ, διότι εἶσαι θνητὸς καὶ ὀλιγοχρόνιος· μὴ θελήσεις νὰ χάσεις τὴν αἰώνια ζωὴ γιὰ λίγο καιρὸ. Ποιὰ ὠφέλεια ἔχει ἡ δυσωδία καὶ ἡ ἀκαθαρσία τῆς ἀμαρτίας, παρὰ ντροπὴ καὶ ὄνειδισμὸ καὶ σκάνδαλο; Ἡ ἐγκράτεια ὁμως ἔχει νίκη καὶ στέφανο καὶ καύχημα. Σφίξε τὸ ἄλογό σου μὲ τὸ χαλινάρι τῆς πειθαρχίας γιὰ νὰ μὴ προσέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἔτσι θηλυμανήσει, ἢ καλύτερα ἀρρενομανήσει καὶ ρίξει κάτω ἐσένα τὸν ἐπιβάτη του. Παρακάλεσε τὸ Θεὸ «νὰ στρέψει τὰ μάτια σου γιὰ νὰ μὴ δοῦν τὴ ματαιότητα»³¹, καὶ ὅταν ἀποκτήσεις ἀνδρεία καρδιά, θὰ φύγουν οἱ πόλεμοι ἀπὸ σένα.

Γίνε στυφὸς ὅπως τὸ κρασί στὸ τραῦμα, καὶ μὴ ἀφήνεις νὰ μαζευθεῖ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία. Ἀπόκτησε τὸ πένθος, γιὰ νὰ σὲ ἀποξενώσει ἀπὸ τὴν παρρησία ποὺ καταστρέφει τὶς ψυχὲς αὐτῶν ποὺ τὴν ἔχουν. Μὴ ρίξεις κάτω τὸ ἐργαλεῖο, χωρὶς τὸ ὁποῖο δὲν καλλιεργεῖται ἡ καρποφόρα γῆ· καὶ τὸ ἐργαλεῖο εἶναι ἡ ταπείνωση ποὺ κατασκευάζεται ἀπὸ τὸν μέγαλο Θεό, μὲ τὴν ὁποία ξερριζώνονται ὅλα τὰ ζιζάνια ἀπὸ τὸ δεσποτικὸ χωράφι, καὶ ἡ ὁποία δίνει χάρη σ' ἐκείνους ποὺ ζοῦν μέσα σ' αὐτήν. Ἡ ταπείνωση δὲν πέφτει, ἀλλὰ σηκώνει ἀπὸ τὴν πτώση ἐ σίνους ποὺ τὴν ἔχουν.

Ἀσπάσου μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου τὸ πένθος, διότι εἶναι συμμέτοχο τῆς καλῆς ἐργασίας. Κοπίασε, ὥστε νὰ κόψεις τὸ θέλημά σου σὲ ὅλα· διότι θεωρεῖται θυσία γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὸ σημαίνει τό, «γιὰ σένα πεθαίνουμε ὅλη τὴν ἡμέρα, θεωρηθήκαμε σὰν πρόβατα σφαγῆς»³². Μὴ χαυνώσεις τὸν ἑαυτό σου στὶς συναντήσεις, διότι δὲν θὰ σ' ἀφήσουν νὰ προκόψεις σύμφωνα μὲ τὸν Θεό. Βασάνισε μὲ πολλὴ πίεση τὰ αἰσθη-

31. Ψαλμ. 118,37.

32. Ρωμ. 8,36.

σου τὰ αἰσθητήρια· τὴν ὄρασιν, τὴν ἀκοήν, τὴν γεῦσιν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἄφῆν, καὶ προκόπτεις χάριτι Χριστοῦ· ἄνευ γὰρ βασάνων μάρτυς οὐ γίνεται· ὡς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»· καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσι», καὶ τὰ λοιπά.

Βλέπε μὴ δείξης τοῖς Χαλδαίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ αἰχμάλωτόν σε λαμβάνουσιν εἰς Ναβουχοδονόσορ βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων. Καταπάτησον τὰ πάθη, μελετῶν τὴν ἀπόκρισιν ταύτην πάντοτε, ἵνα μὴ καταπατηθῆς ὑπ' αὐτῶν καὶ 10 καταπονήσωσί σε αὐτὰ δυνάμει. Φεῦγε ἀπ' αὐτῶν ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων, ἵνα μὴ κατασφάξωσί σε ὡς ἀρνίον. Μὴ οὖν φοβηθῆς αὐτούς· οὐκ ἔχουσι γὰρ δύναμιν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξενεύρισεν αὐτούς καὶ ἀδυνάτους ἐποίησε· μὴ οὖν κοιμηθῆς, εἰ γὰρ καὶ ἡμιθανεῖς εἰσι, ἀλλ' οὐ κοιμῶνται· καὶ μὴ 15 ἀμελήσης, οὐ γὰρ ἐκεῖνοι ἀμελοῦσι. Δὸς μικρὸν τὴν χεῖρα τοῖς σοῖς πατράσι, τοῖς θέλουσί σε ἀνασπάσαι ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς δυσωδίας· μιμνήσκου, ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Μὴ κρίνης τινά· μὴ ἐξουδενώσης ἢ σκανδαλίσης τινά· μὴ λογίζου ἃ οὐκ οἶδας εἰς τινά· ταῦτα γὰρ ἀπώλειά ἐστι 20 ψυχῆς.

Σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ προσδόκησον ἐρχόμενον τὸν θάνατον· εἶπε σεαυτῷ τὸν λόγον τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου. Ἄρσενιε, δι' ὃ ἐξῆλθες'. Μᾶθε τί ἦλθες ὧδε ζητῶν· εἰς τὸν Ἰησοῦν τρέχε, ἵνα καταλάβῃς αὐτόν. Εἰ σωθῆναι θέλεις, ὄξυπόδυσον, ἵνα εὐ- 25 ρεθῆς ἐν τῇ ἀγαθῇ ταύτῃ συνοδίᾳ τῶν ἀγίων γερόντων. Εἰ θέλεις προκόψαι, ἔργασαι. Ζήλωσον εἶναι μετὰ τῶν ἀγίων, δοξαζόμενος ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ δόξῃ, καὶ μὴ μετὰ τῶν μικρῶν δαιμόνων, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ τιμωρίᾳ. Πόθησον εἶναι ἐν τῇ βασι-

τήριά σου, τὴν ὄραση, τὴν ἀκοή, τὴ γεύση, τὴν ὄσφρηση, τὴν ἀφή, καὶ θὰ προκόψεις μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ· διότι δὲν γίνεται κανεὶς μάρτυρας χωρὶς βάσανα, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Κύριος· «μὲ τὴν ὑπομονή σας θ' ἀποκτήσετε τὶς ψυχές σας»³³. καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «μὲ πολλὴ ὑπομονή, μὲ θλίψεις»³⁴, καὶ τὰ λοιπὰ.

Πρόσεχε νὰ μὴ δείξεις στοὺς Χαλδαίους τοὺς θησαυροὺς τοῦ σπιτιοῦ σου, διότι θὰ σὲ πάρουν αἰχμάλωτο στὸν Ναβουχοδονόσορα τὸν βασιλιὰ τῶν Βαβυλωνίων. Καταπάτησε τὰ πάθη μελετώντας πάντοτε αὐτὴ τὴν ἀπόκριση, γιὰ νὰ μὴ καταπατηθεῖς ἀπ' αὐτὰ καὶ σὲ καταπονήσουν βάνουσα. Φύγε ἀπὸ αὐτὰ σὰν ζαρκάδι ἀπὸ τὴ θηλυά, γιὰ νὰ μὴ σὲ κατασφάζουν σὰν ἀρνί. Μὴ φοβηθεῖς λοιπὸν αὐτοὺς, διότι δὲν ἔχουν δύναμη. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἐξενεύρισε καὶ τοὺς ἔκανε ἀδύνατους. Μὴ κοιμηθεῖς ὅμως, διότι, ἂν καὶ εἶναι ἡμιθανεῖς, ὅμως δὲν κοιμοῦνται· καὶ νὰ μὴ ἀμελήσεις, διότι οὔτε ἐκεῖνοι ἀμελοῦν. Δώσε λίγο τὸ χέρι στοὺς πατέρες σου ποὺ θέλουν νὰ σὲ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ βόρβορο τῆς δυσωδίας· θυμήσου ὅτι ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη. Μὴ κρίνεις κάποιον· μὴ ἐξουθενώσεις ἢ σκανδαλίσεις κάποιον· μὴ ἀποδίδεις σὲ κάποιον πράγματα ποὺ δὲν γνωρίζεις, διότι αὐτὰ εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ περίμενε τὸν θάνατο ποὺ ἔρχεται. Πᾶς στὸν ἑαυτό σου τὸν λόγο τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου· «Ἀρσένιε, γι' αὐτὸ βγῆκες». Μάθε τί ἦρθες νὰ ζητήσεις ἐδῶ· τρέχε πρὸς τὸν Ἰησοῦ, γιὰ νὰ τὸν συλλάβεις. Ἐὰν θέλεις νὰ σωθεῖς, τρέξε γρήγορα, γιὰ νὰ βρεθεῖς μὲ τὴν ἀγαθὴ αὐτὴ συνοδία τῶν ἁγίων Γερόντων. Ἐὰν θέλεις νὰ προκόψεις, ἐργάσου. Ἐπιδίωξε μὲ ζῆλο νὰ εἶσαι μαζί μὲ τοὺς ἁγίους, δοξαζόμενος μέσα στὴν ἀνεκδιήγητη δόξα, καὶ ὄχι μὲ τοὺς μιαροὺς δαίμονες, στὴν ἀνεκδιήγητη τιμωρία. Πόθησε νὰ εἶσαι στὴ βασιλεία

33. Λουκᾶ 21,19.

34. Β' Κορ. 6,4.

λεία τῶν οὐρανῶν, καὶ μὴ ἐν τῇ γεέννῃ του πυρός. Πόθησον ἀκοῦσαι «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου» καὶ «εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ» καὶ τὰ λοιπά, καὶ μὴ ἀκοῦσαι, «πορεύου ἀπ' ἐμοῦ, κατηραμένε δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ».

5 Τοῦ Κυρίου ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΝΖ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ πολλὰς ἀμαρτίας ἔχων θέλω μετανοῆσαι καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος οὐχ εὐρίσκω κρατῆσαι τὴν ἀσκησιν τῶν πατέρων, παρακαλῶ, ἵνα μοι εἴπῃς, πῶς
10 ὀφείλω βαλεῖν ἀρχὴν. Κέλευσον οὖν, σαφήνισόν μοι, τί ἐστὶν ὃ ἐδήλωσάς μοι ἐν τῇ ἄλλῃ ἀποκρίσει, τὸ 'μὴ δείξης τοῖς Βαβυλωνίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ λαμβάνουσί σε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον'.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

15 **Α**δελφέ, εἰσὶ τινες πτωχοί, οὓς ὁ Κύριος ἐμακάρισεν, ἐπειδὴ ἀπέβαλον ὅλα τὰ κτήματα αὐτῶν, τουτέστιν ὅλα τὰ πάθη, καὶ ἐγύμνωσαν ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οὗτοι ἀληθινοὶ εἰσι πτωχοὶ καὶ ἔχουσι τὸν μακαρισμόν. Καὶ εἰσὶν ἄλλοι πτωχοί, μηδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, οἷς
20 ἠπείλησε λέγων· «ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι». Ὁ ἔχων οὖν τοιαῦτα κτήματα καὶ εἰς ταῦτα βαρούμενος, ἀποβάλλει αὐτὰ καὶ ἀμεριμνεῖ.

Ὡστε οὖν, εἰ θέλεις βαλεῖν ἀρχὴν μετανοῆσαι, μάθε τί ἐποίησεν ἡ πόρνη, ἐν δάκρυσιν αὐτῆς ἐνίψε τοὺς πόδας τοῦ Δε-

35. Ματθ. 25,34.

36. Ματθ. 25,21 . 25,23.

τῶν οὐρανῶν, καὶ ὄχι στὴ γέεννα τοῦ πυρός. Πόθησε ν' ἀκούσεις, «ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου»³⁵ καὶ «εὔγε, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ»³⁶ καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ νὰ μὴ ἀκούσεις, «φύγε ἀπὸ μένα, καταραμένε δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρέ»³⁷.

Ἡ δόξα ἀνήκει στὸν Κύριο στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

257

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω πολλὰς ἀμαρτίες καὶ θέλω νὰ μετανοήσω, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ σώματος δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὴν ἄσκηση τῶν Πατέρων, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ πεῖς, πῶς ὀφείλω νὰ βάλω ἀρχή. Πρόσταξε λοιπὸν, διασαφήνισέ μου, τί σημαίνει ἐκεῖνο ποῦ μοῦ δήλωσες στὴν ἄλλη ἀπόκριση, τὸ 'μὴ δεῖξεις στοὺς Βαβυλώνιους τοὺς θησαυροὺς τοῦ σπιτιοῦ σου, διότι θὰ σὲ πάρουν αἰχμάλωτο στὴ Βαβυλώνα'.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ὑπάρχουν μερικοὶ φτωχοί, τοὺς ὁποίους μακάρισε ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἔχασαν ὅλα τὰ κτήματά τους, δηλαδή ὅλα τὰ πάθη, καὶ γύμνωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὸ ὄνομά του· αὐτοὶ εἶναι ἀληθινοὶ φτωχοὶ καὶ ἔχουν τὸν μακαρισμό. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι φτωχοὶ ποὺ δὲν ἔχουν κανένα ἀγαθό· αὐτοὺς τοὺς ἀπείλησε λέγοντας, «ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ μένα, καταραμένοι»³⁸. Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἔχει τέτοια κτήματα καὶ βαρύνεται ἀπὸ αὐτά, τὰ ἀποβάλλει καὶ ἀμεριμνεῖ.

Ὡστε λοιπὸν, ἐὰν θέλεις νὰ βάλεις ἀρχή γιὰ νὰ μετανοήσεις, μάθε τί ἔκανε ἡ πόρνη· μετὰ τὰ δάκρυά της ἔνιψε τὰ πόδια

37. Ματθ. 25,26.

38. Ματθ. 25,41.

σπότου. Ὁ κλαυθμὸς νίπτει τινὰ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ. Κόπω δὲ ἔρχεται τινὶ διὰ πολλῆς ἀδολεσχίας καὶ ὑπομονῆς καὶ τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὴν φοβερὰν κρίσιν καὶ τὴν αἰσχύνῃν τὴν αἰώνιον καὶ τοῦ ἑαυτὸν ἀρνήσασθαι, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ θέλων», 5 γὰρ φησί, «ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι». Τὸ δὲ «ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν» καὶ «τὸν σταυρὸν ἄραι», τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ θέλημά ἐστι καὶ τὸ ἔχειν τὸ ἀψήφιστον.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπας, 'ἀσθένειαν ἔχειν τὸ σῶμα καὶ μὴ δύνα-
10 σθαι τίποτε ποιῆσαι', κατὰ τὴν δυνάμιν σου ποιήσον παραμι-
κρὸν τῆς τροφῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ πόματος ὁμοίως· καὶ γὰρ ὁ
Θεὸς προσεδέξατο τὰ δύο τῆς χήρας λεπτὰ καὶ ἐχάρη περισσό-
τερον πάντων. Τὸ ἀπαρρησιάστον ἄσκησον καὶ σώζῃ· φύλαξον
τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, καὶ ταύτην, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

15 Τὸ δὲ 'μὴ δείξης τοὺς θησαυροὺς σου τοῖς Βαβυλωνίοις',
τοῖς δαίμοσιν εἶπον, ἐν τῷ λέγειν σε τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι ἐμοὶ
ἐρρέθη ἡ ἀπόκρισις. Βλέπουσι γὰρ οἱ δαίμονες καὶ παραπικραί-
νονται κατὰ σοῦ· καὶ σὲ μὲν πολεμοῦσιν εἰς κενοδοξίαν, τοὺς δὲ
ἀκούοντας ἀφελεστέρους εἰς σκάνδαλον, καὶ σὺ βαστάζεις τὸ
20 κρῖμα τῶν δύο. Τοῖς δὲ δυναμένοις ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι, χαρᾶ
ἐστι καὶ ὠφέλεια. Πᾶν δὲ ἀγαθὸν ἔργον, ὃ ποιεῖς, σπούδαζε
κρύπτειν αὐτό· ὠφελεῖ γὰρ σε.

Ὁ Κύριος συνετίσαι σε, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΣΝΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

25 Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι πάνυ θλίβομαι ἐκ τοῦ λογι-

τοῦ Δεσπότη. Ὁ κλαυθμὸς καθαρίζει κάποιον ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες του. Αὐτὸ ἔρχεται σὲ κάποιον μὲ κόπο, μὲ πολλὴ ἀσχολία καὶ ὑπομονή, καὶ μὲ τὴν ἀνάμνηση τῆς φοβερῆς κρίσεως καὶ τῆς αἰώνιας ντροπῆς, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος: «ὅποιος», λέγει, «θέλει νὰ ἔρθει πίσω μου, ἅς ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ ἅς σηκώσει τὸ σταυρό του καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσει»³⁹. Τὸ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ σηκώσει τὸ σταυρό, σημαίνει νὰ κόψει τὸ θέλημά του σὲ ὅλα καὶ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του μὴ ὑπολογίσιμο.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπες ὅτι τὸ σῶμα σου ἔχει ἀσθένεια καὶ δὲν μπορεῖς νὰ κάνεις τίποτε, ἐνέργησε κατὰ τὴ δύναμή σου, κόβοντας λίγο ἀπὸ τὴν τροφή τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτοῦ ὁμοίως: διότι καὶ ὁ Θεὸς δέχθηκε τὰ δύο λεπτὰ τῆς χήρας καὶ χάρηκε περισσότερο ἀπὸ ὅλα. Ἐσκησε τὸ ἀπαρρησίαστο καὶ θὰ σωθεῖς: φύλαξε τὶς πρῶτες ἀποκρίσεις καὶ αὐτὴν σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ.

Μὲ τὸ 'νὰ μὴ δεῖξεις τοὺς θησαυροὺς σου στοὺς Βαβυλωνίους', ἐννοοῦσα τοὺς δαίμονες, ἀναφέροντάς σου τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἡ ἀπόκριση ἐλέγχθηκε γιὰ μένα. Πράγματι οἱ δαίμονες βλέπουν καὶ παραπικραίνονται ἐναντίον σου: ἐσένα σὲ πολεμοῦν μὲ τὴν κενοδοξία, ἐνῶ τοὺς ἀφελέστερους ἀπὸ τοὺς ἀκροατὲς μὲ τὸ νὰ τοὺς σκανδαλίσουν, καὶ σὺ βαστάζεις τὸ κρίμα καὶ τῶν δύο. Σ' ἐκείνους ὅμως πὺ μποροῦν ν' ἀκούσουν καὶ νὰ τὰ φυλάξουν εἶναι χαρὰ καὶ ὠφέλεια. Κάθε καλὸ ἔργο πὺ κάνεις, φρόντιζε νὰ τὸ κρύβεις: διότι σὲ ὠφελεῖ.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συνετίσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

258

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα

Προσευχῆσου γιὰ μένα, πάτερ, διότι θλίβομαι πολὺ ἀπὸ

39. Μαρκ. 8,34.

μοῦ τῆς πορνείας καὶ τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας· λέγει
 μοι ὁ λογισμὸς, ἵνα, ὅταν βλέπω τὸν ἀδελφὸν εἰς ὃν ἔχω
 τὸν πόλεμον, συντυγχάνω αὐτῷ, μήπως ἐκ τοῦ ἐμὲ μὴ
 συντυχάνειν αὐτῷ εἰς ὑπόνοιαν τοῦτο δέξεται· αἰσθάνομαι
 5 δέ, ὅτι καὶ ὡς πνίγουσί με οἱ δαίμονες καὶ εὐλαβοῦμαι
 πάνυ ἐκ τούτου.

Ἀπόκρισις

10 **Α**δελφέ, ἐπεὶ οὐκ εἶ γεγυμνασμένος ἐν τοῖς τοῦ ἐχθροῦ
 πολέμοις, ἐπιχορηγεῖ σοι λογισμοὺς δειλίας καὶ ἀκη-
 δίας καὶ τῆς πορνείας. Στῆθι οὖν πρὸς αὐτοὺς στερεὸς
 τῆ καρδία· καὶ γὰρ οἱ ἀθληταί, εἴαν μὴ ἀγωνίσωνται, οὐ στεφα-
 νοῦνται· καὶ οἱ στρατιῶται, εἴαν μὴ δεῖξωσι δοκιμὴν ἐν τοῖς πο-
 λέμοις τῷ βασιλεῖ, οὐ μεγαλύνονται· οἶος ἦν ὁ Δαβίδ. Οὐχὶ σὺ
 ψάλλεις, «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς
 15 νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου»; Καὶ πάλιν, «εἴαν παρατάξη-
 ται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· εἴαν ἐπα-
 ναστῆ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω»; Καὶ περὶ δει-
 λίας, «εἴαν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβη-
 θήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ»; Περὶ δὲ ἀκηδίας, «εἴαν
 20 πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφήσ»;
 Οὐ θέλεις δόκιμος γενέσθαι; Ἄνηρ γὰρ ἄπειρος ἀδόκιμος· οἱ
 πόλεμοι ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον δόκιμον εἶναι. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρ-
 γασία τοῦ μοναχοῦ, τὸ ὑπομεῖναι πολέμους καὶ ἀντιστῆναι μετὰ
 ἀνδρείότητος καρδίας.

25 Ἐπεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὰς μεθόδους αὐτῶν, ἐπιχορηγεῖ σοι λογι-
 σμοὺς δειλίας καὶ παραλύει σου τὴν καρδίαν. Μαθεῖν δὲ ὀφεί-
 λεις, ὅτι οὐ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς ἐπάνω σου πόλεμον καὶ πειρασμὸν
 περισσότερον τῆς δυνάμεώς σου. Καὶ διδάσκει σε ὁ Ἀπόστολος
 λέγων· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ

40. Ψαλμ. 25,2.

41. Ψαλμ. 26,3.

τὸν λογισμό τῆς πορνείας καὶ τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας· ὁ λογισμὸς μου λέγει, ὅταν βλέπω τὸν ἀδελφὸ στὸν ὁποῖο ἔχω τὸν πόλεμο, νὰ τὸν συναντῶ, μήπως, ἀπὸ τὸ ἐὰν δὲν τὸν συναντῶ, ὑποπτευθεῖ κάτι. Αἰσθάνομαι ἐπίσης σὰν νὰ μὲ πνίγουν οἱ δαίμονες καὶ φοβᾶμαι πολὺ ἀπ' αὐτό.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐπειδὴ δὲν εἶσαι γυμνασμένος στοὺς πολέμους τοῦ ἐχθροῦ, χορηγεῖ ἐναντίον σου λογισμοὺς δειλίας καὶ ἀκηδίας καὶ πορνείας. Στάσου λοιπὸν ἀπέναντι σ' αὐτοὺς μὲ στερεὴ τὴν καρδιά· διότι καὶ οἱ ἀθλητές, ἐὰν δὲν ἀγωνισθοῦν, δὲν στεφανώνονται· καὶ οἱ στρατιῶτες, ἐὰν δὲν δείξουν ἀνδρεία στοὺς πολέμους τοῦ βασιλιᾶ, δὲν δοξάζονται ὅπως ἦταν ὁ Δαβίδ. Δὲν ψάλλεις ἐσὺ, «δοκίμασέ με, Κύριε, καὶ πείραξέ με· φλόγισε τὰ νεφρά μου καὶ τὴν καρδιά μου»⁴⁰; Καὶ πάλι δὲν ψάλλεις, «ἐὰν παραταχθεῖ στράτευμα ἐναντίον μου, δὲν θὰ φοβηθεῖ ἡ καρδιά μου· ἐὰν σηκωθεῖ πόλεμος ἐναντίον μου, ἐγὼ ἐλπίζω σ' αὐτή»⁴¹; Καὶ γιὰ τὴ δειλία, «καὶ ἐὰν ἀκόμη βαδίσω στὴ μέση τῆς σκιάς τοῦ θανάτου, δὲν θὰ φοβηθῶ τὰ κακά, διότι ἐσὺ εἶσαι μαζί μου»⁴². Γιὰ τὴν ἀκηδία, «ἐὰν ἀνεβεῖ ἐπάνω σου τὸ πνεῦμα τοῦ ἐξουσιαστῆ, νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν τόπο σου»⁴³. Δὲν θέλεις νὰ γίνεις δόκιμος; Διότι ὁ ἄπειρος ἄνθρωπος εἶναι ἀδόκιμος· οἱ πόλεμοι κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ εἶναι δόκιμος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ μοναχοῦ, τὸ νὰ ὑπομένει πολέμους καὶ νὰ ἀντιστέκεται μὲ ἀνδρεία καρδιάς.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐσὺ ἀγνοεῖς τὶς μεθόδους τους, σοῦ στέλλει λογισμοὺς δειλίας καὶ παραλύει τὴν καρδιά σου. Ὅφείλεις ὅμως νὰ μάθεις, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐπιτρέπει πόλεμο καὶ πειρασμὸ ἐναντίον σου περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή σου. Καὶ ὁ Ἀπόστολος σὲ διδάσκει μὲ τὰ λόγια, «ὁ Θεὸς εἶναι ἀξιόπιστος καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθεῖτε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ-

42. Ψαλμ. 22,4.

δύνασθε». Πολλάκις κἀγώ, ἀδελφέ, ἐν τῇ νεότητί μου ἐπειράσθην σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ ἐκοπίων πυκτεῦων πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ἀντιλέγων καὶ τούτοις μὴ συγκατατιθέμενος, ἀλλὰ προτιθεὶς τὰς αἰωνίους κολάσεις πρὸ
5 ὀφθαλμῶν μου. Καὶ οὕτω καθ' ἐκάστην ποιοῦντά με, διὰ πέντε ἐνιαυτῶν, ἐκούφισέ με ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτῶν. Τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο καταργεῖ εὐχὴ ἀδιάλειπτος μετὰ κλαυθμοῦ.

Τὸ δὲ πνίξαι σε, ἀπὸ φθόνου ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· καὶ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς καὶ τοῦ κελλίου σου ἀπεδίωκον, ἀλλ' οὐ συγ-
10 χωρεῖ αὐτοῖς ὁ Θεός, ἵνα κυριεύσωσί σου· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν ἐξουσίαν. Ἡδύνατο γὰρ ὁ Θεὸς κουφίσει σε διὰ τάχους, ἀλλ' οὐχ ἴστασο οὐδὲ πρὸς ἄλλο πάθος.

Σὺ οὖν μὴ χαυνωθῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων προσέχειν αὐτῶ ἢ λαλεῖν μετ' αὐτοῦ· ἀλλὰ κᾶν φθάσης μὴ θέλων ἀπαντῆσαι
15 αὐτῶ, ἔλκυσον τὸ βλέμμα σου ἀπ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ καταστάσεως καὶ μὴ ἀπολύσης τὴν ἀκοήν σου πρὸς τὴν ἐκείνου φωνήν. Εἰ δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀγνοῶν λαλήσοι σοι ἢ καθίσοι παρὰ σοί, μετὰ τέχνης ἀπόστα σεμνῶς μὴ ἀποπηδῶν. Καὶ εἶπέ σου τῶ λογισμῶ, 'μνήσθητι τῆς κρίσεως τοῦ
20 Θεοῦ τῆς φοβερᾶς καὶ τῆς αἰσχύνης τῶν πραττόντων τὰ ἄτοπα', καὶ πύκτευσόν σου τὸν λογισμὸν καὶ εὐρίσκεις βοήθειαν εὐχαῖς ἀγίων καὶ ἐλεεῖ σε ὁ Θεός. Μὴ παιδίον ἔσο ταῖς φρεσί, «ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπίαζε, ταῖς δὲ φρεσί τέλειος ἔσο».

'Αδελφέ, πρόσεχε σευατῶ, πῶς μέλλεις ἀπαντήσῃν τῶ
25 Θεῶ.

ΣΝΘ'

Ὁ αὐτὸς παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

43. Ἐκκλ. 10, 4.

44. Α' Κορ. 10,13.

τε»⁴⁴. Καὶ ἐγὼ πολλὰς φορές, ἀδελφέ, στὰ νειάτα μου πειράχθηκα σφοδρῶς ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς πορνείας καὶ κοπίαζα παλεύοντας πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ἀντιλέγοντας καὶ ἀρνούμενος νὰ συγκατατεθῶ σ' αὐτούς, ἀλλὰ θέτοντας μπροστᾶ στὰ μάτια μου τὶς αἰώνιες κολάσεις καὶ κάνοντας τὸ ἴδιο πρᾶγμα κάθε μέρα ἐπὶ πέντε χρόνια, μὲ ἀνακούφισε ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτούς. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ καταργεῖ ἡ ἀδιάλειπτη προσευχὴ μαζί μὲ τὸν κλαυθμό.

Τὸ νὰ θέλουν νὰ σὲ πνίξουν οἱ δαίμονες τὸ κάνουν ἀπὸ φθόνο· καὶ ἐὰν τοὺς ἦταν δυνατὸ θὰ σὲ ἔδιωχναν καὶ ἀπὸ τὸ κελλί σου, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ σὲ κατακυριεύσουν· διότι δὲν ἔχουν ἐξουσία. Ὁ Θεὸς μπορούσε νὰ σὲ ἀνακουφίσει γρήγορα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀντιστεκόσουν οὔτε μπροστὰ σὲ ἄλλο πάθος.

Ἐσὺ λοιπὸν μὴ χαυνωθεῖς ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ὥστε νὰ προσέχεις ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο ἢ νὰ μιλᾷς μ' ἐκεῖνο· ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὸν συναντήσεις χωρὶς νὰ τὸ θέλεις, τράβηξε ἀπ' αὐτὸ τὸ βλέμμα σου μὲ φόβο καὶ εὐπρέπεια καὶ μὴ ἀφήσεις τὴν ἀκοή σου πρὸς τὴν φωνὴ ἐκείνου. Ἐὰν ὅμως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀδελφὸς ἀγνοῶντας τὸ πρᾶγμα σοῦ μιλήσει ἢ καθήσει κοντά σου, μὲ τέχνη ἀπομακρύνσου σεμνὰ χωρὶς νὰ τρέχεις. Καὶ πὲς στὸν λογισμὸ σου, 'θυμήσου τὴ φοβερὴ κρίση τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ ντροπὴ αὐτῶν ποὺ ἐνεργοῦν τὰ ἄτοπα' καὶ πολέμησε τὸν λογισμὸ σου καὶ θὰ βρεῖς βοήθεια μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Θεός. Νὰ μὴ εἶσαι παιδί στὸ μυαλό, «ἀλλὰ νὰ νηπιάζεις ὡς πρὸς τὴν κακία, στὸ μυαλό ὅμως νὰ εἶσαι τέλειος»⁴⁵.

Ἄδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, πῶς πρόκειται νὰ συναντήσεις τὸ Θεό.

259

Ὁ ἴδιος παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

45. Α' Κορ. 14,20.

Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι ταλαίπωρός εἰμι ἐν πᾶσι καὶ
 χρήζω πολλῆς φιλανθρωπίας· καὶ λογισμοὶ ἐν ἐμοὶ σπεί-
 ρονται, λέγοντες· ‘ἄπελθε ἐπὶ ξένης κἀκεῖ σώζῃ’· καὶ ἵνα
 ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν μὴ ἐάσῃ αὐτοὺς κατακυριεῦ-
 5 σαι μου.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐπικατάρατός ἐστιν ὁ σπείρας ἐπὶ τὴν καρδίαν
 σου τοὺς τοιοῦτους λογισμοὺς, ἔνεκα τῆς παραβάσεως
 τῶν ἐντολῶν τῆς ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου, ὅστις ἐστὶν ὁ
 10 διάβολος· διὰ γὰρ δικαιώματος ἐργάζεται σοι ταῦτα, ἵνα, χλευά-
 σας, ποιήσῃ σε σκάνδαλον πολλῶν· ὥστε βαστάσαι τούτων τὸ
 κρῖμα. Ταῦτα δὲ πάσχεις ἀπὸ ἀμελείας καὶ κενοδοξίας. Ἴδου λέ-
 γεις, ‘ἐπὶ ξένης ἀπέλθω, βαστάζω ἀτιμίαν’· καὶ πῶς μόνον
 ἀκούσαντός σου, ὅτι εἶπεν ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ λόγον τα-
 15 ράττεται ἡ καρδία σου καὶ οὐ θέλεις, ἵνα τις μάθῃ ὅτι ἐσφάλῃς·
 Ἄλλὰ σὺν τῇ ἀμελείᾳ καὶ κενοδοξίᾳ ἐνεργοῦντές εἰσιν ὁ δαίμο-
 νες πρὸς τὸ ἐξολοθρεῦσαί σου τὴν ψυχὴν.

Πληροφόρηθητι ἐν Κυρίῳ, ὅτι, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἦν
 καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἐνταῦθα γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ, ἐπιμεῖναι
 20 ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον οὐκ ἠδύνω, ἀλλ’ ὡς τυ-
 φλὸς μὴ βλέπων, οὕτως οὐ βλέπεις τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν
 ἐποίησέ σοι καὶ ποιεῖ δι’ εὐχῶν τῶν ἀγίων καὶ τοῦ μακαρίου
 Ἀβραμίου, τοῦ εἰπόντος σοὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ σου, ὅτι, ‘ἐὰν ἐπι-
 μεῖνητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἔχετε μοι πρεσβευτήν’. Ἀδελφέ,
 25 πρόσεχε σεαυτῷ μετὰ ἀσφαλείας καὶ πύκτευσον μετὰ τῶν λογι-
 σμῶν μὴ ἀμελῆσαι, μηδὲ κενοδοξῆσαι, μηδὲ τὸ θέλημά σου
 στῆσαι ἐν τινι· καὶ μὴ δέξασθαι τοὺς σπειρομένους λογισμοὺς
 διὰ δικαιωμάτων, ἐπεὶ εἰς πτώσιν πίπτεις μεγάλην.

Πάτερ, προσευχήσου για μένα, διότι είμαι ταλαίπωρος σε όλα και χρειάζομαι πολλή φιλανθρωπία: σπέρνονται μέσα μου λογισμοί λέγοντας: 'πήγαινε σε ξένη γη και εκεί θα σωθείς'. Και προσευχήσου για να μη αφήσει ο Θεός με τις προσευχές σας να με κατακυριεύσουν.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, αυτός που ἔσπειρε στην καρδιά σου αυτούς τους λογισμούς είναι επικατάρατος⁴⁶, ἐξαιτίας τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν με τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν τόπο αὐτό· αὐτὸς εἶναι ὁ διάβολος· διότι σοῦ ἐνεργεῖ αὐτὰ τὰ πράγματα με σκοπό, χλευάζοντάς σε, νὰ σε κάνει σκάνδαλο πολλῶν, καὶ νὰ βαστάξεις τὸ κρίμα αὐτῶν. Αὐτὰ ὅμως τὰ παθαίνεις ἀπὸ ἀμέλεια καὶ κενοδοξία. Νά, λέγεις, θὰ ἀπομακρυνθῶ σε ξένη γῆ, γιὰ νὰ βαστάξω τὴν ἀτιμία. Καὶ πῶς μόνον ποὺ ἄκουσες, ὅτι ὁ ἀδελφὸς σοῦ εἶπε ἐναντίον σου λόγο, ταραζέται ἡ καρδιά σου καὶ δὲν θέλεις νὰ μάθει κανεὶς ὅτι ἔσφαλές; Ἀλλὰ οἱ δαίμονες μαζί με τὴν ἀμέλεια ἐνεργοῦν καὶ κενοδοξία, γιὰ νὰ ἐξολοθρεύσουν τὴν ψυχὴ σου.

Βεβαιώσου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ὅτι, ἐὰν δὲν ἦταν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ προσευχὲς τῶν ἐδῶ γνήσιων δούλων τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ μπορούσες νὰ μείνεις στὸ μοναστήρι ὀλόκληρο χρόνο· ἀλλὰ ἐσὺ σὰν τυφλὸς ποὺ δὲν βλέπει, δὲν βλέπεις τὴν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ ποὺ σοῦ ἔκαμε καὶ σοῦ κάμνει με τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, ποὺ εἶπε σε σένα καὶ στὸν ἀδελφὸ σου, 'ἐὰν παραμείνετε σ' αὐτὸν τὸν τόπο, θὰ με ἔχετε προσβευτῆ'. Ἀδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου με ἀσφάλεια καὶ ἀγωνίσου με τοὺς λογισμοὺς, ὥστε νὰ μὴ ἀμελήσεις, οὔτε νὰ κενοδοξήσεις, οὔτε νὰ σταματήσεις τὸ θέλημά σου σὲ κάτι. Καὶ μὴ δεχθεῖς τοὺς λογισμοὺς ποὺ σπείρονται με ἐντολές, διότι πέφτεις σὲ μεγάλη πτώση.

46. Γαλ. 3,10.

Πληροφορήθητι δέ, ὅτι ἔνθα ἂν ἀπέλθῃς, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς, οὐ μὴ ὠφεληθῆς ἴσα τῶν ὧδε, καὶ ὡς ἄγκυρα τῷ πλοίῳ, οὕτως ἔσται σοι ἡ εὐχὴ τῶν ἐνταῦθα πατέρων. Κτῆσαι στυφώτατα καὶ ἐξορίζει ἀπὸ σοῦ 5 τὴν παρρησίαν τὴν φέρουσαν πάντα τὰ κακὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀμερίμνησον ἀπὸ παντὸς πράγματος, καὶ τότε σχολάζεις τῷ Θεῷ. Καὶ ἀπόθανον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ξενιτεία. Καὶ κράτει τὸ ἀψήφιστον, καὶ εὐρίσκεις τὸν λογισμόν σου ἀτάραχον. Καὶ μὴ ἔχε σεαυτὸν τι ποιήσαντα ἀγαθόν, καὶ 10 φυλάττεται σοι σῶος ὁ μισθός. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μνήσθητι, ὅτι οὐ χρονίζεις ἐν τῷ σώματι, καὶ σπούδασον εἰπεῖν μετὰ παρρησίας ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, «ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἔταράχθην».

Ἄδελφέ, ἄνευ κόπου οὐκ ἐνὶ ζῆσαι· καὶ ἄνευ ἀγῶνος οὐδεὶς στεφανοῦται· πύκτευσον, σωθῆναι ἀγωνιζόμενος, καὶ βοηθεῖ 15 σοι ὁ Θεός, «ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Αὐτὸς ἐλεήσοι σε, τέκνον, μετὰ προθυμίας προσελθεῖν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΕ'

20 Τοῦ αὐτοῦ ἐρώτησις πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Πάτερ, τί ἐστὶν ὃ εἶπας, ὅτι, 'οὐκ ἠδύνω ἐνιαυτὸν μεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ'; Καὶ εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι, ὡς καθεύδω, ἐπιπίπτει μοι ὁ δαίμων πνίγων με, καὶ χρεῖαν ἔχω τῆς παρὰ σοῦ φιλανθρωπίας.

Μάθε με βεβαιότητα, ὅτι ὅπου κι ἂν πᾶς, ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς μέχρι τὰ πέρατα αὐτῆς, δὲν θὰ ὠφεληθεῖς ὅσο ἐδῶ· ὅπως ἡ ἄγκυρα στὸ πλοῖο, ἔτσι θὰ εἶναι γιὰ σένα ἡ εὐχὴ τῶν ἐδῶ πατέρων. Ἀπόκτησε στυφότητα καὶ θὰ σοῦ διώξει τὴν παρρησία πὺ φέρει στὸν ἄνθρωπο ὅλα τὰ κακά· ἀμερίμνησε ἀπὸ κᾶθε πρᾶγμα, καὶ τότε θ' ἀφοσιωθεῖς στὸ Θεό. Πέθανε γιὰ κᾶθε ἄνθρωπο καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ξενιτεία. Κράτα τὸ ἀψήφιστο, καὶ θὰ βρεῖς τὸν λογισμό σου ἀτάραχο. Μὴ θεωρεῖς τὸν ἑαυτὸ σου ὅτι ἔκανε κάτι καλό, καὶ θὰ φυλαχθεῖ σῶος ὁ μισθός σου. Καὶ μαζί με ὅλα αὐτά, θυμήσου ὅτι δὲν χρονίζεις στὸ σῶμα καὶ φρόντισε νὰ πεῖς με παρρησία ἐκείνη τὴν ὥρα, «έτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταραχθῆκα»⁴⁷.

Ἀδελφέ, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ζήσει κανεὶς χωρὶς κόπο· χωρὶς ἀγῶνα κανένας δὲν στεφανώνεται. Προσπάθησε νὰ σωθεῖς ἀγωνιζόμενος καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός, «ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»⁴⁸.

Αὐτὸς εἶθε νὰ σὲ ἐλεήσει, τέκνο μου, ὥστε νὰ ἔρθεις με προθυμία στὴν ἐργασία του· διότι τὸ ἔλεος καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα εἶναι δική του στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

260

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, τί σημαίνει αὐτὸ πὺ εἶπες, ὅτι, 'δὲν θὰ μπορούσες νὰ μείνεις ἕνα χρόνο στὸ μοναστήρι'; Προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ τὸν Κύριο· διότι ὅταν κοιμᾶμαι ὁ δαίμονας πέφτει ἐπάνω μου γιὰ νὰ με πνίξει καὶ χρειάζομαι τὴ φιλανθρωπία σου.

47. Ψαλμ. 118,60.

48. Α' Τιμ. 2,4.

Ἀπόκρισις

Οτι εἶπον σοι, 'εἰ μὴ ἦσαν αἱ εὐχαὶ τῶν πατέρων, οὐκ ἐποίεις ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτόν', περὶ μοναχῶν σοι εἶπον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰσὶ μοναχοί, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ. Φησὶ γὰρ ὅτι, «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Τί χλευάζη, ἀδελφέ, ταλαιπωρῶν; Ἐρωτᾶς γὰρ καὶ οὐκ 10 ἐμμένεις· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐρωτῶν ἄλλοις, λέγεις κενοδοξῶν, ἀνθρωπαρεσκῶν, καὶ ἐμποδίζη διὰ τάχους προκόψαι· καὶ διὰ τοῦτο πειράζη κοιμώμενος, καὶ ἐπιπίπτει ἐπάνω σου πνίγων σε ὁ δαίμων· καὶ συγχωρεῖ ὁ Θεός, ἵνα παιδευθῆς, ὅπως μέμψη σεαυτὸν ὡς μοναχός. Καὶ οὐ συνιεῖς, ἀδελφέ· ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστι 15 τὸ ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ τὸ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι, καὶ ὡς κάθη εἰς τὸ κελλίον σου ρεμβόμενος, μέμψαι σεαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ρίψον τὴν ἀδυναμίαν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ βοηθεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ σε, ἵνα προκόψῃς ἐν αὐτῷ.

ΣΞΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ, καὶ αἴτησις εὐχῆς πρὸς τὸν ἄλλον γέρον- 20 τα.

Διὰ τὸν Κύριον εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, παρακαλῶ, ἵνα λυτρωθῶ ἐκ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ κενοδοξίας, ὅτι μολύνει με ἐν ἐκάστῳ πράγματι, ὃ δοκῶ καλὸν ποιεῖν· καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι· ποίῳ σκοπῷ ὀφείλει τις

Ἀπόκριση

Ε κεῖνο πού σοῦ εἶπα, ὅτι ‘ἐάν δέν ἦταν οἱ προσευχῆς τῶν πατέρων, δέν θά ἔμενες στό μοναστήρι ἕνα χρόνο. τὸ εἶπα γιὰ τοὺς μοναχοὺς, διότι ὅλοι αὐτοὶ πού βρίσκονται στὰ μοναστήρια δέν εἶναι μοναχοί, ἀλλὰ μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος πού κάνει τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ. Διότι λέγει, «δέν θά μπεῖ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁ καθένας πού μοῦ λέγει, Κύριε Κύριε, ἀλλὰ ἐκεῖνος πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου πού βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»⁴⁹.

Γιατὶ χλευάζεσαι, ἀδελφέ, ταλαιπωρούμενος; Διότι ἐρωτᾷς καὶ δέν τηρεῖς τίς ἀποκρίσεις· ἀλλὰ καὶ πάλι ἐρωτᾷς ἄλλους ἀπὸ κενοδοξία καὶ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ ἐμποδίζεσαι νὰ προκόψεις γρήγορα. Καὶ γι’ αὐτὸ ὅταν κοιμᾷσαι πειράζεσαι καὶ πέφτει ἐπάνω σου ὁ δαίμονας πού σὲ πνίγει· καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέπει, γιὰ νὰ παιδευθεῖς, ὥστε νὰ μέμψεις τὸν ἑαυτό σου σὰν μοναχός. Καὶ δέν κατανοεῖς, ἀδελφέ· ὁ καιρὸς μας εἶναι νὰ ἐρευνοῦμε τὰ πάθη μας καὶ νὰ κλαῖμε καὶ νὰ πενθοῦμε. Καθήμενος λοιπὸν στὸ κελλί σου καὶ ρεμβάζοντας νὰ κατακρίνεις τὸν ἑαυτό σου σὲ ὅλα καὶ νὰ ἀναθέσεις τὴν ἀδυναμία σου στὸ Θεὸ καὶ αὐτὸς θά σὲ βοηθήσει καὶ θά σὲ δυναμώσει νὰ προκόψεις σ’ αὐτόν.

261

Ἐρώτηση καὶ παράκληση προσευχῆς τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα, γιὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ τῆς κενοδοξίας, διότι μὲ μολύνει σὲ κάθε πρᾶγμα τὸ ὁποῖο νομίζω ὅτι τὸ κάνω καλά. Σὲ παρακαλῶ ἐπίσης νὰ μοῦ πεῖς καὶ αὐτό· γιὰ ποιό σκοπὸ πρέπει νὰ κάνει κανεὶς τὰ

49. Ματθ. 7,21.

ποιεῖν τὰ μνημόσυνα τῶν ἀγίων; Καὶ πῶς τις ἐξεμεῖ ἦν ἔχει κακίαν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Ε**ἰ λυτρωθῆναι θέλεις ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, κό-
ψον ἀπὸ σοῦ τὴν παρρησίαν τὴν πρὸς πάντα ἄνθρω-
πον, μάλιστα πρὸς οὓς βλέπεις τὴν καρδίαν σου κλίνου-
σαν κατὰ πάθος ἐπιθυμίας· καὶ ἐν τούτῳ ἐλευθεροῦσαι καὶ ἀπὸ
τῆς κενοδοξίας· κενοδοξία γὰρ συμμετοχός ἐστι τῆς ἀνθρωπα-
ρεσκείας· καὶ ἀνθρωπαρέσκεια συμμετοχος τῆς παρρησίας· ἡ δὲ
10 παρρησία μῆτηρ ἐστὶ πάντων τῶν παθῶν.

Ὁ δὲ τὰ μνημόσυνα ποιῶν τῶν ἀγίων ἄνευ κενοδοξίας, λο-
γιζόμενος ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ποιεῖ καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων, συμμετοχος
αὐτῶν γίνεται, καὶ τὸν μισθὸν λαμβάνει παρὰ τοῦ Δεσπότης αὐ-
τῶν· ἡ φροντίς δὲ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς
15 τὸν Θεὸν ποιεῖ τινα ἐξεμέσαι ἦν ἔχει κακίαν, καὶ εἰλικρινῶς με-
τανοεῖν.

Ἄκουσον, τέκνον, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων νόησον τὰ μὴ
φαινόμενα· ὅταν τι πονῆς τοῦ σώματος, ἐγκρατεύῃ ἀπὸ τῶν
βλαπτόντων σε πραγμάτων, καὶ τὴν ψυχὴν σου πονῶν, οὐ πυ-
20 κτεύεις ἐγκρατεύεσθαι; Κόπου καὶ πόνου χρεία πολλοῦ, ὡς ὁ
Ἀπόστολος λέγει· «ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ».
Ποίησόν σου τὴν δύναμιν, καὶ ὁ Θεὸς εὐχαῖς τῶν πατέρων σου
συναντιλαμβάνεται σου· διψᾷ γὰρ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἰδεῖν ὁ
εἰς ἑαυτὸν ὁμόσας, «μὴ θέλῃν τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς
25 τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Πολλὴ δύναμις ἀνέρχεται ἐκ τοῦ
τόπου τούτου ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ
ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, οὓς πιστεύω ὅτι οὐ καταισχύνει Κύριος.

Συνεισένεγκε αὐτοῖς τὰ δύο σου λεπτά, καὶ χαροποιεῖς αὐ-
τὸν ὡς ἡ χήρα ἐκείνη, καὶ δῆσόν σου τὴν ὀλκάδα τῷ πλοίῳ τῶν

μνημόσυνα τῶν ἀγίων; Καὶ πῶς ἀποβάλλει κανεὶς τὴν κακία πού ἔχει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν θέλεις νὰ λυτρωθεῖς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, κόψε ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου τὴν παρρησία πρὸς κάθε ἄνθρωπο, καὶ κυρίως πρὸς ὅποιους βλέπεις νὰ κλίνει ἡ καρδιά σου μὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μ' αὐτὸ θὰ ἐλευθερωθεῖς καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Διότι ἡ κενοδοξία εἶναι συμμετοχὸς τῆς ἀνθρωπαρέσκειας, ἡ ἀνθρωπαρέσκεια συμμετοχὸς τῆς παρρησίας, καὶ ἡ παρρησία εἶναι μητέρα ὅλων τῶν παθῶν.

Ἐκεῖνος πού κάνει τὰ μνημόσυνα τῶν ἀγίων χωρὶς κενοδοξία, σκεπτόμενος ὅτι τὰ κάνει ἀπὸ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ δικά του, γίνεται συμμετοχὸς τους, καὶ παίρνει τὴν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸν Δεσπότη τους. Ἡ φροντίδα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ κάνει κάποιον νὰ ἀποβάλλει τὴν κακία πού ἔχει καὶ νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινά.

Ἄκουσε, τέκνο, καὶ ἀπὸ τὰ φαινόμενα κατανόησε τὰ μὴ φαινόμενα· ὅταν πονᾷς σὲ κάτι ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐγκρατεύεσαι ἀπὸ τὰ πράγματα πού σὲ βλάπτουν, ἐνῶ ὅταν πονᾷς στὴν ψυχὴ σου δὲν ἀγωνίζεσαι νὰ δείξεις ἐγκράτεια; Χρειάζεται πολὺς κόπος καὶ πόνος, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ταλαιπωρῶ καὶ δουλαγωγῶ τὸ σῶμα»⁵⁰. Βάλε τὰ δυνατά σου καὶ ὁ Θεὸς μὲ τίς προσευχὰς τῶν πατέρων σου θὰ σὲ βοηθήσῃ· διότι διψᾷ νὰ δεῖ τὴ σωτηρία μας αὐτὸς πού ὀρκίστηκε στὸν ἑαυτό του, «νὰ μὴ θέλει τὸ θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ ζήσῃ»⁵¹. Πολλὴ δύναμη ἀνεβαίνει ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπο ἀπὸ τίς προσευχὰς τῶν γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλους ἐμᾶς, τοὺς ὁποίους πιστεύω ὅτι δὲν θὰ τοὺς κατατροπιάσῃ ὁ Κύριος.

Πρόσφερε μαζί μ' αὐτοὺς τὰ δύο σου λεπτά, καὶ θὰ τὸν χαροποιήσῃς, ὅπως ἐκείνη ἡ χήρα, καὶ δέσε τὸ πλοιάριό σου στὸ

50. Α' Κορ. 9,27.

51. Ἰεζ. 33,11.

πατέρων σου, καὶ κυβερνῶσί σε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τὸν δυνάμε-
νόν σοι ταπεινῶσιν χαρίσασθαι, δύναμιν, σύνεσιν, στέφανον,
ἀγαλλίασιν. Ἀμήν.

ΣΞΒ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

- 5 Ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι καὶ ἄφρων καὶ ἔχω διακονίαν ὑπὲρ
ἐμέ, παρακαλῶ σε, πάτερ, ἵνα αἰτήσης μοι σύνεσιν
πρῶτον, ὥστε δύνασθαι με διδόναι πρᾶγμα κατὰ χρείαν
αὐτοῦ, καὶ λόγον εἰπεῖν ἐν καιρῷ καὶ σιωπῆσαι· καὶ ἐν οἷς
ἀμφιβάλλω, ἵνα ἐπικαλῶμαι τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχάς σου,
10 καὶ παρίστανταί μοι καὶ μὴ πλανῶμαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανούφιου.

Χαρά ἐστὶ μεγάλη τὸ αἰτεῖν τινα πρᾶγμα κατὰ φόβον
Θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος θαρρήσει, ὅτι γενήσεται αὐτοῦ ἡ αἵ-
τησις. Ἀλλ' ἄκουσον, ἀδελφέ, εἰ σπέρμα αἰτεῖς τῷ
15 ἀγρῷ σου, φιλοκάλησον αὐτὸν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σπέρμα-
τος· περὶ γὰρ τῆς καλλίστης καὶ φιλοκαλημένης γῆς εἴρηται, ὅτι
ἐποίησεν «ἀνὰ ἑκατόν», τὸ μὴ κωλῦσαι τὴν δύναμίν μου, ποιῆ-
σαι καθὼς δύναμαι. Οὐ κωλύσω διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν,
ἀλλ' ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειάν μου, ὅτι οὐ δύναμαί σοι χαρίσασθαι
20 τοῦτο, ἀνάξιός γάρ εἰμι. Ἀλλ', ἐὰν σὺ πιστεύσης, κατὰ τὴν πί-
στιν σου λαμβάνεις, οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅσων χρήζεις·
οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὧν χρείαν ἔχεις πρὸ τοῦ αἰτῆσαι σε αὐτόν.

Μὴ διστάσης οὖν καὶ πιστεύω ὅτι ποιεῖ ὁ Θεός, οὐ δι' ἐμέ,
ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν πίστιν. Πρὸ πάντων ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ

πλοῖο τῶν πατέρων σου, καὶ θὰ σὲ ὀδηγήσουν στὸν Ἰησοῦ, πού
μπορεῖ νὰ σοῦ χαρίσει ταπείνωση, δύναμη, σύνεση, στεφάνι,
καὶ ἀγαλλίαση. Γένοιτο.

262

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ εἶμαι νεώτερος καὶ ἄφρων καὶ ἔχω διακονία πάνω
ἀπὸ τίς δυνατότητές μου, σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ
ζητήσεις πρῶτα γιὰ μένα σύνεση, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ
δώσω ἔργο ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάγκη του καὶ νὰ πῶ λόγο μὲ
τὸν καιρὸ καὶ νὰ σιωπήσω· καὶ γιὰ ὅσα ἀμφιβάλλω νὰ
ἐπικαλοῦμαι τὸ Θεὸ καὶ τίς προσευχές σου καὶ νὰ μοῦ
συμπαρίστανται καὶ νὰ μὴ πλανῶμαι.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι μεγάλη χαρὰ νὰ ζητεῖ κάποιος κάτι σύμφωνα μὲ τὸ
φόβο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς νὰ ἐλπίζει ὅτι θὰ ἐκπληρωθεῖ ἢ
αἴτησή του. Ἄλλὰ ἄκουσε, ἀδελφέ, ἐὰν ζητᾶς σπέρμα
γιὰ τὸν ἀγρό σου, καλλιέργησέ τον γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ σπέρ-
ματος· διότι ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὴν κάλλιστη καὶ πάρα πολὺ γόνιμη
γῆ, ὅτι ἔκανε «ἀνὰ ἑκατό»⁵², ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίσει τὴ δύναμή
μου, νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ. Δὲν θὰ ἐμποδίσω ἐξαιτίας τῆς ἐντο-
λῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παραδέχομαι τὴν ἀσθένειά μου, ὅτι δὲν
μπορῶ νὰ σοῦ χαρίσω αὐτό, διότι εἶμαι ἀνάξιος. Ἄλλὰ, ἐὰν ἐσὺ
πιστέψεις, θὰ λάβεις σύμφωνα μὲ τὴν πίστη σου, ὄχι μόνο
αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα χρειάζεσαι· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει
αὐτὰ πού χρειάζεσαι πρὶν τοῦ τὰ ζητήσεις.

Μὴ διστάσεις λοιπὸν καὶ πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὰ
κάνει, ὄχι ἐξαιτίας μου, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς δικῆς σου πίστεως.
Πρὶν ἀπὸ ὅλα δεῖξε ταπείνωση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, «διότι δίνει

52. Ματθ. 13,8.

Θεοῦ· «ταπεινοῖς γὰρ δίδωσι χάριν». Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΞΓ'

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα.

5 Πῶς χρήσομαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ
Γέροντος;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν πῶς σε δεῖ χρήσασθαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Γέροντος θέλης μαθεῖν, οὕτως ἐστίν. Ὄταν θέλης λαλῆσαι ἢ πρᾶγμα ποιῆσαι, μιμνήσκου τὸ ὄνομα τοῦ Γέροντος, καὶ ὁ Θεὸς σπεῖρει ἐν τῇ καρδίᾳ σου τί ποιῆσαι χρῆ ἢ πῶς λαλῆσαι· ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως, ἵνα μὴ ἀπολέσης τὴν χάριν ταύτην.

ΣΞΔ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν.

15 Ἐπεὶ ἐποίησας ἔλεος, πάτερ, μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἔδωκάς μοι, ἵνα, ἐν οἷς ἂν λέγω ἢ πράττω, ἐπικαλῶμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐχάς σου καὶ κατενοδῶμαι, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν ἐπείγομαι ἢ λέγειν, καὶ συμβαίνει δὲ ὅτε ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἐπιλανθάνομαι, παρακαλῶ, ἵνα αἰτήσης μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ νῆψιν καὶ μὴ ἐάσης
20 πλανᾶσθαι κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἐτι δὲ παρακαλῶ ἐὰν ἐπικαλεσάμενος εἰς πρᾶγμα τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχάς σου, ἔτι μείνω ἀμφιβάλλων ποιῆσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, ἵνα εἶπης μοι πῶς ὀφείλω τελεῖν. Καὶ πάλιν, ἐὰν συμβῆ ἔρωτηθῆναι με πρᾶγμα καὶ πρὶν ἢ ἐπικαλέσωμαι τὸν Θεὸν ἢ ἐνθυ-

χάρη στους ταπεινούς»⁵³, με τή βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Γένοιτο.

263

Ὁ ἴδιος ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα.

Πῶς νὰ χρησιμοποιοῦμαι τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Γέροντα.

Εὰν θέλεις νὰ μάθεις πῶς πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦσεις τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Γέροντα, μπορεῖς ὡς ἐξῆς. Ὅταν θέλεις νὰ μιλήσεις ἢ νὰ κάνεις κάτι, θυμήσου τὸ ὄνομα τοῦ Γέροντα, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σπεῖρει στὴν καρδιά σου τί πρέπει νὰ κάνεις ἢ πῶς νὰ μιλήσεις· ἀλλὰ μὲ ταπείνωση, γιὰ νὰ μὴ χάσεις αὐτὴ τὴ χάρη.

264

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο.

Ἐπειδὴ, πάτερ, ἔδειξες ἔλεος στὴν ἀσθένειά μου καὶ μοῦ ἐπέτρεψες σὲ ὅσα λέγω ἢ κάνω νὰ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς προσευχές σου καὶ ἔτσι θὰ προοδεύσω, καὶ βιάζομαι νὰ ἐνεργῶ ἢ νὰ λέγω σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, καὶ συμβαίνει ἀπὸ δική μου ἀμέλεια νὰ ξεχνῶ, παρακαλῶ νὰ ζητήσεις γιὰ μένα ἀπὸ τὸ Θεὸ νῆψη καὶ νὰ μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανιέμαι κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἐπίσης σὲ παρακαλῶ, ὅταν ἐπικαλεσθῶ σὲ κάτι τὸ Θεὸ καὶ τὶς προσευχές σου, καὶ ἔχω ἀκόμα ἀμφιβολίες νὰ τὸ κάνω ἢ νὰ μὴ τὸ κάνω, νὰ μοῦ πεῖς πῶς ὀφείλω νὰ πράξω· καὶ πάλι, ἐὰν συμβεῖ νὰ ἐρωτηθῶ γιὰ κάτι πρὶν ἐπικαλεσθῶ τὸ Θεὸ ἢ

53. Ἰακ. 4,6.

μηθῶ τί εἶπω, εἰ ὁ ἐρωτήσας εὐθέως ζητεῖ τὴν ἀπόκρι-
σιν, οὕτως αἰφνιδιαζόμενος, τί ποιήσω; Καὶ περὶ τῶν
ὀφθαλμῶν παρακαλῶ εὗξαι ἐξουσιάσαι με αὐτῶν, ὅτι
πολλὰ ρέμβονται.

5 Ἀπόκρισις

Εὰν λάβῃ τις ἐντολὴν ἢ γνώμην ἢ ἀπόκρισιν τῶν πατέ-
ρων περὶ πράγματος, καὶ ἀπὸ λήθης ἢ ἀμελείας
ληθαργήσῃ, εἰδὼς ὅτι ἐσφάλῃ, μετανοησάτω καὶ συγ-
χωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Τί δὲ ἔγραψας, ἀδελφέ, περὶ τῆς νήψεως
10 μόνης; Ἐγὼ περὶ παντὸς δωρήματος ἀγαθοῦ δέομαι, ἵνα χαρί-
σηταί σοι ὁ Θεός, καὶ ἵνα μετὰ σοῦ ἦ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν συμβῇ
σοι πρᾶγμα ποιεῖν ἐπικαλεσαμένῳ τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν
ἀγίων καὶ ἀμφιβάλλῃς ἀκμήν, ποιήσον αὐτό, θέλημα γὰρ Θεοῦ
ἐστὶ, δι' ὃ προεπεκαλέσω αὐτόν.

15 Περὶ δὲ τοῦ αἰφνιδιασθῆναι ἀποκρίνεσθαι ἐρωτώμενον,
οὐδὲν ὀξύτερον τοῦ νοῦ· πέμψον αὐτόν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δίδω-
σί σοι τί ἀποκρίνη ἀταράχως. Ἡ ταπεινώσις φυλάττει ἀπὸ ρεμ-
βασμοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς
κακοῦ καὶ ἔστι τῶν μεγάλων δωρημάτων, ὧν εἶπόν σοι, αἰτῶ
20 σοι, ἔὰν καὶ σὺ ποιῆς τὴν δύναμίν σου.

Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ οὐ μόνον οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ
Θεὸς δώσει σοι τὴν χεῖρα καὶ ποιεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ.

ΣΞΕ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

25 Δέομαί σου, πάτερ εὐσπλαγχνικώτατε, βλέπεις τὴν τυφλό-
τητα τῆς ψυχῆς μου· πάλιν παρακαλῶ σε αἴτησαί μοι
φωτισμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, δύνασθαι διακρίνειν τὸν ὀρ-
θὸν λογισμὸν ἀπὸ τοῦ κεκρυμμένου σκολιοῦ, ὅτι φοβοῦ-
μαι πιστεῦσαι αὐτῷ. Οἶδα γὰρ πολλάκις ὅτι οὐ βλέπω τὸ

σκεφθῶ τί θὰ πῶ σὲ περίπτωση ποὺ αὐτὸς ποὺ ἐρώτησε ζητᾷ ἀμέσως τὴν ἀπάντηση, αἰφνιδιαζόμενος ἔτσι, τί νὰ κάνω; Καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ τὰ μάτια μου, γιὰ νὰ τὰ ἐξουσιάσω, διότι πολὺ ρεμβάζουν.

Ἀπόκριση

Εὰν κανεῖς πάρει ἐντολὴ ἢ γνῶμη ἢ ἀπάντηση τῶν πατέρων γιὰ ἓνα πρᾶγμα καὶ ἀπὸ λησμοσύνη ἢ ἀμέλεια τὸ λησμονήσει, ἀφοῦ καταλάβει ὅτι ἔσφαλε, νὰ μετανοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν συγχωρήσει. Γιατί ὁμως, ἀδελφέ, ἔγραψες μόνο γιὰ τὴ νήψη; Ἐγὼ παρακαλῶ γιὰ κάθε καλὸ δῶρημα νὰ σοῦ τὸ χαρίσει ὁ Θεὸς καὶ νὰ σοῦ μείνει στὸν αἰῶνα. Ἐὰν σοῦ συμβεῖ νὰ κάνεις κάτι, ἀφοῦ ἐπικαλεσθεῖς τὸ Θεὸ καὶ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ ἀμφιβάλλεις ἀκόμα, νὰ τὸ κάνεις, διότι εἶναι θέλημα Θεοῦ, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἐπικαλέσθηκες πρὶν.

Σχετικὰ μὲ τὸν αἰφνιδιασμό, ἐὰν ἐρωτηθεῖς νὰ ἀπαντήσεις ἀμέσως, τίποτε δὲν εἶναι ὀξύτερο τοῦ νοῦ, στεῖλε τον στὸ Θεὸ καὶ θὰ σοῦ δώσει τί νὰ ἀπαντήσεις ἀτάραχα. Ἡ ταπείνωση φυλάγει τὰ μάτια ἀπὸ τὸν ρεμβασμὸ καὶ ὅλο τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγάλα δωρήματα, τὰ ὁποῖα σοῦ εἶπα ὅτι ζητῶ γιὰ σένα, ἐὰν ἐνεργεῖς καὶ ἐσὺ κατὰ δύναμη.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ ὄχι μόνο οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δῶσει χέρι βοήθειας καὶ θὰ χαρίσει τὸ ἔλεός του σὲ σένα.

265

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, εὐσπλαγχνικώτατε πάτερ, βλέπεις τὴν τυφλότητα τῆς ψυχῆς μου· σὲ παρακαλῶ πάλι νὰ ζητήσεις γιὰ μένα φωτισμὸ στὴν καρδιά μου, γιὰ νὰ μπορῶ νὰ διακρίνω τὸν σωστὸ λογισμὸ ἀπὸ τὸν διεστραμμένο ποὺ εἶναι κρυφός, διότι φοβᾶμαι νὰ πιστέψω σ' αὐτόν. Διότι

πράγμα κατὰ πάθος δοῦναί τινι καὶ ἐδοκίμαζον τὸν λογι-
 σμόν, εἰ ἡδέως ἔχει τὸ πρᾶγμα δοθῆναι δι' ἄλλου καὶ μὴ
 γνωσθῆναι, ὅτι ἐγὼ ἔδωκα αὐτῷ καὶ οὐχ ἡδέως εἶχε.
 Συμβαίνει δὲ πάλιν, ὅτι κατὰ μὲν πάθος οὐ δοκῶ ἄρξα-
 5 σθαι τόδε ποιεῖν ἢ λέγειν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ὡς δίδωμι ἢ
 λέγω, συνῆδεται ὁ λογισμὸς μου. Τί οὖν ποιήσω ὁ ταλαί-
 πωρος; Καὶ ἄλλω δὲ τρόπῳ θλίβει με ἡ ἐνέργεια αὕτη,
 μᾶλλον δὲ ἡ καρδία μου ἢ φιλόδοξος· συμβαίνει γὰρ ὅτε
 10 λαλοῦσί μοί τινες περὶ πράγματος, καὶ πρὶν αὐτὸ
 πληρώσωσιν, συντίθεται αὐτοῖς καὶ συνῆδεται ὡς νοή-
 μων ὁ λογισμὸς μου. Δέομαί σου, πάτερ, εὗξαι δοθῆναι
 μοι δύναμιν τοῦ σιωπᾶν. Θαυμάζω γάρ, πῶς οἶδεν ἡ καρ-
 δία μου ὅτι οὐδέν εἰσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ κενοποιοῦσι τὸν
 ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ συνῆδεται αὐτοῖς.

15 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ανευ κόπου καρδίας οὐκ ἔρχεται τινι διακρίναι τοὺς λο-
 γισμούς. Ἐγὼ οὖν δέομαι τοῦ Θεοῦ δοῦναί σοι τοῦτο·
 πονέσει καὶ ἡ καρδία σου μικρὸν καὶ δώσει ὁ Θεός.
 Καὶ περὶ ὄλων τούτων τὸ ὁμοίον ἐστί. "Ὅταν χαρίσηταί σοι ὁ
 20 Θεὸς τὸ χάρισμα τοῦτο, αἰεὶ διακρίνεις διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ
 εὐχαῖς ἁγίων καὶ πόνῳ τῆς καρδίας σου τοὺς λογισμοὺς ἀπ' ἀλ-
 λήλων. "Ὅταν δὲ βλέπῃς πρᾶγμα φέρον σοι νόημα, σιώπα, κα-
 θὼς καὶ παρὰ τοῦ κατὰ Θεὸν υἱοῦ μου γνησίου ἤκουσας, οὐ
 ὀφείλεις ἀκοῦσαι περὶ παντὸς λογισμοῦ σου· οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ
 25 λαλεῖ σοι, ἀλλ' εἴ τι χαρίζεται αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς ὠφέλειαν ἐκά-
 στου.

Ὁ Θεὸς σκεπάσει σε καὶ δώῃ σοι δύναμιν τοῦ σιωπᾶν ἐν
 πᾶσι, καὶ χάριν τοῦ εἰδέναι πότε χρεια ἔστι σοι λαλῆσαι ἄνευ

πολλές φορές γνωρίζω ὅτι δὲν εἶναι σωστό νὰ δώσω τὸ πρᾶγμα μὲ τὸ πάθος σὲ κάποιον καὶ ἐξέταζα τὸν λογισμό, ἐὰν εἶναι εὐχάριστο νὰ δοθεῖ τὸ πρᾶγμα μὲ ἄλλον καὶ νὰ μὴ γίνῃ γνωστό, ἀφοῦ ἐγὼ τὸ ἔδωσα σ' αὐτὸν καὶ δὲν ἦταν εὐχαριστημένος. Συμβαίνει πάλι, ὅτι κατὰ τὸ πάθος βέβαια δὲν θεωρῶ καλὸ ν' ἀρχίσω νὰ κάνω ἢ νὰ λέγω αὐτό· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὅταν δίνω ἢ λέγω εὐχαριστιέται ὁ λογισμὸς μου. Τί νὰ κάνω ὁ ταλαίπωρος; Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἢ καλύτερα ἢ φιλόδοξη καρδιά μου, μὲ θλίβει καὶ μὲ ἄλλο τρόπο. Διότι συμβαίνει, ὅταν μοῦ μιλοῦν κάποιοι γιὰ ἓνα πρᾶγμα, καὶ πρὶν τὸ ὀλοκληρώσουν, ὁ νοητὸς λογισμὸς μου συμφωνεῖ μ' αὐτοὺς καὶ εὐχαριστιέται. Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ προσευχηθεῖς, γιὰ νὰ μοῦ δοθεῖ δύναμη, ὥστε νὰ σιωπῶ. Διότι ἀπορῶ, πῶς, ἐνῶ γνωρίζει ἡ καρδιά μου ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε, ἀλλὰ καὶ ὅτι κάνουν τὸν ἄνθρωπο κενὸ ἀπὸ κάθε καλὸ, εὐχαριστιέται μ' αὐτά.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Χωρὶς κόπο καρδιάς δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνει κανεὶς τοὺς λογισμοὺς. Ἐγὼ λοιπὸν παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σοῦ τὸ δώσει αὐτό· θὰ πονέσει λίγο καὶ ἡ καρδιά σου καὶ θὰ σοῦ τὸ δώσει ὁ Θεός. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἰσχύει τὸ ἴδιο. Ὅταν ὁ Θεὸς σοῦ χαρίσει αὐτὸ τὸ χάρισμα, θὰ διακρίνεις πάντοτε διὰ τοῦ Πνεύματός του, μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων καὶ μὲ τὸν κόπο τῆς καρδιάς σου τοὺς λογισμοὺς τὸν ἓνα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ὅταν βλέπεις κάτι νὰ σοῦ φέρνει νόημα, νὰ σιωπᾷς, ὅπως ἄκουσες καὶ ἀπὸ τὸν γνήσιο κατὰ Θεὸ υἱὸ μου, τὸν ὁποῖο ὀφείλεις νὰ ἀκοῦς γιὰ κάθε λογισμό· διότι δὲν σοῦ μιλᾷ ἀπὸ μόνος του ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα τοῦ χαρίζει ὁ Θεὸς πρὸς ὠφέλεια τοῦ καθενός.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύσει καὶ νὰ σοῦ δώσει δύναμη νὰ σιωπᾷς σὲ ὅλα, καὶ χάρη γιὰ νὰ γνωρίζεις, πότε πρέπει νὰ μιλᾷς χωρὶς πάθος· διότι ἡ καρδιά σου δὲν γνωρίζει τέλεια ὅτι

πάθους· οὐ γὰρ τελείως οἶδεν ἡ καρδία σου ὅτι κοινοῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἐᾶσαι ἡδυνθῆναί σε τούτοις.

ΣΞΣ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

5 Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν ὧν ἔχεις ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, ποιοῦσί με πάλιν ἀναιδεύεσθαι καὶ ὀχλεῖν σοι. Φώτισόν με οὖν πῶς κοπιᾶσει ἡ καρδία μου, περὶ τοῦ ἐλθεῖν ἐν αὐτῇ τὴν διάκρισιν. Καὶ περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἐὰν ἀξιώσης με ταύτης τῆς ἀδολεσχίας, σήμανόν μοι τοῦτο, κύριέ μου, καὶ ἐνδυναμώσόν με ἐν αὐτῇ· ὅτι δειλαίνει μου ὁ λογισμὸς, ὡς ὅτι οὐ δύναμαι τοῦτο κρατῆσαι. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, εἰ ὄλως συμφέρει μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δήλωσόν μοι, δέσποτα· πιστεύω γὰρ ὅτι ὡς ἐξέρχεται ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματός σου, ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ μου δύναμιν.

15 Ἀπόκρισις

Τὸ κοπιᾶσαι τὴν καρδίαν σου ἐστὶ τὸ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διαπαντὸς μὴ ἐᾶσαι σε πλανηθῆναι ἢ πορευθῆναι τοῖς ἰδίοις σου θελήμασι· καὶ ἐκ τούτου ἔρχη εἰς τὸ διακρί-
ναι.

20 Περὶ δὲ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἥτοι ἀδολεσχίας, βάλλει ἀρχὴν καὶ μὴ φοβηθῆς· ἐνισχύει καὶ ἐνδυναμοῖ σε ὁ Θεός· ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι σπεῖρον, ἵνα θερίσης μὴ ἐκλυόμενος.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ εὐλογῶν σε βαλεῖν ἀρχὴν, ὃς καὶ τὴν δύναμιν ἐπιχορηγήσει σοι τοῦ κρατῆσαι κατὰ τὸ μέτρον σου.

ΣΞΖ'

25 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

54. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀδιάλειπτης μνείας τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

μιαίνουν τὸν ἄνθρωπο· ἐὰν τὸ γνόριζε δὲν θὰ σὲ ἄφηνε νὰ εὐχαριστηθεῖς μ' αὐτά.

266

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν ποὺ δείχνεις γιὰ μένα τὸν ἁμαρτωλό, μὲ κάνουν πάλι νὰ εἶμαι ἀναιδής καὶ νὰ σὲ ἐνοχλῶ. Φώτισέ με λοιπὸν πῶς 'νὰ κοπιᾶσει ἡ καρδιά μου, γιὰ νὰ ἔρθει σ' αὐτὴν ἡ διάκριση. Καὶ γιὰ τὴν ἀδιάκοπη μνήμη, ἐὰν μὲ ἀξιῶσεις αὐτὴν τὴν ἀδολεσχία, δῆλωσέ μου αὐτό, κύριέ μου, καὶ ἐνδυναμώσέ με σ' αὐτή, διότι ὁ λογισμὸς μὲ δειλιάζει, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ τὸ κρατήσω. Γι' αὐτὸ παρακαλῶ νὰ μοῦ δηλώσεις, δέσποτα, ἐὰν μὲ συμφέρει γενικὰ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· διότι πιστεύω ὅτι, μόλις θὰ βγεῖ ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα σου, θὰ δώσει δύναμη στὴν καρδιά μου.

Ἀπόκριση Βαρσανούφιου.

Τὸ νὰ κοπιᾶζει ἡ καρδιά σου σημαίνει νὰ παρακαλεῖς συνέχεια τὸ Θεὸ νὰ μὴ σὲ ἀφήσει νὰ πλανηθεῖς ἢ νὰ πορευθεῖς στὰ δικά σου θελήματα· καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἔρχεσαι στὴ διάκριση.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀδιάκοπη μνήμη⁵⁴, δηλαδή τὴν ἀδολεσχία, βάλε ἀρχὴ καὶ μὴ φοβηθεῖς· ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐνισχύσει καὶ θὰ σὲ ἐνδυναμώσει. Ἀλλὰ σπεῖρε μὲ τὴν ἐλπίδα, γιὰ νὰ θερίσεις χωρὶς νὰ χανωθεῖς.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ποὺ σὲ εὐλογεῖ νὰ βάλεις ἀρχὴ. Εἶθε νὰ σοῦ χορηγήσει τὴ δύναμη, ὥστε νὰ σταθεῖς σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο σου.

267

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτὲ μοι πολλάκις ἤρχετο θέρμη μικρὰ ἐπὶ
 ὀλίγας ἡμέρας, καὶ πάλιν ἀπήρχετο, καὶ ἄρτι δέ, ὡς μίαν
 ὥραν φυλάττω μετὰ προθυμίας τὴν μνήμην, καὶ μίαν
 μετὰ βίας, φοβεῖ με ὁ λογισμὸς μή, ὥσπερ καὶ τὸ πρὶν ἐπὶ
 5 ὀλίγας ἡμέρας, πάλιν ἐγκαταλείπει με ἢ μικρὰ θέρμη, καὶ
 τελείως ἀπολέσω μου τὴν ψυχὴν. Διὸ δέομαι, πάτερ ἀγα-
 θέ, μή με ἐγκαταλείπῃς, ἀλλὰ δήλωσόν μοι τί ἐστὶ τὸ φυ-
 γαδεῦον τὴν μνήμην ταύτην καὶ τὴν θέρμη. Αἴτησον δέ
 μοι καὶ φυλακὴν τῶν αἰσθήσεων· ὅτι πολλὰ δι' αὐτῶν
 10 αἰχμαλωτίζομαι καὶ μάλιστα ὅτι ἡ καρδία ἀφορμὴν θέλει·
 αὕτη γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ βρῦει μνήμας ἐμπα-
 θεῖς ἢ μωρὰς ἢ λογισμοὺς οὐκ ἐν καιρῷ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο
 δέομαί σου, δυνατὲ ἐν Κυρίῳ πάτερ, χάρισαί μοι τῷ δούλω
 σου νῆψιν, ἵνα κατανοῶ τοὺς εἰσερχομένους ἐν αὐτῇ, καὶ
 15 πῶς ὀφείλω ποιεῖν μετ' αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀποστήσωσί με ἀπὸ
 τῆς σῆς εὐλογίας. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο δήλωσόν μοι, ἐὰν ποι-
 ῆσω πρᾶγμα ἢ εἶπω καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ ἁμαρτίας ἐν αὐτῷ,
 φαινομένῳ μοι λέγω ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἄρα ὀφείλω μετὰ τὴν
 ἔκβασιν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ; Καὶ εἰ φέρει τοῦτο εἰς ἀγά-
 20 πην Θεοῦ ἢ οὐ δεῖ ὅλως δέχεσθαι ὅτι ἐξέφυγον ἁμαρτίαν,
 ἀλλὰ μᾶλλον ἐρευνῆσαι σφάλμα ἐν τῷ γενομένῳ ἢ ἐν τοῖς
 λόγοις, καὶ οὕτως αἰτεῖν συγχώρησιν περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

25 **Κ**οπίασον ἐν πόνῳ καρδίας κτήσασθαι καὶ ὁ Θεὸς δί-
 δωσί σοι αὐτὰς διηνεκῶς, τὴν θέρμη λέγω καὶ τὴν
 εὐχὴν· ἢ γὰρ λήθη φυγαδεύει αὐτάς· αὕτη δὲ ἀπὸ ἀμε-
 λείας γεννᾶται.

Περὶ δὲ φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων, πᾶν χάρισμα μετὰ πόνου
 καρδίας δίδεται, τὸ δὲ χάρισμα τῆς νήψεως οὐκ ἀφήσιν ἵνα εἰσ-

Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε πολλὰς φορές μοῦ ἐρχόταν μικρὴ θέρμη γιὰ λίγες ἡμέρες καὶ πάλι ἀπομακρυνόταν, καὶ τώρα ἐπίσης μοῦ ἦρθε, τηρῶ τὴ μνήμη μὲ προθυμία μία ὥρα καὶ μὲ βία ἄλλη μία, ὁ λογισμὸς μὲ φοβίζει, μήπως, ὅπως ἀκριβῶς καὶ πρὶν ἐπὶ λίγες ἡμέρες, μὲ ἐγκαταλείψει πάλι ἢ μικρὴ θέρμη καὶ χάσω ἐντελῶς τὴν ψυχὴν. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, ἀγαθὲ πᾶτερ, νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις, ἀλλὰ δήλωσέ μου τί εἶναι αὐτὸ ποὺ φυγαδεύει τὴ μνήμη καὶ τὴ θέρμη. Ἐπίσης ζήτησε γιὰ μένα καὶ φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων, διότι αἰχμαλωτίζομαι πολὺ ἀπ' αὐτὲς καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἡ καρδιὰ θέλει ἀφορμὴ· διότι αὐτὴ ἀπὸ μόνη τῆς ἀστοχα πηγάζει μνήμες ἀγαθὲς ἢ μωρὲς ἢ λογισμοὺς ὄχι στὸν καιρὸ τους. Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ, δυνατὲ ἐν Κυρίῳ πᾶτερ, νὰ χαρίσεις σὲ μένα τὸν δοῦλο σου νήψη, γιὰ νὰ καταλαβαίνω τοὺς λογισμοὺς ποὺ εἰσέρχονται στὴν καρδιὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῶ πρὸς αὐτούς, γιὰ νὰ μὴ μὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν εὐλογία σου. Ἀκόμα, νὰ μοῦ δηλώσεις καὶ αὐτό, ἐὰν κάνω κάτι ἢ πῶ καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ ἁμαρτία μ' αὐτό, ἐνῶ εἶναι φανερὸ στὸ Θεό, ἄραγε ὀφείλω μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ εὐχαριστῶ τὸ Θεό; Καὶ ἐὰν αὐτὸ ὀδηγεῖ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἢ δὲν πρέπει καθόλου νὰ δεχθῶ ὅτι ξέφυγα τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ νὰ ἐρευνήσω μᾶλλον τὸ σφάλμα σ' αὐτὸ ποὺ ἔγινε ἢ στοὺς λόγους, καὶ τότε νὰ ζητήσω συγχώρηση γι' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κοπίασε νὰ τὶς ἀποκτήσεις μὲ κόπο καρδιάς καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὶς δίνει παντοτινά, ἐννοῶ τὴ θέρμη καὶ τὴν προσευχὴν· διότι ἡ λησμοσύνη τὶς φυγαδεύει, καὶ αὐτὴ γεννιέται ἀπὸ ἀμέλεια.

Ὅσο γιὰ τὴ φρούρηση τῶν αἰσθήσεων, κάθε χάρισμα δίνεται μὲ κόπο καρδιάς, τὸ χάρισμα τῆς νήψεως ὅμως δὲν ἀφή-

έλθωσιν οἱ λογισμοί· ἐὰν δὲ καὶ εἰσέλθωσιν οὐκ ἀφήσιν αὐ-
τοὺς ἵνα βλάψωσιν· ὁ Θεὸς δώη σοι τὸ νήφειν καὶ τὸ γρηγορεῖν.
Ἐντολὴ γάρ ἐστι τὸ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», μάλιστα δὲ ἐν
τούτῳ, ὃ ἐδήλωσάς μοι.

5 Τὸ δὲ ἐρευνᾶν σφάλματα καὶ αἰτεῖν συγχώρησιν, πάνυ
ὠφελεῖ.

ΣΞΗ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Δέομαί σου, πάτερ ἅγιε, αἴτησόν μοι δύναμιν παρὰ Θεοῦ,
ὅτι, ὃ παραγγέλλω ἑμαυτῷ κατ' ἰδίαν, ἐρχόμενος μετὰ τῶν
10 ἀδελφῶν, ἀποβάλλω αὐτὸ καὶ φοβοῦμαι μήπως συνεθι-
σθῶ ἀμαρτάνων καὶ μεταμελούμενος μόνον καὶ οὐ διορ-
θούμενος, καὶ οὕτως ἐναπομείνω ταῖς ἀμαρτίαις μου καὶ
ἀποθάνω. Οἶδα γὰρ ὅτι συμφέρουσί μοι αἱ θλίψεις τῶν
παθῶν, ὅτι τάχα συντρίβουσι τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς
15 μου· καὶ μὴ γένοιτό μοι τῷ ἄφρονι θελῆσαι ἄρτι ἄνεσιν
ἀπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο, πάτερ, παρακαλῶ διὰ τῶν πρε-
σβειῶν ὑμῶν, εἰ συμφέρει μοι, ἵνα μὴ συνεχῶς ἠττῶμαι
καὶ ἵνα μὴ θλίψιν ἔχη ἡ καρδιά μου περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

20 **Μ**ηδεὶς λέγει τινὶ 'βαστάζω σου τὴν μέριμναν' καὶ ἀμερι-
μνεῖ, ἐπεὶ παραβάτης εὐρίσκεται· ἀλλ' ὀφείλει καὶ ὁ
βασταζόμενος συνεισενεγκεῖν μικρὰν σπουδὴν καὶ
ποιεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ νηφόντως φυλάξαι τὰς ἐντολὰς τῶν
πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἂν πέσῃ ἅπαξ, ἐγερθῆ ἄλλοτε. Καὶ πιστεύω
25 τῷ Θεῷ, κἂν συναρπαγῆ ἅπαξ καὶ σπουδάσῃ ἄλλοτε, οὔτε συνή-

νει νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοί· ἐὰν ὁμως εἰσέλθουν, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ βλάψουν. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει νήψη καὶ ἐγρήγορη. Διότι εἶναι ἐντολή, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»⁵⁵, καὶ μάλιστα γι' αὐτὸ πὺ μοῦ ἐδῆλωσες.

Τέλος τὸ νὰ ἐξετάζεις σφάλματα καὶ νὰ ζητᾶς συγχώρηση, ὠφελεῖ πολὺ.

268

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ παρακαλῶ, ἅγιε πάτερ, νὰ ζητήσεις γιὰ μένα δύναμη ἀπὸ τὸ Θεό, διότι αὐτὸ πὺ παραγγέλλω μόνος μου στὸν ἑαυτό μου, ὅταν συναντιέμαι μὲ τοὺς ἀδελφοὺς τὸ χάνω, καὶ φοβᾶμαι μήπως συνηθίσω νὰ ἀμαρτάνω καὶ νὰ μεταμελοῦμαι μόνο χωρὶς νὰ διορθώνομαι, καὶ μείνω ἔτσι μέσα στὶς ἀμαρτίες μου καὶ πεθάνω. Διότι γνωρίζω ὅτι μὲ συμφέρουν οἱ θλίψεις τῶν παθῶν, καθόσον συντρίβουν ἀμέσως τὴ σκληρότητα τῆς ψυχῆς μου, καὶ εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ σὲ μένα τὸν ἄφρονα νὰ θελήσω πάλι ἄνεση ἀπὸ αὐτές. Ἄλλ' αὐτὸ παρακαλῶ, πάτερ, μὲ τίς πρεσβεῖες σας, ἐὰν μὲ συμφέρει, νὰ μὴ νικιέμαι συνεχῶς καὶ νὰ μὴ ἔχει θλίψη ἡ καρδιά μου γι' αὐτό.

Ἄποκριση

Κανένας δὲν λέγει σὲ κάποιον, 'βαστάζω τὴ μέριμνά σου' καὶ ἀμεριμνεῖ, διότι γίνεται παραβάτης· ἀλλ' ὀφείλει καὶ ὁ βασταζόμενος νὰ συνεισφέρει λίγη φροντίδα καὶ νὰ καταβάλλει ὅλη τὴ δύναμή του νὰ φυλάξει μὲ νηφαλιότητα τίς ἐντολές τῶν πατέρων του. Καὶ ἂν πέσει μία φορᾶ, νὰ σηκωθεῖ πάλι. Καὶ πιστεύω στὸ Θεό, ὅτι ἂν συναρπαγεῖ μία φορᾶ καὶ φροντίσει πάλι, δὲ θὰ τοῦ γίνεи οὔτε συνήθεια,

55. Α' Θεσ. 5,18.

θεια αὐτῷ γίνεται, οὔτε ἀμέλεια· ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τάχους φέρει αὐτὸν εἰς τάξιν σπουδαίων καὶ οὐ λαμβάνει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἕως οὗ ἐνέγκῃ αὐτὸν εἰς μέτρον ὑψηλόν, εἰς ἄνδρα τέλειον.

Μὴ οὖν χαυνωθῆς· ἀλλ' ὡς πρόκειται σοι ὁ καιρὸς ἔργασαι, ταπεινώθητι, ὑπάκουσον, ὑποτάγητι καὶ συνέρχεται σοι ὁ Θεός, ὁ τοῖς ταπεινοῖς διδοὺς χάριν, ὑπερηφάνοις δὲ ἀντιτασσόμενος. Συνεχῶς λέγε, Ἰησοῦ βοήθει μοι καὶ βοηθεῖ.

Ὁ Θεὸς ἐλευθερώσει σου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τέκνον.

ΣΞΘ'

10 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Προσκυνῶ σε, πάτερ εὐχπλαγγνε, ἰατρέ, τῆς ἀσθενούσης μου ψυχῆς· οὐαί μοι τί ὑπέδειξάς μοι καὶ εἰς τί εἵλκυσάς με καὶ ποῦ εἰμι· ὡς δέδεμαι διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν, καὶ εἶ περ ἀπολυθῶ μικρόν, πάλιν ἀνακάμπτω διαδοῦναι καὶ λαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ ὅτι αἰσχύνομαι τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ σὰ σπλάγγνα, ὅτι οἶδα ἀπὸ ποίων κόπων ἤγαγέ με ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, εἰς ἀπόγνωσιν εἶχον ἐλθεῖν· ὅτε γὰρ σκεπάζομαι διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, παρέρχομαι μετ' εἰρήνης· ὅτε δὲ ἀπογυμνωθῶ μικρόν, ἵνα δειχθῇ ἡ προαίρεσις μου, εὐθέως ἠττώμαι. Ὡς κάθημαι εἰς τὸ κελλίον ἀπὸ πρωῒ, φθάνει λοιπὸν ἀπόκρισις καὶ ἐξέρχομαι καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτήν, οὐκ ἔτι εὐρίσκω ἀνακάμψαι πάλιν, ἀλλὰ συρράπτει μοι προφάσεις ἀπὸ προφάσεων, δυναμένας καὶ χωρὶς ἐμοῦ γενέσθαι, ἕως οὗ τραυματίσῃ με, καὶ οὕτως ἔρχομαι ὁπὲρ εἰς τὸ κελλίον μου μετὰ ἀηδίας πολλῆς καὶ σκοτώσεως καὶ ἀκηδίας, μὴ εἰδὼς τί ποιήσω. Διὰ τοῦτο, πάτερ ἅγιε, ἰδοὺ ἐνώπιον τῆς καρδίας σου εἰμι, τῆς πάντα βλεπούσης· ποιήσον μετ' ἐμοῦ κατὰ τὰ σπλάγγνα σου καὶ

οὔτε ἀμέλεια, ἀλλὰ ὁ Θεὸς θὰ τὸν φέρει γρήγορα στὴν τάξη τῶν ζηλωτῶν καὶ δὲν θὰ πάρει τὴν ψυχὴ του, ὡς πού νὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ ὑψηλὸ μέτρο, σὲ τέλειο ἄνδρα.

Μὴ χαυνωθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ ὅταν σοῦ παρουσιάζεται εὐκαιρία νὰ ἐργάζεσαι, νὰ ταπεινώνεσαι, νὰ ὑπακούεις, νὰ ὑποτάσσεσαι καὶ θὰ ἔρθει κοντά σου ὁ Θεός, πού δίνει χάρη στοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους. Λέγε συνέχεια, “Ἰησοῦ, βοήθησέ με”, καὶ θὰ σὲ βοηθήσει.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ ἐλευθερώσει τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, τέκνο.

269

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Σὲ προσκυνῶ, εὐσπλαγχνε πάτερ καὶ γιατρέ, τῆς ἄρρωστης ψυχῆς μου· ἀλλοίμονό μου τί μοῦ ὑπέδειξες καὶ σὲ τί μὲ τράβηξες. Καὶ ποῦ εἶμαι· διότι εἶμαι δεμένος ἐξαιτίας τῆς κακῆς συνήθειας, καὶ ἐὰν ἀπολυθῶ λίγο, πάλι ξαναγυρίζω σὲ δοσοληψίες. Καὶ ἂν δὲν ντρεπόμουν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνία σου, διότι γνωρίζω μὲ ποιούς κόπους μὲ ὀδήγησε στὰ πόδια σας, θὰ εἶχα φθάσει σὲ ἀπόγνωση· διότι, ὅταν σκεπάζομαι μὲ τὶς εὐχές σας, ζῶ μὲ εἰρήνη· ὅταν ὅμως ἀπογυμνωθῶ λίγο, γιὰ νὰ φανεῖ ἡ προαίρεσή μου, ἀμέσως νικίεμαι. Ἐνῶ κάθομαι στὸ κελλί ἀπὸ τὸ πρῶν ἔρχεται μία ὑπόθεση καὶ βγαίνω ἔξω καὶ μόλις τὴν ἐκτελέσω, δὲν μπορῶ πλέον νὰ ἐπιστρέψω πάλι, ἀλλὰ μοῦ δημιουργεῖ προφάσεις ἐπάνω σὲ προφάσεις, πού μπορούσαν νὰ γίνουν καὶ χωρὶς ἐμένα, ὡς πού νὰ μὲ τραυματίσουν, καὶ ἔτσι ἐπιστρέφω τὸ βράδυ στὸ κελλί μου μὲ πολλὴ ἀηδία καὶ σκότωση καὶ ἀκηδία, χωρὶς νὰ γνωρίζω τί νὰ κάνω. Γι’ αὐτό, ἅγιε πάτερ, νὰ, εἶμαι ἐνώπιον τῆς καρδιᾶς σου πού τὰ βλέπει ὅλα· ἐνέργησε σὲ μένα σύμφωνα μὲ τὴν εὐσπλαγχνία σου καὶ ὅπως

ὡς θέλεις καὶ οἶδας. Ἐγὼ γὰρ περὶ σοῦ οὐκ οἶδα τί εἶπω,
ἀλλὰ συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Θεόν.

Ἀπόκρισις

5 **Α** δελφέ, οὐκ ἔνι ἀπὸ τούτων ἀπογνῶναι σεαυτόν, οὐδὲ
γὰρ ὁ κυβερνήτης, κρουομένου τοῦ πλοίου ὑπὸ τῶν
κυμάτων, ἀπογινώσκει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλὰ
μᾶλλον κυβερνᾷ, ἕως ἂν ἐνέγκῃ τὸ πλοῖον ἐπὶ τὸν λιμένα. Οὕτω
καὶ σύ, εὐρίσκων ὅτι ἠχμαλωτίσθης καὶ ἐρεμβάσθης ἐν πρά-
γματι, ἀνακάλεσαι σεαυτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ, λέγων μετὰ
10 τοῦ προφήτου· «καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην» καὶ τὰ λοιπά.

Δοκίμασον τὰ πράγματα, εἰ διὰ τῶν ἀδελφῶν δύνανται γε-
νέσθαι ἢ διὰ σοῦ· καὶ ἰδοὺ οὐκ ἀπέστης τῆς ὁδοῦ. Καὶ γὰρ ἡ
κατὰ Θεὸν φροντὶς ἐργασία ἐστὶ πνευματικὴ, τελουμένη καὶ
ἀπαρτιζομένη εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Καὶ ποιήσον κατὰ τὴν δύνα-
15 μίν σου, ἵνα μὴ τὰ εὐτελεῖ πράγματα ἐκβάλλῃ σε ἀκαίρως ἀπὸ
τοῦ κελλίου σου· ἔστι γὰρ δαιμόνων τέχνη.

Πρόσεχε σεαυτῷ συνετῶς καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός, εὐχαῖς
ἀγίων. Ἀμήν.

ΣΟ΄

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦ βαστάσαι τὰς ἀ-
20 μαρτίας αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις

Α δελφέ, εἰ καὶ ὑπὲρ ἐμὲ αἰτεῖς με πρᾶγμα, ἀλλὰ δεικνύω
σοι τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, ὅτι ἀναγκάζει ἑαυτὴν καὶ εἰς
τὰ ὑπέρμετρα.
25 Ἴδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καὶ ἀναδέχομαι καὶ βα-
στάζω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ, ἵνα σὺ βαστάζῃς τὸ φυλάξεσθαί

θέλεις και ὅπως γνωρίζεις. Διότι ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί νὰ πῶ γιὰ σένα, ἀλλὰ συγχώρεσέ με γιὰ τὸ Θεό.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γνωρίσεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ αὐτά, διότι οὔτε ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου, πὸν χτυπιέται ἀπὸ τὰ κύματα, γνωρίζει τὴ σωτηρία του, ἀλλὰ κυβερνᾷ μᾶλλον τὸ πλοῖο μέχρι πὸν νὰ τὸ ὀδηγήσει στὸ λιμᾶνι. Ἔτσι καὶ σὺ, ὅταν βλέπεις ὅτι αἰχμαλωτίσθηκες καὶ ἐπιδόθηκες σὲ κάτι, ἀνακάλεσε τὸν ἑαυτὸ σου στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου, λέγοντας μαζί με τὸν προφήτη: «καὶ εἶπα, τώρα ἄρχισα»⁵⁶, καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἐξέτασε τὰ πράγματα, ἐὰν μποροῦν νὰ γίνουν με τοὺς ἀδελφοὺς ἢ με σένα: καὶ νὰ, δὲν ἀπομακρύνθηκες ἀπὸ τὸ δρόμο. Διότι καὶ ἡ σύμφωνα με τὸ Θεὸ φροντίδα εἶναι πνευματικὴ ἐργασία, πὸν τελεῖται καὶ πραγματοποιεῖται γιὰ σωτηρία ψυχῆς. Καὶ ἐνέργησε σύμφωνα με τὴ δύναμή σου, γιὰ νὰ μὴ σὲ βγάλουν ἄκαιρα ἀπὸ τὸ κελλί σου τὰ εὐτελεῖ πράγματα: διότι εἶναι τέχνη δαιμόνων.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου με σύνεση καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει με τίς προσευχὲς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

270

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο, γιὰ νὰ βαστάξει τίς ἁμαρτίες του.

Αδελφέ, ἂν καὶ μοῦ ζητᾷς πρᾶγμα πὸν ξεπερνᾷ τὴ δύναμή μου, ὅμως σοῦ δείχνω τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, πὸν ἀναγκάζει τὸν ἑαυτὸ της καὶ στὰ ὑπέρμετρα.

Νὰ, θαύμασα τὸ πρόσωπό σου καὶ δέχομαι καὶ τίς βαστάζω, ἀλλὰ μ' αὐτὸν τὸν ὄρο, νὰ βαστάξεις καὶ σὺ τὴ φύλαξη τῶν

56. Ψαλμ. 76,11.

μου τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς μου· εἰσὶ γὰρ σωτηριώδεις καὶ ζήσης ἀνεπαισχύντως.

ΣΟΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα,

περὶ ὧν εἶπεν ἐντολῶν καὶ αἴτησις τοῦ δυναμωθῆναι φυ-
5 λάξαι αὐτάς.

Ἀπόκρισις

Ε ἐνδυναμώσας τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἐνδυναμώσοι τὴν σὴν ἀγάπην, ἀδελφέ, καὶ δώη σοι σύνεσιν πνευματικὴν συνιέναι ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. Σὺ οὖν φύλαξαι ἀπὸ 10 ἀργολογίας τὴν γλῶτταν, καὶ ἀπὸ ἡδονῆς τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ παροξυσμῶν τὸν πλησίον. Τὸ ἀπαρρησίαστον, τὸ ἀψήφιστον, τὴν μετὰ πάντων ἀγάπην, καὶ τὸ πάντοτε ἔχειν τὸν Θεὸν ἐν τῷ νῷ, μνημονεύων πότε ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα ἔχε ἐν σεαυτῷ καὶ ποιεῖ ἢ γῆ σου ἀνὰ ἑκατὸν καρποὺς 15 τῷ Θεῷ.

ᾠ· ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΟΒ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστι, πάτερ, τὸ ἀψήφιστον;

Ἀπόκρισις

20 **Α** δελφέ, τὸ ἀψήφιστόν ἐστι, τὸ μὴ ἰσῶσαι ἑαυτὸν τινι, καὶ τὸ μὴ εἰπεῖν περὶ καλοῦ ἔργου, ὅτι 'κἀγὼ τοῦτο ἐποίησα'.

ΣΟΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα,

αἴτησις ἐπὶ ταῖς παραβάσεσι τῶν τεθεισῶν αὐτῷ ἐντο-

λόγων και τῶν ἐντολῶν μου· διότι εἶναι σωτηριώδεις καὶ μ' αὐ-
τοὺς θὰ ζήσεις χωρὶς ντροπῆ.

271

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα,

γιὰ τὶς ἐντολές πού εἶπε, καὶ παράκληση νὰ ἐνδυναμωθεῖ
νὰ τὶς φυλάξει.

Ἀπόκριση

Αὐτὸς πού ἐνδυνάμωσε τοὺς πατέρες μας, εἶθε νὰ ἐνδυ-
ναμώσει καὶ τὴ δική σου ἀγάπη, ἀδελφέ, καὶ εἶθε νὰ
σοῦ δώσει πνευματικὴ σύνεση, ὥστε νὰ δείχνεις σύνε-
ση σὲ ὅλα τὰ ἔργα σου. Ἐσὺ λοιπὸν φύλαξε τὴ γλώσσα ἀπὸ ἀρ-
ρολογία, τὴν κοιλιὰ ἀπὸ ἡδονὴ καὶ τὸν πλησίον ἀπὸ παροργι-
σμούς. Ἐπίσης τὸ ἀπαρησίαστο, τὸ ἀψήφιστο, τὴν ἀγάπη σὲ
ὄλους, καὶ τὸ νὰ ἔχεις πάντα τὸ Θεὸ στὸ νοῦ, σκεπτόμενος πότε
θὰ δῶ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ νὰ ἔχεις στὸν ἑαυτό σου καὶ
ἡ γῆ σου θὰ κάνει ἀνὰ ἑκατὸ καρπούς γιὰ τὸ Θεό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

272

Ἑρώτηση

Πάτερ, τί εἶναι τὸ ἀψήφιστο;

Αδελφέ, τὸ ἀψήφιστο εἶναι, τὸ νὰ μὴ ἐξισώσεις τὸν ἑαυ-
τό σου μὲ κάποιον, καὶ τὸ νὰ μὴ πεῖς γιὰ καλὸ ἔργο,
ὅτι 'καὶ ἐγὼ τὸ ἔκανα αὐτό'.

273

Παράκληση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα,

γιὰ τὶς παραβάσεις τῶν ἐντολῶν πού τοῦ ἀνατέθηκαν, καὶ

λῶν, συνεργίας τε εἰς μετάνοιαν· καὶ πῶς δεῖ μετανοεῖν,
καὶ εἰ συμβῆ παράβασις, εἰ ἀκυροῦται ἡ διαθήκη.

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ν ὀνόματι Θεοῦ περὶ τῆς αἰτήσεώς σου, ἔσται σοι ὡς
ἤτησας. Λοιπὸν φύλαξαι μὴ ὑψηλοφρονῆσαι, ἵνα μὴ
ἀπολέσης ὄλα· καὶ ὅταν παραβῆς ἐντολὴν δράμε εἰς
τὴν μετάνοιαν· καὶ μὴ ὡς ἔχων μάλαγμα τῷ τραύματι καταφρο-
νήσης, ἵνα μὴ πάλιν εἰς χεῖρονα ἔλθῃς. Ἐχοντός σου τὴν χεῖρα
μετ' ἐμοῦ, στήκει βεβαίως ἡ πρὸς σὲ ἀπ' ἐμοῦ διαθήκη· εἰ δὲ μὴ
10 γε, πῶς ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε, τοῦ ἄκουσαι καὶ φυλάξαι ἐν
Χριστῷ; Ἀμήν.

ΣΟΔ'

Αἴτησις εὐχῆς τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

τοῦ μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς σκέπης αὐτοῦ, μηδὲ ἐν τῷ μέλ-
λοντι αἰῶνι.

15 Ἀπόκρισις

Εἰ ἐνόεις, τέκνον, τὰς πρὸς σὲ παρ' ἐμοῦ ρήσεις, μαθεῖν
εἶχες, ὅτι ἀρραβῶνά σοι δέδωκα εἰς σωτηρίαν τῆς ψυ-
χῆς σου. Καὶ μὴ οἶει με παραλογίσασθαι, μήτε χωρίσαι
σε τῶν σωζομένων γνησίων μου τέκνων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ σκέ-
20 πης· ἀλλὰ καὶ σὺ σπούδασον μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς τοιαύτης
ζωῆς. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος οὐκ ἀπεχώρισέ τινα, ἀλλ' εἶπεν· «εἰ δὲ
ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Μὴ γένοιτο δὲ ἵνα καὶ εἰς σὲ
πληρωθῇ τοῦτο. Ἄλλ' ἐρρέθη σοι πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ προσέχειν
σεαυτῷ σπουδάζοντι μὴ ἐκπεσεῖν τῆς προσδοκίας ταύτης καὶ
25 ἐλπίδος.

Ἐνδυναμώθητι οὖν ἐν Κυρίῳ, τῷ εἰπόντι τοῖς ἑαυτοῦ μα-
θηταῖς λαβεῖν δύναμιν ἐξ ὕψους.

βοήθεια για μετάνοια. Ἐπίσης πῶς πρέπει νὰ μετανοεῖ, καὶ σὲ περίπτωση ποὺ συμβεῖ παράβαση, ἐὰν ἀκυρώνεται ἡ διαθήκη.

Ἀπόκριση

Σ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν παράκλησή σου, ὡς γίνει ὅπως ζήτησες. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσεις, γιὰ νὰ μὴ τὰ χάσεις ὅλα· καὶ ὅταν παραβεῖς ἐντολή, τρέξε γιὰ μετάνοια· καὶ νὰ μὴ δείξεις περιφρόνηση σὰν νὰ ἔχεις μάλαγμα στὸ τραῦμα, γιὰ νὰ μὴ φθάσεις πάλι σὲ χειρότερα. Ἄν ἔχεις τὸ χέρι πιασμένο ἀπὸ τὸ δικό μου, ἰσχύει σταθερὰ ἡ διαθήκη μου μαζί σου. Ἐὰν ὁμως ὄχι, πῶς θὰ σὲ ἐλεήσει ὁ Θεός, ὥστε νὰ τ' ἀκούσεις καὶ νὰ τὰ φυλάξεις ἐν Χριστῷ; Γένοιτο.

274

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παράκληση προσευχῆς, ὥστε νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὴν προστασία αὐτοῦ, οὔτε στὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ἀπόκριση

Ε ἂν καταλάβαινες, τέκνο, τὰ λόγια μου πρὸς ἐσένα, θὰ μάθαινες ὅτι σοῦ εἶχα δώσει ὑπόσχεση γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Καὶ μὴ νομίζεις ὅτι ἔφθασα σὲ παραλογισμό, οὔτε ὅτι ἤθελα νὰ σὲ χωρίσω ἀπὸ τὰ γνήσια τέκνα μου ποὺ σώζονται καὶ ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ φρόντισε καὶ ἐσὺ νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖς ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ. Διότι ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀποχώρισε κανένα, ἀλλ' εἶπε· «ἐὰν ὁ ἄπιστος χωρίζεται, ὡς χωρίζεται»⁵⁷. εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ νὰ ἐκπληρωθεῖ καὶ σὲ σένα αὐτό. Ἄλλὰ σοῦ εἰπώθηκε γιὰ ἀσφάλεια, ὥστε νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου, φορντίζοντας νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσδοκία καὶ ἐλπίδα.

Ἐνδυναμώσου λοιπὸν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε στοὺς μαθητὲς του, ὅτι θὰ πάρουν δύναμη ἀπὸ τὸν οὐρανό.

ΣΟΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Ἐάν τις λογίζεται ἑαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως, μὴ συμφωνῇ δὲ καὶ ἡ πρᾶξις, ἄρα τί ἐστι;

Ἀπόκρισις

5 **Ο**σον οὐχ εὐρίσκεις τὴν πρᾶξιν ἰσολογοῦσαν τῷ συνει-
δότη, οὐδὲ ἐκείνη ἀληθινή ἐστιν, ἀλλὰ χλεῦασμα δαιμό-
νων.

ΣΟΣ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

10 Οὐχ ὅτι, πάτερ, ἔχω ἑμαυτὸν ὅτι εἰμι ὑποκάτω πάσης κτί-
σεως· ἀλλ' ὅτι ὅταν ἐρευνῶ τὴν συνείδησιν, εὐρίσκω
ἑμαυτὸν ὑπεύθυνον τοῦ ὀφείλειν εἶναι ὑποκάτω πάσης
κτίσεως, ἄρα οὖν καὶ τοῦτο χλεῦη δαιμόνων ἐστίν;

Ἀπόκρισις

15 **Α**ρτι, ἀδελφέ, μικρὸν ἔβαλες ὀρθοποδεῖν· αὕτη γάρ ἐστιν
ἡ ἀλήθεια. Ὁ Θεὸς δὲ ἐνέγκοι σε εἰς τὸ μέτρον ἐκεῖνο
τοῦ ἔχειν σεαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως.

Ἔρρωσο ἐν Κυρίῳ.

ΣΟΖ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

20 Ποία ὁδὸς σώζει, ἢ διὰ τῶν κόπων ἢ ἢ διὰ ταπεινώσεως;
Καὶ περὶ λήθης.

275

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐὰν κάποιος θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του κάτω ἀπὸ κάθε κτίση, ἀλλὰ δὲν συμφωνεῖ μ' αὐτὸ καὶ ἡ πράξις, ἄραγε τί γίνεται;

Ἀπόκριση

Οσο δὲν βρίσκεις τὴν πράξις σύμφωνη μὲ τὴ συνείδηση οὔτε ἐκείνη εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ χλεύασμα τῶν δαιμόνων.

276

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, δὲν θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὅτι εἶμαι κάτω ἀπὸ κάθε κτίση, ἀλλὰ, ὅταν ἐρευνῶ τὴ συνείδησή μου, βρίσκω τὸν ἑαυτό μου ὑπεύθυνο νὰ ὀφείλει νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ κάθε κτίση· ἄραγε λοιπὸν καὶ αὐτὸ εἶναι χλεύασμα δαιμόνων;

Ἀπόκριση

Τώρα, ἀδελφέ, ἀρχισες νὰ ὀρθοποδεῖς λίγο· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ὀδηγήσει στὸ μέτρο ἐκεῖνο, ὥστε νὰ ἔχεις τὸν ἑαυτό σου κάτω ἀπὸ κάθε κτίση.

Ἐνδυναμώσου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου.

277

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ποιὰ ὁδὸς σώζει, ἡ ὁδὸς μὲ τοὺς κόπους ἢ μὲ τὴν ταπείνωση; Καὶ περὶ λησμοσύνης.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ο κόπος ὁ ἀληθινός, ἀδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄνευ ταπεινώσεως· ὁ γὰρ καθ' ἑαυτὸν κόπος, εἰς μάτην ἐστίν. Φησι γάρ, «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ 5 ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου». Ὁ οὖν ἔχων ταῦτα φθάνει διὰ τάχους. Καὶ ὁ ἔχων ταπείνωσιν μετ' ἐξουδενώσεως, καὶ αὐτὸς τὸ ὅμοιον ἔχει· ἡ ἐξουδένωσις γὰρ τὸν τόπον ἐπέχει τοῦ κόπου. Ὁ δὲ τὴν ταπείνωσιν καθ' ἑαυτὴν μόνην ἔχων, εἰσέρχεται μὲν, βραδυτέρως δέ. Εἴ τις δὲ θελήσῃ κρατῆσαι τὴν ἀληθινὴν ταπει- 10 νωσιν, μὴ ψηφίσῃ ἑαυτὸν ἐν τινι· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις.

Ὁ δεχόμενος τὸ πῦρ, ὃ ἦλθε βαλεῖν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν γῆν, λήθην καὶ αἰχμαλωσίαν οὐκ οἶδεν, ἔχων πάντοτε τὴν αἴσθησιν τοῦ πυρός. Ἀπὸ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ πυρός λάβε τὸ ὑπόδειγμα· ἐὰν 15 γὰρ ρέγγῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσεγγίσῃ αὐτῷ πῦρ, εὐθέως αἰσθάνεται τοῦ πόνου. Καὶ εἰς οἶονδήποτε πρᾶγμα, ἐὰν αἰχμαλωτισθῇ ἄνθρωπος, πέσῃ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἄνθραξ πυρός, οὐδὲ στιγμὴν μένει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

Τὸ πῦρ, ἀδελφέ, οὐ σβέννεται, ἐπεὶ οὐδὲ πῦρ ἐστὶ. Λοιπόν, 20 εἰ ἀπαλλαγῆναι θέλεις τῆς λήθης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἄλλως οὐ δύνασαι, ἐὰν μὴ κτήσῃ ἐν σεαυτῷ τὸ πνευματικὸν πῦρ· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου θερμότητος ἐκεῖνα ἀναλίσκονται. Κτᾶται δὲ τις τοῦτο τὸ πῦρ, τῷ κατὰ Θεὸν πόθῳ. Ἀδελφέ, ἐὰν μὴ εἰς πάντα πονέσῃ ἡ καρδιά σου ζητῆσαι τὸν Κύριον, προκόψαι οὐ δύνα- 25 σαι. Ἐὰν σχολάσῃς γὰρ ἐν τούτοις ἔρχῃ εἰς ταῦτα· φησὶ γάρ, «σχολάσατε καὶ γνῶτε» καὶ τὰ λοιπά.

Δώη σοι Κύριος συνιέναι ταῦτα καὶ πονεῖν ἐν αὐτοῖς.

Απόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ὁ ἀληθινὸς κόπος δὲν εἶναι χωρὶς ταπείνωση· διότι ὁ ἄσκοπος κόπος εἶναι μάταιος. Καθόσον λέγει, «πρόσεξε τὴν ταπείνωσή μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»⁵⁸. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔχει αὐτὰ φθάνει γρήγορα. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει ταπείνωση μὲ ἐξουθένωση, καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ ἴδιο, διότι ἡ ἐξουθένωση ἔχει τὸν τόπο τοῦ κόπου. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἔχει μόνο ταπείνωση εἰσέρχεται βέβαια, ἀλλὰ ἀργότερα. Ἐὰν λοιπὸν θέλει κάποιος νὰ κρατήσει τὴν ἀληθινὴ ταπείνωση, νὰ μὴ λογαριάσει τὸν ἑαυτό του σὲ κάτι· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ταπείνωση.

Αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴ φωτιὰ ποὺ ἦλθε νὰ βάλει ὁ Κύριος στὴ γῆ, δὲν γνωρίζει λησμοσύνη καὶ αἰχμαλωσία, ἐπειδὴ ἔχει πάντα τὴν αἴσθησι τῆς φωτιᾶς. Πάρε τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ φωτιὰ· πράγματι ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ρογχάζει καὶ εἶναι ἔτοιμος γιὰ θάνατο καὶ τὸν πλησιάζει φωτιὰ, ἀμέσως αἰσθάνεται τὸν πόνο. Καὶ σὲ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος αἰχμαλωτισθεῖ καὶ πέσει ἐπάνω του κάρβουνο φωτιᾶς, δὲν μένει οὔτε στιγμὴ στὴν αἰχμαλωσία.

Ἄδελφέ, ἡ φωτιὰ δὲν σβῆνει, διότι τότε δὲν εἶναι φωτιὰ. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις ν' ἀπαλλαχθεῖς ἀπὸ τὴ λησμοσύνη καὶ τὴν αἰχμαλωσία, δὲν μπορεῖς διαφορετικὰ, ἐὰν δὲν ἀποκτήσεις στὸν ἑαυτό σου τὴν πνευματικὴν φωτιὰ· διότι ἐκεῖνα καταστρέφονται ἀπὸ τὴ θερμότητά της. Καὶ ἀποκτᾶ κανεὶς αὐτὴ τὴν φωτιὰ, μὲ τὸν κατὰ Θεὸν πόθο. Ἄδελφέ, ἐὰν δὲν πονέσει ἡ καρδιά σου σὲ ὅλα, ὥστε νὰ ζητήσῃ τὸν Κύριο, δὲν μπορεῖς νὰ προκοψῇς. Μόνο ἐὰν ἀσχοληθεῖς ἐπίμονα μ' αὐτά, θὰ φθάσεις σ' αὐτά· διότι λέγει «ἀσχοληθεῖτε ἐπίμονα καὶ θὰ γνωρίσετε»⁵⁹ καὶ τὰ λοιπὰ.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ δώσει σὲ σένα νὰ κατανοήσεις αὐτὰ καὶ νὰ κοπιάζεις σ' αὐτά.

58. Ψαλμ. 24,8.

59. Ψαλμ. 45,11.

ΣΟΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τί ἐστι, πάτερ, ταπεινώσις; καὶ τί ἐστὶν ἐξουδένωσις; καὶ τί ἐστὶ συντριβὴ καρδίας; καὶ εἰ κτᾶται τις ταπεινώσιν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξουδενῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἢ χρεῖα καὶ τῶν ἐξωθεν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, καὶ εἰ δεῖ τὸν ταπεινόφρονα ταπεινολογεῖν καὶ πράγματα ἐπιτηδεύειν ταπεινά.

Ἀπόκρισις

10 **Τ**απεινώσις ἐστὶ τὸ ἀψήφιστον ἐν παντὶ πράγματι καὶ τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ τὸ φέρειν ἀταράχως τὰ ἐξωθεν ἐπερχόμενα· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ταπεινώσις, εἰς ἣν οὐχ εὐρίσκει χώραν ἢ κενοδοξία. Οὐ χρὴ δὲ τὸν ταπεινόφρονα ἐπιτηδεύειν τὸ ταπεινολογεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ λέγειν, 'συγχώρησόν μοι', ἢ 'εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'· οὐδὲ προστρέχειν πρᾶ-
15 γμασι ταπεινοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἀμφοτέρα γὰρ κενοδοξίαν ποιεῖ καὶ οὐκ ἐᾷ προκόψαι τινά· ἀλλὰ τὸ κελευσθῆναι καὶ μὴ ἀντιλέξαι, τοῦτο φέρει εἰς προκοπὴν.

Ἐξουδενῶσεις δὲ εἰσι κατὰ δύο τρόπους· μία μὲν ἀπὸ τῆς καρδίας, ἑτέρα δὲ ἀπὸ τῶν ἐξωθεν ἐπιφερομένων ὀνειδισμῶν.
20 Διὸ μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν ἐξωθεν ἐπιφερομένη· οὐ γὰρ πάνυ ἔχει κόπον ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας, ὡς ἡ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ πόνον μείζονα ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ· τὸ δὲ τηρῆσαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, συντριβὴ καρδίας ἐστί.

ΣΟΘ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

25 Ἐάν τις ἐπαινῆται παρά τινος, οὐκ ὀφείλει ἀποκρίνεσθαι ὡς μετριοφρονῶν;

60. Ἀψήφιστο εἶναι τὸ νὰ μὴ ψηφίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, νὰ μὴ τὸν ὑπολογίζει.

278

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, τί εἶναι ταπείνωση, καὶ τί εἶναι ἐξουθένωση; Ἐπίσης τί εἶναι συντριβὴ καρδιάς, καὶ ἐὰν ἀποκτᾶ κανεὶς ταπείνωση, ἐξουθενώνοντας τὸν ἑαυτό του μέσα στὴν καρδιά του, ἢ χρειάζονται καὶ οἱ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὄνειδισμοὶ καὶ ὕβρεις. Ἀκόμη ἐὰν πρέπει ὁ ταπεινόφρονας νὰ ταπεινολογεῖ καὶ νὰ ἀσχολεῖται μὲ ταπεινὰ πράγματα.

Ἀπόκριση

Ταπείνωση εἶναι τὸ ἀψήφιστο⁶⁰ γιὰ κάθε πρᾶγμα, τὸ νὰ κόψεις σὲ ὅλα τὸ θέλημά σου καὶ νὰ δέχεσαι ἀτάραχα αὐτὰ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἔξω· αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ ταπείνωση, στὴν ὁποία δὲν βρίσκει τόπο ἡ κενοδοξία. Δὲν πρέπει ὁ ταπεινόφρονας νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ νὰ ταπεινολογεῖ, ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ λέγει, ‘συγχώρεσέ με’ ἢ ‘προσευχῆσου γιὰ μένα’· οὔτε νὰ καταφεύγει ἀπὸ μόνος του σὲ ταπεινὰ πράγματα. Διότι καὶ τὰ δύο φέρουν κενοδοξία καὶ δὲν ἀφήνουν κάποιον νὰ προκόψει· ἀλλὰ τὸ νὰ διαταχθεῖς καὶ νὰ μὴ φέρεις ἀντίρρηση, αὐτὸ ὀδηγεῖ στὴν προκοπή.

Οἱ ἐξουθενώσεις γίνονται μὲ δύο τρόπους· ἡ μία ἀπὸ τὴν καρδιά, καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τοὺς ὄνειδισμοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἔξω. Γι’ αὐτὸ ἡ ἐξουθένωση ἀπὸ τὴν καρδιά δὲν ἔχει πολὺν κόπο, ὅσο ἡ ἐξουθένωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δημιουργεῖ στὴν καρδιά μεγαλύτερο πόνον· τὸ νὰ πληγώνει κανεὶς τὴν καρδιά του εἶναι συντριβὴ καρδιάς.

279

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κανεὶς ἐπαινεῖται ἀπὸ κάποιον, δὲν ὀφείλει νὰ ἀπαντήσῃ μὲ μετριοφροσύνη;

Ἀπόκρισις

Τὸ σιωπᾶν μᾶλλον ὠφελεῖ· ἔαν γὰρ ἀποκρίνηται ὡς καταδεχόμενος τὸν ἔπαινον εὐρίσκεται, καὶ τοῦτο κενοδοξία ἐστίν. Ὁμοίως κἀκεῖνο, ὅπερ δοκεῖ μετριάζειν ἐν 5 τῇ ἀποκρίσει, κενοδοξία ἐστὶ· ταῦτα γὰρ ἄπερ δοκεῖ λέγειν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἂν παρ' ἄλλου ἀκούσῃ οὐ δύναται βαστάζει.

ΣΠ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἄλλὰ συμβαίνει ἐκεῖνον νομίζοντα ἐκ τῆς σιωπῆς ὅτι κατεδέξατο τὸν ἔπαινον, σκανδαλισθῆναι· τί οὖν δεῖ ποιεῖν;

10 **Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.

Περὶ τῶν ἀδήλων ὀφείλει ὁ ἀγωνιζόμενος εἶσαι τὸν Θεὸν πληροφορῆσαι τὸν ἀκούοντα. Πόθεν γὰρ οἶδεν ὅτι οὐ μᾶλλον ὠκοδομήθη ἐπὶ τῇ σιωπῇ αὐτοῦ ὡς μὴ καταδεξαμένου τὸν ἔπαινον, καὶ αὐτὸς νομίζει ὅτι ἐσκανδαλί- 15 σθη; Ἐὰν δὲ αὐτὸς φανερώσῃ τοῦτο, τότε μετὰ ταπεινοφροσύνης, ὀφείλει πληροφορῆσαι λέγων· 'συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἑμαυτῷ σύνοιδα· καὶ διὰ τοῦτο οὐχ εὔρον τσοι ἀποκρίνασθαι· ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον, εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'.

ΣΠΑ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

20 Συμβαίνει δὲ τινα ἀμαρτωλὸν ὄντα ἐν ταπεινοφροσύνῃ εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐ κατὰ κενοδοξίαν· ἄρα οὐδὲ οὕτως ὀφείλει ἀποκρίνασθαι;

Ἀπόκριση

Η σιωπή ὠφελεῖ περισσότερο· διότι ἐὰν ἀπαντήσῃ, φαίνεται σὰν νὰ δέχεται τὸν ἔπαινο, καὶ αὐτὸ εἶναι κενοδοξία. Ἐπίσης καὶ ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι μετριοφρονεῖ κατὰ τὴν ἀπάντησιν, εἶναι κενοδοξία· διότι αὐτὰ πού νομίζει ὅτι τὰ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐὰν τὰ ἀκούσῃ ἀπὸ ἄλλον, δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βαστάξῃ.

280

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἄλλὰ συμβαίνει ἐκεῖνος, νομίζοντας ἀπὸ τὴ σιωπὴ ὅτι δέχθηκε τὸν ἔπαινο, νὰ σκανδαλισθεῖ· τί λοιπὸν πρέπει νὰ κάμνῃ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ τὰ μὴ φανερά ὀφείλει ὁ ἀγωνιζόμενος ν' ἀφήσῃ τὸ Θεὸ νὰ πληροφορήσῃ ἐκεῖνον πού ἀκούει. Διότι ἀπὸ τοῦ γνωρίζει ὅτι δὲν οἰκοδομήθηκε μᾶλλον μὲ τὴ σιωπὴ του, ἐπειδὴ δὲν δέχθηκε τὸν ἔπαινο, καὶ νομίζει ὅτι σκανδαλίσθηκε; Ἐὰν ὁμως αὐτὸς τοῦ τὸ φανερώσῃ, τότε μὲ ταπεινοφροσύνη ὀφείλει νὰ τὸν πληροφορήσῃ λέγοντας· 'συγχώρησέ με, ἀδελφέ, διότι καὶ ἐγὼ δὲν ἀναγνωρίζω κανένα καλὸ στὸν ἑαυτό μου· καὶ γι' αὐτὸ δὲν βρῆκα τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Ἄλλὰ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, προσευχήσου γιὰ μένα'.

281

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Συμβαίνει ἐπίσης κάποιος ἁματωλὸς νὰ πεῖ τὴν ἀλήθεια μὲ ταπεινοφροσύνη καὶ ὄχι μὲ κενοδοξία· ἄραγε οὔτε τότε ὀφείλει ν' ἀποκριθεῖ;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Οὐδὲ οὕτως ὀφείλει ἀποκρίνασθαι· κἄν γὰρ αὐτὸς πρὸς ὥραν ταπεινοφρονῆ, ἀλλ' ὁ ἀκούων ἔχει αὐτὸν ταπεινόφρονα, καὶ βάρος αὐτῷ ἐστίν· ὁ γὰρ Κύριος εἰπὼν, 5 «οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι», περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν λέγει τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔχόντων.

ΣΠΒ'**Ἐρώτησις**

Καὶ πῶς εὐρίσκομέν τινας τῶν ἀγίων ἠνίκα ἐπαινοῦνται 10 ἀποκρινομένους ἐν μετριότητι;

Ἀπόκρισις

Οἱ πατέρες φθάσαντες τὸ μέτρον, ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «ὅταν ποιήσητε ταῦτα πάντα, εἶπατε, ὅτι ἄχρεῖοι δοῦλοὶ ἐσμεν», καὶ μετὰ ἀληθείας οὕτως ἔχοντες ἑαυτούς, 15 ὡς ἔχουσιν ἀποκρίνονται, κἄν παρ' ἄλλου ταῦτα ἀκούσωσιν, οὐ δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦσιν αὐτόν, ὡς λέγοντα τὴν ἀλήθειαν.

ΣΠΓ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις εὐεργετηθῆ παρά τινος καὶ ὑπερεύχεται αὐτοῦ καταλέγων αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας, ἄρα κἄν οὐδὲ οὕτως ὀφείλει αὐτῷ ἀποκρίνασθαι; 20

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ούτε τότε ὀφείλει ν' ἀποκριθεῖ· διότι κι ἂν ἀκόμα αὐτὸς πρὸς στιγμή ταπεινοφρονεῖ, ὅμως ἐκεῖνος ποῦ ἀκούει τὸν θεωρεῖ ταπεινόφρονα, καὶ εἶναι βάρος σ' αὐτόν. Διότι ὁ Κύριος λέγοντας, «ἀλλοίμονό σας, ὅταν σᾶς ἐπαινέσουν οἱ ἄνθρωποι»⁶¹, τὸ λέγει γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποῦ ἐπαινοῦνται καὶ δὲν ἔχουν ἔργο.

282

Ἑρώτηση

Καὶ πῶς βρίσκουμε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἁγίους νὰ ἀπαντοῦν μὲ μετριοφροσύνη ὅταν ἐπαινοῦνται;

Ἀπόκριση

Οἱ πατέρες, ἐπειδὴ ἔφθασαν τὸ μέτρο ποῦ εἶπε ὁ Κύριος, «ὅταν τᾶ κάνετε ὅλα αὐτά, πέστε ὅτι εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλου»⁶², καὶ ἐπειδὴ ἀπαντοῦν θεωρῶντας πραγματικὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους ἔτσι ὅπως εἶναι, ἀκόμα κι ἂν ἀκούσουν αὐτὰ ἀπὸ ἄλλον, δὲν δυσανασχετοῦν· ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦν αὐτόν, ἐπειδὴ λέγει τὴν ἀλήθεια.

283

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κανεὶς εὐεργετηθεῖ ἀπὸ κάποιον καὶ προσεύχεται γι' αὐτόν, ἀπαριθμώντας τίς εὐεργεσίες του, ἄραγε οὔτε καὶ τότε ὀφείλει ν' ἀπαντήσῃ σ' αὐτόν;

61. Λουκᾶ 6,26.

62. Λουκᾶ 17,10.

Ἀπόκρισις

Ησιωπὴ καλὴ μὲν ἐστὶν ἐν πᾶσιν· ἀλλ', ἵνα μὴ δόξη ὡς ἀποβάλλει τὴν εὐχὴν, ὀφείλει μετὰ ταπεινώσεως εἰπεῖν, 'συγχώρησόν μοι, ἀββᾶ, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον', ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ἐποίησεν (ὁ εὐεργετῶν γὰρ πάντα ὁ Κύριός ἐστι), καὶ ἵνα δέηται τοῦ Θεοῦ μὴ κατακριθῆναι ἐν τοῖς λεγομένοις.

ΣΠΑ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

10 Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ἵνα ρυσθῶ ἀπὸ τῆς γλώσσης καὶ ἀπὸ τῆς παρρησίας καὶ τῆς κοιλίας.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς κοιλίας καὶ τῆς παρρησίας, ὡς παρεκάλεσας εὗξασθαι, οὕτω καὶ σὺ ποιήσον τὴν δύνάμιν σου ἐγκρατεύσασθαι· ἄνευ γὰρ καρδίας, κόπου 15 καὶ νήψεως καὶ πένθους, οὐ δουλαγωγοῦνται· μνημονεύων ὅτι, «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Πάντων δὲ τῶν παθῶν κατακυριεύει ἢ ταπεινώσις, καὶ διὰ κόπου τις κτᾶται αὐτήν.

20 Ὁ Θεὸς δώη σοι δύναμιν, ἀδελφέ, μετὰ διακρίσεως καὶ φόβου Θεοῦ.

ΣΠΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰ διὰ τοῦ πένθους κτᾶται τις ταῦτα, καθὼς εἶπας, πῶς εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ

Ἄποκριση

Ησιωπή εἶναι καλή βέβαια σ' ὅλα· ἀλλά, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι διώχνει τὴν προσευχή, ὀφείλει μὲ ταπείνωση νὰ πεῖ, 'συγχώρεσέ με, ἄββᾶ, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου', ἔχοντας στὴν καρδιά του ὅτι δὲν ἔκανε τίποτε (διότι αὐτὸς ποὺ εὐεργετεῖ ὅλους εἶναι ὁ Κύριος), καὶ νὰ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ μὴ κατακριθεῖ γι' αὐτὸ ποὺ λέγει.

284

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα, γιὰ νὰ ἐμποδισθῶ ἀπὸ τὴ γλώσσα, ἀπὸ τὴν παρρησία καὶ τὴν κοιλιά.

Ἄποκριση

Γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὴν κοιλιά καὶ τὴν παρρησία, ὅπως παρακάλεσες νὰ προσεύχομαι, ἔτσι καὶ σὺ βάλε τὰ δυνατά σου νὰ ἐγκρατευθεῖς· διότι χωρὶς καρδιά, κόπο καὶ νήψη καὶ πένθος δὲν δουλαγωγοῦνται, ἐνθυμούμενος ὅτι «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»⁶³. Ἡ ταπείνωση κατακυριεύει ὅλα τὰ πάθη, καὶ τὴν ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ κόπο.

Ἄδελφέ, εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει δύναμη μὲ διάκριση καὶ φόβο Θεοῦ.

285

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐάν, ὅπως εἶπες, αὐτὰ τὰ ἀποκτᾶ κανεὶς μὲ πένθος, πῶς, πηγαινοερχόμενος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ φροντί-

63. Ἰακ. 5,16.

φροντίζων διακονίας καὶ ὑπηρετῶν δύναμαι φυλάξαι τὸ πένθος; καὶ εἰ ἔστι πένθος ἄνευ δακρῶν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Ο**ὐ τὸ πένθος διὰ τῶν δακρῶν ἀλλὰ τὰ δάκρυα διὰ τοῦ πένθους γίνεται. Ὁ μεταξὺ δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν κόπτη τὸ ἴδιον θέλημα καὶ μὴ προσέχη πταιίσμασιν ἀλλοτριίοις, οὗτος κτᾶται τὸ πένθος. Ἐκ τούτου γὰρ συνάγονται οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ· καὶ οὗτοι συναγόμενοι γεννῶσι τὴν κατὰ Θεὸν λύπην καὶ ἡ λύπη τὰ δάκρυα.

ΣΠΣ'

10 **Ἐρώτησις** τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ βάλλω τὸν λογισμόν μου εἰς τὸν ἀββᾶν, αἰσθάνομαι τινὰς θλιβομένους ἐπὶ τούτῳ. Τί οὖν ποιήσω; Μὴ βλάπτωμαι καθήμενος καὶ χλευάζει με ὁ λογισμὸς δῆθεν τῶ σκοπῶ προσέχων; Εἶτα, κᾶν ὁ σκοπός μου διὰ τῆς σκέπης ὑμῶν μὴ ἦ κατὰ πάθος, ἄρα δύναμαι ὄλον τὸ πρᾶγμα ἀβλαβῶς παρελθεῖν, ἐγὼ ὁ ἀσθενὴς μὴ μισῶν τὰ πάθη μου; Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, εἰ δοκιμάζεις, μὴ μεσάζειν ἔξωθεν τοῦ νοσοκομείου, μήπως ἔνεκεν τούτου καὶ εἰς ζῆλον προκόψη τὸ πρᾶγμα καὶ σαλεύσῃ με. Εἰ δὲ οὕτως ὠφελοῦμαι, εἰς τὰς χεῖράς σου ἔστιν ἡ ψυχὴ μου. Ὡς κελεύεις, δήλωσόν μοι, πάτερ.

Ἀπόκρισις

25 **Ε**ὰν καθαρᾶ καρδίᾳ καὶ διὰ ὠφέλειαν ἄνευ πάθους καὶ κενοδοξίας λέγῃς, μὴ ψήφιζε ρήματα ἀνθρώπων· ἀγωνισαὶ συμβοηθουσῶν τῶν εὐχῶν τῶν ἀγίων, ἕως οὗ φθάσης ἀβλαβῶς ὄλον ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα. Τὸ μεσάσαι ἄνευ πάθους, ὡς εἶπον, καλόν ἐστιν· οὐ πᾶσι γὰρ δίδοται τὸ λαλῆσαι

ζοντας διακονήματα και υπηρετώντας, μπορῶ νὰ φυλάξω τὸ πένθος; καὶ ἐὰν ὑπάρχει πένθος χωρὶς δάκρυα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δ ἐν γίνεται τὸ πένθος ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἀπὸ τὸ πένθος. Ἐκεῖνος ποὺ κινεῖται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἐὰν κόβει τὸ θέλημά του καὶ δὲν προσέχει τὰ ξένα πταίσματα, αὐτὸς ἀποκτᾶ τὸ πένθος. Διότι ἀπὸ αὐτὸ συμμαζεύονται οἱ λογισμοὶ του καὶ ὅταν συμμαζεύονται αὐτοί, γεννοῦν τὴν κατὰ Θεὸ λύπη καὶ ἡ λύπη τὰ δάκρυα.

286

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

“Ὅταν ἀναφέρω τὸ λογισμό μου στὸν ἄββᾶ, αἰσθάνομαι ὅτι μερικοὶ στενοχωριοῦνται γι’ αὐτό. Τί νὰ κάνω λοιπόν; Μήπως βλάπτομαι ὅταν κάθομαι καὶ μὲ χλευάζει ὁ λογισμὸς ὅτι τάχα προσέχω στὸ σκοπό;” Ἐπειτα, ἂν ὁ σκοπός μου μὲ τὴν προστασία σας δὲν εἶναι κατὰ πάθος, ἄραγε μπορῶ, ἐγὼ ὁ ἀσθενής, νὰ περάσω ὅλο τὸ πρᾶγμα χωρὶς βλάβη, χωρὶς νὰ μισῶ τὰ πάθη μου; Γι’ αὐτὸ παρακαλῶ, ἐὰν τὸ θεωρεῖς σωστό, νὰ μὴ μεσολαβῶ ἔξω ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο· μήπως ἀπὸ αὐτὸ προχωρήσει τὸ πρᾶγμα σὲ ζῆλο καὶ μὲ σαλεύσει. Ἐὰν ὅμως μ’ αὐτὸ ὄφελοῦμαι, ἡ ψυχὴ μου εἶναι στὰ χέρια σου. Δήλωσέ μου, πάτερ, ὅπως προστάξεις.

Ἀπόκριση

Ε ἂν τὸ λέγεις μὲ καθαρὴ καρδιὰ καὶ γιὰ ὠφέλεια, χωρὶς πάθος καὶ κενοδοξία, νὰ μὴ δίνεις σημασία στὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων. Ἀγωνίσου μὲ τὴ βοήθεια τῶν προσευχῶν τῶν ἀγίων, ὡς ποὺ νὰ φθάσεις ἀβλαβῶς νὰ κάνεις ὅλο τὸ πρᾶγμα. Τὸ νὰ μεσιτεύσεις χωρὶς πάθος, ὅπως εἶπα, εἶναι καλό·

τῷ ἀββᾶ, οὐδὲ συμφέρει. Ἐὰν κατὰ Θεὸν λαλήσῃς, ἀπὸ σαυτοῦ οὐ λαλεῖς, οὔτε ποιεῖς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν πάσι, καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ ζῆλον οὐ γεννᾷ, ἀλλ', εἰ καὶ φαίνεται πρὸς μικρόν, ταχὺ σβέννυται. Εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ ψυχὴ 5 πάντων ἡμῶν· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ σκέπων ἡμᾶς καὶ ἐνδυναμῶν τοῦ ποιῆσαι τὸ συμφέρον ἡμῖν.

ΣΠΖ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν οὖν νομίσω τι συμφέρειν τισί, ἄρα κἂν μὴ ἐρωτηθῶ ὀφείλει μοι λέγειν; Ἐὰν δὲ καὶ μείζων μου ἦ ἢ κληρικός, 10 εἶπω τῷ ἀββᾶ ἢ σιωπήσω; Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτηθῶ, τί ἄρα λέγω; Ἐὰν δὲ καὶ συμφέρῃ τὸ καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ λέγειν, πῶς λαλήσω, ἵνα μῆτε ὡς μετὰ σχήματος εὕρεθῶ δῆθεν ταπεινολογῶν, μῆτε ὡς μετὰ ἀυθεντίας διδάσκων.

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ἶπον οἱ πατέρες, ὅτι τὸ λαλεῖν διὰ τὸν Θεὸν καλόν ἐστι καὶ τὸ σιωπᾶν διὰ τὸν Θεὸν καλόν ἐστιν. Ὁ λόγος δὲ τῶν πατέρων τοῦτό ἐστιν. Ὁ λαλῶν, ὡς εἶπόν σοι, ἄνευ πάθους, καλόν ἐστιν, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν λαλεῖ, καὶ ὁ βλέπων ὅτι κατὰ πάθος μέλλει λέγειν καὶ σιωπῶν, καλόν ἐστιν, ὅτι διὰ 20 τὸν Θεὸν ἐσιώπησεν· ἐὰν κατὰ Θεὸν μέλλῃς λέγειν, μὴ μερίμνα τί λαλήσεις, ἐπεὶ καταργεῖς τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ ρίψον εἰς τὸν Θεὸν τὸ πρᾶγμα καὶ δίδωσιν εἰς τὸ στόμα σου τί λαλήσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Οἶδεν ὁ Θεὸς περιζῶσαι ἡμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς δύναμιν καὶ αὐτὸς ἐνδυναμώσοι σε, ἀδελφέ.

διότι δὲν ἔχει δοθεῖ σὲ ὄλους νὰ μιλοῦν στὸν ἄββᾶ, οὔτε καὶ συμφέρει. Ἐὰν ὁμιλεῖς κατὰ Θεό, δὲ ὁμιλεῖς ἀπὸ μόνος σου, οὔτε κάνεις τὸ ἀγαθό, ἀλλὰ σὲ ὄλα εἶναι ὁ Θεός, καὶ τὸ ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ δὲν γεννᾷ ζῆλο, ἀλλᾶ, ἂν καὶ φαίνεται αὐτὸς πρὸς στιγμή, γρήγορα σβήνει. Ἡ ψυχὴ ὄλων μας εἶναι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς ἐνδυναμώνει νὰ κάνουμε ἐκεῖνο ποὺ μᾶς συμφέρει.

287

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν λοιπὸν νομίσω ὅτι κάτι συμφέρει σὲ κάποιους, ἄραγε πρέπει νὰ τὸ λέγω κι ἂν ἀκόμη δὲν ἐρωτηθῶ; Ἐὰν εἶναι μεγαλύτερός μου ἢ κληρικός, νὰ τὸ πῶ στὸν ἄββᾶ ἢ νὰ σιωπήσω; Καὶ ἂν ἐρωτηθῶ, τί νὰ πῶ ἄραγε; Ἐὰν πάλι καὶ συμφέρει νὰ τὸ πῶ μόνος μου, πῶς νὰ μιλήσω, γιὰ νὰ μὴ βρεθῶ οὔτε ὅτι ταπεινολογῶ, οὔτε ὅτι διδάσκω μὲ αὐθεντία.

Ἀπόκριση

Οἱ πατέρες εἶπαν, ὅτι τὸ νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι καλὸ καὶ τὸ νὰ σιωπᾷ γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι καλό⁶⁴. Ὁ λόγος τῶν πατέρων λοιπὸν σημαίνει αὐτό. Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ, ὅπως σοῦ εἶπα, χωρὶς πάθος, κάνει καλό, διότι ὁμιλεῖ γιὰ τὸ Θεό, καὶ ἐκεῖνος ποὺ βλέπει ὅτι πρόκειται νὰ μιλήσει κατὰ πάθος καὶ σιωπᾷ, κάνει καλό, διότι ἐσιώπησε γιὰ τὸν Θεό· ἐὰν πρόκειται νὰ ὁμιλεῖς ὅπως εἶναι ἄρεστο στὸ Θεό, νὰ μὴ μεριμνᾷς τί θὰ πεῖς, διότι καταργεῖς τὴν ἐντολή, ἀλλὰ ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὸ Θεό, καὶ θὰ δώσει στὸ στόμα σου τί νὰ πεῖς γιὰ τὸ συμφέρον. Ὁ Θεὸς γνωρίζει νὰ περιζώσει ἐμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς μὲ δύναμη καὶ αὐτὸς εἶθε νὰ σὲ ἐνδυναμώσει, ἀδελφέ.

64. Ποιμὴν, βλέπε Ἀποφθέγματα Γερόντων, Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 514–608.

ΣΠΗ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰ ἐν τοῖς καλοῖς, εἰ καὶ μέσοις δεῖ κόπτειν τὸ θέλημα τῷ
 ἀββᾶ καὶ ἐν οἷς παράβασις δοκεῖ φθάνειν ἐντολῆς Θεοῦ·
 καὶ ὑπὲρ τὴν κατάστασίν μου δὲ εἰ εὐρεθῆ ἐπιταγή, εἰ
 5 ὀφείλω παραιτήσασθαι, ἵνα μὴ λείπη καὶ ταραχὴ ἔλθῃ
 μοι. Ἔτι δέ, ἐάν τις χρείαν ἔχων πρὸς τὸν ἀββᾶν αἰτήση-
 ται με συμβαλέσθαι αὐτῷ εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνάσχωμαι,
 μὴ φέρει μοι τιμὴν, ὡς ὅτι ὄλως ψηφίζομαι;

Ἀπόκρισις

10 **Α**δελφέ, ὁ θέλων μοναχὸς εἶναι, οὐκ ὀφείλει ὄλως θέλη-
 μα ἔχειν ἐν τινι πράγματι. Καὶ τοῦτο διδάσκων ἡμῶν ὁ
 Χριστὸς εἶπεν· «ἦλθον εἰς τὸν κόσμον οὐ τὸ ἐμὸν θέ-
 λημα ποιῆσαι». Ὁ θέλων γὰρ τόδε ποιεῖν καὶ τόδε παραιτεῖ-
 σθαι, ἢ διακριτικώτερον ἑαυτὸν δεικνύει τοῦ ἐπιτάσσοντος
 15 αὐτῷ, ἢ ὑπὸ δαιμόνων χλευάζεται. Ὡστε οὖν ἐν πᾶσιν ὀφείλεις
 ὑπακούειν, κἂν δόξη σοι τὸ πρᾶγμα ἀμαρτίαν ἔχειν· ὁ γὰρ ἐπι-
 τάσσων σοι ἀββᾶς σου, αὐτὸς βαστάζει σου τὸ κρῖμα, ὡς ἀπαι-
 τούμενος λόγον ὑπὲρ σοῦ. Ἐὰν δὲ φαίνηται σοι βαρὺ τὸ ἐπιτασ-
 σόμενον, ἐρώτησον αὐτόν, καὶ τῇ διακρίσει αὐτοῦ ἄφες τὸ
 20 πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ἀδελφοὶ ὧσιν ὁ ἐπιτάξαντές σοι καὶ βλέπεις ὅτι
 βλάβην ἔχει τὸ πρᾶγμα ἢ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου ἐστὶ, πάλιν ἐρώ-
 τησον τὸν ἀββᾶν καὶ ὁ λέγει σοι ποιήσον. Ἐὰν γὰρ θέλῃς τὰ
 πρᾶγματα διακρίνειν, θλίψεις σεαυτῷ ἐπισπᾶσαι· ἀνάθου πάντα
 τῷ ἀββᾶ σου, καὶ ὁ διακρίνει ποιήσον (αὐτὸς γὰρ οἶδε τί ποιεῖ

288

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐάν πρέπει γιὰ τὰ καλὰ καὶ γιὰ τὰ μεσαῖα νὰ κόβω τὸ θέλημα μου ἀπέναντι τοῦ ἀββᾶ, καθὼς καὶ σὲ ὅσα φαίνεται ὅτι γίνεται παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· ἐπίσης ἂν δοθεῖ διαταγὴ ἐπάνω ἀπὸ τὴν κατάστασή μου, ἐάν ὀφείλω νὰ παραιτηθῶ, γιὰ νὰ μὴ λείψει ἡ ἐκτέλεση καὶ μοῦ ἔρθει ταραχὴ. Ἀκόμα ἂν κάποιος, πὺ ἔχει ἀνάγκη, μοῦ ζητήσῃ νὰ μεσιτεύσω στὸν ἀββᾶ γιὰ τὴν ὑπόθεσή του, καὶ ἀρνηθῶ, μὲ ἰως μοῦ φέρνει τιμὴ, ὅτι τάχα θεωρῶ πολὺ σπουδαῖο τὸν ἑαυτό μου.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, αὐτὸς πὺ θέλει νὰ εἶναι μοναχὸς δὲν πρέπει καθόλου νὰ ἔχει θέλημα σὲ κάποιο πρᾶγμα. Διδάσκοντας αὐτὸ ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπε· «ἦρθα στὸν κόσμο ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα»⁶⁵. Διότι αὐτὸς πὺ θέλει νὰ κάνει αὐτὸ καὶ νὰ ἀφήσῃ ἐκεῖνο, ἢ δείχνει τὸν ἑαυτό του διακριτικώτερο ἀπὸ αὐτὸν πὺ τὸν διατάσσει ἢ χλευάζεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Ὡστε λοιπὸν ὀφείλεις νὰ ὑπακούεις σὲ ὅλα, ἀκόμα κι ἂν σου φανεῖ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἁμαρτία· διότι ὁ ἀββᾶς σου πὺ σὲ διατάσσει, αὐτὸς βαστάζει τὸ κρίμα σου, ὡς ὑπόλογος γιὰ σένα. Ἐάν ὁμως σοῦ φαίνεται βαρὺ τὸ διατασσόμενο, ρώτησέ τον, καὶ ἄφησε τὸ πρᾶγμα στὴ διάκρισή του. Ἐάν αὐτοὶ πὺ σὲ διέταξαν εἶναι ἀδελφοὶ καὶ βλέπεις ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει βλάβη ἢ ξεπερνᾷ τὴ δύναμή σου, ρώτησε πάλι τὸν ἀββᾶ καὶ κάνε ὅ,τι σοῦ πεῖ. Διότι, ἐάν θέλεις νὰ διακρίνεις τὰ πράγματα μόνος σου, ἐπισύρεις θλίψεις στὸν ἑαυτό σου. Ἀνάθεσέ τα λοιπὸν ὅλα στὸν ἀββᾶ σου καὶ κάμνε ὅ,τι διακρίνει αὐτὸς (διότι αὐτὸς γνωρίζει τί κάνει καὶ πῶς φροντίζει τὴν ψυχὴ σου),

65. Ἰω. 6,38.

καὶ πῶς φροντίζει σου τῆς ψυχῆς) καὶ ἀναπαύη, πιστεύων, ὅτι εἴ τι λέγει σοι, κατὰ Θεόν ἐστι, καὶ λύπην κατὰ χάριν οὐ φέρει· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καλοὺς καρποὺς ποιεῖ».

Περὶ δὲ τοῦ δεηθῆναί σου τινὰς πρὸς τὸν ἀββᾶν, ἐὰν ἦ ἡ χρεία, ποιήσον ὡς ἐντολὴν πληρῶν, ἣν ἤκουσας ποιῆσαι. Ἐὰν γὰρ καθίσῃ σε ὁ ἀββᾶς εἰς τὸ θυρωρεῖον λέγων, 'μήνυσόν μοι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον', μὴ ἀπὸ σαυτοῦ ψηφίζῃς, ἢ κέλευσιν πληροῖς τοῦ ἐπιτάσσοντός σοι; Ἐὰν εἴπῃ σοι ὁ ἀββᾶς λέγειν αὐτῷ ἢ μὴ λέγειν, σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις.

ΣΠΘ'

10 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἀδελφὸς ἐρωτήσῃ με περὶ λόγου ἢ πράγματος οἴου-
δήποτε καὶ οὐκ οἶδα αὐτό, ἀποκριθῶ ἢ οὐ; Ἐὰν δὲ μὴ
ἐρωτηθῶ, ἴδω δὲ πρᾶγμα μὴ καλῶς γινόμενον, ἄρα ἀνα-
μνήσω τὸν ποιῶντα ἢ οὐ;

15 Ἀπόκρισις

Ολα τὰ ρήματα τῆς ἐρωτήσεως ταύτης μίαν ἔχουσι δύ-
ναμιν ἀποκρίσεως. Φύλαξον τοῦ μὴ εἰπεῖν κατὰ κeno-
δοξίαν, ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ
περὶ πάντων ὧν ἠρώτησας, εἶπέ, χρείας γενομένης, καὶ ὑπό-
μνησον· ἐν τῷ κοινοβίῳ σου μὲν τοι καὶ οὐκ ἄλλου, ἵνα μὴ εὐ-
ρεθῆς ὡς διδάσκαλος· καὶ γὰρ οἱ τοῦ κοινοβίου ἐν σῶμά εἰσι.
Ἐὰν δὲ ἀλλαχοῦ εὐρεθῆς, ἀπὸ σαυτοῦ μηδὲν εἴπῃς· εἰ δὲ ἐρω-
τηθῆς, εἶπε μετὰ ταπεινώσεως.

Ὁ Θεὸς συνετίσει σε, ἀδελφέ.

καὶ θὰ ἀναπαυθεῖς, πιστεύοντας ὅτι, ὅταν σοῦ λέγει κάτι, εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεὸ καὶ δὲ φέρει λύπη κατὰ χάρη, «διότι κάθε καλὸ δένδρο, κάνει καλοὺς καρπούς»⁶⁶.

“Ὅσο γιὰ τὸ ἂν σὲ παρακαλέσουν μερικοὶ νὰ μεσιτεύσεις πρὸς τὸν ἄββᾶ, ἐφ’ ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη, κάμε το σὰν νὰ ἐκτελεῖς ἐντολή, τὴν ὁποία ἀκουσες γιὰ νὰ κάνεις. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ ἄββᾶς σὲ βάλει νὰ καθήσεις στὸ θυρωρεῖο λέγοντάς σου, ‘ἀνάγγειλέ μου κάθε ἄνθρωπο πὺ ἐρχεται’, μήπως ἀπὸ ἄλλος σου ἀποφασίζεις, ἢ ἐκετελεῖς τὴ διαταγὴ αὐτοῦ πὺ σὲ διέταξε; Ἐὰν ὁ ἄββᾶς σοῦ πεῖ νὰ τοῦ λέγεις ἢ νὰ μὴ τοῦ λέγεις, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη.

289

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀδελφὸς μὲ ἐρωτήσῃ γιὰ λόγο ἢ γιὰ ὅποιο-δήποτε πρᾶγμα καὶ δὲν τὸ γνωρίζω, νὰ ἀπαντήσω ἢ ὄχι; Ἐὰν πάλι δὲν ἐρωτηθῶ, καὶ δῶ ἓνα πρᾶγμα νὰ μὴ γίνεται καλὰ, νὰ ἀναφέρω ἀραγε αὐτὸν πὺ τὸ κάνει ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ολα τὰ λόγια αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως ἔχουν ἐνιαία ἀπάντηση. Πρόσεχε νὰ μὴ ὁμιλεῖς μὲ κενοδοξία, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Καὶ γιὰ ὅλα ὅσα ἐρωτήσεις, λέγε, ὅταν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ μίλησε, στὸ κοινόβιό σου βέβαια καὶ ὄχι ἄλλοῦ, γιὰ νὰ μὴ βρεθεῖς σὰν διδάσκαλος· διότι αὐτοὶ πὺ βρίσκονται στὸ κοινόβιο εἶναι ἓνα σῶμα. Ἐὰν ὅμως βρεθεῖς ἄλλοῦ, νὰ μὴ πεῖς τίποτε ἀπὸ ἄλλος σου, ἐὰν ὅμως ἐρωτηθεῖς, νὰ ὁμιλήσεις μὲ ταπείνωση.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνετίσει, ἀδελφέ.

ΣΖ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἐδήλωσάς μοι, ἐὰν ἐρωτηθῶ περὶ πράγματος ἢ
καὶ ἴδω, ἵνα μετὰ ταπεινώσεως λέγω· καὶ ἐὰν ἴδω τὴν
καρδίαν μου ἡδυνομένην τῇ κενοδοξίᾳ ἐν τῷ λέγειν, ἢ εἰ
5 καὶ μὴ τότε ἡδύνομαι, προκατανοῶ δὲ ὅτι μέλλει μοι γίνε-
σθαι ὕστερον, ἄρα σιωπήσω ἢ οὐ·

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ὸ εἰπεῖν τίποτε μετὰ ταπεινώσεώς ἐστι, τὸ μὴ λέγειν
ὡς διδάσκοντα, ἀλλ' ὡς ἀκούσαντα παρὰ τοῦ ἀββᾶ ἢ
τῶν πατέρων. Ἐὰν δὲ ἔχη ὠφέλειαν τὸ πρᾶγμα τῷ εἰ-
πεῖν τῷ ἀδελφῷ καὶ πολεμεῖ ἢ κενοδοξία τοῦ ἡδυνθῆναι, πρό-
σεχε σεαυτῷ, ὅτι ἐμποδίσει θέλει ὠφεληθῆναι τὸν ἀδελφόν.
Καὶ ἐὰν ἀκούσης αὐτῆς, οὐδέποτε ὠφελεῖται διὰ σοῦ ὁ ἀδελφός·
ἀλλ' ἐπιτίμησον τῇ κενοδοξίᾳ καὶ καταφρόνησον αὐτῆς· καὶ
15 μεθ' ὃ λέγεις μετανόησον τῷ Θεῷ· λέγε, 'συγχώρησόν μοι, ὅτι
κενοδόξως ἐλάλησα'. Καὶ περὶ τοῦ ὑστέρου ὁμοίως.

ΣΖΑ'

Τοῦ αὐτοῦ.

20 Πῶς, πάτερ, ἐπέτρεψάς μοι, ἐὰν ἴδω πρᾶγμα καὶ πρὶν
ἐρωτηθῶ, ἵνα λέγω, τῶν πατέρων λεγόντων, πρὸ ἐρωτή-
σεως μὴ ἀποκρίνεσθαι; Καὶ τοῦ ἀββᾶ Νισθερῶ διὰ τοῦτο
θαυμασθέντος, ὅτι, ἐν κοινοβίῳ ὢν, εἶπεν, 'ἐγὼ καὶ ὁ
ὄνος ἐν ἐσμεν'. Εἶπε δέ μοι, πάτερ, καὶ τὸ προσέχειν τοῖς
λογισμοῖς τί ἐστι; καὶ εἰ καιρῷ δεῖ τακτῷ τοῦτο ποιεῖν καὶ
ποιῶ τούτῳ;

66α. Νισθερῶ, Ἀποφθέγματα Γερόντων, τῆς σειρᾶς Φιλοκαλία «Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας», σελ. 498

290

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες, ἐὰν ἐρωτηθῶ γιὰ κάποιο πρᾶγμα ἢ καὶ δῶ κάτι, νὰ λέγω μὲ ταπείνωση, καὶ ἐὰν δῶ τὴν καρδιά μου νὰ εὐχαριστεῖται στὴν κενοδοξία μὲ τὸ νὰ λέγει, ἢ ἐὰν δὲν νοιώθω εὐχαρίστηση τότε, ἀλλὰ προαισθάνομαι ὅτι πρόκειται νὰ νοιώσω ὕστερα, ἄραγε νὰ σιωπήσω ἢ ὄχι;

Ἄποκριση

Τὸ νὰ λέγεις κάτι μὲ ταπείνωση, σημαίνει νὰ μὴ ὀμιλεῖς σὰν νὰ διδάσκεις, ἀλλὰ σὰν νὰ ἄκουσες ἀπὸ τὸν ἀββᾶ ἢ τοὺς πατέρες. Ἐὰν ὅμως τὸ πρᾶγμα ἔχει ὠφέλεια μὲ τὸ νὰ πεῖς στὸν ἀδελφὸ καὶ σὲ πολεμεῖ ἢ κενοδοξία τῆς εὐχαριστήσεως, πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, διότι θέλει νὰ ἐμποδίσει νὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἀδελφός. Καὶ ἂν ἀκούσεις αὐτὴν, ὁ ἀδελφὸς δὲν ὠφελεῖται ποτὲ ἀπὸ σένα. Ἐπιτίμησε λοιπὸν τὴν κενοδοξία καὶ περιφρόνησέ την. Καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θὰ πεῖς μετανόησε στὸ Θεό, λέγοντας, ‘συγχώρεσέ με, διότι μίλησα μὲ κενοδοξία’. Καὶ γιὰ τὸ ἐπόμενο τὸ ἴδιο.

291

Τοῦ ἰδίου.

Πῶς, πάτερ, μοῦ ἐπέτρεψες, ἐὰν δῶ κάτι καὶ πρὶν ἐρωτηθῶ νὰ τὸ πῶ, ἐνῶ οἱ πατέρες λέγουν, νὰ μὴ ἀπαντᾶτε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐρώτηση; Ὁ ἀββᾶς Νισθερῶ^{66α} θαυμάσθηκε γι’ αὐτό, διότι, ἐνῶ ἦταν στὸ κοινόβιο, εἶπε, ‘ἐγὼ καὶ ὁ ὄνος εἴμαστε ἓνα’. Πές μου ἐπίσης, πάτερ, τί σημαίνει τὸ ‘νὰ προσέχεις τοὺς λογισμούς’; καὶ ἐὰν πρέπει νὰ τὸ κάνω αὐτὸ σὲ καθορισμένη ὥρα καὶ ποιᾶ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἀνθρώπου λέγουσαν οἱ γέροντες. Ἔστιν οὖν καιρός, ἐν ᾧ δύναται ἄνθρωπος ὑπηρετῆσαι καὶ ἐν τούτῳ ἔργα ὀφείλει δεῖξαι διακοσμίας· καὶ ἔσται καιρὸς ὅταν ὁ αὐτὸς ἔρχηται εἰς τὸ ὑπηρετηθῆναι, καὶ ἄλλα ἐστὶ τὰ μέτρα τούτου. Τὰ γὰρ τέλεια τοῖς τελείοις εἴρηται, τὰ δὲ ἄλλα, τοῖς ὑπὸ τὸν νόμον οὖσιν· ὑπὸ παιδαγωγὸν γὰρ ἀκμὴν ἐξετάζονται. Ὄταν γὰρ νεκροῦσαι ἀπὸ τοῦ κόσμου, κατὰ τὸν ἀββᾶν Νισθερώ, δύνασαι εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί· μὴ 10 ὑψηλοφρονήσης, ἐπεὶ βλάβη εἰς τοῦτο. Ἐταξαν οἱ πατέρες καιροὺς προσέχειν τοῖς λογισμοῖς, ἐν τῷ λέγειν ἑαυτοῖς κατὰ πρωί, ἑποίησον λόγον πρὸς ἑαυτόν, πῶς παρῆλθες τὴν νύκτα· καὶ κατὰ ὄψε· πῶς παρῆλθες τὴν ἡμέραν· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὅτε ὁ λογισμὸς βαρεῖται, πρόσχες.

ΣΧΟΛΙΟΝ

15 **Δ**ιὰ τούτων ἐμφαίνει οὕτως ὁ θεοφόρος πατήρ, ὅτι οὐ τοῦ τυχόντος ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί, ταπεινοφρονοῦντος δῆθεν καὶ ἑαυτὸν εὐτελίζοντος· οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦτο ἀτιμία τὸ εἰπεῖν ὄνος εἰμί, ἀλλὰ μεγίστη τιμὴ· ὅθεν φησὶν ὁ πατήρ ἑποίησον λόγον πρὸς ἑαυτόν· Ὄταν γὰρ τις εἰς τὰ τοῦ ὄνου ἔλθη 20 μέτρα, δερόμενος κατ' ἐκεῖνον, ὄνειδιζόμενος, βαρούμενος, ἀγόμενος, δεσμούμενος καὶ πᾶν ὁ,τιοῦν πάσχων, οἷα εἰκὸς τοῦτον πάσχειν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἀντιλέγων ἢ μνησικακῶν ἢ ὄλως τινὰ κίνησιν ἔχων ἐν καρδίᾳ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὡς ἀναισθητῶν εἰς πάντα διακειόμενος· ὅπερ σημαίνει τὴν ζητουμένην 25 διττὴν νέκρωσιν, ἢ καὶ τριττὴν, τότε ἴσως θαρρήσει εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ πολλῆς αἰδοῦς, ἐννοῶν τὸ ὕψος τοῦ κατορθώματος· οἶμαι δὲ οὐδὲ τότε· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τότε

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, οἱ Γέροντες λέγουν σύμφωνα μὲ τὸ μέτρο τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει λοιπὸν καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ μέσα σ' αὐτὸν ὀφείλει νὰ δείξῃ ἔργα διακονίας· καὶ θὰ ἔρθῃ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο αὐτὸς θὰ ἔρθῃ νὰ ὑπηρετηθεῖ, καὶ ἄλλα εἶναι τὰ μέτρα αὐτοῦ. Διότι ἔχει λεχθεῖ, τὰ τέλεια γιὰ τοὺς τέλειους καὶ τὰ ἄλλα γιὰ ἐκείνους ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ νόμο, διότι ἐξετάζονται ἀκόμα ἀπὸ παιδαγωγό. Ὅταν δηλαδὴ νεκρώνεσαι ἀπὸ τὸν κόσμον, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀββᾶ Νισθερώ, μπορεῖς νὰ πεῖς, 'εἶμαι ὄνος'. Μὴ ὑψηλοφρονήσεις, διότι βλάπτεσαι ἀπ' αὐτό. Οἱ πατέρες κατὰ καιροὺς πρόσταξαν νὰ προσέχουμε τοὺς λογισμοὺς, μὲ τὸ νὰ μιᾶμε στοὺς ἑαυτοὺς μας τὸ πρωί, 'μίλησε μὲ τὸν ἑαυτό σου, πῶς πέρασες τὴ νύχτα', καὶ κατὰ τὸ βράδυ, 'πῶς πέρασες τὴν ἡμέρα'· καὶ κατὰ τὸν ἐνδιάμεσο χρόνο, ὅταν βαρύνεται ὁ λογισμὸς, πρόσεχε.

ΣΧΟΛΙΟ

Ο θεοφόρος αὐτὸς πατέρας δείχνει μ' αὐτά, ὅτι δὲν ἀνήκει στὸν τυχόντα νὰ πεῖ, 'εἶμαι ὄνος', ἀλλὰ στὸν ταπεινόφρονα καὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ ἐξευτελίζει τὸν ἑαυτό του· διότι δὲν εἶναι αὐτὸ ἀτιμία, τὸ νὰ πεῖ κανεὶς, 'εἶμαι ὄνος', ἀλλὰ μέγιστη τιμὴ· γι' αὐτὸ ὁ πατέρας λέγει νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσεις. Διότι, ὅταν κάποιος φθάσῃ στὰ μέτρα τοῦ ὄνου, νὰ δέρνεται ὅπως ἐκεῖνος, νὰ ὄνειδίζεται, νὰ φορτώνεται μὲ βάρη, νὰ ὀδηγεῖται, νὰ δένεται καὶ νὰ παθαίνει ὅ,τιδήποτε, πράγματα ποὺ παθαίνει αὐτός, καὶ ὄχι μόνο δὲν ἀντιλέγει ἢ δὲν μνησικακεῖ ἢ δὲν ἔχει καμμιά ἐντελῶς κίνηση στὴν καρδιά, σὰν ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὰ ὑπομένει ὅλα σὰν ἀναίσθητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο σημαίνει τὴν ἐπιζητούμενη διπλὴ νέκρωση ἢ καὶ τριπλὴ, τότε ἴσως πάρῃ θάρρος νὰ πεῖ, 'εἶμαι ὄνος'. Καὶ αὐτὸ μὲ πολλὴ αἰδῶ, ἀντιλαμβανόμενος τὸ ὕψος τοῦ κατορθώματος· νομίζω ὅμως οὔτε τότε· ἀλλὰ πολὺ περισσότερο τότε, βλέποντας τὸν ἑαυτό του ὑποδεέστερο αὐτῆς

κατὰ πολὺ ὀρῶν τῆς τοιαύτης ἀπολειπόμενον καταστάσεως ἑαυτόν, οὐκ ἂν θαρρήσῃ οὐ μόνον εἰπεῖν ὅτι 'ὄνος εἰμί', ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι, εἰδὼς τοῦτο ὄν ὑψηλοφροσύνην, ἐν ᾗ ἔστιν ἡ τῆς ψυχῆς πτώσις καὶ ἀληθῶς παντελῆς ἀπώλεια.

Σ4Β'

5 Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις τῶν γερόντων ὑπὲρ ἐμὲ ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, ὀφείλω λέγειν ὅπερ νομίζω συμφέρειν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Σ** ὄν οὐκ ἔστι τίποτε· οὐκ οἶδας γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰ οὕτω συμφέρει· ἀλλ', ἐὰν ἐρωτήσῃ σέ τις αὐτῶν, εἰπέ αὐτῷ μετὰ ταπεινώσεως· 'συγχώρησον, ὅτι κἀγὼ οὐκ οἶδα'.

Σ4Γ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

15 Ἐὰν ἀδελφὸς ποιῇ πρᾶγμα μέσον, ἐγὼ δὲ διὰ θέλημα ἑμὸν θλίβωμαι ἐν αὐτῷ, τί ποιήσω; Σιωπήσω καὶ μὴ ἀναπαύσω τὴν καρδίαν μου, ἢ εἴπω ὥς μετὰ ἀγάπης καὶ μὴ μείνω ταρασσόμενος; Ἐὰν δὲ ἄλλους θλίβῃ τὸ πρᾶγμα καὶ οὐκ ἐμέ, εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους; ἢ μήπως δοκεῖ τοῦτο ἐργολάβημα;

20 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ε ἂν ἡ πρᾶγμα μὴ ἔχον ἀμαρτίαν, ἀλλὰ μέσον καὶ λαλήσης διὰ τὸ ἀναπαῦσαί σου τὴν καρδίαν, ἥττημά σοί ἐστιν· ὅτι ἀπὸ ἀσθενείας οὐκ ἠδυνήθης βαστάσαι. Μέμψαι οὖν σεαυτὸν καὶ σιώπα· ἐὰν δὲ ἄλλους θλίβῃ, εἰπέ τῷ

τῆς καταστάσεως, ὄχι μόνο δὲν θὰ τολμήσει νὰ πεῖ, 'εἶμαι ὄνος', ἀλλὰ οὔτε θὰ σκεφθεῖ, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι αὐτὸ εἶναι ὑψηλοφροσύνη, μέσα στὴν ὁποία ὑπάρχει ἡ πτώση τῆς ψυχῆς καὶ ὀλοκληρωτικὴ ἀληθινὰ ἀπώλεια.

292

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀπὸ τοὺς γέροντες μὲ ἐρωτήσῃ γιὰ κάποιο πρᾶγμα ποὺ ξεπερνᾷ τὴ δύναμή μου, πρέπει νὰ λέγω ἐκεῖνο ποὺ νομίζω ὅτι συμφέρει;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Δ ἐν εἶναι τίποτε δικό σου· διότι δὲν γνωρίζεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν πραγματικὰ συμφέρει αὐτό· ἀλλὰ ἐὰν σὲ ἐρωτήσῃ κάποιος ἀπὸ αὐτοῦς, πὲς του μὲ ταπεινώσῃ· 'συγχώρεσέ με, διότι καὶ ἐγὼ δὲν γνωρίζω'.

293

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἀδελφὸς κάνει κάτι ἀδιάφορο, ἐγὼ ὅμως ἐξαιτίας τοῦ θελήματός μου θλίβομαι μ' αὐτό, τί νὰ κάνω; Νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ ἀναπαύσω τὴν καρδιά μου, ἢ νὰ μιλήσω μὲ ἀγάπη καὶ νὰ μὴ μείνω ταραγμένος; Ἐὰν πάλι τὸ πρᾶγμα θλίβει ἄλλους καὶ ὄχι ἐμένα, νὰ μιλήσω γιὰ τοὺς ἄλλους, ἢ μήπως φανεῖ αὐτὸ κακοήθεια;

Ἐπίκριση Ἰωάννη

Ε ἀν εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἔχει ἀμαρτία ἀλλὰ ἀδιάφορο καὶ μιλήσεις γιὰ νὰ ἀναπαύσεις τὴν καρδιά σου, αὐτὸ εἶναι ἥττα γιὰ σένα· διότι ἀπὸ ἀσθένεια δὲν μπόρεσες νὰ τὸ βαστάξεις. Μέμψε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καὶ σιώπα. Ἐὰν ὅμως

ἀββᾶ σου, καὶ ἡ αὐτὸς λέγει αὐτῷ ἢ λέγει σοι τί εἶπειν, καὶ σὺ ἀμεριμνήσῃς.

Σ4Δ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

5 Ἐὰν διὰ μὲν τοὺς ἄλλους λέγω τῷ ἀββᾶ, ὑπονοῶ δὲ ὅτι ταρασσεται ὁ ἀδελφός, τί ποιήσω; Ἐὰν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους κάμῃ θλίβῃ, εἶπω διὰ τοὺς ἄλλους ἢ σιωπήσω, διὰ τὸ μὴ πληροφορηῆσαι ἑμαυτόν; Ἐὰν δὲ ὑπονοῶ ὅτι οὐ λυπεῖται, εἶπω καὶ δι' ἑμαυτόν, ἢ βιάσομαι τοῦτο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Π**ερὶ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἐὰν εἶπῃς τῷ ἀββᾶ σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις. Ὅταν χρεία ἦ εἶπειν δι' ἄλλους καὶ μέλει σοι, εἶπε δι' αὐτούς· διὰ σεαυτὸν δὲ μόνον βιάσαι μὴ εἶπειν.

Σ4Ε'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

15 Ἄλλ' ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, ἐὰν ταραχθῇ ὁ ἀδελφὸς κατ' ἐμοῦ, ἐχθρὸς μου γίνεται, ἔχων ὅτι κατελάλησα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀββᾶν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

20 **Ο**ὗτος ὁ λογισμὸς πονηρὸς ἐστὶ, θέλων ἐμποδίσει τῇ διορθώσει τοῦ ἀδελφοῦ. Μὴ οὖν κωλύσης τὸ εἶπειν κατὰ Θεὸν μέντοι· καὶ γὰρ κατὰ τῶν ἰατρῶν οἱ θεραπευόμενοι ἄρρωστοι φθέγγονται· ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐ φροντίζουσιν, εἰδότες ὅτι ὕστερον εὐχαριστοῦσιν αὐτοῖς.

θλίβει ἄλλους, πές το στόν ἀββᾶ σου· καὶ ἡ αὐτὸς θὰ τοῦ μιλήσει ἡ θὰ πεῖ σέ σένα τί νὰ πεῖς καὶ σὺ θὰ ἀμεριμνεῖς.

294

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν γιὰ τοὺς ἄλλους ὁμιλῶ στόν ἀββᾶ, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ταραάζεται ὁ ἀδελφός, τί νὰ κάνω; Ἐὰν θλίβει καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἐμένα, νὰ μιλήσω γιὰ τοὺς ἄλλους ἢ νὰ σιωπήσω, γιὰ νὰ μὴ πληροφορήσω τὸν ἑαυτό μου; Ἐὰν πάλι ἀντιληφθῶ ὅτι δὲν λυπεῖται, νὰ πῶ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου ἢ νὰ τὸ προσπεράσω αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν μιλήσεις στόν ἀββᾶ γιὰ τὴν ταραχὴ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη. Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ μιλήσεις γιὰ ἄλλους καὶ τὸ κάνεις ἀπὸ ἐνδιαφέρον, μίλησε γι' αὐτούς· προσπάθησε μόνο νὰ μὴ μιλήσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου.

295

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὁ λογισμὸς ὅμως μοῦ λέγει, ὅτι, ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ταραχθεῖ ἐναντίον μου, γίνεται ἐχθρὸς μου, ἔχοντας τὴν αἰτιολογία ὅτι τὸν καταλάλησα στόν ἀββᾶ.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι πονηρὸς, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐμποδίσῃ τὴ διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ. Νὰ μὴ ἐμποδισθεῖς λοιπὸν νὰ μιλήσεις, ἀλλὰ νὰ τὸ κάμεις ὅπως ἀρέσει στὸ Θεό· διότι καὶ οἱ θεραπευόμενοι ἄρρωστοι μιλοῦν κατὰ τῶν γιατρῶν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀδιαφοροῦν, ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι ὕστερα τοὺς εὐχαριστοῦν.

Σ4S'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν οὖν βλέπω τὸν λογισμόν μου, ὅτι οὐ διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀδελφοῦ θέλω εἰπεῖν, ἀλλὰ σκοπῶ τοῦ διαβάλλειν αὐτόν, εἶπω ἢ σιωπήσω;

5 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Nουθέτησον τὸν λογισμόν κατὰ Θεὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ πάθος. Ἐὰν δὲ νικᾷ τῇ καταλαλιᾷ, καὶ οὕτως εἶπέ, ὁμολογῶν τῷ ἀββᾷ τὴν σὴν καταλαλιάν, ἵνα ἀμφοτέροι θεραπευθῆτε· ὁ μὲν τὸ πταῖσμα, σὺ δὲ τὴν καταλαλιάν.

Σ4Z'

10 Ἐρώτησις

Ἐὰν μὴ συγχωρῆ μοι ὁ λογισμὸς ὁμολογήσαι τῷ ἀββᾷ, ὅτι σκοπῶ τοῦ καταλαλῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ λέγω, τί ποιήσω; εἶπω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

15 **M**ηδὲν εἶπης αὐτῷ, καὶ ὁ Κύριος φροντίζει· οὐ χρεῖαν γάρ σε μετὰ βλάβης ψυχῆς εἰπεῖν, καὶ ὁ Θεὸς ὡς θέλει φροντίζει τῆς διορθώσεως τοῦ ἀδελφοῦ.

Σ4H'

Ἐρώτησις

20 Ἐπεὶ συμβαίνει ὅτι ποιῶ πρᾶγμα ὡς νομίζω μετὰ λόγου, καὶ διορθοῦται μὲν τις αὐτό· ἐγὼ δὲ ὅσα ἂν εἶπω ἀπολογούμενος, λέγω ἀπὸ κενοδοξίαν. Τί ὀφείλω ποιεῖν;

296

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν λοιπὸν βλέπω τὸν λογισμό μου, ὅτι δὲν θέλω νὰ μιλήσω γιὰ ὠφέλεια τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διαβάλω, νὰ μιλήσω ἢ νὰ σιωπήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Νουθέτησε τὸν λογισμό νὰ μιλήσει κατὰ Θεόν, ἀλλ' ὄχι πρὸς ἱκανοποίηση τοῦ πάθους. Ἐὰν ὁμως νικιέσαι ἀπὸ τὴν καταλαλιά, τότε μίλησε, ὁμολογώντας στὸν ἀββᾶ τὴ δική σου καταλαλιά, γιὰ νὰ θεραπευτεῖτε καὶ οἱ δύο· αὐτὸς ἀπὸ τὸ πταῖσμα καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὴν καταλαλιά.

297

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὁ λογισμὸς δὲν μὲ ἀφήνει νὰ ὁμολογήσω στὸν ἀββᾶ, ὅτι τὸ ἀναφέρω μὲ σκοπὸ τὴν καταλαλιά τοῦ ἀδελφοῦ, τί νὰ κάνω; Νὰ μιλήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ τοῦ πεῖς τίποτε καὶ ὁ Κύριος θὰ φροντίσει· διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσεις βλάπτοντας τὴν ψυχὴ, καὶ ὁ Θεὸς θὰ φροντίσει, ὅπως θέλει, γιὰ τὴ διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ.

298

Ἑρώτηση

Συμβαίνει κάποτε νὰ κάνω κάτι ὅπως νομίζω σωστό, ἀλλὰ κάποιος τὸ διορθώνει, καὶ ἐγὼ τότε ὅσα πῶ ἀπολογούμενος, τὰ λέγω ἀπὸ κενοδοξία· τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν οὐκ ἔχη ἀνάγκην ἢ ἀπολογία, σιώπα· ἐὰν δὲ σχῆ λογισμὸν τὸν πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἀντίλεξον τῇ κενοδοξία καὶ θεράπευσον αὐτόν.

Σ4Θ'

5 Ἑρώτησις

Ἐὰν πρᾶγμα ποιῶ τῶν μέσων καὶ οἶδα ὅτι, ἂν καταλάβῃ με ἀδελφὸς ποιοῦντα αὐτό, σκανδαλίζεται εἰς ἐμέ, πολεμοῦμαι δὲ ὑπὸ κενοδοξίας κρύψαι αὐτό, αἰσχύνομαι γὰρ ἐὰν ἴδῃ με, ἄρα ὀφείλω διὰ τὴν κενοδοξίαν μὴ κρύψαι, ἢ
10 κρύψαι διὰ τὸ σκάνδαλον; Εἰ δὲ καὶ μὴ οἶδα ἀκριβῶς εἰ σκανδαλίζεται, ἀλλ' ὑπονοῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ε ἂν καταγινώσκη σου ἢ καρδιά, ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, σκέπασον καὶ μὴ δῶς αὐτῷ λογισμόν.
15 Ἐὰν δὲ ἀκριβῶς οὐκ οἶδας, ἀλλ' ὑπονοεῖς, μὴ φροντίσης τούτου.

Γ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν εἶπω τινὶ ρῆμα κεντοῦν αὐτόν, καὶ μὴ νοήσῃ τὸν λόγον, ἄρα ὀφείλω μετανοῆσαι αὐτῷ; ἢ σιωπῆσαι καὶ μὴ
20 δοῦναι αὐτῷ λογισμόν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ε ἂν μὴ νοήσῃ ὁ ἀδελφός ὅτι ἐκένησας αὐτόν, σιώπα, καὶ οὐ ταρασσείς αὐτόν· ἀλλὰ σπούδασον τῷ Θεῷ βαλεῖν μετάνοιαν ὑπὲρ τούτου.

Ἀπόκριση

Εὰν ἡ ἀπολογία δὲν εἶναι ἀπαραίτητη, σιώπα· ἐὰν τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἔχει λογισμό, ἀντίλεξε στὴν κενοδοξία καὶ θεράπευσέ τον.

299

Ἑρώτηση

Ἐὰν κάνω κάτι ἀπὸ τὰ ἀδιάφορα καὶ γνωρίζω ὅτι, ἂν μὲ καταλάβει ὁ ἀδελφός νὰ κάμνω αὐτὸ θὰ σκανδαλισθεῖ μὲ μένα, πολεμοῦμαι ὅμως ἀπὸ τὴν κενοδοξία νὰ τὸ κρύψω, διότι ντρέπομαι πὺ μὲ εἶδε, ἄραγε ἐξαιτίας τῆς κενοδοξίας ὀφείλω νὰ μὴ τὸ κρύψω ἢ νὰ τὸ κρύψω γιὰ ν' ἀποφευχθεῖ ὁ σκανδαλισμός; Ἐὰν πάλι δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς ἂν σκανδαλίζεται, ἀλλὰ τὸ ὑποθέτω, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ἡ καρδιά σου γνωρίζει ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, σκέπασε τὴν πράξη καὶ μὴ τοῦ δώσεις λογισμό. Ἐὰν ὅμως δὲν ξέρεις ἀκριβῶς, ἀλλὰ ὑποθέτεις, μὴ φροντίσεις γι' αὐτό.

300

Παράκληση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν πῶ σὲ κάποιον ἓνα λόγο πὺ τὸν κεντᾶ καὶ δὲν καταλάβει τὸν λόγο, ἄραγε ὀφείλω νὰ μετανοήσω σ' αὐτόν, ἢ νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ τοῦ δῶσω λογισμό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ὁ ἀδελφός δὲν καταλάβει ὅτι τὸν πλήγωσες, σιώπα, καὶ δὲν θὰ τὸν ταραξείς· ἀλλὰ φρόντισε νὰ μετανοήσεις στὸ Θεὸ γι' αὐτό.

ΤΑ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις ἴδῃ ἀδελφὸν σφαλέντα, καὶ εἶπῃ τῷ ἀββᾶ, αὐτὸς καθ' οὗ ἔρρέθη, πῶς ὀφείλει διακειῖσθαι πρὸς τὸν εἰπόντα κατ' αὐτοῦ.

5 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εάν πιστὸς καὶ κατὰ Θεὸν ζῶν ἦ, εἰ καὶ κατὰ ἐχθραν εἶπεν ὁ εἰπὼν κατ' αὐτοῦ, ὀφείλει λογίσασθαι ὅτι θέλων ὁ ἀδελφὸς ὠφελῆσαι με ταῦτα εἶπε· καὶ πληροῦται εἰς αὐτὸν τὸ εἰρημένον, ὅτι «ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ». Καὶ ταῦτα ἐνθυμούμενος πλεῖον ὀφείλει αὐτὸν ἀγαπᾶν, ἢ περ μισεῖν· καὶ ὁ ἐν τούτοις ἀναστρεφόμενος, εὐρίσκεται προκόπτων ἐν Θεῷ.

ΤΒ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ αἰσθάνομαι ἀπὸ κενοδοξίας, ὅτι, ὅταν βάλλω με-
15 τάνοιαν ἐπὶ τινων ἐρυθριῶ μικρόν, ἄρα ὀφείλω ἐπιτηδεύειν ἐπὶ τινων βαλεῖν μετάνοιαν; ἢ ὡς ἂν φθάσῃ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τὸ 'ἐπὶ τινων', ἢ 'κατ' ἰδίαν' βάλλειν μετάνοιαν, οὐκ ὀφείλεις ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' ὡς ἂν φθάσῃ ποιήσον.

301

Ἑρώτηση

Ἐάν κανεῖς δεῖ τὸν ἀδελφὸ νὰ ἔχει σφάλει καὶ τὸ πεί στὸν ἄββᾶ, αὐτός, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ καταλαλιά, πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς αὐτὸν ποὺ μίλησε ἐναντίον του;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν εἶναι πιστὸς καὶ ζεῖ κατὰ τὸ Θεό, ἀκόμα καὶ ἂν ἀπὸ ἔχθρα μίλησε ἐκεῖνος ἐναντίον του, ὀφείλει νὰ σκεφτεῖ ὅτι ὁ ἀδελφὸς τὰ εἶπε ἐπειδὴ ἠθελε νὰ μὲ ὠφελήσει. Καὶ θὰ πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτὸν ἐκεῖνο ποὺ ἔχει λεχθεῖ: «ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος βγάζει τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ θησαυρὸ του»⁶⁷. Καὶ ἐνθυμούμενος αὐτά, ὀφείλει νὰ τὸν ἀγαπᾶ περισσότερο παρὰ νὰ τὸν μισεῖ· καὶ ὅποιος συμπεριφέρεται ἔτσι, βρίσκεται νὰ προκόβει ἐν Θεῷ.

302

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἀπὸ κενοδοξία αἰσθάνομαι ὅτι, ὅταν βάλλω μετάνοια ἐμπρὸς σὲ κάποιους κοκκινίζω λίγο, ἄραγε πρέπει νὰ κανονίζω νὰ κάνω μετάνοια μπροστὰ σὲ ἄλλους, ἢ ὅπως τύχει;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὸ νὰ μετανοεῖς μπροστὰ σὲ κάποιους ἢ ὅταν εἶσαι μόνος σου, δὲν ὀφείλεις νὰ τὸ κανονίζεις, ἀλλὰ κάνε ὅπως τύχει.

---

67. Ματθ. 12,35.

ΤΓ'

Ἑρώτησις

ἼΑρα δὲ καὶ τοῖς μικροτέροις μου ὀφείλω βαλεῖν μετάνοιαν, ἢ λόγῳ θεραπεύειν αὐτούς, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου κενοδοξία ἐπεισέλθῃ;

5 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Καθὼς εὐρίσκονται ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ ἔντιμοι, χρεωστοῦντες μηδαμινοῖς καὶ ἐλαχίστοις καὶ ἀνάγκη ἔχουσιν ἀποδοῦναι τὸ χρέος μὴ κενοδοξοῦντες, ἐχρεώστουν γάρ, οὕτω καὶ σύ, ἐὰν χρεωστῆς τινι μικροτέρῳ, βάλε 10 αὐτῷ μετάνοιαν ἀκενοδόξως, εἰδὼς ὅτι χρεωστεῖς.

ΤΔ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν εἰσέλθῃ ἐμπαθῆς λογισμὸς εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τίνος ὀφείλω αὐτὸν ἀποκρούσασθαι; ἄρα διὰ τοῦ ἀντιλέξαι, ἢ διὰ τοῦ ἐπιτιμῆσαι, καὶ ὡσπερ ὀργισθῆναι αὐτῷ; ἢ 15 διὰ τοῦ προσδραμεῖν καὶ ρίψαι τὴν ἀδυναμίαν μου ἐνώπιον αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, τὰ πάθη θλίψεις εἰσὶ καὶ οὐκ ἀφώρισεν ὁ Κύριος, ἀλλ' εἶπε· «καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με»· ὥστε περὶ 20 παντὸς πάθους, οὐκ ἔστιν ἄλλο ὠφελιμώτερον, εἰ μὴ τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἀντιλέξαι οὐκ ἔστι παντὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῶν δυνατῶν κατὰ Θεόν, οἷς ὑποτάσσονται οἱ

303

Ἑρώτηση

Ἐραγε ὀφείλω νὰ βάλω μετάνοια καὶ στοὺς μικροτέρους μου, ἢ νὰ τοὺς θεραπεύω μὲ τὸ λόγο, γιὰ νὰ μὴ ἐπεισέλθει ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο κενοδοξία;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οπως ὑπάρχουν ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ ἔντιμοι ποὺ χρωστοῦν μηδαμινὰ καὶ ἐλάχιστα καὶ ἔχουν ἀνάγκη νὰ ἀποδώσουν τὸ χρέος χωρὶς νὰ κενοδοξοῦν, ἀφοῦ χρωστοῦσαν, ἔτσι καὶ σὺ ἐὰν χρωστᾷς σὲ κάποιον μικρότερον, βάλε του μετάνοια χωρὶς κενοδοξία, γνωρίζοντας ὅτι χρωστᾷς.

304

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν εἰσέλθει στὴν καρδιά μου ἐμπαθὴς λογισμὸς, μὲ ποιὸ τρόπο πρέπει νὰ τὸν ἀποκρούσω; ἄραγε μὲ τὴν ἀντιλογία ἢ μὲ τὴν ἐπιτίμηση καὶ τὴν ἐξόργιση ἐναντίον του, ἢ μὲ τὴν προσφυγὴ στὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀπόθεση τῆς ἀδυναμίας μου μπροστᾶ του;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, τὰ πάθη εἶναι θλίψεις καὶ ὁ Κύριος δὲν τὰ ξεχώρισε, ἀλλ' εἶπε· «ἐπικαλέσου με τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεώς σου καὶ θὰ σὲ ἀπαλλάξω καὶ θὰ μὲ δοξάσεις»⁶⁸. Ὡστε γιὰ κάθε πάθος δὲν ὑπάρχει τίποτε ὠφελιμώτερο, παρὰ τὸ νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ νὰ ἀντιλέξεις δὲν ἀνήκει στὸν κάθε ἄνθρωπο, ἀλλὰ στοὺς δυνατοὺς κατὰ Θεό,

---

68. Ψαλμ. 49,15.

δαίμονες· ἐὰν γάρ τις τῶν μὴ δυναμένων ἀντιλέξη, μυκτηρίζου-
σιν αὐτὸν οἱ δαίμονες, ὡς ὄντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντιλέγοντα αὐ-
τοῖς· ὁμοίως καὶ τὸ ἐπιτιμῆσαι τῶν μεγάλων ἐστὶ καὶ τῶν ἐχόν-
των ἐξουσίαν. Τίνα δὲ εἰς τοὺς ἀγίους εὐρίσκεις, κατὰ τὸν ἅγιον
5 Μιχαήλ, ἐπιτιμήσαντα τῷ διαβόλῳ; καὶ τοῦτο ὅτι εἶχε τὴν ἐξου-
σίαν. Οὐκ ἐστὶν ἡμῶν τῶν ἀσθενούντων, εἰ μὴ φυγεῖν εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ δαίμονες γάρ εἰσι τὰ πάθη, κατὰ τὴν Γρα-
φήν, καὶ ἐξέρχονται· καὶ τί θέλεις πλεῖον τούτου;

Ὁ Θεὸς ἐνισχύσαι καὶ ἐνδυναμώσαι σε εἰς τὸν φόβον αὐ-
10 τοῦ.

ΤΕ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Αἰτῶ σε, πάτερ, δοῦναι μοι λόγον, ὅτι εἶχην ὑπὲρ ἐμοῦ,
καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Γέρων ἔδωκε· καὶ ἐπειδὴ μίαν ἐὰν
ἠττηθῶ εἰς πρᾶγμα, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, 'ἐπειδὴ ὑπε-
ρηφανίαν ἔχεις, οὐ κατευοδοῖ σε ὁ Θεὸς κρατῆσαι τοῦ πά-
15 θους, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς κενοδοξίαν κρατῆσας', ἢ ὅτι,
'ἐὰν εὐχερῶς λάβης, εὐχερῶς ἀπόλλει', ἢ 'ἵνα, ποθῶν τὸ
λαβεῖν, συνεχῶς προστρέχης τῷ Θεῷ', ἢ δι' ἄλλο τι, ἢ
μᾶλλον ἐκ τῆς χαυνότητός μου ἐστὶ, τί οὖν δεῖ ποιῆσαί με;

20 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἐν ἐσμεν οἱ πάντες, τολμῶ λέγειν, ὁ Γέρων ἐν τῷ
Θεῷ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, εἰ αὐτὸς ἔδωκέ σοι λόγον κἀγὼ
δι' αὐτοῦ. Οἶδα ὅτι ἐγὼ ἀσθενῆς εἰμι καὶ ἐλάχιστος·
ἀλλ' ἀποστῆναι τοῦ Γέροντος οὐ δύναμαι, ἔλεος γὰρ ποιεῖ μετ'
25 ἐμοῦ, τοῦ εἶναι τοὺς δύο ἐν. Τοίνυν, ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ·
σπούδασον κοπιᾶν εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Κἂν ἠττηθῆς ἐν

στοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες. Διότι, ἐὰν ἀντιλέξει κάποιος ἀπὸ ἐκείνους πὺ δὲν μποροῦν, τὸν περιγελοῦν οἱ δαίμονες, ἐπειδὴ εἶναι κατώτερος ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἐπειδὴ ἀντιλέγει πρὸς αὐτούς. Παρόμοια καὶ τὸ νὰ ἐπιτιμᾶς εἶναι γνώρισμα τῶν μεγάλων καὶ αὐτῶν πὺ ἔχουν ἐξουσία. Ποιὸν βρίσκεις στοὺς ἁγίους ὅμοιο μὲ τὸν ἅγιο Μιχαήλ, πὺ ἐπιτίμησε τὸν διάβολο; καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἐξουσία. Δὲν ἀνήκει αὐτὸ σ' ἐμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς, παρὰ νὰ καταφύγουμε στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι οἱ δαίμονες εἶναι τὰ πάθη, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, πὺ ἐξέρχονται. Τί θέλεις περισσότερο ἀπὸ αὐτό;

Ὁ Θεὸς εἶθε νὰ σὲ ἐνιχύσει καὶ νὰ σὲ ἐδυναμώσει στὸ φόβο του.

305

Αἴτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ ὑποσχεθεῖς, ὅτι προσεύχεσαι γιὰ μένα, ὅπως ὑποσχέθηκε καὶ ὁ ἅγιος Γέροντας. Ἐπίσης ἐπειδὴ, ἐὰν νικηθῶ μία φορὰ σὲ κάτι, ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει, ἐπειδὴ ἔχεις ὑπερηφάνεια δὲν σὲ βοηθεῖ ὁ Θεὸς νὰ ὑπερισχύσεις τοῦ πάθους, γιὰ νὰ μὴ πέσεις σὲ κενοδοξία μὲ τὸ νὰ ὑπερισχύσεις, ἢ ὅτι, ἐὰν λάβεις εὐκολα, θὰ τὸ χάσεις εὐκολα, ἢ μὲ σκοπὸ γιὰ νὰ τρέχεις συχνὰ στὸ Θεὸ ποθώντας νὰ λάβεις, ἢ γιὰ κάτι ἄλλο, ἢ μᾶλλον αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὴ χαινότητά μου, τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ὅλοι εἴμαστε ἓνα, τολμῶ νὰ πῶ, ὁ Γέροντας εἶναι μέσα στὸ Θεὸ καὶ ἐγὼ μέσα σ' αὐτόν, καὶ ἀφοῦ αὐτὸς σοῦ ἔδωσε λόγο καὶ ἐγὼ σοῦ ἔδωσα μέσω αὐτοῦ. Γνωρίζω ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἀσθενής καὶ ἐλάχιστος, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὸν Γέροντα· διότι δείχνει εὐσπλαχνία σὲ μένα, ὥστε νὰ εἴμαστε οἱ δύο ἓνας. Πρόσεχε λοιπὸν, ἀδελφέ,

πράγματι, μὴ χαυνωθῆς μηδὲ ἀπελπίσης, ἀλλ' ἐγείρου πάλιν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός. Ἔστι μὲν διὰ τὰ πρῶτα ἃ εἶπας παθεῖν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ κρατῆσαι τοῦ πάθους· ἔστι δὲ καὶ διὰ χαυνότητα παθεῖν αὐτό. Τὸ ἐλευθερωθῆναι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων, ἔστι τὸ ρί-
5 πτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου κλαίοντα, ἵνα σε ἐλευθερώσῃ ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

TS'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Αἴτησις συνεργείας εἰς ἃ ἐνετείλατο ὁ μέγας Γέρων.

10 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐν οὐδενὶ ἀφῆκεν ὁ Γέρων ἀπόκρισιν τινα ἐν ταῖς πρὸς σὲ ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεστόμισε πάντας. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν σοι, 'φύλαξόν μου τοὺς λόγους καὶ φυλάττεται ἢ πρὸς σέ μου διαθήκη', τί ἔτι θέλεις; Ποίησον
15 τὴν δύναμίν σου ὅπως φυλαχθῆ σοι ἡ διαθήκη αὐτοῦ· ἐν αὐτῇ γὰρ κεῖται ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς «καὶ ἃ ὄφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

20 Ὅφείλεις οὖν καὶ σὺ συνεισενέγκαι σου τὴν δύναμιν καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τοῦ Θεοῦ ἔστι τὸ ἔλεος καὶ ἡ σκέπη καὶ ἡ χορηγία τῆς δυνάμεως.

Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τὸν ἑαυτό σου· φρόντισε νὰ κοπιάζεις στὴ φύλαξη τῶν ἐντολῶν. Καὶ ἂν ἀκόμα νικηθεῖς σὲ κάτι, νὰ μὴ χαυνωθεῖς οὔτε νὰ ἀπελπισθεῖς, ἀλλὰ νὰ σηκωθεῖς πάλι καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός. Εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ ἔπαθες γιὰ τὰ πρῶτα πού εἶπες καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπερίσχυσες τοῦ πάθους. Εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ πάθεις καὶ ἀπὸ χαυνότητα. Τὸ νὰ ἐλευθερωθεῖς καὶ ἀπὸ τὰ δύο, πρέπει νὰ ρίξεις τὸν ἑαυτό σου ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου κλαίγοντας, γιὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

306

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Παράκληση συμπράξεως σ' ἐκεῖνα πού παρήγγειλε ὁ μέγας Γέροντας.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ὁ Γέροντας δὲν ἄφησε καμμιά ἀπάντηση σὲ κανένα στὶς ἀπαντήσεις του πρὸς ἐσένα, ἀλλὰ τοὺς ἀποστόμωσε ὅλους. Διότι μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο πού σοῦ εἶπε, 'φύλαξε τοὺς λόγους μου καὶ θὰ φυλαχθεῖ ἡ ὑπόσχεσή μου πρὸς ἐσένα', τί ἄλλο θέλεις; Κάνε ὅ,τι μπορεῖς γιὰ νὰ φυλαχθεῖ ἀπὸ σένα ἡ ὑπόσχεσή του· διότι σ' αὐτὴν βρίσκεται ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας μαζί μὲ τὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς, «καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶδε μάτι, οὔτε αὐτὶ ἄκουσε καὶ σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, ὅσα ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους πού τὸν ἀγαποῦν»⁶⁹.

Πρέπει λοιπὸν καὶ σὺ νὰ συνεισφέρεις ἐκεῖνο πού μπορεῖς καὶ τὴν προθυμία, καὶ στὸ Θεὸ ἀνήκει τὸ ἔλεος, ἡ προστασία καὶ ἡ χορηγία τῆς δυνάμεως.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

69. Α' Κορ. 2,9.

ΤΖ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί ποιήσω ὅτι φοβοῦμαι τὴν αἰσχύνην τῆς ἀτιμίας; Καὶ εἰς συντυχίαν δὲ εἰάν ἐμπέσω μετὰ τινῶν πάνυ ἔλκομαι εἰς αὐτὴν καὶ αἰχμαλωτίζομαι, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι ἑμαυτοῦ·
 5 καὶ εἰάν ἔλθω εἰς ἑμαυτόν, αἰσχύνομαι ἀφεῖναι τοὺς συν-
 τυγχάνοντας καὶ ἀπελθεῖν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ινα μὴ εἰς ταῦτα ἐμπέσῃ ὁ ἀσθενῶν καὶ εἰς τὴν φιλοδο-
 ξίαν, ὅξέως ὀφείλει φεύγειν ἀπὸ τῆς μακρολογίας καὶ
 10 κόψαι τὴν συντυχίαν, προφασισάμενος τὸν ἀββᾶν, ὡς
 ὅτι ἐνέταξεν αὐτῷ τί ποτε καὶ σπουδάξει. Τὸ δὲ μὴ βαστάσαι
 ἀτιμασθῆναι, ἀπιστίας ἐστίν. Ὁ Ἰησοῦς ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ
 ἠτιμάσθη, ὡς ἀδελφέ, μὴ περισσότερος εἶ τοῦ Ἰησοῦ; ἀπιστία
 ἐστὶν αὕτη καὶ πλάνη δαιμόνων. Εἴ τις θέλει ταπεινώσιν, ὡς
 15 λέγει 'ὅτι θέλω', εἰάν μὴ βαστάσῃ ἀτιμίας, λαβεῖν αὐτὴν οὐ δύ-
 νатаι. Ἴδοὺ ἤκουσας, μὴ καταφρονήσης, ἐπεὶ καταφρονηθῆναι
 ἔχεις ἀπὸ τοῦ ἔργου.

ΤΗ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ὅτε παραβάλλουσί τινες ἐν τῷ κοινοβίῳ, εἴτε κοσμικοὶ
 20 εἴτε πατέρες, λέγει μοι ὁ λογισμὸς περὶ ὠφελείας ψυχῆς
 ἐρωτῆσαι ἢ περὶ πράγματος. Τί δοκιμάζεις;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, ὁ μετὰ ἀληθείας Χριστῷ μαθητευόμενος, ἐξου-
 σίαν οὐδεμίαν ἔχει εἰς ἑαυτόν πρὸς τὸ ποιεῖν ὅ,τι δήποτε
 25 ἀφ' ἑαυτοῦ. Κἄν γὰρ δοκῇ ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῆς συντυ-
 χίας τῶν παραβαλλόντων, ἀλλ' ἐκπίπτει τῆς ἐντολῆς τῆς λεγού-

307

Τί νὰ κάνω πού φοβᾶμαι τὴ ντροπὴ τῆς ἀτιμίας; Καὶ ἐὰν συμβεῖ νὰ συνατηθῶ μὲ κάποιους, ἔλκομαι πολὺ σ' αὐτὴ τὴ συνάντηση καὶ αἰχμαλωτίζομαι, ὥστε νὰ ξεχνῶ τὸν ἑαυτό μου· καὶ ἐὰν ἔλθω στὸν ἑαυτό μου, ντρέπομαι νὰ ἀφήσω ἐκείνους πού συνάντησα καὶ νὰ φύγω.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ νὰ μὴ πέσει ὁ ἀσθενὴς σ' αὐτὰ καὶ στὴ φιλοδοξία, πρέπει νὰ φεύγει μὲ σφοδρότητα ἀπὸ τὴ μακρολογία καὶ νὰ διακόψει τὴ συνάντηση, προφασιζόμενος τὸν ἀββᾶ, ὅτι τὸν διέταξε κάτι νὰ φροντίσει. Τὸ νὰ μὴ βαστᾶς ὅμως τὴν ἀτιμία, εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. Ὁ Ἰησοῦς ἔγινε ἄνθρωπος καὶ ἀτιμᾶσθηκε, ἀδελφέ· μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ; Αὐτὴ εἶναι ἀπιστία καὶ πλάνη δαιμόνων. Ἐὰν κανεὶς θέλει ταπεινώση, καὶ λέγει ὅτι θέλω, ἐὰν δὲν βαστάζει τὴν ἀτίμωση, δὲν μπορεῖ νὰ τὴ λάβει. Νὰ, ἄκουσες, μὴ δείξεις περιφρόνηση, διότι θὰ περιφρονηθεῖς ἀπὸ τὸ ἔργο.

308

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν φθάνουν κάποιοι στὸ κοινόβιο, εἴτε εἶναι κοσμικοὶ εἴτε ἱερεῖς, καὶ ὁ λογισμὸς μου λέγει νὰ ἐρωτήσω γιὰ ὠφέλεια ψυχῆς ἢ γιὰ κάποιο πρᾶγμα, τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, αὐτὸς πού μαθητεύει ἀληθινὰ στὸ Χριστό, δὲν ἔχει καμμία ἐξουσία νὰ κάνει ὀτιδήποτε ἀπὸ μόνος του. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμα νομίσει ὅτι ὠφελεῖται ἀπὸ τὴ συνάντηση τῶν ἐπισκεπτῶν, ὅμως ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐντολὴ πού

σης, «πάντα μετὰ βουλῆς ποίει». Τί δὲ περισσότερον θέλεις ἀκοῦσαι οὐ οἱ πατέρες εἶπον, ὅτι ἔὰν ὡσί τινες καὶ λαλῶσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐρώτησον τὸν ἀββᾶν σου μετὰ ταπεινώσεως. Ἄββᾶ, θέλεις μείνω καὶ ἀκούσω ἢ ἀπέλθω; καὶ ὁ λέγει σοι 5 ποιήσον μετὰ ἀναπαύσεως. Ἐὰν δὲ καὶ διὰ χρείαν θέλης ἐρωτήσαι τινα, ἢ μοναχὸν ἢ κοσμικόν, λέγεις τῷ ἀββᾶ, κἄν δοκιμάσῃ, αὐτὸς ἐρωτᾷ ὁ θέλεις. Ἐὰν δὲ εἶπῃ σοι, ἐρώτησον σύ, τότε ἐρωτᾷς.

ΤΘ'

Ἐρώτησις

10 Ἐὰν δὲ μὴ θέλω ἐρωτήσαι καὶ συμβῆ μὲ τινι αὐτῶν ἀπαντήσαι, ἢ καὶ αὐτὸς ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, πῶς κελύεις χρήσομαι;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

15 **Ε**ν τῇ ἀπαντήσει τῇ πρὸς τινα, ἕως ἀσπασμοῦ ἔστω ὁ λόγος σου. Καὶ λοιπὸν λέγε, ἐῤῥαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι εἰς ἀποκρισιν ὑπάγω, καὶ ὑπαγε. Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε περὶ πράγματος, ἔὰν οἶδας, εἶπε καὶ πάρελθε· ἔὰν δὲ οὐκ οἶδας, εἶπέ, οὐκ οἶδα, καὶ πάρελθε.

ΤΙ'

Ἐρώτησις

20 Ἐὰν δὲ εὔρη με καθήμενον ἢ καὶ ἐργαζόμενον καὶ συγκαθίσῃ, ἢ καὶ συντυχεῖν μοι βουληθῆ, τί ποιήσω;

λέγει, «ὅλα νὰ τὰ κάνεις μὲ συμβουλή»⁷⁰. Τί περισσότερο θέλεις νὰ ἀκούσεις ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶπαν οἱ πατέρες, ὅτι, ἐὰν ὑπάρχουν κάποιοι ποὺ λαλοῦν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ρώτησε τὸν ἄββᾶ σου μὲ ταπείνωση. “Ἀββᾶ, θέλεις νὰ μείνω καὶ ν’ ἀκούσω ἢ νὰ φύγω’, καὶ κάνε μὲ ἀνάπαυση αὐτὸ ποὺ σοῦ λέγει. Καὶ ἐὰν θέλεις νὰ ἐρωτήσεις κάποιον γιὰ ἀνάγκη, ἢ μοναχὸ ἢ κοσμικό, τὸ λέγεις στὸν ἄββᾶ, καὶ ἂν αὐτὸς τὸ ἐγκρίνει, τὸν ἐρωτᾷ ὁ ἴδιος αὐτὸ ποὺ θέλεις. Ἐὰν ὁμως σοῦ πεῖ, ‘ρώτησέ τον ἐσύ’, τότε τὸν ἐρωτᾷς.

309

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὁμως δὲν θέλω νὰ ἐρωτήσω καὶ μοῦ συμβεῖ νὰ συναντήσω κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἢ ἂν αὐτὸς μὲ ἐρωτήσῃ γιὰ κάτι, τί διατάζεις νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Στὴ συνάντηση μὲ κάποιον ὁ λόγος σου ἄς περιορίζεται μέχρι τὸν ἀσπασμό. Ἐπειτα πές, ‘προσευχῆσου γιὰ μένα, διότι πηγαίνω σὲ ἀπόκριση’, καὶ φύγε. Ἐὰν ὁμως σὲ ἐρωτήσῃ γιὰ κάτι, ἐὰν γνωρίζεις, πές καὶ ἀπομακρύνσου· ἐὰν ὁμως δὲν γνωρίζεις, πές, ‘δὲν γνωρίζω’, καὶ φύγε.

310

Ἐρώτηση

Ἐὰν ὁμως μὲ βρεῖ νὰ κάθομαι ἢ καὶ νὰ ἐργάζομαι καὶ καθίσει μαζί μου, ἢ θελήσῃ νὰ συνομιλήσουμε, τί νὰ κάνω;

---

70. Σοφ. Σειρ. 35,19.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν εὔρη σε πούποτε καθήμενον καὶ ἔλθῃ, εὐλογήθητι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ ποιήσον. Καὶ εἶπε αὐτῷ, 'εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'· καὶ σχεδὸν χερσὶν εἰς κρατῆσιν σε εἶπε 5 αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ λαλήσαι τι ἀνευ γνώμης τοῦ ἀββᾶ· ἀλλὰ λέγω αὐτῷ, καὶ εἴ τι λέγει μοι ποιῶ'. Ἐὰν δὲ καὶ ἐργαζομένου σου ἔλθῃ τις καὶ καθίσῃ, ὡς ἔχων ἐντολὴν, φέρε σεαυτῷ πρόφασιν καὶ ἀνάστα.

ΤΙΑ'**Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.**

10 Καὶ τί ἐστὶν ὃ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας ὅτι, 'μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ξένου, ἐρώτησον αὐτόν, πῶς ἔχεις, καὶ οὕτω σιώπα μετ' αὐτοῦ καθήμενος';

Ἀπόκρισις

15 **Τ**ὸ δέξασθαι ξένον καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐρωτῆσαι αὐτόν πῶς ἔχεις, καὶ τοῦ λοιποῦ καθίσει μετ' αὐτοῦ σιωπῶντα, ἔγραψας ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ γέροντι ἐρρέθη προβεβηκότι καὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῷ μέτρῳ· ὁ δὲ ἀκριβῆς μαθητῆς, καὶ ἐπιποθῶν γενέσθαι μοναχός, φυλάττει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν τοιούτων συντυχιῶν. Γεννῶνται γὰρ ἐξ αὐ- 20 τῶν καταφρονήσεις, χαννότης, ἀνυποταξία καὶ ἡ δεινὴ παρρησία. Φησὶ δὲ πού ὅτι 'Ἰωάννης εἰς ταῦτα οὐ σχολάζει'· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου.

ΤΙΒ'**Ἐρώτησις**

'Ὁ λογισμὸς λέγει μοι· 'κόψον ἐφάπαξ τὰς συντυχίας καὶ

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν σὲ βρεῖ νὰ κάθεται κάπου καὶ ἔρθει, ζήτησε εὐλογία ἀπ’ αὐτὸν καὶ κάνε καὶ σὺ τὸ ἴδιο. Καὶ πὲς του, ‘προσευχὴ σου γιὰ μένα’, καὶ εἰάν σὲ κρατήσῃ σχεδὸν μὲ τὰ χέρια, πὲς του· ‘συγχώρησέ με, διότι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ μιλήσω σὲ κανένα χωρὶς τῆ γνώμη τοῦ ἀββᾶ· θὰ τὸν ἐρωτήσω λοιπὸν καὶ ὅ,τι μοῦ πεῖ θὰ κάνω’. Ἐὰν πάλι, ἐνῶ ἐργάζεσαι, ἔρθει κάποιος καὶ καθίσει, βρὲς μιὰ πρόφαση, ὅτι τάχα ἔχεις ἐντολή, καὶ σήκω.

311

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Καὶ τί σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὅτι μετὰ τὸν ἀσπασμὸ τοῦ ξένου, ρώτησέ τον, ‘πῶς εἶσαι’, καὶ ἔπειτα νὰ σιωπᾶς καθήμενος μαζί του;

Ἀπόκριση

Εγραψες ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε, ὅταν δεχθεῖς ξένο, μετὰ τὸν ἀσπασμὸ νὰ τὸν ἐρωτήσεις, ‘πῶς εἶσαι’, καὶ νὰ καθίσεις ἔπειτα μ’ αὐτὸν σιωπηλός· ἀλλ’ αὐτὸ λέχθηκε γιὰ γέροντα προχωρημένο στὴν ἡλικία καὶ στὸ μέτρο· ὁ προσεκτικὸς μαθητὴς ὅμως καὶ αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ μοναχός, προφυλάγει τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ αὐτὲς τὶς συναντήσεις. Διότι ἀπὸ αὐτὲς γεννιέονται περιφρονήσεις, χαινότητα, ἀνυποταξία καὶ ἡ φοβερὴ παρρησία. Λέγει κάπου ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἀσχολεῖται μ’ αὐτά· καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ἀμεριμνήσεις γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

312

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει, ‘κόψε γιὰ πάντα τὶς συναντήσεις

ἀπαλλάσση'. Καὶ πάλιν λέγει μοι κατὰ μικρόν, 'κόψον διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε'. Εἶπε οὖν μοι ποῖον βέλτιον;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Π**ερὶ τοῦ ἐφάπαξ κόψαι καὶ κατὰ μικρόν μικρόν, διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε. Ἐὰν ἐφάπαξ κόψῃς, ἀμεριμνεῖς· ἐπεὶ πρόφασιν παρέχεις καὶ λογισμούς· πρόφασιν μὲν τοῦ λέγειν, 'ὅποτε ἐλάλησέ μοι τὸ πρῶτον λαλῶ αὐτῶ'· λογισμοὺς δέ, ὅτι 'ἄρα τίποτε ἔχει κατ' ἐμοῦ ὁ ἀδελφὸς 10 οὗτος ὅτι πρῶτον ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ καὶ ἄρτι οὐ λαλεῖ;' Θέλησον τὸ πρᾶγμα καὶ κατενοδοῖ ὁ Θεός.

ΤΙΓ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ ἐπειδὴ ἐστ' ὅτε τινὲς ἀσθενεῖς ἔρχονται εἰς τὸ κοινόβιον, δεόμενοί τινος ἐκ τοῦ Νοσοκομείου, καὶ ἐπετράπην 15 ἐκ τοῦ ἀββᾶ διαδοῦναι αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτου ἀναγκάζομαι αὐτοῖς συντυχεῖν, μὴ δοκῶ ἰδίῳ θελήματι ταῦτα ποιεῖν; Δήλωσόν μοι, πάτερ, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὕρω ἐν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

20 **Π**ερὶ τῶν ἐρχομένων ἀσθενῶν καὶ δεομένων τινὸς τοῦ νοσοκομείου, ἐὰν ἐπίσης δώσης σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· ἐκελεύσθης γάρ. Ὀφείλεις δὲ σφόδρα προσέχειν· μὴ ταύτη τῇ προφάσει ἐκχύσης μετὰ τινος τὴν ὁμίλιαν ἢ πλατύνεις τὴν συντυχίαν ἐκ τῆς χρείας, εἰ μὴ ὅτε χρεία ἐρωτῆσαι αὐτὸν

καὶ θ' ἀπαλλαχθεῖς'. Καὶ πάλι μοῦ λέγει, 'κόψε αὐτὲς σιγὰ σιγὰ γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ σὲ γνωρίζουν'. Πές μου λοιπὸν ποιό εἶναι καλύτερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὴν ἀποκοπὴ τῶν συναντήσεων μὲ μιᾶς καὶ σιγὰ σιγὰ, σοῦ τὰ λέγει γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ σὲ γνωρίζουν. Ἐὰν τὶς κόψεις διὰ μιᾶς, ἀμεριμνεῖς· διότι παρέχεις πρόφαση καὶ λογισμούς· πρόφαση γιὰ νὰ λέγεις· 'ἐπειδὴ μοῦ μίλησε στὴν ἀρχὴ τὸν μιῶν' καὶ λογισμούς, διότι λέγεις, 'ἄραγε ἔχει τίποτε ἐναντίον μου αὐτὸς ὁ ἀδελφός; διότι στὴν ἀρχὴ μίλησε μὲ μένα καὶ τώρα δὲ μιᾶ. Θέλησέ το αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει.

313

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μερικὲς φορές ἔρχονται στὸ κοινόβιο ἀσθενεῖς ποὺ χρειάζονται κάτι ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, καὶ μοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ νὰ τοὺς τὸ προσφέρω, καὶ γι' αὐτὸ ἀναγκάζομαι νὰ τοὺς συναντήσω, μήπως φαίνομαι ὅτι τὰ κάνω αὐτὰ μὲ τὴ θέλησή μου; Δήλωσέ μου, πάτερ, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, γιὰ νὰ βρῶ ἀνάπαυση ἀνάμεσά τους.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς ποὺ ἔρχονται καὶ χρειάζονται κάτι ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, ἐὰν τοὺς τὸ δώσεις, ἐσὺ δὲν ἔχεις εὐθύνη· διότι διατάχθηκες. Πρέπει ὅμως νὰ προσέχεις πολὺ· νὰ μὴ ἀρχίσεις μ' αὐτὴ τὴν πρόφαση τὴν φλυαρία μὲ κάποιον καὶ νὰ μὴ μακρύνεις τὴ συνάντηση γι' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη, παρὰ μόνο ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τὸν ἐρωτήσεις γιὰ κάποιο

περὶ πράγματος ἢ ἀγορασίας. Καὶ τοῦτο πάλιν μέχρι τούτου προσέχων μὴ εὐρεῖν πρόφασιν τὸ κακὸν θέλημα.

Ταῦτα φύλαζον καὶ εὐρήσεις ἀνάπαυσιν.

ΤΙΑ'

Ἑρώτησις

5 Ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι ἡ ἡσυχία πάντων ἐστὶν ἀναγκαιότερα, καὶ ὅτι συμφέρει σοι'. Ἐρα καλῶς λέγει;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Η** ἡσυχία τί ἐστίν, ἀλλ' ἢ τὸ συστειλαί τινα τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ δόσεως καὶ λήψεως καὶ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν; Καὶ ὅτε δὲ ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν γραμματέα διὰ τὸν ἐμπεσόντα εἰς τοὺς ληστιάς, καὶ ἐπήρωτησεν αὐτόν, 'τίς ἐγένετο πλησίον;' λέγει· «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ». Πάλιν εἶρηκεν· «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν».

Εἰ οὖν ἔχεις ἅπαξ ὅτι τὸ ἔλεος πλεῖον ἐστὶ τῆς θυσίας, εἰς 15 τὸ ἔλεος κλῖνον τὴν καρδίαν σου· καὶ γὰρ ἡ πρόφασις τῆς ἡσυχίας φέρει εἰς ὑψηλοφροσύνην, πρὶν ὁ ἄνθρωπος κερδάνη ἑαυτόν, τουτέστιν ἄμωμος γένηται· τότε γὰρ ἡσυχία ἐστίν· ὅτι ἐβάστασε τὸν σταυρόν. Ἐὰν οὖν συμπαθήσης, εὐρίσκεις βοήθειαν· ἐὰν δὲ κρατήσης σεαυτόν, ὡς δῆθεν ὑπερاناβῆναι τὸ μέτρον, 20 τοῦτο μάθε, ὅτι καὶ ὁ ἔχεις ἀπώλεσας. Μῆτε οὖν ἔσω μῆτε ἔξω, ἀλλὰ ἀμέσως πορεύθητι, συνιῶν τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν.

ΤΙΕ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Σαφήνισόν μοι, δέσποτα, 'πῶς μῆτε ἔσω μῆτε ἔξω, ἀλλὰ

πράγμα ἢ γιὰ ἀγορασιά. Καὶ αὐτὸ πάλι μέχρις ἐδῶ, προσέχοντας νὰ μὴ βρεῖ πρόφαση τὸ κακὸ θέλημα.

Φύλαξέ τα αὐτὰ καὶ θὰ βρεῖς ἀνάπαυση.

314

Ἑρώτηση

Ὁ λογισμὸς μου λέγει, ὅτι ἡ ἡσυχία εἶναι ἀναγκαιότερη ἀπὸ ὅλα, καὶ ὅτι σὲ συμφέρει. Ἴσως λέγει σωστά;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τί εἶναι ἡσυχία, παρὰ νὰ συγκρατήσῃ κανεὶς τὴν καρδιά του ἀπὸ τὶς δοσοληψίες καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια καὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἐνέργειες; Ὅταν ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν γραμματέα γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ἔπεσε στοὺς ληστὲς καὶ τὸν ἐρώτησε, «ποιὸς ἦταν ὁ πλησίον», λέγει: «αὐτὸς ποὺ ἔδειξε τὸ ἔλεος σ' αὐτόν»⁷¹. Πάλι ἔχει πεῖ: «ἔλεος θέλω καὶ ὄχι θυσία»⁷².

Ἐὰν λοιπὸν θεωρεῖς ὅπωςδήποτε, ὅτι τὸ ἔλεος εἶναι ἀνώτερο τῆς θυσίας, κλίνει τὴν καρδιά σου στὸ ἔλεος: διότι καὶ ἡ πρόφαση τῆς ἡσυχίας ὀδηγεῖ σὲ ὑψηλοφροσύνη, προτοῦ ὁ ἄνθρωπος κερδίσει τὸν ἑαυτό του, δηλαδὴ προτοῦ γίνῃ ἄμεμπτος: διότι τότε ὑπάρχει ἡσυχία, ἀφοῦ βάσταξε τὸν σταυρό. Ἐὰν λοιπὸν συμπαθήσεις θὰ βρεῖς βοήθεια: ἐὰν ὅμως κρατήσῃς τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ ξεπεράσῃς δῆθεν τὸ μέτρο, μάθε αὐτό, ὅτι ἔχασες καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχεις. Οὔτε μέσα λοιπὸν, οὔτε ἔξω· ἀλλὰ προχώρησε ἀμέσως, ἀναλογιζόμενος ποιὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, διότι οἱ ἡμέρες εἶναι πονηρές.

315

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐξηγήσέ μου, δέσποτα, πῶς οὔτε μέσα, οὔτε ἔξω, ἀλλὰ

72. Ματθ. 9,13.

μέσως; ἄρα μὴ φανεράς ἡμέρας διορίζειν τῇ ἡσυχία καὶ φανεράς τῇ φροντίδι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Τ**ὸ μῆτε εἰς τὴν ἡσυχίαν θαρρεῖν, μῆτε καταφρονεῖν ἐν τῷ περισπασμῷ, αὕτη ἐστὶν ἡ μέση ὁδὸς ἢ μὴ πίπτουσα, ἀλλ' ἔχειν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐν τῷ
 10 τῷ περισπασμῷ τὴν νῆψιν. Καὶ τοῦ συστέλλειν τὸν λογισμὸν οὐκ ἔστιν ὄρος ὥρας πόσῳ μᾶλλον ἡμέρας. Ἄλλ' ὀφείλει τις φέρειν μετ' εὐχαριστίας τὰ ἐπερχόμενα· συμπάσχειν δὲ χρὴ πᾶσι τοῖς ἐν
 15 τῷ κοινοβίῳ. Καὶ γὰρ ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου πληροῖ· τούτέστιν, ἐὰν τις θλίβηται, ἵνα συνθλιβῆ αὐτῷ, ἵνα παρακαλέσῃ αὐτὸν, ἵνα παραμυθῆσῃται αὐτόν· αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ συμπάθεια, καὶ τὸ τοῖς ἀσθενέσι συμπάσχειν καὶ ταῖς θεραπείαις αὐτῶν συνεργεῖν, καλόν. Εἰ γὰρ ὁ ἰατρὸς μισθὸν ἔχει φροντίζων τοῦ ἀσθε-
 20 νοῦς, πόσῳ μᾶλλον ὁ συμπάσχων εἰς πάντα τῷ πλησίον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ; Ἐὰν γὰρ μὴ τις εἰς πάντα συμπαθήσῃ, καὶ εἰς αὐτὸ δὲ συμπάσχει θέλημα οἰκεῖον πληρῶν εὐρίσκεται.

TIS'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

20 Ἐπειδὴ ἐκέλευσάς μοι περὶ τοῦ μέσως παρελθεῖν, καὶ ὅτε συμβαίνει με σχολάσαι καὶ εὐρεῖν εὐκαιρίαν τοῦ μικρὸν καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ μου, ὄχλησιν πολλὴν ὑπομένω ἀπὸ τῶν ἐξ ἔθους ἐρχομένων ἀγαπητῶν μοναχῶν, ἢ καὶ κοσμικῶν· καὶ ἐὰν φανῶ αὐτοῖς, θλίβομαι, καὶ ἐὰν μὴ θελήσω φανῆναι, ἀνάγκη ἐστὶ μεῖναι ἐν τῷ κελλίῳ μου καὶ
 25 ἐμποδίζεται ἢ χρεῖα τοῦ νοσοκομείου. Μὴ κελεύεις εἶπω

ἐνδιάμεσα; Ἐραγε δὲν πρέπει νὰ ὀρίζουμε τακτὲς ἡμέρες γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ τακτὲς γιὰ τὴ φροντίδα;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Μέση ὁδὸς ποὺ δὲν παρεκκλίνει εἶναι τὸ νὰ μὴ παίρνεις θάρρος ἀπὸ τὴν ἡσυχία, οὔτε νὰ περιφρονεῖς τὸν περισπασμό, ἀλλὰ νὰ ἔχεις τὴν ταπείνωση στὴν ἡσυχία καὶ τὴ νήψη στὸν περισπασμό· τῆς συστολῆς τοῦ λογισμοῦ δὲν ὑπάρχει ὄριο σὲ ὥρες πολὺ περισσότερο σὲ μέρες. Ἐλλ' ὀφείλει κανεὶς νὰ ὑποφέρει μὲ εὐχαρίστηση τὰ ἐπερχόμενα· καὶ πρέπει νὰ συμπάσχει μὲ ὅλους ὅσοι βρίσκονται στὸ κοινόβιο. Διότι πραγματοποιεῖ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἐποστολοῦ· δηλαδὴ, ἐὰν κανεὶς θλίβεται, νὰ θλιβεῖ μαζί μ' αὐτόν, νὰ τοῦ παρευρεθεῖ, νὰ τὸν παρηγορήσει· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ συμπάθεια καὶ εἶναι καλὸ νὰ συμπάσχεις μὲ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ βοηθᾷς στὶς θεραπείες τους. Διότι, ἐὰν ὁ γιατρός ἀμείβεται ὅταν φροντίζει τὸν ἀσθενῆ, πόσο περισσότερο αὐτὸς ποὺ συμπάσχει σὲ ὅλα μὲ τὸν πλησίον, σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή του; Διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν συμπάσχει σὲ ὅλα φαίνεται νὰ πραγματοποιεῖ τὸ θέλημά του καὶ σ' αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο συμπάσχει.

316

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μὲ δίσταξες ν' ἀκολουθήσω τὴ μεσότητα, ὅταν συμβαίνει νὰ σχολάσω καὶ νὰ βρῶ εὐκαιρία γιὰ νὰ καθήσω λίγο στὸ κελλί μου, ὑπομένω πολλὴ ἐνόχληση ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς μοναχοὺς ἢ κοσμικοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ συνήθεια. Ἐὰν ἐμφανισθῶ σ' αὐτοὺς στενοχωριέμαι, ἐὰν πάλι δὲν θελήσω νὰ ἐμφανισθῶ, εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ μείνω στὸ κελλί μου καὶ ἐμποδίζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ νοσοκομείου. Μήπως λοιπὸν διατάξεις νὰ πῶ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ μένουν ἐκεῖ μαζί μου, νὰ ἔρθει ὁ ἴδιος

ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐκεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα, ὅτε μὴ φθάνω,
 ἔλθῃ αὐτὸς καὶ φροντίσῃ; ἢ πάντως ἀπέλθω; Ταῦτα ὡς
 ἄνθρωπος λογίζομαι· ἐὰν δὲ δικαίωμα ἦ ἐν τῷ λογισμῷ,
 τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κρατεῖτω καὶ μὴ τὸ ἐμόν, ὅτι τὸ ἴδιον
 5 οὐχ ἴσταται, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν τελευτᾷ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οσον ὁ ἄνθρωπος κατάγεται εἰς ταπεινώσιν, προκόπτει.
 Τὸ μεῖναι σε ἐν τῷ κελλίῳ σου ἄπρακτόν σε ποιεῖ, ὅτι
 γίνῃ ἄθλιβος· καὶ ἐν τῷ ἀμεριμνησαι πρὸ καιροῦ, ὁ
 10 ἐχθρὸς ἐτοιμάζει σοι ταραχὴν πλείω τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα
 ἐνέγκῃ σε εἰπεῖν, 'εἶθε οὐκ ἐγεννήθην'.

Περὶ δὲ τῆς ὀχλήσεως τῶν ἀνθρώπων, εἶπον οἱ πατέρες·
 ἔστιν ἄνθρωπος ρέγχων εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσέχων φιλίαις
 τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ σὺ οὖν μὴ δῶς οὔτε λάβῃς μετ' αὐτῶν·
 15 καὶ οὕτως ἀλλοτριουῶνται σου.

Καὶ περὶ τῆς διακονίας τοῦ ἀδελφοῦ· ἐὰν ποιῆς διὰ σαυτοῦ,
 σαυτῷ βοηθεῖς· ἐὰν δὲ δι' ἐκείνου, τὸ περισσὸν τοῦ κόπου σου
 καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐκεῖνος λαμβάνει. Προεῖπόν σοι εἰς τὴν ἄλλην
 ἀπόκρισιν περὶ συμπαθείας, καὶ ἀγώνισαι εἰ πιστεύεις τῷ Ἀπο-
 20 στόλῳ λέγοντι· «τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζε-
 ται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»· τοῖς κακουχομένοις συγκακου-
 χούμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

ΤΙΖ'

Ἐρώτησις

Πῶς δύναμαι, πάτερ, αἰτηθεῖς πρᾶγμα παρά τινος, μετὰ
 25 ἰλαρότητος παρασχεῖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀμφιβάλλων; Ὡς
 γὰρ μετὰ βίας παρέχω εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ μου σκληρὰ καὶ
 ἀπίαντος.

καὶ νὰ φροντίσει ὅταν δὲν ἔρχομαι ἐγώ; ἢ νὰ μεταβῶ ἐγὼ ὀπωσδήποτε. Αὐτὰ τὰ σκέφτομαι σὰν ἄνθρωπος· ἐὰν ὁμως ὑπάρχει ἐντολὴ στὸ λογισμό, ἃς ἐπικρατήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ δικό μου, διότι τὸ δικό μου δὲν στέκει ἀλλὰ καταλήγει στὸν ἐξαφανισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οσο ὁ ἄνθρωπος κατεβαίνει σὲ ταπείνωση, προκόβει. Τὸ νὰ μείνεις ἐσὺ στὸ κελλί σου σὲ κάνει ἄπρακτο, διότι γίνεσαι ἄθλιβος· καὶ μὲ τὸ νὰ ἀμεριμνήσῃς πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ, ὁ ἐχθρὸς σου ἐτοιμάζει ταραχὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση, γιὰ νὰ σὲ κάνει νὰ πεῖς, ‘μακάρι νὰ μὴ γεννιόμουν’.

Γιὰ τὴν ἐνόχληση τῶν ἀνθρώπων, οἱ πατέρες εἶπαν· ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐτοιμοθάνατος καὶ προσέχει τὶς φιλίες τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ἐσὺ λοιπὸν νὰ μὴ ἔχεις δοσοληψίες μ’ αὐτούς, καὶ ἔτσι θ’ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ σένα.

Ὅσο γιὰ τὴ διακονία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐὰν τὴν κάνεις μόνος σου, βοηθᾷς τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν ὁμως τὴν κάνεις μὲ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος παίρνει τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν κόπο σου καὶ ἀπὸ τὴν προσευχὴ σου. Σοῦ εἶπα προηγουμένως στὴν ἄλλη ἀπόκριση γιὰ συμπάθεια· ἀγωνίσου λοιπὸν ἐὰν πιστεύεις στὸν Ἀπόστολο πὺ λέγει· «ποιὸς ἀσθενεῖ, καὶ δὲν ἀσθενῶ; ποιὸς σκανδαλίζεται καὶ ἐγὼ δὲν φλογίζομαι;»⁷³· ταλαιπωρούμαστε μαζὶ μ’ ἐκείνους πὺ ταλαιπωροῦνται, ἀφοῦ κι’ ἐμεῖς εἴμαστε στὸ σῶμα.

317

Ἑρώτηση

Πῶς μπορῶ, πάτερ, ὅταν μοῦ ζητήσῃ κάποιος κάτι νὰ τοῦ τὸ δώσω μὲ ἰλαρότητα, ἐνῶ ἀμφιβάλλω κατ’ ἀρχὴν; Διότι, δίνοντάς το μὲ βία, ἡ ψυχὴ μου φαίνεται σκληρὴ καὶ ὀμῆ.

ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐκεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα, ὅτε μὴ φθάνω,
 5 ἔλθῃ αὐτὸς καὶ φροντίσῃ; ἢ πάντως ἀπέλθω; Ταῦτα ὡς
 ἄνθρωπος λογίζομαι· ἐὰν δὲ δικαίωμα ἦ ἐν τῷ λογισμῷ,
 τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κρατεῖτω καὶ μὴ τὸ ἐμόν, ὅτι τὸ ἴδιον
 οὐχ ἴσταται, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν τελευτᾷ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οσον ὁ ἄνθρωπος κατάγεται εἰς ταπείνωσιν, προκόπτει.
 Τὸ μεῖναι σε ἐν τῷ κελλίῳ σου ἄπρακτόν σε ποιεῖ, ὅτι
 γίνῃ ἄθλιβος· καὶ ἐν τῷ ἀμεριμνήσαι πρὸ καιροῦ, ὁ
 10 ἐχθρὸς ἐτοιμάζει σοὶ ταραχὴν πλείω τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα
 ἐνέγκῃ σε εἰπεῖν, 'εἴθε οὐκ ἐγεννήθην'.

Περὶ δὲ τῆς ὀχλήσεως τῶν ἀνθρώπων, εἶπον οἱ πατέρες·
 ἔστιν ἄνθρωπος ρέγχων εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσέχων φιλίας
 τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ σὺ οὖν μὴ δῶς οὔτε λάβῃς μετ' αὐτῶν·
 15 καὶ οὕτως ἀλλοτριοῦνται σου.

Καὶ περὶ τῆς διακονίας τοῦ ἀδελφοῦ· ἐὰν ποιῆς διὰ σαυτοῦ,
 σαυτῷ βοηθεῖς· ἐὰν δὲ δι' ἐκείνου, τὸ περισσὸν τοῦ κόπου σου
 καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐκεῖνος λαμβάνει. Προεῖπόν σοι εἰς τὴν ἄλλην
 ἀπόκρισιν περὶ συμπαθείας, καὶ ἀγώνισαι εἰ πιστεύεις τῷ Ἀπο-
 20 στόλῳ λέγοντι· «τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζε-
 ται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»· τοῖς κακουχομένοις συγκακου-
 χούμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

ΤΙΖ'

Ἐρώτησις

Πῶς δύναμαι, πάτερ, αἰτηθεὶς πρᾶγμα παρά τινος, μετὰ
 25 ἰλαρότητος παρασχεῖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀμφιβάλλων; Ὡς
 γὰρ μετὰ βίας παρέχω εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ μου σκληρὰ καὶ
 ἀπίαντος.

καὶ νὰ φροντίσει ὅταν δὲν ἔρχομαι ἐγώ; ἢ νὰ μεταβῶ ἐγὼ ὀπωσδήποτε. Αὐτὰ τὰ σκέφτομαι σὰν ἄνθρωπος· ἐὰν ὅμως ὑπάρχει ἐντολὴ στὸ λογισμό, ἃς ἐπικρατήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ δικό μου, διότι τὸ δικό μου δὲν στέκει ἀλλὰ καταλήγει στὸν ἐξαφανισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οσο ὁ ἄνθρωπος κατεβαίνει σὲ ταπείνωση, προκόβει. Τὸ νὰ μείνεις ἐσὺ στὸ κελλί σου σὲ κάνει ἄπρακτο, διότι γίνεσαι ἄθλιβος· καὶ μὲ τὸ νὰ ἀμεριμνήσῃς πρὶν ἀπὸ τὸν καιρό, ὁ ἐχθρὸς σου ἐτοιμᾶζει ταραχὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀνάπαυση, γιὰ νὰ σὲ κάνει νὰ πεῖς, ‘μακάρι νὰ μὴ γεννιόμουν’.

Γιὰ τὴν ἐνόχληση τῶν ἀνθρώπων, οἱ πατέρες εἶπαν· ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐτοιμοθάνατος καὶ προσέχει τὶς φιλίες τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ἐσὺ λοιπὸν νὰ μὴ ἔχεις δοσοληψίες μ’ αὐτούς, καὶ ἔτσι θ’ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ σένα.

Ὅσο γιὰ τὴ διακονία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐὰν τὴν κάνεις μόνος σου, βοηθᾷς τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν ὅμως τὴν κάνεις μὲ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος παίρνει τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν κόπο σου καὶ ἀπὸ τὴν προσευχὴ σου. Σοῦ εἶπα προηγουμένως στὴν ἄλλη ἀπόκριση γιὰ συμπάθεια· ἀγωνίσου λοιπὸν ἐὰν πιστεύεις στὸν Ἀπόστολο πὺ λέγει· «ποιὸς ἀσθενεῖ, καὶ δὲν ἀσθενῶ; ποιὸς σκανδαλίζεται καὶ ἐγὼ δὲν φλογίζομαι;»⁷³· ταλαιπωροῦμαστε μαζὶ μ’ ἐκείνους πὺ ταλαιπωροῦνται, ἀφοῦ κι’ ἐμεῖς εἶμαστε στὸ σῶμα.

317

Ἑρώτηση

Πῶς μπορῶ, πάτερ, ὅταν μοῦ ζητήσῃ κάποιος κάτι νὰ τοῦ τὸ δώσω μὲ ἰλαρότητα, ἐνῶ ἀμφιβάλλω κατ’ ἀρχὴν; Διότι, δίνοντάς το μὲ βία, ἡ ψυχὴ μου φαίνεται σκληρὴ καὶ ὀμῆ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν μάθῃς ὅτι ὁ αἰτῶν κατὰ χρείαν αἰτεῖ, δὸς αὐτῷ χαίρων, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ παρέχων· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἰλαρότης. Ἐὰν δὲ μάθῃς ὅτι οὐ χρείαν ἔχει, μὴ δῶς αὐτῷ, ἀλλ' εἶπέ, 'ἐντολὴν ἔχω ἐκ τοῦ ἀββᾶ μὴ δοῦναι τίποτε τῷ μὴ χρείαν ἔχοντι', καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο σκληρότης.

Ὁ Κύριος συνετίσει σε.

ΤΙΗ'**Ἑρώτησις**

10 Ἐπειδὴ ἀνέγνων εἰς τὸ Ἀσκητικὸν τοῦ ἀγίου Βασιλείου καὶ εὔρον, ὅτι πᾶς ὃς ἂν ἔχη τι καὶ δώσῃ τινί, ἑαυτὸν μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἐκεῖνον εὐηργέτησε κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς δύναται φυλάξαι αὐτήν;

Ἀπόκρισις

15 **Τ**οῦτο τὸ κεφάλαιον, τῷ κατὰ μόνας εἴρηται καὶ δυναμένῳ ἑαυτὸν κυβερνῆσαι μετὰ διακρίσεως· ὁ γὰρ ἐν τῷ κοινοβίῳ ὑπὸ πατέρα ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔχει ἐντολὴν· καὶ οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ποιῆσαι τὸ ἴδιον θέλημα.

ΤΙΘ'**Ἑρώτησις**

20 Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εὔρον ἐν τῷ Ἀσκητικῷ τοῦ ἀγίου Βασιλείου, ὅτι ἀδύνατον μαθητὴν τοῦ Κυρίου γενέσθαι τὸν προσπαθῶς ἔχοντα πρὸς τι τῶν παρόντων ἢ ἀνεχόμενόν τινος τῶν καὶ ἐπ' ὀλίγον ἀφελκόντων αὐτὸν τῆς ἐντολῆς

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ξέρεις ὅτι αὐτὸς ποῦ ζητᾶ, ζητᾶ ἀπὸ ἀνάγκη, δὸς του μὲ χαρά, σὰν νὰ τοῦ δίνεις ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἰλαρότητα. Ἐὰν ὁμως γνωρίζεις ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη, νὰ μὴ τοῦ δώσεις, ἀλλὰ πές, ἔχω ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἄββᾶ νὰ μὴ δώσω τίποτα σ' αὐτὸν ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη· αὐτὸ δὲν εἶναι σκληρότητα.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει σύνεση.

318

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ διάβασα στὸ Ἀσκητικὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ βρῆκα ὅτι ὁ καθένας ποῦ ἔχει κάτι, ἂν τὸ δώσει σὲ κάποιον, εὐεργετεῖ τὸν ἑαυτό του περισσότερο παρὰ ἐκεῖνον, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, πῶς μπορῶ νὰ τὴ φυλάξω;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ἔχει λεχθεῖ γιὰ ἐκεῖνον ποῦ ἀσκεῖται μόνος του καὶ μπορεῖ νὰ κυβερνήσει μὲ διάκριση τὸν ἑαυτό του· διότι αὐτὸς ποῦ βρίσκεται στὸ κοινόβιο εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ πατέρα καὶ δὲν ἔχει ἐντολὴ· αὐτὸς δὲν ἔχει καμμία ἐξουσία νὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα.

319

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ βρῆκα καὶ αὐτὸ στὸ Ἀσκητικὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἐκεῖνος ποῦ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ πάθος γιὰ κάτι ἀπὸ τὰ παρὸντα, ἢ ἀνέχεται κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποῦ παρασύρουν γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ μοῦ χρωστοῦν οἱ

τοῦ Θεοῦ· χρεωστοῦσι δέ μοι οἱ συγγενεῖς μου μικρὸν λο-
γάριον, καὶ θέλω αὐτῷ δοῦναι πτωχοῖς, καὶ τάχα οὐ θέ-
λουσιν αὐτὸ παρασχεῖν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Ε** ἂν μὴ κόψῃς τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ λάβῃς μικρὰν
ἀναίδειαν κατὰ Θεόν, ἐμπίπτεις καὶ εἰς ἀνθρωπαρέ-
σκεϊαν. Ὁ Θεὸς παράσχοι σοι δύναμιν ποιεῖν τὸ θέλη-
μα αὐτοῦ κατὰ πάντα. Ἀμήν.

TK'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

10 Τί ἐστὶν ὃ λέγουσιν οἱ πατέρες 'ἀσιώπητον', καὶ πῶς κα-
τορθοῦται;

Ἀπόκρισις

15 **Ω**ς νομίζω, τὸ μὴ σιωπᾶν περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν· ὁ
γὰρ σιωπῶν εἰπεῖν αὐτοῦ τοὺς λογισμοὺς, μένει ἀθερά-
πευτος· κατορθοῦται δὲ ἐν τῷ ἐπερωτᾶν περὶ αὐτῶν
τοὺς πνευματικοὺς πατέρας. Ὡς λογίζομαι εἶπον τῷ ἀδελφῷ
μου· εἰ δὲ σὺ κάλλιον αὐτὸ νοεῖς, ὁ Κύριος δώῃ σοι σύνεσιν τὴν
παρ' αὐτοῦ, κἄμοι τῷ ἐλαχίστῳ δούλῳ αὐτοῦ.

TKA'

Ἐρώτησις

20 Τί ἐστὶν ὃ ἐδήλωσάς μοι, πάτερ, ὅτι 'τὸν νήφοντα οὐδὲν
βλάπτει ὁ ὕπνος';

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

25 **Τ**οῦ φυλάσσοντος τὸ ποιμνιον αὐτοῦ, κατὰ τὸν Ἰακώβ,
ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ ὕπνος· καὶ ὅταν ἀρπάξῃ ὀλίγον,
ὡς γρήγορσις ἄλλου εὐρίσκεται ὁ ὕπνος· τὸ πῦρ γὰρ
τῆς καύσεως τῆς καρδίας οὐκ ἀφήσιν αὐτὸν κατενεχθῆναι εἰς

συγγενεῖς μου λίγα χρήματα καὶ θέλω νὰ τὰ δώσω στοὺς φτωχοὺς, καὶ αὐτοὶ ἴσως δὲν θέλουν νὰ τὰ δώσω, τί νὰ κάνω;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Εὰν δὲν κόψεις τὸ σαρκικὸ φρόνημα καὶ νὰ πάρεις μικρὸ θάρρος ἀρεστὸ στὸ Θεό, πέφτεις καὶ σὲ ἀνθρωπαρέσκεια. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει δύναμη νὰ κάνεις τὸ θέλημά του σὲ ὅλα. Γένοιτο.

320

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ οἱ πατέρες ὀνομάζουν ἀσιώπητο, καὶ πῶς κατορθώνεται;

Ἐπίκριση

Οπως νομίζω, εἶναι τὸ νὰ μὴ σιωπᾶς γιὰ τοὺς λογισμοὺς σου· διότι, αὐτὸς ποὺ σιωπᾷ νὰ λέγει τοὺς λογισμοὺς του, μένει ἀθεράπευτος· καὶ κατορθώνεται μὲ τὸ νὰ ἐρωτᾷ γι' αὐτοὺς τοὺς πνευματικὸς πατέρες. Ἀπάντησα στὸν ἀδελφὸ μου ὅπως τὸ σκέφτομαι· ἐὰν ὅμως ἐσὺ τὸ καταλαβαίνεις καλύτερα, εἶθε ὁ Κύριος νὰ δώσει τὴν παρ' αὐτοῦ σύνεση σὲ σένα καὶ σὲ μένα τὸν ἐλάχιστο δοῦλο του.

321

Πάτερ, τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ μοῦ δήλωσες, ὅτι ἑκεῖνον ποὺ εἶναι νηφάλιος δὲν τὸν βλάπτει καθόλου ὁ ὕπνος;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Απὸ ἑκεῖνον ποὺ φυλάγει τὸ ποιμνιὸ του ἀπομακρύνεται ὁ ὕπνος, ὅπως συνέβηκε μὲ τὸν Ἰακώβ· καὶ ὅταν τὸν ἀρπάζει γιὰ λίγο, ὁ ὕπνος του εἶναι σὰν τὴν ἐγρήγορησιν ἑνὸς ἄλλου· διότι ἡ φωτιὰ τῆς καύσεως τῆς καρδιάς δὲν τὸν

ὑπνον. Συμψάλλει γὰρ τῷ Δαβίδ μελωδῶν, «φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον». Ὁ φθάνων τὸ μέτρον τοῦτο καὶ γευσάμενος τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ, νοεῖ τὰ λεγόμενα· οὐ μεμέθυσται γὰρ ὁ τοιοῦτος τῷ ὑλικῷ ὑπνῳ, ἀλλὰ 5 χρῆται τῷ φυσικῷ.

TKB'

Ἑρώτησις

Ἐὰν αἰτήσῃ μέ τις εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ποιῆσαι εὐχὴν ἢ ἐγὼ ἐν τῷ κελλίῳ μου, ἢ θελήσω βαλεῖν χεῖρα βοηθῆσαί τινι εἰς ἔργον, μέχρι τίνος δεῖ παραιτεῖσθαι ἢ φι-
10 λονεικεῖν; ἔνθα δηλονότι οὐκ ἔστι παράβασις ἐντολῆς.

Ἀπόκρισις

Εὰν εἰσέλθῃς εἰς κελλίον ἀδελφοῦ ἢ αὐτὸς εἰς τὸ κελλίον σου καὶ εἶπῃ σοι 'εὗξαι', ἕως τρίτου εἶπέ, 'συγχώρησον'. Καὶ ἐὰν μετὰ τὸ τρίτον ἐμμεῖνῃ, τότε μετὰ τα-
15 πεινώσεως ποιήσον. Καὶ σὺ τρίτον εἶπέ τινι· καὶ ἐὰν μὴ θελήσῃ, ἄφες· κακὴ γάρ ἐστιν ἡ φιλονεικία· καὶ περὶ παντὸς δὲ πράγματος· ἢ ἵνα βαστάξῃς πρᾶγμα παρά τινος, ἢ ἵνα βάλῃς χεῖρα, ἕως τρίτου παρακάλεσον· κἄν μὴ θελήσῃ, παῦσαι μετὰ εἰρήνης καὶ μὴ θλίψῃς αὐτόν.

20 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθινὴ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ· ἐν ἧ πρόσεχε σεαυτῷ ἐργάσασθαι ἀνυποκρίτως καθαρᾷ καρδίᾳ, τοῦ Θεοῦ σου δίδόντος χεῖρα καὶ βοηθοῦντος διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ. Ἄμῃν.

ἀφήνει νὰ πέσει σὲ ὕπνο. Αὐτὸς συμπάλλει μὲ τὸν Δαβὶδ μελωδικά· «φώτισε τὰ μάτια μου, μήπως ποτὲ κοιμηθῶ μέχρι θανάτου»⁷⁴. Ὅποιος φθάνει αὐτὸ τὸ μέτρο καὶ γεύεται τὴ γλυκύτητά του κατανοεῖ τὰ λεγόμενα· διότι αὐτὸς δὲν ἔχει μεθύσει μὲ τὸν ὕλικὸ ὕπνο, ἀλλὰ χρησιμοποιοεῖ τὸν φυσικό.

322

Ἑρώτηση

Ἐὰν μοῦ ζητήσῃ κάποιος νὰ μπῶ στὸ κελλί του γιὰ νὰ προσευχηθῶ, ἢ τὸν καλέσω ἐγὼ στὸ κελλί μου, ἢ θελήσω νὰ βάλω τὸ χέρι μου γιὰ νὰ βοηθήσω κάποιον σὲ ἔργο, μέχρι ποιοῦ σημείου πρέπει ν' ἀρνοῦμαι ἢ νὰ φιλονεικῶ; Ὅπου βέβαια δὲν ὑπάρχει παράβαση ἐντολῆς.

Ἀπόκριση

Ε ἂν μπεῖς στὸ κελλί τοῦ ἀδελφοῦ ἢ αὐτὸς στὸ κελλί σου καὶ σοῦ πεῖ νὰ προσευχηθεῖς, μέχρι τρεῖς φορές πὲς, 'συγχώρεσέ με'. Καὶ ἐὰν μετὰ ἀπὸ τρεῖς φορές ἐπιμένει, τότε κάνε το μὲ ταπείνωση. Καὶ ἐσὺ ἐπίσης πὲς σὲ κάποιον τρεῖς φορές· καὶ ἐὰν δὲ θελήσει, ἄφησέ τον, διότι ἡ φιλονεικία εἶναι κακὴ. Καὶ γιὰ κάθε πρᾶγμα, ἢ γιὰ νὰ βαστάξεις κάτι ἀπὸ κάποιον ἢ γιὰ νὰ βοηθήσεις, παρακάλεσε μέχρι τρεῖς φορές, καὶ ἐὰν δὲν θελήσει, σταμάτα εἰρηνικὰ καὶ μὴ τὸν στενοχωρήσεις.

Αὕτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου νὰ ἐργασθεῖς ἀνυπόκριτα μὲ καθαρὴ τὴν καρδιά, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δώσει τὸ χέρι του καὶ θὰ σὲ βοηθήσει μὲ τὴ χάρη του. Γένοιτο.

---

74. Ψαλμ. 12,4.

ΤΚΓ'

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν φθάσῃ ἀγάπη¹ καὶ δώσωσί μοι τὸ μέρος μου καὶ μὴ
 χρήζω αὐτὸ λαβεῖν, κελεύεις δέξασθαί με αὐτό, ἵνα μὴ
 δόξω κατ' ἐγκράτειαν μὴ λαμβάνειν, καὶ ἀναλίσκω αὐτὸ
 5 τοῖς χρήζουσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον; ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν χρήζῃς ἐκ τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ, λάβε· εἰ δὲ μὴ γε μὴ
 λάβῃς· ἐπεὶ γεννᾶται σοι κενοδοξία.

ΤΚΔ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

10 Ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ποιῶ τοῖς ἀδελφοῖς ἀγάπην, καὶ ὡς
 δόξα μοι ἀκολουθεῖ, ἄρα κακόν ἐστίν, ἵνα διὰ τοῦ ἀββᾶ
 κρυπτῶς ποιῶ ἢ δι' ἑμαυτοῦ· γυμνᾶζομαι γὰρ οὕτως· πῶς
 δὲ ἐλευθερωθῆ τις, πάτερ, τῆς δόξης ταύτης; Ὅτι καὶ διὰ
 τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν σπείρεται τῷ ἀνθρώπῳ.

15 **Ἀπόκρισις**

Τοῖς δυσὶ πράγμασιν ὀφείλεις προσέχειν, ὅτι ἔχουσι
 πρόφασιν εἰς κενοδοξίαν· ἀλλ' ὅμως τὸ διὰ τοῦ ἀββᾶ
 ποιῆσαι ἐλαφρότερόν ἐστιν, ὅτι πρὸς ἑαυτὴν ἔχει ἡ
 καρδιά σου τὴν πρόφασιν. Τὸ δὲ διὰ σεαυτοῦ, διπλοῦν ἔχει τὸν
 20 πόλεμον· οὐ μόνον ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀν-
 θρώπων. Τὸ δὲ ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ κενοδο-
 ξίας, τῶν ἐξελθόντων ἐστὶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Κύριος παράσχοι σοι τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἐν Χριστῷ

75. Δηλαδή κοινή τράπεζα.

323

Ἑρώτηση

Ἐάν φθάσει ἀγάπη⁷⁵ καὶ μοῦ δώσουν τὸ μερίδιό μου καὶ δὲν θέλω νὰ τὸ πάρω, μὲ διατάξεις νὰ τὸ δεχθῶ, γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι δὲν τὸ παίρνω ἀπὸ ἐγκράτεια, καὶ νὰ τὸ μοιράσω σ' ἐκείνους ποὺ τὸ χρειάζονται στὸ νοσοκομεῖο ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εάν χρειάζεσαι ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ἀδελφέ, πάρε, ἔάν ὄχι, νὰ μὴ πάρεις· διότι σοῦ γεννιέται κενοδοξία.

324

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

πειδὴ συμβαίνει νὰ μὲ ἀκολουθεῖ δόξα ὅταν δίνω ἀγάπη⁷⁶ στοὺς ἀδελφούς, ἄραγε εἶναι κακὸ νὰ τὴν δίνω κρυφὰ μέσω τοῦ ἀββᾶ, ἢ ἀπὸ μόνος μου, διότι ἔτσι γυμνάζομαι. Καὶ πῶς, πάτερ, θὰ ἐλευθερωθεῖ κανεὶς ἀπὸ αὐτὴ τὴ δόξα; Διότι σπείρεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ.

Ἀπόκριση

Πρέπει νὰ προσέχεις καὶ τὰ δύο πράγματα, διότι καὶ τὰ δύο ἐνέχουν ἀφορμὴ γιὰ κενοδοξία· ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ δίνεις ἀγάπη μέσω τοῦ ἀββᾶ εἶναι ἑλαφρότερο, διότι ἡ καρδιά σου ἔχει μόνη τῆς τὴν πρόφαση. Τὸ νὰ τὴν κάνεις ὅμως μόνος σου, ἔχει διπλὸ πόλεμο, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ νὰ ἐλευθερωθεῖς ἀπὸ τὴ φιλοδοξία καὶ τὴν κενοδοξία εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει αὐτὴ τὴν ἐλευθερία μὲ τὴ

76. Δηλαδή ἐλεημοσύνη.

Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΚΕ'

Ἑρώτησις

Ὅτε κλείω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐν ταῖς συνάξεσι συνά-
γονται οἱ λογισμοί· ἄρα καλόν ἐστίν ἢ μή τι δοκῶ ξένον
5 ποιεῖν ἐπὶ τοὺς συμπαρισταμένους ἀδελφούς καὶ σκανδα-
λίζονται;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Ε**ὰν ὄλως ἐν τῷ κλείειν τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐν ταῖς συν-
άξεσι συνάγονται οἱ λογισμοί σου διὰ τὸν Θεόν, μὴ
ψηφίσῃς τινάς· κἄν, ὡς εἶπας, δόξης ποιεῖν τι ξένον
παρὰ τοὺς συμπαρισταμένους σοι ἀδελφούς.

TKS'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

15 Ἐπειδὴ βιβλία ἔχω ἰδικά, καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι, δοῦ-
ναι αὐτὰ τῷ κοινοβίῳ καὶ ἀμεριμνήσαι, ὅποτε κοινά ἐστι
τὰ τοῦ κοινοβίου, καὶ ἐκάστῳ δίδονται ἐν αὐτοῖς ἀναγινώ-
σκειν. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἱματίων τὸ αὐτὸ λογίζο-
μαι. Εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ οὕτω δεῖ ποιῆσαι· καὶ τίνα ὀφεί-
λω κρατῆσαι ἱμάτια διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

20 **Ε**ἰ ἀποκτήσασθαι αὐτὰ θέλεις, καλόν ἐστίν οὕτω ποιῆ-
σαι ὡς εἶπας δοῦναι αὐτὰ ἐν τῷ κοινοβίῳ· ὅλα γὰρ τὰ
τοῦ κοινοβίου, τοῦ Θεοῦ εἰσι. Περὶ δὲ ὧν χρήζεις ἱμα-
τίων ἔχε εἰς λόγον τοῦ χειμῶνος, δύο κολόβια στερεὰ καὶ ἐν λε-

βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

325

Ἑρώτηση

Ὄταν κλείνω τὰ μάτια μου στὶς συνάξεις, μαζεύονται οἱ λογισμοί· ἄραγε εἶναι καλό, ἢ μήπως φαίνομαι ὅτι κάνω κάτι παράξενο μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς πού εἶναι ἐκεῖ παρόντες καὶ σκανδαλίζονται;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν γενικὰ κλείνοντας τὰ μάτια σου στὶς συνάξεις μαζεύονται οἱ λογισμοί σου γιὰ τὸ Θεό, μὴ σκεφθεῖς κἀνένα· κι ἂν ἀκόμα φανεῖς, ὅπως εἶπες, ὅτι κάνεις κάτι παράξενο μπροστὰ στοὺς ἀδελφούς πού εἶναι παρόντες ἐκεῖ μαζί μὲ σένα.

326

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἔχω δικά μου βιβλία, ὁ λογισμὸς μου λέγει νὰ τὰ δώσω στὸ κοινόβιο καὶ νὰ ἀμεριμνήσω, ὅποτε θὰ εἶναι κοινὰ τὰ βιβλία τοῦ κοινοβίου καὶ θὰ δίνονται στὸν καθένα γιὰ νὰ διαβάσει. Τὸ ἴδιο σκέφτομαι καὶ γιὰ τὰ ἐνδύματα. Πές μου, πᾶτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τὸ κάνω αὐτό, καὶ ποιὰ ἐνδύματα πρέπει νὰ κρατήσω γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ σώματος.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν θέλεις ν' ἀποκτήσεις αὐτά, εἶναι καλὸ νὰ κάνεις ἔτσι, ὅπως εἶπες, δηλαδή νὰ τὰ δώσεις στὸ κοινόβιο· διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κοινοβίου εἶναι τοῦ Θεοῦ. Ὅσο γιὰ τὰ ἐνδύματα πού χρειάζεσαι, κράτησε γιὰ τὸ χειμώ-

βητωνάριον, καὶ εἰς τὸ θέρος δύο κολόβια ἑλαφρὰ καὶ ἐν λεβη-
τωνάριον· καὶ πάλιν τῷ χειμῶνι θωράκιον, ὅταν γίνηται πάνυ
ψύχρα· ἐὰν δὲ οὐ γίνηται, τὸ κουκούλιον. Καὶ μανδύα δύο· ἐν
χειμερινὸν καὶ ἐν θερινόν. Καὶ δύο σκεπάσματα ὁμοίως, ἐν
5 βαρὺ καὶ ἐν ἑλαφρόν· ἔχε καὶ τὸ τρίχινον καὶ τὸ προσκεφαλά-
διον· χρήζεις γὰρ αὐτῶν. Περὶ δὲ λανάτου, ἐὰν δέη αὐτοῦ, κρά-
τει αὐτό. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ σοι ἱμάτιον καὶ χρήζεις αὐτοῦ, κράτει
αὐτὸ καὶ δὸς ἀντ' αὐτοῦ τὸ παλαιὸν τῷ ἀββᾶ· ἐὰν δὲ οὐ χρήζης
τοῦ ἐρχομένου, ὡσαύτως δὸς αὐτὸ τῷ ἀββᾶ.

10 Ὁ Κύριος ἐνδυναμώσοι σε τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ποιῆσαι. Αὕτη
ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν προκοπὴ καὶ διόρθωσις.

TKZ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην τοῦ νοσοκομείου ἐδοκι-
μάσατέ με εἶναι, δήλωσόν μοι, πάτερ, εἰ ὀφείλω ἀναγινώ-
15 σκεῖν ἰατρικά τινα καὶ ἐπιτηδεύειν αὐτὰ δι' ἑμαυτοῦ ἢ
μᾶλλον ἀμεριμνήσω ἀπὸ τῶν τοιούτων, ὡς περισπώντων
τὸν νοῦν καὶ ἐκφύγω αὐτὰ, μήπως καὶ ὡς νήφοντί μοι
γεννήσωσι κενοδοξίαν· ἀρκούμενος οἷς οἶδα λόγοις· καὶ
20 ποιῶν ὅσα δι' ἐλαίου καὶ πυριῶν καὶ ἐπιχρισμάτων καὶ
τῶν τοιούτων ἀπλῶς, εἰς ᾧ καὶ οἱ μὴ ἀναγινώσκοντες
ἐπιχειροῦσι. Τί οὖν ποιήσω; Τρέμει γὰρ ἡ καρδιά μου εἰς
τὴν διακονίαν ταύτην, μήπως ἀμάρτω ἐν αὐτῇ καὶ πρὸς
τοῖς πάθεσι καὶ ἄλλας ἀμαρτίας πορίσωμαι.

να δύο στερεὰ κολόβια καὶ ἓνα λεβητωνάρι^{76α}, καὶ γιὰ τὸ θέρος δύο κολόβια ἐλαφρὰ καὶ ἓνα λεβητωνάρι. Καὶ ἐπίσης γιὰ τὸ χειμῶνα ἓνα θωράκιο, ὅταν ὑπάρχει πολὺ κρῦο, ἔαν ὅμως δὲν κάνει πολὺ κρῦο, τὸ κουκούλιο. Ἐπίσης καὶ δύο μανδύες· ἓνα χειμερινὸ καὶ ἓνα καλοκαιρινό. Ὅμοια καὶ δύο σκεπάσματα, ἓνα βαρὺ καὶ ἓνα ἐλαφρὸ· κράτησε καὶ τὸ τρίχινο καὶ τὸ προσκεφαλάδι, διότι τὰ χρειάζεσαι. Τὸ μάλλινο, ἔαν τὸ χρειάζεσαι, κράτησέ το. Καὶ ἔαν σοῦ ἔρθει ἔνδυμα καὶ τὸ χρειάζεσαι, κράτησέ το, καὶ δῶσε στὸν ἀββᾶ ἀντὶ γι' αὐτὸ τὸ παλαιό· ἔαν ὅμως δὲν χρειάζεσαι τὸ ἔνδυμα ποῦ σοῦ στάλθηκε, δῶσε το αὐτὸ στὸν ἀββᾶ.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσει δύναμη, ὥστε νὰ τ' ἀκούσεις αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κάνεις. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατὰ Θεὸν προκοπὴ καὶ διόρθωση.

327

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ μὲ ἀξιῶσατε νὰ βρίσκομαι σ' αὐτὴ τῇ διακονίᾳ τοῦ νοσοκομείου, δήλωσέ μου, πάτερ, ἔαν πρέπει νὰ διαβάζω μερικὰ ἱατρικὰ βιβλία καὶ νὰ τὰ μαθαίνω μόνος μου ἢ εἶναι προτιμότερο ν' ἀμεριμνήσω ἀπὸ αὐτά, ἐπειδὴ ἀποσποῦν τὸν νοῦ, καὶ νὰ τὰ ἀποφύγω, μήπως καὶ μοῦ γεννήσουν κενοδοξία, ὅτι τάχα νήφω, ἀρκούμενος στοὺς λόγους ποῦ γνωρίζω, καὶ νὰ παρέχω ἀπλῶς περιποίηση μὲ λάδι καὶ φωτιὰ καὶ ἐπιχρίσματα καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ὅποια κάμνουν καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲ διαβάζουν. Τί νὰ κάνω λοιπὸν; Διότι τρέμει ἡ καρδιά μου σ' αὐτὴ τῇ διακονίᾳ, μήπως ἁμαρτήσω σ' αὐτὴ καὶ προσθέσω στὰ πάθη μου καὶ ἄλλες ἁμαρτίες.

76α. Λεβητωνάρι· εἶναι μοναχικὸς χιτώνας φτιαγμένος ἀπὸ τρίχες.

Ἀποκρίσις τοῦ μεγάλου Γέροντος.

Επειδὴ οὕτω ἤλθομεν εἰς τελειότητα, ἵνα τελείως ἀπαλλαγῶμεν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν παθῶν, συμφέρει μᾶλλον ἀδολεσχεῖν εἰς τὰ ἰατρικὰ ἢ γὰρ εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐκ ὀφείλομεν ἔχειν εἰς αὐτὰ τὴν ἐλπίδα, ἀλλ' εἰς τὸν θανατοῦντα καὶ ζωοποιῶντα Θεόν, τὸν λέγοντα· «πατάξω, κάγὼ ἰάσομαι». Ἀναγινώσκων οὖν αὐτὰ ἢ καὶ ἐρωτῶν τινὰς περὶ αὐτῶν, μὴ ἐπιλάθῃ ὅτι, ἄνευ Θεοῦ ἴασις οὐ γίνεται τινι. Ὁ ἐπιβάλλων οὖν ἑαυτόν, ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλειν ὀφείλει καὶ βοηθεῖ 10^{οὐ} εἶπ. Ἡ ἰατρικὴ τέχνη οὐ κωλύει τινὰ θεοσεβεῖν, ἀλλ' ἔχε αὐτὸν ὡς τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Μετὰ φόβου Θεοῦ ποιεῖ ὁ ποιεῖς καὶ φυλάττη εὐχαῖς ἀγίων.
Ἀμήν.

ΤΚΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

15 Ἐπειδὴ ἄλλοτέ μοι εἶπας, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ κόπτει τις τὸ ἴδιον θέλημα, ἐν τῷ 'μὴ φιλονεικῆσαι στήσαι τὸν ἴδιον λόγον'· τί οὖν, πάτερ, ὅτι προσφέρω πρᾶγμα ἀρρώστῳ ὡς ὠφέλιμον καὶ πολλάκις βλάπτει αὐτὸν καὶ θλίβομαι, ὡς θέλημα ἐν τούτῳ στήσας. Καὶ πάλιν βλέπω ὅτι ὅλην τὴν
20 ἡμέραν ἐν τῷ περισπασμῷ εἶμι καὶ οὐ συγχωροῦμαι σχεδὸν μνημονεῦσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας. Εἶπε οὖν μοι, τί ποιήσω; Πιστεύω γὰρ ὅτι ἐνθεν μοί ἐστιν ἡ σωτηρία.

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα.

Επειδὴ δὲν φθάσαμε ἀκόμα στὴν τελειότητα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἐντελῶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία τῶν παθῶν, συμφέρει περισσότερο νὰ μελετᾶμε τὰ ἱατρικὰ παρὰ τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε τὴν ἐλπίδα σ' αὐτά, ἀλλὰ στὸ Θεὸ πὺ θανατώνει καὶ ζωοποιεῖ, πὺ λέγει: «ἐγὼ θὰ ἐπιφέρω τὸ χτύπημα καὶ ἐγὼ θὰ δώσω τὴ θεραπεία»⁷⁷. Διαβάζοντας λοιπὸν αὐτὰ ἢ καὶ ἐρωτώντας μερικοὺς γι' αὐτά, μὴ ξεχνᾶς ὅτι δὲ γιατρεύεται κανεὶς χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς πὺ ἐπιβάλλει λοιπὸν τὸν ἑαυτό του ὀφείλει νὰ τὸν ἐπιβάλλει στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸ τὸν βοηθᾶ. Ἡ ἱατρικὴ τέχνη δὲν ἐμποδίζει κάποιον νὰ θεοσεβεῖ, ἀλλὰ νὰ τὴν ἔχεις ὅπως τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Κάμνε μὲ φόβο Θεοῦ αὐτὸ πὺ κάνεις καὶ θὰ προστατεύεσαι μὲ τίς προσευχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

328

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ ἄλλοτε μοῦ εἶπες, ὅτι κόβει κανεὶς τὸ θέλημά του καὶ μ' αὐτό, μὲ τὸ νὰ μὴ φιλονεικεῖ νὰ ἐπιβάλλει τὸ λόγο του, τί γίνεται λοιπὸν, πάτερ, ὅταν προσφέρω κάτι στὸν ἄρρωστο ὡς ὠφέλιμο καὶ πολλὲς φορὲς τὸν βλάπτει καὶ στενοχωριέμαι· θὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐπιβάλλω τὸ θέλημά μου; Καὶ πάλι, βλέπω ὅτι ὅλη τὴν ἡμέρα εἶμαι μέσα στὸν περισπασμὸ καὶ δὲν εὐκαιρῶ σχεδὸν νὰ μνημονεύσω τὸ Θεό. Ἐπίσης ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὴ γαστριμαργία. Πές μου λοιπὸν τί νὰ κάνω; Διότι πιστεύω ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μου.

77.. Δευτ. 32,39.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εὰν νομίζων, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο συμβάλλεται τοῖς ἀσθενοῦσιν, ἰστάς τὸν σὸν λόγον καὶ συμβῆ ἕκ τούτου βλάβη αὐτοῖς, ὁ Θεὸς προσέχων τῇ καρδίᾳ σου οὐ κα-
5 τακρίνει σε. Οἶδε γὰρ ὅτι θέλων ὠφελῆσαι ἔβλαψας. Ἐὰν δέ τις ἔμπειρος εἶπη σοι καὶ καταφρονήσης ἀκοῦσαι αὐτοῦ, ὑπερηφανία ἐστὶ καὶ θέλημα. Πολλοὶ ἀκούουσιν ἀεὶ περὶ πόλεως καὶ συμβαίνει εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν μὴ γινώσκοντας, ὅτι αὕτη ἐστίν.

Ἀδελφέ, ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν μνήμην εἶ τοῦ Θεοῦ καὶ
10 οὐ γινώσκεις; Τὸ γὰρ ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάσαι, φυλάξαι αὐ-
τὴν καὶ ὑποταγὴ ἐστὶ καὶ μνήμη Θεοῦ. Καὶ καλῶς εἶπέ σοι ὁ
ἀδελφὸς Ἰωάννης, ἔκβαλε πρῶτον τὰ φύλλα καὶ κελεύσει Θεοῦ
ἐκβάλλεις καὶ τοὺς καρπούς. Μὴ εἰδῶς οὖν τὸ συμφέρον, ἐξα-
κολούθησον τοῖς εἰδόσι· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ταπεινώσις καὶ εὐρί-
15 σκεις τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν. Καὶ καθὼς εἶπας ὅτι ἔνθεν μοι ἡ
σωτηρία, καλῶς εἶπας τοῦτο· οὐκ ἦν γὰρ ἄνευ τοῦ Θεοῦ ἡ
ἐλευσίς σου, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὠδήγησέ σε. Ἐνδυναμώθητι ἐν
Κυρίῳ, οὐ γὰρ μικρὸν κέρδος καρποῦσαι ἐκ τοῦ περισπασμοῦ
οὐ λέγεις.

20 Καὶ πρὸς τὴν γαστριμαργίαν πύκτευσον ὡς δυνατὸν καὶ
βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος συνιέναι καὶ ποιῆσαι τὸ συμφέρον σοι.

Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν Κυρίῳ.

ΤΚΘ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

25 Ἐπειδὴ εἶπας μοι ὅτι ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάζειν ἐν
αὐτῇ καὶ ὑποταγὴ ἐστὶ καὶ μνήμη Θεοῦ, παρακαλῶ καὶ
τοῦτο μαθεῖν, εἰ δυνατὸν ἐν τῷ τοιοῦτῳ περισπασμῷ τῆς
κατὰ Θεὸν διακονίας καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, ἔχειν αὐτὴν

Ἐπίκριση Βαρσανουφίου.

Εάν, νομίζοντας ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα βοηθεῖ στοὺς ἀσθενεῖς, ἐπιβάλλεις τὸ λόγο σου καὶ συμβεῖ ἀπὸ αὐτὸ βλάβη σ' αὐτούς, ὁ Θεὸς ποὺ προσέχει τὴν καρδιά σου δὲ σὲ κατακρίνει. Διότι γνωρίζει ὅτι ἔβλαψες θέλοντας νὰ ὠφελησεις. Ἐὰν ὁμως σοῦ μιλήσει κάποιος ἔμπειρος καὶ ἀπαξιώσεις νὰ τὸν ἀκούσεις, αὐτὸ εἶναι ὑπερηφάνεια καὶ θέλημα. Πολλοὶ ἀκοῦν πολλὰς φορές γιὰ μιὰ πόλη καὶ συμβαίνει νὰ μποῦν σ' αὐτὴ χωρὶς νὰ γνωρίζουν, ὅτι εἶναι αὐτή.

Ἄδελφέ, ὅλη τὴν ἡμέρα εἶσαι στὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ καὶ δὲ τὸ γνωρίζεις; Διότι τὸ νὰ ἔχεις ἐντολὴ καὶ νὰ ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτήν, φύλαξέ την, καὶ αὐτὸ εἶναι ὑποταγὴ καὶ ἀνάμνηση Θεοῦ. Καὶ σωστὰ σοῦ εἶπε ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, βγάλε πρῶτα τὰ φύλλα καὶ μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ θὰ παράγεις καὶ τοὺς καρπούς. Ἐφόσον λοιπὸν δὲ γνωρίζεις τὸ συμφέρον, ἀκολούθησε ἐκείνους ποὺ τὸ γνωρίζουν· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ταπείνωση, καὶ θὰ βρεῖς τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Καὶ καθὼς εἶπες ὅτι 'ἀπὸ ἐδῶ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μου', σωστὰ τὸ εἶπες· διότι ὁ ἐρχομὸς σου δὲν ἦταν χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς σὲ ὁδήγησε. Γίνε δυνατὸς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, διότι δὲν καρποῦσαι μικρὸ κέρδος ἀπὸ τὸν περισπασμὸ ποὺ λέγεις.

Ἐπίσης ἀγωνίσου κατὰ τῆς γαστριμαργίας, ὅσο ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις σου, καὶ ὁ Κύριος θὰ σὲ βοηθήσει νὰ καταλάβεις καὶ νὰ κάνεις τὸ συμφέρον σου.

Γίνε ἀνδρεῖος καὶ δυνατὸς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου.

329

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες, 'τὸ νὰ ἔχεις ἐντολὴ καὶ νὰ ἀσχολεῖσαι μ' αὐτὴ εἶναι ὑποταγὴ καὶ ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ', παρακαλῶ νὰ μάθω καὶ αὐτό, ἐὰν εἶναι δυνατὸν μέσα σὲ τέτοιο περισπασμὸ τῆς διακονίας κατὰ Θεὸν καὶ τῆς συνανα-

τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀδιάλειπτον. Καὶ εἰ δυνατόν ἐστιν, αἰτησὸν μέ, πάτερ, εἴ τι συμφέρει μοι· πάντα γὰρ σοὶ καὶ Θεῷ δυνατά.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

5 **Π**ερὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μέτρον ἕκαστος δύναται· σὺ μόνον ταπεινώθητι, ἐγὼ γὰρ περισσότερόν σου οἶδα τί συμφέρει σοὶ καὶ αὐτὸ αἰτῶ σοὶ παρὰ Θεοῦ· ὅτι αὐτῷ πάντα δυνατά.

ΤΑ΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

10 Πάλιν προσπίπτω σοὶ, πάτερ εὐσπλαγχνε, καὶ οὐ παύσομαι ὀχλῶν, ἕως οὗ ἐνδυναμώσης με. Ὅταν γὰρ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν δῶῃ μοι ὁ Θεὸς μικρὰν λύπην ἐπὶ τοῖς σφάλλμασί μου, ἐγὼ κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ἔξωθεν μετεωρισμοῦ, ἀπόλλω αὐτήν. Δέομαι οὖν σου, πάτερ, καὶ αὐτὸ τοῦτο
15 ἀσφάλισαί μοι, ἵνα ἦ ὅλον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὑμῶν καὶ μὴ ἐξ ἐμοῦ τίποτε· οὐδὲν γὰρ ἰσχύω ὅλως, εἰ μὴ ἐνδυναμωθῶ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν.

Καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ νοσοκομείου φοβοῦμαι, πάτερ, ὅτι ὡς ἀθηντία ἐστί, μήπως συνεργεῖ μοι πρὸς κενοδοξίαν καὶ παρρησίαν. Καὶ μεταχειρίζεσθαι συνεχῶς ὄλας βρωμάτων, εἰς τὴν γαστριμαργίαν εἰκὸς βαρύνειν με.
20 Ἐὰν οὖν δοκιμάζητε, διὰ ταπεινοτέρου πράγματος προβιβασθῶ, καὶ ἐν ἐλαφρωθῶ μικρόν, πάλιν βάλλομαι εἰς τὴν διακονίαν. Οἶδας, πάτερ, οὐκ ἀκηδιάσας ἀπὸ τοῦ
25 πράγματος ταῦτα λέγω· τί γὰρ ποιῶ ὁ ταλαίπωρος; ἀλλὰ

στροφῆς με τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχω ἀδιάλειπτη αὐτὴν τὴν ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν εἶναι δυνατό, ζήτησε γιὰ μένα ὅ,τι με συμφέρει· διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σὲ σένα καὶ στὸ Θεό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γιὰ τὴν ἀδιάλειπτη ἀνάμνηση ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὴν ἐπιτύχει ἀνάλογα μετὸ μέτρο του. Ἐσὺ μόνο ταπεινώσου, διότι ἐγὼ γνωρίζω περισσότερο ἀπὸ σένα τί σὲ συμφέρει καὶ αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ τὸν Θεό· διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτόν.

330

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πάλι σὲ παρακαλῶ, εὐσπλαγχνε πάτερ, καὶ δὲν θὰ σταματήσω νὰ σὲ ἐνοχλῶ, ὡς πού νὰ με ἐνδυναμώσεις. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς με τίς προσευχῆς σας μοῦ δίνει μικρὴ λύπη ἐξαιτίας τῶν σφαλμάτων μου, ἐγὼ σιγὰ σιγὰ μετὸν ἀπ' ἔξω μετεωρισμὸ τὴν χάνω. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, πάτερ, ἐξασφάλισέ μου καὶ αὐτὸ, γιὰ νὰ εἶναι ὅλο τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ δικό σας καὶ τίποτα νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ μένα· διότι, ἐὰν δὲν ἐνδυναμωθῶ μετὶς προσευχῆς σας, δὲν ἔχω καθόλου δύναμη.

Ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ νοσοκομείου φοβᾶμαι, πάτερ, μήπως, ἐπειδὴ εἶναι ἀξίωμα, ὑποβοηθεῖ σὲ κενοδοξία καὶ παρρησία. Τὸ νὰ διαχειρίζομαι συνεχῶς ποσότητες φαγητῶν εἶναι φυσικὸ νὰ με βαρύνει στὴ γαστριμαργία. Ἐὰν λοιπόν κρίνετε σκόπιμο, ἄς ἀρχίσω ἀπὸ ταπεινότερο πρᾶγμα καὶ νὰ προβιβασθῶ, καὶ ἀφοῦ ἐλαφρωθῶ λίγο, πάλι νὰ ἐπιδοθῶ στὴ διακονία. Γνωρίζεις, πάτερ, ὅτι δὲν τὰ λέγω αὐτὰ ἐπειδὴ ἀδιαφορῶ γιὰ τὸ πρᾶγμα· διότι τί κάνω ὁ ταλαίπωρος; Ὅμως φοβᾶμαι, πάτερ,

φοβοῦμαι, πάτερ, μήπως κάθημαι παροξύνων τὰ πάθη μου ταῦτα, εἴτε ἐξ ἑμαυτοῦ, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων νομίζω, οὐκ οἶδα. Σὺ δέ, πάτερ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δήλωσόν μοι, καὶ ἐκ τῶν θορυβούντων με λογισμῶν ἐξάγαγε καὶ
 5 ἐνδυναμώσόν με ταῖς εὐχαῖς σου, ποιῆσαι ὃ λέγεις καὶ συγχώρησόν μοι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ακουσον, ἀδελφέ, καὶ πληροφορήθητι ἐκ Κυρίου, ὅτι ὅποτε ἐπετρέψαμέν σοι ἐλθεῖν εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἢ
 10 χεὶρ ἡμῶν καὶ ἡ καρδία μετὰ σοῦ ἐστι, μᾶλλον δὲ ἢ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, τοῦ παρακαλουμένου ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς εὐχῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς ἐνδυναμώσεως τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως καὶ τῆς σκέπης τῆς ἐν αὐτῷ· οὐκ ἔστι σε ἄλλως σωθῆναι, ἢ οὕτως. Λοιπὸν μὴ ἀκη-
 15 διάσης, πίπτων, ἐγειρόμενος, σφαλλόμενος, μεμφόμενος σεαυτόν, ἕως ἂν ποιήσῃ Κύριος μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὃ θέλεις, μόνον μὴ ἀμελήσης.

Θάρσει δὲ ὅτι ὁ καταστήσας σε Κύριος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, αὐτὸς οἰκονομήσει καὶ ἡμεῖς βαστάζομεν μετὰ σοῦ τὴν φροντί-
 20 δα. Μὴ οὖν διὰ δικαιωμάτων πλανήσῃ σε ὁ διάβολος. Φησὶ γὰρ «διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας πλανῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων». Ὁ καθιστῶν σε εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, αὐτὸς ἐστι τὸ πᾶν, ὁ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς» καὶ πάλιν, «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι».

25 Μὴ φοβοῦ καὶ μηδὲν μελετήσης ἀπὸ σαυτοῦ περὶ τοῦ νοσοκομείου, ἀκηδιῶν ἀπὸ τῆς φροντίδος τῆς ἀσθενείας. Ἐὰν γὰρ ἐννοήσης τὰ γραφέντα σοι, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· μόνον προσέχειν σεαυτῷ ὀφείλεις κατὰ τὴν δυνάμιν σου καὶ ὁ Θεὸς συναντιλαμβάνεται σου.

μήπως κάθομαι παροξύνοντας τὰ πάθη μου αὐτὰ εἴτε ἀπὸ μόνος μου εἴτε ἀπὸ τοὺς δαίμονες, νομίζω, δὲν γνωρίζω. Ἐσὺ ὁμως, πάτερ, δήλωσέ μου τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ βγάλε με ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ποὺ μὲ θορυβοῦν καὶ ἐνδυνάμωσέ με μὲ τὶς προσευχὲς σου γιὰ νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ λέγεις, καὶ συγχώρεσέ με.

Απόκριση Βαρσανουφίου.

Ακουσε, ἀδελφέ, καὶ πληροφορήσου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἀπὸ τότε ποὺ σοῦ ἐπιτρέψαμε νὰ ἀσκήσεις αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία, τὸ χέρι μας καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι μαζί σου, ἢ καλύτερα τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ποὺ παρακαλεῖται ἀπὸ μᾶς μὲ τὴν προσευχὴ γιὰ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου καὶ γιὰ τὴν ἐνδυνάμωσή σου στὴν ὑπηρεσία, καθὼς καὶ γιὰ τὴν εὐδοκίμηση καὶ τὴν προστασία σ' αὐτήν· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθεῖς διαφορετικᾶ, παρὰ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Μὴ κυριευθεῖς λοιπὸν ἀπὸ ἀδιαφορία, πέφτοντας, σηκωνόμενος, σφάλλοντας καὶ κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου, ὡς ποὺ ὁ Κύριος νὰ χαρίσει σὲ σένα τὸ ἔλεος ποὺ θέλεις· μόνο μὴν ἀμελήσεις.

Ἔχε θάρρος, διότι ὁ Κύριος, ποὺ σὲ ἔβαλε σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, αὐτὸς θὰ γίνῃ ρυθμιστὴς αὐτοῦ καὶ ἐμεῖς βαστάζουμε τὴ φροντίδα μαζί σου. Νὰ μὴ σὲ πλανήσῃ λοιπὸν ὁ διάβολος μὲ ἐντολές. Διότι λέγει «μὲ χρηστολογίες καὶ εὐλογίες πλανοῦν τὶς καρδιὰς τῶν ἀκάκων»⁷⁸. Αὐτὸς ποὺ σὲ τοποθετεῖ σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν, αὐτὸς ποὺ εἶπε στοὺς μαθητὲς του, «νά, ἐγὼ σᾶς στέλνω»⁷⁹, καὶ πάλι, «νά, ἐγὼ εἶμαι μαζί σας»⁸⁰.

Μὴ φοβᾶσαι καὶ μὴ σκεφθεῖς τίποτε ἀπὸ μόνος σου γιὰ τὸ νοσοκομεῖο, καὶ ἀδιαφορήσεις γιὰ τὴ φροντίδα τῆς ἀσθένειας. Διότι, ἐὰν κατανοήσεις αὐτὰ ποὺ σοῦ γράφω, δὲν ἔχεις εὐθύνη· μόνο ὀφείλεις νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει.

79. Ματθ. 10,5.

80. Μαρκ. 6,50.

Ἐρρωστο ἐν Κυρίῳ, ἐνδυναμούμενος ἐν αὐτῷ.

ΤΛΑ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Ἐὰν σφαλῶσιν οἱ μετ' ἐμοῦ ἀδελφοί, πῶς ἄνευ ταραχῆς διορθώσομαι αὐτούς;

5 *Ἀπόκρισις Ἰωάννου.*

Εὰν προτυπώσης τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐ τaráττη, ἀλλ' ἐξιν ποιεῖς ὡς οἱ πατέρες. Ἐὰν δὲ μὴ προσέχης καὶ συναρπαγῆς ὡς ἄνθρωπος, εἶπε τῷ Θεῷ μετανοῶν, 'συγχώρησόν μοι, Δέσποτα, καὶ ἐλέησόν με'.
10 Καὶ εἶπε τοῖς μετὰ σοῦ· 'βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐκ τούτου κατακρινόμεθα καὶ ἀπόλλομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν· καὶ μὴ πράξης πάνυ, ἀλλ' ἱκανῶς, εἰς ἀκοήν ὠτίου. Καὶ ἐὰν συντριβῆς ἐν τούτοις, ἔρχεται ἢ κατὰ Θεὸν κατάστασις.

ΤΛΒ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

15 Παρακαλῶ σε, πάτερ, εἶπέ μοι πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως, καὶ πότε χρῆ μωροποιεῖν ἢ ὡς μωρὸν ποιεῖν ἑαυτὸν καὶ παρορᾶν τὸ γινόμενον; Καὶ ἐὰν ἠττηθῶ ἐν τῷ πράγματι, εἰ ὀφείλω ἐν αὐτῷ δεσμὸν ὀρίσαι.

20 *Ἀπόκρισις Ἰωάννου.*

Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποίει ἀεὶ, ἐὰν οἶδας ὅτι συνετός ἐστι καὶ δέχεται, διὰ νουθεσίας λέγε αὐτῷ· 'ἀδελφέ, ἐὰν ἀμελῶς ποιῶμεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς'. Ἄρτι καλῶς ἐγένετο τοῦτο; σπούδασον ἀπὸ τοῦ νῦν.

Γίνε δυνατὸς μετὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ἐνδυναμούμενος πλησίον αὐτοῦ.

331

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Ἐὰν σφάλλουν οἱ ἀδελφοὶ πού εἶναι μαζί μου, πῶς θὰ τοὺς διορθώσω χωρὶς ταραχή;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν προτυπώσεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στὴν καρδιά σου, δὲν θὰ ταραζέσαι, ἀλλὰ θὰ συνηθίσεις ὅπως οἱ πατέρες. Ἐὰν ὁμως δὲν προσέχεις καὶ συναρπαγεῖς σὰν ἄνθρωπος, μετανοώντας, πὲς στὸ Θεό, ‘συγχώρεσέ με, Δέσποτα, καὶ ἐλέησέ με’. Καὶ πὲς σ’ αὐτοὺς πού εἶναι μαζί σου ‘βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἀπὸ αὐτὸ κατακρινόμαστε καὶ χάνουμε τὶς ψυχές μας’ καὶ νὰ μὴ ἐπιμείνεις πολὺ, ἀλλὰ τόσο μόνο, ὅσο γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν τὰ αὐτιά τους. Καὶ ἐὰν συντριβεῖς γι’ αὐτά, ἔρχεται ἡ κατὰ Θεὸν κατάσταση.

332

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, πὲς μου, ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως καὶ πότε πρέπει νὰ μωροφέρνω; ἢ πρέπει νὰ παριστάνω τὸν μωρὸ καὶ νὰ παραβλέπω ὅ,τι γίνεται; Καὶ ἐὰν τυχὸν νικηθῶ σ’ ἓνα θέμα, ἐὰν πρέπει νὰ ὀρίσω δεσμὸ γι’ αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρεσαι πάντοτε ὡς ἐξῆς. Ἐὰν γνωρίζεις ὅτι εἶναι κάποιος συνετὸς καὶ δέχεται νουθεσίες, λέγε του μετὰ νουθεσία: ‘ἀδελφέ, ἐὰν κάνουμε μετὰ ἀμέλεια τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς’.

Ἐὰν δὲ ἦ ἀσύνητος, εἶπε αὐτῷ· ἴστευσον, ἀδελφέ, χρεῖαν ἔχεις παιδευθῆναι ὅτι οὕτως ἀμελεῖς· ἐὰν εἶπω τῷ ἀββᾶ, καλῶς σε παιδεύει·

Περὶ δὲ τοῦ μωροποιεῖν, πρὸς τὸ σφάλμα ποίει· ἐὰν μικρὸν 5 ἦ, μωροποιήσον· εἰ δὲ μέγα, μὴ μωροποιήσης.

Μὴ βάλης δεσμὸν κατὰ σοῦ περὶ τῆς ἥττης, μηδὲ καταφρονήσης· ὅταν ἔρχῃ εἰς αὐτὴν παρακάλεσον τὸν Θεὸν συγχωρῆσαί σοι, ἐπεὶ ἀμέλεια γίνεται.

ΤΛΓ'

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

10 Ἐὰν δὲ σφαλέντος τῶν ἀδελφῶν τινος ἢ αὐτῶν τῶν ἀρρώστων, θέλων διορθώσασθαι αὐτὸν μετὰ ταραχῆς εἶπω τὸν λόγον, ἄρα ὀφείλω βαλεῖν αὐτὸν μετάνοιαν; ἐὰν δὲ καὶ ὀργισθεὶς ἀπέλθῃ τοῦ νοσοκομείου, τί ποιήσω; Καθόλου δὲ ἐπὶ ποίοις ἀμαρτήμασι δεῖ μετάνοιαν βάλλειν; ὅτι ἢ 15 ὑπερηφανία καὶ τὸ δικαίωμα σκοτίζουσι τὸν νοῦν· ἐὰν δέ τις βάλλῃ, ἢ κενοδοξία πάλιν ἀκολουθεῖ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Μετὰ ταραχῆς μηδὲν λαλήσης, τὸ κακὸν γὰρ καλὸν οὐ 20 γεννᾶ, ἀλλὰ μακροθύμησον, ἕως οὗ παύσεται ὁ λογισμὸς καὶ τότε λαλήσεις εἰρηνικῶς, κἂν μὲν πεισθῇ, ἰδοὺ καλῶς, εἰ δὲ μή, λέγεις αὐτῷ· εἰ θέλεις λέγω τῷ ἀββᾶ, καὶ εἴ τι δοκιμάζει ποιούμεν', καὶ οὕτως ἀναπαύῃ. Ἐὰν δὲ ὀργισθεὶς ἀπέλθῃ, εἶπε τῷ ἀββᾶ καὶ ἐπιτιμᾶ αὐτόν. Μὴ βάλης δὲ αὐτῷ μετάνοιαν, ἐπεὶ παρέχεις αὐτῷ ὑποψίαν, ὅτι ἀληθῶς ἀμαρτία 25 ἐστὶ καὶ πολεμεῖ σε πλέον.

Ἐγινε στὴν ἀρχὴ σωστὰ αὐτό; Φρόντισε τὸ ἴδιο καὶ στὸ ἐξῆς. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἀσύνητος, πὲς του· ἄδελφέ, πίστεψε ὅτι ἔχεις ἀνάγκη νὰ παιδευθεῖς, ἐπειδὴ ἀμελεῖς τόσο πολὺ· ἐὰν τὸ πῶ στὸν ἀββᾶ, θὰ σὲ παιδέψει σωστά’.

Ὅσο γιὰ τὴ μωροποιῖα, κάμνε ἀνάλογα μὲ τὸ σφάλμα· ἐὰν εἶναι μικρὸ κάμε τὸν μωρό· ἐὰν ὅμως εἶναι μεγάλο, μὴ ἐνεργήσεις σὰν μωρός.

Γιὰ τὴν ἥττα πάλι, μὴ βάλεις δεσμὸ ἐναντίον σου, οὔτε νὰ τὴν περιφρονῆσεις. Ὅταν καταντᾶς σ’ αὐτή, παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ σὲ συγχωρήσει, διότι γίνεται ἀμέλεια.

333

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν σφάλει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἢ ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους, ἐὰν, θέλοντας νὰ τὸν διορθώσω, πῶ τὸν λόγο μὲ ταραχὴ, ἄραγε ὀφείλω νὰ τοῦ βάλω μετάνοια; Ἐὰν πάλι ὀργισθεῖ καὶ φύγει ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, τί κάνω; Γενικὰ γιὰ ποιῆς ἀμαρτίες πρέπει νὰ βάλω μετάνοια; διότι ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ αὐτοδικαίωση σκοτίζουν τὸν νοῦ, καὶ ἐὰν κάποιος μετανοήσει, ἡ κενοδοξία τὸν ἀκολουθεῖ πάλι.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τίποτε νὰ μὴ πεῖς μὲ ταραχὴ, διότι τὸ κακὸ δὲν γεννᾶ καλό, ἀλλὰ μακροθύμησε, ὡς πού νὰ σταματήσῃ ὁ λογισμὸς καὶ τότε νὰ μιλήσεις εἰρηνικά· καὶ ἐὰν πεισθεῖ, ἔχει καλῶς, διαφορετικά, τοῦ λέγεις· ἐὰν θέλεις νὰ τὸ πῶ στὸν ἀββᾶ καὶ ὅ,τι κρίνει ἐκεῖνος θὰ τὸ κάνουμε’, καὶ ἔτσι θ’ ἀναπαυθεῖς. Ἐὰν ὅμως ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ ὀργή, πὲς το στὸν ἀββᾶ καὶ θὰ τὸν ἐπιτιμήσῃ ἐκεῖνος. Μὴ κάνεις μετάνοια σ’ αὐτόν, διότι τοῦ δίνεις τὴν ὑποψία, ὅτι ἡ ἐνέργειά σου εἶναι ἀληθινὰ ἀμαρτία, καὶ σὲ πολεμεῖ περισσότερο.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πρὸς ὃ βλέπεις τὴν ἁμαρ-
 τίαν, ποιήσον μετὰ σπουδῆς· ἐὰν ἦ μέγα τὸ σφάλμα, μετάνοιαν
 βάλε· ἐὰν δὲ μικρόν, εἶπε αὐτῷ στόματι τῆ μετανοία τῆς καρ-
 διάς, 'συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ'. Φυλάττου δὲ τὴν ὑπερηφανίαν
 5 καὶ τὸ δικαίωμα· κωλύουσι γὰρ τὴν μετάνοιαν. Ἔστι δὲ καὶ
 ἀπὸ κενοδοξίας βαλεῖν.

Καταφρονῶν οὖν τῶν τριῶν τούτων, βάλε ὅπου χρῆ μετὰ
 ταπεινῶσεως καὶ φόβου Θεοῦ καὶ διακρίσεως καὶ εἰς ταῦτα
 ποιήσον τὴν δύναμιν. Καὶ ὁ Θεὸς βοηθεῖ σοι εὐχαῖς ἀγίων.

ΤΛΔ'

10 Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρρώστων φθάση ἡ
 ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς ἀγίας Προσκομιδῆς, ἢ ἄλλη
 χρεία, καὶ ἴσασιν οἱ μετ' ἐμὲ ἀδελφοὶ δοῦναι ἑκάστω, κε-
 λεύεις ἵνα ἀπέλθω, ἢ βάρος μού ἐστιν; ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ
 15 κελλίῳ θέλω καθίσαι, ὅτε οὐκ ἔστι μοι χρεία ἐν τῷ νοσο-
 κομείῳ, ἐπιτρέπεις τοῦτο, πάτερ, ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν οἱ ἀδελφοὶ ἴσασιν, οὐκ ἔστι σοι βάρος τὸ ἀπελθεῖν,
 οὔτε δὲ τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον σου, μόνον ἐπισκέ-
 πτου τοὺς ἀρρώστους.

ΤΛΕ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δῶ τινι ποτὲ κατὰ χρείαν αὐτοῦ, καὶ ὀρῶ ὅτι ἡ σκνι-
 φεία ὀχλεῖ μοι, ὥστε μὴ δύνασθαι δοῦναι, δώσω αὐτῷ

Στὴν περίπτωση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, σὲ ὅποιον βλέπεις τὴν ἁμαρτία, ἐνέργησε μὲ προσοχή· ἐὰν τὸ σφάλμα εἶναι μεγάλο, βάλε μετάνοια· ἐὰν εἶναι μικρό, πές του μὲ τὸ στόμα τῆ μετάνοια τῆς καρδιάς, ‘συγχώρεσέ με, ἀδελφέ’. Φυλάξου ὅμως ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὴν αὐτοδικαίωση, διότι ἐμποδίζουν τὴν μετάνοια. Εἶναι δυνατὸ νὰ βάλεις μετάνοια καὶ ἀπὸ κενοδοξία.

Περιφρονώντας λοιπὸν αὐτὰ τὰ τρία, βάλε μετάνοια, ὅπου πρέπει, μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ καὶ διάκριση καὶ κάνε τα ὅλα αὐτὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου. Καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων.

334

Ἑρώτηση

Ἐὰν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρρώστων φθάσει ἡ ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς ἁγίας προσκομιδῆς, ἢ ἄλλη ἀνάγκη, καὶ γνωρίζουν οἱ ἀδελφοὶ ποὺ εἶναι μαζί μου νὰ δώσουν στὸν καθένα ἐκεῖνα ποὺ χρειάζονται, διατάξεις νὰ φύγω ἢ εἶναι βάρος μου; Ἐὰν πάλι θέλω νὰ καθίσω στὸ κελλί, ὅταν δὲν μὲ χρειάζεται τὸ νοσοκομεῖο, τὸ ἐπιτρέπεις αὐτό, πάτερ, ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν οἱ ἀδελφοὶ γνωρίζουν, δὲν εἶναι βάρος γιὰ σένα τὸ νὰ φύγεις, οὔτε τὸ νὰ καθίσεις στὸ κελλί σου· μόνο νὰ ἐπισκέπτεσαι τοὺς ἀρρώστους.

335

Ἑρώτηση

Ἐὰν κάποτε δώσω σὲ κάποιον πράγματα σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάγκη του καὶ βλέπω ὅτι μὲ ἐνοχλεῖ ἢ ἀνέχεια, ὥστε νὰ

ἔλαττον τῆς χρείας, ἢ μόνον σπουδάσω μὴ δοῦναι ἔλαττον
 τῆς χρείας; Ἐὰν δὲ καὶ κατ' αἰσχύνην ὡς ἀπὸ ἀνθρωπα-
 ρεσκείας ἢ κενοδοξίας θέλει ὁ λογισμὸς δοῦναι περισσόν,
 ἄρα διὰ τὸ πάθος δώσω παραμικρόν; ἢ τὴν χρείαν διὰ τὴν
 5 ἐντολήν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν θλίβῃ σε ἢ σκνιφεῖα δοῦναι τὴν χρείαν τῷ πλησίον,
 πρὸς τὸ πρᾶγμα ποιήσον· ἐὰν ἔχῃς πολὺ, δὸς ὀλίγον
 περισσόν· ἐὰν δὲ ὀλίγον, τὴν χρείαν δὸς μετὰ ἀκρι-
 10 βείας. Ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ ἀνθρωπαρέσκειαν θέλῃς δοῦναι,
 μὴ δῶς ὑπερ, ἀλλὰ τὴν χρείαν ὡσαύτως μετὰ ἀκριβείας.

Ὁ Θεὸς συνετίσει τὴν καρδίαν σου, ἀδελφέ.

ΤΑΣ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐμπέσῃ μοι σκεῦος καὶ χρήζω αὐτοῦ εἰς τὸ νοσοκο-
 15 μεῖον καὶ βλέπω ὅτι ἔχω προσπάθειαν εἰς αὐτό, ἄρα μὴ
 πάθος μοί ἐστίν, ἐὰν λάβω αὐτό;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν χρήζῃς τοῦ σκεύους καὶ πολεμῇ σοι ὁ λογισμὸς εἰς
 αὐτό, εἶπε τῷ λογισμῷ, 'χρεία ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ διατί
 20 κατ' ἐπιθυμίαν;' Καὶ ἐὰν παύσῃται ἀπὸ σοῦ τὸ πάθος,
 λάβε αὐτό· εἰδὲ μὴ, ἐὰν ἦ δυνατὸν τὴν χρείαν γενέσθαι δι' ἄλλου
 σκεύους ποιήσον καὶ καταπόνῃσον τὸ πάθος. Εἰ δὲ οὐκ ἐνδέχε-
 ται, λάβε τὸ σκεῦος, μεμφόμενος σεαυτὸν καὶ λέγων· 'εἰ μὴ διὰ
 τὴν χρείαν, οὐκ εἶχον αὐτὸ λαβεῖν· διότι ἠττήθην τῇ ἐπιθυμίᾳ.

μὴ μπορῶ νὰ δώσω, νὰ τοῦ δώσω λιγώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται, ἢ νὰ φροντίσω μόνο νὰ μὴ τοῦ δώσω λιγώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται; Καὶ ἂν ἀπὸ ντροπῆ, σὰν ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ κενοδοξία, ὁ λογισμὸς θέλει νὰ δώσω περισσότερο, ἄραγε ἐξαιτίας τοῦ πάθους νὰ δώσω λίγο περισσότερο; ἢ μόνο τὰ ἀναγκαῖα λόγω τῆς ἐντολῆς;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Ε ἂν σὲ στενοχωρεῖ ἡ ἀνέχεια νὰ δώσεις στὸν πλησίον ἐκεῖνα ποὺ χρειάζεται, κάνε ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωση· ἐὰν ἔχεις πολὺ, δώσε λίγο περισσότερο· ἐὰν λίγο, δῶσε ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται. Ἐὰν θέλεις νὰ δώσεις ἀπὸ κενοδοξία ἢ ἀνθρωπαρέσκεια, μὴ δώσεις περισσότερο, ἀλλὰ πάλι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ συνετίσει τὴν καρδιά σου, ἀδελφέ.

336

Ἐρώτηση

Ἐὰν μοῦ τύχει ἓνα σκεῦος καὶ τὸ χρειάζομαι στὸ νοσοκομεῖο καὶ βλέπω ὅτι ἔχω πόθο γι' αὐτό, μήπως ἄραγε μοῦ εἶναι πάθος νὰ τὸ πάρω;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Ε ἂν χρειάζεσαι τὸ σκεῦος καὶ σὲ πολεμεῖ ὁ λογισμὸς σ' αὐτό, πὲς στὸ λογισμό, 'αὐτὸ μοῦ χρειάζεται, γιατί λοιπὸν νὰ τὸ ποθῶ;' Καὶ ἐὰν σοῦ σταματήσῃ τὸ πάθος, πάρε το, ἀλλιῶς, ἐὰν εἶναι δυνατὸ νὰ ικανοποιηθεῖ ἡ ἀνάγκη μὲ ἄλλο σκεῦος, ἐνέργησε ἀνάλογα καὶ διώξε τὸ πάθος. Ἐὰν δὲν ὑποχωρεῖ, πάρε τὸ σκεῦος, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτὸ σου καὶ λέγοντας: 'ἐὰν δὲν ἦταν γιὰ τὴν ἀνάγκη, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πάρω· διότι νικήθηκα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία'.

ΤΛΖ'

Ἑρώτησις

Τίς ποτε ἐχαρίσατό μοι ἱμάτιον, κἀγὼ ὡς μετὰ χαρᾶς ἐδε-
 ξάμην μηδὲν ἀντειπὼν· καὶ ἐρευνήσας ἑμαυτόν, εὔρον ὅτι
 οὐχ ὡς χρήζων ἔλαβον, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πλεονεξίαν·
 5 καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς μου, 'ἀπόστρεψον αὐτό'. Τί οὖν
 κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Επαινέσωμεν τὸν ἀπὸ ψυχῆς παρασχόντα καὶ ψέξωμεν
 τὸν ἀπὸ ψυχῆς λαβόντα, καὶ φορέσωμεν αὐτὸ μετὰ τα-
 10 πεινώσεως, κατακρίνοντας ἑαυτούς. Καὶ τοῦ λοιποῦ
 φυλαζώμεθα ἀπὸ τῆς πλεονεξίας.

ΤΛΗ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν συμβῆ τινα θέλῃν παρασχεῖν μοι πρᾶγμα καὶ χρήζω
 αὐτοῦ, βλέπω δὲ τὴν καρδίαν μου, ὡς πρὸς πάθος θέλου-
 15 σαν αὐτὸ δέξασθαι, τί ποιήσω; Λάβω διὰ τὴν χρείαν, ἢ
 παραιτήσωμαι διὰ τὴν προσπάθειαν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Κατὰ τὴν τροφήν ἔχει καὶ τοῦτο. Οἶδας ὅτι χρήζομεν τῆς
 τροφῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ κωλυόμεθα λαβεῖν
 20 αὐτὴν μεθ' ἡδονῆς. Ἄλλ' ἔὰν εὐχαριστοῦντες τῷ δόντι
 αὐτὴν Θεῷ, καὶ κατακρίνοντας ἑαυτούς ὡς ἀναξίους λάβωμεν,
 ὁ Θεὸς ποιεῖ αὐτὴν εἰς ἀγιασμόν καὶ εὐλογίαν. Ὡστε οὖν, ὅταν
 χρήζης πράγματος καὶ κατενοδοῦται, εὐχαρίστησον τῷ κατενο-

337

Ἑρώτηση

Κάποτε μοῦ χάρισε κάποιος ἓνα ἔνδυμα καὶ ἐγὼ τὸ δέχθηκα μὲ χαρὰ, χωρὶς νὰ φέρω καθόλου ἀντίρρηση· καὶ ὅταν ἐρεύνησα τὸν ἑαυτὸ μου, βρῆκα ὅτι τὸ πῆρα ὄχι ἐπειδὴ τὸ χρειαζόμουν, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ πλεονεξία· ὁ λογισμὸς τώρα μοῦ λέγει, ‘ἐπίστρεψέ το’. Τί μὲ διατάζεις λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ας ἐπαινέσουμε ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἔδωσε μὲ τὴν ψυχὴ του, καὶ ἃς ψέξουμε αὐτὸν ποὺ τὸ πῆρε μὲ τὴν ψυχὴ του, καὶ ἃς τὸ φορέσουμε μὲ ταπείνωση, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτὸ μας. Καὶ στὸ ἐξῆς νὰ φυλαχθοῦμε ἀπὸ τὴν πλεονεξία.

338

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν λοιπὸν συμβεῖ κάποιος νὰ θέλει νὰ μοῦ δώσει ἓνα πρᾶγμα καὶ τὸ χρειαζόμαι, ἀλλὰ βλέπω τὴν καρδιά μου νὰ θέλει νὰ τὸ δεχθεῖ ἀπὸ πάθος, τί νὰ κάνω; Νὰ τὸ πάρω ἐξαιτίας τῆς ἀνάγκης ἢ νὰ τὸ ἀφήσω ἐξαιτίας τοῦ σφοδροῦ πόθου;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν τροφή. Γνωρίζεις ὅτι χρειαζόμαστε τὴν τροφή κάθε μέρα καὶ ἐμποδιζόμαστε νὰ τὴν πάρουμε μὲ ἡδονή. Ἀλλὰ ἐὰν λάβουμε τροφή εὐχαριστώντας τὸν Θεὸ ποὺ τὴ δίνει καὶ κατακρίνοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας σὰν ἀνάξιους, ὁ Θεὸς τὴν μετατρέπει σὲ ἁγιασμὸ καὶ εὐλογία. Ὡστε λοιπὸν ὅτα χρειάζεσαι κάτι καὶ σοῦ δίνεται,

δώσαντι Θεῶ, κατακρίνων σεαυτὸν ὡς ἀνάξιον, καὶ ὠθεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ σοῦ τὴν προσπάθειαν· «αὐτῶ γὰρ πάντα δυνατά· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῶ οὐδέν».

Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΛΘ'

ἰ Ἄλλος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν.

Ἐπειδὴ ἐντολή ἐστὶ τοῦ Κυρίου, τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν καὶ συγχαίρειν αὐτῶ καὶ συλλυπεῖσθαι ὡς ἰδίῳ μέλει, καὶ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν ἐν πενία καὶ παριδεῖν, ποιεῖ τὴν ἀγάπην παραβαίνειν, κἂν τὰ πρὸς μὲν ἔχη τὴν
10 χρεῖαν, ὥστε μὴ δύνασθαι κάκεινῳ ἐπαρκέσαι, εἶπέ μοι, πάτερ, ἐν τίνι δείκνυται ἡ ἀγάπη;

Ἄποκρισις Ἰωάννου.

15 **Η** πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη κατὰ πολλοὺς τρόπους φανεροῦται· οὐχὶ ἐν τῷ δοῦναι αὐτῶ μόνῳ· οἷον ἄκουσον. Ἐὰν ἀπέλθῃς μετὰ τοῦ πλησίον ποῦ ποτε καὶ εὐρης τὸν λογισμόν σου θέλοντα τιμηθῆναι ὑπὲρ αὐτὸν καὶ οὐ θέλεις μᾶλλον, ἵνα τὰ ἴσα σου τιμηθῇ, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς σεαυτὸν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος εἶπε· «τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι». Ἐὰν πρᾶγμα βρώσιμον ἔχῃς καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου θέλοντα κατὰ μόνας φαγεῖν αὐτὸ κατ' ἐπιθυμίαν σου παρὰ τὴν χρεῖαν, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς ἑαυτὸν· καὶ γὰρ ἐὰν θελήσωμεν ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ πληρῶσαι τὸν γραφικὸν λόγον, οὐ μὴ σταθῇ μεθ' ἡμῶν· καὶ γὰρ οὐκ ἐγράφη ἡμῖν περὶ ἐνὸς καὶ

εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ πού σου τὸ ἔδωσε, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτό σου σὰν ἀνάξιο, καὶ ὁ Θεὸς θ' ἀπομακρύνει ἀπὸ σένα τὸ πάθος: «διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτόν, καὶ τίποτα δὲν εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτόν»⁸¹.

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

339

Ἄλλος ἐρώτησε τὸν ἴδιο.

Ἐπειδὴ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τὸ νὰ ἀγαπᾶ κανεὶς τὸν πλησίον σὰν τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ χαίρεται καὶ νὰ λυπᾶται μαζί μ' αὐτόν σὰν μέλος του, καὶ ἐπειδὴ τὸ νὰ τὸν δεῖ σὲ φτώχεια καὶ νὰ τὸν παραβλέψει, προκαλεῖ παράβαση τῆς ἀγάπης, κι ἂν ἀκόμα ἔχει μόνο τὰ ἀναγκαῖα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐπαρκέσουν καὶ σ' ἐκεῖνον, πές μου, πάτερ, μὲ τί φανερῶνεται ἡ ἀγάπη;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Η ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον φανερῶνεται μὲ πολλοὺς τρόπους: ὄχι μόνο μὲ τὸ νὰ τοῦ δίνεις. Γιὰ παράδειγμα, ἄκουσε. Ἐὰν ἀπομακρυνθεῖς κάποτε μαζί μὲ τὸν πλησίον σου κάπου καὶ βρεῖς τὸν λογισμό σου νὰ θέλει νὰ τιμηθεῖς περισσότερο ἀπὸ αὐτόν καὶ δὲν θέλεις μᾶλλον νὰ τιμηθεῖ αὐτὸς ἐξίσου μὲ σένα, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δὲν τὸν θεωρεῖς σὰν τὸν ἑαυτό σου· διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «νὰ δίνετε μεγαλύτερη τιμὴ ὁ ἓνας στὸν ἄλλο»⁸². Ἐὰν ἔχεις κάτι πού τρώγεται καὶ δεῖς τὸν λογισμό σου νὰ θέλει νὰ τὸ φᾶς μόνος ἀπὸ ἐπιθυμία καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη, καὶ σ' αὐτὸ δὲν τὸν ἔχεις σὰν τὸν ἑαυτό σου· διότι, ἐὰν θελήσουμε νὰ ἐκπληρώσουμε μ' αὐτόν τὸν τρόπο τὸν γραφικὸ λόγο, δὲν θὰ σταθεῖ μὲ τὸ μέρος μας· διότι δὲν γράφηκε

81. Ἰωβ 42,2.

82. Ρωμ. 12,10.

μόνου ἀνθρώπου, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος πλησίον ἀναγορεύεται. Πῶς οὖν δύνασαι εἰς πάντας ἀνθρώπους πληρῶσαι τοῦτο, μὴ ἔχων πᾶσι παρασχεῖν;

Καὶ τὸ θέλεις πάλιν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, ἔστι τοῦτο· ἐὰν 5 ἐμπέση ζημία καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου ἡδέως ἔχοντα, ἐκεῖνον μᾶλλον ὑπὲρ σὲ ζημιωθῆναι, ἰδοὺ καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν. Ἐὰν πάλιν ἴδῃς αὐτὸν ἐπαινούμενον καὶ μὴ συγχαρῆς αὐτῷ, ὅτι καὶ σὺ οὐ συνεπηνέθης καὶ οὐ λέγεις μᾶλλον 10 ὅτι ὁ ἔπαινος τοῦ ἀδελφοῦ εἰς ἐμὲ συντείνει, μέλος γάρ μου ἔστιν, οὐδ' ἐν τούτῳ ἠγάπησας αὐτὸν ὡς σεαυτόν· καὶ ὅσα τοιαῦτα. Πάλιν τὸ ἔχειν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, τοῦτό ἐστιν· ἐὰν ἀκούσης παρὰ τῶν πατέρων τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐρωτήσῃ σε ὁ ἀδελφός σου μὴ κατὰ φθόνον κρατήσῃς τὴν ὠφέλειαν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ὅτι ἀδελφός σου ἔστι, εἶπε δὲ ἤκουσας κατὰ 15 φόβον Θεοῦ καὶ μὴ ἔχε σεαυτόν ὡς διδάσκαλον· οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε τοῦτο.

ΤΜ'

Ἐρώτησις

Ἔρα καλόν ἐστι τὸ ἔχειν φιλίαν πρὸς συνηλικιώτην;

Ἀπόκρισις

20 **Τ**ὸ μὴ πάνυ προσέχειν φιλίας πρὸς τινὰ συνηλικιώτην, καλόν ἐστιν· τοιαύτη γὰρ διάθεσις οὐκ ἀφήσιν ἐλθεῖν τὸ πένθος. Μηδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἀφαιροῦντά σου τὸ πένθος ἔχε φιλίαν· οὐ γὰρ ὠφελεῖ σε τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον καταβλάπτει· οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαί τι ἀγαθόν, εἰ μὴ ἐν 25 πολλῷ κόπῳ. Παίδευσον οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς σου μὴ προσέχειν τινί, καὶ οὐ πληρώσεις σου τὴν καρδίαν τῆς δεινῆς παρρη-

σέ μᾶς γιά ἓνα καί μόνον ἄνθρωπο, ἀλλά κάθε ἄνθρωπος ἀνακηρύσσεται πλησίον. Πῶς λοιπόν μπορεῖς νά τὸ πραγματοποιήσεις αὐτὸ σέ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐάν δέν ἔχεις νά δώσεις σέ ὄλους;

Καί τὸ νά θεωρεῖς πάλι τὸν πλησίον σάν τὸν ἑαυτό σου, φαίνεται ἀπὸ αὐτό. Ἐάν πέσει ζημιὰ καὶ δεῖς τὸν λογισμό σου νά εὐχαριστεῖται, πού ἐκεῖνος ζημιώνεται περισσότερο ἀπὸ σένα, καὶ σ' αὐτὸ πάλι δέν τὸν θεωρεῖς σάν τὸν ἑαυτό σου. Ἐάν πάλι τὸν δεῖς νά ἐπαινεῖται καὶ δέν τὸν συγχαρεῖς, διότι δέν ἐπαινέθηκες καὶ σὺ μαζί μ' ἐκεῖνον, καὶ δέν λέγεις μᾶλλον ὅτι ὁ ἐπαινος τοῦ ἀδελφοῦ μεταβαίνει σέ μένα, διότι εἶναι μέλος μου, οὔτε σ' αὐτὸ τὸν ἀγάπησες σάν τὸν ἑαυτό σου· καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια. Πάλι τὸ νά ἔχεις τὸν πλησίον σάν τὸν ἑαυτό σου, γίνεται φανερό ἀπὸ αὐτό. Ἄν ἀκούσεις ἀπὸ τοὺς πατέρες τὴν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σ' ἐρωτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, τότε νά μὴ κρατήσεις ἀπὸ φθόνο τὴν ὠφέλεια ἀπὸ αὐτόν, ἀλλά, γνωρίζοντας ὅτι εἶναι ἀδελφός σου, πές ὅ,τι ἄκουσες σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ νά μὴ θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου σάν διδάσκαλο· διότι αὐτὸ δέν σέ ὠφελεῖ.

340

Ἑρώτηση

Ἄραγε εἶναι καλὸ τὸ νά ἔχεις φιλία μὲ συνομήλικο;

Ἀπόκριση

Τὸ νά μὴ προσέχεις πολὺ τὴ φιλία πρὸς κάποιον συνομήλικο, εἶναι καλό· διότι μιὰ τέτοια διάθεση δέν ἀφήνει νά ἔλθει τὸ πένθος. Ἀλλὰ οὔτε μὲ κάποιον ἄλλον νά ἔχεις φιλία πού σοῦ ἀφαιρεῖ τὸ πένθος· διότι αὐτὸ δέν σέ ὠφελεῖ, ἀλλά μᾶλλον σέ καταβλάπτει· διότι κανένας δέν μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ κάποιο ἀγαθὸ ἄλλιῶς, παρὰ μὲ πολὺν κόπο. Παιδεύσε λοιπὸν τὰ μάτια σου, ὥστε νά μὴ προσέχεις κάποιον, καὶ

σίας, τῆς εἰς ἀπώλειαν φερούσης τοὺς καρποὺς ὄλους τοῦ μονα-
χοῦ.

ΤΜΑ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

5 Ἐὰν ἀκούσω περὶ τινος ὅτι ἐν πολέμῳ ἐστὶν ἢ ἐν ἀρρω-
στία καὶ ὡσπερ συμπαθήσω αὐτῷ, πρῶτον μὲν εἶπέ μοι
ἢ τοιαύτη συμπάθεια, εἰ ἄρα τῶν δαιμόνων ἐστί, θελόν-
των ἀπασχολῆσαι με ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν. Ἐπειτα
δέ, εἰ ὄφειλον μνησθῆναι αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ πῶς
10 ἐν περισσοτέρῳ κινδύνῳ καὶ ἀμαρτήμασιν ὑπάρχων μεί-
ζοσιν ἐγώ; Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αἰτήσῃ περὶ τούτου;
Ἐὰν δὲ καὶ τινι τῶν πατέρων εἶπῃ μοι εἰπεῖν; εἰ μὴ τι καὶ
τὸν ἐμπαθῆ τὸ ὑπερέυχεσθαι τοῦ πλησίον γυμνάζει εἰς τὴν
ἀγάπην. Πῶς δοκιμάζεις, πάτερ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

15 **Ο**τι οὐδεὶς ὀφείλει ἀφιέναι τὸν ἴδιον νεκρὸν καὶ ἀπελθεῖν
κλαῦσαι τὸν ἄλλον, ἐδήλωσαν οἱ πατέρες τοῖς νεωτέ-
ροις. Τῶν τελείων γάρ ἐστι τὸ συμπαθῆσαι τῷ
πλησίον· νεωτέρῳ δὲ τὸ συμπαθῆσαι ἄλλῳ, χλεῦη δαιμόνων
ἐστίν· ἀνοήτως γὰρ κρίνει αὐτόν, ὡς κακῶς ἔχοντα καὶ κινδύ-
20 νεύοντα καὶ ἔχει ἑαυτὸν ὡς καλῶς ποιῶντα, ἀλλὰ μᾶλλον συμ-
φέρει ἀμεριμνήσαι ἀπ' αὐτοῦ. Κἂν γένηται μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ ἢ παρ' ἄλλων ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ, εἶπῃ· ὁ Θεὸς
ἐλεήσοι καὶ ἐμὲ καὶ αὐτόν'.

Ἀπὸ σαυτοῦ δὲ μὴ εἴπῃς τινὶ τῶν γερόντων εὐξασθαι ὑπέρ
25 τινος· τοῦτο γὰρ χρῆσθαι ἐστὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. Ἐὰν δὲ θέλῃς

δὲν θὰ γεμίσεις τὴν καρδιά σου μὲ τὴ φοβερὴ παρρησία ποὺ ὀδηγεῖ ὄλους τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ σὲ ἀπώλεια.

341

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ἀκούσω γιὰ κάποιον ὅτι βρίσκεται σὲ πόλεμο ἢ σὲ ἀρρώστια καὶ συμβεῖ νὰ τὸν συμπαθήσω, πρῶτα πὲς μου, ἄραγε αὐτὴ ἡ συμπάθεια εἶναι τῶν δαιμόνων ποὺ θέλουν νὰ μὲ ἀπασχολήσουν ἀπὸ τὶς δικές μου ἁμαρτίες; Ἐπειτα, μήπως ὀφείλα νὰ τὸν θυμᾶμαι στὴν προσευχή μου; Καὶ πῶς νὰ τὸ κάνω, ἀφοῦ ἐγὼ ζῶ μέσα σὲ περισσότερο κίνδυνο καὶ σὲ μεγαλύτερες ἁμαρτίες; Ἐὰν ὅμως μὲ παρακαλέσει καὶ ὁ ἀδελφός γι' αὐτό; Ἐὰν μοῦ πεῖ νὰ πῶ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσευχηθεῖ; Μήπως καὶ τὸ νὰ προσεύχεται κανεὶς γιὰ τὸν πλησίον γυμνάζει τὸν ἐμπαθὴ στὴν ἀγάπη; Ποιᾶ εἶναι ἡ γνώμη σου, πάτερ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Οἱ πατέρες ἐδήλωσαν στοὺς νεώτερους ὅτι κανένας δὲν πρέπει ν' ἀφήσει τὸν δικό του νεκρὸ νὰ πάει νὰ κλάψει τὸν ἄλλο. Διότι τῶν τελείων γνώρισμα εἶναι νὰ συμπαθοῦν τὸν πλησίον· γιὰ τὸν νεώτερο ὅμως τὸ νὰ συμπαθεῖ ἄλλον εἶναι χλεύασμα δαιμόνων· διότι τὸν κρίνει ἀνόητα ὅτι τάχα εἶναι ἄσχημα καὶ κινδυνεύει καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὅτι ἐνεργεῖ σωστά, ἀλλὰ μᾶλλον συμφέρει νὰ ἀμεριμνήσει ἀπέναντι σ' αὐτόν. Καὶ ἂν συμβεῖ νὰ τὸν θυμηθεῖ στὴν καρδιά του ἢ ἀκούσει ἀπὸ ἄλλους γι' αὐτόν, νὰ πεῖ· «εἶθε ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσει καὶ ἐμένα καὶ αὐτόν».

Ἀπὸ μόνος σου νὰ μὴ πεῖς σὲ κανένα ἀπὸ τοὺς γέροντες «προσευχῆσου γιὰ κάποιον»· διότι ἡ χρῆση αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀνήκει στὴ δική του ἐξουσία. Ἐὰν ὅμως θέλεις ν' ἀποφύγεις αὐτό, τοῦ ὑπενθυμίζεις ὅτι ὁ τάδε θλίβεται· ὁ γέροντας

τοῦτο φυγεῖν, ὑπομιμνήσκεις, ὅτι ὁ δεῖνα θλίβεται· καὶ ὁ γέρον ἀκούων πάντως εὐχεται ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦντος τῷ πνεύματι.

Ἐὰν δὲ εἶπη σοί τις εἰπεῖν τῷ γέροντι, εἶπε τὸν λόγον διὰ τὴν ἐντολήν· 'εὗξαι, πάτερ ὑπὲρ τοῦδε'. Ἐὰν δὲ εἶπη σοι, 'εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ', ὡσαύτως διὰ τὴν ἐντολήν· 'Κύριε, συγχώρησον ἡμῖν'· ἢ 'ὁ Θεός, βοήθησον ἡμῖν'· ἢ 'σκέπασον ἡμᾶς πρὸς τὸ πρᾶγμα'. Καὶ μὴ νομίσης καὶ ταύτην εἶναι ἐξουσίαν· ἠρώτησας γὰρ καὶ ἤκουσας εἰπεῖν. Τὸ συμπαθῆσαι δέ τιμι ὡς διὰ τὴν ἀγάπην, οὐπω ἤλθες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Ἐὰν ὀχλῆ σοι ὁ λογισμὸς 10 περὶ τινος, τότε ἐρωτᾶς καὶ ἀκούεις τὴν χρείαν.

Ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε, ἀδελφέ.

TMB'

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

Εἶπέ μοι, πάτερ, ἕως ποῦ ὀφείλει εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν.

15 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, ἄλλη ἀγάπη ἐστὶν ἢ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἄλλη ἢ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν. Τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν, οὐκ ἔχει τι βλαβε-
20 ρόν, οὐδὲ σαρκικόν· ἠσφαλισμένοι γάρ εἰσι τῷ πνευματικῷ φρονήματι. Καὶ εἴτε ἐν λόγοις εἴτε ἐν ἔργοις, σπουδάζουσι πάντοτε ὠφελῆσαι τοὺς νεωτέρους κατὰ πάντα· καὶ οὕτω ἀγαπῶν-
τες, οὐ σιωπῶσιν αὐτοῖς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἀλλὰ πυκνῶς ἐλέγχουσι καὶ παιδεύουσι τὰ τέκνα αὐτῶν. Πρὸς αὐτοὺς γὰρ εἵ-
25 ρηται, «ἐλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον»· ὡς πολλάκις ποιεῖ σοι ὁ ἀββᾶς σου, καὶ οὐ συνίεις ἐν οἷς ἐλέγχει σε καὶ ἐπιτιμᾷ καὶ παρακαλεῖ σε. Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην οὐ σιωπᾷ σου τὰ

τότε, ἀκούοντάς το, ὅπωςδήποτε προσεύχεται γι' αὐτὸν ποῦ ἀσθενεῖ μὲ τὸ πνεῦμα του.

Ἐὰν πάλι σοῦ πεῖ κάποιος νὰ πεῖς κάτι στὸ γέροντα, πὲς ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς τὸν λόγο· ‘πάτερ, προσευχήσου γι' αὐτόν’. Ἐὰν ὅμως σοῦ πεῖ, ‘προσευχήσου γιὰ μένα’, ὅμοια πὲς ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς· ‘Κύριε, συγχώρεσέ μας’, ἢ ‘Θεέ, βοήθησέ μας’, ἢ ‘φύλαξέ μας ἀπὸ τὸ πρᾶγμα’. Καὶ νὰ μὴ νομίσεις ὅτι καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐξουσία· διότι ἐρώτησες καὶ ἄκουσες τί νὰ πεῖς. Τὸ νὰ συμπαθήσεις ὅμως κάποιον ἀπὸ ἀγάπη, δὲν ἦλθες ἀκόμα σ' αὐτὸ τὸ μέτρο. Ἐὰν σὲ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμὸς γιὰ κάτι, τότε ἐρωτᾶς καὶ ἀκούεις τὴν ἀνάγκη.

Ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσει, ἀδελφέ.

342

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πὲς μου, πάτερ, μέχρι ποῦ ὀφείλει νὰ εἶναι τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὸν ἀδελφό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ἄλλη ἀγάπη εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους καὶ ἄλλη ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφούς τους. Τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους δὲν ἔχει τίποτε βλαβερό, οὔτε σαρκικό· διότι εἶναι ἀσφαλισμένοι μὲ τὸ πνευματικὸ φρόνημα. Καὶ φροντίζουν πάντοτε, εἴτε μὲ λόγια εἴτε μὲ ἔργα, νὰ ὠφελήσουν μὲ κάθε τρόπο τοὺς νεώτερους· καὶ ἀγαπώντας τους ἔτσι, δὲν ἀποσιωποῦν ἀπ' αὐτοὺς τὰ ἐλαττώματά τους, ἀλλὰ συχνὰ ἐλέγχουν καὶ παιδεύουν τὰ τέκνα τους. Διότι πρὸς αὐτοὺς ἔχει λεχθεῖ· «ἐλέγξε, ἐπιτίμησε, παρακάλεσε»⁸³· ὅπως πολλές φορές κάνει σὲ σένα ὁ ἀββᾶς σου καὶ δὲν καταλαβαίνεις σὲ ποιά σὲ ἐλέγχει, σὲ ἐπιτιμᾷ καὶ σὲ παρηγορεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ἀγάπη

83. Β' Τιμ. 4,2.

σφάλματα, φανεροῦται ὅτι πνευματικὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἢ πρὸς σέ· ἕκαστος δὲ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ.

Τὸ μέτρον οὖν τῆς τελείας ἀγάπης ἐστὶ, τὸ μετὰ τὴν ἀγάπην 5 ἣν ἔχει τις πρὸς τὸν Θεόν, ἀγαπᾷν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν. Ἡ δὲ νεότης ὀφείλει φυλάξαι ἐν πᾶσι· διὰ τάχους γὰρ ὑποσκελίζει τοὺς νεωτέρους ὁ διάβολος. Πρῶτον μὲν ἐν τῇ συντυχίᾳ ἄρχονται λαλεῖν ὡς δι' ὠφέλειαν ψυχῆς, τάχα δὲ οὐδὲ οὕτως· καὶ μετὰ τοῦτο εἰς ἄλλα μετατρέπονται, εἰς ἐρεθισμόν, εἰς 10 παρρησίαν, εἰς γέλωτα, εἰς καταλαλιὰν καὶ ἄλλα πολλὰ κακά· ὥστε πληρωθῆναι εἰς αὐτούς, ὅτι «ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε· ταῦτα πάντα ἐπάθετε εἰκῆ»· οὕτω γὰρ ἔρχονται οἱ νεώτεροι εἰς πτώσιν, ἐκ τοῦ ἀγαπᾷν ἀλλήλους ἀλόγως καὶ συνδιάγειν.

15 Τὸ δὲ μέτρον τῆς ἀγάπης αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους οὕτως ὀφείλει εἶναι· μὴ καταλαλεῖν ἀλλήλων, μὴ μισεῖν, μὴ ἐξουθενεῖν, μὴ ζητεῖν τὸ ἑαυτῶν· μὴ ἀγαπᾷν διὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος· μὴ διὰ τινὰ σωματικὴν ἐργασίαν· μὴ καθέζεσθαι μετ' ἀλλήλων χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης, διὰ τὸ μὴ ἐμπίπτειν εἰς τὴν παρρησίαν 20 τὴν ἀπόλλουσαν τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ καὶ ἀφιεῖσαν αὐτὸν ὡς ξύλον ξηρόν.

Ἔως ὧδέ ἐστὶ τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν νεωτέρων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἵνα ὡς φεῖδονται ἑαυτῶν διὰ τὴν παρρησίαν καὶ ἀργολογίαν, φεῖδονται καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τρέμοντες κα- 25 θεσθῆναι μετ' ἀλλήλων ἀκαίρως, ἵνα μὴ παγιδευθῶσι εἰς ταύτας τὰς παγίδας καὶ παγιδεύσωσι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, φοβούμενοι τὸν λέγοντα· «οὐαὶ τῷ ποτιζοντι τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν»· καὶ πάλιν· «φθείρουσιν ἧθη χρηστὰ ὁμιλίας κακαί».

30 Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

δὲν ἀποσιωπᾶ τὰ σφάλματά σου, φανερώνεται ὅτι ἡ ἀγάπη του πρὸς ἐσένα εἶναι πνευματική· ὁ καθένας ἀγαπᾶ τὸν πλησίον του ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο του.

Τὸ μέτρο λοιπὸν τῆς τέλει ἀγάπης εἶναι, μετὰ τὴν ἀγάπη πού ἔχει κανεὶς πρὸς τὸν Θεό, νὰ ἀγαπᾶ καὶ τὸν πλησίον του σὰν τὸν ἑαυτό του· ἡ νεότητα ὁμως πρέπει νὰ φυλάγεται σὲ κάθε περίπτωση· διότι ὁ διάβολος ὑποσκελίζει γρήγορα τοὺς νεώτερους. Πρῶτα, στὴ συνάντηση ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν τάχα γιὰ ὠφέλεια ψυχῆς, ἴσως μάλιστα οὔτε ἔτσι· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ στρέφονται σὲ ἄλλα, σὲ ἐρεθισμό, σὲ παρρησία, σὲ γέλωτα, σὲ καταλαλιὰ καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα κακά, ὥστε νὰ πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτοὺς τό, «ἐνῶ ἀρχίσατε πνευματικά, τώρα τελειώνετε σαρκικά· ὅλα αὐτᾶ τὰ πάθατε χωρὶς λόγο»⁸⁴· διότι ἔτσι ὀδηγοῦνται οἱ νεώτεροι σὲ πτώση, μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦν ἀλόγως ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ ζοῦν μαζί.

Τὸ μέτρο τῆς μεταξύ τους ἀγάπης πρέπει νὰ εἶναι αὐτό· νὰ μὴ καταλαλοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, νὰ μὴ μισοῦν, νὰ μὴ ἐξουθενώ- νουν, νὰ μὴ ζητοῦν τὰ δικά τους· νὰ μὴ ἀγαποῦν γιὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος, οὔτε γιὰ κάποια σωματικὴ ἐργασία· νὰ μὴ κάθονται μαζί χωρὶς μεγάλη ἀνάγκη, γιὰ νὰ μὴ πέσουν στὴν παρρη- σία πού καταστρέφει τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ καὶ τὸν ἀφήνει σὰν ξηρὸ ξύλο.

Μέχρις ἐδῶ εἶναι τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν νεωτέρων με- ταξύ τους καὶ γιὰ νὰ φυλάγουν καὶ τοὺς ἀδελφούς τους, ὅπως φυλάγουν τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὴν παρρησία καὶ ἀργολογία, τρέμοντας νὰ καθήσουν ἄκαιρα μαζί, γιὰ νὰ μὴ παγιδευθοῦν σ' αὐτὲς τὶς παγίδες καὶ παγιδεύσουν τοὺς ἀδελφούς τους, φοβού- μενοι ἐκεῖνον πού λέγει, «ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πού ποτίζει στὸν πλησίον του θολερὴ ἀνατροπή»⁸⁵· καὶ πάλι, «οἱ κακὲς συναναστροφές φθείρουν τὰ χρηστὰ ἤθη»⁸⁶.

Ἄδελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου.

84. Γαλ. 3,3.

85. Ἄββακ. 2,15.

86. Α' Κορ. 15,33.

ΤΜΓ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί ποιήσω, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ εἴαν
 αἰσθανθῶ ὅτι καὶ ἄλλος ἔχει τούτους, ἀεὶ λέγω· ὅτι ἴδου
 καὶ ἄλλοι κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά· καὶ πάλιν οὐκ ἔρ-
 5 χεταιί μοι κλαυθμὸς οὔτε κατάνυξις καὶ λέγει μοι ὁ λογι-
 σμὸς ὅτι 'ἐφ' ὅσον εἰμὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δύναμαι
 ταῦτα κτήσασθαι'. Ποίησον ἔλεος μετὰ τῆς ἀσθενείας μου
 καὶ εἶπέ μοι, πάτερ, πῶς σωθῶ ἐκ τούτων.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Τ**οὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ ἀκοῦσαι ἢ αἰσθανθῆ-
 ναι, ὅτι ἔχει τις τοιοῦτόν τι καὶ εἰπεῖν, ἴδου καὶ ἄλλοι
 κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά', ἀναθεμάτισον τοὺς κα-
 κοὺς λογισμοὺς καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶπέ, ὅτι 'βελτίων μού
 ἐστί καὶ ἀγιώτερος' καὶ παύεται ὁ λογισμὸς.

15 Περὶ δὲ τοῦ κλαυθμοῦ, εἴαν μὴ πυκτεύσης πρὸς τοὺς ἀν-
 θρώπους ὧν μετ' αὐτῶν, ἀγωνίσασθαι μὴ λαβεῖν παρρησίαν
 μετὰ τινος, ὁ κλαυθμὸς ἢ ἡ κατάνυξις οὐκ ἔρχεται. Καὶ εἴαν κατὰ
 δικαίωμα ποιήσωσί σε φυγεῖν τοὺς ἀδελφούς σου, τὸν ἀγῶνα
 καὶ τὸ στάδιον ποιοῦσί σε φυγεῖν. Ὡστε πύκτευσον νικῆσαι ὧν
 20 μετὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς αὐτοὺς παρρησίαν· φησὶ γὰρ ὁ
 Ἀπόστολος ὅτι καὶ «εἴαν τις ἀθλῆ, οὐ στεφανοῦται, εἴαν μὴ νομί-
 μως ἀθλήσῃ».

Ποίησον τὴν δύναμίν σου, ἀδελφέ, καὶ συνέρχεταιί σοι ὁ
 Θεὸς ἐν πᾶσι· μὴ ἐπιλάβῃ τοῦ φυλάξαι ταπεινώσιν καὶ ὑπακοὴν
 25 καὶ τὴν ὑποταγὴν, καὶ σῶζῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
 ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

343

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί νά κάνω, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπό ρυπαροὺς λογισμοὺς, καὶ ἐάν πληροφορηθῶ ὅτι καὶ ἄλλος ἔχει παρόμοιους, πάντοτε λέγω, ‘νά, καὶ οἱ ἄλλοι σκέφτονται τὰ κακὰ ὅπως καὶ ἐγώ’. Ἐπίσης δὲν μοῦ ἔρχεται κλαυθμὸς οὔτε κατάνυξη, καὶ ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει· ‘ἐφόσον εἶμαι μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν μπορῶ νά τ’ ἀποκτήσω αὐτά’. Δεῖξε ἔλεος πρὸς τὴν ἀσθένειά μου καὶ πὲς μου, πάτερ, πῶς θὰ σωθῶ ἀπὸ αὐτά.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ νά ἀκούσεις ἢ νά αἰσθανθεῖς, ὅτι μπορεῖ κανεὶς νά πεῖ κάτι τέτοιο, ‘νά, καὶ οἱ ἄλλοι σκέφτονται τὰ κακὰ σὰν ἐμένα’, ἀναθεμάτισε αὐτοὺς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ πὲς γιὰ τὸν ἀδελφό σου, ὅτι εἶναι καλῦτερος ἀπὸ μένα καὶ ἀγιώτερος, καὶ σταματᾶ ὁ λογισμὸς.

Γιὰ τὸν κλαυθμὸ, ἐάν δὲν παλαίψεις πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ζώντας μαζί μ’ αὐτοὺς, ἂν δὲν ἀγωνισθεῖς νά μὴ ἀποκτήσεις παρρησία μὲ κάποιον, δὲν ἔρχεται ὁ κλαυθμὸς ἢ ἡ κατάνυξη. Καὶ ἐάν σοῦ δώσουν ἐντολή ν’ ἀποφύγεις τοὺς ἀδελφούς σου, σὲ κάνουν νά ἀποφύγεις τὸν ἀγώνα καὶ τὸ στάδιο. Ἐπομένως ἀγωνίσου γιὰ νά νικήσεις, ζώντας μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν παρρησία πρὸς αὐτοὺς· διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «καὶ ἐάν κάποιος ἀγωνίζεται, δὲν στεφανώνεται, ἐάν δὲν ἀγωνισθεῖ νόμιμα»⁸⁷.

Βάλε ὅλη τὴ δύναμή σου, ἀδελφέ, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει σὲ ὅλα. Μὴ ξεχάσεις νά φυλάξεις τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή καὶ τὴν ὑποταγή καὶ θὰ σωθεῖς, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

ΤΜΑ'

Ἐρώτησις ἐτέρου.

Ἄλλος ἠρώτησεν; Ἀββᾶ, σωθῆναι θέλω καὶ οὐκ οἶδα
 τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι· 'τί κάθη
 ὧδε ἐν τῷ κοινοβίῳ, μηδὲν ποιῶν; ἄπελθε ἀλλαχοῦ'. Τί
 5 οὖν ὀφείλω ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων Γραφῶν,
 καὶ οἱ πατέρες τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ λέγειν,
 «ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς
 5 πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι». Ὡστε, εἰ θέλεις μὴ πλανη-
 θῆναι προφάσει ταπεινώσεως τοῦ ἀποστῆναι ὅθεν ἔχεις ὠφέ-
 λειαν, ἄνευ ἐρωτήσεως κατὰ πνευματικῶν πατέρων μηδὲν
 ποιήσης, καὶ οὐ πλανᾶσαι χάριτι Θεοῦ, «τοῦ πάντας ἀνθρώπους
 θέλοντος σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

ΤΜΕ'

15 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, 'ἐὰν ἀπέλθω πούποτε καὶ ἡσυ-
 χάσω, ἔρχομαι εἰς ἡσυχίαν τελείαν· χρεώστης γάρ εἰμι
 πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ θέλω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν.
 Πῶς οὖν ποιήσω, πάτερ;

20 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ χρεώστης ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ πρῶτον ἀποδῶ
 τὸ χρέος, ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃ, κἂν εἰς πόλιν, κἂν εἰς
 κώμην, ὅπου δ' ἂν καθήσῃ, χρεώστης ἐστί, καὶ οὐκ
 ἔχει ἐλευθερίαν ποῦ καθίσει μετὰ ἀναπαύσεως. Ἐὰν δὲ κο-

344

Ἑρώτηση ἄλλου.

Ἄλλος ἐρώτησε: Ἀββᾶ, θέλω νὰ σωθῶ καὶ δὲν γνωρίζω τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας· καὶ ὁ λογισμὸς μου λέγει· ‘τί κάθεται ἐδῶ στὸ κοινόβιο, χωρὶς νὰ κάνεις τίποτε; πήγαινε ἄλλου’. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ὁ Θεὸς μὲ τις θεῖες Γραφές καὶ οἱ πατέρες μᾶς ἔδωσαν τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, λέγοντας, «ἐρώτησε τὸν πατέρα σου καὶ θὰ σοῦ ἀναγγεῖλει, τοὺς μεγαλυτέρους σου καὶ θὰ σοῦ ποῦν»⁸⁸. Ὡστε, ἐὰν θέλεις νὰ μὴ πλανηθεῖς μὲ τὴν πρόφαση τῆς ταπεινώσεως γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ ὅπου ἔχεις ὠφέλεια, νὰ μὴ κάνεις τίποτε χωρὶς ἐρώτηση στοὺς πνευματικὸς πατέρες, καὶ δὲν θὰ πλανηθεῖς μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, «ποὺ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»⁸⁹.

345

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὁ λογισμὸς μου λέγει, ὅτι ἐὰν ἀπομακρυνθῶ κάπου καὶ ἡσυχάσω, φθάνω σὲ τέλεια ἡσυχία· διότι εἶμαι χρεώστης πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ θέλω νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ αὐτές. Τί νὰ κάνω λοιπὸν, πάτερ;

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ χρεωστᾶ, ἐὰν δὲν ἀποδώσει πρῶτα τὸ χρέος, ὅπου καὶ ἂν ἀπομακρυνθεῖ, εἴτε σὲ πόλη, εἴτε σὲ χωριό, ὅπου κι ἂν καθήσει, εἶναι χρεώστης καὶ δὲν ἔχει ἐλευθερία, ὥστε νὰ καθήσει μὲ ἀνάπαυση.

89. Β' Τιμ 2,4.

πιάση πρῶτον ἀπὸ τῶν ὄνειδισμῶν τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνε-
ται, καὶ τότε ὅθεν δήποτε ἀποδίδωσι τὸ χρέος, καὶ ὅτε ἐλευθε-
ρωθῆ, τότε μετὰ θάρρους καὶ πολλῆς παρρησίας δύναται δημο-
σιεῦσαι ἢ καθίσει ὅπου θέλει. Ἐὰν οὖν ὁ ἄνθρωπος ποιήσῃ τὴν
5 δύναμιν αὐτοῦ βαστάξαι ὑβρεις καὶ ὄνειδισμούς, ἀτιμίας τε καὶ
ζημίας διὰ τὰς πεπραγμένας αὐτῷ ἁμαρτίας, τὴν ταπείνωσιν
μανθάνει καὶ τὸν κόπον, καὶ συγχωροῦνται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι
αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν
κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου».

10 Κατανόησον δὲ ὅτι πρὸ τοῦ σταυροῦ πόσας ὑβρεις καὶ ὄνει-
δισμοὺς ὑπέμεινεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστός, καὶ μετὰ ταῦτα
ἦλθεν εἰς τὸν σταυρόν· οὕτως οὐ δύναται τις ἐλθεῖν εἰς ἡσυχίαν
τελείαν ἐγκάρπως καὶ κατάπαυσιν ἀγίαν τῆς τελειότητος, ἐὰν
μὴ πρῶτον συμπάθῃ τῷ Χριστῷ καὶ ὑπενέγκαι πάντα τὰ παθή-
15 ματα αὐτοῦ, μνημονεύων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι «ἐὰν
συμπάσχωμεν αὐτῷ, καὶ συνδοξασθῶμεν». Μὴ οὖν πλανηθῆς·
ἄλλη γὰρ σωτηρίας ὁδὸς οὐκ ἔστι πλὴν ταύτης.

Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα, καθὼς
φησιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, θεμελιώσῃ σου τὴν οἰκοδομὴν ἐπὶ τὴν
20 στερεὰν πέτραν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός.

TMS'

Αἴτησις πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἄδελφὸς παρεκάλεσε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἐλεήσῃ με ὁ Θεός, ὅτι ταλαίπωρός
εἰμι.

Ἐὰν κοπιᾷσει πρῶτα ἀπὸ τοὺς ὄνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ντρέπεται, καὶ τότε ἀπὸ ὅπουδῆποτε ἀποδίδει τὸ χρέος, καὶ ὅταν ἐλευθερωθεῖ, τότε μὲ θάρρος καὶ πολλῇ παρρησίᾳ μπορεῖ νὰ ἐμφανισθεῖ δημόσια ἢ νὰ καθίσει ὅπου θέλει. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος βάλει τὰ δυνατὰ του νὰ βαστάξει ὕβρεις καὶ ὄνειδισμοὺς καὶ ἀτιμίες καὶ ζημίες γιὰ τὶς ἁμαρτίες ποὺ ἔχουνπραχθεῖ ἀπὸ αὐτόν, μαθαίνει τὴν ταπείνωσιν καὶ τὸν κόπο καὶ τοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες του σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ: «δὲς τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»⁹⁰.

Σκέψου πρὶν ἀπὸ τὸ σταυρὸ πόσες ὕβρεις καὶ ὄνειδισμοὺς ὑπέμεινε ὁ Δεσπότης μας Χριστός, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἦλθε στὸ σταυρὸ. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ φθάσει πραγματικὰ στὴν τέλεια ἡσυχία καὶ στὴν ἀγία κατάπαυση τῆς τελειότητος, ἐὰν πρῶτα δὲν πάθει μαζί μὲ τὸν Χριστὸ καὶ δὲν ὑποφέρει ὅλα τὰ παθήματά του, ἐνθυμοῦμενος τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει, «ἐὰν πάσχουμε μαζί μ' αὐτόν, καὶ θὰ δοξασθοῦμε μαζί μ' αὐτόν»⁹¹. Μὴ πλανηθεῖς λοιπὸν· διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς σωτηρίας ἐκτὸς ἀπὸ αὐτήν.

Εἶθε νὰ ἔλθει μαζί σου ὁ Κύριος σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, γιὰ νὰ θεμελιώσῃ, ὅπως λέγει στὸ Εὐαγγέλιο, τὴν οἰκοδομὴ σου πάνω σὲ σταθερὴ πέτρα, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστός.

346

Παράκληση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Κάποιος ἀδελφὸς παρακάλεσε τὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

‘Προσευχῆσου γιὰ μένα, ὥστε νὰ μὲ ἐλεήσῃ ὁ Θεός, διότι εἶμαι ταλαίπωρος’.

90. Ψαλμ. 24,18.

91. Ρωμ. 8,17.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο θέλων ἐλεηθῆναι, φυλαξάτω τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ οὐ πίπτει εἰς παρακοήν· καὶ ὁ μὴ πίπτων εἰς παρακοήν, ἐλεεῖται καὶ σώζεται χάριτι 5 Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐπεὶ ὁ τοιοῦτος τῷ λογισμῷ λέγει, ἔγὼ καὶ ὁ Θεὸς μόνοι ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐὰν μὴ ποιήσω αὐτοῦ τὸ θέλημα οὐκ αὐτοῦ εὐρίσκομαι, ἀλλὰ τοῦ ἀλλοτρίου, καὶ προσδοκῆσει τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ σώματος καθ' 10 ἡμέραν καὶ πῶς ἔχει ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ταχέως κρατεῖ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

TMZ'

Αἴτησις πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἄδελφός ἐμπεσὼν εἰς πειρασμόν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ κουφισθείς, ἀνήγγειλεν εὐχαριστῶν αὐτῷ, ἅμα δὲ αἰτῶν καὶ περὶ τῆς συμβάσεως 15 αὐτῷ κεφαλαλγίας καὶ τοῦ φωτισθῆναι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α δελφέ, προσέχωμεν ἑαυτοῖς κατὰ φόβον Θεοῦ, καὶ ἐὰν ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν 20 κουφίσῃ πόλεμον ἀφ' ἡμῶν, μηδὲ οὕτως ἀμελήσωμεν· πολλοὶ γὰρ κουφισθέντες ἠμέλησαν ἑαυτῶν καὶ ἤλθον κατακέφαλα. Ἀλλά, κουφισθέντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, πόθεν ἡμᾶς ἐρρύσατο, καὶ μείνωμεν ἐν τῇ δεήσει τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, μηδὲ ἐν ἄλλοις. Ἐὰν φάγη τις προσφάγιον 25 καὶ βλαβῆ εἰς τὸν στόμαχον αὐτοῦ ἢ εἰς τὴν σπλῆνα ἢ εἰς τὸ ἥπαρ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τέχνης τοῦ ἱατροῦ θεραπευθῆ, οὐκ ἔτι ἀμελεῖ ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ εἰς χεῖρονα ἔλθῃ, μνημονεύων τοῦ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού θέλει νά ἐλεηθεῖ, ἄς φυλάξει τήν ἐντολή νά μὴ φάγει ἀπὸ τὸ ξύλο, καὶ δὲν θὰ πέσει σὲ παρακοή· καὶ ὅποιος δὲν πέφτει σὲ παρακοή, ἐλεεῖται καὶ σώζεται μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας. Ἐπειδὴ αὐτὸς λέγει μὲ τὸ λογισμό, ‘ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς εἴμαστε μόνοι στὸν κόσμο, καὶ ἐὰν δὲν κάνω τὸ θέλημά του, δὲν θὰ εἶμαι ἄνθρωπος αὐτοῦ ἀλλὰ τοῦ ξένου’, θὰ περιμένει κάθε μέρα τὴν ἐξοδὸ τοῦ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ πῶς νά συναντήσῃ τὸ Θεό· ἔτσι βαδίζει γρήγορα τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας.

347

Παράκληση πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἄδελφός πού ἔπενε σὲ πειρασμό καὶ ζήτησε προσευχὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα καὶ ἀνακουφίσθηκε, τοῦ ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του· συγχρόνως τὸν παρακάλεσε καὶ γιὰ τὸν πονοκέφαλο πού τοῦ συνέβηκε, καθὼς καὶ νά φωτισθεῖ ἡ καρδιά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, νά προσέχουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐὰν ὁ εὐσπλαγχνός Θεὸς κατὰ τὴ φιλανθρωπία του μᾶς ἀνακουφίσει τὸν πόλεμο, οὔτε τότε νά ἀμελήσουμε· διότι πολλοὶ πού ἀνακουφίσθηκαν ἀμέλησαν τὸν ἑαυτό τους καὶ ἔπεσαν κατακέφαλα. Ἀλλά, ἀφοῦ ἀνακουφισθοῦμε, νά εὐχαριστήσουμε τὸ Θεό, ἐπειδὴ μᾶς προστάτευσε, καὶ νά μείνουμε στὴ δέηση, γιὰ νά μὴ πέσουμε στὰ ἴδια πάθη, οὔτε σὲ ἄλλα. Ἐὰν φάγει κάποιος φαγητὸ καὶ ὑποστεῖ βλάβη στὸ στομάχι του ἢ στὴ σπλήνα ἢ στὸ ἥπαρ καὶ μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴν τέχνη τοῦ γιατροῦ θεραπευθεῖ, δὲν ἀμελεῖ πιά τὸν ἑαυτό του γιὰ νά μὴ ὀδηγηθεῖ σὲ χειρότερα, ἐνθυμούμενος

κινδύνου εκείνου, ὡς καὶ ὁ Κύριος εἶπε τῷ θεραπευθέντι παρ' αὐτοῦ· «ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τι πάθης».

Ἄδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶται καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρή-
5 νης αἰεὶ μελετῶσι τὴν τέχνην τοῦ πολέμου· οὐ συγχωρεῖται γὰρ ὁ
στρατιώτης μελετῆσαι ἐν καιρῷ πολέμου εὐχερῶς τὰ τοῦ πολέ-
μου. Εἴρηται γάρ, «ἠτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἔταράχθην». Ὅλως
οὖν μὴ λάβης παρρησίαν μεθ' οὗ ἐπειράσθης πάθους, μηδὲ μετ'
ἄλλου· οἱ πατέρες γὰρ ἔλεγον περὶ αὐτῆς, ὅτι ἀπολεῖ τοὺς καρ-
10 ποὺς τοῦ μοναχοῦ· οὐ δύναται οὖν ὁ ἄνθρωπος ἀμεριμνήσαι
περὶ τὸν πόλεμον ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ἵνα μὴ ἔλθῃ κάτω πα-
γιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πανούργου ἐχθροῦ, ὃν καταργήσοι ἀφ' ἡμῶν ὁ
Κύριος, διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μιμνήσκου,
ὅτι εἶπε γέρων, 'ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν
15 καινὴν, οὐ δύναται ἀμεριμνήσαι'.

Περὶ δὲ τῆς κεφαλαλγίας πυκτεῦσαι ὀφείλει τις, τοῦ μὴ
χαυνῶσαι ἑαυτόν, καὶ βοηθεῖται. Εὐρῶν γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ἑαυ-
τοῦ μαθητὰς χαυνωθέντας, εἶπεν αὐτοῖς· «γρηγορεῖτε καὶ προσ-
εὔχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».

20 Τέκνον, ὁ φωτίσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, φωτίσει
τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, τοῦ συνιέναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ
συμφέρον, καὶ ὁ τῶν δυνάμεων Θεὸς ἐνδυναμῶσαι σε καὶ
στηρίζαι σε τῇ τελείᾳ πίστει, ὁ εἰπὼν «πάντα δυνατὰ τῷ πι-
στεύοντι». Καὶ ἴδοιμί σε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σωζομένων, διὰ τῆς
25 χάριτος τοῦ προστάτου τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ
δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΜΗ'

Ἄδελφός κοσμικός τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος, γέρων ὢν καὶ

92. Ἰω. 5,15.

93. Ψαλμ. 18,60.

ἐκεῖνον τὸν κίνδυνο, ὅπως καὶ ὁ Κύριος εἶπε σ' ἐκεῖνον ποῦ θε-
ραπεύθηκε ἀπὸ αὐτόν· «πρόσεχε, ἔχεις γίνει υἱ γιγῆς· μὴ ἀμαρτάνεις
πιά, γιὰ νὰ μὴ πάθεις τίποτε χειρότερο»⁹².

Ἄδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶτες καὶ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης
πάντοτε μελετοῦν τὴν τέχνη τοῦ πολέμου· διότι δὲν εὐκαιρεῖ ὁ
στρατιώτης νὰ μελετήσῃ μὲ εὐχέρεια σὲ καιρὸ πολέμου τὰ
σχετικὰ μὲ τὸν πόλεμο. Διότι ἔχει λεχθεῖ· «έτοιμάσθηκα, καὶ
δὲν ταραχθήκα»⁹³. Μὴ λάβεις λοιπὸν καθόλου παρρησία ἀπὸ τὸ
πάθος μὲ τὸ ὁποῖο πειράχθηκες οὔτε ἀπὸ ἄλλο· διότι οἱ πατέρες
ἔλεγαν γιὰ τὴν παρρησία, ὅτι καταστρέφει τοὺς καρποὺς τοῦ
μοναχοῦ. Δὲν μπορεῖ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀμεριμνήσῃ γιὰ
τὸν πόλεμο μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, γιὰ νὰ μὴ πέσει κάτω
παγιδευμένος ἀπὸ τὸν πανοῦργο ἐχθρό, τὸν ὁποῖο εἶθε νὰ κα-
ταργήσῃ ἀπὸ μᾶς ὁ Κύριος μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ στόματός του.
Θυμήσου, ὅτι ὁ γέροντας εἶπε, 'ἐάν ὁ ἄνθρωπος κάνει καινούργιο
οὐρανὸ καὶ καινούργια γῆ, δὲν μπορεῖ νὰ ἀμεριμνήσῃ'.

Σχετικὰ μὲ τὸν πονοκέφαλο, ὀφείλει νὰ ἀγωνισθεῖ κανεὶς,
ὥστε νὰ μὴ χανωθεῖ, καὶ θὰ βοηθηθεῖ. Διότι, ὅταν ὁ Κύριος
βρῆκε τοὺς μαθητὲς του χανωμένους, τοὺς εἶπε· «ἐπαγρυπνεῖτε
καὶ προσευχηθεῖτε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁹⁴.

Τέκνο μου, ἐκεῖνος ποῦ φώτισε τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, εἶθε
νὰ φωτίσῃ τὰ μάτια τῆς καρδιάς σου γιὰ νὰ καταλάβεις τὸ ἀγα-
θὸ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων εἶθε νὰ σὲ ἐνδυ-
ναμώσῃ καὶ νὰ σὲ στηρίξῃ στὴν τέλεια πίστη, αὐτὸς ποῦ εἶπε,
«ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' ἐκεῖνον ποῦ πιστεῦει»⁹⁵. Καὶ εἶθε νὰ σὲ
δῶ στὴ χώρα τῶν σωζομένων, μὲ τὴ χάρη τοῦ προστάτη τῶν
ψυχῶν μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς
αἰῶνες. Γένοιτο.

348

Ἄδελφός κοσμικός τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα, ποῦ ἦταν καὶ ὁ

94. Ματθ. 26,41.

95. Μάρκ. 9,23.

αὐτός, ἔπεμψεν αἰτῶν αὐτῷ συντυχεῖν. Ὁ δὲ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ ταῦτα.

Ἔγὼ ἀδελφὸν τὸν Ἰησοῦν ἔχω· ἐὰν δὲ καταφρονήσας τοῦ κόσμου γένη μοναχός, τότε ἀδελφός μου εἶ.

5 Ταῦτα ἀκούσας μετὰ πολλοῦ κλαυθμοῦ ἀνεχώρησε. Καὶ μετὰ τινα χρόνον ἐλθὼν ἀπετάξατο ἐκεῖ, καὶ ἀσθενεῖα σώματος περιπεσὼν καὶ ὑδρωπιάσας, ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν Γέροντα περὶ τοῦ πάθους.

Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ταῦτα.

10 **Η** ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἤλθέ σοι, ἀλλ' ἦ ἵνα μὴ ἀπέλθης ἄκαρπος πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν οὖν ὑπομείνης καὶ εὐχαριστήσης, ἀντὶ πολιτείας λογίζεται σοι, ὅτι οὐκ ἐχρόνισας ἐν τῷ σχήματι τῷ μοναχικῷ. Καὶ ἐκ μέρους δὲ ἡ θλιψις αὕτη ἐγένετό σοι, ὅτι ἐψήφισάς με τὸν μηδὲν ὄντα, καὶ σαυτόν·
15 ἐμὲ μὲν ὡς μέγαν, σαυτόν δὲ ὡς ἀδελφὸν τοιοῦτου ἀνθρώπου, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι τέκνα ἐσμὲν τῆς παραβάσεως Ἀδάμ· καὶ γῆ ἐσμὲν καὶ σποδός.

Εὐχαρίστησον οὖν τῷ Θεῷ τῷ ἐνεγκόντι σε εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Εἰ εἶχομεν δὲ τὴν ταπεινώσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶχομεν εἰπεῖν· «τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» καὶ τὰ ἐξῆς.

ΤΜΘ'

Ἀδελφός ἀκούσας παρά τινος ἀδελφοῦ περὶ πολέμου, συνεβούλευσεν αὐτῷ ὡς ἠδυνήθη τὰ εἰς ὠφέλειαν, μὴ φθάσας εἰς τοιοῦτον μέτρον. Καὶ εὐθέως ἤλθεν ὁ πόλεμος ἐπάνω αὐ-

ἴδιος γέροντας, ἔστειλε καὶ ζήτησε νὰ τὸν συναντήσει. Καὶ ὁ γέροντας τοῦ δήλωσε αὐτά.

Ἐγὼ ἔχω ἀδελφὸ τὸν Ἰησοῦ· ἐὰν ὁμως ἔγινες μοναχός, περιφρονώντας τὸν κόσμον, τότε εἶσαι ἀδελφός μου.

Ἀφοῦ ἄκουσε αὐτὰ μὲ πολὺ κλάμα ἔφυγε. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἦλθε ἐκεῖ καὶ ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμον· καὶ ἐπειδὴ ἔπεσε σὲ ἀσθένεια σώματος καὶ ἔπαθε ὕδρωπα, ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τὸν Γέροντα γιὰ τὸ πάθος.

Αὐτὸς ἀπάντησε αὐτά.

Η ἀσθένεια αὐτὴ δὲν σοῦ ἦλθε γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, παρὰ γιὰ νὰ μὴ φύγεις ἄκαρπος πρὸς τὸ Θεό. Ἐὰν λοιπὸν τὴν ὑπομείνεις καὶ εὐχαριστήσεις τὸ Θεό, θὰ σοῦ ὑπολογισθεῖ σὰν μοναχικὴ ζωὴ, διότι δὲν ἔζησες πολὺ χρόνον στὸ μοναχικὸ σχῆμα. Καὶ ἡ θλίψη αὐτὴ σοῦ ἔγινε ἀπὸ μία αἰτία, διότι λογάριασες ἐμένα ποὺ δὲν εἶμαι τίποτε καὶ τὸν ἑαυτό σου· ἐμένα σὰν τάχα μεγάλο, καὶ τὸν ἑαυτό σου σὰν ἀδελφὸ τέτοιου ἀνθρώπου, καὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι εἴμαστε τέκνα τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ, χῶμα καὶ στάχτη.

Εὐχαρίστησε λοιπὸν τὸ Θεὸ ποὺ σὲ ἔφερε σ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν· ἐὰν εἶχαμε τὴν ταπείνωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε· «ποιὰ εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιὰ εἶναι τὰ ἀδέλφιά μου;»⁹⁶ καὶ τὰ ἐξῆς.

349

Κάποιος ἀδελφός, ὅταν ἄκουσε ἀπὸ ἄλλον ἀδελφὸ γιὰ πόλεμον, τὸν συμβούλεψε ὅπως μπορούσε, ἐκεῖνα ποὺ φέρουν ὠφέλεια, ἂν καὶ δὲν ἔφθασε σὲ τέτοιο μέτρο. Καὶ ἀμέσως ἦλθε ὁ πόλεμος ἐπάνω του. Μόλις κατάλαβε τὸν ἑαυτό

96. Ματθ. 12,48.

τοῦ. Καὶ ὡς οἶδεν ἑαυτὸν βαρούμενον καὶ ἔγνω ὅτι τοῦτο ἐπέστη ἐκ τοῦ μὴ ὁμολογῆσαι τῷ ἀδελφῷ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, καὶ ὅτι τοὺς πατέρας δεῖ μᾶλλον ἐρωτᾶν, ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα τῷ ἄλλῳ γέροντι.

5 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός, ἀλλ' ἢ ἵνα μέμψηται ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἃ ἐλάλησε, καὶ συγχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός· καὶ εὐθέως ἐκουφίσθη ἐκ τοῦ πολέμου ὁ ἀδελφός καὶ ηὐχαρίστησε τῷ Θεῷ.

ΤΝ'

10 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν πρόκεινται δύο πράγματα ἐπιζήμια τῇ ψυχῇ, καὶ ἀνάγκη πάντως ἐνὶ αὐτῶν περιπεσεῖν, τί δεῖ ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ν συγκρίσει δύο βλαβερῶν, δεῖ τὸ ἕλαττον ἐπιλέξασθαι. Γράφει γὰρ εἰς τοὺς πατέρας, ὅτι Ἔλθε τις αἰτήσασθαι κέρμα παρά τινος, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, εἰπὼν ὅτι 'οὐκ ἔχω δοῦναι σοι' καὶ ἐρωτηθεὶς μετὰ ταῦτα διὰ τί οὐκ ἔδωκεν, εἶπεν· ὅτι 'εἰ ἔδωκα, βλάβη ἦν ψυχῆς· καὶ ἐπελεξάμην παραβῆναι μίαν ἐντολῆν, καὶ μὴ τελείως τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι'.

ΤΝΑ'

Ἐρώτησις πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀδελφός τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ προκόπτων, ἐδήλωσε τῷ μεγάλῳ Γέροντι λέγων· 'εἶπέ μοι, ἀββᾶ, λόγον, ὅτι θλίβομαι'.

του νὰ βαρύνεται καὶ γνῶρισε ὅτι τὸ ἔπαθε αὐτὸ ἐπειδὴ δὲν ὁμολόγησε στὸν ἀδελφὸ τὴ δική του ἀσθένεια, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐρωτᾷ μᾶλλον τοὺς πατέρες, ἀνέφερε τὸ πρᾶγμα στὸν ἄλλο γέροντα.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός, παρὰ νὰ κατηγορήσει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ γι' αὐτὰ ποὺ εἶπε, καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν συγχωρήσει. Καὶ ἀμέσως ἀνακουφίσθηκε ἀπὸ τὸν πόλεμο ὁ ἀδελφὸς καὶ εὐχαρίστησε τὸ Θεό.

350

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ὑπάρχουν δύο πράγματα ἐπιζήμια στὴν ψυχὴ καὶ εἶναι ἀναγκασμένη νὰ πέσει στὸ ἓνα ἀπὸ αὐτά, τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Σὲ σύγκριση δύο βλαβερῶν πραγμάτων πρέπει νὰ διαλέξεις τὸ λιγότερο βλαβερό. Διότι γράφει στὸ Πατερικό, ὅτι ἦλθε κάποιος νὰ ζητήσῃ νόμισμα ἀπὸ κάποιον καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε, λέγοντάς του, 'δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω'. Καὶ ὅταν ἐρωτήθηκε στὴ συνέχεια, γιατί δὲν τοῦ ἔδωσε, εἶπε· 'διότι, ἔὰν τοῦ ἔδιναι, θὰ ἦταν βλάβη γιὰ τὴν ψυχὴ του· καὶ διάλεξα νὰ παραβῶ μία ἐντολὴ καὶ νὰ μὴ χάσει τελείως τὴν ψυχὴ του.

351

Ἐρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἐνας ἀδελφὸς ποὺ πρόκοβε στὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴ, ἐδήλωσε στὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας· 'πές μου, ἀββᾶ, λόγο, διότι θλίβομαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος καταλαβὼν τὴν δύναμιν ἔγραφε λέγων· «ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὰς ἐπαγγελίας». Ὁ θέλων οὖν συναναβῆναι εἰς τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει συγκοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ ἀεὶ ἔχειν τὴν εἰρήνην. *Κἀγὼ σοι λέγω· ὑπέκτευσον εὐχαριστίαν κτήσασθαι εἰς πάντα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, καὶ τότε εὐρίσκεις τὴν ἀνάπαυσιν.*

TNB'

10 Ἐρώτησις

Τί ποιήσω τὸν βόρβορον ὃν ἔχω, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν λήθην, ὅτι θλίβουσί με δεινῶς;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο ἔχων τὸν βόρβορον εἰς ἑαυτὸν, εἰκότως ρίπτει ἑαυτὸν
 15 ὅτε θέλει· ὁ δὲ πεπηγμένος εἰς τὸν βόρβορον, κόπῳ πολλῶ ἀνασπᾶ ἑαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ· χειρὸν δὲ ἐστὶ τὸ πεπῆχθαι, παρὰ τὸ ἔχειν αὐτόν.

*Περὶ δὲ τοῦ δικαιώματος, κακία οὐδέποτε ἀναιρεῖ κακίαν. Μιμνήσκου οὖν, ὅτι τὸ δικαίωμα οὐ δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ
 20 ἀναπαύη.*

Περὶ δὲ τῆς λήθης, δύο λῆθαί εἰσὶ, μία τῇ μία ἀντιτάσσεται· ὁ φθάνων οὖν ἐπιλαθέσθαι φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ, οὐ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἀπέκτησε τὴ δύναμη τῆς ὑπομονῆς, ἔγραφε αὐτὰ τὰ λόγια· «ἔχετε ἀνάγκη ὑπομονῆς, γιὰ νὰ ἀποκτήσετε τὶς ἐπαγγελίες, ἀφοῦ κά-νετε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»⁹⁷. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ ἀνεβεῖ στὸ σταυρὸ μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, ὀφείλει νὰ γίνεи συγκοινωνὸς τῶν παθημάτων του καὶ νὰ ἔχει πάντα τὴν εἰρήνη. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω· ἄγωνίσου ν' ἀποκτήσεις εὐχαριστία σὲ ὅλα καὶ ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου θὰ σὲ ἐπισκιάσει καὶ τότε θὰ βρεῖς τὴν ἀνάπαυ-ση.

352

Ἑρώτηση

Τί νὰ κάνω μὲ τὸν βόρβορο ποὺ ἔχω καὶ τὴν αὐτοδικαίω-ση καὶ τὴ λησμοσύνη, ποὺ μὲ στενοχωροῦν φοβερά;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ποιος ἔχει τὸν βόρβορο μέσα του, εὐκολα ρίχνει τὸν ἑαυτό του ὅταν θέλει· ὅποιος ὅμως εἶναι βουτηγμένος στὸ βόρβορο, μὲ πολὺν κόπο βγάζει τὸν ἑαυτό του ἀπ' αὐτόν· εἶναι χειρότερο τὸ νὰ εἶσαι βουτηγμένος σ' αὐτόν, παρὰ νὰ τὸν ἔχεις μέσα σου.

Σχετικὰ μὲ τὴν αὐτοδικαίωση, ἡ κακία ποτὲ δὲν ἀναιρεῖ τὴν κακία. Θυμήσου ὅτι τὸ δικαίωμα δὲν δικαιώνει τὸν ἄνθρω-πο καὶ ἀναπαύσου.

Ὅσο γιὰ τὴ λησμοσύνη, ὑπάρχουν δύο λησμοσύνες καὶ ἡ μία ἀντιτάσσεται στὴν ἄλλη· ὅποιος λοιπὸν φθάνει νὰ ξεχᾶσει νὰ φάγει τὸν ἄρτο του ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ στεναγμοῦ του, δὲν κα-τακυριεύεται ἀπὸ τὴν λησμοσύνη τοῦ ἐχθροῦ.

97. Ἐβρ. 10,36.

ΤΝΓ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πρόσθες ἔλεος καὶ ἀνάσπασόν με ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ λέοντος, ὅτι κατέπιέ με, καὶ οἰκτείρησον τὴν ψυχὴν μου ὡς Θεὸς ἄνω· ὑμῖν γὰρ ἐδόθη ἡ ἐξουσία· ὅτι «εἴ τι ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ», καὶ μὴ ἐάσης τὴν ψυχὴν μου εἰς τὴν γέενναν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ εἶπέ μοι λόγον κατὰ δύναμιν, ἵνα κοινωνὸς γένωμαι τοῦ κόπου σου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

10 **Α**ὐτὸς ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ἀγιαῖσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς καὶ ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου τηρηθεῖη. Παρακλητικώτερον τοῦ λόγου τούτου τοῦ Ἀποστόλου τί εἶχόν σοι πέμψαι; Ἡ ἐγράφη σοι παρ' ἐμοῦ σπούδασον κτήσασθαι· καὶ 15 γὰρ ἐγὼ πλεῖόν σου κοπιῶ· δεόμενος τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσης εἰς αὐτά. Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ· ὅτι, καθὼς οἶδας, τὴν ψυχὴν μου ἠδέεως ὑπερτίθημί σου, καὶ ἡ δέησίς μου ὑπὲρ σοῦ ἀδιάλειπτός ἐστιν.

ΤΝΔ'

Ἐρώτησις ἄλλου.

20 Ἄδελφός ἀποστελλόμενος εἰς ἀπόκρισιν τοῦ κοινοβίου, ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, 'εἰ ὀφείλει καλούμενος ὑπὸ ἀγαπητῶν συνεσθίειν γυναιξί'. Καὶ ἀπεκρίνατο ὁ γέρον, 'μὴ συνεσθίειν αὐταῖς ὄλως'. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· 'καὶ πόθεν οἶδα ὅτε καλοῦμαι ὑπό τινος, εἰ μέλλει ἤξειν γυνὴ 25 συμφαγεῖν ἡμῖν, ἵνα μὴ ἀπέλθω;'

353

Παράκληση τοῦ ἰδίου.

Πρόσθεσε ἔλεος καὶ βγάλε με ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ λιονταριοῦ, διότι μὲ κατάπιε, καὶ λυπήσου τὴν ψυχὴ μου, ὅπως ὁ ἐπουράνιος Θεός. Διότι ἡ ἐξουσία δόθηκε σὲ σᾶς· ἐὰν λύσετε κάτι πάνω στὴ γῆ, θὰ εἶναι λυμένο στὸν οὐρανό, καὶ μὴ ἀφήσεις τὴν ψυχὴ μου στὴν κόλαση, γιὰ νὰ μὴ πεθάνει στὴν ἁμαρτία. Καὶ πές μου λόγο κατὰ δύναμη, γιὰ νὰ γίνω κοινωνὸς τοῦ κόπου σου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Θεὸς τῆς εἰρήνης, εἶθε νὰ σᾶς ἀγιάσει ὅλους καὶ εἶθε νὰ τηρηθεῖ ὀλόκληρο τὸ πνεῦμα σας καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμεμπτα στὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Τί θὰ μπορούσα νὰ σοῦ στείλω παρακλητικώτερο ἀπὸ αὐτὸν τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου; Φρόντισε ν' ἀποκτήσεις ὅσα σοῦ γράφηκαν ἀπὸ μένα· διότι καὶ ἐγὼ θὰ κοπιᾶσω περισσότερο ἀπὸ σένα, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νύχτα καὶ μέρα μέχρι νὰ φθάσεις σ' αὐτά. Μάθε καὶ αὐτό, ἀδελφέ· ὅτι, ὅπως γνωρίζεις, προσφέρω μὲ εὐχαρίστηση τὴν ψυχὴ μου γιὰ σένα, καὶ ἡ δέησή μου γιὰ σένα εἶναι ἀδιάλειπτη.

354

Ἐρώτηση ἄλλου.

Ἀδελφὸς ποὺ στάλθηκε γιὰ ὑπόθεση τοῦ κοινοβίου ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, ἐὰν πρέπει, ὅταν καλεῖται ἀπὸ ἀγαπητὰ πρόσωπα, νὰ τρῶγει μαζί μὲ γυναῖκες. Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε, 'νὰ μὴ τρῶγει καθόλου μαζί μ' αὐτές'. Καὶ ὁ ἀδελφὸς εἶπε: 'Καὶ πῶς θὰ τὸ μάθω, ὅταν καλοῦμαι ἀπὸ κάποιον, ἂν πρόκειται νὰ ἔλθει γυναῖκα νὰ φάγει μαζί μας, γιὰ νὰ μὴ μεταβῶ;

Ἀπόκρισις

Καὶ εἶπεν ὁ γέρων, 'ἐρώτησον τὸν καλοῦντά σε, εἴ ἔστιν ἐκεῖ γυνή· καὶ ἐὰν εἶπῃ ὅτι 'ναί', παραίτησαι λέγων· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συνεσθίειν γυ-
5 ναϊκί'.

Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· 'ἐὰν συμβῆ με ἀπελθεῖν καὶ ἀκοντισθῶ πρὸ ἐρωτήσεως, καὶ δόξῃ ἐλθεῖν γυναῖκα εἰς τὴν τράπεζαν, τί ὀφείλω ποιῆσαι;'

Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· 'Οφείλεις λαβεῖν ἰδίᾳ τὸν καλοῦντά σε
10 καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἤκοντίσθην εἰπεῖν σοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συμφαγεῖν γυναικί, ἀλλὰ ἀπόλυσόν μοι καὶ ὑπάγω'. Κἂν μὲν ἀποστήσῃ τὴν γυναῖκα, μεῖνον· εἴ δὲ μὴ, ἀναχώρησον καὶ μὴ παρατρώσῃς τὴν ἐντολὴν, ἵνα μὴ γένηταί σοι θάνατος ἐκ τῆς παρακοῆς. Καὶ μὴ φοβηθῆς· οὐ γὰρ γίνεται σοι
15 εἰς σκάνδαλον, ἀλλ' εἰς οἰκοδομήν.

TNE'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν πεμφθῶ πρὸς τινὰ ἀπόκρισιν, μὴ ἔχων ἀπόλυσιν περὶ τροφῆς, καὶ αἰτεῖ με φαγεῖν παρ' αὐτῷ, κάμου εἰπόντος αὐτῷ ὅτι 'οὐ δύναμαι, μὴ ἔχων κέλευσιν τοῦ ἀββᾶ',
20 ἐπιμεῖνῃ φιλονεικῶν καὶ βιαζόμενος, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Επειδὴ ἡ φιλονεικία οὐδὲν γεννᾷ ἀγαθόν, εἴ μὴ πρόκειται βλάβη ψυχῆς, κατάδεξαι, καὶ ἐρχόμενος ἀνάγγελον τῷ ἀββᾶ, αἰτῶν συγχώρησιν ὡς ἀμαρτήσας· εἴ δὲ ἔχει
25 βλάβην, κἂν μυριάκις φιλονεικήσῃ, μὴ ἀνάσχη· τοῦτο γὰρ ὁμολογουμένως ἔργον ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

Ἀπόκριση

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε· Ρώτησε ἐκεῖνον ποῦ σέ προσκαλεῖ, ἐὰν θὰ εἶναι ἐκεῖ γυναῖκα, καὶ ἐὰν σοῦ πεῖ, ‘ναί’, παραιτήσου λέγοντας· ‘συγχώρεσέ με, διότι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ τρώγω μαζὶ μὲ γυναῖκα’.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς εἶπε· ‘Ἐὰν συμβεῖ νὰ ἀπέλθω καὶ ἐμπλακῶ πρὶν ἐρωτήσω καὶ φανεῖ νὰ ἔλθει στὸ τραπέζι γυναῖκα, τί πρέπει νὰ κάνω;’

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε· Ὅφείλεις νὰ πάρεις ἰδιαιτέρως ἐκεῖνον ποῦ σέ κάλεσε καὶ νὰ τοῦ πεῖς· ‘συγχώρεσέ με, διότι παρέλειψα νὰ σοῦ πῶ, ὅτι ἔχω ἐντολὴ νὰ μὴ τρώγω μαζὶ μὲ γυναῖκα· γι’ αὐτὸ ἐπίτρεψέ με νὰ φύγω’. Ἄν ἀπομακρύνει τὴ γυναῖκα, μείνε· διαφορετικὰ φύγε καὶ μὴ παραβεῖς τὴν ἐντολή, γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἔρθει θάνατος ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς. Καὶ μὴ φοβηθεῖς, διότι δὲν σοῦ γίνεται γιὰ σκάνδαλο, ἀλλὰ γιὰ οἰκοδομή.

355

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν σταλῶ γιὰ ὑπόθεση πρὸς κάποιον, χωρὶς νὰ ἔχω ἐντολὴ γιὰ γεῦμα, καὶ μοῦ ζητήσῃ νὰ φάγω μαζὶ του, καὶ ἐὰν ἐγὼ τοῦ πῶ ὅτι δὲν μπορῶ, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ, ἐπιμείνει ὅμως ἐκεῖνος φιλονεικώντας καὶ ἐξαναγκάζοντάς με, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Επειδὴ ἡ φιλονεικία δὲν γεννᾷ τίποτε καλό, ἐὰν δὲν εἶναι γιὰ βλάβη τῆς ψυχῆς, δέξου, καὶ ὅταν ἔρθῃς, ἀνάγγειλέ το στὸν ἀββᾶ, ζητώντας συγχώρηση, ὡς νὰ ἀμάρτησες· ἐὰν ὅμως ἔχει βλάβη, ἀκόμα καὶ ἐὰν φιλονεικήσῃ χιλιάδες φορές, νὰ μὴ δεχθεῖς· διότι αὐτὸ ὁμολογουμένως εἶναι ἔργο τοῦ διαβόλου.

TNS'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν ἐπέμφθην δι' ἀπόκρισιν, καὶ κατέβην εἰς τὸν Ἰορδάνην εὐξασθαι, μὴ αἰτήσας τὸν ἀββᾶν περὶ τούτου ἀπόλυσιν· ἄρα καλῶς ἐποίησα ἢ οὐ;

5 **Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.

Οὐκ ὀφείλεις χωρὶς ἐπιτροπῆς ἀπελθεῖν πούποτε· τὰ γὰρ ἰδίῳ γινόμενα λογισμῶ, κᾶν δοκῆ καλὰ εἶναι, οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ· τὸ δὲ φυλάξαι τὴν κέλευσιν τοῦ πέμψαντός σε ἀββᾶ σου, τοῦτο καὶ προσευχὴ ἐστὶ καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύει, τὸν εἰπόντα· «οὐκ ἤλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με».

TNZ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἀπερχόμενος μακρὰν πλανηθῶ ἐρωτῆσαι τὸν ἀββᾶν, ποῦ ὀφείλω καταλῦσαι, τί ποιήσω;

15 **Ἀπόκρισις** Ἰωάννου.

Προσέχειν δεῖ τοῖς ἀπαντῶσί σε πράγμασι καὶ οὕτω πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς ἕκαστον ποιεῖν· οὕτω μὲν τοι ὡς παραβαίνων ἐντολήν, μὴ ὡς καλὸν ποιῶν· οὕτω γὰρ πληροφορεῖται ὁ ἀββᾶς συγχωρῆσαί σοι.

TNIH'

20 **Ἐρώτησις** αὐτοῦ.

356

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Στάλθηκα γιὰ ὑπόθεση στήν ἅγια πόλη καὶ κατέβηκα νὰ προσευχηθῶ στὸν Ἰορδάνη, χωρὶς νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν ἀββᾶ ἄδεια γι' αὐτό· ἄραγε ἔκανα καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνεις πουθενὰ χωρὶς ἐντολή· διότι ὅσα γίνονται μὲ τὸν λογισμό σου, κι ἂν ἀκόμα φαίνονται ὅτι εἶναι καλὰ, δὲν ἀρέσουν στὸν Θεό. Τὸ νὰ φυλάξεις ὅμως τὴν ἐντολή τοῦ ἀββᾶ σου ποὺ σὲ ἔστειλε, αὐτὸ καὶ προσευχὴ εἶναι καὶ ὑπηρετεῖ τὸν Θεὸ ποὺ εἶπε· «δὲν ἦρθα νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποὺ μὲ ἔστειλε»⁹⁸.

357

Ἑρώτηση

Ἐάν, φεύγοντας μακριά, ξεχάσω νὰ ἐρωτήσω τὸν ἀββᾶ, ποῦ ὀφείλω νὰ κοιμηθῶ καὶ τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρέπει νὰ προσέχεις τὰ πράγματα ποὺ σοῦ τυχαίνουν καὶ ἔτσι νὰ κάνεις τὸ καθένα πρὸς ὠφέλεια τῆς ψυχῆς· κι' αὐτὸ βέβαια μὲ τὴ συνείδηση ὅτι παραβαίνεις τὴν ἐντολή καὶ ὄχι ὅτι κάνεις καλὰ· διότι ἔτσι πληροφορεῖται ὁ ἀββᾶς νὰ σὲ συγχωρήσει.

358

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν ἰδικῶς παραγγείλῃ μοι ὁ ἀββᾶς μὴ ποιῆσαι τόδε τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς ἂν παραβῶ, τί χρὴ γενέσθαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Μ**ετανόησον τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀββᾶ καὶ σπούδασον τοῦ λοιποῦ διορθώσασθαι, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ σοι τὸ ἁμάρτημα.

ΤΝΘ'

Ἑρώτησις

10 Ἄδελφός πιστευθεὶς τὴν θύραν τοῦ κοινοβίου καὶ κάμνων μόνος, ἠρώτησε τὸν μέγαν γέροντα, εἰ ὀφείλει λαβεῖν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν μεθ' ἑαυτοῦ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, εἴ τις θέλει ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ὀδεύειν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, πειρασμοὺς καὶ θλίψεις ὀφείλει προσδοκᾶν καθ' ὥραν. Φησὶ γάρ· «υἱέ, ἐὰν προσ-
15 ἐρχῇ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν»· καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐρχόμενος πρὸς με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖτω μοι». Ὁ θέλων οὖν αὐτοῦ μαθητὴς γενέσθαι, ἕως θανάτου ὀφείλει ποιῆσαι τὴν ὑπακοήν· τὸ εἶναι οὖν μόνον καὶ κοπιᾶν
20 μικρόν, συμφέρει σοι περισσότερον τοῦ ἔχειν ἄλλον. Χρείας δὲ γενομένης αἰεὶ παραβηθεῖ σοι ἄλλος· οὐχ οὕτω γὰρ πλεονάζει ἡ παρρησία, ἐὰν παραβηθῇ σοι, ὡς πλεονάζει, ἐὰν ὁμοῦ ἦτε πάντοτε.

Ἐὰν δὲ μὴ ἀκηδιάσης ἀπὸ τοῦ κόπου, εὕρισκεις ταπεινώ-
25 σιν· κᾶν εὐρῆς ταπεινώσιν, καὶ λαμβάνεις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἐὰν ὁ Ἀββᾶς μου παραγγεῖλει ἰδιαίτερα νὰ μὴ κάνω κάποιο πρᾶγμα καὶ ἐγὼ παραβῶ τὴν ἐντολή, τί πρέπει νὰ γίνῃ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Μετανόησε στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἀββᾶ καὶ φρόντισε στὸ ἐξῆς νὰ διορθωθεῖς καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ συγχωρήσει τὸ ἁμάρτημα.

359

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ποῦ τοῦ ἐμπιστεύτηκαν τὴ θύρα τοῦ κοινοβίου καὶ κοπίαζε μόνος του, ἐρῶτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, ἐὰν πρέπει νὰ πάρει καὶ ἄλλον ἀδελφὸ μαζί του ἢ ὄχι.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ἐὰν κανεὶς θέλει νὰ ἔλθει στὸν Ἰησοῦ καὶ βαδίζει τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, πρέπει νὰ περιμένει πειρασμοὺς καὶ θλίψεις κάθε στιγμή. Διότι λέγει, «κίε, ἐὰν ἔρχεσαι νὰ ὑπηρετήσεις τὸν Κύριο, ἐτοίμασε τὴν ψυχὴ σου γιὰ πειρασμό»⁹⁹ καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται κοντά μου, ν' ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του καί, σηκώνοντας τὸν σταυρὸ του καθημερινά, νὰ μ' ἀκολουθήσει»¹. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ γίνῃ μαθητὴς του, ὀφείλει νὰ δείξει ὑπακοὴ μέχρι θανάτου. Τὸ νὰ εἶσαι λοιπὸν μόνος καὶ νὰ κοπιάζεις λίγο, σὲ συμφέρει περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ ἔχεις ἄλλον. Ὅταν ὑπάρξει ἀνάγκη πάντα σὲ βοηθᾷ ἄλλος· διότι δὲν αὐξάνεται τόσο ἡ παρρησία ἐὰν σὲ παραβοηθᾷ, ὅπως αὐξάνεται, ἐὰν εἴσθε πάντα μαζί.

Ἐὰν δὲν ἀκηδιάσεις ἀπὸ τὸν κόπο, θὰ βρεῖς ταπείνωσιν καὶ ἂν βρεῖς ταπείνωσιν, παίρνεις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Διότι λέγει

1. Λουκᾶ 9,23.

Φησὶ γάρ· «Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». Ἐὰν ταπεινωθῆς, λαμβάνεις τὴν χάριν, βοηθεῖ σοι ἡ χάρις· κοπιάσας γὰρ ὁ ἅγιος Παῦλος περισσότερον πάντων τῶν Ἀποστόλων, ἔλεγεν· «οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ χάρις 5 ἢ σὺν ἐμοί»· ἐὰν πιστεύσῃς ἀδιστάκτως, ἔχεις ἐνδυναμωθῆναι καὶ ποιῆσαι οὐ μόνον τὴν χρεῖαν τοῦ θυρωρείου, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἄλλας χρεῖας. Ἐπ' ἐλπίδι οὖν πρόσεχε τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὡς οὐκ οἶδας οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς τὸ πρᾶγμα.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΤΕ'

10 Τοῦ αὐτοῦ.

Εὗξαι μοι, πάτερ, δύναμιν καὶ σύνεσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ιδιώτης εἰμὶ καὶ ἀσθενής· καὶ ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ἐξέρχομαι βαστάζων τίποτε ἐκ τοῦ μαγειρείου ἢ τοῦ κελλαρείου, καὶ ἀπαντῶ τισι τῶν πατέρων ἢ λαμπροῖς ἀνθρώποις, 15 τί ποιήσω; Καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δέ μοι μολυσμῶν, εὗξαι ἵνα λυτρωθῶ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

20 **Ε**ὰν πιστεύσῃς, ὅτι ἐκ τῶν ἀγόνων λίθων δύναται ὁ Θεὸς ἐγειραὶ τέκνα τῷ Ἀβραάμ, καὶ ὅτι, ὁ ἀνοίξας τὸ στόμα τῆς ὄνου, δύναται ἀνοίξαι καὶ σοφίσαι καὶ συνετίσαι καὶ ἐνδυναμῶσαί σε, πάντα δίδωσί σοι ὁ Θεός, ἀδελφέ. Οὐκ οἶδας τὰ πρᾶγματα; Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου, θύρα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι χρήζει σοφίας καὶ συνέσεως, γνώσεώς τε καὶ δυνάμεως, βοηθείας καὶ διακρίσεως ὁ δοῦλος 25 αὐτοῦ ὁ θυρωρός· «οἶδε» γάρ φησιν «ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος

«δὲς τὴν ταπείνωσή μου καὶ τὸν κόπο μου καὶ συγχώρεσε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»^{1α}. Ἐὰν ταπεινωθεῖς λαμβάνεις τὴ χάρη καὶ σὲ βοηθᾷ ἡ χάρη. Διότι ὁ ἅγιος Παῦλος, ἐνῶ κοπίασε περισσότερο ἀπὸ ὅλους, ἔλεγε· «ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρη ποὺ εἶναι μαζί μὲ μένα»². Ἐὰν πιστέψεις ἀδίστακτα, θὰ ἐνδυναμωθεῖς καὶ θὰ κάνεις ὄχι μόνο τὴν ἀνάγκη τοῦ θυρωρείου, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἄλλες ἀνάγκες. Πρόσεχε λοιπὸν μὲ ἐλπίδα τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὸ πρᾶγμα χωρὶς ἐσὺ νὰ γνωρίζεις.

Ὁ Κύριος μαζί σου.

360

Τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, προσευχήσου νὰ μοῦ δοθεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ δύναμη καὶ σύνεση, διότι εἶμαι ἀμόρφωτος καὶ ἀσθενής. Συμβαίνει κάποτε ὅταν βγαίνω ἀπὸ τὸ μαγειρεῖο ἢ ἀπὸ τὸ κελλᾶρι κρατώντας κάτι νὰ συναντῶ κάποιους πατέρες ἢ ἐπισήμους ἀνθρώπους· τί νὰ κάνω; Προσευχήσου ἐπίσης γιὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς ποὺ ἔχω.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εὰν πιστεύεις ὅτι μπορεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὶς ἄγονες πέτρες νὰ ἀναστήσει τέκνα στὸν Ἀβραὰμ καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ ἀνοίξε τὸ στόμα τῆς ὄνου, μπορεῖ νὰ ἀνοίξει καὶ τὸ δικό σου στόμα, νὰ σὲ σοφίσει, νὰ σὲ συνετίσει καὶ νὰ σὲ ἐνδυναμώσει, ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὰ δώσει ὅλα, ἀδελφέ. Δὲν γνωρίζεις τὰ πράγματα; Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου εἶναι θύρα τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζει ὁ Θεός, ὅτι χρειάζεσαι, ὁ δοῦλος του ὁ θυρωρὸς, σοφία καὶ σύνεση, γνώση καὶ δύναμη, βοήθεια καὶ διάκριση· «διότι γνωρίζει», λέγει «ὁ οὐράνιος Πατέρας σας αὐτὰ ποὺ

1α. Ψαλμ. 24,18.

2. Α' Κορ. 15,10.

ᾧν χρειάν ἔχετε, πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Ἐὰν καρτερήσης καὶ ὑπομείνης, μακαρία ἔσται ἡ ψυχὴ σου.

Ὅταν δὲ συμβῆ ἐρχόμενον ἢ καὶ βαστάζοντα τίποτε, ἀπαντῆσαί τισι τῶν πατέρων ἢ τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου, ἀταράχως ὁ Θεὸς δὲ βαστάζει, καὶ δέξαι αὐτοὺς μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει σου τὴν ἀπάντησιν εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ εἰς οἰκοδομὴν πάντων, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

Περὶ δὲ τῶν μολυσμῶν, ἐὰν ταπεινωθῆ ἡ καρδία σου, ἡγουμένου σεαυτὸν γῆν καὶ σποδόν, μετὰ Θεῶν σκεπάζει σε ἡ
10 ταπεινώσις.

ΤΞΑ'

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα λέγων.

Εἶπέ μοι, πάτερ, τίνα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τῶν λογισμῶν· καὶ εἰ χρὴ περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλω προσάγειν τὴν ἐρώτησιν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

15 **Ε**ρωτᾶν δεῖ, εἰς ὃν ἔχεις πίστιν καὶ ἔμαθες ὅτι δύναται βαστάσαι λογισμοὺς καὶ πιστεῦσαι αὐτῷ ὡς τῷ Θεῷ. Τὸ δὲ ἐρωτῆσαι ἄλλον τὸν αὐτὸν λογισμόν, ἀπιστίας ἐστὶ καὶ πειρασμοῦ· ἐὰν γὰρ ἔχῃς ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησε τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, τίς χρεια πειρασμοῦ; ἢ τίς χρεια πειρᾶσαι τὸν Θεόν, τὸ
20 αὐτὸ ἄλλον ἐρωτῶντα;

ΤΞΒ'

Ἐρώτησις

Καὶ ἐὰν ἐπιμείνη ὁ λογισμὸς θλίβων τινὰ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν πατέρων;

χρειάζεσθε, πρὶν τοῦ τὰ ζητήσετε»³. Ἐὰν δείξεις καρτερία καὶ ὑπομονή, θὰ εἶναι μακάρια ἡ ψυχὴ σου.

Ὅταν συμβεῖ, ἐνῶ βαδίζεις ἢ ἐνῶ βαστάζεις κάτι, νὰ συναντήσεις κάποιους ἀπὸ τοὺς πατέρες ἢ ἀπὸ τοὺς μεγάλους τοῦ κόσμου, ἄφησε κάτω ἀτάραχα αὐτὸ πού κρατᾷς καὶ ὑποδέξου τοὺς μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς θὰ κάνει τὴ συνάντηση πρὸς δόξα τοῦ ὀνόματός του καὶ πρὸς οἰκοδομὴ ὄλων μὲ τὶς εὐχὰς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

Ὅσο γιὰ τοὺς μολυσμούς, ἐὰν ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου, θεωρώντας τὸν ἑαυτὸ σου γῆ καὶ στάχτη, ἡ ταπείνωση θὰ σὲ σκεπάσει μαζὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

361

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, λέγοντας.

Πές μου, πάτερ, ποιὸν πρέπει νὰ ἐρωτῶ γιὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ ἐὰν πρέπει νὰ ὑποβάλλω σὲ ἄλλον τὴν ἐρώτηση γιὰ τὰ ἴδια.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Πρέπει νὰ ἐρωτᾷς ὅποιον ἔχεις ἐμπιστοσύνη καὶ ἔμαθες ὅτι μπορεῖ νὰ βαστάξει τοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ τὸν πιστέψεις ὅπως τὸ Θεό. Τὸ νὰ ἐρωτήσεις ἄλλον γιὰ τὸν ἴδιο λογισμό, εἶναι γνώρισμα ἀπιστίας καὶ πειρασμοῦ· διότι, ἐὰν γνωρίζεις ὅτι ὁ Θεὸς μίλησε στὸν ἅγιό του, ποιά ἢ ἀνάγκη πειρασμοῦ; ἢ γιατί πρέπει νὰ πειράξεις τὸ Θεό, ἐρωτώντας ἄλλον γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα;

362

Ἐρώτηση

Καὶ ἂν ἐπιμείνει ὁ λογισμὸς νὰ θλίβει κάποιον μετὰ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αργὸς ἔμεινεν ὅτι ἀκούσας οὐ καθαρῶς οὐδὲ ἐπιμελῶς ἐποίησε τὸ προσταχθὲν αὐτῷ· καὶ ὀφείλει ἀνακαλέσασθαι τὸ σφάλμα καὶ ποιήσει καθαρῶς, εἴ τι ἤκουσεν· 5 εἰ ἂν γὰρ ὁ Θεὸς ἢ ὁ λαλῶν ἐν τοῖς ἀγίοις, οὐ ψεύδεται.

ΤΞΓ'**Ἐρωτήσεις**

Ἔρα δὲ τὸν αὐτὸν χρῆ περι αὐτοῦ ἐκ δευτέρου ἐρωτᾶν ἢ οὐ; Οἶδα, πάτερ, ὅτι ἐρρέθη μοι μὴ ποιῆσαι πρᾶγμα· καὶ ἠρώτησα, πάτερ, τὸν αὐτὸν περι τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐρρέθη μοι 10 ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα· καὶ τί ἐστι τοῦτο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, «τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἄβυσσος πολλή»· πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἐρωτῶντος, ὁ Θεὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἢ πρὸς δοκιμὴν ἢ ὅτι ἢ 15 καρδία αὐτοῦ ἠλλάγη καὶ ἀξιοῦται ἀκοῦσαι ἄλλως· ἢ γοῦν ἄλλοι τινὲς ἀλλάσσονται ὄντες ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι καὶ δι' αὐτοὺς ἄλλως ὁ Θεὸς λαλεῖ ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ. Καθὼς διὰ Ἡσαΐου ἐλάλησε πρὸς Ἐζεκίαν τὸν βασιλέα· μεθ' ὃ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, «διάθου τὰ κατὰ σέ, ὅτι ἀποθνήσκει», ἠλλάγη ἡ καρδία τοῦ βασιλέως 20 καὶ ἐλυπήθη. Καὶ διὰ τούτου πάλιν τοῦ Ἡσαΐου εἶπεν αὐτῷ· «ἰδοὺ προσέθηκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ζωὴν σου ἄλλα ἔτη δεκαπέντε». Εἰ οὖν ἐλάλησε δι' ἄλλου, εἶχεν ἂν τὸ πρᾶγμα σκάνδαλον, ὅτι ἄλλως λαλοῦσιν οἱ ἅγιοι.

Καὶ πάλιν πρὸς τὴν καρδίαν τῶν Νινευϊτῶν ἐλάλησε διὰ 25 Ἰωνᾶ καὶ εἶπεν· ὅτι «μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταστρέφω τὴν πό-

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εμεινε ἀργός, διότι, ἂν καὶ ἄκουσε, δὲν ἔκανε οὔτε μὲ καθαρότητα οὔτε μὲ ἐπιμέλεια ἐκεῖνο πού τοῦ προστάχθηκε. Ὁφείλει ν' ἀνακαλέσει τὸ σφάλμα καὶ νὰ κάνει καθαρά, ὅ,τι ἄκουσε, διότι, ἐὰν αὐτὸς πού ὁμιλεῖ στοὺς ἀγίους εἶναι ὁ Θεός, δὲν λέγει ψέματα.

363

Ἑρώτηση

Ἔραγε πρέπει νὰ ἐρωτᾶ κανεὶς τὸν ἴδιο γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα δευτέρα φορά ἢ ὄχι; Γνωρίζω, πάτερ, ὅτι μοῦ λέχθηκε νὰ μὴ κάνω κάτι· καὶ ἐρώτησα, πάτερ, τὸν ἴδιο γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα καὶ μοῦ λέχθηκε νὰ τὸ κάνω. Τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, «τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλη ἄβυσσος»⁴ ὁ Θεὸς βάζει στὸ στόμα ἐκείνου πού τοῦ ὁμιλεῖ λόγια ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιά αὐτοῦ πού ἐρωτᾶ ἢ γιὰ δοκιμὴ ἢ διότι ἡ καρδιά του ἄλλαξε καὶ ἀξιῶνεται ν' ἀκούσει διαφορετικά· μερικοὶ ἄλλοι δηλαδὴ ἀλλάζουν, ἐνῶ εἶναι στὸ ἴδιο πρᾶγμα, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ διαφορετικὰ στὸν ἅγιό του. Ὅπως μίλησε μὲ τὸν Ἡσαΐα πρὸς τὸν βασιλιὰ Ἐζεκία· διότι μ' αὐτὸ πού τοῦ εἶπε, «ρύθμισε τὶς ὑποθέσεις σου, διότι πεθαίνεις», ἄλλαξε ἡ καρδιά τοῦ βασιλιᾶ καὶ λυπήθηκε. Καὶ μ' αὐτὸν πάλι τὸν Ἡσαΐα τοῦ εἶπε· «νά, ὁ Θεὸς πρόσθεσε στὴ ζωὴ σου ἄλλα δεκαπέντε χρόνια»⁵. Ἐὰν λοιπὸν μιλοῦσε μὲ ἄλλον, θὰ σκανδάλιζε τὸ πρᾶγμα, ὅτι οἱ ἅγιοι μιλοῦν διαφορετικά.

Καὶ πάλι μὲ τὸν Ἰωνᾶ μίλησε στὴν καρδιά τῶν Νινευιτῶν καὶ εἶπε· «μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες θὰ καταστρέψω τὴν πόλη»· καὶ

4. Ψαλμ. 35,7.

5. Ἡσ. 38,5.

λιν»· καὶ ὅτε ἡλλάγη εἰς μετάνοιαν ἢ καρδία αὐτῶν, ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν πολλὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν καὶ ἀφῆκε τὴν πόλιν, ὅτι ἡλλάγη εἰς ἀγαθόν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλει τις ποτὲ ἀλλάξαι τὸν ἐρωτῶμενον ἅγιον, ἀλλ' αὐτὸν πάλιν ἐρωτᾶν· μήποτε χρεία 5 γένηται, ἵνα ἀλλάξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπόκρισιν προφάσεως γινομένης καὶ γίνεται δι' αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὐρεθῇ σκάνδαλον.

ΤΞΔ'

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

Δέσποτα, εἶχον πρᾶγμα μετὰ τινος καὶ ἦν ἀνάγκη, ἵνα ἀπέλθω μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄρχοντα· καὶ ἔλαβον γνώμην 10 τῶν πατέρων περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐρρέθη μοι, τί ἀπερχόμενος ὀφείλω ποιῆσαι. Καὶ ἐποίησα, ὡς νομίζω, τὴν δύναμίν μου, μὴ παρεξελθεῖν τὰ ρηθέντα μοι παρ' αὐτῶν· καὶ μὴ εὐρίσκων ὅτι ἀπαντᾶ μοι τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐθλιβόμενην πάνυ καὶ οὐκ ἤδειν, τί ποιήσω. 15 Παρεξελθεῖν; ἐφοβούμην τὴν παρακοήν· ἐπιμεῖναι; οὐχ εὐρισκὸν τὴν ἔκβασιν ὁμοίαν τῇ ἀποκρίσει. Τί ἐστὶ τοῦτο, πάτερ; καὶ τί ἐχρῆν με ποιῆσαι ἢ λογίσασθαι εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐμπεσόντα καὶ ἀνάγκην; μὴ τι δὴ τὸ ἀμάρτημα ἐξ ἐμοῦ ἦν καὶ ἐλάνθανέ με;

20 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Πλησιάζει αὕτη ἡ ἀπόκρισις τῇ πρώτῃ. Πῶς; ἄκουσον. Ἔλαβες ἀπόκρισιν περὶ πράγματος, ὅτι 'τάδε ποιήσον', καὶ εὗρες ἐναντίωσιν. Πρῶτον μὲν μέμψασθαι σεαυτὸν ὀφείλεις, μήποτε ἠδύνθη ἢ καρδία σου ἐν τῷ πράγματι 25 καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκας τὸ πᾶν τῷ Θεῷ· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν πατέρων· καὶ παρὰ σοῦ γίνεται ἡ αἰτία, σὺ δὲ ἐπιγράφεις τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν. Ἐλισσαῖος γὰρ ἔπεμψε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ

ὅταν ἡ καρδιά τους ἄλλαξε καὶ μετανόησαν, ὁ Θεὸς ἔδειξε τὴ μεγάλη του μακροθυμία καὶ ἄφησε τὴν πόλη, διότι ἄλλαξε πρὸς τὸ ἀγαθό. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀλλάξει ποτὲ τὸν ἐρωτώμενο ἅγιο, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾷ πάλι τὸν ἴδιο, μὴ τυχὸν χρειασθεῖ νὰ ἀλλάξει ὁ Θεὸς τὴν ἀπόκριση, ἂν ὑπάρξει πρόφαση, καὶ γίνεταί μ' αὐτόν, γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθεῖ σκάνδαλο.

364

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Δέσποτα, εἶχα μὲ κάποιον μιὰ ὑπόθεση καὶ ἦταν ἀνάγκη νὰ πάω μ' αὐτόν στὸν ἄρχοντα· καὶ πῆρα τὴ γνώμη τῶν πατέρων γιὰ τὸ πρᾶγμα καὶ ὅταν ἔφυγα μοῦ λέχθηκε τί πρέπει νὰ κάνω. Καὶ ἔβαλα, ὅπως νομίζω, τὴ δύναμή μου νὰ μὴ παραβῶ αὐτὰ ποὺ μοῦ εἰπώθηκαν ἀπὸ αὐτούς. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔβρισκα νὰ μὲ ικανοποιεῖ τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκριση θλιβόμενον πολὺ καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ κάνω. Νὰ παρεκκλίνω; φοβόμενον τὴν παρακοή. Νὰ ἐπιμείνω; δὲν ἔβρισκα τὸ ἀποτέλεσμα ὅμοιο μὲ τὴν ἀπόκριση. Τί σημαίνει αὐτό, πάτερ, καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάνω ἢ νὰ σκεφτῶ πέφτοντας σὲ τόση ἀπορία καὶ ἀνάγκη; Μήπως ἡ ἁμαρτία ἦταν ἀπὸ μένα καὶ μοῦ διέφευγε;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὕτῃ ἡ ἀπόκριση μοιάζει μὲ τὴν πρώτη. Πῶς; ἄκουσε. Πῆρες ἀπάντηση γιὰ ἓνα πρᾶγμα ποὺ σοῦ ἔλεγε, 'κάνε αὐτό', καὶ βρῆκες ἐμπόδιο. Πρῶτον ὀφείλεις νὰ κατηγορήσεις τὸν ἑαυτό σου, μήπως ἡ καρδιά σου εὐχαριστήθηκε μὲ τὸ πρᾶγμα καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐμπιστεύθηκες τὸ πᾶν στὸ Θεο· καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἄφησε ὁ Θεὸς νὰ γίνει τὸ πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων. Ἔτσι ἡ αἰτία δημιουργεῖται ἀπὸ σένα, κι ἐσὺ τὴν ἀποδίδεις στὴν ἀπόκριση αὐτῶν. Διότι ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε τὸν μαθητὴ του ν' ἀναστήσει νεκρὸ καὶ δὲν

ἐγεῖραι νεκρὸν καὶ οὐκ ἠγέρθη· ἀλλ' οὐχ ἡ αἰτία τοῦ πέμψαντος, ἀλλὰ τοῦ πεμφθέντος· ἐπεὶ, πῶς αὐτὸς ὕστερον ἠγειρεν αὐτόν; Ὅφείλεις οὖν ποιῆσαι τὴν δύναμίν σου φυλάξαι γενέσθαι κατὰ τὴν ἀπόκρισιν· ἐὰν δὲ μὴ ἀπαντήσῃ γενέσθαι κατ' αὐτήν, μάθε 5 ὅτι ἀλλαγὴ ἐγένετο εἰς ἓν τῶν μερῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀλλάσσει τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

Οἷόν τι λέγω. Χρεωστεῖ σοί τις δέκα νομίσματα καὶ οὐκ εὐπορεῖ πάντα δοῦναι. Καὶ ἠρώτησας γέροντα, 'τί ἀπαιτήσω αὐτῷ;' καὶ εἶπε, 'κατὰ δίκαιον τὰ δέκα'· καὶ τοῦτο ἐπληροφορή- 10 θη ὁ γέρον ἐπέειν σοι τὸ μὴ συγχωρῆσαι αὐτῷ, ἐπειδὴ ἦν σκληροκάρδιος. Ἀκούσας δὲ ὅτι μέλλει ἀπαιτεῖσθαι αὐτά, μετεμελήθη, καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ λέγων, 'Δεσπότα, οὐκ ἔχω δύναμιν ἀποδοῦναι τὰ δέκα, ἀλλὰ πληροφόρησον τὸν ἄρχοντα μὴ ἀναγκάσαι με ἀποδοῦναι εἰς τὸ πλῆρες, καὶ σπουδάζω ἀρέσαι 15 σοι τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου'. Καὶ ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς ἀλλάσσει τὸ κρῖμα, καὶ σὺ οὐκ οἶδας. Λοιπὸν τότε, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐγγὺς σου τῇ σαρκὶ ὁ ἐρωτηθεὶς παρὰ σοῦ, δεήθητι τοῦ Θεοῦ ὀνομάζων τὸν αὐτὸν γέροντα καὶ λέγων· 'ὁ Θεὸς τοῦδε, μὴ ἐάσης με πλανηθῆναι τοῦ θελήματός σου, μηδὲ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ δού- 20 λου σου, ἀλλὰ πληροφόρησόν με τί ποιήσω'· καὶ εἴ τι πληροφορεῖ σε, ποιήσον, πιστεύων ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγίου αὐτοῦ ἐλάλησέ σοι καὶ ὀδηγεῖ σε, εἰδὼς ὅτι πάντως ἐναλλαγὴ τις ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἠλλαξε τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

ΤΞΕ'

Ἑρώτησις

25 Δέσποτά μου, ποσάκις δεῖ προσεύξασθαι, ἵνα πληροφορηθῇ ὁ λογισμὸς περὶ τούτου;

ἀναστήθηκε· ἀλλὰ ἡ αἰτία δὲν ἦταν αὐτοῦ ποὺ ἔστειλε, ἀλλὰ ἐκείνου ποὺ στάλθηκε· διότι ἀλλιῶς, πῶς ὁ ἴδιος τὸν ἀνέστησε ὕστερα; Ὁφείλεις λοιπὸν νὰ καταβάλεις ὅλη τὴ δύναμή σου νὰ φυλάξεις τὴν ἀπόκριση, ὥστε νὰ γίνει σύμφωνα μ' αὐτή· ἐὰν ὅμως συμβεῖ νὰ μὴ γίνει σύμφωνα μ' αὐτή, μάθε ὅτι ἐγινε ἀλλαγὴ σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀλλάζει τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόκριση.

Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς μ' αὐτὸ ποὺ λέγω. Σοῦ χρωστᾶ κάποιος δέκα νομίσματα καὶ δὲν ἔχει νὰ σοῦ τὰ δώσει ὅλα. Ἐρώτησες κάποιον γέροντα, 'τί νὰ τοῦ ζητήσω;' καὶ σοῦ εἶπε, 'τὰ δέκα, σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο'. Καὶ αὐτὸ πληροφορήθηκε ὁ γέροντας νὰ σοῦ πεῖ, γιὰ νὰ μὴ τὸν συγχωρήσεις, ἐπειδὴ ἦταν σκληρόκαρδος. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνος ἄκουσε ὅτι πρόκειται νὰ τοῦ τὰ ἀπαιτήσεις αὐτά, μεταμελήθηκε, καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ λέγοντας· 'Δέσποτα, δὲν ἔχω δύναμη νὰ δώσω τὰ δέκα, ἀλλὰ πληροφόρησε τὸν ἄρχοντα νὰ μὴ μὲ ἀναγκάσει νὰ τὰ δώσω ὅλα, καὶ θὰ φροντίσω τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ μου νὰ σοῦ γίνω ἀρεστός'. Καὶ ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς ἀλλάζει τὸ κρῖμα, καὶ ἐσὺ δὲν τὸ γνωρίζεις. Τότε λοιπὸν, ἐπειδὴ αὐτὸς ποὺ ἐρωτήθηκε ἀπὸ σένα δὲν εἶναι κοντὰ σου σωματικῶς, παρακάλεσε τὸ Θεὸ ὀνομάζοντας τὸν ἴδιο γέροντα καὶ λέγοντας· 'ὁ Θεὸς τοῦ τάδε, μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανηθῶ ἀπὸ τὸ θέλημά σου, οὔτε ἀπὸ τὴν ἀπόκριση τοῦ δούλου σου, ἀλλὰ πληροφόρησέ με τί νὰ κάνω'· καὶ ὅ,τι σὲ πληροφορήσει, νὰ τὸ κάνεις, πιστεύοντας ὅτι ὁ Θεὸς σοῦ μίλησε μὲ τὸν ἅγιό του καὶ σὲ ὀδηγεῖ, γνωρίζοντας ὅτι ὁπωσδήποτε ἐγινε κάποια ἀλλαγή, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἄλλαξε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπάντηση.

365

Ἐρώτηση

Δέσποτά μου, πόσες φορές πρέπει νὰ προσεύχομαι, γιὰ νὰ πληροφορηθεῖ ὁ λογισμὸς γι' αὐτό.

Ἀποκρίσις

Οταν οὐ δύνασαι ἐρωτῆσαι τὸν γέροντα, τρίτον δεῖ εὔ-
 ξασθαι περὶ παντὸς πράγματος· καὶ μετὰ ταῦτα θεω-
 ρῆσαι ποῦ ρέπει ἡ καρδία, κἂν ἕως τριχός, καὶ τοῦτο
 5 ποιῆσαι. Δήλη γάρ ἐστιν ἡ πληροφορία, καὶ πάντως φαίνεται τῇ
 καρδίᾳ.

ΤΞΣ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ εὔξασθαι τρίτον πῶς χρή, ἐν διαφόροις καιροῖς, ἢ ἐν
 τῇ αὐτῇ ὥρᾳ; ἐπειδὴ συμβαίνει μηδὲ ὑπέρθεσιν ἔχειν τὸ
 10 πρᾶγμα.

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Εὰν ἔχῃς ἄνεσιν καιροῦ, εἰς τρεῖς ἡμέρας τὸ τρίτον εὔ-
 ξαι· ἐὰν δὲ ἔπειξις ἢ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως
 τοῦ Σωτῆρος, ὃ δυσχερῶς γίνεται, ἔχε αὐτὸν τύπον, ὅτι
 15 ἀπελθὼν τρίτον, τὸν αὐτὸν εἶπε λόγον εὐχόμενος, καὶ εἰ κατὰ τὸ
 φαινόμενον οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπειδὴ ἔδει γενέσθαι πάντως τὴν
 οἰκονομίαν· διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἐκ τούτου μὴ λυπῆσθαι ὅταν εὐ-
 χώμεθα, καὶ πρὸς τὸ παρὸν μὴ εἰσακουώμεθα. Αὐτὸς γὰρ πε-
 ρισσότερον ἡμῶν οἶδε τὸ συμφέρον· τῆς δὲ εὐχαριστίας μὴ ἀπο-
 20 στῶμεν.

ΤΞΖ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν μετὰ τὴν προσευχὴν χρονίση ἐλθεῖν ἡ πληροφορία, τί
 δεῖ ποιῆσαί με; ἐὰν δὲ καὶ παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν ἢ καὶ κέ-
 κρυπται ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο, πόθεν καταλάβω;

Ἀπόκριση

Οταν δὲν μπορεῖς νὰ ἐρωτήσεις τὸν γέροντα, πρέπει νὰ προσεύχεται τρεῖς φορές γιὰ κάθε πρᾶγμα· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ νὰ δεῖς πρὸς τὰ ποῦ ρέπει ἡ καρδιά, ἔστω καὶ μία τρίχα, καὶ αὐτὸ νὰ κάνεις. Διότι εἶναι φανερὴ ἡ πληροφορία, καὶ ὁπωσδήποτε φαίνεται στὴν καρδιά.

366

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τὸ νὰ προσεύχομαι τρεῖς φορές, πῶς πρέπει, σὲ διάφορους καιροὺς ἢ τὴν ἴδια ὥρα; Ἐπειδὴ συμβαίνει νὰ μὴ μπορεῖ νὰ νὰ γίνει μετάθεση τοῦ πράγματος.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ἔχεις ἄνεση χρόνου, σὲ τρεῖς μέρες νὰ προσεύχεται τρεῖς φορές· ἐὰν εἶναι βιαστικὸ, κατὰ τὴν ὥρα τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτῆρος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο γίνεται δύσκολα, ἔχε αὐτὸν τὸν ἴδιο ὡς τύπο· διότι, ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκε τρεῖς φορές καὶ προσευχήθηκε, εἶπε τὸν ἴδιο λόγο, ἔστω κι ἂν φαινομενικὰ δὲν εἰσακούσθηκε, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ γίνει ὁπωσδήποτε ἡ θεία οἰκονομία· μᾶς διδάσκει δηλαδὴ μ' αὐτὸ νὰ μὴ λυπόμαστε, ὅταν προσευχόμαστε, καὶ δὲν εἰσακουόμαστε πρὸς τὸ παρόν. Διότι αὐτὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον περισσότερο ἀπὸ μᾶς. Ὅπωσδήποτε ὁμως νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴν εὐχαριστία.

367

Τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν μετὰ τὴν προσευχὴ ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ ἡ πληροφορία, τί πρέπει νὰ κάνω; Ἐὰν πάλι εἶναι ἀπὸ δική μου αἰτία, καὶ αὐτὸ ἔχει κρυφτεῖ ἀπὸ μένα, ἀπὸ ποῦ θὰ τὸ καταλάβω;

Ἀπόκρισις

Εὰν μετὰ τὴν τρίτην προσευχὴν μὴ ἔλθῃ σοι ἡ πληροφορία, γίνωσκε, ὅτι παρὰ σέ ἐστὶν ἡ αἰτία· καὶ εἰ μὴ φανερωθῇ σοι τὸ σφάλμα, μέμψαι σεαυτόν, καὶ ἐλεεῖ σε ὁ
5 Θεός.

ΤΞΗ'**Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.**

Πῶς ὀφείλει τις διακεῖσθαι ἐρωτῶν τοὺς πατέρας; ἄρα τὰς ἐρωτήσεις, ὡς ἐρωτᾷ, ἀπαραβάτως χρεωστεῖ ἐπιτελεῖσαι;

10 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς κατ' ἐντολὴν αὐτῷ παρεχομένας· ἄλλο γάρ ἐστὶν 'ἀπλῆ κατὰ Θεὸν συμβουλή', καὶ ἄλλο 'ἐντολή'. Ἡ συμβουλή νουθεσία ἐστὶ χωρὶς ἀνάγκης, δεικνύουσα τῷ ἀνθρώπῳ τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν τῆς ζωῆς· ἡ δὲ ἐντο-
15 λὴ ἀπαραβάτον ἔχει ζυγόν.

ΤΞΘ'**Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.**

Εἶπας μοι, πάτερ, τὴν διαφορὰν τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς· εἶπέ μοι καὶ τὰ ἐκάστης σύμβολα, καὶ πόθεν γνωρίζονται· καὶ τίς ἐκατέρας αὐτῶν ἡ δύναμις.

20 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν αὐτὸς προσέρχῃ πατρὶ πνευματικῷ ἐρωτῶν περὶ πράγματος, οὐχ ὡς θέλων ἐντολὴν λαβεῖν, ἀλλὰ κατὰ Θεὸν ἀπόκρισιν ἀκοῦσαι, καὶ ἐρρέθῃ σοι, τί δεῖ ποιῆσαι, ὀφείλεις καὶ οὕτω πάντως φυλάξαι· κἂν ποιήσας δὲ πει-

Απόκριση

Εὰν δὲ σοῦ ἔλθει ἡ πληροφορία μετὰ τὴν τρίτη προσευχή, κατάλαβε ὅτι ἡ αἰτία εἶναι ἀπὸ σένα· καὶ ἐὰν δὲν σοῦ φανερωθεῖ τὸ σφάλμα, κατάκρινε τὸν ἑαυτὸ σου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐλεήσει.

368

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πῶς πρέπει κανεὶς νὰ ἐνεργεῖ ὅταν ἐρωτᾷ τοὺς πατέρες; ἄραγε τίς ἀπαντήσεις στὶς ἐρωτήσεις ποὺ κάνει πρέπει νὰ τίς ἐκτελεῖ ἀπαράβατα;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οχι ὅλες, ἀλλὰ ἐκεῖνες ποὺ τοῦ δίνονται μὲ ἐντολή· διότι ἄλλο εἶναι ἀπλή κατὰ Θεὸν συμβουλή, καὶ ἄλλο ἐντολή. Ἡ συμβουλή εἶναι νουθεσία χωρὶς ἀναγκασμὸς, ποὺ δείχνει στὸν ἄνθρωπο τὸν εὐθὺ δρόμο τῆς ζωῆς, ἐνῶ ἡ ἐντολή ἔχει ἀπαράβατο ζυγὸ.

369

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, μοῦ εἶπες τὴ διαφορὰ τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς· πές μου καὶ τὰ σύμβολα τῆς καθεμιᾶς, καὶ ἀπὸ ποῦ καταλαβαίνονται· ἐπίσης ποιά εἶναι ἡ σημασία καὶ τῶν δύο.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν σὺ πηγαίνεις σὲ πνευματικὸ πατέρα νὰ ἐρωτήσεις γιὰ κάποιο πρᾶγμα, ὄχι θέλοντας νὰ πάρεις ἐντολή, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ ν' ἀκούσεις ἀπόκριση κατὰ Θεόν, καὶ σοῦ λέχθηκε τί πρέπει νὰ κάνεις, ὀφείλεις καὶ τότε ὀπωσδήπο-

ραθῆς ἐκ τούτου θλίψεως, μὴ ταραχθῆς, πρὸς τὸ συμφέρον γάρ σου γίνεται. Ἐὰν δὲ μὴ θελήσης ποιῆσαι, οὐκ ἔδοξας μὲν παραβαίνειν ἐντολήν, οὐ κατ' ἐντολήν γὰρ ἔλαβες, ἀλλ' ἔδοξέ σοι παριδεῖν τὸ συμφέρον, καὶ καταγινώσκειν σεαυτοῦ ὀφείλεις ἐν 5 τούτῳ.

Χρῆ γὰρ ἔχειν, ὅτι πάντα τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ στόματος τῶν ἀγίων πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀκουόντων ἐστί· τὸ δ' αὐτό ἐστι κἂν, σοῦ μηδὲν ὄλως ἐρωτήσαντος, ἀφ' ἑαυτοῦ σοι εἶπε, τῷ κατὰ Θεὸν κινούμενος λογισμῷ, ὅπερ καὶ ποτε συνέβη. Τίς 10 ποτε γὰρ τῶν γερόντων ἐζήτηε εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἄλλος γέρων ἀφ' ἑαυτοῦ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι, 'ἐὰν εἰσέλθης, πίπτεις εἰς πορνείαν'· καὶ παρακούσας εἰσῆλθε καὶ ἔπεσεν. Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷς περὶ πράγματος εἰδικῶς, ἐντολήν θέλω λαβεῖν, ὀφείλεις βαλεῖν μετάνοιαν καὶ παρακαλέσαι, ἵνα δοθῇ σοι ἐντολή· καὶ δοθείσης 15 πάλιν βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα εὐλογῆσῃ ὁ ταύτην σοι δούς, λέγων αὐτῷ· 'εὐλόγησόν με, πάτερ, ἐπάνω τῆς ἐντολῆς, καὶ εὗξαι ἵνα αὐτὴν φυλάξω'.

Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ ἀργῶς παρέχει ὁ παρέχων ἐντολήν, ἀλλὰ βοηθεῖ τῇ δεήσει καὶ ταῖς προσευχαῖς, ὅπως 20 νηθῆς φυλάξαι. Ἐὰν δὲ κατὰ συναρπαγὴν μὴ βάλῃς αὐτῷ μετάνοιαν, ἵνα λάβῃς τὴν εὐλογίαν, μὴ νομίσης ἀργὴν εἶναι τὴν ἐντολήν· ἔρρωται γὰρ καὶ οὕτως, ἀλλ' ἀμόρφως καὶ ἀνακολούθως ἐδέξω αὐτήν. Καὶ ἐὰν δυνηθῆς κοπιάσαι, μὴ ὀκνήσης ἀπελθεῖν καὶ ἀνακαλέσασθαι τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν εὐλογίαν· εἰ δὲ μὴ 25 δύνῃ τοῦτο ποιῆσαι, ἔχε σεαυτὸν ὡς ἐν παραλείψει δεξάμενον τὴν ἐντολήν.

τε νὰ τὴ φυλάξεις. Καὶ ἂν τὴν ἐκτελέσεις καὶ δοκιμασθεῖς γι' αὐτὸ μὲ θλίψη, μὴ ταραχθεῖς, διότι γίνεται γιὰ τὸ συμφέρον σου. Ἐὰν ὅμως δὲ θελήσεις νὰ τὴν ἐκτελέσεις, δὲν φάνηκες βέβαια ὅτι παραβαίνεις τὴν ἐντολή, διότι δὲν ἔλαβες ἐντολή, ἀλλὰ φάνηκε ὅτι παραβλέπεις τὸ συμφέρον σου καὶ ὀφείλεις νὰ ἐπικρίνεις τὸν ἑαυτὸ σου γι' αὐτό.

Πρέπει δηλαδὴ νὰ γνωρίζεις ὅτι ὅλα αὐτὰ ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἁγίων εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν ποὺ τὰ ἀκοῦνε· τὸ ἴδιο συμβαίνει ἀκόμα καὶ ἂν, χωρὶς νὰ ἐρωτήσεις τίποτε, σοῦ εἶπε κάποιος γέροντας ἀπὸ μόνος του κάτι, κινούμενος ἀπὸ τὸν κατὰ Θεὸ λογισμό, πρᾶγμα ποὺ συνέβηκε κάποτε. Κάποιος δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς γέροντες ζητοῦσε νὰ μπεῖ στὴν πόλη, καὶ ἄλλος γέροντας ἀπὸ μόνος του τοῦ εἶπε, 'ἐὰν μπεῖς, θὰ πέσεις σὲ πορνεία' παρακούοντας αὐτὸς μπῆκε καὶ ἔπεσε σὲ πορνεία. Ἐὰν ὅμως ἐρωτᾷς εἰδικὰ γιὰ ἓνα πρᾶγμα, λέγοντας, 'θέλω νὰ πάρω ἐντολή', ὀφείλεις νὰ βάλεις μετάνοια καὶ νὰ παρακαλέσεις γιὰ νὰ σοῦ δοθεῖ ἐντολή· καὶ ἀφοῦ σοῦ δοθεῖ, πάλι νὰ βάλεις μετάνοια, γιὰ νὰ σὲ εὐλογήσει αὐτὸς ποὺ σοῦ τὴν ἔδωσε, λέγοντας σ' αὐτὸν· 'εὐλόγησέ με, πάτερ, πάνω ἀπὸ τὴν ἐντολή καὶ προσευχήσου γιὰ νὰ τὴν φυλάξω'.

Ἀδελφέ, μάθε αὐτὸ, ὅτι αὐτὸς ποὺ δίνει ἐντολή δὲν σοῦ τὴν δίνει μένοντας αὐτὸς στὴ συνέχεια ἀργός, ἀλλὰ βοηθᾷ μὲ τὴ δέηση καὶ μὲ τὶς προσευχές, γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ τὴ φυλάξεις. Ἐὰν ὅμως ἀπὸ συναρπαγὴ δὲν βάλεις μετάνοια σ' αὐτὸν γιὰ νὰ πάρεις τὴν εὐλογία, μὴ νομίσεις ὅτι ἡ ἐντολή εἶναι ἀργή· ἔχει ἀκόμα κι' ἔτσι δύναμη, ἀλλὰ ἐσὺ τὴ δέχθηκες ἀνάρμοστα καὶ ἀνακόλουθα. Καὶ ἂν μπορέσεις νὰ κοπιᾷσεις, μὴ διστάσεις νὰ μεταβεῖς καὶ νὰ ζητήσεις ἐκ τῶν ὑστέρων τὴ μετάνοια καὶ τὴν εὐλογία· ἐὰν ὅμως δὲν μπορέσεις νὰ τὸ κάνεις αὐτό, πίστευε μέσα σου, ὅτι δέχθηκες τὴν ἐντολή μὲ κάποια παράλειψη.

ΤΟ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν ἐγὼ μὲν ἐρωτήσω λαβεῖν ἐντολήν, ὁ δὲ γέρων οὐκ ἔχει σκοπὸν τοῦ δοῦναι· ἢ τὸ ἐναντίον, ἐγὼ μὲν οὐκ αἰτῶ λαβεῖν, αὐτὸς δὲ ἐντολήν δίδωσιν, ἄρα λογίζεται εἰς ἐντολήν, καὶ δεῖ πάντως φυλάττειν; ἢ ἐπειδὴ εἰσι κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ρήματα τῶν πατέρων ἐγγράφως κείμενα, ἄρα καὶ ταῦτα ὡσπερ τὴν ἐντολήν ἀνάγκην ἔχομεν φυλάττειν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Ε**ὰν ἐρωτηθεῖς οὐκ ἔσχε σκοπὸν τοῦ δοῦναι ἐντολήν, οὐ λογίζεται σοι εἰς ἐντολήν, εἰ καὶ σὺ τοῦτο ἤτησας. Εἰ δὲ αὐτὸς ἐδοκίμασε δοῦναί σοι ἐντολήν, κἂν σὺ τοῦτο μὴ ἤτησας, ἐντολή ἐστὶ καὶ χρεῖα φυλάττειν. Κάκεινο δὲ ὡς ἐντολήν δεῖ δέχεσθαι, ὅταν οἱ δογματικοὶ κανόνες τι ἀποφαίνονται ἢ 15 πατέρων ἀπόκρισις ἢ, ὡς ἐν ἀποφάσει ρηθεῖσα, ἀλλὰ ταῦτα κατὰ ἐρώτησιν πατέρων βεβαίωσον τῷ σῶ λογισμῷ· οὐ πάντως γὰρ ὅτι ὀρθῶς νοεῖς τὴν τῶν ρημάτων δύναμιν. Τῇ οὖν ἀποκρίσει αὐτῶν, καὶ ἐν τούτῳ μᾶλλον πείθου, καὶ φύλαξον ἀπαραβάτως, βοηθοῦντός σοι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΤΟΑ'

20 Ἐρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν πειρασθεῖς παραβῶ τὴν ἐντολήν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

25 **Ε**ὰν, λαβὼν τὴν ἐντολήν παρὰ τῶν ἀγίων, παραβῆς αὐτήν, μὴ θορυβηθῆς μηδὲ ἀπελπίσης εἰς τὸ καταργῆσαι αὐτήν· ἀλλὰ μιμνήσκου τοῦ λέγοντος περὶ τοῦ δικαίου· ὅτι «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει καὶ ἐγείρεται»· καὶ τοῦ Κυρίου

6. Ἐδῶ ὁ ἅγιος ἐννοεῖ τοὺς κανόνες τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ κατὰ μέρος τῶν πατέρων.

7. Παρμ. 24,16.

370

Ἑρώτηση

Ἐάν ἐγὼ ζητήσω νὰ πάρω ἐντολή, ὁ γέροντας ὅμως δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ μοῦ δώσει, ἢ τὸ ἀντίθετο, ἐγὼ δὲν ζητήσω νὰ πάρω, καὶ αὐτὸς μοῦ δώσει ἐντολή, ἄραγε θεωρεῖται ἐντολή, καὶ πρέπει νὰ τὴν φυλάξω ὅπωςδήποτε; ἢ ὅταν εἶναι ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες καὶ λόγια τῶν πατέρων ποὺ ὑπάρχουν ἐγγράφως, ἄραγε πρέπει νὰ τὰ φυλάξουμε καὶ αὐτὰ ὅπως τὴν ἐντολή;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν ἐρωτώμενος δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ δώσει ἐντολή, δὲν θεωρεῖται γιὰ σένα ἐντολή, κι ἂν ἀκόμα τὸ ζήτησες ἐσὺ. Ἐὰν ὅμως αὐτὸς ἔκρινε καλὸ νὰ σοῦ δώσει ἐντολή, κι ἂν ἀκόμα ἐσὺ δὲν τὸ ζήτησες, εἶναι ἐντολή καὶ πρέπει νὰ τὴ φυλάξεις. Καὶ πρέπει νὰ δέχεσαι σὰν ἐντολή καὶ ἐκεῖνο, ὅταν δηλαδὴ οἱ δογματικοὶ κανόνες⁶ λέγουν κάτι ἢ εἶναι ἀπόκριση πατέρων ποὺ εἰπώθηκε σὰν ἀπόφαση· ἀλλὰ γι' αὐτὰ βεβαίωσε τὸν λογισμό σου μὲ ἐρώτηση πρὸς τοὺς πατέρες· διότι ὅπωςδήποτε δὲν καταλαβαίνεις ὀρθὰ τὸ νόημα τῶν λόγων. Δεῖχνε λοιπὸν ὑπακοή στὴν ἀπόκριση αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων σ' αὐτήν, καὶ φύλαγέ τὴν ἀπαράβατα, καὶ ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς σέ βοηθᾷ μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

371

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν παραβῶ τὴν ἐντολή, ἐπειδὴ πειράχθηκα, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Εὰν, ἀφοῦ λάβεις ἐντολή ἀπὸ τοὺς ἁγίους, τὴν παραβεῖς, μὴ θορυβηθεῖς οὔτε ν' ἀπελπισθεῖς, ὥστε νὰ τὴν καταργήσεις· ἀλλὰ θυμήσου αὐτὸν ποὺ λέγει γιὰ τὸν δίκαιο, ὅτι «ἐπτά φορές τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται»⁷, καὶ

λέγοντος τῷ Πέτρῳ, «ὅτι ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ συγχωρήσεις τῷ ἀδελφῷ σου». Εἰ οὖν ἀνθρώποις ἐνετείλατο οὕτω συγχωρεῖν, πόσω μᾶλλον αὐτὸς πλούσιος ὢν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ὑπερνικῶν τὰ πάντα; ὁ διὰ τοῦ προφήτου καθ' ἑκάστην 5 βοῶν, «ἐπιστρέψατε πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλεήμων γάρ εἰμι»; καὶ πάλιν, «καὶ νῦν, Ἰσραήλ»;

Βλέπε δέ, μή, ἀκούσας 'ὅτι οὐ καταργεῖται', ραθυμῆσης καὶ ἔλθῃς εἰς ἀμέλειαν, βαρὺ γὰρ τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ τοῖς δοκοῦσι μικροῖς πράγμασι καταφρόνει τῆς ἐντολῆς, ἀλλὰ 10 κἂν γένηται ἐν αὐτοῖς ἀμέλεια, σπούδασον διορθώσασθαι· ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ραθυμίας ἔρχεται τις ἐπὶ τὰ μείζονα σφάλματα.

ΤΟΒ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἵποβάλλει μοι ὁ λογισμὸς μὴ ἐρωτᾶν τοὺς ἀγίους, μήποτε, μαθὼν καὶ καταφρονήσας διὰ τὴν ἑμαυτοῦ ἀσθένειαν, 15 ἀμάρτω.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὗτος ὁ λογισμὸς δεινότατός ἐστι, μὴ ἀνάσχη αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ μαθὼν τις ἀμάρτη, καταγινώσκει ἑαυτοῦ πάντως· ἐὰν δὲ μὴ μαθὼν τις ἀμάρτη, οὐδέποτε καταγινώσκει 20 ἑαυτοῦ καὶ ἀνίατα εὐρίσκεται τὰ ἑαυτοῦ πάθη. Διὰ τοῦτο τοιαῦτά τινι ὑποβάλλει ὁ διάβολος, πρὸς τὸ μεῖναι ἀνίατα τὰ πάθη αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ὑποβάλλῃ σοι τοῦτο ὁ λογισμὸς, ὅτι 'οὐ δύνασαι πληρῶσαι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τὴν ἀσθένειαν', τότε οὕτως ἐρώτα.

τὸν Κύριο πού λέγει στὸν Πέτρο, «νὰ συγχωρήσεις τὸν ἀδελφό σου μέχρι ἑβδομήντα φορές τὸ ἑπτά»⁸. Ἐὰν λοιπὸν δόθηκε ἐντολή στοὺς ἀνθρώπους νὰ συγχωροῦν ἔτσι, πόσο μᾶλλον αὐτὸς πού εἶναι πλούσιος σὲ ἔλεος καὶ ὑπερникᾶ τὰ πάντα μὲ τοὺς οἰκτιρμούς; Αὐτὸς πού φωνάζει μὲ τὸν προφήτη κᾶθε μέρα, «ἐπιστρέψτε σὲ μένα καὶ θὰ ἐπιστρέψω σὲ σᾶς· διότι εἶμαι ἐλεήμονας»⁹; καὶ πάλι, «καὶ τώρα, Ἰσραήλ»¹⁰;

Πρόσεχε ὅμως μήπως, ἀκούοντας ὅτι δὲν καταργεῖται, ραθυμήσεις καὶ φθάσεις σὲ ἀμέλεια, διότι εἶναι βαρὺ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἄλλὰ νὰ μὴ περιφρονεῖς τὴν ἐντολή οὔτε γιὰ πράγματα πού φαίνονται μικρά, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα δείξεις ἀμέλεια σ' αὐτὰ, φρόντισε νὰ τὰ διορθώσεις· διότι ἀπὸ αὐτὴ τὴ ραθυμία προχωρεῖ κανεὶς στὰ μεγαλύτερα σφάλματα.

372

Τοῦ ἰδίου.

Ἄλλο λογισμὸς μοῦ ὑποβάλλει νὰ μὴ ἐρωτῶ τοὺς ἀγίους, μήπως, μαθαίνοντας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ πρειφρονώντας τὰ λόγια τους ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας μου, ἀμαρτήσω.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι φοβερῶτατος καὶ μὴ τὸν ἀνέχεσαι· διότι, ἐὰν κάποιος ἀμαρτήσῃ καὶ τὸ μάθει, κατακρίνει ὅπωςδὴποτε τὸν ἑαυτὸ του, ἐὰν ὅμως ἀμαρτήσῃ κάποιος καὶ δὲν τὸ μάθει, ποτὲ δὲν κατακρίνει τὸν ἑαυτὸ του καὶ μένουν ἀνίατα τὰ πάθη του. Γι' αὐτὸ ὁ διάβολος ὑποβάλλει σὲ κάποιον τέτοια σκέψη, γιὰ νὰ μείνουν ἀνίατα τὰ πάθη του. Ὅταν ὁ λογισμὸς σοῦ ὑποβάλλει αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν μπορεῖς νὰ πραγματοποιήσεις τὴν ἀπόφαση ἐξαιτίας τῆς

8. Ματθ. 18,22.

9. Ζαχ. 1,3.

10. Δευτ. 10,12.

“Ἐπειδὴ θέλω τοῦτο ποιῆσαι, εἶπέ μοι, πάτερ, τί ἐστὶ τὸ συμφέρον· καὶ οἶδα μὲν ὅτι κἂν εἶπης μοι, οὐ δύναμαι ποιῆσαι καὶ φυλάξαι τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον θέλω μαθεῖν, εἰς τὸ καταγινώσκειν ἑμαυτοῦ, ὅτι παρεῖδον τὸ συμφέρον”. Τοῦτο
5 δὲ καὶ ταπεινώσις σου ἐστίν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι τὴν καρδίαν σου, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΤΟΓ'

Ἐτέρου.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα λέγων, ‘τί ἐστὶ ψευδώνυμος γνῶσις;’

10 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ψευδώνυμος γνῶσις ἐστὶ τὸ πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἴ τις θέλει ἀπαλλαγῆναι τούτου, μὴ πιστευέτω τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ἀλλ’ ἐρωτάτω γέροντα καί, ἐὰν ἀποκριθῆ ὁ γέρον καὶ εὐρεθῆ ἢ
15 ἀπόκρισις αὐτοῦ ὡς ἐλογίζετο ὁ ἀδελφός, οὐδὲ τότε ὀφείλει πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, λέγων, ‘ἐγὼ ὑπὸ δαιμόνων ἐχλευάσθην, ἵνα πεισθῶ τῷ λογισμῷ, ὅτι ἀληθινὴν ἔχω γνῶσιν καὶ πιστεῦσαντά με καὶ εἰς ἄλλα φέρουσι κατακέφαλα. Ὁ γέρον γὰρ εἶπε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ λαλεῖ· καὶ αὐτὸς οὐ χλευάζεται
20 ζεταὶ ὅλως ὑπὸ τῶν δαιμόνων’.

Ὡς εἶχον εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἰ οὕτως ἔχει. Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΤΟΔ'

Ἐρώτησις ἐτέρου.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, ὅτε βαροῦμαι ὑπὸ

ἀδυναμίας σου, τότε ἐρώτα ὡς ἐξῆς. Ἐπειδὴ θέλω νὰ κάνω αὐτό, πές μου, πάτερ, ποιὸ εἶναι τὸ συμφέρον· καὶ γνωρίζω βέβαια ὅτι, κι ἂν ἀκόμα μοῦ πεῖς, δὲν μπορῶ νὰ κάνω καὶ νὰ φυλάξω τὸ λεγόμενο· ἀλλὰ θέλω νὰ μάθω γι' αὐτὸ καὶ μόνο, γιὰ νὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτὸ μου, διότι παρέβλεψα τὸ συμφέρον'. Καὶ αὐτὸ εἶναι καὶ ταπεινώσή σου.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ φυλάξει τὴν καρδιά σου μὲ τις προσευχὲς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

373

Ἄλλου.

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, λέγοντας, τί εἶναι ψευδώνυμη γνώση;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ψευδώνυμη γνώση εἶναι τὸ νὰ πιστέψεις στὸ λογισμό σου, ὅτι ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἄν κανεὶς θέλει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτό, νὰ μὴ πιστεύει στὸ λογισμό του, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾷ τὸν γέροντα, καὶ ἂν ἀποκριθεῖ ὁ γέροντας καὶ συμβεῖ ἢ ἀπόκρισή του νὰ εἶναι ὅπως σκεπτόταν ὁ ἀδελφός, οὔτε τότε πρέπει νὰ πιστέψει στὸ λογισμό του, λέγοντας, ἔγὼ χλευάσθηκα ἀπὸ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ὑπακούσω στὸ λογισμό, ὅτι ἔχω ἀληθινὴ γνώση, καὶ ἀφοῦ πιστέψω νὰ μὲ ὀδηγήσουν κατακέφαλα καὶ σὲ ἄλλα'. Ὁ γέροντας εἶπε τὴν ἀλήθεια, διότι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸ Θεό· καὶ αὐτὸς δὲν χλευάζεται καθόλου ἀπὸ τοὺς δαίμονες.

Ἀπάντησα στὸν ἀδελφό μου ὅπως μποροῦσα· δὲν γνωρίζω ὅμως ἂν εἶναι ἔτσι. Προσευχῆσου γιὰ μένα.

374

Ἐρώτηση ἄλλου.

Κάποιος ἀδελφός ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα· ὅταν βαρύ-

τῶν λογισμῶν καὶ παρακαλῶ τοὺς γέροντας εἰδῆσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀκούω τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, εὐθέως ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ μου.

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

5 **Ο**ταν χειμάζεται τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἂν ἔχη κυβερνήτην, αὐτὸς διὰ τῆς δοθείσης αὐτῷ σοφίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σώζει τὸ πλοῖον καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐπιβάτης σωζομένου τοῦ πλοίου: καὶ τὸν ἄρρωστον οὐ μετρίως εὐφραίνει ἢ μνήμη τοῦ ἱατροῦ, μάλιστα δὲ τὸ ἐπιτήδευμα. Καὶ τὸν κινδύ-
10 νεύοντα ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ληστῶν, ἐνδυναμοῖ ἢ φωνὴ τῶν τηρητῶν, πόσω μᾶλλον ἢ παρουσία αὐτῶν. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, πόσον ὀφείλει παρέχειν εὐφροσύνην ἢ ἀπόκρισις τῶν πατέρων παντὶ τῷ ἀκούοντι; Μάλιστα ὅταν συγκεκέρασται τῇ ἐκτενεῖ προσευχῇ πρὸς τὸν εἰπόντα Θεόν, «εὐχέ-
15 σθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε». Καὶ ὅταν οἰκειούμενοι τὸ πάθος τοῦ ἰδίου αὐτῶν μέλους, κρᾶζουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἴδιον αὐτῶν Δεσπότην, λέγοντες μετὰ γλυκυτάτων δακρῶν, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα», πῶς οὐκ ἀνύει εὐφροσύνην τῷ ἀκούοντι, εἰ «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμέ-
20 νη»;

Μὴ οὖν ὀκνήσωμεν παρακαλέσαι αὐτούς, εἰδῆσθαι ὑπὲρ ἡμῶν· κἂν γὰρ ἡμεῖς ἀνάξιοι ὦμεν, ἀλλὰ λαμβάνει πρόσωπον τῶν δούλων αὐτοῦ, ὡς καὶ ἤδη ἐποίησε· «θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει» καὶ τὰ λοιπά. Πολλάκις, ἀδελφέ,
25 ἀκούσαντες λησταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων ἔφυγον· οὕτως, ὅταν ἀκούσωσιν οἱ νοητοὶ λησταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων, τῶν ἀκουσάντων παρὰ τοῦ Δεσπότη καὶ προστάτου αὐτῶν Ἰησοῦ, «θαρσεῖ-

11. Ἰακ. 5,16.

12. Ματθ. 8,25.

νομαι ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ παρακαλῶ τοὺς γέροντες νὰ προσευχηθοῦν γιὰ μένα καὶ ἀκούω αὐτὰ πού λέγουν ἀμέσως ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Οταν τὸ πλοῖο χτυπιέται ἀπὸ τὰ κύματα, ἂν ἔχει κυβερνήτη, αὐτός, μὲ τὴ σοφία πού τοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, σώζει τὸ πλοῖο καὶ ὁ ἐπιβάτης, ὅταν σώζεται τὸ πλοῖο, εὐφραίνεται· καὶ τὸν ἄρρωστο δὲν τὸν εὐφραίνει καὶ λίγο ἢ μνήμη τοῦ γιατροῦ, καὶ μάλιστα τὸ φάρμακο. Καὶ αὐτὸν πού κινδυνεύει στὸ δρόμο ἀπὸ τοὺς ληστές πού ἔρχονται ἐναντίον του, τὸν ἐνδυναμώνει ἢ φωνὴ τῶν φυλάκων, καὶ πολὺ περισσότερο ἢ παρουσία αὐτῶν. Καὶ ἐὰν αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, πόση εὐφροσύνη ὀφείλει νὰ παρέχει ἢ ἀπόκριση τῶν πατέρων στὸν καθένα πού ἀκούει; Πρὸ πάντων ὅταν ἀναμιγνύεται μὲ τὴν ἐκτενῆ προσευχὴ πρὸς τὸ Θεὸ πού εἶπε, «προσεύχεσθε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον γιὰ νὰ θεραπευθεῖτε»¹¹. Καὶ ὅταν οἰκειούμενοι τὸ πάθος τοῦ δικοῦ τους μέλους, φωνάζουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ τὸν Δεσπότη τους, λέγοντας μὲ γλυκύτατα δάκρυα, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, χανόμεσθε»¹², πῶς δὲν προξενεῖ εὐφροσύνη σ' ἐκεῖνον πού ἀκούει, ὅτι «ἡ δέηση πού γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»¹³;

Ἄς μὴ ἀδιαφορήσουμε λοιπὸν νὰ τοὺς παρακαλέσουμε νὰ προσευχηθοῦν γιὰ μᾶς· διότι κι ἂν ἀκόμα ἐμεῖς εἴμαστε ἀνάξιοι, ὅμως παίρνει τὸ πρόσωπο τῶν δούλων του, ὅπως καὶ ἤδη ἔκαμε· διότι «θὰ κάνει τὸ θέλημα ἐκείνων πού τὸν φοβοῦνται»¹⁴ καὶ τὰ λοιπά. Πολλὲς φορές, ἀδελφέ, ἔφυγαν οἱ ληστές ἀκούοντας τὶς ἀπαντήσεις καὶ τὴ φωνὴ τῶν δυνατωτέρων. Ἔτσι καὶ οἱ νοητοὶ ληστές, ὅταν ἀκούσουν τὶς ἀποκρίσεις καὶ τὴ φωνὴ τῶν δυνατωτέρων, αὐτῶν πού ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Δεσπότη καὶ

13. Ἰακ. 5,16.

14. Ψαλμ. 144,19.

τε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον», καὶ πάλιν, «ίδού, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει», φεύγουσι μετὰ τρόμου αἰσχυρόμενοι.

5 Παρακαλέσωμεν οὖν τοὺς ἁγίους εὔξασθαι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ οἰκειοῦμεν αὐτοὺς ἑαυτοῖς· οὐ γὰρ μετρίως ὠφελούμεθα ἐκ τούτων. Εὔξαι οὖν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κἀγὼ ποιήσω τοῦτο, ἐὰν μὴ μου κατακυριεύσῃ ἡ τῆς ἀριστερᾶς ἐργασία.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

ΤΟΕ'

10 Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ εἶπας μοί ποτε, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως τῶν λογισμῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πραγμάτων, ἡ ἐλευθερία καλὴ ἐστίν, εἶπέ μοι, πῶς γίνεται ἡ τῆς ἐρωτήσεως ἐλευθερία;

15 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Η ἐλευθερία ἐπὶ τῶν λογισμῶν ἐστίν, τὸ τὸν ἐρωτῶντα γυμνῶσαι τελείως τὸν λογισμὸν τῷ ἐρωτωμένῳ, καὶ μὴ κρύψαι τι ἐξ αὐτοῦ, μήτε μὴν σχηματίσασθαι τι ἐντροπῆς ἕνεκα· μήτε ἐκ προσώπου ἄλλου εἰπεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἐξ 20 ἰδίου προσώπου καθὼς καὶ ἐστίν· βλάπτει γὰρ μᾶλλον τὸ σχηματίσασθαι.

ΤΟΣ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἶπέ μοι, δέσποτα, ποταπὴ ἐστίν ἡ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐλευθερία; καὶ πῶς δεῖ αὐτὴν κεχρηῆσθαι;

προστάτη τους Ἰησοῦ, «ἔχετε θάρρος, ἐγὼ ἔχω νικήσει τὸν κόσμο»¹⁵, καὶ πάλι, «νά, σᾶς ἔχω δώσει τὴν ἐξουσία νὰ πατᾶτε ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σὲ σκορπιούς καὶ σὲ κάθε δύναμη τοῦ ἐχθροῦ καὶ τίποτε δὲ θὰ σᾶς βλάψει»¹⁶, φεύγουν ντροπιασμένοι μὲ τρόπο.

Ἄς παρακαλέσουμε λοιπὸν τοὺς ἀγίους νὰ προσεύχονται γιὰ μᾶς καὶ ἅς τοὺς πλησιάζουμε, διότι ὠφελούμαστε πολὺ ἀπὸ αὐτούς. Προσευχήσου λοιπὸν καὶ γιὰ μένα, γιὰ νὰ τὸ κάνω καὶ ἐγὼ αὐτό, ἐὰν δὲν μὲ κατακυριεύσει ἡ ἐργασία τῆς ἀριστερᾶς.

Ὁ Κύριος νὰ εἶναι μαζί σου. Γένοιτο.

375

Τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες κάποτε, ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι καλὴ καὶ στὴν ἐρώτηση τῶν λογισμῶν καὶ στὴν περίπτωση τῶν ἴδιων τῶν πραγμάτων, πές μου πῶς κατορθώνεται ἡ ἐλευθερία τῆς ἐρωτήσεως;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Η ἐλευθερία στοὺς λογισμοὺς εἶναι τὸ νὰ γυμνώσει αὐτὸς ποὺ ἐρωτᾷ τὸν λογισμό του σ' ἐκεῖνον ποὺ κάνει τὴν ἐρώτηση καὶ νὰ μὴ κρύψει τίποτε ἀπὸ αὐτόν, οὔτε νὰ παραποιήσῃ κάτι ἀπὸ ντροπὴ· οὔτε νὰ τοῦ τὰ πεῖ τάχα ἐκ μέρους ἄλλου προσώπου, ἀλλὰ μὲ τὸ δικό του πρόσωπο, ὅπως καὶ εἶναι· διότι βλάπτει περισσότερο ἢ παραποίηση.

376

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πές μου, δέσποτα, τί λογῆς εἶναι ἡ ἐλευθερία στὰ πράγματα καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴ χρησιμοποιοῦμε;

16. Λουκᾶ 10,19.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ελευθερία ἐστὶν ἡ φανερώς λεγομένη ἀλήθεια· τυχε-
 γὰρ χρήζει τις τροφῆς, ἐνδύματος, ἢ καθόλου οἰουδή-
 ποτε πράγματος καὶ ὀφείλει λέγειν τῷ δυναμένῳ πα-
 5 ρασχεῖν· δεῖ δὲ ταύτην τὴν ἐλευθερίαν γίνεσθαι πρὸς πρόσωπον
 μὴ σκανδαλιζόμενον εἰς αὐτήν· οὐ γὰρ πάντες οἰκοδομοῦνται ἐν
 αὐτῇ· ὁ γὰρ ἔχων διάκρισιν, οἰκοδομεῖται καὶ χαίρει· ὁ δὲ μὴ ὦν
 τοιοῦτος, σκανδαλίζεται. Ὄφείλει δὲ ὁ κεκρημένος αὐτῇ μὴ ἐμ-
 παθῶς κεκρηῆσθαι, πρὸς τὸ θεραπεῦσαι τὸ διενοχλοῦν αὐτῷ πά-
 10 θος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς χρείας συμπλήρωσιν. Ἐὰν δὲ οὔτε τὸ
 πρόσωπον σκανδαλίζεται, οὔτε ὑποκέηται πάθος, καλὴ ἡ ἐλευ-
 θερία· προσέχειν δὲ ἐστὶ μὴ ἐπὶ τινος ἐτέρου εὐχερῶς ἐν αὐτῇ
 σκανδαλιζομένου, κέκρηται τις αὐτῇ, δυνατὸν ἰδίᾳ μᾶλλον ρηθῆ-
 ναι περὶ τοῦ ζητουμένου τῷ δυναμένῳ παρασχεῖν καὶ φυλάξαι
 15 τὸν λογισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἀβλαβῆ. Ποτὲ γὰρ τυχὸν ὦν ἀπὸ κό-
 που χρήζεις τοῦ ταχύτερον γεύσασθαι καὶ ἀκούων τις σκανδαλί-
 ζεται ἢ καὶ περὶ πράγματος αἰτεῖς, καὶ οὐκ οἰκοδομεῖται ὁ ἀδελ-
 φός.

Καθὼς οὖν εἴρηται, καλὴ ἐστὶν ἡ ἐλευθερία, ἐν φόβῳ Θεοῦ
 20 γενομένη. Ἐὰν γὰρ χρήζων πράγματος μὴ εἴπης, περιμένων
 ἐκεῖνον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, συμβαίνει ὅτι ἀγνοεῖ, ὅτι χρήζεις, ἢ
 εἰδῶς ἐπελάθετο ἢ καὶ δοκιμάσαι σε θέλων, τοῦτο ποιεῖ, εἰ
 ἔχεις ὑπομονήν, καὶ εὐρίσκη σκανδαλιζόμενος εἰς αὐτὸν καὶ
 ἀμαρτάνεις. Ἐὰν οὖν φανερώς αὐτῷ εἴπης, οὐδὲν τούτων γίνε-
 25 ται. Προευτρέπισον δὲ σου τὸν λογισμὸν, ἵνα, ἐὰν αἰτήσας ὄπερ
 ζητεῖς μὴ λάβης, μὴ θλιβῆς ἢ σκανδαλισθῆς ἢ γογγύσης· ἀλλ'
 εἰπέ τῷ λογισμῷ, 'ἢ οὐ δύναται μοι παρασχεῖν ἢ οὐκ εἰμι ἄξιος
 ἐγώ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς οὐ συνεχώρησεν αὐτῷ δοῦναι'. Καὶ
 βλέπε μὴ ἀποβλέπων εἰς τὴν γενομένην ἀποτυχίαν, διὰ τοῦτο

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ελευθερία εἶναι ἡ ἀλήθεια πού λέγεται φανερά. Ἐνδεχομένως δηλαδή νά χρειάζεται κάποιος τροφή, ἔνδυμα ἢ ὅποιοδήποτε ἄλλο πρᾶγμα καί ὀφείλει νά τὸ λέγει σ' ἐκεῖνον πού μπορεῖ νά τοῦ δώσει. Καί πρέπει ἡ ἐλευθερία αὐτή νά γίνεται σέ πρόσωπο πού δέν σκανδαλίζεται μ' αὐτή, διότι δέν οἰκοδομοῦνται ὅλοι μ' αὐτή· ὅποιος ἔχει διάκριση οἰκοδομεῖται καί χαίρεται, ὅποιος ὅμως δέν ἔχει σκανδαλίζεται. Καί πρέπει αὐτός πού τή χρησιμοποιοῖ, νά μὴ τή χρησιμοποιοῖ ἐμπαθῶς γιά νά θεραπεύσει τὸ πάθος πού τὸν ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ γιά νά ἱκανοποιήσει τὴν ἀνάγκη. Ἐὰν ὅμως οὔτε τὸ πρόσωπο σκανδαλίζεται, οὔτε ὑφίσταται πάθος, ἡ ἐλευθερία εἶναι καλή. Πρέπει νά προσέχει κανεὶς νά μὴ τή χρησιμοποιοῖ μπροστὰ σέ κάποιον ἄλλον πού σκανδαλίζεται εὐκόλα μ' αὐτήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν εἶναι δυνατὸ νά λεχθεῖ γιά τὸ ζητούμενο πρᾶγμα ἰδιαιτέρως σ' ἐκεῖνον πού μπορεῖ νά προστατεύσει καί νά φυλάξει ἀβλαβῆ τὸν λογισμό τοῦ ἀδελφοῦ. Διότι ἐνδεχομένως κάποτε ἀπὸ τὸν πολὺ κόπο χρειάζεσαι νά γευθεῖς τὸ γρηγορότερο, καί ἀκούοντας κανεὶς σκανδαλίζεται, ἢ ζητᾶς κάποιο πρᾶγμα καί δέν οἰκοδομεῖται ὁ ἀδελφός.

Ὅπως λοιπὸν ἔχει λεχθεῖ, ἡ ἐλευθερία εἶναι καλή ὅταν γίνεται μὲ φόβο Θεοῦ. Ἐὰν δηλαδή, ἐνῶ χρειάζεσαι ἓνα πρᾶγμα, δέν τὸ ζητήσεις, περιμένοντας ἀπὸ ἐκεῖνον νά τὸ κάνει μόνος του, συμβαίνει ὅμως ἐκεῖνος ν' ἀγνοεῖ ὅ,τι χρειάζεσαι, ἢ κι ἂν τὸ γνωρίζει τὸ ξέχασε ἢ ἀδιαφορεῖ, θέλοντας νά σέ δοκιμάσει, ἐὰν ἔχεις ὑπομονή, γίνεσαι αἰτία σκανδαλισμοῦ γι' αὐτὸν καί ἁμαρτάνεις. Ἐὰν λοιπὸν τοῦ τὸ πείς φανερά, τίποτα ἀπὸ αὐτὰ δέν γίνεται. Προετοίμασε ὅμως τὸν λογισμό σου γιά νά μὴ θλιβεῖς ἢ σκανδαλισθεῖς ἢ δυσανασχετίσεις ἐὰν μετὰ τὴν αἴτησή σου δέν πάρεις αὐτὸ πού ζητᾶς· ἀλλὰ πὲς στὸ λογισμό, 'ἢ δέν μπορεῖ νά μοῦ δώσει, ἢ ἐγὼ δέν εἶμα ἄξιος, καί γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά μοῦ δώσει'. Καί πρόσεχε μήπως, ἀποβλέποντας στὴ γενόμενη ἀποτυχία, σταματήσεις γι' αὐτὸ

κόψης τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλευθερίαν τοῦ μὴ ὄτε δῆποτε ἡ χρεία σε ἄπαιτεῖ, πάλιν αἰτῆσαί τι παρ' αὐτοῦ, πανταχοῦ φυλάττων σαυτὸν ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ ἀτάραχον. Ἐὰν δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τις ἐρωτήσῃ σε περὶ οὗ χρήζεις πράγματος καὶ οὕτως εἶπε τὴν ἀλήθειαν· κἂν συναρπαγείς εἴπῃς, 'οὐ χρήζω', ἀνάλαβε σεαυτὸν καὶ εἶπέ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι ἤκοντίσθην, ἐπεὶ χρήζω λαβεῖν'.

ΤΟΖ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Τί οὖν ποιήσω, εἰ ἀμφιβάλλω, εἴ ἐστι πρόσωπον τῶν σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλευθερίᾳ;

10 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Δύνασαι δοκιμάσαι αὐτόν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή. Ἐὰν γὰρ τυχὸν χρήζης φαγεῖν, μὴ εἴπῃς αὐτῷ δός μοι, ἀλλὰ ὅτι βλέπω ἑμαυτὸν πεινῶντα διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν· καὶ ἀκούων ἐκεῖνος φανερὸς γίνεται· καὶ ἐκ τούτου μανθάνεις αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή.

ΤΟΗ'

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς ἐρωτηθεῖς ὁ μέγας Γέρων παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, εἰ ὀφείλει κόψαι τὰς ὀπώρας, τρώγειν ἐπέτρεψεν αὐτὸν μεταλαμβάνειν τῶν παρεχομένων αὐτῷ, οὐ μέντοι αἰτεῖν ἵνα λάβῃ; Δοκεῖ οὖν ἐνταῦθα κωλύειν αὐτὸν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀπόκρισις

Ολογισμὸς ὑποτίθεται τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ παντελῶς μὴ φαγεῖν. Καὶ ἐρωτηθεῖς ὁ μέγας Γέρων εἶπεν· ὅτι τοῦτο ἐκ τῶν δαιμόνων ὑπεβλήθη· καὶ βουλόμενος διελέγξαι

τὴν ἐλευθερία πρὸς αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ ζητήσεις κάτι ἀπὸ αὐτόν ὅταν κάποτε τὸ ἀπαιτεῖ ἢ ἀνάγκη, διατηρώντας πάντοτε τὸν ἑαυτό σου ἀτάραχο στὴν ἀποτυχία. Ἐὰν ὁμως καὶ ἀπὸ μόνος του σὲ ἐρωτήσῃ κάποιος γιὰ τὸ πρᾶγμα ποῦ χρειάζεσαι, πὲς τὴν ἀλήθεια καὶ τότε· καὶ ἂν αἰφνιδιασθεῖς καὶ πεῖς, ‘δὲν χρειάζομαι’, συγκέντρωσε τὸν ἑαυτό σου καὶ πὲς, ‘συγχώρησέ με ποῦ μοῦ ξέφυγε· διότι ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸ πάρω.

377

Τοῦ ἰδίου.

Τί νὰ κάνω λοιπόν, ἐὰν ἀμφιβάλλω, ὅτι εἶναι προσποιητὸς ὁ σκανδαλισμὸς γι’ αὐτὴν τὴν ἐλευθερία;

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Μπορεῖς νὰ τὸν δοκιμάσεις, ἂν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι. Διότι, ἐὰν τυχὸν χρειάζεσαι νὰ φᾶς, μὴ τοῦ πεῖς, ‘δός μου’, ἀλλὰ ὅτι ‘βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ πεινᾷ γιὰ αὐτὴ ἐδῶ τὴν αἰτία’· καὶ ἀκούοντας αὐτὸ ἐκεῖνος, γίνεται φανερός. Καὶ ἀπὸ αὐτὸ μαθαίνει τὴν προαίρεσή του, ἐὰν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι.

378

Ἐρώτηση

Πῶς ὁ μέγας Γέροντας, ὅταν ἐρωτήθηκε ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη, ἐὰν ὀφείλει νὰ σταματήσει νὰ δέχεται τὰ ὀπωρικά, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ τρώγει αὐτὰ ποῦ τοῦ δίνονται, ἀλλ’ ὁμως νὰ μὴ ζητᾷ νὰ τοῦ δώσουν; Φαίνεται λοιπὸν ἐδῶ ὅτι τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἐλευθερία.

Ἐπίκριση Ἰωάννη.

Ολογισμὸς υπέβαλλε στὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη νὰ μὴ τρώγει καθόλου. Ὄταν ἐρωτήθηκε ὁ μέγας Γέροντας εἶπε, ὅτι αὐτὸ ὑποβλήθηκε ἀπὸ τοὺς δαίμονες· θέλοντας λοι-

αὐτοὺς εἶπεν, ἀπὸ σαυτοῦ μὴ ζητήσης καὶ νοεῖς τὴν κακίαν τοῦ ἐχθροῦ· ὁ γὰρ λέγων σοι μηδὲ ὄλως φάγης, αὐτὸς ἔχει σοι ὑποθέσθαι γογγύζειν, ἐὰν μικρὸν τί σοι δοθῆ, ἢ μηδὲ ὄλως δοθῆ. Τούτου οὖν χάριν οὕτως αὐτῷ ἀπεκρίνατο· ἄλλως τε δὲ ἐντολὴν 5 ταύτην δέδωκεν· ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν ἐντολή, τότε συμφέρει ἡ ἐλευθερία.

ΤΟΘ'

Ἐρωτήσεις πρὸς τὸν μέγαν.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

10 Δέομαί σου, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ πεπλησμένη ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου καὶ ἀεὶ ἠθελόν σε παρακαλέσαι περὶ τούτου καὶ ἐφοβούμην λέγων, μήποτε οὐ ποιῶ καὶ πειράσω τὸ Πνεῦμα Κυρίου καὶ εἶπέ μοι ὁ ἀββᾶς, ὅτι πτώσις μεγάλη ἐστὶ τῆ ψυχῇ τὸ μὴ ἐρωτῆσαι, δέομαί σου, ἵνα διὰ τὸν Κύριον εὐξῆ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δηλώσης μοι πῶς σωθῶ, καὶ συγ- 15 χώρησόν μοι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὅσπερ ἔξυπνίσθης, μεθ' ὃ προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές σου. Εἰ τοίνυν σωθῆναι θέλεις, μετανόησον καὶ κόψον τὰ θανάσιμα ἐκεῖνα· καὶ εἶπε 20 μετὰ τοῦ Δαβίδ, «νῦν ἠρξάμην». Λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἄρτι κόψον πάντα τὰ θελήματά σου καὶ τὰ δικαιώματά σου, τὴν καταφρόνησίν τε καὶ ἀμέλειαν, καὶ ἀντ' αὐτῶν κράτει ταπεινώσιν, ὑπακοήν, ὑποταγήν. Ἔχε δὲ σεαυτὸν ἐξουδενωμένον ἐν πᾶσι, καὶ σώζη.

25 Ἐὰν φυλάξης ταῦτα, ἔχεις φυλαχθῆναι ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἐὰν δὲ μὴ, σὺ ὄψει· ἀπαιτηθῆναι γὰρ ἔχεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φο-

πὸν νὰ τοὺς ἐλέγξει εἶπε, ‘νὰ μὴ ζητήσεις ἀπὸ μόνος σου καὶ θὰ καταλάβεις τὴν κακία τοῦ ἐχθροῦ’· διότι, αὐτὸς ποῦ σοῦ λέγει νὰ μὴ φᾶς τίποτε, αὐτὸς μπορεῖ νὰ σὲ ὑποκινήσει νὰ γογγύζεις, ἐὰν σοῦ δοθεῖ λίγο, ἢ δὲν σοῦ δοθεῖ τίποτε. Γι’ αὐτὸ λοιπὸν τοῦ ἀποκρίθηκε ἔτσι· ἀλλιῶς θὰ τοῦ ἔδινε σχετικὴ ἐντολή· καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐντολή, τότε συμφέρει ἡ ἐλευθερία.

379

Ἑρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο.

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα λέγοντας.

Σὲ παρακαλῶ, κύριε ἀββᾶ, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ μου εἶναι γεμάτη καὶ πάντα ἤθελα νὰ σὲ παρακαλέσω γι’ αὐτὸ καὶ φοβόμουν, λέγοντας, μήπως δὲν ἐπιτελέσω τὴν παραγγελία καὶ πειράξω τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, καὶ μοῦ εἶπε ὁ ἀββᾶς, ‘τὸ νὰ μὴ ἐρωτῶ εἶναι μεγάλη πτώση γιὰ τὴν ψυχὴ’, σὲ παρακαλῶ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα καὶ νὰ μοῦ δηλώσεις πῶς θὰ σωθῶ, καὶ συγχώρεσέ με.

Απόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ἀργὰ ξύπνησες, ἀφοῦ βρώμησαν καὶ σάπησαν τὰ τραύματά σου¹⁷. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ σωθεῖς, μετανόησε καὶ κόψε ἐκεῖνα τὰ θανάσιμα, καὶ πὲς μαζί μὲ τὸν Δαβίδ· «τώρα ἄρχισα»¹⁸. Λοιπὸν, κόψε ἀπὸ τώρα ὅλα τὰ θελήματα σου καὶ τὰ δικαιώματά σου, τὴν καταφρόνηση καὶ τὴν ἀμέλεια, καὶ κράτησε ἀντὶ γι’ αὐτὰ τὴν ταπείνωση, τὴν ὑπακοή, τὴν ὑποταγή. Νὰ ἔχεις τὸν ἑαυτό σου ἐξουθενωμένο σὲ ὅλα καὶ θὰ σωθεῖς.

Ἐὰν φυλάξεις αὐτὰ, μπορεῖς νὰ φυλαχθεῖς ἀπὸ κάθε κακό· ἐὰν ὄχι, ἐσὺ εἶσαι ὑπεύθυνος· διότι πρόκειται νὰ σοῦ απαιτη-

17. Ψαλμ. 37,6.

18. Ψαλμ. 76,11.

βερᾶ. Οὐκ ἄρτι μόνον ὅτε ἠρώτησας διὰ τὴν καταφρόνησιν κατακριθῆναι ἔχεις καὶ ἀπαιτηθῆναι ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Λοιπὸν πρόσεχε σεαυτῷ καὶ μὴ ἀπολέσης τὸν μισθόν· μᾶλλον δὲ τὸν καιρόν, ἀμελῶν τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας, ἦν ἀγαπᾶ
5 Κύριος.

ΤΠ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ κόψαι τὸ θέλημα, τί ἐστίν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Τ**οῦτο προκοπή ἐστὶ κατὰ Θεόν· τὸ δὲ κόψαι τὸ θέλημα τοῦτό ἐστίν, ἵνα ἐν μὲν τοῖς καλοῖς τὸ ἴδιον κόπτῃ τις θέλημα, τὸ δὲ τῶν ἀγίων ποιῇ· ἐν δὲ τοῖς κακοῖς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ φεύγῃ τὸ ἄτοπον.

ΤΠΑ'

Ἐρώτησις

15 Ὅταν περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτῶ, ὑψηλοφρονεῖ μου ὁ λογισμός, ὡς ἀκριβεύομενος περὶ τῶν τοιούτων.

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν θέλῃς περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτᾶν τινὰς τῶν πατέρων καὶ μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μιμηθήσκου, ὅτι ἀπαιτεῖ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τὴν διόρθωσιν τῶν μεγάλων λογισμῶν, τῶν ἀπαγορευθέντων παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, πορνείας, ἀσελγείας, φθόνου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ λοιπὸν τῶν λεπτῶν μὴ καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ περὶ τῶν λεπτῶν σπουδάζων καὶ ἀμελῶν τῶν μεγάλων, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἔχοντι οἰκίαν ρε-
ρυπωμένην καὶ μεστήν λοιπῶν ἀτίμων ὑλῶν, εἰς δὲ τὸ μέσον

θοῦν κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα· ὄχι δηλαδὴ μόνο τώρα πὺ ἐρώ-
τησες γιὰ τὴν καταφρόνηση μπορεῖ νὰ κατακριθεῖς καὶ νὰ σοῦ
ἀπαιτηθοῦν ὄλα αὐτᾶ, ἀλλὰ καὶ στὸ μέλλον. Πρόσεχε λοιπὸν
τὸν ἑαυτό σου καὶ μὴ χάσεις τὴν ἀμοιβή, ἣ καλύτερα τὸν καιρό,
ἀμελώντας τὴ σωτηρία σου, τὴν ὁποία ἀγαπᾶ ὁ Κύριος.

380

Τοῦ ἰδίου.

Τί σημαίνει τὸ ‘νὰ κόψεις τὸ θέλημα’;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αὐτὸ εἶναι προκοπή κατὰ Θεό· τὸ νὰ κόψεις τὸ θέλημα
σημαίνει αὐτό, νὰ κόβει κανεὶς τὸ θέλημά του στὰ
καλά, καὶ νὰ κάνει τὸ θέλημα τῶν ἁγίων· καὶ στὰ κακὰ
νὰ ἀποφεύγει μόνος του τὸ ἄτοπο.

381

Ἐρώτηση

“Οταν ἐρωτῶ γιὰ λεπτοὺς λογισμοὺς, ὑψηλοφρονεῖ ὁ λο-
γισμὸς μου, ἐπειδὴ λεπτολογῶ γιὰ τέτοια πράγματα.

Ἀπόκριση

Εὰν θέλεις νὰ ἐρωτᾶς μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πατέρες γιὰ
τοὺς λεπτοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ μὴ ὑψηλοφρονεῖς, θυ-
μήσου ὅτι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἀπαιτεῖται πρῶτα ἡ διόρ-
θωση τῶν μεγάλων λογισμῶν, πὺ ἀπαγορεύθηκαν ἀπὸ τὸν
Ἀπόστολο, τῆς πορνείας, τῆς ἀσέλγειας, τοῦ φθόνου καὶ τῶν
παρόμοιων λογισμῶν· καὶ ἔπειτα νὰ μὴ περιφρονεῖς τοὺς λε-
πτούς. Διότι ἐκεῖνος πὺ φροντίζει γιὰ τοὺς λεπτοὺς καὶ ἀμελεῖ
τοὺς μεγάλους εἶναι ὅμοιος μὲ ἄνθρωπο πὺ ἔχει τὸ σπίτι του

αὐτῶν ἔχουσαν λεπτὰ ἄχυρα· καὶ δοκῶν καθαρίζειν αὐτήν, ἤρξατο ἐπαίρειν τὰ ἄχυρα ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ ἀφήκε τοὺς λίθους καὶ τὰς ἄλλας ὕλας, εἰς ἃς προσκόπτει.

Ἐὰν οὖν ἐπάρῃ τὰ ἄχυρα, οὐδεμίαν εὐμορφίαν λαμβάνει ἢ 5 οἰκία· ἐὰν δὲ ἐπάρῃ τοὺς λίθους καὶ τὰς ὕλας, τότε οὐδὲ τὰ ἄχυρα δύναται ἔᾶσαι, ἀμορφίαν γὰρ ποιοῦσι τῇ οἰκίᾳ. Καὶ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὠνείδισε τοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους, λέγων αὐτοῖς· «οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, 10 ἅπερ ἦν ἀναγκαῖον ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι».

ΤΠΒ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις γέροντα περὶ πράγματος καὶ εἶπῃ ὁ γέροντων, ὅτι 'τόδε γίνεται'· εἶτα ὑπὸ τῆς φαινομένης τῶν 15 πραγμάτων δυσκολίας καὶ ἐναντιότητος διστάζει, ἄρα ἐκ τούτου κατακρίνεται ὡς ἄπιστος;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἡ ὁ ἐρωτήσας ἀγωνιστής, ἀνακαλεῖται τὴν ἑαυτοῦ ἀπιστίαν· πιστεύων ὅτι οὐ ψεύδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λαλοῦν ἐν τῷ στόματι τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ὡς 20 θέλει. Φησὶ γάρ· «ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ»· ἐὰν γὰρ οὐ πιστεύῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ λαλῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐρωτηθέντος, ὁ τοιοῦτος ἄπιστός ἐστι, καὶ ἐξ ἀρχῆς κατακέκριται· εἰ δὲ πιστεύων διστάζει, ἐστὶ διορθωθῆναι αὐτόν, ἀκούσαντα τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει ὁ δίκαιος 25 καὶ ἐγείρεται».

19. Ματθ. 23,23.

20. Ψαλμ. 59,8.

ἀκάθαρτο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ ἄχρηστα ὑλικά, καὶ στὴ μέση τους ἔχει λεπτὰ ἄχυρα· καὶ θελοντας νὰ τὸ καθαρίζει, ἄρχισε νὰ ἀπομακρύνει τὰ ἄχυρα ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἄφησε τὶς πέτρες καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά, στὰ ὁποῖα σκοντάφτει.

Ἐὰν λοιπὸν ἀπομακρύνει τὰ ἄχυρα, τὸ σπίτι δὲν ἀποκτᾶ καμμιά ὁμορφιά· ἐὰν ὅμως ἀπομακρύνει τὶς πέτρες καὶ τὰ ὑλικά, τότε δὲν μπορεῖ νὰ ἀφήσει οὔτε τὰ ἄχυρα, διότι δημιουργοῦν ἁμορφία στὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ ὁ Σωτήρας μας κατηγόρησε τοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους, λέγοντάς τους· «ἀλλοίμονό σας, διότι δίνετε τὸ δέκατο ἀπὸ τὸ δυόσμο, τὸν ἄνηθο καὶ τὸ κύμινο, καὶ ἀφήσατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου· καὶ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κάμνετε, καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ τὰ παραμελεῖτε»¹⁹.

382

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν κάποιος ἐρωτήσῃ τὸν γέροντα γιὰ κάτι καὶ πεῖ ὁ γέροντας νὰ γίνῃ αὐτό, ἔπειτα ἐκεῖνος διστάζει ἀπὸ τὴν φαινομενικὴ δυσκολία καὶ ἐναντιότητα τῶν πραγμάτων, ἄραγε ἀπὸ αὐτὸ κατακρίνεται σὰν ἄπιστος;

Ἀπόκριση

Εὰν αὐτὸς ποὺ ἐρώτησε εἶναι ἀγωνιστής, ἀπομακρύνει τὴν ἀπιστία του, πιστεύοντας ὅτι δὲν ψεύδεται τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ὁμιλεῖ μὲ τὸ στόμα τῶν ἁγίων του, ὅπως θέλει. Διότι λέγει· «ὁ Θεὸς μίλησε στὸν ἅγιό του»²⁰. Ἐὰν δηλαδὴ δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἐρωτηθέντος, αὐτὸς εἶναι ἄπιστος καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔχει κατακριθεῖ· ἂν ὅμως, ἐνῶ πιστεύει, διστάζει, εἶναι δυνατόν νὰ διορθωθεῖ, ἀκούοντας τὸν Ἐκκλησιαστή ποὺ λέγει· «ἐπτὰ φορές τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται ὁ δίκαιος»²¹.

21. Παρμ. 24,16.

Καὶ πάλιν προσέχειν δεῖ, ὅτι πολλάκις ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων Γραφῶν ἐλάλησε περὶ τῶν δούλων αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, τὰ ἐναντία ἀπέβη αὐτοῖς. Οἶον, εἶπεν ὁ Θεός, «τοὺς δοξάζοντάς με, δοξάσω». Καὶ εὐρίσκομέν τινας τῶν ἀγίων ἕως 5 τῆς τελευτῆς ἐν ἀτιμίαις καὶ θλίψεσι πολλαῖς διατελέσαντας· δυνάμεθα οὖν εἰπεῖν, ὅτι τούτους οὐκ ἐδόξασεν ὁ Θεός; Καὶ μὴν σφόδρα ὑπερεδόξασεν αὐτούς, ἀλλ' οἱ μὴ βλέποντες τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καρδίας, οὐχ ὁρῶσιν αὐτῶν τὴν δόξαν.

Διὰ ταύτης γὰρ τῆς ὑπομονῆς ὁ Ἰὼβ ὑπερεδοξάσθη, καίτοι 10 τοῖς ἀνθρωπίνοις τῶν φίλων αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς ἐνομίσθη κατ' ἀξίαν ταῦτα πάσχειν· ἀλλ' ὕστερον ἤκουσε παρὰ τῆς θείας φωνῆς, «οἶει με ἄλλως σοι κεχρηματικένοι, ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;».

Καὶ Λάζαρος δὲ ὁ πένης, ὁ ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ πλουσίου κεί- 15 μενος ἐν καταφρονήσει πολλῇ καὶ θλίψει σώματος, πάνυ ἐδόξασε τὸν Θεὸν διὰ τῆς ὑπομονῆς. Καὶ ἐπειδὴ εἶπομεν, ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζει, τὰ ἐναντία ἐδόκει ἀποβαίνειν τῷ Λαζάρῳ, μείναντι ἐν πολλαῖς θλίψεσιν ἕως θανάτου· ἀλλ' ὕστερον ἐφανερώθη πῶς ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ Θεός, βαλῶν ἐν τοῖς 20 κόλποις τοῦ Ἀβραάμ.

Τί δὲ ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τοῦ ἀγίου Παύλου, τοῦ ἀξιωθέντος τῆς θεωρίας αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσαντος τὴν θείαν αὐτοῦ φωνὴν (περὶ οὗ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, ὅτι «ἔσται σκευὸς ἐκλογῆς»), καὶ ἀρπαγέντος εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἀκού- 25 σαντος τὴν θείαν αὐτοῦ φωνὴν, καὶ τὰ ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐδεὶς ἤκουσε; Καὶ ὁμοῦς ὁ τοιοῦτος ἐχαλάσθη δεῦτερον διὰ σφυρίδος καὶ σπαργάνης. Ἴρα οὐκ ἦν τοῦτο τοῖς ἀπίστοις καὶ ἀδιακρίτοις ὡς ἄξιον σκανδάλου; Καίτοι ὁ αὐτὸς Παῦλος ἦν ὁ τῆς θείας χάριτος ἀξιωθεὶς. Τοῦτο δὲ ἐγένετο εἰς δοκιμὴν πολλῶν, εἰ μέ- 30 νουσι τὴν τοιαύτην πίστιν ἔχοντες ἐν τῷ Ἀποστόλῳ. Οὕτω καὶ

22. Α' Βασ. 2,30.

23. Ἰὼβ 40,8.

Και πάλι πρέπει να προσέχει, διότι ο Θεός πολλές φορές μίλησε δια τῶν θείων Γραφῶν για τους δούλους του, και φαινομενικά συνέβηκαν τὰ ἀντιθετα σ' αὐτούς. Για παράδειγμα, ο Θεός εἶπε, «θα δοξάσω αὐτούς που με δοξάζουν»²². Βρίσκουμε ὅμως μερικούς ἀπὸ τοὺς ἁγίους να ζοῦν μέχρι τὸ θάνατο μέσα σὲ πολλές ἀτιμώσεις και θλίψεις· μπορούμε λοιπὸν να ποῦμε, ὅτι αὐτούς δὲν τοὺς δόξασε ὁ Θεός· και ὅμως τοὺς δόξασε πάρα πολύ, ἀλλὰ αὐτοὶ που δὲν βλέπουν με τὰ μάτια τῆς καρδιάς, δὲν βλέπουν τὴ δόξα τους.

Πράγματι μ' αὐτὴν τὴν ὑπομονὴ ὑπερδοξάσθηκε ὁ Ἰώβ, ἂν και στὰ ἀνθρώπινα μάτια τῶν φίλων του θεωρήθηκε ὅτι ἀντάξια τὰ παθαίνει αὐτά· ἀλλὰ ὕστερα ἄκουσε ἀπὸ τὴ θεία φωνή, «νομίζεις ὅτι γι' ἄλλον λόγο σὲ ὑπέβαλα σὲ δοκιμασίες, και ὄχι για να ἀποδειχθεῖ ὅτι εἶσαι δίκαιος;»²³.

Και ὁ φτωχὸς Λάζαρος ὅταν καθόταν στὴν πύλη τοῦ πλουσίου πολὺ περιφρονημένος και θλιμμένος σωματικά, με τὴν ὑπομονὴ του πολὺ δόξασε τὸ Θεό. Και ἐπειδὴ εἶπαμε, ὅτι ὁ Θεός δοξάζει αὐτούς που τὸν δοξάζουν, φαινόταν ὅτι θα συμβοῦν τὰ ἀντίθετα στὸν Λάζαρο, που ἔζησε με πολλές θλίψεις μέχρι τὸ θάνατο· ἀλλ' ὕστερα φανερώθηκε πῶς τὸν ἐδόξασε ὁ Θεός, τοποθετώντάς τον στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ.

Τί μπορούμε να ποῦμε ἐπίσης για τὸν ἅγιο Παῦλο, που ἀξιώθηκε να δεῖ τὸν ἴδιο τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ και ἄκουσε τὴ θεία φωνή του²⁴ (για τὸν ὁποῖο ἔδωσε ὁ Θεός τὴ διαβεβαίωση, ὅτι εἶναι σκεῦος ἐκλογῆς²⁵), και ἀρπάχθηκε στοὺς οὐρανοὺς και ἄκουσε ἐκεῖ τὴ θεία φωνή του και τὰ ἀνείπωτα λόγια, τὰ ὁποῖα δὲν ἄκουσε κανένας; Και ὅμως αὐτὸς κατεβάσθηκε δύο φορές με καλάθι και δίχτυ ἀπὸ τὸ τεῖχος. Ἄραγε αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξιο σκανδάλου για τοὺς ἄπιστους και ἀδιάκριτους; Και ὅμως ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἦταν αὐτὸς που ἀξιώθηκε τὴ θεία χάρη. Αὐτὸ γινόταν για δοκιμὴ πολλῶν, ἂν ἐπιμένουν να ἔχουν τὴν ἴδια πί-

24. Πράξ. 9,3. Α' Κορ. 15,8.

25. Πράξ. 9,15.

εἰς τοὺς λοιποὺς ἁγίους γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον τῶν προσερχομένων.

Τί δὲ λέγομεν περὶ ἀνθρώπων, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος προσευχομένου καὶ λέγοντος, «Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω 5 ἅπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο», ὃ οἱ Ἀπόστολοι ἀκούσαντες ἐσκανδαλίζοντο, μὴ εἰδότες, ὅτι κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων πάντων ἐγίνετο;

Ὡστε οὖν καὶ τὰ ἐνταῦθα οὕτω γινόμενα, οὐ γίνεται δι' ἀσθένειαν τοῦ ἐρωτωμένου ἢ τοῦ προσευχομένου, ἀλλὰ διὰ τὴν 10 δοκιμὴν καὶ βεβαίωσιν τῆς πίστεως τῶν προσερχομένων, εἴ γε ἕως τέλους μενοῦσιν ἐστηριγμένοι τῇ πίστει· ἐν αὐτῇ γὰρ μένοντες, εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἀποβάσεως τοῦ πράγματος βλέπουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς αὐτοὺς γινομένην.

Εἰσὶ δὲ τινες ἐρωτῶντες ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἐπιτυχεῖν τινος 15 σαρκικοῦ πράγματος, οὐκ ἔτι διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὠφέλειαν, καὶ οὕτοι διὰ τάχους ἐπιτυγχάνουσι. Διατί δὲ οὐ μᾶλλον προσέχομεν τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν καὶ Ἀνανίαν, οἵτινες, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δύναται αὐτοὺς σῶσαι ἀπὸ τῆς καμίνου, ἔλεγον τῷ βασιλεῖ, «ὅτι Θεὸν ἔχομεν ἐν οὐρανοῖς, δυνάμενον 20 ἡμᾶς ρύσασθαι ἐκ τῶν χειρῶν σου καὶ ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρός, ἐὰν δὲ καὶ μὴ, ἡμεῖς τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν», καὶ οὐ παραχρῆμα ἐδόξασεν αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφήκεν αὐτούς, ἕως οὗ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κάμινον ἑαυτοὺς παρέδωκαν; Καὶ ὡς ἐφανερῶθη πᾶσιν ἢ τελεία αὐτῶν εἰς Θεὸν πεποίθησις, ἐρρύσατο 25 αὐτοὺς καὶ ἐδόξασεν αὐτούς, ἐάσας δι' αὐτῶν ὑπόδειγμα τοῖς ὀλιγώρως διακειμένοις πρὸς τὴν ἀνοχὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰπόντος, «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὕτως σωθήσεται».

Ἐάσαντες οὖν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν, τῷ εἰδότει περισσότερον

στη σὸν Ἀπόστολο. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στοὺς ὑπόλοιπους ἁγίους γιὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν ποὺ προσέρχονται πρὸς αὐτούς.

Γιατί ὁμοῦ ὁμιλοῦμε γιὰ ἀνθρώπους, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας προσευχόταν καὶ ἔλεγε, «Πάτερ, ἐὰν εἶναι δυνατόν, ἅς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ μένα αὐτὸ τὸ ποτήρι»²⁶, πρᾶγμα ποὺ ὅταν ἄκουσαν οἱ Ἀπόστολοι σκανδαλίσθησαν χωρὶς νὰ ξέρουν ὅτι αὐτὸ γινόταν κατ' οἰκονομία γιὰ τὸ συμφέρον ὅλων τῶν ἀνθρώπων;

Ὡστε λοιπὸν καὶ αὐτὰ ποὺ γίνονται ἐδῶ ἔτσι, δὲν γίνονται ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ ποὺ ἐρωτᾶται ἢ αὐτοῦ ποὺ προσεύχεται, ἀλλὰ γιὰ τὴ δοκιμασία καὶ βεβαίωση τῆς πίστεως τῶν προσερχομένων σ' αὐτόν, ἐὰν βέβαια μείνουν μέχρι τὸ τέλος στηριγμένοι στὴν πίστη· διότι μένοντας σ' αὐτὴν, στὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως τοῦ πράγματος βλέπουν τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχεται σ' αὐτούς.

Ὑπάρχουν ἀνθρώποι ποὺ ἐρωτοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχουν κάποιο σαρκικὸ πρᾶγμα, καὶ ὄχι ἀκόμα γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς· καὶ τὸ πετυχαίνουν γρήγορα. Γιατί δὲν προσέχουμε μᾶλλον τοὺς συντρόφους τοῦ Ἀζαρία καὶ Ἀνανία, οἱ ὁποῖοι, ἔχοντας τὴν πεποίθηση στὸ Θεό, ὅτι μπορεῖ νὰ τοὺς σώσει ἀπὸ τὴν κάμινο, ἔλεγαν στὸ βασιλιά, «ἔχουμε Θεὸ στοὺς οὐρανοὺς ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὰ χέρια σου καὶ ἀπὸ τὴν κάμινο τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μᾶς σώσει, ἐμεῖς δὲν λατρεύουμε τοὺς θεοὺς σου»²⁷, καὶ δὲν τοὺς ἐδόξασε ἀμέσως ὁ Θεός, ἀλλὰ τοὺς ἄφησε, ὡς ποὺ παρέδωσαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς σ' αὐτὴν τὴν κάμινο; Καὶ μόλις φανερώθηκε σὲ ὅλους ἡ τέλεια πεποίθησή τους στὸ Θεό, τοὺς ἔσωσε καὶ τοὺς ἐδόξασε, ἀφήνοντας δι' αὐτῶν ὑπόδειγμα σὲ ἐκείνους ποὺ διάκεινται μὲ ἀδιαφορία πρὸς τὴν ἀνοχὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶπε· «αὐτὸς ποὺ θὰ δείξει ὑπομονὴ μέχρι τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ»²⁸.

Ἀναθέτοντας λοιπὸν τὰ πάντα στὸ Θεό, ποὺ γνωρίζει πε-

26. Ματθ. 26,39.

27. Δαν. 3,17

28. Ματθ. 10,22.

ἡμῶν, τί συμφέρει ἡμῖν πνευματικῶς καὶ σαρκικῶς, μὴ ἀπιστήσωμεν τοῖς παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων λεγομένοις, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν χρηστὴν καὶ ψυχωφελῆ ἐκδεξώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔκβασιν, μιμνησκόμενοι τοῦ προφήτου λέγοντος, «τὰ 5 κρίματά σου ἄβυσσος πολλή». Καὶ ὅτι ἀνεξιχνίαστὰ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ κρίματα, φανεροῦται ἐκ τῶν ἀποβάντων τοῖς Ἰσραηλίταις. Ἀκούσαντες γὰρ εἰσέρχεσθαι εἰς γῆν ρέουσαν γάλα καὶ μέλι, καὶ πρὸς τὰ σαρκικὰ ταῦτα ἀποβλέψαντες, πολλὰ ἐπέειρασαν τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστίας, ὅτι μὴ τούτων ἔτυχον· οὐκ ἐνόουν γὰρ 10 ὅτι μέλι καὶ γάλα ἔλεγε τὰ μέλλοντα πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὧν ὁ νόμος σκιά ὑπῆρχε, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν ἠρμήνευσεν.

Ἵπὲρ δὲ πάντων τούτων πιστεύσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ καὶ ἀγαθῷ ἡμῶν Δεσπότῃ, τῷ ἀεὶ προνοοῦντι τῆς ἡμῶν ζωῆς, ὑπὲρ ἧ φρονοῦμεν καὶ νοοῦμεν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα τῷ Πα- 15 τρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΠΓ'

Ἐρώτησις πάλιν τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ, παρακαλῶ σαφήνισόν μοι τὸ ἐρώτημα· ἐὰν γὰρ 20 τυχὸν ἐρωτήσω τοὺς πατέρας περὶ καρπῶν ἐμοῦ χωρίου, εἰ καλοὶ γένωνται, ἢ καὶ ἐχθρὸν ἔχω καὶ ἐρωτήσω περὶ αὐτοῦ, εἰ δύναταί με βλάψαι, καὶ εἴπωσί μοι περὶ μὲν τῶν καρπῶν ὅτι γίνονται, περὶ δὲ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι οὐ βλάπτει με, καὶ οἱ μὲν καρποὶ ἀπέτυχον, ὁ δὲ ἐχθρὸς προσδοκᾶται βλάπτειν, πῶς ὀφείλω πιστεῦειν; Κἂν εὔρω τὸν λογισμὸν 25 χαυνούμενον ἐν τῇ πίστει διὰ τὰ ἐναντίως φαινόμενα, πῶς δεῖ αὐτὸν ἀνακαλεῖσθαι καὶ στηρίζειν; Ποίησον, πάτερ,

ρισσότερο ἀπὸ μᾶς τί μᾶς συμφέρει πνευματικὰ καὶ σαρκικά, ἄς μὴ ἀπιστήσουμε στὰ λεγόμενα ἀπὸ τοὺς ἅγιους πατέρες, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπομονὴ νὰ δεχθοῦμε τὴ χρηστὴ καὶ ψυχωφελῆ ἔκβαση ἀπὸ τὸ Θεό, ἐνθυμούμενοι τὸν προφήτη πού λέγει, «τὰ κρίματά σου εἶναι μεγάλη ἄβυσσος»²⁹. Καὶ ὅτι τὰ κρίματά του εἶναι ἀνεξερεύνητα, φανερῶνεται ἀπὸ τὰ ὅσα συνέβηκαν στοὺς Ἰσραηλίτες. Διότι ἐκεῖνοι, ἀκούοντας ὅτι θὰμποῦν σὲ χώρα πού ρέει γάλα καὶ μέλι καὶ ἀποβλέποντας σ' αὐτὰ τὰ σαρκικά, πείραξαν πολὺ τὸ Θεὸ μὲ τὴν ἀπιστία, ὅταν δὲν τὰ βρῆκαν αὐτά· διότι δὲν κατάλαβαν ὅτι ὡς 'μέλι καὶ γάλα' ἐννοοῦσε τὰ μελλοντικὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων ὁ νόμος ἦταν σκιά, ὅπως μᾶς ἐρμήνευσε καὶ ὁ Ἀπόστολος.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἄς πιστέψουμε στὸν φιλόανθρωπο Θεὸ καὶ ἀγαθὸ Δεσπότη μας, πρὸς προνοεῖ πάντα γιὰ τὴ ζωὴ μας, περισσότερο ἀπὸ ὅσο σκεπτόμαστε καὶ κατανοοῦμε· διότι σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

383

Ἑρώτηση πάλι τοῦ ἰδίου.

Πάτερ, σὲ παρακαλῶ, διασαφίνησέ μου τὴν ἐρώτηση. Ἐὰν δηλαδὴ συμβεῖ νὰ ἐρωτήσω τοὺς πατέρες γιὰ τοὺς καρποὺς τοῦ δικοῦ μου χωραφιοῦ, ἐὰν γίνονται καλοί, ἢ ἂν ἔχω ἐχθρὸ καὶ ἐρωτήσω γι' αὐτόν, ἐὰν μπορεῖ νὰ μὲ βλάψει, καὶ μοῦ ποῦν γιὰ τοὺς καρποὺς ὅτι γίνονται, ἐνῶ γιὰ τὸν ἐχθρὸ ὅτι δὲ μὲ βλάπτει, καὶ συμβεῖ οἱ καρποὶ ν' ἀποτύχουν, καὶ ὁ ἐχθρὸς νὰ περιμένει νὰ μὲ βλάψει, πῶς πρέπει νὰ πιστέψω; Καὶ ἂν βρῶ χαυνωμένο τὸν λογισμὸ στὴν πίστη γι' αὐτὰ πού φαίνονται ἀντίθετα, πῶς πρέπει νὰ τὸν ἀνακαλέσω καὶ νὰ τὸν στηρίξω; Δεῖξε, πάτερ, καὶ

---

29. Ψαλμ. 35,7.

καὶ νῦν τὸ ἔλεός σου μετ' ἐμοῦ, καὶ φώτισόν με εἰς τὴν
εὐθειᾶν ὁδόν, καὶ εὗξαι ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας μου.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

5 **Τ**ὰ ρήματα τῶν ἀγίων οὐκ ὀφείλομεν ἀργὰ νομίζειν·
ἐνεργῆ γάρ εἰσι καὶ κατὰ Θεὸν εἰρημένα. Ἄλλ' ἐπειδὴ
ἡμεῖς εἰς τὰ σαρκικὰ καὶ χρηματικὰ ἠλούμεθα, κατα-
νοῆσαι τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἀγίων οὐ δυνάμεθα. Καὶ γὰρ κα-
θὼς τῷ Θεῷ μέλλει περὶ σωτηρίας ψυχῶν, οὕτω καὶ τοῖς
ἀγίοις αὐτοῦ. Ὄταν οὖν λαλῶσι πρὸς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι, πρῶτον
10 κατανοήσωμεν περὶ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ εὐρίσκομεν ὅτι,
εἴαν φθᾶσῃ ἢ θλιῖσις ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ζημία προσόδων,
πρὸς ὠφέλειαν ἡμῶν γίνεται. Καὶ διὰ τοῦτο φανεροῦται ἡ δύνα-
μις τῶν προρρήσεων, εἰπόντων ἑκάστην τὴν πρόσοδον. Διὰ
γὰρ τῆς ἀτυχίας, τὴν ὠφέλειαν ἐγέννησε τῇ ψυχῇ, καὶ ἐγένετο
15 ἐντεῦθεν ἡμῖν καλή. Καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι βλάπτει· ἐγένετο
γὰρ ἡ αὐτοῦ ἐχθρα πρόφασις τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ὠφελείας, εἴαν
εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν, μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος, «ἐν παντὶ εὐ-
χαριστεῖτε, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῶν ἐπηρε-
αζόντων ὑμᾶς· καὶ μακάριοί ἐστε, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ
20 διώξωσι» καὶ τὰ λοιπά. Ἄν τε γὰρ ὦμεν δίκαιοι, εἰς προκοπὴν
ἡμῖν γίνεται ὁ ἐξ αὐτῶν πειρασμός· ἄν τε ἁμαρτωλοί, εἰς συγ-
χώρησιν ἁμαρτιῶν καὶ διόρθωσιν, καὶ εἰς γυμνασίαν καὶ διδα-
σκαλίαν ὑπομονῆς εὐρίσκεται.

Ἐὰν δὲ συμβῆ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σαρκικῷ εὖ πάθωμεν,
25 εἴτε ἐν ταῖς προσόδοις, εἴτε εἰς εἰρήνην τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν
ἡμῶν, πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατανοήσωμεν· ὅτι
πρὸς ὠφέλειαν αὐτῷ ἐνήργησεν ἢ τῶν δικαίων εὐχή.

τώρα τὸ ἔλεός σου σὲ μένα καὶ φώτισέ με στὴν εὐθεία ὁδό, καὶ προσευχήσου γιὰ τὴν ἀσθένειά μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Τὰ λόγια τῶν ἁγίων δὲν πρέπει νὰ τὰ θεωροῦμε ἀνώφελα· διότι εἶναι ἐνεργὰ καὶ ἔχουν λεχθεῖ μὲ γνώμη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐμεῖς αἰχμαλωτιζόμαστε στὰ σαρκικὰ καὶ τὰ χρηματικά, δὲν μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε αὐτὰ πὺ λέγονται ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Διότι, ὅπως ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἔτσι καὶ οἱ ἅγιοί του. Ὅταν λοιπὸν οἱ ἅγιοι μιλοῦν σὲ μᾶς, πρῶτα πρέπει νὰ κατανοήσουμε γιὰ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο καὶ θὰ βροῦμε ὅτι, ἂν φθάσει ἢ θλίψη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἔλθει ζημία εἰσοδημάτων, αὐτὸ γίνεται γιὰ ὠφέλειά μας. Γι' αὐτὸ φανερώνεται ἡ ἔννοια τῶν προρρήσεων πὺ εἶπαν ὅτι ἡ ἐσοδεία εἶναι καλὴ· διότι μὲ τὴν ἀτυχία, γέννησε τὴν ὠφέλεια στὴν ψυχὴ καὶ ἔτσι ἔγινε γιὰ μᾶς καλὴ. Τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὸν ἐχθρὸ πὺ εἶπαν ὅτι βλάπτει· ἡ ἐχθρα του ἔγινε ἀφορμὴ τῆς ψυχικῆς μας ὠφέλειας, ἂν τὴν ὑποφέρομε μὲ εὐχαρίστηση, ἔχοντας ὑπόψη μας αὐτὸν πὺ εἶπε, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»³⁰ καὶ νὰ προσεύχεσθε³¹ γιὰ τοὺς ἐχθρούς σας, καὶ γι' αὐτοὺς πὺ σᾶς πειράζουν καὶ «θὰ εἶστε μακάριοι ὅταν θὰ σᾶς ὄνειδίσουν καὶ θὰ σᾶς καταδιώξουν»³² καὶ τὰ λοιπᾶ. Διότι, ἂν εἶμαστε δίκαιοι, ὁ πειρασμὸς ἀπὸ αὐτοὺς ἀποβαίνει πρὸς προκοπὴ μας· καὶ ἂν εἶμαστε ἁμαρτωλοὶ συμβάλλει στὴ συγχώρηση ἁμαρτιῶν καὶ διόρθωση καὶ ἀποβαίνει γυμνασία καὶ διδασκαλία ὑπομονῆς.

Ἐὰν πάλι συμβεῖ νὰ εὐημερήσουμε καὶ στὰ σαρκικά, εἴτε στίς ἐσοδείες εἴτε στὴν εἰρήνη πὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, πάλι θὰ κατανοήσουμε τὰ πράγματα σὲ σχέση μὲ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο· διότι ἡ εὐχὴ τῶν δικαίων ἐνέργησε γιὰ ὠφέλειά του.

30. Α' Θεσ. 5,18.

31. Α' Θεσ. 5,17.

32. Ματθ. 5,11.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, οὐ δύναται ὁ μισόκαλος σα-
θρῶσαι ἡμῶν τὴν πίστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τὰ πρὸς ὠφέλειαν
τοῦ ἔσω ἡμῶν ἀνθρώπου ἀποβαίνει. Καὶ ἐὰν εἰρηνεύσῃ τις, εὐ-
ρίσκει τὴν ἀπόβασιν τῆς προρρήσεως τῶν ἀγίων, ὅτι πρὸς
5 ὠφέλειαν προεργέθη.

Ὁ Κύριος συνετίσει σε καὶ φωτίσει τὴν καρδίαν σου.

ΤΠΔ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν αἰτήσω τοὺς ἀγίους περὶ πάθους ψυχῆς ἢ σώματος,
καὶ πιστεύω ὅτι παραχρῆμα θεραπεία ἐστίν, ἄρα οὕτω γί-
νεται, κἂν μὴ συμφέρει μοι ἢ παραχρῆμα θεραπεία;

10 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ὅ καλόν ἐστι τέως τὸ ἐξ ἀθηντίας εὐξασθαι, ἰαθῆναι
Ο ἀπὸ τοῦ πάθους μὴ γινώσκοντα, εἰ συμφέρει σοι· ἀλλὰ
ἀφεῖναι τῷ εἰπόντι, «οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ᾧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Οὕτως οὖν εὐξαι τῷ
15 Θεῷ λέγων· 'Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖράς σου εἰμι, ἐλέησόν με κατὰ
τὸ θέλημά σου· καὶ εἰ συμφέρει μοι, διὰ τάχους θεράπευσόν με'.
Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς ἀγίους αἰτησον εὐξασθαι καὶ ἀδιστακτως
πίστευσον, ὅτι τὸ ὠφελοῦν σε ποιεῖ. Καὶ εὐχαρίστησον αὐτῷ ἐν
πᾶσι, μνημονεύων τοῦ, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», καὶ ὠφελεῖ
20 ψυχῆ καὶ σώματι.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχουν αὐτά, ὁ μισόκαλος δὲν μπορεῖ νὰ σαθρώσει τὴν πίστη μας· διότι καὶ ἀπὸ τὰ δύο προκαλεῖται ὠφέλεια τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ἀνθρώπου. Καὶ ἂν εἰρηνεύσει κανεὶς, βρίσκει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προρρήσεως τῶν ἀγίων ὅτι προλέχθηκε γιὰ ὠφέλεια.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ συνετίσει καὶ νὰ φωτίσει τὴν καρδιά σου.

384

Ερώτηση

Ἐὰν παρακαλέσω τοὺς ἀγίους γιὰ τὸ πάθος τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος, καὶ πιστεύω ὅτι ὑπάρχει ἄμεση θεραπεία, ἀραγε θὰ γίνει ἔτσι, κι ἂν ἀκόμα δὲ μὲ συμφέρει ἡ ἄμεση θεραπεία;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Δ ἐν εἶναι καλὸ ἀπὸ τώρα νὰ προσεύχεσαι μὲ αὐθεντία, χωρὶς νὰ γνωρίζεις ἂν σὲ συμφέρει νὰ γιατρευθεῖς ἀπὸ τὸ πάθος, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀφήσεις σ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει τί χρειάζεσθε, προτοῦ νὰ τοῦ τὸ ζητήσετε»³³. Ἔτσι λοιπὸν προσευχήσου στὸ Θεό, λέγοντας· Ἐδέσποτα, εἶμαι στὰ χέρια σου, ἐλέησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου· καὶ ἂν μὲ συμφέρει, θεράπευσέ με γρήγορα'. Παρακάλεσε τοὺς ἀγίους νὰ προσευχηθοῦν τὸ ἴδιο καὶ πίστεψε ἀδίστακτα, ὅτι θὰ κάνει αὐτὸ ποὺ σὲ ὠφελεῖ. Καὶ εὐχαρίστησέ τον σὲ κάθε περίπτωση, ἐνθυμούμενος τό, «νὰ τὸν εὐχαριστεῖτε γιὰ τὸ κάθε τι»³⁴, καὶ θὰ ὠφεληθεῖς στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα.

33. Ματθ. 6,8.

34. Α' Θεσ. 5,18.

ΤΠΕ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Οἱ δὲ πατέρες αἰτούμενοι εὔξασθαι ὑπὲρ τινος πειρασμοῦ, τί αἰτοῦσιν; ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἢ τὸ συμφέρον αἰτοῦσι; Καὶ πῶς ὁ ἄββᾶς Σισῶης καὶ ἄλλοι πατέρες ὑπὲρ τοῦ
 5 μαθητοῦ ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἤτησαν τὸν Θεόν; Πῶς δὲ νοήσομεν, ὅτι «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι»; Καὶ πάλιν, εἰ οὐδεὶς πειράζεται παρ' ὃ δύναται, καὶ εἰ ὁ πειρασμὸς κατὰ τὸ συμφέρον γίνεται, καὶ εἰ ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων.

10 Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, ἐπειδὴ ἀργοί ἐσμεν ἐγὼ καὶ σύ, ἀφίεμεν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἐρωτῶμεν. Ὅμως περὶ ὧν ἠρώτησας, τοῦτο νομίζω. Οἱ πατέρες οἱ τέλειοι εὔχονται, ἵνα τὸ συμφέρον ποιήσῃ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν οὖν συμφέρῃ αὐτῷ, ἀφήσιν ἐπάνω αὐτοῦ τὸ πάθος δι' ὑπομονήν· ἐὰν δὲ συμφέρῃ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους, ποιεῖ ἀπαλλαγῆναι· καὶ τοῦτο τῇ προγνώσει ἐπιγράφομεν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄββᾶς οὖν Σισῶης ἠδῆξαστο περὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, πληροφορηθεὶς εὔξασθαι· καὶ ὁ ἄλλος γέρων, μᾶλλον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ
 15 20 πληροφορίαν ἠδῆχοντο.

Τὸ δὲ ὀφείλειν ἔχειν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἐστὶ τὰ συμβαίνοντα τῷ ἀνθρώπῳ φανερόν ἐστιν· ὅτι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε»· τὸ δέ, «πάντα τῷ πιστεύοντι δυνατὰ», τὸ ἐπ' ἐλπίδι βαστάζει τὴν θλιψὴν τῶν παθῶν, τὸ ὑπομένειν, τὸ

385

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

“Όταν οἱ πατέρες παρακαλοῦνται νὰ προσευχηθοῦν γιὰ ἕναν πειρασμό, τί ζητοῦν; ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ πάθος ἢ ζητοῦν τὸ συμφέρον; Καὶ πῶς ὁ ἀββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι πατέρες παρακάλεσαν τὸ Θεὸ γιὰ τὸν μαθητὴ ν’ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πάθος; Πῶς θὰ ἐννοήσουμε τό, «ὅλα εἶναι δυνατὰ σ’ αὐτὸν ποὺ πιστεύει»³⁵; Ἐπίσης, ἂν κανεῖς δὲν πειράζεται παραπάνω ἀπ’ ὅτι μπορεῖ, ἂν ὁ πειρασμὸς γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον, καὶ ἂν ὠφελοῦν οἱ προσευχῆς τῶν ἀγίων.

Απόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ἐπειδὴ ἐγὼ καὶ σὺ εἴμαστε ἄκαρποι, ἀφήνουμε τὰ πάθη μας καὶ ἐρωτᾶμε ἄλλα ἀντὶ ἄλλων. “Όμως γιὰ ὅσα ἐρώτησες, ἡ γνώμη μου εἶναι αὕτη. Οἱ τέλειοι πατέρες προσεύχονται, γιὰ νὰ κάνει ὁ Θεὸς ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει στὸν ἄνθρωπο· ἐὰν λοιπὸν τὸν συμφέρει ἀφήνει πάνω του τὸ πάθος γιὰ ὑπομονή· ἐὰν ὅμως συμφέρει ν’ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πάθος, δίνει τὴν ἀπαλλαγὴ· καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδίδουμε στὴν πρόγνωση τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης λοιπὸν προσευχήθηκε γιὰ τὸν μαθητὴ του, ἐπειδὴ πληροφορήθηκε νὰ προσευχηθεῖ· καὶ ὁ ἄλλος γέροντας, ἢ καλύτερα καὶ οἱ ἄλλοι γέροντες προσεύχονταν σύμφωνα μὲ τὴν πληροφορία.

Τὸ ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζεις ὅτι αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν στὸν ἄνθρωπο εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον του, εἶναι φανερό· διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «νὰ εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι»³⁶. Τὸ ὅτι πάλι εἶναι δυνατὰ ὅλα σ’ ἐκεῖνον ποὺ πιστεύει, σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ βαστάξει τὴ θλίψη τῶν παθῶν μὲ ἐλπίδα, νὰ δείχνει ὑπομονή, νὰ μακροθυμεῖ, καὶ νὰ τὰ ὑποφέρει γενναῖα ὅλα ὅπως

35. Μάρκ. 9,23.

36. Α΄ Θεσ 5,18.

μακροθυμεῖν, τὸ πάντα φέρειν γενναίως, ὡς ὁ Ἰώβ. Οὐ πειράζει δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ὃ δύναται, ἀλλ', εἰ μὴ εἰσιν αἱ εὐχαι τῶν ἁγίων, ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὐτοῦ χαυνότητα προδότης γίνεται.

5 Ὁ Θεὸς συγχωρήσοι τῇ φλυαρίᾳ σου, ἀδελφέ.

ΤΠΣ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ὅταν ἔχω παράθεσιν τῶν ἁγίων καὶ συμβαίνει μοι ληστρικὴν διαβαίνειν ὁδόν, εἴτε δι' ἰδίαν μου χρείαν, εἴτε δι' εὐσεβὲς πρᾶγμα, εἴτε πρὸς πατέρας ἁγίους, εἶπέ μοι, 10 κύριε ἀββᾶ, πῶς ὀφείλω διαπεράσαι αὐτήν; ἄρα ἀπερισκεπτῶς, θαρρῶν τῇ παραθέσει; ἢ ποίῳ τρόπῳ; Εἰ δὲ καὶ περιτύχῳ ἀπροσδοκῆτως τοῖς λησταῖς, πῶς ὀφείλω διακεῖσθαι ἐν τῷ λογισμῷ; οὐ μόνον περὶ ἑμαυτοῦ καὶ τῶν σὸν ἐμοί, ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' ἐμοῦ πραγμάτων· κἂν 15 συμβῆ δέ με μὴ εἶπεῖν τῷ ἀββᾶ περὶ τῶν ληστῶν, ἄρα ὀφείλω ἀνακάμψαι πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπεῖν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

20 **Ε**ὰν φθάσωμεν λαβεῖν παράθεσιν παρὰ τινος τῶν ἁγίων, ὀφείλομεν θαρρεῖν, ὅτι ἀκριβῶς τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἔχομεν. Εἰ γὰρ εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἐὰν τις παραδώσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ τινὶ τῶν μεγάλων, οὐ μικρῶς φροντίζεται ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ παραδόντος αὐτὸν αὐτῷ, πόσῳ γε μᾶλλον παρὰ τῷ Θεῷ τελειοῦται ἢ τῶν ἁγίων παράθεσις τοῦ φυλάξαι τὸν παραδιδόμενον αὐτῷ ὑπ' αὐτῶν; Φησὶ 25 γὰρ περὶ αὐτοῦ· «ὅτι θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται καὶ σώσει αὐτούς».

ὁ Ἰώβ. Ὁ Θεὸς δὲν πειράζει τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ, ἀλλὰ, ἂν δὲν ὑπάρχουν οἱ προσευχῆς τῶν ἁγίων, μερικὲς φορές ὁ ἄνθρωπος ἐξαιτίας τῆς χαυνότητός του γίνεται προδότης.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ συγχωρήσει τὴ φλυαρία σου, ἀδελφέ.

386

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ὅταν ἔχω παραγγελία τῶν ἁγίων καὶ συμβαίνει σὲ μένα νὰ διαβαίνω ληστρικὸ δρόμο, εἶτε γιὰ δική μου ἀνάγκη, εἶτε γιὰ εὐσεβῆς πρᾶγμα, εἶτε πρὸς τοὺς ἅγιους πατέρες, πῆς μου, κύριε ἀββᾶ, πῶς ὀφείλω νὰ περάσω μέσα ἀπὸ αὐτόν; ἄραγε ἔχοντας ἀπερίσκεπτα θάρρος στὴν ἐντολή; ἢ μὲ ποιὸν τρόπο. Καὶ ἂν συναντήσω ἀπροσδόκητα καὶ τοὺς ληστῆς, πῶς πρέπει νὰ διάκειται ὁ λογισμὸς μου; ὄχι μόνο γιὰ μένα καὶ τοὺς μαζί μὲ μένα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πράγματα ποὺ εἶναι μαζί μου· καὶ ἂν συμβεῖ σὲ μένα νὰ μὴ πῶ στὸν ἀββᾶ γιὰ τοὺς ληστῆς, ἄραγε ὀφείλω νὰ γυρίσω σ' αὐτόν καὶ νὰ τοῦ τὸ πῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ε ἂν ἀξιωθοῦμε νὰ πάρουμε ἐντολή ἀπὸ κάποιον ἅγιο, πρέπει νὰ ἐλπίζουμε ὅτι ἔχουμε ὅπωςδήποτε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐὰν στὰ κοσμικὰ παραδώσει κάποιος τὸ σπίτι του σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ἀπολαμβάνει μεγάλη φροντίδα ἀπ' αὐτόν ἐξαιτίας τῆς τιμῆς αὐτοῦ ποὺ τοῦ τὸ παρέδωσε, πόσο μᾶλλον πραγματοποιεῖται ἡ αἴτηση τῶν ἁγίων νὰ φυλάξει αὐτόν ποὺ τοῦ παραδίδεται ἀπὸ αὐτούς; Διότι λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του· «θὰ πραγματοποιήσει τὸ θέλημα ἐκείνων ποὺ τὸν φοβοῦνται, θὰ εἰσακούσει τὴ δέησή τους καὶ θὰ τοὺς σώσει»³⁷.

37. Ψαλμ. 144,19.

Ἐν παντὶ οὖν τρόπῳ ὀφείλομεν ἔχειν τὴν τῶν ἀγίων παράθεσιν τελείαν, εἰς βοήθειαν καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Ἐὰν δὲ λαβόντες τὴν παράθεσιν εὖρωμεν καὶ θλίψιν καὶ σκυλμὸν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ περιπέσωμεν 5 πειρασμῷ, μὴ ἐκκακήσωμεν μηδὲ κατάσχωμεν τοὺς παραθεμένους ἡμᾶς ὡς ἀδυνάτους καὶ σκανδαλισθῶμεν εἰς αὐτούς· διότι μετὰ τὴν παράθεσιν ἐγένετο ἡμῖν ἀπώλεια πράγματος, ἢ καὶ πληγὴ σώματος.

Ἀλλὰ μνησθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Ἀπόστολος δυνα- 10 τὸς ὢν καὶ τέλειος καὶ ἅγιος, πᾶσι τούτοις περιέπεσε καὶ ἐκαυχᾶτο λέγων· «πόσους κινδύνους ὑπέμεινα καὶ ἐκ πάντων με ὁ Κύριος ἐρρύσατο», καὶ ὅτι «πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος»· καὶ ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα- 15 νῶν»· καὶ πάλιν, «άνηρ ἀπειραστος καὶ ἀδόκιμος καὶ ἄπειρος», καὶ σχῶμεν ἐν τῷ νῷ, ὅτι πᾶν πρᾶγμα ἀγαθόν, ἄνευ θλίψεως οὐ τελειοῦται· ἔχει γὰρ τὸν ἀντικείμενον φθόνον τοῦ διαβόλου. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἡμῖν παρελθεῖν ἄνευ θλίψεως, μὴ ὑψηλοφρονήσωμεν, ὅτι ἄξιοι ὄντες ἐσώθημεν ἀπὸ θλίψεως· ἀλλ', εἰδὼς ὁ Θεὸς τὴν 20 ἀσθένειαν ἡμῶν, ὅτι ἀδυνάτως ἔχομεν ὑπενεγκεῖν θλίψιν, διὰ τῆς παραθέσεως τῶν ἀγίων ἐσκέπασεν ἀπὸ θλίψεως. Καὶ γὰρ περὶ τῶν ὑπομεινάντων ἐν θλίψει ἢ ἐν πειρασμῷ, γέγραπται· «μακάριος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι, δόκιμος γενόμενος, λήσεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

25 Πρόσχεσ δέ, μὴ ὡς ἔχων παράθεσιν τῶν ἀγίων, μετὰ ραθυμίας ποιήσης σου τὴν ὁδόν· ἀλλ' ὀφείλεις, ἐὰν ἀκούσης τίποτε ἐν τῇ ὁδῷ ἢ περὶ ληστῶν ἢ περὶ τινος πράγματος, ἀσφαλίσασθαι σεαυτὸν καὶ ποιῆσαι τὴν δυνάμιν σου μὴ περιπεσεῖν ἐν τοῖς πράγμασι τούτοις· ἀλλά, δεόμενος τοῦ Θεοῦ καὶ μιμησκό-

38. Β' Κορ. 11,26.

39. Ψαλμ. 33,20.

40. Πράξ. 14,22.

Μὲ κάθε τρόπο λοιπὸν ὀφείλουμε νὰ θεωροῦμε τέλεια τὴν αἴτηση τῶν ἁγίων γιὰ βοήθεια καὶ σωτηρία ψυχῆς. Ἐὰν ὅμως, ἀφοῦ λάβουμε τὴν ἐντολή, συναντήσουμε καὶ θλίψη καὶ βάσανα στὰ πράγματα, ἢ περιπέσουμε στὸ δρόμο κατὰ παραχώρηση Θεοῦ σὲ πειρασμό, νὰ μὴ λυπηθοῦμε οὔτε νὰ θεωρήσουμε αὐτοὺς ποὺ μεσίτευσαν γιὰ μᾶς σὰν ἀδύνατους καὶ σκανδαλισθοῦμε μ' αὐτούς, ἐπειδὴ μετὰ τὴν αἴτησή τους συνέβηκε σὲ μᾶς ἀπώλεια πράγματος ἢ καὶ πληγὴ σώματος.

Ἄλλὰ νὰ θυμηθοῦμε ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ποὺ ἦταν δυνατὸς καὶ τέλειος καὶ ἅγιος, ἔπεσε σὲ ὄλους αὐτοὺς τοὺς πειρασμοὺς καὶ καυχόταν λέγοντας, «πόσους κινδύνους ὑπέμεινα καὶ ἀπὸ ὄλους μ' ἔσωσε ὁ Κύριος;»³⁸ καὶ ὅτι «εἶναι πολλὰς οἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἀπὸ ὅλες αὐτὲς θὰ τοὺς σώσει ὁ Κύριος»³⁹, καὶ ὅτι «ἐμεῖς πρέπει νὰ μποῦμε μὲ πολλὰς θλίψεις στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴⁰ καὶ πάλι, «ἄνθρωπος ἀπείραστος καὶ ἀδόκιμος καὶ ἄπειρος»⁴¹ καὶ νὰ ἔχουμε στὸ νοῦ ὅτι κανένα ἀγαθὸ πρᾶγμα δὲν πραγματοποιεῖται χωρὶς θλίψη· διότι ἔχει τὸν ἀντικείμενο φθόνο τοῦ διαβόλου. Ἐὰν ὅμως μᾶς συμβεῖ νὰ περάσουμε χωρὶς θλίψη, νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσουμε, ὅτι σωθήκαμε ἀπὸ τὴ θλίψη, ἐπειδὴ εἴμαστε ἄξιοι· ἀλλ' ἀπλῶς ὁ Θεός, γνωρίζοντας τὴν ἀσθένειά μας, ὅτι εἴμαστε ἀδύναμοι νὰ ὑποφέρουμε θλίψη, μὲ τὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων μᾶς προστάτευσε ἀπὸ τὴ θλίψη. Διότι καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ὑπέμειναν μὲ θλίψη ἢ μὲ πειρασμό, ἔχει γραφεῖ, «μακάριος εἶναι ὁποῖος ὑπομένει πειρασμό, διότι, ἀφοῦ δοκιμασθεῖ, θὰ πάρει τὸ στεφάνι τῆς ζωῆς»⁴².

Πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ βαδίσεις τὴν ὁδὸ σου μὲ ραθυμία, ἐπειδὴ ἔχεις τὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων· ὀφείλεις, ἐὰν ἀκούσεις τίποτε καθ' ὁδὸν ἢ γιὰ ληστὲς ἢ γιὰ ἄλλο πρᾶγμα, ν' ἀσφαλίσεις τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ βάλεις τὰ δυνατά σου νὰ μὴ περιπέσεις σ' αὐτὰ τὰ πράγματα· ἀλλὰ παρακαλώντας τὸ Θεὸ καὶ ἐνθυμούμε-

41. Μᾶλλον πρόκειται γιὰ πατερικὸ χωρίο.

42. Ἰάκ. 1,12.

μενος τῆς τῶν ἀγίων παραθέσεως, πρόσχες, ἢ τὸ μετὰ τῶν ἄλλων παρελθεῖν, ἢ ἐρωτᾶν ποίῳ τρόπῳ δύνασαι ἀσφαλῶς διελθεῖν, ἢ δι' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ, ἢ δι' ἑτέρας.

Ἐὰν δὲ καὶ προφάσει δῆθεν εὐσεβοῦς πράγματος θέλης
 5 διαβῆναι ἢ πρὸς πατέρας ἀγίους, καὶ οὕτως, εἰς ἀκούσης περὶ
 ληστῶν ἢ ἄλλων κινδύνων ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ ὡς θαρρῶν ἐμβάλλης
 σεαυτὸν παρελθεῖν ἐκείνην τὴν ὁδὸν πρὸς αὐτούς, δίχα ἀσφα-
 λείας, ἵνα κἂν οὕτω φύγῃς τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ τὸν κίνδυ-
 νον· οὐ δεῖ γάρ τινα ἐκόντα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν εἰς πειρασμόν,
 10 ἀλλὰ τὸν κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν ἐρχόμενον, εὐχαρίστως ὑπο-
 μένειν. Εὐρίσκομεν γὰρ καὶ τινὰς τῶν ἀγίων θελήσαντας ἀπελ-
 θεῖν εἰς ἐπίσκεψιν ἐνδοτέρων ἄλλων ἀγίων καὶ ἀκούσαντες
 περὶ ληστῶν καὶ ἄλλων θλίψεων, ὑπερέθεντο ἀπελθεῖν· αὕτη
 γὰρ ταπείνωσις ἡμῖν εὐρίσκεται. Ἐὰν δὲ οἶδας ἢ ἤκουσας περὶ
 15 τῆς ὁδοῦ, ὅτι θλίψιν ἔχει, σπούδασον ἐρωτῆσαι τὸν ἀββᾶν λέ-
 γων, 'τί δοκιμάζεις ποιήσω;' καὶ ὁ λέγει σοι ποιήσον. Ἐὰν δὲ
 κατὰ λήθην μὴ εἴπῃς αὐτῷ καὶ εὐρεθῆς λαβὼν παράθεσιν καὶ
 μνησθῆς ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτι παρηκολούθησε λήθη καὶ οὐκ εἶπας
 αὐτῷ, οὐ χρεῖα ἀναλῦσαι· ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, λέγων. 'Δέ-
 20 σποτα, συγχώρησόν μοι καὶ τῇ ἐμῇ ραθυμίᾳ· καὶ διὰ τὴν παρά-
 θεσιν τοῦ ἀγίου σου καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς εὐσπολαγχνίας σου,
 ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ σῶσόν με καὶ φύλαξον
 ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πονηροῦ πράγματος. Δεδόξασται γάρ σου
 τὸ ὄνομα εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΤΠΖ'

25 Ἐρωτήσεις τοῦ αὐτοῦ.

ἼΑρα δύναται ἡ πίστις ἄλλου ὠφελῆσαι ἄλλον, μὴ συνεισ-
 ενεγκόντα πίστιν, καθὼς τὸν παραλυτικὸν ἢ πίστις τῶν
 βαστασάντων;

νος τῆ μεσιτεία τῶν ἁγίων νὰ περνᾷς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἢ νὰ ἐρωτᾷς μὲ ποιόν τρόπο μπορεῖς νὰ περάσεις μὲ ἀσφάλεια ἢ ἀπὸ αὐτὸν τὸν δρόμο ἢ ἀπὸ ἄλλον.

Ἐὰν ὁμως μὲ πρόφαση δῆθεν εὐσεβοῦς πράγματος θέλεις νὰ μεταβεῖς πρὸς τοὺς ἅγιους πατέρες καὶ ἀκούσεις τότε γιὰ ληστὲς ἢ ἄλλους κινδύνους στὸ δρόμο, μὴ ἀποφασίσεις θαρραλέα νὰ περάσεις ἐκεῖνον τὸ δρόμο πρὸς αὐτούς, χωρὶς ἀσφάλεια, γιὰ νὰ ἀποφύγεις τουλάχιστον ἔτσι τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ τὸν κίνδυνο· διότι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ βάζει ἐκούσια τὸν ἑαυτό του σὲ πειρασμό, ἀλλὰ νὰ ὑπομένει μὲ εὐχαρίστηση ἐκεῖνο ποὺ ἔρχεται κατὰ παραχώρηση Θεοῦ. Διότι βρίσκουμε καὶ μερικοὺς ἁγίους ποὺ θέλησαν νὰ μεταβοῦν πρὸς ἐπίσκεψη ἄλλων ἐσώτερων⁴³ ἁγίων καὶ μόλις ἄκουσαν γιὰ ληστὲς καὶ ἄλλες θλίψεις ἀνέβαλαν τὴν ἀναχώρηση· διότι αὐτὴ εἶναι ταπείνωση γιὰ μᾶς. Ἐὰν ὁμως γνωρίζεις ἢ ἄκουσες γιὰ τὸν δρόμο ὅτι ὑπάρχει θλίψη, φρόντισε νὰ ἐρωτήσεις τὸν ἀββᾶ λέγοντας, ‘τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω’, καὶ κάνε ὅ,τι σοῦ πεῖ. Ἐὰν ὁμως ἀπὸ λησμοσύνη δὲν τοῦ πεῖς καὶ βρεθεῖς νὰ μὴ ἔχεις πάρει εὐλογία καὶ θυμηθεῖς στὸ δρόμο ὅτι σοῦ συνέβηκε λησμοσύνη καὶ δὲν τοῦ εἶπες, δὲ χρειάζεται νὰ ἐπιστρέψεις, ἀλλὰ παρακάλεσε τὸ Θεό, λέγοντας. ‘Δέσποτα, συγχώρησε ἐμένα καὶ τὴ ραθυμία μου· καὶ μὲ τὴ μεσιτεία τοῦ ἁγίου σου καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς εὐσπλαχνίας σου, ὁδήγησέ με κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ σῶσε με καὶ φύλαξέ με ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ πονηρὸ πρᾶγμα. Διότι τὸ ὄνομά σου ἔχει δοξασθεῖ στοὺς αἰῶνες’. Γένοιτο.

387

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ μπορεῖ ἡ πίστη κάποιου νὰ ὠφελῆσει ἄλλον, ἐὰν δὲν πιστεύει, ὅπως ὠφέλησε τὸν παραλυτικὸ ἢ πίστη ἐκείνων ποὺ τὸν ἐβάσταζαν;

43. Ἄσκητὲς δηλαδὴ ποὺ ζοῦσαν στὰ βάθη τῆς ἐρήμου.

Ἀπόκρισις

Εί μὴ πιστὸς ἦν καὶ ὁ παραλυτικός, οὐκ εἶα αὐτοὺς βα-
 στάσαι καὶ χαλάσαι αὐτόν· ὥστε ἡ πίστις τῶν ἀμφοτέ-
 ρων ἔσωσεν αὐτόν. Ἐὰν οὖν μὴ συνεισενέγκῃ ὁ ἄν-
 5 θρωπος πίστιν τῷ Θεῷ, οὐδὲν ὠφελεῖται. Λοιπὸν μὴ προφα-
 σίση τοῦ μηδὲν ποιῆσαι, ρίπτων ἐπάνω ἄλλων τὸ φορτίων σου
 ὄλον. Καὶ γὰρ Ἰερεμίας πιστεύων, ὅτι ἔλεεῖ ὁ Θεὸς τὸν λαόν,
 ἠῦχετο ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐ συνεισήνεγκεν αὐτῷ πίστιν,
 οὐκ εἰσηκούσθη. Καὶ ποῦ ἦν ἡ πίστις τοῦ προφήτου; οὐκ εἶχε
 10 κατὰ τοὺς βαστάζοντας τὸν παραλυτικόν; ἢ πάντως ἡ αἰτία τοῦ
 λαοῦ ἦν; Οὕτως οὖν ἐπὶ τῶν ὁμοίων· οὐκ ἀργῶς γὰρ λέγει·
 «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη».

ΤΠΗ'**Ἑρώτησις**

15 Αἰτῶ σε, πάτερ, εἶπέ μοι εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς
 Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατοντάρχου, ὅτι ἐθεραπεύ-
 θησαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παραλυτικός, περὶ ὑγείας μόνον
 αἰτήσας σώματος, ἔλαβε πρῶτον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ἐν τίνι
 οὖν ἐνταῦθα ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος δὲ λέγει τοῖς Ἀπο-
 στόλοις· «ὃ ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ
 20 οὐρανῷ· καὶ ὃ ἂν ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται»· οὐκ
 εἶπεν, 'ἐὰν συνεργήσωσι'. Λοιπὸν σαφήνισόν μοι ταῦτα
 παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

25 **Α**δελφέ, θλιψίς ἐστι τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα πῶς
 ἐστίν. Ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ
 ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς μανίας, ὁ δὲ
 ὑπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἠδύναντο πίστει συν-

Ἀπόκριση

Εὰν δὲν ἦταν πιστὸς καὶ ὁ παραλυτικὸς δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ τὸν βαστάξουν καὶ νὰ τὸν κατεβάσουν· ὥστε τὸν ἔσωσε ἡ πίστη καὶ τῶν δύο. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει πίστη στὸ Θεὸ δὲν ὠφελεῖται καθόλου. Μὴ βρεῖς πρόφαση λοιπὸν καὶ δὲν κάνεις τίποτε, ρίχνοντας ὅλο τὸ φορτίο σου πάνω σὲ ἄλλους. Διότι καὶ ὁ Ἰερεμίας, ἐπειδὴ πίστευε ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τὸν λαό, προσευχόταν γι' αὐτόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λαὸς δὲν πρόσφερε τὴν πίστη του μαζὶ μ' αὐτόν, δὲν εἰσακούσθηκε. Καὶ ποῦ ἦταν ἡ πίστη τοῦ προφήτη; δὲν ἦταν ὅμοια μ' ἐκείνους ποὺ ἐβάσταζαν τὸν παραλυτικό; Ὅπως ἴσως ἄλλοτε λοιπὸν αἰτία ἦταν ἡ ἀπιστία τοῦ λαοῦ. Τὸ ἴδιο λοιπὸν καὶ στὰ ὅμοια· διότι δὲν λέγει μάταια ὁ ἀπόστολος, «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»⁴⁴.

388

Ἑρώτηση

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, πές μου σὲ τί συνήργησε ἡ θηγατέρα τῆς Χαναanaίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἐκατόνταρχου, ὥστε νὰ θεραπευθοῦν; Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παράλυτος, ἐνῶ παρακάλεσε μόνο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, ἔλαβε καὶ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Σὲ τί συνίσταται λοιπὸν ἐδῶ ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος λέγει στοὺς Ἀποστόλους: «ὅ,τι λύσετε στὴ γῆ, θὰ εἶναι λυμένο στὸν οὐρανό· καὶ ὅποιου συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, θὰ συγχωρηθοῦν»· δὲν εἶπε, ἂν συνεργήσουν. Διασαφήνισέ μου, σὲ παρακαλῶ αὐτά.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ὑπάρχει θλίψη σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγνοοῦν πῶς εἶναι τὰ πράγματα. Ἡ θηγατέρα τῆς Χαναanaίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἐκατόνταρχου παραφρονοῦσαν, ἡ πρώτη ἀπὸ τὴν μανία καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς ἀσθένειας, καὶ δὲν μπο-

εργῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δεομένοις. Ὁ δὲ παραλυτικός, τὴν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος πίστιν συνεισενεγκών, ἤξιώθη τοῦ μείζονος, τῆ τοῦ Δεσπότου φιλανθρωπία. Ἐπὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, σημεῖα ἐκτὸς 5 συνεργίας ἐξ ἀρχῆς ἐγίνετο καὶ ἐθεραπεύοντο ἄνθρωποι δωρεάν, ἵνα πληρωθῆ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι «οὗτος τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν».

Ἀνεύθυνοι οὖν γινόμενοι τῶν ἀμαρτιῶν οἱ ἄνθρωποι, τῆ αὐτοῦ χάριτι ἐθεραπεύοντο, μὴ ἀπαιτούμενοι συνεργίαν, εἰ μὴ 10 εἰς τὸ φυλάξαι μετὰ ταῦτα, καθὼς φησιν, «ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ τι χειρόν πάθῃς». Καὶ περὶ αὐτοῦ πάλιν ὁ Ἰωάννης φησὶν· «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου». Μάθε τί λέγει, «ὄλου τοῦ κόσμου»· οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι αὐτὸν οὐκ ἔτυχον θεραπείας καὶ πληροῦται περὶ αὐτῶν, 15 «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω».

Καὶ ὅτι ἔδωκε τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίαν θεραπεύειν καὶ ἀφιέναι ἀμαρτίας τῶν συνεργούντων τῆ δεήσει αὐτῶν, αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος, ὁ λαβὼν τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν, πεισάτω σε λέγων· «πολὸν ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν 20 Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων ἐνεργουμένη, ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὅσοι ἐδέξαντο αὐτὸν ἐσώζοντο καὶ ἐθεραπεύοντο· οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι, ἀλλ' ὠθήσαντες αὐτόν, ἀπώλοντο.

Στερεωθῶμεν οὖν τῆ πίστει καὶ σωθησόμεθα ἐν ὀνόματι 25 τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

45. Ματθ. 8,17.

46. Ἰω. 5,15.

ροῦσαν νὰ βοηθήσουν μὲ τὴν πίστη ἐκείνους ποὺ προσεύχονταν γι' αὐτούς. Ἐνῶ ὁ παραλυτικός, ποὺ πρόσφερε τὴν πίστη γιὰ τὴν υἰγεία τοῦ σώματος, ἀξιώθηκε περισσότερο μὲ τὴν φιλάνθρωπία τοῦ Δεσπότη. Πράγματι τὸν καιρὸ τοῦ Σωτήρα στὴ γῆ, γιὰ νὰ πιστέψουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, γινόταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θαύματα χωρὶς τὴ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἴδιους, καὶ θεραπεύονταν δωρεὰν οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ προφητικὸς λόγος, ὅτι «αὐτὸς ἀνέλαβε τὶς ἀσθένειές μας καὶ βάσταξε τὶς νόσους μας»⁴⁵.

Ἀπαλλασσόμενοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες, θεραπεύονταν μὲ τὴ χάρη του χωρὶς νὰ τοὺς ζητηθεῖ βοήθεια ἀπὸ μέρους τους, παρὰ μόνον νὰ εἶναι προσεκτικοὶ γιὰ ἀργώτερα, ὅπως λέγει, «νά, ἔχεις γίνει υἰγής· μὴ ἀμαρτάνεις πλέον, γιὰ νὰ μὴ πάθεις τίποτε χειρότερο»⁴⁶. Καὶ γι' αὐτὸν πάλι ὁ Ἰωάννης λέγει· «νά ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει τὴν ἀμαρτία τοῦ κόσμου»⁴⁷. Μάθε, τί λέγει· «ὄλου τοῦ κόσμου». Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ δὲν τὸν δέχθηκαν, δὲν θεραπεύθηκαν καὶ ἔτσι βρίσκει ἐκπλήρωση γι' αὐτούς ὁ λόγος· «ἐὰν χωρίζεται ὁ ἀπιστος, ἄς χωρισθεῖ»⁴⁸.

Τὸ ὅτι πάλι ἔδωσε στοὺς Ἀποστόλους ἐξουσία νὰ θεραπεύουν καὶ νὰ συγχωροῦν τὶς ἀμαρτίες αὐτῶν ποὺ συνενεργοῦν μὲ τὴ δέησή τους, ὁ ἴδιος ὁ Ἰάκωβος, ποὺ πῆρε αὐτὴ τὴν ἐξουσία, ἄς σὲ πείσει λέγοντας· «ἡ δέηση ποὺ γίνεται ἀπὸ δίκαιο ἔχει πολλὴ δύναμη»⁴⁹. Καὶ στὴν περίπτωση βέβαια τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἄλλων ἀγίων ὅταν ἐνεργηθεῖ ἀπὸ αὐτούς, στὴν περίπτωση ὅμως τοῦ Σωτήρα ὄχι ἔτσι· ἀλλὰ ὅσοι τὸν δέχθηκαν σώζονταν καὶ θεραπεύονταν, ἐνῶ ὅσοι δὲν τὸν δέχθηκαν ἀλλὰ τὸν ἔδιωξαν, ὁδηγήθηκαν στὴν ἀπώλεια.

Ἄς στερεωθοῦμε λοιπὸν στὴν πίστη καὶ θὰ σωθοῦμε στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

47. Ἰω. 1,29.

48. Α' Κορ. 7,15.

49. Ἰακ. 5,16.

ΤΠΘ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Παρακαλῶ σε, δέσποτα, μαθεῖν τίς ἦν ἡ αἰτία τοῦ μαθη-
τοῦ τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου, ὅτι οὐκ ἀνέστη ὁ νεκρός, καὶ
διατί προειδῶς ὁ προφήτης ἀπέστειλεν αὐτόν, ἢ ἀποστεί-
5 λας οὐ προδιωρθώσατο αὐτόν;

Ἀπόκρισις

Μ ἡ ἐξουθενῶν τὸν μαθητὴν ὁ Ἐλισσαῖος ἐπεμψεν; οὐχί·
ἀλλὰ διδάσκων ὡς καλὸν ἐστὶ τὸ μὴ ἐξουθενεῖν τινα,
φέρων αὐτόν εἰς μετάνοιαν τοῦ πιστεῦσαι καὶ ἐγεῖραι.
10 Καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ ταυτότητι καὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν οὐκ ἤγειρε.
Καὶ ἤδει ὁ προφήτης ὅτι οὐ μὴ ἐγείρη, ἀλλ', ἵνα ἄρη πᾶσαν ἀπο-
λογίαν ἀπ' αὐτοῦ, νοθετουμένου καὶ μὴ συνιέντος, ἐπεμψε· κα-
θὼς καὶ ὁ Κύριος ἤδει προδότην τὸν Ἰούδαν, καὶ οὐκ ἐξουδέ-
νωσεν αὐτόν ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς, ἀλλ' ἐνουθέτει καὶ οὐκ
15 ἠθέτησεν αὐτόν, ἕως οὗ ἀπώλετο τελείως· ὅτι αὐτεξούσιοί εἰσιν
οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἵνα δευχθῆ ὅτι οὐκ ἐστὶν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ
Θεὸς οὐδὲ οἱ ἅγιοι, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι εἰσιν αἴτιοι τῶν ἰδίων κα-
κῶν, ἀφῆκεν αὐτοῖς τὸ αὐτεξούσιον, ἵνα ὧσιν ἀναπολόγητοι ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως ἐλεγχόμενοι ὑπ' ἀλλήλων.

ΤΔ'

20 **Ἑρώτησις**

Τινὲς οἰκοῦντες ἐν μοναστηρίῳ καὶ πολλῶν λυτρωθέντες
πειρασμῶν ταῖς εὐχαῖς τῶν ἁγίων πατέρων, ἀκούσαντες

389

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, νὰ μάθω ποιά ἦταν ἡ αἰτία τοῦ μαθητῆ τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου, πὸν δὲν ἀναστήθηκε ὁ νεκρός. Καὶ γιατί, ἐνῶ τὸ γνῶριζε ἀπὸ πρὶν ὁ προφήτης, τὸν ἔστειλε, ἢ, στέλνοντάς τον, δὲν τὸν διόρθωσε ἀπὸ πρὶν;

Ἀπόκριση

Μήπως ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε τὸν μαθητὴ του γιὰ νὰ τὸν ἐξουθενώσει; Ὁχι· ἀλλὰ τὸν ἔστειλε γιὰ νὰ διδάξει, ὅτι εἶναι καλὸ νὰ μὴ ἐξουθενῶνει κάποιον ὀδηγώντας τον σὲ μετάνοια, ὥστε νὰ πιστέψει καὶ νὰ ἀναστήσει. Καὶ ἔμεινε στὴν ἀπραξία καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀπιστίας δὲν ἀνέστησε. Γνώριζε ὁ προφήτης ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀναστήσει, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσει κάθε ἀπολογία, ἀφοῦ νουθετήθηκε καὶ δὲν κατάλαβε, τὸν ἔστειλε. Ὅπως καὶ ὁ Κύριος γνῶριζε τὸν προδότη Ἰούδα καὶ δὲν τὸν ἐξουθένωσε μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή, ἀλλὰ τὸν συμβούλευε καὶ δὲν τὸν ἀθέτησε, μέχρι πὸν χάθηκε τελείως· διότι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αὐτεξούσιοι. Καὶ γιὰ νὰ δειχθεῖ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι αἷτιος τῶν κακῶν⁵⁰ οὔτε οἱ ἅγιοι, ἀλλ' ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἷτιοι τῶν κακῶν τους, ἄφησε σ' αὐτοὺς τὸ αὐτεξούσιο, γιὰ νὰ εἶναι ἀναπολόγητοι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐλεγχόμενοι ἀναμεταξύ τους.

390

Ἑρώτηση

Μερικοὶ πὸν διέμεναν στὸ μοναστήρι καὶ λυτρώθηκαν ἀπὸ πολλοὺς πειρασμοὺς μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων πατέρων, μόλις ἄκουσαν γιὰ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν ληστῶν, βιά-

50. «Ὅτι οὐκ ἔστιν αἷτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός», εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς σχετικῆς ὁμιλίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

περὶ ἐφόδου τῶν ληστῶν, ἔμελλον ἀναχωρεῖν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἠρώτησαν περὶ τούτου τὸν μέγαν γέροντα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

- 5 **Τ**ὴν πεῖραν τοῦ Δεσπότου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν ἔχομεν, ὡς ἀπὸ πασῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν ἐρρύσατο ἡμᾶς. Καὶ νῦν μὴ διστάζωμεν ὅτι ρύεται καὶ σκεπάζει ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ὅλην οὖν τὴν μέριμναν ἡμῶν καὶ ἐλπίδα ἐπιρρίψωμεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ὅπου ἂν διάγητε εὐχαῖς ἀγίων, μὴ φροντίσητε περὶ τινος κακοῦ. Στήκετε οὖν τῇ πίστει
- 10 τοῦ Χριστοῦ ἐδραῖοι, μελωδοῦντες μετὰ τοῦ προφήτου Δαβίδ, «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος» καὶ τὰ λοιπά, καὶ τό, «Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυλάξει τὴν ψυχὴν σου ὁ Κύριος. Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ ἔξοδόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος».
- 15 Βλέπετε μὴ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι, ἔχοντες τὸν Θεόν, τοὺς ἀνθρώπους φοβεῖσθε· «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ». Εἶπατε τῇ ἀπίστῳ ψυχῇ ἵνα λάβῃ θάρσος· «Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ».
- 20 Πάντες ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ λέγοντες· «ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε».

Τ4Α'

Ἑρώτησις

Ἄδελφός τις ἀκούσας περὶ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, ἐδή-

51. Ψαλμ. 117,6.

52. Ψαλμ. 120,8.

στηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ μοναστήρι, καὶ ἐρώτησαν γι' αὐτὸ τὸν μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εχουμε τὴν πείρα τοῦ Δεσπότη καὶ φιλόανθρωπου Θεοῦ μας· ὅτι μᾶς ἔσωσε ἀπὸ ὅλες τὶς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς. Καὶ τῶρα νὰ μὴ διστάζουμε, διότι μᾶς σώζει καὶ μᾶς προφυλάγει ἀπὸ κάθε κακό. Ἄς ἀναθέσουμε λοιπὸν ὅλη τὴ μέριμνα καὶ τὴν ἐλπίδα μας σ' αὐτόν· καὶ ὅπου καὶ ἂν ζεῖτε μὲ τὶς προσευχῆς τῶν ἀγίων, νὰ μὴ φροντίσετε γιὰ κανένα κακό. Στέκεσθε λοιπὸν σταθερὰ στερεωμένοι στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, μελωδώντας μαζὶ μὲ τὸν προφήτη Δαβίδ, «ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ δὲν θὰ φοβηθῶ τί θὰ μοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος»⁵¹ καὶ τὰ λοιπά, καὶ τό, «εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φυλάξει ἀπὸ κάθε κακό, εἶθε νὰ φυλάξει τὴν ψυχὴ σου ὁ Κύριος. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ φυλάξει τὴν εἴσοδό σου καὶ τὴν ἔξοδο σου ἀπὸ τῶρα μέχρι τὸν αἰῶνα»⁵².

Προσέχετε νὰ μὴ μάθουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι, ἐνῶ ἔχετε τὸ Θεό, φοβᾶσθε τοὺς ἀνθρώπους· «διότι καὶ ἂν βαδίσω ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ θανάτου, δὲ θὰ φοβηθῶ τὰ κακὰ, διότι ἐσὺ εἶσαι μαζί μου»⁵³. Πέστε στὴν ἄπιστη ψυχὴ γιὰ νὰ πᾶρει θάρρος· «ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων εἶναι μαζί μας, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακῶβ εἶναι βοηθός μας»⁵⁴.

Ἦλοι σᾶς ἀσπαζόμαστε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, λέγοντας· «ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβᾶσθε»⁵⁵.

Ἐρώτηση

Κάποιος ἀδελφός, ὅταν ἄκουσε γι' αὐτὴ τὴν ἀπόκριση,

53. Ψαλμ. 22,4.

54. Ψαλμ. 45,12.

55. Ματθ. 14,27.

λωσε τῷ αὐτῷ γέροντι. Δέομαί σου, ὀφείλει τις ἔχων τὴν
πεποίθησιν ταύτην οἰκεῖν καὶ ἐν ληστρικῷ τόπῳ ἀφόβως;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

5 **Π**άντοτε ὀφείλομεν θαρρεῖν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὐκ ἐᾶ
ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδί-
δαξεν ἡμᾶς λέγων αὐτός, «εὐχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε
εἰς πειρασμόν». Οὐ χρὴ δὲ ἐπιρρίπτειν ἑαυτούς (εὐρίσκεται γὰρ
παράβασις ἐντολῆς Θεοῦ· ἡμᾶς γὰρ αὐτοὺς παραδιδόαμεν εἰς
θάνατον), ἀλλ' ὀφείλομεν παραφυλάττεσθαι. Ἐὰν δὲ ἐν εἰρη-
10 νικῷ τόπῳ οἰκῶμεν καὶ ἀκούσωμεν περὶ ἐφόδου ληστῶν, οὐκ
ὀφείλομεν ταραχθῆναι, ἔχοντες τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ. Βλέπει
γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἡμεῖς οὐκ εἰσηνέγκαμεν ἑαυτοὺς εἰς πειρασμόν,
οὐδὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ παρέβημεν, ἀλλὰ μᾶλλον ταύτην φυλάτ-
τοντες, βοῶμεν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· «μὴ εἰσηνέγκῃς ἡμᾶς εἰς
15 πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

Ἐὰν οὖν εὐχομένων ἡμῶν ταῦτα ἔλθῃ ἡμῖν πειρασμὸς ἢ
ἐφοδος ληστῶν, μὴ ἐκλυθῶμεν, πρὸς δοκιμὴν γὰρ ἡμῶν γίνεται
καὶ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν. Καὶ εἰ κατὰ
συγχώρησιν εἴη, ἔχομεν τὸν στηριγμὸν τοῦ Ἀποστόλου λέγον-
20 τος· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυ-
νάμεθα, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν πρὸς
τὸ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν». Καὶ γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀκοῆς φύγω-
μεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δύναται ὁ διάβολος μὴ ἐᾶσαι ἡμᾶς ἐν
τόπῳ καθίσει. Ὅταν δὲ ἀσφαλῶς εἰδῶμεν περὶ τοῦ τόπου, ὅτι
25 ὑποψίαν ἔχει κινδύνου, ὀφείλομεν προασφαλίσασθαι· ὅτε δὲ ὁ
μὲν τόπος εἰρηνικός, ἐξαίφνης δὲ ἔλθῃ πειρασμός, ὁ Θεὸς βλέ-

δήλωσε στὸν ἴδιο γέροντα· Σὲ παρακαλῶ, πρέπει κανεῖς, ὅταν ἔχει αὐτὴν τὴν πίστη, νὰ κατοικεῖ ἄφοβα καὶ σὲ ληστρικὸ τόπο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πάντα ὀφείλουμε νὰ ἔχουμε θάρρος στὸν Ἰησοῦ, διότι δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ δοκιμασθοῦμε περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορούμε, ἀλλὰ, ἐπειδὴ μᾶς δίδαξε καὶ μᾶς εἶπε ὁ ἴδιος, «προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁵⁶, δὲν πρέπει νὰ ρίχνουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στοὺς πειρασμοὺς (διότι γίνεται παράβαση ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, καθὼς παραδίνουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸ θάνατο), ἀλλ' ὀφείλουμε νὰ προφυλαγῶμαστε. Ἐὰν ὅμως κατοικοῦμε σὲ εἰρηνικὸ τόπο καὶ ἀκούσουμε γιὰ ἔφοδο ληστῶν, δὲν πρέπει νὰ ταραχοῦμε, ἀφοῦ ἔχουμε τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι ἐμεῖς δὲν βάλαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σὲ πειρασμό, οὔτε παραβήκαμε τὴν ἐντολή του, ἀλλὰ μᾶλλον, φυλάγοντας αὐτὴν, φωνάζουμε νύχτα καὶ μέρα· «μὴ μᾶς βάζεις σὲ πειρασμό, ἀλλὰ προστάτευσέ μας ἀπὸ τὸν πονηρό»⁵⁷.

Ἐὰν λοιπὸν, ἐνῶ ἐμεῖς προσευχόμεστε αὐτά, μᾶς συμβεῖ πειρασμὸς ἢ ἔφοδος ληστῶν, νὰ μὴ φοβηθοῦμε, διότι γίνεται γιὰ δοκιμασία μας καὶ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ γιὰ τὸ συμφέρον μας. Καὶ ἐὰν γίνει κατὰ παραχώρηση, ἔχουμε τὸ στήριγμα τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει· «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲ θὰ μᾶς ἀφήσει νὰ δοκιμασθοῦμε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορούμε, ἀλλὰ θὰ δώσει μαζί μὲ τὸν πειρασμό καὶ τὴν ἀντιμετώπιση κατάλληλη γιὰ νὰ μπορούμε νὰ τὸν ὑποφέρουμε»⁵⁸. Διότι, κι ἂν ἀκόμα φύγουμε μὲ τὸ ἄκουσμα ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ μὴ μᾶς ἀφήσει νὰ καθήσουμε πουθενά. Ὅταν λοιπὸν μὲ βεβαιότητα γνωρίσουμε ὅτι ὁ τόπος ἔχει ὑποψία κινδύνου, ὀφείλουμε ν' ἀσφαλισθοῦμε ἀπὸ πρὶν· ὅταν ὅμως, ἐνῶ ὁ τόπος εἶναι εἰρηνικός, ἔλθει ξαφνικὰ πειρασμός, ὁ Θεὸς βλέπει

56. Ματθ. 26,41.

57. Ματθ. 6,13.

58. Α' Κορ. 10,13.

πει ὅτι οὐκ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία, σκεπάζει ἡμᾶς κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα.

Ἔστι γὰρ πειρασμὸς ἐξ ἡμῶν καὶ ἔστι κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ. Ὁ ἐξ ἡμῶν πρὸς βλάβην ἐστὶ ψυχῆς· καὶ περὶ αὐτοῦ 5 ἔκραζεν Ἰάκωβος ὁ Ἀπόστολος λέγων, «μηδεὶς πειραζόμενος εἶπη, ὅτι ἐκ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν» καὶ τὰ λοιπά. Ὁ δὲ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς ὠφέλειάν ἐστὶ ψυχῆς· πρὸς δοκιμὴν γὰρ γίνεται τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δοκιμὴ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύ- 10 νει», κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ δὲ μὴ καταισχνόμενος, σεσωσμένος ἐστίν, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΖΒ'

Ἐρωτήσεις αὐτοῦ.

Ἐπεὶ οὖν εἴρηται «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με», καὶ πάλιν, «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις», ἀλλαχοῦ δέ, «μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύριε», καὶ πάλιν, «εἰσασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν», ὅτι ὡς ἐναντία ἐστὶ, παρακαλῶ μαθεῖν τὸ διάφορον τῶν πειρασμῶν.

20 Ἀποκρίσεις Βαρσανουφίου.

Το εἰπεῖν, «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με», ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ αἰτοῦντος δοκιμασθῆναι διὰ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ἐπαγομένου, εἴ γε φυλάττοι τὴν ὑπομονὴν ἐν τῇ θλίψει τοῦ πει-

59. Ἰακ. 1,13.

60. Ρωμ. 5,5.

61. Ψαλμ. 25,2.

62. Ἰακ. 1,2.

ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ μᾶς ἡ αἰτία, καὶ μᾶς προστατεύει τότε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του.

Ἐπὶ τὴν βέβαια πειρασμὸς ἀπὸ μᾶς καὶ ὑπάρχει πειρασμὸς κατὰ παραχώρηση Θεοῦ. Αὐτὸς ποὺ προέρχεται ἀπὸ μᾶς εἶναι γιὰ βλάβη τῆς ψυχῆς· καὶ γι' αὐτὸ φώναζε ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγοντας, «κανένας πειραζόμενος νὰ μὴ πεῖ, ὅτι πειράζομαι ἀπὸ τὸ Θεό· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείραστος ἀπὸ τὰ κακὰ»⁵⁹ καὶ τὰ λοιπὰ. Ὁ πειρασμὸς ὅμως κατὰ παραχώρηση τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, διότι γίνεται γιὰ δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δοκιμασία ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐλπίδα, καὶ ἡ ἐλπίδα δὲν ντροπιάζει»⁶⁰, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ντροπιάζεται ἔχει σωθεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

392

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχει λεχθεῖ, «δοκίμασέ με Κύριε καὶ πείραξέ με»⁶¹, καὶ πάλι, «νὰ χαίρεσθε ὅταν πέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»⁶², καὶ ἀλλοῦ, «Κύριε, μὴ μᾶς ὁδηγεῖς σὲ πειρασμό»⁶³, καὶ πάλι, «προσευχηθεῖτε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁶⁴, καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ φαίνονται ὡς ἀντίθετα, σὲ παρακαλῶ νὰ μάθω τὴ διαφορὰ τῶν πειρασμῶν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τὸ νὰ πεῖ κάποιος, «Κύριε, δοκίμασέ με καὶ πείραξέ με»⁶⁵, εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ποὺ ἀγωνίζεται καὶ ζητεῖ νὰ δοκιμασθεῖ μὲ τὸν πειρασμὸ ποὺ προέρχεται κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, ἐφόσον βέβαια φυλάγει τὴν ὑπομονή

63. Ματθ. 6,13.

64. Ματθ. 26,42.

65. Ψαλμ. 25,2.

ρασμοῦ· ἡ γὰρ ὑπομονή, ὡς εἴρηται, εἰς δοκιμὴν καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ φέρει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐντεῦθεν ἐστὶν ἀκριβῶς ἡ χαρὰ καὶ ἡ προκοπή· οὐ συνεργεῖ γὰρ τὸ θέλημα τοῦ ἀγωνιζομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνταγωνίζεται, καὶ εἰς κόπον ἐμβάλλει ἑαυτὸν ὁ
5 ἄνθρωπος, ὥστε μὴ ἠττηθῆναι τῷ πειρασμῷ.

Τὸ δὲ εἰπεῖν, «μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», τοῦτο σημαίνει, μὴ ἐάσης ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειρασθῆναι· ἐκ τοῦ ἐμπεσεῖν γὰρ εἰς τοιοῦτον πειρασμόν γεννᾶται ὁ θάνατος. Καὶ περὶ τούτου ὁ Σωτὴρ λέγει· «εὐ-
10 ξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Διὰ τοῦτο ὁ δίκαιος τὰς δύο εὐχὰς εὔχεται, αἰτῶν μὲν τὸ πειρασθῆναι κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ, εἰς δοκιμὴν σωτηρίας, αἰτῶν δὲ πάλιν μὴ πειρασθῆναι ἐξ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς.

Τ4Γ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

15 Πῶς δύναμαι κτήσασθαι τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῇ σκληρᾷ μου καρδίᾳ ἀσάλευτον; Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ποιεῖν με πρᾶγμα, πρὶν αὐτὸ τελειώσω, μεταφέρω τὸν νοῦν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἄλλο, προφάσει δῆθεν φόβου Θεοῦ, ἄρα καλὸν ἐστὶ τοῦτο ἢ οὐ;

20 Ἀπόκρισις

Εἰ τις θέλει ἔχειν πάντοτε φόβον Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀσάλευτον, ἀπὸ τούτου τοῦ ὑποδείγματος δύναται κατανοῆσαι. Ὅταν θέλῃ τις ποτὲ ἀποδημῆσαι, φορεῖ τὰ ὑποδήματα· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή, «ὅτι τὰ ὑποδήματα σημεῖόν ἐστι

στη θλίψη του πειρασμού· διότι ή υπομονή, όπως έχει λεχθεί, φέρνει τον άνθρωπο στη δοκιμή και στα υπόλοιπα αγαθά. Και από εδώ ακριβώς προέρχεται ή χαρά και ή προκοπή· διότι δέ συνεργεί στον πειρασμό τὸ θέλημα του αγωνιζομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνταγωνίζεται, και ὁ ἄνθρωπος βάζει τὸν ἑαυτό του σὲ κόπο, ὥστε νὰ μὴ νικηθεῖ ἀπὸ τὸν πειρασμό.

Τὸ νὰ πεῖ ὁμως, «μὴ μᾶς βάζεις σὲ πειρασμό»⁶⁶, αὐτὸ σημαίνει, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσεις νὰ πειρασθοῦμε ἀπὸ δικό μας θέλημα και ἀπὸ δική μας ἐπιθυμία· διότι ἀπὸ τὴν πτώση μέσα σὲ τέτοιο πειρασμό γεννιέται ὁ θάνατος. Και ὁ Σωτήρας λέγει σχετικά μ' αὐτό· «προσευχηθεῖτε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁶⁷. Γι' αὐτὸ ὁ δίκαιος προσεύχεται τὶς δύο προσευχές· ζητεῖ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος νὰ πειραχθεῖ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, γιὰ δοκιμασία σωτηρίας, και ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ μὴ πειραχθεῖ ἀπὸ δικό του θέλημα και δική του ἐπιθυμία, πράγμα ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς.

393

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πῶς μπορῶ ν' ἀποκτήσω ἀσάλευτο τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ στη σκληρὴ καρδιά μου; Και ἐπειδὴ, ὅταν κάνω κάτι, πρὶν τὸ τελειώσω μεταφέρω τὸ νοῦ ἀπὸ αὐτὸ σὲ ἄλλο, μὲ πρόφαση δῆθεν τὸ φόβο Θεοῦ, ἄραγε αὐτὸ εἶναι καλὸ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Οποιος θέλει νὰ ἔχει πάντα στὴν καρδιά του ἀσάλευτο φόβο Θεοῦ, μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβει ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Ὅταν θέλει κανεὶς νὰ ἀποδημήσει κάποτε, φορᾶ τὰ ὑποδήματα· διότι ή Γραφή λέγει, ὅτι «τὰ ὑποδήματα

66. Ματθ. 6,13.

67. Ματθ. 26,42.

έτοιμασίας»· καὶ γέγραπται· «ἠτοιμάσθην καὶ οὐκ ἔταράχθην». Ἐὰν οὖν κατανοήσῃ ἑαυτὸν τις, ὅτι μέλλει ἔργον ποιήσῃν, ἀπὸ τῆς σαρκικῆς ἐτοιμασίας ὀφείλει νοῆσαι τὴν πνευματικὴν καὶ λαβεῖν τὰ πνευματικὰ ὑποδήματα, τούτέστι τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ 5 φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ μνησθῆναι, ὅτι πάντα κατὰ φόβον τοῦ Θεοῦ ὀφείλει διαπράξασθαι, καὶ ἐτοιμάσαι τὴν καρδίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεόν, τοῦ ἐπιχορηγῆσαι αὐτῷ τὸν αὐτοῦ φόβον.

Προτιθεμένου γὰρ αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν ἐκάστῳ πράγματι, ἐγγίνεται αὐτῷ ἀσάλευτος ἐν τῇ καρ- 10 δία. Προσέχειν δὲ δεῖ μὴ μεταφέρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ προκειμένου πράγματος εἰς ἄλλο, προφασιζόμενον εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ὀρθῶς ἐστὶν ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ ρεμβασμὸς καὶ πλάνη τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον δεῖ σπουδὴν ποιῆσθαι, ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· χρὴ δὲ καὶ 15 κολλᾶσθαι ἀγίοις πατράσι, καὶ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων αὐτῶν καὶ τῆς λαλιᾶς καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν, καὶ τοῦ καλοῦ αὐτῶν βίου ἐμπιπλώμεθα τῆς κατὰ Θεὸν κατανύξεως· τὰ πρόβατα γὰρ Ἰακώβ προσέχοντα ταῖς ἐν τοῖς ὕδασι ράβδοις, ἐκίσσων καὶ ἔτικτον κατὰ τὰς ράβδους. Καὶ ἐὰν ἐντυπώσωμεν ἑαυτοῖς τὰ αὐ- 20 τῶν ὑποδείγματα, ὥστε τῷ αὐτῷ τρόπῳ κεχρηῆσθαι τοῖς πράγμασιν, οὐ βραδυνοῦμεν βαδίζειν ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτῶν.

Τ4Δ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ πολλάκις ἐπέρχεται μοι μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθέως μνημονεύων τῆς κρίσεως κατανύσσομαι, πῶς ὀφείλω δέξασθαι ταύτην τὴν μνήμην;

εἶναι σημάδι ἐτοιμασίας»⁶⁸· καὶ ἔχει γραφεῖ· «ἐτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταραχθῆκα»⁶⁹. Ἄν λοιπὸν κατανοήσει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, ὅτι πρόκειται νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ ἔργο, ὀφείλει ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ἐτοιμασία νὰ κατανοήσει τὴν πνευματικὴ καὶ νὰ πάρει τὰ πνευματικὰ ὑποδήματα, δηλαδὴ τὴν ἐτοιμασία τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ θυμηθεῖ, ὅτι ὀφείλει νὰ τὰ κάνει ὅλα σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἐτοιμάσει τὴν καρδιά νὰ ἐπικαλεσθεῖ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ τοῦ χορηγήσει τὸν φόβο του.

Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἔχει αὐτὸν τὸν φόβο γιὰ κάθε πρᾶγμα μπροστὰ στὰ μάτια του, γίνεται ἄσάλευτος στὴν καρδιά. Πρέπει νὰ προσέχει νὰ μὴ μεταφέρει τὸ νοῦ ἀπὸ τὸ προκείμενο πρᾶγμα σὲ ἄλλο, βρίσκοντας πρόφασιν στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν εἶναι σωστὰ ὁ δρόμος του, ἀλλὰ ρεμβασμὸς καὶ πλάνη τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ σὲ κάθε κεφάλαιο πρέπει νὰ φροντίσει νὰ ἔχει στὸν ἑαυτό του τὸν ἴδιο φόβο τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ἐπίσης καὶ νὰ προσκολλῶμαστε στοὺς ἅγιους πατέρες καὶ ἀπὸ τὶς θεωρίες τους, τὴν ὁμιλία καὶ τὸ στεναγμὸ τους καὶ τὴν καλὴ ζωὴ τους νὰ γεμίζουμε μὲ τὴν κατὰ Θεὸ κατάνυξιν· διότι τὰ πρόβατα τοῦ Ἰακώβ, ἐπειδὴ πρόσεχαν τὶς ράβδους μέσα στὰ νερά, κυφοροῦσαν καὶ γεννοῦσαν κατ' ἀναλογία μὲ τὶς ράβδους. Καὶ ἂν ἐντυπώσουμε μέσα μας τὰ ὑποδείγματα αὐτῶν, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὰ πράγματα, δὲν θὰ ἀργήσουμε νὰ βαδίζουμε στὸ δρόμο μαζί μ' αὐτοὺς.

394

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ πολλὰς φορές μοῦ ἔρχεται ἀνάμνησις τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμέσως, φέροντας στὴ μνήμη τὴν κρίσιν, κυριεύομαι ἀπὸ κατάνυξιν, πῶς πρέπει νὰ δεχθῶ αὐτὴν τὴν ἀνάμνησιν;

68. Ἰεζ. 24,17 καὶ 24,23.

69. Ψαλμ. 118,60.

Ἀπόκρισις

Οἴαν ὥραν ἔρχεται σοι μνήμη, ἤτοι κατάνυξις περὶ ὧν ἡμαρτες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, πρόσχες μὴ ποτέ σοι τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου ἢ εἰς πλείονα 5 κατάκρισιν. Κἂν λέγῃς, 'πῶς γινώσκω τὴν ἀληθινὴν καὶ τὴν ἐκ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας', ἀκουσον. "Ὅταν ἔρχηται σοι ἡ τοιαύτη μνήμη καὶ σπουδάζῃς ἔργοις δεῖξαι τὴν διόρθωσιν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινή, δι' ἧς συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι· ἐὰν δὲ ἴδῃς 10 ὅτι μνησθεὶς κατενύγῃς, καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἢ καὶ χείρονας ἁμαρτίας ἐμπίπτεις, γνωστός ἔστω σοι, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἀντικειμένου μνήμη· πρὸς τὸ κατακρῖναι δὲ τὴν ψυχὴν, τὴν τοιαύτην ὑποβάλλουσι μνήμην.

Ἴδὸν οὖν ἔχεις φανεράς τὰς δύο ὁδοὺς· εἰ θέλεις οὖν φοβηθῆναι τὴν κατάκρισιν, φεῦγε τὰ ἔργα αὐτῆς.

ΤΖΕ'

15 Ἑρώτησις

Πότε δὲ καιρὸν ἔχει τὸ λαμβάνειν κατὰ νοῦν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξ αὐτῶν κατανουγῆναι εἰς διόρθωσιν ἁμαρτημάτων;

Ἀπόκρισις

20 **Τ**ὸ πῦρ θερμότεραν ἔχει τὴν φύσιν, καὶ ὁ θέλων χρήσασθαι τῷ πυρί, οὐ πάντοτε ἄπτει, ἀλλὰ θέλει ἔχειν αὐτὸ κεκρυμμένον, ἵνα, ὅταν θελήσῃ, ἄψῃ καὶ θερμάνῃ. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα χρὴ ποιεῖν. Εἰσέρχονται γὰρ ὑποβολαὶ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ σπείρει ἀκαίρως μετασχηματίζων εἰς φόβον 25 Θεοῦ, θέλων ἢ ἐμβαλεῖν τινα εἰς λύπην, ἢ ταραξαι αὐτοῦ τὸν νοῦν, μὴ σχολάζοντα διακρῖναι τὰ κατὰ τὸν λογισμὸν, διὰ τὴν προκειμένην πρόφασιν τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐργασίας· τοιαύτη

Ἀπόκριση

Οποια στιγμή σου ἔρχεται ἀνάμνηση, δηλαδή κατάνυξη γιὰ ὅσα ἀμάρτησες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοία, πρόσεχε μήπως αὐτὸ σου εἶναι κάποτε ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ διαβόλου καὶ ἀποβεῖ σὲ περισσότερη κατάκρισή σου. Καὶ ἂν ἐρωτᾷς, ‘πῶς μπορῶ νὰ γνωρίζω τὴν ἀληθινὴ μνήμη καὶ αὐτὴν ποὺ προέρχεται ἀπὸ διαβολικὴ ἐνέργεια’, ἄκουσε. “Ὅταν σου ἔρχεται αὐτὴ ἡ ἀνάμνηση καὶ φροντίζεις νὰ δείξεις μὲ ἔργα τὴ διόρθωση, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ, μὲ τὴν ὁποία συγχωροῦνται οἱ ἀμαρτίες· ἐὰν ὅμως δεῖς, ὅτι μὲ τὴν ἀνάμνηση κυριεύθηκες ἀπὸ κατάνυξη καὶ πέφτεις στὶς ἴδιες ἢ καὶ σὲ χειρότερες ἀμαρτίες, γνώριζε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνάμνηση τοῦ ἐχθροῦ. Ὑποβάλλουν αὐτὴ τὴν ἀνάμνηση γιὰ νὰ κατακρίνουν τὴν ψυχῇ.

Νά, λοιπόν, ἔχεις φανεροὺς τοὺς δύο δρόμους· ἐὰν θέλεις λοιπόν νὰ φοβηθεῖς τὴν κατάκριση, ἀπόφευγε τὰ ἔργα της.

395

Ἑρώτηση

Πότε εἶναι καιρὸς νὰ φέρνω στὸ νοῦ τὴ θύμηση τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν φόβο του, ὥστε νὰ κυριευθῶ μὲ κατάνυξη ἀπὸ αὐτὰ πρὸς διόρθωση τῶν ἀμαρτιῶν;

Ἀπόκριση

Η φωτιὰ ἔχει θερμότερη τὴ φύση καὶ ὁποῖος θέλει νὰ χρησιμοποιῆσει τὴ φωτιὰ δὲν τὴν ἀνάβει πάντοτε, ἀλλὰ θέλει νὰ τὴν ἔχει κρυμμένη, γιὰ νὰ τὴν ἀνάψει καὶ νὰ θερμάνει ὅταν θελήσει. Ἔτσι πρέπει νὰ κάνεις καὶ ἐδῶ. Διότι εἰσέρχονται ὑποβολές ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ σπέρνει ἄκαιρα, μεταβάλλοντας τὸ σχῆμα του σὲ φόβο Θεοῦ, μὲ σκοπὸ ἢ νὰ βάλει κάποιον σὲ λύπη, ἢ νὰ ταραξεί τὸν νοῦ του, ἐὰν αὐτὸς δὲν φροντίζει νὰ διακρίνει τὰ σχετικὰ μὲ τὸν λογισμὸ ἐξαιτίας τῆς προκειμένης πρόφασης τῆς ἐργασίας του αὐτῆς. Διότι τέτοια

γάρ ἐστὶν ἡ τέχνη καὶ τῶν συλούντων τὰς οἰκίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν γὰρ μὴ εἰδῶσιν αὐτοὺς ἀσχολουμένους, οὐ δύνανται περιγενέσθαι αὐτῶν.

Ἄει δὲ μνημόνευε τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος, «καιρὸς 5 τῶ παντὶ πράγματι»· καὶ λέγε σεαυτῶ, ‘ποιήσω τέως κατὰ φόβον Θεοῦ τὸ προκείμενον, καὶ τότε σχολάζω σοι ποιῆσαί σου τὸ λογάριον, οὐκ ἐν τῇ ἐμῇ σοφίᾳ, ἀλλ’ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ τὰς καρδίας καὶ νεφροῦς ἐξετάζοντος Θεοῦ ἡμῶν’. Ἔστω δέ σοι καιρὸς ἐπιτήδειος οὗτος· ὁ τῆς πρωϊνῆς καὶ ἐσπερινῆς ὥρας εἰς 10 διάκρισιν λογισμῶν, οὕτως· ‘πῶς παρῆλθεν ἡ νύξ ἢ ἡ ἡμέρα’· κἂν ἴδῃς τίποτε σφάλμα, σπούδασον διορθώσασθαι, τοῦ Χριστοῦ βοηθοῦντος.

Τ4S'

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ πολλάκις τῶν πλειόνων μου ἀμαρτημάτων τὴν 15 μνήμην ἀπόλλυσιν ἢ λήθην ἐπερχομένη μοι, ἔστι δ’ ὅτε καὶ αὐτῶν τελείως ὄλωσεν οὐ μνημονεύω, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εἰσὶ τινες ἀγράμματοι, καὶ ἔχουσι συναλλάκτας ἀληθινοὺς, καὶ πίστει τῇ πρὸς αὐτοὺς φερόμενοι, ἐὰν ἐπιλάθωνται τινος, ἀεὶ λέγουσιν αὐτοῖς, ὅτι, ‘ὅσον οἴδατε ὅτι 20 χρεωστοῦμεν, ἀποδίδομεν’. Καὶ σὺ οὖν τινα συναλλάκτην ἀληθινώτερον τοῦ Θεοῦ ἔχεις εὐρεῖν, εἰδότα καὶ τὰ μήπω γεγονότα. Ἀνάθου οὖν αὐτῶ περὶ τῶν εἰς λήθην παραπτωμάτων, καὶ εἶπε αὐτῶ· Ἄεσποτα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφάλμα ἐστί, τὸ ἐπιλαθέσθαι 25 τῶν ἐμῶν πλημμελημάτων, σοὶ μόνῳ τῶ καρδιογνώστη ἡμαρ-

εἶναι ἡ τέχνη καὶ αὐτῶν ποὺ διαρπάζουν τὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων. Πράγματι ἐὰν δὲν τοὺς βροῦν ἀπασχολημένους, δὲν μποροῦν νὰ τοὺς νικήσουν.

Πάντοτε ὁμως νὰ θυμᾶσαι τὸν Ἐκκλησιαστή πού λέγει, «ὑπάρχει καιρὸς γιὰ κάθε πρᾶγμα»⁷⁰· καὶ λέγε στὸν ἑαυτό σου· 'θὰ κάνω τώρα τὸ προκείμενο ἔργο κατὰ φόβο Θεοῦ καὶ ἔπειτα θὰ φροντίσω γιὰ χάρη σου νὰ κάνω τὸν λογαριασμό σου, ὄχι μὲ τὴ δική μου σοφία, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ μας ποὺ ἐξετάζει τὶς καρδιές καὶ τὰ νεφρά. Καὶ κατάλληλος καιρὸς ἄς σοῦ εἶναι αὐτός· ὁ καιρὸς τῆς πρωϊνῆς καὶ βραδυνῆς ὥρας, γιὰ διάκριση λογισμῶν καὶ ὡς ἐξῆς· 'πῶς πέρασε ἡ νύχτα ἢ ἡ μέρα'· καὶ ἂν δεῖς κάποιο σφάλμα, φρόντισε νὰ τὸ διορθῶσεις, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ.

396

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ πολλές φορές ἡ λησμοσύνη ποὺ μοῦ ἔρχεται ἐξαιλείφει τὴ θύμιση τῶν περισσοτέρων ἀμαρτιῶν μου, συμβαίνει μάλιστα μερικὲς φορές νὰ μὴ τὶς θυμᾶμαι καθόλου, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι μερικοὶ ἀγράμματοι ποὺ ἔχουν σωστοὺς συναλλάκτες καὶ φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ ἐμπιστοσύνη, ἂν ξεχάσουν κάτι, πάντα τοὺς λέγουν, 'ὄσα γνωρίζετε ὅτι χρεωστοῦμε σᾶς τὰ δίνουμε'. Καὶ ἐσὺ λοιπὸν μπορεῖς νὰ βρεῖς κάποιον συναλλάκτη ἀληθινώτερο, τὸ Θεό, ποὺ γνωρίζει καὶ αὐτὰ ποὺ δὲν ἔχουν γίνει. Ἀνάθεσε λοιπὸν σ' αὐτὸν τὰ παραπτώματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴ λησμοσύνη καὶ πές του· 'Δέσποτα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι σφάλμα, ἡ λησμοσύνη δηλαδὴ τῶν

---

70. Ἐκκλ. 3,1.

τον ἐν πᾶσι πάντα μοι, συγχῶρησον κατὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν. Ἐκ τούτου γὰρ φανεροῦται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι ἁμαρτωλοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν ἁμαρτίας· δεδοξασμένος γὰρ εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

Τ4Ζ'

5 Ἑρώτησις

Ἔστιν ὅτε σκανδαλίζομαι ἐν πράγματι, καὶ εὐθέως φανεροῦται, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐσκανδαλίσθην, καὶ ἐκ τούτου καταισχύνομαι· ἄρα οὖν τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι πρὸς διόρθωσιν ἢ ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς κατάκρισιν;

10 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εὰν προσέχωμεν τῇ δυνάμει τῆς προτέρας ἀποκρίσεως, εὐρίσκεται ἔχουσα ὁμοίως, καὶ αὕτη ἡ ἐρώτησις. Καθὼς γὰρ ἐν ἐκείνῃ εἴρηται, ὅτι, ἐὰν μὴ ἔργοις φανερώσωμεν τὴν μνήμην τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκ ταύτης κατά-
 15 νυξιν, κατακρινόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν μὲν ἔργοις διορθωσώμεθα τὸν ἔλεγχον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν· ἐὰν δὲ μὴ, ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου ἐστὶ πρὸς κατάκρισιν ἡμετέραν.

Τ4Η'

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

20 Ἐὰν ἀπολέσω πρᾶγμα καὶ φοβούμενος τὴν κατάκρισιν, οὐ κατακρίνω τινὰ ὡς ἔχοντα τὸ πρᾶγμα, ὅμως δὲ ὑπο-

πλημμελημάτων μου, καὶ ἀμάρτησα σὲ σένα τὸν μόνο καρδιο-
γνώστη, συγχώρεσέ με πάντοτε σὲ ὅλα, σύμφωνα μὲ τὴ φιλαν-
θρωπία σου. Διότι ἀπὸ αὐτὸ φανερώνεται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς
δόξας σου, στὸ νὰ μὴ ἀποδίδεις στοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀνάλογα μὲ
τὶς ἀμαρτίες τους· διότι εἶσαι δοξασμένος στοὺς αἰῶνες. Γένοι-
το.

397

Ἑρώτηση

Μερικὲς φορές σκανδαλίζομαι σὲ κάτι καὶ ἀμέσως φανε-
ρώνεται ὅτι δὲν σκανδαλίσθηκα σωστά, καὶ ντρέπομαι γι'
αὐτό. Ἴσως ἀραγε λοιπὸν αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς
διόρθωση, ἢ ἀπὸ τὸν πονηρὸ πρὸς κατάκριση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν προσέξουμε τὴ σημασία τῆς προηγούμενης ἀποκρί-
σεως⁷¹, φαίνεται νὰ εἶναι ἴδια καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτηση.
"Ὅπως δηλαδὴ σ' ἐκείνη ἔχει λεχθεῖ, ὅτι, 'ἐὰν δὲν φα-
νερώσουμε μὲ ἔργα τὴ θύμηση τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κα-
τάνυξη ἀπὸ αὐτὴ, κατακρινόμαστε', ἔτσι καὶ ἐδῶ· ἐὰν διορθώ-
σουμε μὲ ἔργα τὸν ἔλεγχο, προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ σωτηρία
μας· ἐὰν ὄχι, τότε προέρχεται ἀπὸ ἐπιβουλή τοῦ διαβόλου γιὰ
κατάκρισή μας.

398

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐὰν χάσω κάτι, καὶ φοβούμενος τὴν κατάκριση, δὲν κα-
τακρίνω κάποιον ὅτι ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅμως τὸν ὑποψιάζο-

---

71. Ἐννοεῖ τὴν ἀπόκριση ἀριθ. 394.

νοῶ αὐτόν, μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ ἀποπειρᾶσθαι, εἰ ἀληθῶς αὐτὸ ἔχει; οὐ γὰρ βαστάζω ἀπολέσαι αὐτό.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

5 **Ο**ὐκ ἐστὶν ἄτοπον τὸ ἀποπειρᾶσθαι εἰ ἔχει αὐτό· ἐὰν δὲ εὐρεθῇ ἔχων αὐτό, μὴ σπουδάσης καταισχύναί αὐτόν· ἀλλ' ἀρκέσθητι τῇ ἀπολαύσει τοῦ πράγματος.

Τ4Θ'

Ἐρωτήσεις ἢ Αἴτησις.

Φιλόχριστος ἐξηγόρευσε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ τῷ αὐτῷ Γέροντι, αἰτήσας καὶ συγχώρησιν αὐτῶν.

10 Ὁ δὲ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ.

Εκφαίνων αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας δικαιοῦται ἀπ' αὐτῶν, κατὰ τὴν Γραφὴν τὴν λέγουσαν, «εἶπέ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς»· καὶ πάλιν, «εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας 15 τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου».

Τοῦ λοιποῦ ἀσφαλίσώμεθα, ἀδελφέ, καὶ τὰ πρῶτα συνεχώρησεν ὁ Θεός.

Υ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἶπέ μοι, πάτερ, πῶς ἡ ψυχὴ μου ἔχουσα πολλὰ τραύματα οὐ κλαίει;

μαι, μήπως είναι παράλογο νὰ προσπαθήσω νὰ βρῶ, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια; διότι δὲν ὑποφέρω τὴν ἀπώλειά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δὲν εἶναι παράλογο τὸ νὰ ἐρευνήσεις, ἂν τὸ ἔχει· ἂν ὅμως βρεθεῖ ὅτι τὸ ἔχει, νὰ μὴ φροντίσεις νὰ τὸν ντροπιᾶσεις, ἀλλὰ ν' ἄρκεσθεῖς στὴν ἀπόλαυση τοῦ πράγματος.

399

Ἑρώτηση ἢ Αἴτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἐξομολογήθηκε τὶς ἁμαρτίες του στὸν ἴδιο γέροντα, ζητώντας καὶ συγχώρησή τους.

Καὶ ὁ γέροντας ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπε.

Οποιος φανερώνει τὶς ἁμαρτίες του δικαιώνεται ἀπὸ αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή ποὺ λέγει, «πὲς ἐσὺ πρῶτος τὶς ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»⁷²· καὶ πάλι, «εἶπα, θᾶ ἐξαγορεύσω στὸν Κύριο σὲ βάρος μου τὴν ἀνομία μου καὶ σὺ συγχώρεσες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου»⁷³.

Ἄς ἐξασφαλισθοῦμε γιὰ τὰ μελλοντικά, ἀδελφέ, διότι τὰ πρῶτα μᾶς τὰ συγχώρεσε ὁ Θεός.

400

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Πές μου, πάτερ, πῶς, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μου ἔχει πολλὰ τραύματα, δὲν κλαίει;

72. Ἦσ. 43,26.

73. Ψαλμ. 31,5.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο αἰσθανόμενος τί ἀπώλεσε, θέλει αὐτὸ κλαίειν. Καὶ ὁ ἐπιποθῶν πρᾶγμα, πολλὰς ὁδοιπορίας καὶ θλίψεις βαστάζει, καρτερῶν ἵνα ἐπιτύχη τοῦ ποθουμένου.

ΥΑ'

5 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν θέλῃ τις ποιῆσαι πρᾶγμα καλὸν διὰ ἴδιον μέντοι κέρδος, εἴτε δι' ἄλλο αὐτοῦ θέλημα, ἄρα λογίζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

10 **Ο** ἴδαμεν, ὅτι, ἐὰν νηστεύων τίς ποτε συμμίξῃ τῇ νηστείᾳ αὐτοῦ τί ποτε τοῦ ἰδίου θελήματος, ἢ πραγματεύμενος ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ κέρδος ἐξ αὐτῆς, βδελυκτὴ γίνεται ἢ νηστεία αὐτοῦ τῷ Θεῷ. Καὶ οἱ Ἰσραηλῖται γὰρ ἐνήστευσαν, καὶ διὰ τὸ ἀδικεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας καὶ 15 πληροῦν τὸ θέλημα αὐτῶν, ὠνείδισεν αὐτοὺς ὁ Θεός, διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγων· «οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος».

Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα· πᾶν πρᾶγμα καλὸν γινόμενον μὴ δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἴδιον θελημα 20 μα μεμιγμένον εὐρίσκεται, μεμιασμένον καὶ φευκτὸν τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐκ τοῦ θείου δὲ νόμου ἐστὶ γινῶναι τοῦτο· φησί, γὰρ «μεμιγμένον σπέρμα μὴ σπείρης ἐν τῷ ἀγρῷ σου· μηδὲ ποιήσης σεαυτῷ χιτῶνα ἐξ ἐρίου καὶ λίνου». Καὶ ἐὰν θέλωμεν γινῶναι ὅτι ἐπὶ τῶν ἐργατῶν εἴρηται, ὁ Ἐκκλησιαστής σημαίνει λέγων,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εκείνος πού αισθάνεται τί ἔχασε, θέλει νά τὸ κλαίει. Καί ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ κάποιο πρᾶγμα, ὑπομένει πολλές ὁδοιπορίες καί θλίψεις, δείχνοντας καρτερία, ὥστε νά ἐπιτύχει ἐκεῖνο πού ποθεῖ.

401

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐάν θέλει κανεῖς νά κάνει καλὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ γιὰ δικό του κέρδος ἢ γιὰ ἄλλο θέλημά του, ἄραγε αὐτὸ τοῦ λογίζεται γιὰ δικαίωσή του;

Απόκριση Βαρσανουφίου.

Γνωρίζουμε, ὅτι, ἂν νηστεύοντας κανεῖς ἀναμείξει ποτὲ στὴν νηστεία του κάτι ἀπὸ τὸ δικό του θέλημα, ἢ ἐπιδιώκει ἀνθρώπινη δόξα ὡς καί κέρδος ἀπὸ αὐτήν, γίνεται ἡ νηστεία του βδελυκτὴ στὸ Θεό. Διότι καί οἱ Ἰσραηλίτες νήστεψαν, ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς ἀδικίας πού διέπραξαν κατὰ τίς ἡμέρες τῆς νηστείας καί τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ θελήματός τους, τοὺς κατηγόρησε ὁ Θεός, λέγοντάς τους μὲ τὸν προφήτη Ἡσαΐα: «δὲ διάλεξα αὐτὴ τὴ νηστεία ἐγώ, λέγει ὁ Κύριος»⁷⁴.

Ἔτσι λοιπὸν καί ἐδῶ· κάθε καλὸ πρᾶγμα πού δὲν γίνεται γι' αὐτὴν καί μόνο τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἔχει ἀνάμικτο καί τὸ θέλημα ἐκείνου πού τὸ κάνει, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι μιὰ καὶ ἀποφευκτὸ στὸ Θεό. Καί μπορεῖς νά τὸ γνωρίσεις αὐτὸ καί ἀπὸ τὸν θεῖο νόμο, διότι λέγει· «νά μὴ σπέρνεις στὸν ἀγρὸ σου ἀνακατεμένο σπέρμα, οὔτε νά κάνεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου χιτῶνα ἀπὸ μαλλὶ καί λινάρι»⁷⁵. Καί ἂν θέλουμε νά γνωρίσουμε ὅτι αὐτὸ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τοὺς ἐργάτες, ὁ Ἐκκλησιαστής μᾶς τὸ δει-

74. Ἦσ. 58,5.

75. Λευϊτ. 13,47-52.

«διὰ παντὸς ἔστωσαν τὰ ἱμάτιά σου λευκά», σημαίνων, ὅτι ὀφείλει τὸ ἔργον εἶναι πάντοτε καθαρὸν. Ἐὰν οὖν ἔχη τὸ γινόμενόν τι τοῦ ἰδίου θελήματος τοῦ ποιούντος, ἐρρυπώθη τὸ ἔργον καὶ οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν ἔργων 5 τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἔλεγε· «προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

ἽΩστε σπουδάσωμεν δι' οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν τὸ ἔργον τοῦ 10 Θεοῦ, εἰ μὴ διὰ μόνον τὸν Θεόν· ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω γένηται, οὐ χρήζει ἡμῶν ὁ Θεός, ἵνα δι' ἡμῶν γένηται· οὐ λείπει γὰρ τῷ Θεῷ, δι' οὗ θέλει γίνεσθαι ἀμέμπτως τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ποιοῦντες οὖν τὸ ἀγαθὸν νήψωμεν, μήπως διὰ τὸ θέλημα ἡμῶν ἀνωφελῆ ποιήσωμεν τὸν κόπον.

ΥΒ'

15 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ βραδὺς ὢν εἰς τὴν μάθησιν, ταχύτερον μανθάνω τοὺς Ψαλμούς, ἄρα ἐκ τοῦ Θεοῦ συνέβη μοι τοῦτο, ἢ ἐκ τῶν δαιμόνων;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

20 **Ο**σα παρέχει σοι ὁ Θεὸς μάθε μετὰ ταπεινώσεως· τὸ γὰρ μαθεῖν εὐχερῶς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπὸ τοῦ διαβόλου γίνεται· σπέρμα γὰρ ἔστι τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ', ἐὰν μὴ τις προσέχη τῷ Θεῷ, σπείρει καὶ αὐτὸς τὰ ζιζάνια αὐτοῦ. Ἐὰν θέλης ταπεινῶσαι τὸν λογισμὸν, εἰπέ αὐτῷ ὑπόδειγμα. Ἐάν τις 25 λάβῃ παρὰ τοῦ δεσπότη αὐτοῦ ἀργύριον, κατὰ τοὺς δούλους ἐκείνους, καὶ μὴ κερδάνῃ καὶ πλεονάσῃ, τί πανθάνει; Καὶ λέγει σοι, ὅτι 'κατὰ τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, τὸν χῶσαντα τοῦ δεσπότη

χνει, λέγοντας, «ἄς εἶναι γιὰ πάντα τὰ ἱμάτιά σου λευκά»⁷⁶, δείχνοντας μὲ αὐτό, ὅτι πρέπει τὸ ἔργο νὰ εἶναι πάντα καθαρὸ. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸ ποῦ γίνεται ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποῦ τὸ κάνει, λερώθηκε τὸ ἔργο καὶ δὲν εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεό. Καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε στοὺς μαθητές του γιὰ τὰ ἔργα: «προσέχετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφήτες, ποῦ ἔρχονται σὲ σᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶναι ἄρπαγες λύκοι· θὰ τοὺς ἀναγνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρποὺς τους»⁷⁷.

Ἐπομένως ἄς φροντίσουμε νὰ κάνουμε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο γιὰ τὸ Θεό· διότι, ἐὰν δὲν γίνεται ἔτσι, ὁ Θεὸς δὲν μᾶς χρειάζεται, γιὰ νὰ γίνεται ἀπὸ μᾶς· διότι δὲ λείπει στὸ Θεὸ τὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο θέλει νὰ γίνεται ἄμμεσα τὸ ἔργο του. Κάμνοντας λοιπὸν τὸ ἀγαθὸ ν' ἀγρυπνοῦμε, μήπως ἐξαιτίας τοῦ θελήματός μας κάνουμε τὸν κόπο ἀνωφελῆ.

402

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἐνῶ εἶμαι ἀργὸς στὴ μάθηση, μαθαίνω γρηγορώτερα τοὺς Ψαλμούς. Ἴσως αὐτὸ μοῦ συνέβηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ ἢ ἀπὸ τοὺς δαίμονες;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Μάθε μὲ ταπείνωση ὅσα σοῦ παρέχει ὁ Θεός, διότι τὸ νὰ μαθαίνεις μὲ εὐχέρεια τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ δὲ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο· εἶναι σπέρμα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ ἐὰν κάποιος δὲν προσέχει στὸ Θεό, σπέρνει καὶ ὁ διάβολος τὰ ζιζάνιά του. Ἐὰν θέλεις νὰ ταπεινώσεις τὸν λογισμό, πές του ἕνα παράδειγμα. Ἐὰν κάποιος παίρνει ἀπὸ τὸ δεσπότη του ἀργύριο σύμφωνα μὲ ἐκείνους τοὺς δούλους καὶ δὲν κερδίσει καὶ δὲν πλουτίσει, τί παθαίνει; Καὶ σοῦ ἀπαντᾷ, ὅτι 'παθαίνει σύμφωνα

76. Ἐκκλ. 9,8.

77. Ματθ. 7,16.

αὐτοῦ τὸ ἀργύριον'. Καὶ εἶπε αὐτῷ· 'οὐκοῦν μὴ ὑψηλοφρόνει, γεμίσας τὸν ἀέρα λόγων ἀκάρπων· εἰς κατάκριμά μου γάρ εἰσιν'.

ΥΓ'

Ἑρώτησις

5 Ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, δίδοται καὶ ἀμαρτωλοῖς τοῦτο· διατί δίδοται;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

10 Πᾶσα δόσις ἀγαθή, δηλονότι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν»· ἀγαθοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐξ αὐτοῦ γίνονται, τοῖς μὲν δικαίοις ὡς ἀξίοις, τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς ὡς εὐεργετουμένοις ἐλθεῖν εἰς μετάνοιαν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, λέγοντα· «ἐγὼ γάρ εἰμι πρῶτος τῶν ἀμαρτωλῶν· ἀλλ' ἤλεήθην πρὸς τὸ ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείξασθαι τὸν Χριστὸν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν.

ΥΔ'

15 Ἑρώτησις

Πῶς δύναται κατ' ἀξίαν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ;

Ἀπόκρισις

20 Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, οἱ μηδὲν ὄντες, συγχωρῶσί τι ἐως μικροῦ πράγματος, ἢ ὡς ἐξαιροῦντες αὐτὸν ἀπὸ θλίψεων δεινῶν, καὶ χάριτας ὁμολογεῖ καὶ κηρύττει τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πᾶσι, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ διαπαντὸς εὐεργετούμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, οἷσις στόμασι δυνάμεθα αὐτῷ εὐχαριστῆσαι, πρὸ μὲν πάντων δημιουργήσαντι ἡμᾶς, ἔπειτα παρασχόντι ἡμῖν

μὲ ἐκεῖνον τὸ δοῦλο, ποὺ σκέπασε μὲ χῶμα τὸ ἀργῦριο τοῦ δεσπότη^{77α}. Καὶ πῆς του· ‘Μὴ ὑψηλοφρονεῖς λοιπὸν, διότι γέμισες τὸν ἀέρα μὲ ἄκαρπα λόγια, ποὺ εἶναι γιὰ κατάκριμά μου’.

403

Ἑρώτηση

Ἄφοῦ λοιπὸν τὸ ἀγαθὸ δίνεται ἀπὸ τὸ Θεό, αὐτὸ δίνεται καὶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς· γιατί δίνεται;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κάθε ἀγαθὴ δόση προέρχεται ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ Θεό⁷⁸· διότι, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἀγαθός, ὅλα τὰ ἀγαθὰ γίνονται ἀπὸ αὐτόν· στοὺς δίκαιους σὰν ἄξιους, ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς σὰν εὐεργετούμενους, γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν σὲ μετάνοια, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Παῦλο, ποὺ λέγει· «διότι ἐγὼ εἶμαι πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς· ἀλλὰ ἐλεήθηκα, ὥστε ὁ Χριστὸς σὲ μένα πρῶτα νὰ δείξει ὅλη τὴ μακροθυμία του.

404

Ἑρώτηση

Πῶς μπορούμε νὰ εὐχαριστοῦμε ἐπάξια τὸ Θεό;

Ἀπόκριση

Εὰν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε, συγχωροῦν κάποιον γιὰ μικρὸ πρᾶγμα ἢ τὸν βγάζουν ἀπὸ φοβερὲς θλίψεις, καὶ αὐτὸς ἐκδηλώνει εὐγνωμοσύνη καὶ κηρύττει σὲ ὅλους αὐτὸ τὸ ἀγαθό, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, ποὺ εὐεργετούμαστε συνέχεια ἀπὸ τὸ Θεό, μὲ τί στόματα μπορούμε νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε, πρὶν ἀπὸ ὅλα διότι μᾶς δημιούργησε, καὶ ἔπειτα

77α. Ματθ. 25,18.

78. Ἰακ. 1,17.

βοήθειαν πρὸς τοὺς ἀντικειμένους, σύνεσιν καρδίας, υἰείαν σώματος, φῶς ὀφθαλμῶν, πνοὴν ζωῆς, καὶ τὸ μείζον πάντων, τόπον μετανοίας καὶ τὸ λαβεῖν αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ στερέωσιν καρδίας· «ἄρτος» γάρ φησι
 5 «στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου». Καὶ εἰ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἄρτου νομίζει τις αὐτὸ εἰρῆσθαι, πῶς αὐτὸ πάλιν τὸ Πνεῦμα λέγει, ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ»; Εἰ περὶ αἰσθητῶν καὶ φθαρτῶν πραγμάτων οἱ ἄνθρωποι ἀμοιβὰς καὶ χάριτας ποιοῦσι,
 10 τί δυνάμεθα ἀνταποδοῦναι τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν, ἐὰν θέλωμεν ἀνταποδοῦναι καὶ ἡμεῖς; Ὅφείλομεν ἕως θανάτου ὑπενεγκεῖν δι' αὐτόν.

Μὴ οὖν κοπιάσης θέλων καταλαβεῖν τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐχαριστίαν, μάλιστα ἁμαρτωλῶν,
 15 ὑπὲρ αὐτῶν γὰρ ἀπέθανεν. Ἐὰν φυλακισθῆ ἄνθρωπος διὰ σὲ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, θέλεις εὐχαριστήσαι αὐτῷ, πόσω μᾶλλον τῷ ὑπὲρ σοῦ ἀποθανόντι; Τοῦτο μάθε, ὅτι οὐδέποτε κατ' ἀξίαν φθάνομεν εὐχαριστεῖν· ἀλλ' ὁμῶς κατὰ τὴν ἡμῶν δύναμιν, εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ, καὶ φιλάνθρωπός
 20 ἔστι τοῦ συμψηφίσαι καὶ συναριθμησαί ἡμᾶς μετὰ τῆς χήρας ἐκείνης τῶν δύο λεπτῶν.

Ταῦτα περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰρήσθω. Οἱ γὰρ δίκαιοι κατακοπτόμενοι καὶ θανατούμενοι ὑπερευχαριστοῦσι, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον λέγοντα, «εὐχαριστεῖτε», δῆλον ὅτι Θεῷ.

25 Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

διότι μᾶς ἔδωσε βοήθεια πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, σύνεση καρδιάς, υγεία σώματος, φῶς ὀφθαλμῶν, πνοή ζωῆς καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα, τόπο μετάνοιας καὶ τὸ νὰ παίρνουμε τὸ σῶμα του καὶ τὸ αἷμα του γιὰ συγχώρηση ἁμαρτιῶν καὶ στερέωση καρδιάς· διότι λέγει, «ὁ ἄρτος στηρίζει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου»⁷⁹. Καὶ ἂν νομίζει κανεὶς ὅτι αὐτὸ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὸν αἰσθητὸ ἄρτο, πῶς πάλι τὸ ἴδιο τὸ ἅγιο Πνεῦμα λέγει, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος δὲ θὰ ζήσει μόνο μὲ ἄρτο, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγο πού ἐκπορεύεται μὲ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ»⁸⁰; Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἀνταποδίδουν ἀμοιβές καὶ χάρες γιὰ αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ πράγματα, τί θὰ πρέπει νὰ ἀνταποδώσουμε ἐμεῖς σ' αὐτὸν πού σταυρώθηκε γιὰ μᾶς, ἐὰν θέλουμε ν' ἀνταποδώσουμε καὶ ἐμεῖς; Ὅφειλουμε νὰ ὑποφέρομε γι' αὐτὸν μέχρι θανάτου.

Νὰ μὴ κοπιᾶσεις λοιπὸν θέλοντας νὰ καταλάβεις τὴν ὀφειλόμενη εὐχαριστία στὸ Θεὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, διότι γι' αὐτοὺς πέθανε. Ἄν φυλακισθεῖ ἄνθρωπος γιὰ σένα, θέλεις νὰ τὸν εὐχαριστήσεις περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή σου, πόσο μᾶλλον αὐτὸν πού πέθανε γιὰ σένα; Μάθε αὐτό, ὅτι ποτὲ δὲ φθάνουμε σὲ σημεῖο νὰ τὸν εὐχαριστοῦμε ἐπάξια· ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε κατὰ τὴ δύναμή μας καὶ μὲ τὸ στόμα καὶ μὲ τὴν καρδιά. Καὶ αὐτὸς εἶναι φιλόανθρωπος καὶ θὰ συμψηφίσει καὶ θὰ συναριθμήσει καὶ ἐμᾶς μαζί μὲ τὴ χήρα ἐκείνη τῶν δύο λεπτῶν.

Αὐτὰ ἔχουν λεχθεῖ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Διότι οἱ δίκαιοι κατασφαζόμενοι καὶ θανατούμενοι τὸν ὑπερευχαριστοῦν, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Παῦλο πού λέγει· «εὐχαριστεῖτε αὐτόν»⁸¹, δηλαδή τὸ Θεό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

79. Ψαλμ. 103,15.

80. Ματθ. 4,4.

81. Α' Θεσ. 5,18.

ΟΕ'

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

ἘΑρα δυνατόν ἐστι τοὺς δαίμονας ἀγαθοποιῆσαί τινα; καὶ πῶς φανεροῦται ὅτι δαιμονιῶδές ἐστι; καὶ τίς ἡ διαφορὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἀγαθοῦ;

5 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ενδέχεται μὲν δόξη γίνεσθαι τινι ἀγαθὸν πρὸς ἅπᾳτην ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἀλλὰ πᾶν ἀγαθὸν γινόμενον ἐκ τοῦ διαβόλου πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ ἀνθρώπου, ψηλαφώμενον μετὰ ἀκριβείας, εὐρίσκεται μετασχηματισμός· ψεύστης γάρ ἐστι
10 καὶ ἀλήθειαν ἐν αὐτῷ οὐχ εὐρίσκεις, καθὼς τὰ ἔσχατα τῆς ἐκβάσεως μαρτυρεῖ. Τὰ γὰρ ἔσχατα τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, σκότος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, λέγοντα περὶ τῶν ἀγγέλων τοῦ διαβόλου τῶν μετασχηματιζομένων εἰς διακόνους δικαιοσύνης, «ὧν τὸ τέλος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν»· καὶ κατὰ τὸν Σωτῆρα λέγοντα·
15 «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Ἐὰν ἐρευνήσης ἐν γνώσει καὶ διακρίσει, εὐρίσκεις πάντως εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ διαβόλου νομιζόμενον ἀγαθόν, μὴ ὄν τίποτε ἴχνος ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἢ κενοδοξίαν ἢ τάραχον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀγαθόν, αἰὲν πλεονάζει φωτισμὸν καὶ ταπεινῶσιν καρ-
20 δίας καὶ εἰς γαλήνην φέρει τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν δὲ μὴ εἰδότες πάθωμέν τι ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ πονηροῦ καὶ ὕστερον μάθωμεν τὸν πειρασμόν, ἀνακαλεσώμεθα ἑαυτοὺς καὶ προσφύγωμεν τῷ δυναμένῳ καταργῆσαι τὸν πειρασμόν. Γινώσκειν μὲν δεῖ, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις εὐθύς ἐξαρχῆς εὐκατάληπτός ἐστιν ἡ διαφορὰ,

405

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Ἔραγε εἶναι δυνατόν οἱ δαίμονες νὰ κάνουν καλὸ σὲ κάποιον; καὶ πῶς φανερώνεται ὅτι αὐτὸ εἶναι δαιμονιῶδες; Καὶ ποιά ἢ διαφορὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἀγαθοῦ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ενδέχεται βέβαια νὰ φανεῖ ὅτι γίνεται κάποιο ἀγαθὸ πρὸς ἀπάτη ἀπὸ τὸν πονηρό. Ἀλλὰ κάθε ἀγαθὸ ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν διάβολο γιὰ ἐξαπάτηση τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ψηλαφηθεῖ μὲ ἀκρίβεια, βρίσκεται νὰ εἶναι μετασχηματισμός· διότι εἶναι ψεύτης καὶ δὲν βρίσκεις ἀλήθεια σ' αὐτόν, ὅπως βεβαιώνουν τὰ ἔσχατα τῆς ἐκβάσεως. Διότι τὰ ἔσχατα τοῦ φωτός του εἶναι σκοτάδι, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο ποὺ λέγει γιὰ τοὺς ἀγγέλους τοῦ διαβόλου ποὺ μετασχηματίζονται σὲ διακόνους δικαιοσύνης, «τῶν ὁποίων τὸ τέλος εἶναι σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα τους»⁸², καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Σωτῆρα ποὺ λέγει: «ἀπὸ τοὺς καρπούς τους θὰ τοὺς καταλάβετε»⁸³.

Ἐὰν ἐρευνήσεις μὲ γνώση καὶ διάκριση θὰ βρεῖς ὅπως ὅποτε στὸ ἀπὸ τὸν διάβολο θεωρούμενο ἀγαθὸ νὰ μὴ ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀγαθοῦ, παρὰ κενοδοξία ἢ ταραχὴ ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο, ἐνῶ τὸ ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ πάντοτε εἶναι γεμᾶτο μὲ φωτισμὸ καὶ ταπείνωση καρδιάς καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ γαλήνη. Ἐὰν ὅμως χωρὶς νὰ γνωρίζουμε πάθουμε κάτι ἀπὸ τὴν ἀπάτη τοῦ πονηροῦ καὶ μάθουμε ὕστερα τὸν πειρασμό, ἃς ἀνακαλέσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἃς προσφύγουμε σ' αὐτόν ποὺ μπορεῖ νὰ καταργήσει τὸν πειρασμό. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι στοὺς ἄλλους ἢ διαφορὰ εἶναι εὐθὺς ἐξαρχῆς ἀντιληπτὴ, ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς γίνεται ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὴν ἐκβαση· ὅπως ἂν

82. Β' Κορ. 11,15.

83. Ματθ. 7,16.

τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς ἐκ τῆς ἀποβάσεως· ὡσπερ εἴαν τις δόκιμος χρυσοχόος λάβῃ χρυσὸν δύναται πρὸ τοῦ πυρῶσαι εἰπεῖν, τί ἐστίν, ὁ δὲ μὴ δόκιμος, ἠνίκα πυρώσῃ, τότε μανθάνει.

YS'

Ἑρώτησις

5 Ἐὰν φανερωθῇ τὸ ἐκ τῶν δαιμόνων νομιζόμενον ἀγαθόν, σαφήνισόν μοι πῶς τις ἐκφύγῃ τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ὸ λογίζεσθαι τὰ καλὰ ὡς καλὰ, ὀφείλομεν ἀεὶ. Ἐὰν δὲ δοκιμασθῇ τὸ καλὸν γινόμενον, εὐρεθῇ δὲ κακόν, χρῆ ἀποβάλλειν αὐτό. Ὅν τρόπον γὰρ βλέπει τις βρώσι- μόν τι καὶ νομίζει καλὸν εἶναι, γευόμενος δὲ εὐρίσκει αὐτὸ πι- κρὸν καὶ εὐθὺς ἀποβάλλει ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ ναρκεῖ ἀπ' αὐ- τοῦ διὰ τὴν πικρίαν, οἷον κάρυον, ἀμύγδαλον καὶ τὰ λοιπά, οὐκ ἐγκαλεῖται διὰ τὴν γεῦσιν· ἀλλ', εἴαν μάθῃ τὴν πικρίαν αὐτοῦ καὶ 15 ἐμμεῖνῃ τρώγων αὐτό, ἐμπιπλᾷ τὴν γαστέρα αὐτοῦ τῆς πικρίας καὶ αἴτιος ὁ αὐτὸς τυγχάνει.

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἐὰν οὖν χλευασθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ μάθῃ καὶ εἶπῃ, 'ἐχλευάσθην, Δέσποτα Κύριε, συγχῶρησόν μοι', συγχωρεῖ· ἐλεήμων γάρ ἐστι. Τοῦτο δὲ μάθε, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ 20 Θεὸς οὐκ ἀφήσῃ τινα πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύναται. Ἐν παντὶ οὖν προσφέρωμεν αὐτῷ τὴν ἰκεσίαν, καὶ αὐτὸς διακρινεῖ ἡμῶν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ νομιζομένου ἀγαθοῦ.

Αὐτῷ ἡ δοξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

YZ'

25 Ἐὰν φαίνεται μοι τὸ πρᾶγμα, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐστὶ, ἀντι- πράττει δὲ ἐναντίον ὁ λογισμὸς, κωλύων με ποιῆσαι αὐτό,

κάποιος δόκιμος χρυσοχόος πάρει χρυσὸ μπορεῖ πρὶν τὸν βάλλει στὴ φωτιά νὰ πεῖ τί εἶναι, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι δόκιμος, ὅταν τὸν πυρώσει, τότε μαθαίνει.

406

Ἑρώτηση

Ἐὰν φανερωθεῖ τὸ νομιζόμενο ἀπὸ τοὺς δαίμονες ἀγαθό, διασαφήνισέ μου, πῶς θὰ ἀποφύγει κανεὶς τὸν κίνδυνο ἀπὸ αὐτό;

Ἀπόκριση

Οφείλουμε πάντοτε νὰ θεωροῦμε τὰ καλὰ ὡς καλὰ. Ἐὰν ὅμως δοκιμασθεῖ τὸ καλὸ ποὺ γίνεται καὶ βρεθεῖ κακό, πρέπει νὰ τὸ ἀποβάλλουμε. Ὅπως δηλαδή, ὅταν κάποιος βλέπει κάτι φαγώσιμο καὶ νομίζει ὅτι εἶναι καλό, ὅταν ὅμως τὸ γεύεται τὸ βρίσκει πικρὸ καὶ ἀμέσως τὸ ἀποβάλλει ἀπὸ τὸ στόμα καὶ μουδιάζει ἀπὸ αὐτὸ ἐξαιτίας τῆς πίκρας, ὅπως εἶναι τὸ καρῦδι, τὸ ἀμύγδαλο καὶ τὰ ὑπόλοιπα, καὶ δὲν κατηγορεῖται γιὰ τὴ γεύση αὐτοῦ· ἐὰν ὅμως μάθει τὴν πίκρα του καὶ ἐξακολουθήσει νὰ τὸ τρώγει γεμίζει τὴν κοιλιὰ του μὲ τὴν πίκρα καὶ γίνεται ὁ ἴδιος αἴτιος.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἐὰν λοιπὸν χλευασθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ μάθει καὶ πεῖ, 'χλευάσθηκα, Δέσποτα Κύριε, συγχώρεσέ με', τὸν συγχωρεῖ, διότι εἶναι ἐλεήμων. Καὶ μάθε αὐτὸ ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀφήνει κανένα νὰ πειρασθεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ. Σὲ κάθε τι λοιπὸν νὰ τοῦ προσφέρουμε ἰκεσία, καὶ αὐτὸς θὰ διακρίνει τὸ ἀγαθὸ μας ἀπὸ τὸ θεωρούμενο ἀγαθό.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

407

Ἐὰν μοῦ φαίνεται κάποιο πρᾶγμα ὅτι εἶναι κατὰ Θεό, ἀντιτίθεται ὅμως ὁ λογισμὸς μου καὶ μὲ ἐμποδίζει νὰ τὸ

ὡς μὴ ὄν ἀγαθόν, πόθεν δύναμαι κατανοῆσαι, εἴ ἐστιν ἀληθῶς ἀγαθόν;

Ἀπόκρισις

5 **Ε** ἂν φαίνεται σοι τὸ πρᾶγμα ὅτι κατὰ Θεόν ἐστιν, ἀντιπράττη δὲ ἐναντίος λογισμὸς, ἐκ τούτου δοκιμάζεται εἴ ἐστιν ἀληθῶς κατὰ Θεόν· ἐὰν γὰρ ἡμῶν προσευχομένων στερεοῦται ἡ καρδιά ἡμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ αὖξει μᾶλλον, ἢ γὰρ μειοῦται, τότε κἂν τε ἐπιμείνη ὁ ἐναντίος λογισμὸς θλίβων ἡμᾶς, κἂν τε μὴ, μάθωμεν ὅτι κατὰ Θεόν ἐστι τὸ πρᾶγμα·
10 τῷ γὰρ ἀγαθῷ θλίψις μὲν ἀντίκειται ἐκ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου, αὐτὸ δὲ διὰ προσευχῆς μᾶλλον πλεονάζει. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ διαβόλου ὑπεβλήθη τὸ νομιζόμενον ἀγαθόν, πρὸς ὃ καὶ ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ ἐστι, τότε καὶ αὐτὸ τὸ δοκοῦν ἀγαθὸν μειοῦται, καὶ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀντίστασις· ὁ γὰρ ἐχθρὸς δοκεῖ ἀνθίστασθαι τῷ
15 λογισμῷ τῷ παρ' αὐτοῦ ὑποβαλλομένῳ, ὥστε ἐκ τούτου πλανῆσαι ἡμᾶς, ἡγεῖσθαι αὐτὸ ὡς ἀγαθόν.

ΥΗ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

20 Τί οὖν; Ὅταν γίνηται τὸ ἀγαθὸν ἀθλίπτως, οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν; καὶ ὅταν συμβῇ μικρὰν ποιῆσαι εὐποιῖαν καὶ εὐρεῖν τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, ἄρα ἀκαίρως ἐποίησα καὶ οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὸ γινόμενον; Φώτισόν μου τὴν καρδίαν, πάτερ, παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

25 **Ε** ἂν τις ἀγαθὸν ποιήσας εὖρη τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, οὐκ ὀφείλει θαρρῆσαι, ὅτι ἄνευ θλίψεως παρέρχεται. Πᾶν γὰρ ἀγαθὸν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ οὐ ψεύδεται ὁ λέγων· «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν

πράξω, ἐπειδὴ τάχα δὲν εἶναι ἀγαθό, ἀπὸ ποῦ μπορῶ νὰ καταλάβω, ἂν εἶναι πραγματικὰ ἀγαθό;

Ἀπόκριση

Ε ἂν σοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα ὅτι εἶναι κατὰ Θεό, ἀντιπράττει ὅμως ὁ ἀντίθετος λογισμός, ἀπὸ τὸ ἐξῆς δοκιμάζεται ἂν εἶναι πραγματικὰ κατὰ Θεό. Δηλαδή ἂν, ἐνῶ ἐμεῖς προσευχόμεστε, στερεώνεται ἡ καρδιά μας στὸ ἀγαθὸ καὶ μᾶλλον αὐξάνεται παρὰ μειώνεται, τότε ἀκόμα εἴτε ἐπιμένει ὁ ἀντίθετος λογισμὸς νὰ μᾶς θλίβει εἴτε ὄχι, πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι κατὰ Θεό· διότι στὸ ἀγαθὸ ἀντιτίθεται θλίψη ἀπὸ τὸ φθόνο τοῦ διαβόλου, αὐτὸ ὅμως μὲ τὴν προσευχὴ αὐξάνεται περισσότερο. Ἐὰν πάλι τὸ θεωρούμενο ἀγαθὸ ὑποβλήθηκε ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ πρὸς αὐτὸ ἀναφέρεται ἡ ἀντίσταση αὐτῶν, τότε καὶ αὐτὸ τὸ φαινομενικὰ ἀγαθὸ μειώνεται, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ φαινομενικὴ ἀντίστασή του· διότι ὁ ἐχθρὸς ἀντιστέκεται στὸ λογισμὸ ποῦ ὑποβάλλεται ἀπὸ αὐτόν, ὥστε μὲ αὐτὸ νὰ μᾶς πλανήσει νὰ τὸ θεωρήσουμε ὡς ἀγαθό.

408

Ἐρώτηση τοῦ ἰδίου.

Τί λοιπὸν συμβαίνει; Ὅταν τὸ ἀγαθὸ γίνεται χωρὶς θλίψη δὲν εἶναι κατὰ Θεό; Καὶ ὅταν συμβεῖ νὰ κάνω μικρὴ εὐεργεσία καὶ βρῶ τὸν λογισμὸ χωρὶς θλίψη, ἄραγε ἄκαιρα τὸ ἔκανα καὶ δὲν ἀρέσει στὸ Θεὸ αὐτὸ ποῦ γίνεται; Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, φώτισέ μου τὴν καρδιά.

Ἀπόκριση

Ε ἂν κανεῖς, ἀφοῦ ἔκανε ἀγαθό, βρεῖ τὸν λογισμὸ χωρὶς νὰ ἔχει θλίψη, δὲν πρέπει νὰ πάρει θάρρος, διότι τὸ ἀγαθὸ χωρὶς θλίψη παρέρχεται. Πράγματι κάθε ἀγαθὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ψεύδεται ἐκεῖνος ποῦ λέγει

ζωήν». Κἂν γὰρ μὴ τῷ καιρῷ τῆς πράξεως τοῦ ἀγαθοῦ συμβῆ
 θλίψις, ἀλλὰ δεῖ μετὰ ταῦτα θλιβῆναι τὸν ἄνθρωπον. Ἦνίκα δὲ
 μετὰ προθυμίας ποιῆ τις τὸ ἀγαθόν, οὐκ αἰσθάνεται αὐτῆς, ἀλλ'
 οὐδὲ πάλιν αἰσθάνεται, ὅτι πολυτρόπως ἢ θλίψις συμβαίνει.
 5 Κἂν θέλωμεν ἀκριβολογήσασθαι, πάντως εὐρίσκομεν αὐτὴν ἢ
 διὰ κενοδοξίας κεκρυμμένην, καὶ τοῦτο γὰρ τῶν θλίψεων ἐστίν,
 ἢ διὰ προσώπου κωλύοντος ἡμᾶς, ἢ διὰ τὸ μετὰ ταῦτα χρήζειν
 τῶν παρ' ἡμῶν ἐν εὐποιῖα δοθέντων. Μὴ εὐρίσκοντες γὰρ εἰς
 τὰς χεῖρας, εἰς μετᾶμελλον τρεπόμεθα· καὶ τότε ποῦ εὐρίσκομεν
 10 τὸν ἄθλιπτον λογισμόν;

Πρὸ ταῦτα οὖν οὐ δεῖ θαρρῆσαι· τηρεῖ γὰρ τὴν θλίψιν καὶ
 εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τοῖς ἀσυνέτοις· ὁ γὰρ συνιεῖς πάντοτε, αἰεὶ
 προσδόκα τὴν θλίψιν. Ἐὰν μὴ σήμερον, αὔριον, καὶ οὐ ταραττή·
 «ἤτοιμάσθην γάρ», φησί, «καὶ οὐκ ἐταράχθην»· καὶ μακάριος ὁ
 15 ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε, «ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ
 πλήρωμα αὐτῆς», καὶ λογιζόμενος, ὅτι ὡς θέλει δυνατός ἐστίν
 οἰκονομῆσαι μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐ μετα-
 γινώσκει περὶ τῶν δοθέντων. Κἂν οὖν εὖρωμεν θλίψιν, μάθω-
 μεν, ὅτι πρὸς δοκιμὴν ἡμῶν συγχωρεῖ ὁ Θεός· ἐπεὶ οὐδέποτε
 20 παραβλέπει τοὺς φοβουμένους αὐτόν· μάλιστα τοὺς διὰ τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ ποιοῦντας.

ΥΘ'

Ἑρώτησις

ἼΑρα ἐνθυμεῖται τι ἀγαθὸν ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ὁ ἄν-
 θρωπος;

«στενή και γεμάτη θλίψεις είναι η ὁδὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ»⁸⁴. διότι, κι ἂν ἀκόμα δὲν συμβεῖ θλίψη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ ἀγαθοῦ, ὅμως στὴ συνέχεια πρόκειται νὰ θλιβεῖ ὁ ἄνθρωπος. Ὅταν κάνει κανεὶς μὲ προθυμία τὸ ἀγαθὸ, δὲν τὴν αἰσθάνεται, ἀλλὰ οὔτε ἔπειτα τὴν αἰσθάνεται, διότι ἡ θλίψη συμβαίνει μὲ πολλοὺς τρόπους. Καὶ ἂν θέλουμε νὰ ἀκριβολογήσουμε, ὅπωςδὴποτε τὴ βρίσκουμε ἢ κρυμμένη μὲ τὴν κενοδοξία, διότι καὶ αὐτὸ εἶναι ἐπακόλουθο τῶν θλίψεων, ἢ μὲ πρόσωπο ποὺ μᾶς ἐμποδίζει ἢ μὲ τὸ νὰ χρειαζόμαστε ἔπειτα ἐκεῖνα ποὺ δώσαμε μὲ τὴν εὐεργεσία. Διότι, μὴ βρίσκοντάς τα στὰ χέρια μας, στρεφόμαστε σὲ μεταμέλεια· καὶ τότε ποῦ βρίσκουμε τὸν χωρὶς θλίψη λογισμό;

Δὲν πρέπει λοιπὸν πρὶν ἀπὸ αὐτὰ νὰ δείχνουμε θάρρος· διότι φυλάγει τὴν θλίψη καὶ στὰ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τοὺς ἀσύνετους· ὅ,τι παρατηρεῖς πάντοτε, νὰ προσδοκᾷς πάντοτε τὴ θλίψη. Ἐὰν ὄχι σήμερα, αὔριο, καὶ μὴ ταράζεσαι· διότι λέγει «έτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταράχθηκα»⁸⁵· καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πάντα μπροστὰ στὰ μάτια του τό, «ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς εἶναι τοῦ Κυρίου»⁸⁶, καὶ σκέπτεται, ὅτι εἶναι δυνατὸς νὰ οἰκονομήσει τὰ πράγματα μὲ τοὺς δούλους του ὅπως θέλει· διότι αὐτὸς δὲ μετανοεῖ γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔδωσε. Καὶ ἂν ἀκόμα λοιπὸν συναντήσουμε θλίψη, ἃς ξέρουμε ὅτι ὁ Θεὸς τὴν παραχωρεῖ γιὰ δοκιμασία μας· διότι ποτὲ δὲν παραβλέπει ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται, καὶ πρὸ πάντων ἐκείνους ποὺ τὸ κάνουν χάριν τοῦ ὀνόματός του.

409

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐνθυμεῖται κάτι ἀγαθὸ ἀπὸ δική του προαίρεση;

84. Ματθ. 7,14.

85. Ψαλμ. 118,60.

86. Α' Κορ. 10,26.

Ἀποκρίσις

Συμβαίνει μὲν πολλάκις ὑπὸ κινήσεως τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ ἐνθυμεῖσθαι τινα τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπιγράφειν δεῖ τῷ Θεῷ· ἢ γὰρ φύσις ποίημα αὐτοῦ 5 ἔστι. Γινώσκειν δὲ ὀφείλομεν, ὅτι οὐκ ἄγομεν αὐτὸ εἰς τέλος, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Ὅταν γὰρ προτιθώμεθα αὐτὴν πρὸ ὀφθαλμῶν, τότε στερεοῦται ἐν αὐτῇ ἡ καρδία ἡμῶν πληρῶσαι τὸ ἀγαθόν.

ΥΙ'**Ἐρώτησις**

10 Ὅμοίως ὅταν ποιῶ τι ἀγαθόν, πῶς ὀφείλω ταπεινῶσαί μου τὸν λογισμόν; Καὶ πῶς βαστάσω τὴν ἑμᾶυτοῦ μέμψιν, πράξας τὸ ἀγαθόν;

Ἀπόκρίσις

15 **Ε**ἰς ταπεινώσιν τοῦ λογισμοῦ, ὅταν ποιήσης πᾶν ἀγαθόν καὶ φυλάξης πάσας τὰς ἐντολάς, μνημόνευσον τοῦ εἰπόντος· «ὅταν ταῦτα πάντα ποιήσητε, εἶπατε, ὅτι ἄχρεῖοι δοῦλοὶ ἔσμεν, ὅτι, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν». Πόσῳ μᾶλλον ὅτι οὐπω ἐφθάσαμεν πληρῶσαι μίαν ἐντολήν; Καὶ οὕτω δεῖ φρονεῖν πάντοτε καὶ ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ βαστά- 20 ζειν τὴν μέμψιν, καὶ ὅτι οὐκ οἶδα εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ.

Τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μέγα ἐστὶ· τὸ δὲ πληρῶσαι, μείζον· συμπλήρωσις γάρ ἐστι πασῶν τῶν ἐντολῶν· τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μερικόν ἐστι καὶ μικρότερον τοῦ πληρῶσαι. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «τῶν ὀπισθεν 25 ἐπιλανθανόμενος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος». Λοιπὸν

Ἀπόκριση

Συμβαίνει πολλές φορές νὰ θυμηθεῖ κάποιος τὸ ἀγαθὸ ἀπὸ κίνηση τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τότε πρέπει νὰ τὸ ἀποδίδει στὸ Θεό· διότι ἡ φύση εἶναι ποίημά του. Καὶ πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι δὲν μπορούμε νὰ τὸ τελειώσουμε, παρὰ μόνο μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν βάζουμε αὐτὴν τὴν ἐντολὴ μπροστὰ στὰ μάτια, τότε στερεώνεται σ' αὐτὴν ἡ καρδιά μας γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀγαθό.

410

Ἑρώτηση

“Ὅμοια, ὅταν κάνω κάτι ἀγαθό, πῶς ὀφείλω νὰ ταπεινώσω τὸν λογισμό μου; Καὶ πῶς θὰ τηρήσω τὴ μέμψη τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀφοῦ ἔκανα τὸ ἀγαθό.

Ἀπόκριση

Ως πρὸς τὴν ταπείνωση τοῦ λογισμοῦ, ὅταν κάνεις κάθε ἀγαθὸ καὶ φυλάξεις ὅλες τὶς ἐντολές, θυμήσου ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «ὅταν τὰ κάνετε ὅλα αὐτά, πέστε, ὅτι εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι, διότι ἔχουμε κάνει ἐκεῖνο ποὺ ὀφείλουμε νὰ κάνουμε»⁸⁷, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς ποὺ δὲν φθάσαμε νὰ πραγματοποιήσουμε οὔτε μία ἐντολή; Καὶ ἔτσι πρέπει νὰ σκεπτόμαστε πάντοτε καὶ νὰ τηροῦμε τὴ μέμψη στὸ ἀγαθὸ ἔργο, μὲ τὴ σκέψη ὅτι δὲν γνωρίζω, ἂν ἀρέσει στὸ Θεό.

Πράγματι τὸ νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλο πρᾶγμα, τὸ νὰ τὸ ἐκπληρώσεις ὅμως εἶναι μεγαλύτερο· διότι αὐτὸ εἶναι συμπλήρωση ὅλων τῶν ἐντολῶν. Τὸ νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι μερικὸ καὶ μικρότερο τῆς ἐκπληρώσεως. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «ξεχνώντας τὰ ὀπίσω καὶ ἐπεκτει-

87. Λουκᾶ 17,10.

γὰρ ὅσον τις ἐπεκτείνεται, οὐκ ἔχει διακοπήν, ἀλλὰ πάντοτε βλέπει ἑαυτὸν ὑστερούμενον, καὶ προκόπτει. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὅσοι τέλειοι, τοῦτο φρονοῦμεν», τουτέστι τὸ προκόπτειν· εἶπε δέ, ὅτι, εἰ καὶ ἄλλο τι φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὑμῖν ἀποκαλύψει ὁ 5 Κύριος.

ΥΙΑ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἦταν ποιῶ ἐντολήν, πῶς δύναμαι φυγεῖν τὴν ὑψηλοφροσύνην, ἵνα εἰδῶ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν ποιήσας, ἀλλότριός εἰμι αὐτοῦ;

10 Ἀπόκρισις

Αδελφέ, τὰ καλὰ πράγματα, καλὰ ὀφείλομεν ἔχειν καὶ προστρέχειν αὐτοῖς ὡς καλοῖς· οὐ πρέπει γὰρ τὸ καλὸν ἔχειν ὡς κακόν, ἀλλ' ὅτε μὴ πράττη τις τὸ καλὸν κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῶ· καὶ τοῦτο εὐρίσκεται κακῶς γινόμενον, διὰ 15 τὴν τοῦ ποιοῦντος διάκρισιν. Σπουδὴν δέ τις ὀφείλει ἔχειν τοῦ πάντοτε τὸ καλὸν ποιεῖν· καὶ ὑστεροῦντι, Θεοῦ χάριτι προσγίνεται αὐτῷ τὸ κατὰ φόβον Θεοῦ γενέσθαι.

Ἦταν οὖν γίνηται διὰ σοῦ τὸ ἀγαθόν, εὐχαρίστησον τῷ δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν, ὡς αὐτοῦ ὑπάρχοντος τοῦ ἀγαθοῦ· σεαυτὸν δὲ 20 μέμψαι λέγων, 'εἰ καλῶς κἀγὼ μετήλθον τὸ πρᾶγμα, συμμετοχος εἶχον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ τότε εὐρίσκεις δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ μετὰ κατανύξεως καταξιῶσαί σε τοῦ γενομένου διὰ σοῦ ἀγαθοῦ.

νόμενος στα εμπρός»⁸⁸. Όσο λοιπόν επεκτείνεται κάποιος, δεν έχει διακοπή, αλλά πάντοτε βλέπει τον εαυτό του να υστερεί και έτσι προκόβει. Διότι αυτός είπε: «ὄσοι εἴμαστε τέλειοι σκεπτόμαστε αυτό»⁸⁹, δηλαδή τὴν προκοπή· καὶ εἶπε ἐπίσης ὅτι, «ἐὰν σκέπτεστε καὶ κάτι ἄλλο, καὶ αὐτὸ θὰ σᾶς τὸ ἀποκαλύψει ὁ Κύριος»⁸⁹.

411

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

“Όταν ἐκτελῶ ἐντολή, πῶς μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὴν ὑψηλοφροσύνη, γιὰ νὰ γνωρίσω, ὅτι, κι ἂν ἀκόμη ἔκανα ἀγαθό, εἶμαι ξένος πρὸς αὐτό;

Ἀπόκριση

Αδελφέ, τὰ καλὰ πράγματα ὀφείλουμε νὰ τὰ θεωροῦμε καλὰ καὶ νὰ προστρέχουμε σ’ αὐτὰ ὡς καλὰ· διότι δὲν πρέπει τὸ καλὸ νὰ τὸ θεωρεῖ κανεὶς σὰν κακό, παρὰ μόνο ὅταν δὲν κάνει τὸ καλὸ σύμφωνα μ’ αὐτὸ ποὺ ἀρέσει στὸ Θεό· καὶ αὐτὸ συμβαίνει νὰ γίνεται ἄσχημα ἐξαιτίας τῆς διακρίσεως αὐτοῦ ποὺ τὸ κάνει. Ὅφείλει κανεὶς νὰ φροντίζει, ὥστε νὰ κάνει πάντοτε τὸ καλό· καὶ ἐὰν υστερεῖ, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, προστίθεται σ’ αὐτὸν ἡ δύναμη, ὥστε νὰ γίνῃ αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὸ φόβο Θεοῦ.

“Όταν λοιπὸν γίνεται ἀπὸ σένα τὸ ἀγαθό, εὐχαρίστησε τὸν δωρητὴ τῶν ἀγαθῶν, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ἀγαθό, καὶ κατάκρινε τὸν εαυτό σου λέγοντας, ‘ἐὰν ἐνεργοῦσα καὶ ἐγὼ τὸ πρᾶγμα καλῶς θὰ ἦμουν συμμέτοχος τοῦ ἀγαθοῦ’. Καὶ τότε βρίσκεις τὸν τρόπο νὰ παρακαλέσεις τὸ Θεὸ μὲ κατάνυξη νὰ σὲ καταξιῶσει τὸ ἀγαθὸ ποὺ γίνεται διὰ μέσου σου.

88. Φιλ. 3,13.

89. Φιλ. 3,15.

ΥΙΒ'

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν συμβῆ με μακροθυμῆσαι ἐν πράγματι καὶ ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμὸς, τί οὖν δεῖ με λογίζεσθαι;

Ἀπόκρισις

5 **Κ**αὶ ἤδη εἶπόν σοι, ὅτι ἔαν συμβῆ σε ὅτι δήποτε ἀγαθὸν ποιῆσαι, γινώσκεις ὀφείλεις ὅτι αὕτη ἢ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἀγαθότητα· πάντας γὰρ ἐλεεῖ. Πρόσεχε δὲ σεαυτῷ, μὴ διὰ τὴν σὴν ἀσθένειαν ἀπολέσης τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον πρὸς σὲ ἔλεος, ὅπερ καὶ εἰς πάντας γίνεται 10 τοῦς ἁμαρτωλοῦς. Εἰ οὖν αὐτὸς καλῶς ἔδωκε, σὺ μὴ ἀπολέσης κακῶς. Ὁ τρόπος δὲ τῆς ἀπωλείας τοῦ πράγματος ἐστὶν οὗτος· τὸ ἐπαινεῖσαι σεαυτὸν μακροθυμήσαντα, καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ εὐεργατήσαντός σε Θεοῦ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κατάκρισιν σεαυτῷ προξενεῖς, τολμῶν σεαυτῷ τοῦτο ἐπιγράφειν, ἐφ' ᾧ 15 μᾶλλον δεῖ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;».

Λέγε δὲ τῷ ἐπαινοῦντί σε ἐν οἴῳ δήποτε πράγματι λογισμῷ, ὅτι οἱ ἐν θαλάσῃ πλέοντες, κἄν συμβῆ αὐτοῦς γαληνιάσαι, ἀλλ' 20 ἔτι ἐν τῷ πελάγει ὑπάρχουσι καὶ προσδοκῶσι τὴν ζάλην καὶ τὸν κίνδυνον καὶ τὸ ναυάγιον καὶ οὐδὲν αὐτοῦς ὠφέλησεν ἢ πρὸς μικρὸν γαλήνη· τότε γὰρ καὶ μόνον ἔχουσι τὸ ἀσφαλές, ὅταν εἰς αὐτὸν ἔλθωσι τὸν λιμένα· πολλοὶ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ στομίῳ ἐναυάγησαν.

25 Οὕτω γοῦν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, τρέμειν ὀφείλει τὸ ναυάγιον πάντοτε. Μηδέποτε οὖν πλανηθῆς

412

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο.

Ἐὰν μοῦ συμβεῖ νὰ μακροθυμήσω σὲ κάτι καὶ ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμὸς, τί πρέπει τότε νὰ σκέπτομαι;

Ἀπόκριση

Σοῦ εἶπα ἤδη, ὅτι, ἐὰν σοῦ συμβεῖ νὰ κάνεις ὅποιοδήποτε ἀγαθὸ, ὀφείλεις νὰ γνωρίζεις ὅτι αὐτὴ ἢ δωρεὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ, προερχόμενη ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά του· διότι ὅλους τοὺς ἔλεεῖ. Καὶ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, μήπως ἐξαιτίας τῆς ἀσθενείας σου χάσεις τὸ ἔλεος ποῦ σοῦ παρέχει αὐτός, πρᾶγμα ποῦ γίνεται σὲ ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸς τὸ ἔδωσε καλῶς, ἐσὺ νὰ μὴ τὸ χάσεις κακῶς. Καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀπώλειας τοῦ πράγματος εἶναι αὐτός· τὸ νὰ ἐπαινέσεις τὸν ἑαυτό σου ποῦ μακροθύμησε καὶ νὰ ξεχάσεις τὸ Θεὸ ποῦ σὲ εὐεργέτησε. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ προξενεῖς καὶ κατάκριση στὸν ἑαυτό σου, τολμώντας ν' ἀποδώσεις αὐτὸ στὸν ἑαυτό σου, ἐνῶ μᾶλλον πρέπει νὰ ἀναπέμπεις τὴν εὐχαριστία στὸν φιλόανθρωπο Θεό. Διότι ὁ Ἀπόστολος λέγει· «τί ἔχεις λοιπὸν ποῦ δὲν τὸ ἔλαβες; καὶ ἐὰν τὸ ἔλαβες, γιατί καυχίεσαι σὰν νὰ μὴ τὸ ἔλαβες;»⁹⁰.

Λέγε λοιπὸν στὸ λογισμὸ ποῦ σὲ ἐπαινεῖ γιὰ ὅποιοδήποτε πρᾶγμα, ὅτι αὐτοὶ ποῦ πλέουν στὴ θάλασσα, κι ἂν ἀκόμα τοὺς συμβεῖ νὰ βροῦν γαλήνη, βρίσκονται ἀκόμα στὸ πέλαγος καὶ προσδοκοῦν τὴν τρικυμία καὶ τὸν κίνδυνο καὶ τὸ ναυάγιο, καὶ καθόλου δὲν τοὺς ὠφέλησε ἢ πρὸς στιγμὴ γαλήνη. Διότι τότε καὶ μόνο ἔχουν τὴν ἀσφάλεια, ὅταν φθάσουν μέσα στὸ λιμάνι· πολλοὶ μάλιστα ναυάγησαν καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμα τὸ στόμιό του.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἐφόσον βρίσκεται μέσα στὸν κόσμον, ὀφείλει νὰ τρέμει πάντοτε τὸ ναυάγιο. Νὰ μὴ πλα-

90. Α' Κορ. 4,7.

πιστεῦσαι τῷ ἐπαινοῦντί σε λογισμῷ ἐπὶ καλῷ πράγματι· τὸ γὰρ καλὸν τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ οὐ δυνάμεθα θαρρήσαι, ὅτι παραμένει μεθ' ἡμῶν διὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν· καὶ πῶς τολμήσωμεν ὑψηλοφρονῆσαι;

ΥΙΓ'

5 Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ εἶπω τῷ λογισμῷ, θέλων αὐτὸν ταπεινῶσαι, ὅτι οὐδὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγένετό μοι ἢ μακροθυμία, ἀλλ' ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπάτην εἰς τὸ ὑψηλοφρονῆσαι, μὴ παροργίζω ἐν τούτῳ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ πάντα τὰ καλὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ;

10

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἔστι βαρὺ τὸ λέγειν 'μὴ εἶναι αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ'· οὐ γὰρ παροργίζεται ἐν τούτῳ ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἰς καθάρσεις τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ λέγεται παρὰ σοῦ· καὶ γὰρ 15 τις τῶν ἀγίων εἶπέ τισιν ἐλθοῦσι πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ ὁδῷ ὄνου μετ' αὐτῶν, καὶ θαυμάσαντες ἐκεῖνοι ἠρώτησαν, 'πόθεν ἔμαθε;' Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 'οἱ δαίμονές μοι εἶπον'. Καίτοι ἐκ Θεοῦ ὑπῆρξεν αὐτῷ ἡ γνώσις τοῦ γενομένου, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν ἐκείνων τοῦτο ἀπεκρίνατο· καὶ οὐ παρώρ- 20 γισε τὸν Θεόν.

ΥΙΔ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν γίνωνται ὀπτασίαι ἀμαρτωλῶ, ἄρα οὐκ ὀφείλει ὄλως πιστεῦειν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσιν;

νηθεῖς λοιπὸν ποτὲ νὰ πιστέψεις στὸ λογισμὸ ποὺ σὲ ἐπαινεῖ γιὰ κάποιο καλὸ πράγμα· διότι τὸ καλὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μπορούμε νὰ πάρουμε θάρρος ὅτι θὰ παραμένει μαζί μας ἐξ αἰτίας τῆς ἀμέλειάς μας. Πῶς λοιπὸν θὰ τολμήσουμε νὰ ὑψηλοφρονήσουμε;

413

Ἑρώτηση

Ἐὰν ὅμως πῶ στὸ λογισμὸ, θέλοντας νὰ τὸν ταπεινώσω, ὅτι ἢ μακροθυμία δὲν μοῦ ἐγινε ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πονηρὸ γιὰ ἐξαπάτηση, ὥστε νὰ ὑψηλοφρονήσω, μήπως παροργίζω μ' αὐτὸ τὸ Θεό, ἐπειδὴ ὅλα τὰ καλὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό;

Ἀπόκριση

Δὲν εἶναι βαρὺ τὸ νὰ λέγεις ὅτι 'αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό'· δὲν παροργίζεται μ' αὐτὸ ὁ Θεός, ἐφ' ὅσον τὸ λέγεις γιὰ καθαίρεση τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ. Πράγματι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀγίους εἶπε σὲ μερικοὺς ποὺ ἦρθαν σ' αὐτὸν γιὰ τὸν ὄνο ποὺ εἶχαν μαζί τους καὶ πέθανε στὸ δρόμο· ἀπορώντας ἐκεῖνοι τὸν ἐρώτησαν, ἀπὸ ποῦ τὸ ἔμαθε. Καὶ τοὺς εἶπε, 'οἱ δαίμονες μοῦ τὸ εἶπαν', ἂν καὶ βέβαια ἡ γνώση τοῦ συμβάντος τοῦ εἶχε δοθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό· ὅμως αὐτὸς ἔδωσε αὐτὴν τὴν ἀπόκριση γιὰ νὰ ὠφελήσει ἐκείνους, καὶ δὲν παρόργισε τὸ Θεό.

414

Ἑρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν γίνονται ὀπτασίες στὸν ἁμαρτωλό, δὲν ὀφείλει αὐτὸς νὰ πιστεύει γενικᾶ ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό;

Ἀπόκρισις

Οταν τοῦτο γίνηται ἀμαρτωλῶ, φανερόν ἐστίν ὅτι ἐκ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐστί, πρὸς τὸ ἀπατήσαι τὴν ἀθλίαν ψυχὴν εἰς ἀπώλειαν. Οὐ δεῖ οὖν οὐδέποτε πιστεύειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ ἐν τρόμφῳ καὶ φόβῳ πάντοτε διάγειν.

YIE'

Ἐρώτησις

ἼΑρα καὶ ὅτε ἐν σχήματι τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ φαίνονται, καὶ τότε δεῖ αὐτοὺς ἀποστρέφεισθαι;

10 Ἀπόκρισις

Τότε πολλῶ πλέον τὴν αὐτῶν πονηρίαν καὶ τὴν πλάνην ἀποστρέφεισθαι καὶ ἀναθεματίζειν χρῆ. Μηδέποτε οὖν πλανηθῆς, ἀδελφέ, εἰς τὴν τοιαύτην δαιμονιώδη πληροφορίαν· τοῖς γὰρ ἀγίοις αἱ θεϊκαὶ γίνονται ὄπτασιαι· καὶ 15 ἀεὶ προτρέχει γαλήνη καὶ εἰρήνη καὶ εὐθυμία ἐν ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις. Καὶ ὁμοῦς τὴν ἀλήθειαν ἐπιγινώσκοντες, ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνουσι· πόσω μᾶλλον χρῆ τοὺς ἀμαρτωλοὺς μηδέποτε τούτοις πιστεύειν, εἰδότας τὴν ἰδίαν ἀναξιότητα.

YIS'

Ἐρώτησις.

20 *Εἰπέ μοι, δέσποτα, πῶς τολμᾷ ὁ διάβολος εἶτε κατ' ὄπτασιαν εἶτε κατὰ φαντασίαν ὀνειρῶν δεῖξαι τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἢ τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν;*

Ἀπόκριση

Οταν γίνεται αὐτὸ στὸν ἀμαρτωλό, εἶναι φανερὸ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ἀπατήσουν τὴν ἄθλια ψυχὴ του καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσουν στὴν ἀπώλεια. Δὲν πρέπει λοιπὸν ποτὲ νὰ τοὺς πιστεῦει κανεὶς, ἀλλὰ ν' ἀναγνωρίζει τὶς ἀμαρτίες του καὶ τὴν ἀσθένειά του καὶ νὰ ζεῖ πάντα μὲ τρόμο καὶ φόβο.

415

Ἑρώτηση

Ἐραγε καὶ ὅταν ἐμφανίζονται μὲ τὸ σχῆμα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, καὶ τότε πρέπει νὰ τοὺς ἀποστρεφόμεστε;

Ἀπόκριση

Τότε πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἀποστρεφόμεστε καὶ νὰ ἀναθεματίζουμε τὴν πονηρία καὶ τὴν πλάνη τους. Ποτὲ λοιπὸν νὰ μὴ πλανηθεῖς, ἀδελφέ, μ' αὐτὴ τὴ δαιμονιώδη πληροφορία: διότι οἱ θεϊκὲς ὄπτασιες γίνονται μόνο στοὺς ἀγίους, καὶ πάντοτε προηγεῖται γαλήνη καὶ εἰρήνη καὶ εὐθυμία στὶς καρδιές τους. Καὶ ὅμως αὐτοί, ἂν καὶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια, κρίνουν ἀνάξιους τοὺς ἑαυτοὺς τους. Πόσο περισσότερο πρέπει οἱ ἀμαρτωλοὶ νὰ μὴ τοὺς πιστεύουν ποτέ, γνωρίζοντας τὴν ἀναξιότητά τους;

416

Ἑρώτηση

Πές μας, δέσποτα, πῶς τολμᾷ ὁ διάβολος εἶτε μὲ ὄπτασια εἶτε μὲ φαντασία ὀνείρων νὰ δείξει τὸν Δεσπότη Χριστὸ ἢ τὴν ἀγία Κοινωνία;

Ἀπόκρισις

Οὐκ αὐτὸν τὸν Δεσπότην Χριστὸν οὐδὲ τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν δύναται δεῖξαι· ἀλλὰ ψεύδεται καὶ σχηματίζεται οἷονδῆποτε ἄνθρωπον καὶ ψιλὸν ἄρτον. Ἀμέλει τὸν 5 ἅγιον Σταυρὸν οὐ δύναται δεῖξαι· οὐχ εὐρίσκει γὰρ αὐτὸν ἐτέρῳ σχήματι τυπῶσαι. Ἐπειδὴ γινώσκομεν αὐτοῦ τὸ ἀληθινὸν σημεῖον καὶ τὸν τύπον, καὶ αὐτῷ χρήσασθαι οὐ τολμᾶ, ἐν αὐτῷ γὰρ καθηρέθη αὐτοῦ ἡ δύναμις καὶ δι' αὐτοῦ τὴν θανατηφόρον πληγὴν ἐδέξατο.

10 Τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ σάρκα οὐ γινώσκομεν, καὶ πειρᾶται ἡμᾶς διὰ τοῦ ψεύδους πείσαι, ὅτι αὐτός ἐστιν, ἵνα, τῇ πλάνῃ ὡς ἀληθείᾳ πιστεύσαντες, ἀπολώμεθα. Ὅταν οὖν ἴδῃς κατ' ὄναρ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, μάθε ὅτι ἀληθινὸν καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄναρ ἐστὶ· ἀλλὰ σπούδασον παρὰ τῶν ἀγίων λαμβάνειν 15 αὐτοῦ τὴν διάκρισιν καὶ μὴ πίστευε τῷ λογισμῷ τῷ ἰδίῳ.

Ὁ Κύριος φωτίσει τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας σου, ἀδελφέ, φυγεῖν πᾶσαν ἀπάτην τοῦ ἐχθροῦ.

YIZ'

Ἐρώτησις

20 Λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι, 'ἐὰν φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, ὡς ἀνάξιος εὐρίσκη, καὶ ἔχεις ὑψηλοφρονῆσαι', καὶ δειλίαν μοι καὶ φόβον ἐμβάλλει.

Ἀπόκρισις

25 **Π**ερὶ τούτου μὴ μεριμνήσης· ἐὰν γὰρ ὅλως φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτὸς καταργεῖ τὸ φύσημα τῆς ὑψηλοφροσύνης· ὅπου γὰρ ὁ Θεός, ἐκεῖ κακὸν οὐκ ἔστι.

Ἀπόκριση

Δέν μπορεί αὐτός νὰ δείξει οὔτε τὸν ἴδιο τὸν Δεσπότη Χριστό, οὔτε τὴν ἁγία Κοινωνία, ἀλλὰ ψεύδεται καὶ παίρνει τὸ σχῆμα ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου καὶ ἀπλοῦ ἄρτου. Χωρὶς ἀμφιβολία δὲν μπορεί νὰ δείξει τὸν ἅγιο Σταυρό, διότι δὲ βρίσκει νὰ τὸν τυπώσει μὲ ἄλλο σχῆμα. Ἐπειδὴ γνωρίζουμε τὸ ἀληθινὸ σημεῖο καὶ τὸν τύπο αὐτοῦ, δὲν τολμᾶ νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ, διότι μ' αὐτὸν καταργήθηκε ἡ δύναμή του καὶ ἀπὸ αὐτὸν δέχθηκε τὴ θανατηφόρα πληγὴ.

Δὲν γνωρίζουμε κατὰ σάρκα τὸν Δεσπότη Χριστὸ καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσει μὲ τὸ ψέμα, ὅτι εἶναι αὐτός, γιὰ νὰ καταστραφοῦμε, πιστεύοντας τὴν πλάνη ὡς ἀλήθεια. Ὅταν λοιπὸν δεῖς στὸ ὄνειρο τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ, μάθε ὅτι τὸ ὄνειρο εἶναι ἀληθινὸ καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό· ἀλλὰ φρόντισε νὰ λάβεις τὴ διάκριση αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἁγίους καὶ νὰ μὴ ἔχῃς ἐμπιστοσύνη στὸν δικό σου λογισμό.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ φωτίσει τοὺς λογισμοὺς τῆς διάνοιάς σου, ἀδελφέ, γιὰ νὰ ἀποφύγεις κάθε ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ.

417

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμὸς μου λέγει, 'ἐὰν σοῦ φανεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, θεωρεῖσαι ἄξιος καὶ μπορείς νὰ ὑψηλοφρονήσεις· αὐτὸ μου προκαλεῖ δειλία καὶ φόβο.

Ἀπόκριση

Μὴ μεριμνήσεις γι' αὐτό· ἐὰν σοῦ ἐμφανισθεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτὸς θὰ καταργῆσει τὸ φούσκωμα τῆς ὑψηλοφροσύνης· διότι, ὅπου βρίσκεται ὁ Θεός, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κακό.

ΥΙΗ'

Ἑρώτησις

Ἦκουσα ὅτι, ἐὰν φανῆ τινι ἐνύπνιον ἐκ τρίτου, καὶ αὐτὸ ἀληθινόν ἐστι· οὕτως ἔχει, πάτερ;

Ἀπόκρισις

5 **Ο**ὐκ ἔχει οὐδ' οὕτως, οὐδὲ δεῖ πιστεύειν τῷ τοιούτῳ ἐνυπνίῳ· ὁ γὰρ ἅπαξ φαινόμενός τινι ἐν ψεύδει, δύναται καὶ τρίτον καὶ πολλάκις τοῦτο ποιῆσαι. Μὴ οὖν χλευασθῆς, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

ΥΙΘ'

Ἑρώτησις

10 Ἔστιν ὅτε βλέπω ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ κύκλω εἰσὶ τοῦ ἐμοῦ λογισμοῦ ὡς θηρία καὶ ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀδικεῖ με· τί ἐστι τοῦτο;

Ἀπόκρισις

15 **Τ**οῦτο ἀπάτη ἐστὶ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κεκρυμμένην ἔχει τὴν ὑψηλοφροσύνην, εἰς τὸ πείσαι σε, ὅτι οὐδὲν σε δύναται ἀδικῆσαι οἱ πονηροὶ λογισμοί, καὶ οὕτως ἐπαρθῆ ἡ καρδία σου. Ἀλλὰ σὺ μὴ πλανηθῆς, ἀλλὰ μιμνήσκου τῆς σαυτοῦ ἀσθενείας καὶ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἐπικαλοῦ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

ΥΚ'

20 Ἑρώτησις

Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἐνοικεῖ ἐν ἀμαρτωλῷ τὸ Πνεῦμα τὸ

418

Ἑρώτηση

Ἄκουσα ὅτι, ἐὰν σέ κάποιον ἐμφανισθεῖ ὄνειρο γιά τρίτη φορά, καί αὐτό εἶναι ἀληθινό. Εἶναι σωστό αὐτό, πάτερ;

Ἀπόκριση

Δέν εἶναι οὔτε αὐτό σωστό, οὔτε πρέπει νά πιστεύεις αὐτό τὸ ὄνειρο· διότι ἐκεῖνος πού ἐμφανίζεται μία φορά σέ κάποιον μέ ψέμα, μπορεῖ καί τρεῖς καί πολλές φορές νά τὸ κάνει αὐτό. Μὴ χλευασθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ἀδελφέ.

419

Ἑρώτηση

Μερικὲς φορές βλέπω στήν καρδιά μου ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ βρίσκονται κυκλικὰ γύρω ἀπὸ τὸν δικό μου λογισμό σὰν θηρία καί ὅτι κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δέν μέ ἀδικεῖ. Τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπόκριση

Αὐτό εἶναι ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ, καί ἔχει κρυμμένη τὴν ὑψηλοφροσύνη, ὥστε νά σέ πείσει, ὅτι δέν μποροῦν νά σέ ἀδικήσουν καθόλου οἱ πονηροὶ λογισμοί, καί ἔτσι νά ἐπαρθεῖ ἡ καρδιά σου. Ἐσὺ ὅμως μὴ πλανηθεῖς, ἀλλὰ νά θυμᾶσαι τὴν ἀσθένειά σου καί τίς ἀμαρτίες σου καί νά ἐπικαλεῖσαι τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιά βοήθεια κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

420

Ἑρώτηση

Μπορεῖ κανεὶς νά πεῖ, ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα κατοικεῖ μέσα

ἅγιον; *Kān* εἶπη, πάτερ, οὐκ ἔχει, πῶς φυλάττονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀπόκρισις

5 **Ο**ἱ ἅγιοι καταξιοῦνται ἔχειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ναὸς αὐτοῦ γίνονται· «ἐνοικήσω γὰρ ἐν αὐτοῖς», φησί, «καὶ ἐμπεριπατήσω». Οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀλλότριοι τούτου τυγχάνουσι κατὰ τὸ εἰρημένον, «εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία»· φυλάττονται δὲ τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι. Ἐν πᾶσιν οὖν ἀναπέμψωμεν εὐχαριστίαν τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ
10 φιλανθρωπίᾳ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΚΑ'

Ἐρώτησις

15 Ὅτε θλίβωμαι ἐν τινι καὶ προσεύχωμαι καὶ βοηθῆ ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἐπαίρεται ὁ λογισμὸς μου ὡς εἰσακουσθεῖς. Τί οὖν ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Οταν, προσευζάμενος καὶ ἐπιτυχῶν, ἐπαρθῆς, φανερόν ἐστιν, ὅτι οὔτε κατὰ Θεὸν ἠὔξω, οὔτε ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν ἔλαβες, ἀλλ' ἐκ τῶν δαιμόνων ἐνηργήθης,
20 ἵνα ἐπαρθῆ ἡ καρδιά σου. Ἦνίκα γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ γίνεται, οὐκ ἐπαίρεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινοῦται· καὶ θαυμάζει τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς καταδέχεται ἔλεεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀναξίους ὄντας καὶ πάντοτε παροργίζοντας. Καὶ ὑπερευχαριστεῖ τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἀφάτῳ ἀγαθότητι αὐτοῦ, ὅτι οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας

σὲ ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο; καὶ ἂν πεῖ, πᾶτερ, ὅτι δὲν κατοικεῖ, πῶς φυλάγονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀπόκριση

Οἱ ἅγιοι καταξιώνονται νὰ ἔχουν τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ γίνονται ναὸς τοῦ· διότι λέγει, «θὰ κατοικήσω μέσα σ' αὐτοὺς καὶ θὰ περπατήσω μέσα σ' αὐτούς»⁹¹. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ὅμως εἶναι ξένοι αὐτοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ λόγιο, «ἡ σοφία δὲ θὰ μπεῖ σὲ κακότεχνη ψυχὴ»⁹², καὶ φυλάγονται μὲ τὴν ἀγαθότητά του. Σὲ κάθε περίπτωση λοιπὸν ἄς ἀναπέμψουμε εὐχαριστία πρὸς τὴν ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπία αὐτοῦ.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

421

Ἑρώτηση

Ὄταν θλίβομαι γιὰ κάτι καὶ προσεύχομαι καὶ μὲ βοθηεῖ ἡ ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὁ λογισμὸς μου, ἐπειδὴ εἰσακούσθηκε, ὑψηλοφρονεῖ. Τί νὰ κάνω λοιπόν;

Ἀπόκριση

Οταν, ἀφοῦ προσευχηθεῖς καὶ ἐπιτύχεις, ὑψηλοφρονήσεις, εἶναι φανερό, ὅτι οὔτε προσευχήθηκες ὅπως ἀρέσει στὸ Θεό, οὔτε ἔλαβες τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ ἐνεργήθηκες ἀπὸ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ ἀλαζωνευθεῖ ἡ καρδιά σου. Διότι, ὅταν ἡ ἐπιτυχία προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, δὲν ὑψηλοφρονεῖ ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ μᾶλλον δείχνει ταπεινοφροσύνη, καὶ θαυμάζει τὸ μεγάλο ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς καταδέχεται νὰ ἐλεεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐνῶ εἶναι ἀνάξιοι καὶ πάντα τὸν ἐξοργίζουν. Καὶ ὑπερευχαριστεῖ τὴν ἔνδοξη καὶ ἀπερίγραπτη ἀγαθό-

91. Β' Κορ. 6,16.

92. Σοφ. Σολ. 1,4.

ἡμῶν παραδίδωσιν ἡμᾶς, ἀλλ' ἐν τῇ πολλῇ αὐτοῦ ἀνεξικακία μακροθυμεῖ καὶ ἐλεεῖ, καὶ οὐκ ἔτι ἐπαίρεται, ἀλλὰ τρέμει καὶ δοξολογεῖ.

ΥΚΒ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

- 5 Εἶπας, πάτερ, ὅτε περὶ τῆς μακροθυμίας ἠρώτησα, ὅτι 'καὶ αὕτη καὶ πᾶν ἀγαθὸν ἔργον δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ'· καὶ νῦν περὶ τῆς προσευχῆς εἶπας ὅτι 'οὐκ ἔστιν ἐκ Θεοῦ βοήθεια'. Σαφήνισον οὖν μοι, παρακαλῶ, τίς ἡ τούτων διαφορά;

Ἰ0 Ἀπόκρισις

Εὰν ἐξ ἀρχῆς μὲν κατὰ κενοδοξίαν ἐγένετο τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ἤγουν, ἢ προσευχή, διαβολικὸν ἀναμφιβόλως ἐστίν. Ἐὰν δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἔσχες τὴν κενοδοξίαν, ὕστερον δὲ ἐδέξω αὐτήν, ἐνταῦθα τὸ καλῶς γεγόμενον κατέ-
15 στρεψας διὰ τὴν κενοδοξίαν, ὡσπερ ὁ τοῖχον οἰκοδομῶν, καὶ στραφεῖς καταλύων αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἡ κενοδοξία ἐπολέμει, αὐτὸς δὲ οὐ προσεδέξω, οὐδὲν σε ἔβλαψεν.

ΥΚΓ'

Ἑρώτησις

- 20 Πολλάκις, ὅτε ψάλλω, αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ὡς ὑψηλοφρονοῦντα. Τί οὖν ὀφείλω εἰπεῖν τῷ λογισμῷ;

τητά του, διότι δὲν μᾶς παραδίδει στήν καταστροφή σύμφωνα μὲ τις ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ μὲ τὴ μεγάλη ἀνεξικακία του δείχνει μακροθυμία καὶ εὐσπλαχνία, καὶ δὲν ὑψηλοφρονεῖ πλέον, ἀλλὰ τρέμει καὶ δοξολογεῖ.

422

Ἑρώτηση

Πάτερ, ὅταν ἐρώτησα γιὰ τὴ μακροθυμία, εἶπες ὅτι ‘καὶ αὐτὴ καὶ κάθε ἀγαθὸ ἔργο εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ’· καὶ τώρα εἶπες γιὰ τὴν προσευχὴ ὅτι ‘δὲν ὑπάρχει βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό’. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν, διασαφήνισέ μου, ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τους.

Ἀπόκριση

Αν τὸ ἀγαθὸ ἔργο, δηλαδὴ ἡ προσευχὴ, ἔγινε ἐξαρχῆς μὲ κενοδοξία, εἶναι ἀναμφίβολα διαβολικὸ ἔργο. Ἄν ὅμως στήν ἀρχὴ δὲν εἶχες τὴν κενοδοξία, καὶ τὴ δέχθηκες ὕστερα, τότε κατέστρεψες ἐξαιτίας τῆς κενοδοξίας ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε καλὰ, ὅπως ἐκεῖνος ποὺ οἰκοδομεῖ ἕναν τοῖχο, ἀλλὰ στρέφεται καὶ τὸν γκρεμίζει. Ἄν ὅμως ἡ κενοδοξία σὲ πολεμοῦσε, ἀλλὰ ἐσὺ δὲν τὴν δέχθηκες, δὲν σὲ ἔβλαψε σὲ τίποτε.

423

Ἑρώτηση

Πολλὲς φορές, ὅταν ψάλλω, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου σὰν νὰ ὑψηλοφρονεῖ· τί πρέπει λοιπὸν νὰ πῶ στὸ λογισμὸ;

Ἀπόκρισις

Οτε ὑψοῦται ἡ καρδία ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, μιμνήσκου ὅτι γέγραπται, «οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς» («παραπικράναι» δέ ἐστι, τὸ μὴ ψάλλειν συνετῶς κατὰ φόβον Θεοῦ), καὶ ἐρεῦνησον, εἴ μὴ ρέμβεται ὁ λογισμός σου ἐν τῷ ψάλλειν· καὶ πάντως εὐρήσεις ὅτι ρέμβεται, καὶ παροξύνεις τὸν Θεόν.

ΥΚΔ'

Ἐρώτησις

10 Ὅτε βαροῦμαι ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, εἴτε χωρὶς ψαλμωδίας, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν, ὑποτίθεται μοι ὁ ἐχθρὸς ὅτι ἔπαρσιν ἔχει, ὡς δοκοῦν καλὸν ποιεῖν ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ. Πῶς οὖν δεῖ ἔχειν περὶ τούτου;

Ἀπόκρισις

15 **Ο**ἶδαμεν, ὅτι οἱ κακῶς ἔχοντες πάντοτε χρήζουσι τοῦ ἱατροῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φαρμάκων· καὶ οἱ χειμαζόμενοι ἀδιαλείπτως προστρέχουσι τῷ λιμένι, μήποτε καταλάβῃ αὐτοὺς ναυάγιον. Διὰ τοῦτο γὰρ βοᾷ καὶ ὁ προφήτης λέγων· «Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ»· καὶ 20 πάλιν, «ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα». Εἰ δὲ καταφυγὴ ἡμῶν ἐστι, μνησθῶμεν, ὅτι λέγει, «ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρα θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με».

Μάθωμεν οὖν ὅτι στηκούσης τῆς θλίψεως, ἐπικαλεῖσθαι 25 δεῖ ἀδιαλείπτως τὸν ἐλεήμονα Θεόν· ἐπικαλούμενοι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐπαρθῶμεν τῷ λογισμῷ. Ἐὰν γὰρ μὴ ᾗ τις ἄφρων, ἐκδικούμενος ὑπὸ τινος οὐκ ἐπαίρεται. Οἱ οὖν χρήζον-

93. Ψαλμ. 65,7.

94. Ψαλμ. 89,1.

95. Ψαλμ. 45,1.

Ἀπόκριση

Οταν ὑψώνεται ἡ καρδιά κατὰ τὴν ψαλμωδία, θυμήσου ὅτι ἔχει γραφεῖ, «αὐτοὶ ποὺ μὲ παραπικραίνουν, νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν»⁹³ (τὸ ‘παραπικραίνω’ σημαίνει νὰ μὴ ψάλλει κανεὶς συνετὰ σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ). Ἐρεῦνησε λοιπὸν, ἂν δὲν ὄνειροπολεῖ ὁ λογισμὸς σου κατὰ τὴν ψαλμωδία· καὶ ὅπωςδήποτε θὰ βρεῖς ὅτι ὄνειροπολεῖ, καὶ παροργίζεις τὸ Θεό.

424

Ἑρώτηση

Ὄταν βαραίνομαι στοὺς λογισμοὺς, εἴτε κατὰ τὴν ψαλμωδία, εἴτε χωρὶς ψαλμωδία, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ βοήθεια, ὁ ἐχθρὸς μοῦ ὑποβάλλει ὅτι ὑπάρχει σ’ αὐτὸ ἔπαρση, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι πετυχαίνω καλὸ μὲ τὴν ἀδιάλειπτη ἀνάμνηση τοῦ Θεοῦ. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ἐκλαμβάνω αὐτό;

Ἀπόκριση

Γνωρίζομε ὅτι οἱ ἀσθενεῖς πάντα χρειάζονται τὸ γιατρὸ καὶ τὰ φάρμακά του· καὶ οἱ θαλασσοδαρμένοι προστρέχουν ἀδιάλειπτα στὸ λιμάνι, γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάσει ναυάγιο. Γι’ αὐτὸ βέβαια φωνάζει καὶ ὁ προφήτης καὶ λέγει· «Κύριε, μᾶς ἔγινες καταφυγὴ καὶ δύναμη, βοηθὸς στὶς θλίψεις ποὺ μᾶς βρῆκαν»⁹⁵. Ἐὰν ὅμως εἶναι καταφυγὴ μας, ὡς θυμηθοῦμε ὅτι λέγει· «νὰ μὲ ἐπικαλεσθεῖς τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεώς σου, καὶ ἐγὼ θὰ τρέξω σὲ σένα καὶ θὰ μὲ δοξάσεις»⁹⁶.

Ἄς μάθουμε λοιπὸν ὅτι, ὅταν ὑπάρχει θλίψη, πρέπει νὰ ἐπικαλούμαστε ἀδιάλειπτα τὸν ἐλεήμονα Θεό· ὅταν ἐπικαλούμαστε ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσουμε στὸ λογισμὸ. Διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν εἶναι ἄφρονος, δὲν ὑψηλοφρονεῖ

96. Ψαλμ. 49,15.

τες τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλῶμεθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων. Καὶ ἐὰν μὴ παραφρονῶμεν, οὐκ ὀφείλομεν ἐπαίρεσθαι τῷ λογισμῷ· χρήζοντες γὰρ ἐπικαλούμεθα, καὶ θλιβόμενοι προσφεύγομεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσι μανθάνομεν, ὅτι τὸ 5 ἀδιαλείπτως ὀνομάζειν τὸν Θεόν, φάρμακόν ἐστίν ἀναιρετικόν, οὐ μόνον πάντων τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πράξεως. Καθῶς γὰρ ὑποβάλλει ὁ ἰατρὸς τὸ φάρμακον, εἴτε ἔμπλαστρον, ἐπάνω τοῦ τραύματος τοῦ πάσχοντος καὶ ἐνεργεῖ, μὴ εἰδότος τοῦ ἀρρωστοῦντος τὸ πῶς, οὕτω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὀνομα- 10 ζόμενον ἀναιρεῖ, καὶ ἡμῶν μὴ εἰδότων τὸ πῶς, πάντα τὰ πάθη.

ΥΚΕ'

Ἑρώτησις

Ἵστε δοκεῖ ἡσυχάζειν ὁ λογισμὸς καὶ ἄθλιπτος εἶναι, ἄρα οὐκ ἔστι καλόν, καὶ τότε ἀδολεσχεῖν ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ ὀνόματος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ; Ἐπειδὴ ὑποτίθεται μοι 15 ὁ λογισμὸς, ὅτι νῦν ἀφ' οὗ εἰρηνεύομεν, οὐ χρεῖα ἐστὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Ὅκ ὀφείλομεν ἔχειν τοιαύτην εἰρήνην, ἐὰν ἔχωμεν ἑαυ- 20 τοὺς ἀμαρτωλοὺς· φησὶ γάρ, «οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἀμαρτωλοῖς», λέγει Κύριος. Εἰ οὖν οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἀμαρτωλοῖς, αὐτὴ ποία εἰρήνη ἐστὶ; Φοβηθῶμεν ὅτι γέγραπται, «ὅταν λέγωσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, αἰφνίδιος ἐφίσταται αὐτοῖς ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὴν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ

ὅταν ἐκδικεῖται ἀπὸ κάποιον. Ὅσοι λοιπὸν χρειαζόμαστε τὸ Θεό, ἄς ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομα του γιὰ βοήθεια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἂν δὲν παραφρονοῦμε, δὲν πρέπει νὰ ὑψηλοφρονησομε στὸ λογισμό· διότι τὸν ἐπικαλούμαστε, ἐπειδὴ ἔχουμε ἀνάγκη, καὶ καταφεύγουμε σ' αὐτὸν ἐπειδὴ θλιβόμαστε. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μαθαίνουμε, ὅτι τὸ νὰ ἐπικαλεῖσαι ἀδιάλειπτα τὸ Θεό, εἶναι φάρμακο ἀναιρετικό, ὄχι μόνο ὅλων τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πράξεως. Ὅπως δηλαδὴ ὁ γιατρὸς βάζει τὸ φάρμακο ἢ τὸ ἔμπλαστρο πάνω στὸ τραῦμα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ αὐτὸ ἐνεργεῖ χωρὶς ὁ ἄρρωστος νὰ γνωρίζει τὸ πῶς, ἔτσι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπικαλούμενο ἀναιρεῖ ὅλα τὰ πάθη, χωρὶς ἐμεῖς νὰ γνωρίζουμε τὸ πῶς.

425

Ἑρώτηση

Ὅταν φαίνεται νὰ ἡσυχάζει ὁ λογισμὸς, καὶ εἶναι χωρὶς ψλίψη, ἄραγε εἶναι καλὸ τότε νὰ ἀσχολούμαστε μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ; Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς μοῦ λέγει ὅτι τώρα, ἀφοῦ εἰρηνεύουμε, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη αὐτοῦ.

Ἀπόκριση

Δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε τέτοια εἰρήνη, ἐὰν θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἁμαρτωλοὺς· διότι λέγει ὁ Κύριος, «δὲν ὑπάρχει εἰρήνη στοὺς ἁμαρτωλοὺς»⁹⁷. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εἰρήνη στοὺς ἁμαρτωλοὺς, αὐτὴ ποιά εἰρήνη εἶναι; Ἄς φοβηθοῦμε, διότι ἔχει γραφεῖ· «ὅταν λέγουν ὅτι ὑπάρχει εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, ἐπέρχεται αἰφνίδιος ὄλεθρος σ' αὐτοὺς, ὅπως ὁ

---

97. Παρβ. Ψαλμ 37,3.

ἐκφεύζονται». Ἐνὶ δὲ ὅτε καὶ κατὰ πανουργίαν ποιούσιν οἱ ἐχθροὶ τῷ ἡσυχάσαι τὴν καρδίαν μικρόν, ὥστε μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἀγνοοῦσι γὰρ ὅτι ἐκνευρίζονται ἀπὸ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

5 Εἰδότες οὖν μὴ παυσώμεθα ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν· αὕτη γὰρ εὐχή ἐστὶ· καὶ φησιν, «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»· τὸ δὲ «ἀδιαλείπτως» πέρασ ἢ μέτρον οὐκ ἔχει.

YKS'

Ἑρώτησις

10 Ὅταν ἐπαινῶσι με οἱ ἄνθρωποι ἢ ὁ λογισμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὁρῶ ἑμαυτὸν βαρούμενον ἐξ αὐτοῦ, τί ὀφείλω ποιῆσαι πρὸς αὐτόν;

Ἀπόκρισις

15 **Ο**ταν ἐπαινῇ σε ὁ λογισμὸς καὶ οὐ δύνασαι ἀβλαβῶς παρελθεῖν αὐτόν, σπούδασον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπὲ αὐτῷ· ἔγγραπται· «λαὸς μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταρασσουσιν»⁹⁸.

Ἐπιπλήρωσις τοῦ ἐπαινοῦ οὗτος, ἀδελφέ, οὐδὲν ἐστίν, ἀλλ' ἀπάτη, 20 βοᾷ ὁ προφήτης λέγων, ὅτι «πᾶς ἄνθρωπος χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου»· καὶ ὅτι ὁ δεχόμενος ἔπαινον ἀνθρώπων οὐκ ὠφελεῖται, φησὶν αὐτὸς ὁ Δεσπότης· «πῶς δύνασθε πιστεῦειν εἰς ἐμέ, δόξαν πᾶσιν ἀνθρώπων λαμβάνοντες;»⁹⁹.

98. Α' Θεσ. 5,3.

99. Α' Θεσ. 5,17

άνυπόφορος πόνος τῆς ἐγκυμοσύνης, καὶ δὲν θὰ ξεφύγουν»⁹⁸. Μερικὲς φορές καὶ μὲ πανουργία οἱ ἐχθροὶ κάνουν τὴν καρδιά νὰ ἡσυχᾶσει λίγο, ὥστε νὰ μὴ ἐπικαλεσθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν ἀγνοοῦν ὅτι ἐκνευρίζονται ἀπὸ τὴν ἐπίκληση αὐτοῦ.

Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτό, ἅς μὴ σταματήσουμε νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ βοήθεια, διότι αὐτὴ εἶναι προσευχή, ἀφοῦ λέγει, «νὰ προσεύχεσθε ἀδιάλειπτα»⁹⁹, καὶ τὸ ἀδιάλειπτο δὲν ἔχει τέλος ἢ μέτρο.

426

Ἑρώτηση

“Ὅταν μὲ ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι ἢ ὁ λογισμὸς μου μέσα στὴν καρδιά καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ βαρύνεται ἀπὸ αὐτά, τί πρέπει νὰ τοῦ κάνω;

Ἀπόκριση

Οταν σὲ ἐπαινεῖ ὁ λογισμὸς καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν περάσεις χωρὶς βλάβη, φρόντισε νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ πὲς του· ἔχει γραφεῖ, «λαέ μου, ὅποιοι σᾶς μακαρίζουν σᾶς πλανοῦν καὶ ταράσσουν τὸ πάτημα τῶν ποδιῶν σας»¹.

Τὸ ὅτι ὁ ἔπαινος αὐτός, ἀδελφέ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀπάτη, τὸ φροντοφωνάζει ὁ προφήτης ποὺ λέγει· «κάθε ἄνθρωπος εἶναι χόρτο καὶ κάθε δόξα ἀνθρώπου μοιάζει μὲ ἄνθος χόρτου»^{1α}. Καὶ ὅτι ὅποιος δέχεται ἔπαινο ἀνθρώπων δὲν ὠφελεῖται, λέγει ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης· «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε σὲ μένα, ἀφοῦ δέχεσθε δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους;»². Ἐὰν ὅμως γίνεται κάτι σύμφωνα μὲ τὸ Θεό, πρέπει νὰ θυμόμαστε

1. Ἦσ. 3,12.

1α. Ἰακ. 1,10.

2. Ἰω. 5,44.

Εἴ τι δὲ κατὰ Θεὸν γίνεται, ὀφείλομεν μνημονεύειν, ὅτι «ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος φθάσας εἰς μεγάλα μέτρα, εἰς ἑαυτὸν οὐκ ἔκαυχᾶτο, ἀλλ' ἐβόα, λέγων, «χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι, ὃ εἰμι».

5 Αὐτῷ γὰρ ἀληθῶς ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΚΖ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν ψάλλω ἢ προσεύχομαι ἢ ἀναγινώσκω καὶ ἀνακύψῃ ἄτοπος λογισμός, κατανοήσω αὐτὸν καὶ διακόψω
10 τὴν ψαλμωδίαν ἢ τὴν προσευχὴν ἢ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα καὶ διὰ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἀντιπράξω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Καταφρόνησον αὐτοῦ καὶ πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῇ
15 ψαλμωδίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει, τοῦ δύνασθαι δύνανται λαβεῖν ἀπὸ τῶν λεγομένων· ἐὰν γὰρ ἀνασχώμεθα σχολάζειν τοῖς λογισμοῖς τοῦ ἐχθροῦ, οὐδέποτε ἔχομέν τι ἀγαθὸν πράξαι, ὅπερ ἐκεῖνος πραγματεύεται. Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν αὐτῶν συνοχὴν τοιαύτην οὖσαν, ὥστε καὶ παρεμποδίσαι τῇ ψαλμωδίᾳ ἢ τῇ προσευχῇ ἢ τῇ ἀναγνώσει, μηδὲ οὕτως
20 ἀντιφιλονεικῆσης αὐτοῖς· οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο τῆς σῆς δυνάμεως. Ἀλλὰ σπούδασον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔρχεται εἰς σὴν βοήθειαν καὶ καταργεῖ τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν.

Αὐτοῦ γὰρ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

καυχιέται, ὡς καυχιέται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»³. Διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος, πού ἔφθασε σὲ μεγάλα μέτρα, δὲν καυχιόταν γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ φώναζε, λέγοντας· «μὲ τῆ χάρη τοῦ Θεοῦ εἶμαι αὐτὸ πού εἶμαι»⁴.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

427

Ἑρώτηση

Ἄν λοιπὸν ψάλλω ἢ προσεύχομαι ἢ διαβάζω, καὶ προκύψει παράλογος λογισμὸς, πρέπει νὰ τὸν ἐξετάσω καὶ νὰ διακόψω τὴν ψαλμωδία ἢ τὴν προσευχή ἢ τὴν ἀνάγνωση, ὥστε νὰ ἀντιπράξω μ' αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς σ' αὐτὸν τὸν ἄτοπο;

Ἀπόκριση

Περιφρόνησέ τον καὶ πρόσεχε μὲ ἀκρίβεια τὴν ψαλμωδία καὶ τὴν προσευχή καὶ τὴν ἀνάγνωση, ὥστε νὰ μπορέσεις νὰ πάρεις δύναμη ἀπὸ αὐτὰ πού λέγονται· διότι, ἐὰν ἀπασχοληθοῦμε μὲ τοὺς λογισμοὺς τοῦ ἐχθροῦ, δὲ θὰ μπορέσουμε ποτὲ νὰ κάνουμε κάτι καλὸ, πράγμα πού ἐπιζητεῖ ἐκεῖνος. Καὶ ὅταν βλέπεις τὴ συνοχή τους νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ παρεμποδίζουν τὴν ψαλμωδία ἢ τὴν προσευχή ἢ τὴν ἀνάγνωση, οὔτε τότε νὰ μὴ ἀντιφιλονεικήσεις μ' αὐτούς· διότι αὐτὸ δὲν ἀνήκει στὴ δική σου δύναμη. Ἀλλὰ φρόντισε νὰ ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ σοῦ ἔρθει βοήθεια καὶ θὰ καταργήσει τὶς μηχανορραφίες τῶν ἐχθρῶν. Διότι ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα εἶναι δική του στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

3. Α' Κορ. 1,31.

4. Α' Κορ. 15,10.

ΥΚΗ'

Ἑρώτησις

Πῶς τις κτᾶται κατάνυξιν ἐν προσευχῇ καὶ ἀναγνώσει
καὶ ψαλμωδίᾳ;

Ἀπόκρισις

5 **Η** κατάνυξις ἀπὸ τοῦ ἐνδεδουλομένου τῆς ὑπομνήσεως ἐρ-
χεται τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅτε οὖν προσεύχεται τις, ὀφείλει
προσευχόμενος ἀγαγεῖν τὰς πράξεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἰδίαν
μνήμην καὶ πῶς κρίνονται οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες καὶ τὴν
φωνὴν τὴν φοβερὰν, ὅτι «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι
10 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» καὶ τὰ λοιπά. Μνήμην δὲ ἀμαρτιῶν
λέγω, οὐχὶ ἐκάστης, μήποτε καὶ διὰ παρενθέτου εἰσενέγκῃ ὁ
ὑπεναντίος ἄλλην αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ τὸ μνησθῆναι μόνον, ὅτι
κατὰ χρεοὶ ἔσμεν ἀμαρτιῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐὰν ἐμμεῖνῃ
σκληρότης μὴ ἐνδώσωμεν· γίνεται γὰρ πολλάκις παρὰ τοῦ Θεοῦ
15 ἢ ἀνοχὴ εἰς δοκιμασίαν ἀνθρώπου, εἰ ὑπομείνῃ.

Καὶ περὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ψαλμωδίας, τὸ γρηγορή-
σαι τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ἀναλαβεῖν εἰς
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τὴν δύναμιν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκειμένην. Ἐὰν
μὲν περὶ ἀγαθῶν, ἵνα ζηλώσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐὰν δὲ περὶ ἀντα-
20 ποδόσεως κακῶν, ἵνα φύγῃ τὴν προσδοκωμένην ἀπειλήν τοῖς
τὰ κακὰ πράττουσι. Καὶ ἐμμένων ἐν ταῖς αὐτῶν ὑπομνήσεσι, μὴ
ἐνδώσης ἐπιμενούσης τῆς σκληρότητος· ἐλεήμων γάρ ἐστι καὶ
οἰκτίρμων ὁ Θεὸς καὶ μακρόθυμος, προσδεχόμενος ἡμῶν τὴν
σπουδὴν. Μνημόνευε δὲ αἰεὶ τοῦ λέγοντος Ψαλμωδοῦ, «ὑπομέ-
25 νων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι» καὶ τὰ λοιπά.

Ἀδολεσχῶν δὲ ἐν τούτοις, ἔλπισον ὅτι καταλαμβάνει σε τὰ
ἐλέη τοῦ Θεοῦ διὰ τᾶχους.

428

Ἑρώτηση

Πῶς ἀποκτᾶ κανεῖς κατάνυξη στήν προσευχή, στήν ἀνάγνωση καί τήν ψαλμωδία;

Ἀπόκριση

Η κατάνυξη ἔρχεται στόν ἄνθρωπο μέ τὸ ἀδιάλειπτο τῆς ὑπομνήσεως. Ὅταν λοιπὸν προσεύχεται κάποιος, ὀφείλει προσευχόμενος νὰ ὀδηγεῖ τις πράξεις του στή μνήμη του, καί τὸ πῶς κρίνονται ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν αὐτὰ καί τῆ φοβερῆ φωνή, «φύγετε ἀπὸ μένα σεῖς οἱ καταραμένοι στὸ πῦρ τὸ αἰώνιο»⁵ καί τὰ λοιπά. Καί θύμιση ἁμαρτιῶν ἐννοῶ ὄχι τὴν καθεμιὰ χωριστά, μὴ τυχὸν ὁ ἐχθρὸς, παρεμβάλοντας ἄλλη σκέψη, τὸν ὀδηγήσει σὲ ἄλλη αἰχμαλωσία, ἀλλὰ τὸ νὰ θυμηθεῖ μόνο, ὅτι εἴμαστε γεμᾶτοι μέ ἁμαρτίες. Καί μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἂν ἐπιμείνει ἢ σκληρότητα, ἅς μὴ ὑποχωρήσουμε· διότι ἡ ἀνοχή πολλὰς φορές δείχνεται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου, ἂν θὰ ὑπομείνει.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωση καί τὴν ψαλμωδία, ἡ κατάνυξη ἀποκτᾶται μέ τὸ νὰ ἀγρυπνεῖ ὁ νοῦς του σ' ἐκεῖνα ποὺ λέγονται ἀπὸ αὐτόν, καί νὰ βάλει στήν ψυχὴ του τὴ δύναμη ποὺ βρίσκεται σ' αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐὰν γίνεται λόγος γιὰ ἀγαθὰ, νὰ μιμηθεῖ τὸ ἀγαθὸ· ἐὰν γίνεται γιὰ ἀνταπόδοση κακῶν, ν' ἀποφύγει τὴν προσδοκώμενη ἀπειλὴ ἐκείνων ποὺ πράττουν τὰ κακά. Καί ἐπιμένοντας στὶς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, νὰ μὴ ὑποχωρήσεις στήν ἐπιμονὴ τῆς σκληρότητας· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων καί οἰκτίρων καί μακρόθυμος καί ἀποδέχεται τὴν προσπάθειά μας. Καί νὰ θυμᾶσαι πάντοτε τὸν ψαλμωδὸ ποὺ λέγει, «μέ ὑπομονὴ χωρὶς διακοπὴ ὑπέμεινα τὸν Κύριο καί μέ πρόσεξε»⁶ καί τὰ λοιπά.

5. Ματθ. 25,41.

6. Ψαλμ. 39,1.

ΥΚΘ'

Ἑρώτησις

Ἵστε ζητῶ μετὰ ἀκριβείας προσέχειν τῇ δυνάμει τῶν ρημάτων τοῦ Ψαλμωδοῦ, συμβαίνει πολλάκις ἐξ αὐτῶν γενέσθαι μοι πονηροὺς λογισμοὺς.

5 Ἀπόκρισις

Εὰν ἴδῃς ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ρημάτων τῆς ψαλμωδίας ἐμηχανήσατο ὁ ἐχθρὸς παρασχεῖν σοι πόλεμον, οὐ χρὴ μετὰ ἀκριβείας καταλαβεῖν τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νηφόντως καὶ ἀρεμβάστως αὐτὰ ψάλλειν. Κἂν γὰρ 10 αὐτὰ λέγῃς μόνον, οἱ ἐχθροὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἴσασι καὶ οὐ δύνανται σοι ἀντιστῆναι· καὶ γίνεται σοι ἡ ψαλμωδία ἀντὶ ἰκεσίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς κατάργημα τῶν ἐχθρῶν.

ΥΛ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ ᾧ ἢ μετὰ ἀνθρώπων καὶ θλίβωμαι 15 ἐκ τῶν λογισμῶν καὶ ὀνομάσω τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ δυνάμενος ἐν τῷ στόματι, ἢ καὶ μνησθῶ αὐτοῦ μόνον, ἄρα οὐκ ἐξαρκεῖ μοι τοῦτο εἰς βοήθειαν;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**ὰν στήκοντός σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμωδίας ἢ μετὰ ἀνθρώπων, ἔλθῃ σοι ὀνομάσαι τὸν Θεόν, μὴ νομίσης ὅτι, ἐὰν μὴ εἴπῃς στόματι, οὐκ ὀνομάζεις αὐτόν· ἀλλὰ μιμνήσκου, ὅτι καρδιογνώστης ἐστὶ καὶ εἰς καρδίαν προσέχει·

Ἄσυχολούμενος λοιπὸν ἐπίμονα μ' αὐτά, ἔλπισε ὅτι τὰ ἔλέη τοῦ Θεοῦ θὰ φθάσουν γρήγορα σὲ σένα.

429

Ἑρώτηση

Ὅταν προσπαθῶ νὰ προσέξω μὲ ἀκρίβεια τὴ δύναμη τῶν λόγων τοῦ ψαλμωδοῦ, συμβαίνει πολλές φορές νὰ μοῦ γεννιοῦνται ἀπὸ αὐτὰ πονηροὶ λογισμοί.

Ἀπόκριση

Εὰν δεῖς ὅτι ὁ ἐχθρὸς μηχανεύθηκε νὰ σοῦ δώσει πόλεμο ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς ψαλμωδίας, δὲν πρέπει νὰ ἀναζητεῖς μὲ ἀκρίβεια τὴν ἔννοια τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νὰ τὰ ψάλλεις μὲ νηφαλιότητα καὶ χωρὶς ρεμβασμό. Διότι καὶ μόνο ἂν τὰ λέγεις, οἱ ἐχθροὶ γνωρίζουν τὴ δύναμη αὐτῶν καὶ δὲν μποροῦν νὰ σοῦ ἀντισταθοῦν. Ἔτσι ἡ ψαλμωδία σοῦ γίνεται ἰκεσία στὸ Θεὸ καὶ κατάργηση τῶν ἐχθρῶν.

430

Ἑρώτηση

Ἐὰν εἶμαι στὴν ψαλμωδία ἢ μαζί μὲ ἀνθρώπους, καὶ θλίβομαι ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, καὶ ὀνομάσω τὸ Θεὸ στὴν καρδιά, μὴ μπορώντας μὲ τὸ στόμα, ἢ καὶ ἀπλῶς τὸν θυμηθῶ, ἄραγε δὲν μοῦ ἀρκεῖ αὐτὸ γιὰ βοήθεια;

Ἀπόκριση

Εὰν, ἐνῶ στέκεσαι κατὰ τὴν ὄρα τῆς ψαλμωδίας ἢ εἶσαι μαζί μὲ ἀνθρώπους, σοῦ ἔλθει νὰ ὀνομάσεις τὸ Θεό, μὴ νομίσεις ὅτι, ἐὰν δὲν τὸν ἀναφέρεις μὲ τὸ στόμα, δὲν τὸν ὀνομάζεις· ἀλλὰ θυμήσου ὅτι εἶναι καρδιογνώστης καὶ

καὶ ὄνόμασον αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ εἶπεν ἡ Γραφή· «κλείσον τὴν θύραν σου καὶ πρόσευξαι τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ»· ἵνα κλείσωμεν τὸ στόμα καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ προσευξώμεθα αὐτῷ.

5 Ὁ κλείων οὖν τὸ στόμα καὶ ὀνομαῶζων τὸν Θεὸν ἢ προσευχόμενος αὐτῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὴν τοῦτο λέγουσαν ἐντολὴν πληροῖ· ἔαν δὲ καὶ μὴ ὀνομάσης ἐν αὐτῇ, μνησθῆς δὲ μόνον, τοῦτο μᾶλλον ὀξύτερόν ἐστι τοῦ ὀνομάσαι καὶ ἀρκεῖ σοι πρὸς βοῆθειαν.

ΥΛΑ'

10 Ἑρώτησις

ἼΑρα οὖν καλόν ἐστι τὸ τινὰ ἐκ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διὰ παντὸς μελετᾶν ἢ προσεύχεσθαι, μὴ συνεργούσης ὅλως τῆς αὐτοῦ γλώττης; Ὅτε δὲ συμβαίνει μοι τοῦτο, βυθίζεται ὁ λογισμὸς μου, καὶ αἰσθάνομαι βαρέως καὶ δοκῶ βλέπειν
15 ὡς πράγματα καὶ φαντασίας, καὶ ὡς ἐν ὀνείροις διάγω.

Ἀπόκρισις

Τοῦτο τῶν τελείων ἐστὶ, τῶν δυναμένων κυβερνᾶν τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν, τὸ μὴ πλαγιάσαι καὶ βυθισθῆναι εἰς μετεωρισμὸν βαθύτατον ἢ φαν-
20 τασίαν· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἔχειν διαπαντὸς τὴν κατὰ Θεὸν νῆψιν, ἀρπάσει καὶ παραδώσει τὴν μελέτην καὶ τῇ γλώττῃ. Καὶ γὰρ οἱ κολυμβῶντες εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ μὲν τεχνῖται αὐτῶν, θαρροῦντες ρίπτουσιν ἑαυτοὺς εἰς αὐτήν, εἰδότες ὅτι τοὺς ἐπισταμένους καλῶς τὴν τέχνην βυθίσαι ἢ θάλασσα οὐ δύναται. Ὁ

προσέχει στην καρδιά· ὀνόμασέ τον λοιπὸν στὴν καρδιά σου. Διότι αὐτὸ σημαίνει ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ἡ Γραφή, «κλείσε τὴ θύρα σου καὶ προσευχήσου στὸν Πατέρα σου ποὺ βρίσκεται μέσα κρυμμένος»⁷. νὰ κλείσουμε τὸ στόμα καὶ νὰ προσευχηθοῦμε σ' αὐτὸν μὲ τὴν καρδιά.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ κλείνει τὸ στόμα καὶ ὀνομάζει τὸ Θεὸ ἢ προσεύχεται σ' αὐτὸν μὲ τὴν καρδιά του, πραγματοποιεῖ τὴν ἐντολή ποὺ τὸ λέγει αὐτό· ἐὰν ὅμως δὲν τὸν ὀνομάσεις καὶ μὲ τὴν καρδιά, ἀλλὰ μόνο τὸν θυμηθεῖς, αὐτὸ εἶναι περισσότερο ἰσχυρότερο ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ὀνομάσεις, καὶ σοῦ ἀρκεῖ γιὰ βοήθεια.

431

Ἑρώτηση

Ἴσως εἶναι καλὸ τὸ νὰ μελετᾷ κανεὶς συνέχεια τὸ Θεὸ μέσα στὴν καρδιά του ἢ νὰ προσεύχεται χωρὶς νὰ συνεργήσει καθόλου ἢ γλῶσσα του; Ὅταν μοῦ συμβαίνει αὐτό, βυθίζεται ὁ λογισμὸς μου καὶ αἰσθάνομαι βαριά καὶ νομίζω σὰν νὰ βλέπω πράγματα καὶ φαντασίες καὶ ζῶ σὰν σὲ ὄνειρα.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ ἀνήκει στοὺς τέλειους, ποὺ μποροῦν νὰ κυβερνοῦν τὸ νοῦ καὶ νὰ τὸν ἔχουν στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ λοξοδρομήσουν καὶ βυθισθοῦν σὲ βαθύτατη ἀεροβασία ἢ φαντασία· ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει διαρκῶς τὴν κατὰ Θεὸ νήψη, θ' ἀρπάξει καὶ θὰ παραδώσει τὴ μελέτη καὶ στὴ γλῶσσα. Διότι καὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κολυμβοῦν στὴ θάλασσα, ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι τεχνίτες πέφτουν σ' αὐτὴν μὲ θάρρος, γνωρίζοντας ὅτι ἡ θάλασσα δὲν μπορεῖ νὰ βυθίσει αὐτοὺς ποὺ

7. Ματθ. 6,6.

δὲ ἀρχόμενος τῆς τοιαύτης τέχνης, ὅταν αἰσθάνηται τοῦ βυθι-
 σμοῦ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῆς συνοχῆς διὰ τὸ μὴ πνιγῆναι, ἀρπάζει
 ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ πελάγους εἰς τὸν αἰγιαλόν· καὶ λαμβάνων μι-
 κρὰν ψυχὴν, πάλιν χαλᾷ ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ δοκιμάζει τὰ
 5 αὐτὰ ποιῶν πρὸς τὸ μαθεῖν τελείως τὴν τέχνην, ἕως οὗ φθάσῃ
 τὸ μέτρον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπισταμένων.

ΥΛΒ'

Ἐρώτησις

Τί ἐστὶν ὃ λέγει τις τῶν πατέρων, 'οὐ τὸ εἰσελθεῖν τοὺς
 λογισμοὺς ἐστὶ τὸ κατάκριμα, ἀλλὰ τὸ κακῶς αὐτοὺς
 10 διοικῆσαι', ὃ δὲ ἀββᾶς Ἰωσήφ εἶπεν ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν,
 'κόψον ταχέως τοὺς λογισμοὺς', ἄλλω δὲ εἶπεν, 'ἄφες αὐ-
 τοὺς εἰσελθεῖν, καὶ δὸς καὶ λάβε μετ' αὐτῶν, καὶ γίνῃ δό-
 κimos'.

Ἀπόκρισις

15 **Τ**ὸ εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς, τὸ σπαρῆναί ἐστι, καὶ οὐκ
 ἐστὶ κατάκριμα· τὸ δὲ συγκαταθέσθαι ἐστὶ τὸ κακῶς
 αὐτοὺς διοικῆσαι, καὶ ἐστὶ κατάκριμα· ἡ διαφορὰ δὲ
 τοῦ ἑᾶσαι εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς καὶ τοῦ κόψαι αὐτοὺς αὕτη
 ἐστὶ· τοῦ δυναμένου ἀντιστῆναι καὶ πολεμῆσαι καὶ μὴ ἠττηθῆ-
 20 ναι, ἐστὶ τὸ ἑᾶσαι εἰσελθεῖν· τοῦ δὲ ἀσθενοῦντος καὶ μὴ δυναμέ-
 νου, ἀλλὰ συγκατατιθεμένου, τοῦτό ἐστὶ τὸ κόψαι, διὰ τοῦ φυ-
 γεῖν πρὸς τὸν Θεόν.

ξέρουν τὴν τέχνη καλά. Ἐνῶ ὁ ἀρχάριος σ' αὐτὴν τὴν τέχνη, ὅταν αἰσθάνεται τὸ βυθισμὸ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τὴν ἀγωνία μήπως πνιγεῖ, ἀρπάζει καὶ μεταφέρει τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ τὸ πέλαγος στὴν ἀκρογιαλιά, καί, ἀφοῦ πάρει λίγη δύναμη, ρίχνεται πάλι στὸ πέλαγος, καὶ ἐπιχειρεῖ ξανά, κάνοντας τὰ ἴδια, γιὰ νὰ μάθει τέλεια τὴν τέχνη, ὡς πὺ νὰ φθάσει τὸ μέτρο ἐκείνων πὺ γνώριζαν τὴν τέχνη αὐτὴ πρὶν ἀπὸ αὐτόν.

432

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει ἐκεῖνο πὺ λέγει κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὅτι 'δὲν εἶναι τὸ κατάκριμα τὸ νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοί, ἀλλὰ τὸ νὰ τοὺς κατευθύνει κανεὶς κακῶς', ἐνῶ ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ εἶπε σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, 'κόψε γρήγορα τοὺς λογισμούς', καὶ σὲ ἄλλον εἶπε, 'ἄφησέ τους νὰ εἰσέλθουν καὶ κάνε δοσοληψίες μ' αὐτοὺς καὶ θὰ γίνεις δόκιμος'^{7α}.

Ἀπόκριση

Ε ἴσοδος τῶν λογισμῶν σημαίνει τὸ νὰ σπαροῦν αὐτοί, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτο, ἐνῶ ἡ συγκατάθεση εἶναι ἡ κακὴ διαχείρισή τους, καὶ εἶναι ἀξιοκατάκριτη. Ἡ διαφορὰ τοῦ νὰ ἀφήσεις νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοὶ καὶ τοῦ νὰ τοὺς κόψεις, εἶναι αὐτὴ· ἐκεῖνος πὺ μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ καὶ νὰ πολεμήσει καὶ νὰ μὴ ἡττηθεῖ μπορεῖ νὰ τοὺς ἀφήσει νὰ εἰσέλθουν, ἐνῶ ὁ ἀδύναμος πνευματικὰ καὶ ἐκεῖνος πὺ δὲ μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ ἀλλὰ συγκατατίθεται πρέπει νὰ τοὺς ἀποκόψει, καταφεύγοντας στὸ Θεό.

7α. Ἀποφθέγματα Γερόντων, τῆς σειρᾶς «Φιλοκαλία», Ἰωσήφ, σ. 340.

ΥΛΓ'

Ἑρώτησις

ἽΟταν εὐρεθῶ ἐν τόπῳ, ἐνθα εἰσὶ λείψανα ἀγίων Μαρτύρων, ὀχλεῖται μου ὁ λογισμός, ὥστε πολλάκις ἀπιέναι καὶ προσκυνεῖν αὐτά, καὶ ὁσάκις ἂν παρέλθω δι' αὐτῶν, ὑποβάλλει μοι τὴν κεφαλὴν κλίνειν. ἽΑρα δεῖ οὕτω ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Ο ὑ χρὴ οὕτω ποιεῖν· ἀλλά, ἐὰν ἅπαξ προσκυνήσης, ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Μὴ οὖν ἀνάσχου αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτυχες χωρὶς ὀχλήσεως ἰδίᾳ προαιρέσει τρίτον προσκυνήσας. Ἵκούσαμεν γάρ, ὅτι τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ λύπης καὶ τὰ περισσὰ ταῦτα πάντα, τῶν δαιμόνων εἰσὶ. Καὶ τὸ κλίνειν δὲ τὴν κεφαλὴν ὁμοίως ἅπαξ ἀρκεῖ, ἢ ὅτε πολὺ ἕως τρίτου· καὶ τοῦτο χωρὶς ἀνάγκης ὑποβαλλομένης τῷ λογισμῷ.

ΥΛΔ'

Ἑρώτησις

15 ἽΕστιν ὅτε ὑποβάλλει μοι δειλίαν, ἵνα προφάσει αὐτῆς εἰσέρχωμαι εἰς αὐτήν.

Ἀπόκρισις

20 **Π**ροφάσει τῆς δειλίας μὴ εἰσέλθης, ἀλλ' ἀκαίρως εἰσέρχου προφάσει τῆς εὐχῆς, τοῦ παρακαλέσαι τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀγίους περὶ τῆς σου σωτηρίας.

433

Ἑρώτηση

Ὅταν βρεθῶ σὲ τόπο, ὅπου ὑπάρχουν λείψανα ἀγίων Μαρτύρων, ἐνοχλεῖται ὁ λογισμὸς μου, ὥστε πολλές φορές νὰ πηγαίνω καὶ νὰ προσκυνῶ αὐτά, καὶ ὅσες φορές συμβεῖ νὰ περάσω ἀπὸ αὐτά, μὲ προτρέπει νὰ σκύβω τὸ κεφάλι· ἄραγε πρέπει νὰ κάνω ἔτσι;

Ἀπόκριση

Δὲν πρέπει νὰ κάνεις ἔτσι, ἀλλὰ, ἐὰν προσκυνήσεις μία φορά, σοῦ ἀρκεῖ αὐτό. Μὴ δέχεσαι λοιπὸν αὐτὴν τὴν προτροπή, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτυχες χωρὶς ἐνόχληση μὲ τὴν προαίρεσή σου νὰ τὰ προσκυνήσεις τρεῖς φορές. Διότι ἀκούσαμε, ὅτι τὰ σχετικὰ μὲ ταραχὴ καὶ λύπη καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ περιττά, εἶναι τῶν δαιμόνων. Καὶ ἐπίσης τὸ νὰ κλίνεις τὸ κεφάλι μία φορά ἀρκεῖ, ἢ τὸ πολὺ μέχρι τρεῖς φορές· καὶ αὐτὸ χωρὶς ἀνάγκη ποὺ ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸ λογισμό.

434

Ἑρώτηση

Συμβαίνει μερικὲς φορές ὁ λογισμὸς νὰ μοῦ ὑποβάλλει δειλία, ὥστε στὴν προσευχὴ νὰ εἰσέρχομαι μὲ τὴν πρόφασιν αὐτῆς.

Ἀπόκριση

Νὰ μὴ εἰσέλθεις μὲ πρόφασιν τῆ δειλία, ἀλλὰ νὰ εἰσέρχου ἄκαιρα καὶ ἔχοντας ὡς πρόφασιν τὴν προσευχὴ, γιὰ νὰ παρακαλέσεις τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀγίους γιὰ τὴ σωτηρία σου.

ΥΛΕ'

Ἑρώτησις

Εἶπάς μοι 'διὰ τὴν δειλίαν μὴ εἰσιέναι'· καὶ ὅτε θέλω εἰσελθεῖν καὶ εὐξασθαι περὶ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ὑποβάλλει μοι τὴν δειλίαν, ἵνα κωλύσω τὴν εὐχήν, διὰ τὸ παραγγελ-
 5 θῆναί μοι παρ' ὑμῶν προφάσει τῆς δειλίας μὴ εἰσελθεῖν.

Ἀπόκρισις

Μηδὲ οὕτως ἀνάσχου αὐτοῦ, ἀλλ' εἰσελθε καὶ εὐξαι· τὴν γὰρ δειλίαν μηδὲν ὄλως λογίζου, μήτε πρὸς τὴν εὐχήν σε κινουῦσαν, μήτε τῆς εὐχῆς ἀποτρέπουσαν, ἀλλὰ πάν-
 10 τα πράττε ἐν καιρῷ καὶ φόβῳ Θεοῦ.

ΥΛΣ'

Ἑρώτησις

Καὶ περὶ τοῦ πολλάκις κατασφραγίζεσθαι ἐνοχλεῖ μοι, εἴτε ἐν νυκτί, εἴτε ἐν ἡμέρᾳ.

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ὰν νήφωμεν, καὶ τὸ ἅπαξ κατασφραγίσασθαι εἴτε ἐν νυκτὶ εἴτε ἐν ἡμέρᾳ, ἀρκεῖ ἡμῖν πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν· ἐὰν γὰρ πιστεύωμεν, ὅτι στήκει ἀκριβῶς ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρεια τῆς δευτέρας· τὸ γὰρ ζητεῖν δευτέραν, σημαίνει, ὅτι οὐκ ἔχομεν στήκουσαν τὴν πρώτην. Καὶ ἀπὸ τῶν
 20 πραγμάτων τοῦ κόσμου ἐνὶ τοῦτο θεωρῆσαι· ἐὰν γὰρ σφραγίσῃ τις θησαυρὸν καὶ στήκει ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρεια ἔχει ἄλλης σφραγίδος. Ἀλλὰ τοῦτο πράττουσιν οἱ δαίμονες, ἵνα εἰς ἀκηδίαν

435

Ἑρώτηση

Μοῦ εἶπες νὰ μὴ εἰσέλθω ἐξαιτίας τῆς δειλίας· ὅταν ὁμοῦ θέλω νὰ εἰσέλθω καὶ νὰ προσευχηθῶ γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ μοῦ ὑποβάλλει ὁ λογισμὸς τὴ δειλία, γιὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν προσευχή, ἐπειδὴ μοῦ παραγγείλατε ἐσεῖς νὰ μὴ εἰσέλθω μὲ πρόφαση τὴ δειλία, τί νὰ κάμω;

Ἀπόκριση

Ο ὔτε ἔτσι νὰ δέχεσαι τὸ λογισμὸ, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθεις καὶ νὰ προσευχηθεῖς· τὴ δειλία νὰ μὴ τὴ σκέπτεσαι καθόλου, οὔτε ὅταν σὲ προτρέπει γιὰ προσευχή, οὔτε ὅταν σὲ ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν προσευχή, ἀλλὰ πάντοτε νὰ τὴν κάμνεις στὴν ὥρα τῆς καὶ μὲ φόβο Θεοῦ.

436

Ἑρώτηση

Πολλές φορές ὁ λογισμὸς μὲ ἐνοχλεῖ σχετικὰ μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, εἴτε τὴν ἡμέρα εἴτε τὴ νύχτα.

Ἀπόκριση

Ε ἂν εἴμαστε ἐπάγρυπνοι, καὶ μία φορὰ νὰ κάνουμε τὸ σταυρὸ μας, εἴτε τὴ νύχτα εἴτε τὴν ἡμέρα, μᾶς ἀρκεῖ πρὸς φύλαξη καὶ σωτηρία μας· διότι, ἐὰν πιστεύουμε ὅτι στέκεται μὲ ἀκρίβεια ἡ πρώτη σφραγίδα μὲ τὸ σταυρὸ, δὲν χρειαζόμαστε τὴ δεύτερη· τὸ νὰ ζητοῦμε τὴ δεύτερη, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχουμε σταθερὴ τὴν πρώτη. Αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ διαπιστώσουμε καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἐὰν δηλαδὴ σφραγίσαι κάποιος θησαυρὸ καὶ εἶναι σταθερὴ ἡ πρώτη σφραγίδα, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἄλλης σφραγίδας. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἐνερ-

καὶ ὀλιγορίαν ἐνάξωσιν ἡμᾶς, τοῦ μὴ ὄλως μετὰ νήψεως κἄν ἄπαξ, καθαρῶς ποιῆσαί τι. Διὰ τοῦτο ὀλίγον κατὰ φόβον Θεοῦ ποιήσωμεν, καὶ συμφέρει, ἢ πολλὰ μετὰ ταραχῆς τῶν ἐχθρῶν· φησὶ γάρ, «κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ».

5 Ταῦτα δὲ λέγω, ὅταν μετὰ νήψεως ὄχλησιν ὑποβάλλωσιν, ἐπείγοντες ἡμᾶς ποιῆσαί τι ἀκαίρως. Ἐπεὶ ὅταν βλέπωμεν τὸν λογισμὸν μετὰ χαρᾶς κατασφραγίζοντα, οὔτε κατὰ δειλίαν, οὔτε κατὰ τινὰ ὄχλησιν, χρησῶμεθα τοῦτο κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐν φόβῳ Θεοῦ· τὸ γὰρ κατὰ προαίρεσιν γινόμενον ἀρέσκει μᾶλλον
10 τῷ Θεῷ.

ΥΛΖ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν κατασφραγίσωμαι τῇ ἀριστερᾷ, ἐὰν μὴ δύνωμαι τοῦτο τῇ δεξιᾷ, μὴ ἄτοπον εἶη;

Ἀπόκρισις

15 **Ε** γὼ τέως ὅταν θέλω σφραγίσει τὴν δεξιάν μου, τῇ ἀριστερᾷ τοῦτο ποιῶ.

ΥΛΗ'

Ἑρώτησις

Ὅτε προσεύχομαι περὶ πολλῶν κεφαλαίων, ἄρα ὀφείλω μνημονεύειν ἐκάστου ἐν τῇ εὐχῇ;

γοῦν οἱ δαίμονες, γιὰ νὰ μᾶς βάλουν σὲ ἀδιαφορία καὶ ὀλιγωρία, γιὰ νὰ μὴ κάνουμε γενικὰ κάτι καθαρὰ καὶ μὲ νήψη ἔστω καὶ μία φορά. Γι' αὐτὸ συμφέρει περισσότερο νὰ κάνουμε λίγα καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, παρὰ πολλὰ μὲ ταραχὴ τῶν ἐχθρῶν, διότι λέγει ἡ Γραφή, «καλύτερο εἶναι τὸ λίγο γιὰ τὸν δίκαιο»⁸.

Αὐτὰ τὰ λέγω νὰ τὰ κάνουμε, ὅταν μᾶς ὑποβάλλουν τὴν ἐνόχληση μὲ νήψη, πιέζοντάς μας νὰ κάνουμε κάτι ἄκαιρα. Διότι, ὅταν βλέπουμε τὸ λογισμό νὰ κάνει τὴ σφραγίδα τοῦ σταυροῦ μὲ χαρὰ, χωρὶς δειλία οὔτε μὲ κάποια ἐνόχληση, ἅς κάνουμε χρῆση τῆς σφραγίδας τοῦ σταυροῦ ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ μὲ φόβο Θεοῦ· διότι αὐτὸ ποὺ γίνεται κατὰ προαίρεση ἀρᾶσει περισσότερο στὸ Θεό.

437

Ἑρώτηση

Ἐὰν κάνω τὸ σταυρό μου μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι, σὲ περίπτωση ποὺ μπορῶ νὰ τὸν κάνω μὲ τὸ δεξί, μήπως εἶναι ἄτοπο;

Ἀπόκριση

Ε γὼ κάποτε, ὅταν θέλω νὰ σφραγίσω τὸ δεξί μου χέρι, τὸ κάνω μὲ τὸ ἀριστερό.

438

Ἑρώτηση

Ὄταν προσεύχομαι γιὰ πολλὰ κεφάλαια, ὀφείλω ἄραγε νὰ μνημονεύω τὸ καθένα στὴν προσευχή;

---

8. Ψαλμ. 36,16

Ἀπόκρισις

Εὰν περὶ πολλῶν κεφαλαίων θέλῃς εὔξασθαι, ἀφ' οὗ οἶ-
 δεν ὁ Θεὸς τίνων χηρίζομεν, προσεύχου λέγων· 'Δέ-
 σποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέ-
 5 λημά σου'. Ἐὰν δὲ περὶ παθῶν, λέγε· 'ἴασαί με κατὰ τὸ θέλημά
 σου'. Ἐὰν δὲ περὶ πειρασμῶν, λέγε· 'σὺ οἶδας τὸ συμφέρον μου,
 βοήθησόν μου τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ δὸς κατὰ τὸ θέλημά σου ἔκβα-
 σιν τῶν πειρασμῶν'

ΥΛΘ'

Ἑρώτησις

10 Ἐὰν βραδύνω ἐν τῇ προσευχῇ, ἄρα τὰ αὐτὰ ρήματα ὀφεί-
 λω ἐπιμεῖναι λέγων;

Ἀπόκρισις

Οὐ πάντως, ἀλλὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν· τοῦτο δὲ μόνον
 15 χρῆ παραφυλάττειν, ὥστε τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ τοῦ
 πάντα διδόναι δυναμένου, ἵνα σκοπὸς ᾗ καὶ τῆς εὐχῆς
 τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ γενέσθαι τὸ αἰτούμενον.

ΥΜ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν τις θέλων εὐσεβῶς διοικῆσαι πράγματα, ἢ ὡς ταῦτα
 παραπέμψαι τινὶ κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ, καὶ ἀγνοεῖ πῶς
 20 ὀφείλει χηρῆσθαι καὶ οὐχ εὐρίσκει παρὰ πατέρων ὁδη-
 γηθῆναι, τί ὀφείλει προσευχόμενον λέγειν;

Ἀπόκριση

Εὰν θέλεις νὰ προσευχηθεῖς γιὰ πολλὰ κεφάλαια, ἐφόσον ὁ Θεὸς γνωρίζει ποιά πράγματα χρειαζόμαστε, προσευχήσου λέγοντας· ‘Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου’. Ἐὰν πρόκειται γιὰ πάθη, λέγε· ‘θεράπευσέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου’. Ἐὰν πάλι πρόκειται γιὰ πειρασμοὺς, λέγε· ‘ἐσὺ γνωρίζεις τὸ συμφέρον μου, βοήθησε τὴν ἀσθένειά μου καὶ δῶσε τὴν ἔκβαση τῶν πειρασμῶν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου’.

439

Ερώτηση

Ἐὰν ἀργήσω στὴν προσευχή, ἄραγε ὀφείλω νὰ ἐπιμείνω λέγοντας τὰ ἴδια λόγια;

Ἀπόκριση

Οχι ὅπωςδήποτε, ἀλλὰ τὸ νόημα αὐτῶν. Μόνο πρέπει νὰ προσέχεις πάρα πολὺ αὐτό, ὥστε νὰ κάνεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει τὰ πάντα, γιὰ νὰ εἶναι σκοπὸς καὶ τῆς προσευχῆς τὸ νὰ γίνει τὸ ζητούμενο σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

440

Ερώτηση

Ἐὰν κάποιος θέλει νὰ διοικήσει πράγματα μὲ εὐσέβεια, ἢ νὰ τὰ ἀναθέσει σὲ κάποιον σύμφωνα μ’ αὐτὸ ποὺ ἀρέσει στὸ Θεό, καὶ ἀγνοεῖ πῶς ὀφείλει νὰ τὰ χειρισθεῖ καὶ δὲ βρίσκει καθοδήγηση ἀπὸ τοὺς πατέρες, τί ὀφείλει νὰ λέγει ὅταν προσεύχεται;

Ἀπόκρισις

Οὕτω προσευχέσθω· *‘Κύριε, εἰς τὰς χειράς σου εἰμι· σὺ γινώσκεις τὸ συμφέρον, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ ἐάσης με πλανηθῆναι ἐλθεῖν εἰς κατάχρη-*
5 σιν πράγματος· σὰ γὰρ ἐστὶ τὰ πράγματα, καὶ σὺ αὐτῶν δεσπό-
ζεις· ὡς Δεσπότης οἰκονόμησον γενέσθαι ἐν τῷ φόβῳ σου· ὅτι
σου ἐστὶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας’. Ἀμήν.

ΥΜΑ΄

Ἑρώτησις

Ἵ“Οτε κάθημαι, εἴτε ἀναγινώσκων εἴτε ἐργόχειρον ποιῶν,
 10 *καὶ θέλω προσεύξασθαι, ἀπαιτεῖ με ὁ λογισμὸς προσέχειν*
εἰς ἀνατολάς. Πῶς χρή, πάτερ, ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Εἴτε κάθη εἴτε περιπατεῖς εἴτε ἐργάζῃ εἴτε ἐσθίεις εἴθ’
 15 *ἕτερόν τι ποιεῖς εἴτε αὐτὴν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος,*
κἂν πρὸς ἀνατολάς, κἂν πρὸς δύσιν ἔτυχες ἀποβλέ-
πων, μὴ διακριθῆς προσεύχεσθαι· ἀδιαλείπτως γὰρ τοῦτο
ποιεῖν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐνετάλθημεν. Καὶ πάλιν γέγραπται·
«ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, Κύριος ὄνομα
 20 *αὐτῷ»· ὅπερ δείκνυσι πανταχοῦ εἶναι τὸν Θεόν. Καὶ ὅτε δὲ τὴν*
κεφαλὴν ἐσκεπασμένην ἔχῃς, μὴ παραιτήσῃ τὴν εὐχὴν, ἐκεῖνο
μόνο παραφυλαττόμενος, τὸ μὴ ἐν καταφρονήσει τοῦτο ποιεῖν.

ΥΜΒ΄

Ἑρώτησις

Λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι ‘εἰς πάντα ἀμαρτάνεις καὶ ὀφεί-

Ἀπόκριση

Νὰ προσεύχεται ὡς ἐξῆς· Ἐπίκουρε, εἶμαι στὰ χέρια σου· ἐσύ γνωρίζεις τὸ συμφέρον μου· ὁδήγησέ με σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ μὲ ἀφήσεις νὰ πλανηθῶ καὶ νὰ φθάσω σὲ κατάχρηση πράγματος, διότι τὰ πράγματα εἶναι δικά σου, καὶ ἐσύ τὰ κυβερνᾷς· ὡς Δεσπότης ρύθμισε νὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὸ φόβο σου. Διότι δική σου εἶναι ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες· Γένοιτο.

441

Ἑρώτηση

Ὅταν κάθομαι, εἴτε διαβάζοντας εἴτε κάνοντας ἐργόχειρο, καὶ θέλω νὰ προσευχηθῶ, ὁ λογισμὸς μου ἀπαιτεῖ νὰ προσέχω στὴν ἀνατολή· τί πρέπει νὰ κάνω, πάτερ;

Ἀπόκριση

Εἴτε κάθου εἴτε περπατᾷς εἴτε ἐργάζουσαι εἴτε τρώγεις εἴτε κάνεις κάτι ἄλλο εἴτε αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος, μὴ διστάσεις νὰ προσευχηθεῖς εἴτε ἔτυχε νὰ βλέπεις πρὸς τὴν ἀνατολή εἴτε πρὸς τὴ δύση· διότι μᾶς δόθηκε ἐντολή νὰ τὸ κάνουμε αὐτὸ ἀδιάκοπα καὶ σὲ κάθε τόπο. Καὶ πάλι ἔχει γραφεῖ, «ἐτοιμάστε δρόμο σ' αὐτὸν ποὺ πηγαίνει στὴ δύση, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶναι Ἐπίκουρος»⁹, τὸ ὁποῖο δείχνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοῦ. Καὶ ὅταν ἔχεις σκεπασμένο τὸ κεφάλι, μὴν ἀποφύγεις νὰ προσευχηθεῖς, προσέχοντας μόνο αὐτό, τὸ νὰ μὴ τὸ κάνεις αὐτὸ μὲ περιφρόνηση.

442

Ἑρώτηση

Ὁ λογισμὸς μου λέγει, ὅτι σὲ ὅλα ἀμαρτάνεις καὶ ὀφεί-

λεις ἐν ἐκάστω λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἐνθυμήσει λέγειν ὅτι
 ἡμαρτον· ἂν γὰρ μὴ ὁμολογήσης τὸ ἀμάρτημα, ἔχεις σε-
 αὐτὸν μὴ ἀμαρτήσαντα· Καὶ πάνυ θλίβομαι ἐπ' ἀμφοτέ-
 ρων· οὔτε γὰρ ἐξαρκῶ τοῦτο λέγειν ἐν ἐκάστω, κἂν μὴ
 5 εἶπω, δοκῶ μοι ἡμαρτηκένοι.

Ἀπόκρισις

Οφείλομεν πάντοτε πληροφορίαν ἔχειν, ὅτι εἰς πάντα
 ἀμαρτάνομεν καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐνθυμή-
 σει· τὸ δὲ ἐν ἐκάστω λέγειν ὅτι ἡμαρτον, οὐ δυνάμεθα·
 10 ἀλλ' αὕτη τῶν δαιμόνων ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, βουλομένων ἡμᾶς εἰς
 ἀκηδίαν ἐμβαλεῖν. Ὁμοίως καὶ διὰ τὸ μὴ λέγειν περὶ ἐκάστου
 διακειῖσθαι ὅτι οὐχ ἡμάρτομεν. Ἀλλὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Ἐκ-
 κλησιαστοῦ λέγοντος· «καιρὸς τοῦ λαλῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ σιω-
 πῆσαι». Καὶ κατὰ πρωὶ ὑπὲρ τῆς νυκτὸς καὶ καθ' ἑσπέραν ὑπὲρ
 15 τῆς ἡμέρας εἶπωμεν ἐν προσευχῇ μετὰ κατανύξεως τῷ Δεσπότη
 Θεῷ. Ἄεσποτα, πάντα συγχώρησόν μοι διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ
 ἅγιον καὶ ἴασαι τὴν ψυχὴ μου, ὅτι ἡμαρτόν σοι· καὶ ἐξαρκεῖ σοι
 τοῦτο. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν ἔχη τις συναλλάκτην καὶ λαμβάνει παρ'
 αὐτοῦ διαφόρως καὶ οὐ δύναται καθάπαξ ποιεῖν πρὸς αὐτὸν λό-
 20 γον καὶ οὔτω πληροῖ, οὔτω καὶ ἐνταῦθα.

ΥΜΓ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ συμβαίνει μοι ὅτι στιχολογῶ τοὺς Ψαλμοὺς ρέμ-
 βεσθαι ἢ πλανᾶσθαι, τί ποιήσω:

λεις σὲ κάθε λόγο καὶ ἔργο καὶ θύμηση νὰ λέγεις, 'ἀμάρτησα· διότι, ἂν δὲν ὁμολογήσεις τὸ ἀμάρτημα, θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου ὡς νὰ μὴ ἀμάρτησε'. Καὶ θλίβομαι πολὺ καὶ γιὰ τὰ δύο· διότι οὔτε μπορῶ νὰ τὸ λέγω αὐτὸ σὲ κάθε περίπτωση, καὶ ἂν δὲν τὸ πῶ, νομίζω ὅτι ἔχω ἀμαρτήσει.

Ἀπόκριση

Οφείλουμε νὰ ἔχουμε πάντοτε τὴ βεβαιότητα, ὅτι ἀμαρτάνουμε σὲ ὅλα καὶ στὸ λόγο καὶ στὸ ἔργο καὶ στὴ θύμηση· τὸ νὰ λέμε σὲ κάθε περίπτωση ὅτι ἀμαρτήσαμε, δὲ μπορούμε· ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, ποὺ θέλουν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ ἀκηδία. Ὅμοια καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν λέμε γιὰ κάθε περίπτωση, πρέπει νὰ ξέρομε ὅτι δὲν ἀμαρτήσαμε. Ἀλλὰ ὡς θυμηθοῦμε τὸν Ἐκκλησιαστή ποὺ λέγει· «ὑπάρχει καιρὸς γιὰ ὁμιλία καὶ καιρὸς γιὰ σιωπή»¹⁰. Τὸ πρωὶ γιὰ τὴ νύχτα καὶ τὴ νύχτα γιὰ τὴν ἡμέρα ὡς ποῦμε κατὰ τὴν προσευχὴ μὲ κατάνυξη στὸν Δεσπότη Θεό· 'Δέσποτα, συγχώρεσέ μου τα ὅλα γιὰ τὸ ἅγιο ὄνομά σου καὶ θεράπευσε τὴν ψυχὴ μου, διότι ἀμάρτησα σὲ σένα'· καὶ αὐτὸ σοῦ ἀρκεῖ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἔχει κανεὶς συναλλάκτη καὶ παίρνει ἀπὸ αὐτὸν ποικιλοτρόπως καὶ δὲν μπορεῖ κάθε φορὰ νὰ κάνει πρὸς αὐτὸν λογαριασμὸ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο κάνει τὶς συναλλαγές του, ἔτσι καὶ ἐδῶ.

443

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ συμβαίνει ὅταν στιχολογῶ τοὺς ψαλμοὺς νὰ ὄνειροπολῶ ἢ νὰ πλανιέμαι, τί νὰ κάνω;

10. Ἐκκλ. 3,7.

Ἀπόκρισις

Εὰν πλανηθῆς, ἀνάλαβε ἀφ' ὧν καταλαμβάνεις ρητῶν τοῦ προκειμένου Ψαλμοῦ, καὶ ἐὰν ἅπαξ καὶ δις καὶ τρὶς ἀναλαβὼν οὐχ εὐρίσκῃς μνημονεῦσαι τινος ρητοῦ 5 ἢ μνημονεύσας οὐχ εὐρίσκεις εἰς τὰ ἔμπροσθεν προβῆναι, ἀνάλαβε ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ. Σκοπὸς γὰρ τῷ ἐχθρῷ διὰ τῆς λήθης ἐμποδίσαι τῇ δοξολογίᾳ. Τὸ δὲ εἰπεῖν ἐκ τῶν ἐξῆς, δοξολογία ἐστὶ. Τὸ δὲ μὴ ρέμβεσθαι ἐστὶ τῶν ἐχόντων καθαρά τὰ αἰσθητήρια· ἡμεῖς δὲ ἀσθενεῖς ἐσμεν. Ὅταν δὲ λαμβά-
10 νωμεν αἴσθησιν τοῦ ρεμβασμοῦ, νήψωμεν ἔκτοτε κατανοεῖν τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ γένωνται εἰς τὴν ἡμῶν κατάκρισιν.

ΥΜΔ'

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ εἰς τὴν εὐχὴν ρεμφθῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

15 **Ε**ὰν προσεύχῃ τῷ Θεῷ καὶ ρεμφθῆς, ἀγώνισαι ἕως οὗ ἀρεμβάστως εὐξῆ· καὶ γρηγόρησόν σου τὸν νοῦν μὴ μετεωρισθῆναι. Ἐὰν δὲ τοῦτο, ὅτι ἀσθενεῖς ἐσμεν, ἐπιμείνη, κῆν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς εὐχῆς νύξον σου τὴν καρδίαν καὶ εἰπέ μετὰ κατανύξεως. Ἐπίπε, ἐλέησόν με καὶ συγχώρησόν μοι
20 πάντα τὰ πλημμελήματά μου, καὶ λαμβάνεις συγχώρησιν μετὰ ὄλων τῶν πλημμελημάτων καὶ τοῦ ρεμβασμοῦ τοῦ γενομένου εἰς τὴν εὐχὴν.

ΥΜΕ'

Ἐρώτησις

Ὅτε στιχολογεῖ ἀδελφὸς ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, ποτὲ μὲν εἰρη-

Ἀπόκριση

Αν πλανηθεῖς, ἐπανάλαβε τὰ ρητὰ τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ πού τὰ θυμᾶσαι, καὶ ἂν ἐπαναλαμβάνοντας μία φορά¹ καὶ δύο καὶ τρεῖς δὲν βρίσκεις νὰ θυμηθεῖς κανένα ρητό, ἢ ἂν θυμηθεῖς δὲν μπορεῖς νὰ προχωρήσεις, πάρε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἴδιο ψαλμό. Διότι σκοπὸς τοῦ ἐχθροῦ εἶναι νὰ ἐμποδίσαι τὴ δοξολογία μὲ τὴ λησμοσύνη. Τὸ νὰ λέγει κανεὶς στὴ συνέχεια εἶναι δοξολογία. Τὸ νὰ μὴ ὄνειροπολεῖ εἶναι γνῶρισμα ἐκείνων πού ἔχουν καθαρὰ τὰ αἰσθητήρια· ἐμεῖς ὅμως εἴμαστε ἀσθενεῖς. Ὅταν καταλαβαίνουμε τὸ ὄνειροπόλημα, ἅς συγκεντρώσουμε ὅλη τὴν προσοχή μας γιὰ νὰ κατανοοῦμε στὴ συνέχεια τὰ λεγόμενα, ὥστε νὰ μὴ ἀποβοῦν πρὸς κατάκρισὴ μας.

444

Ἑρώτηση

Ἐάν ὄνειροπολήσω στὴν προσευχή, τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Εάν προσεύχεσαι στὸ Θεὸ καὶ ὄνειροπολήσεις, ἀγωνί- σου ὡς πού νὰ προσευχηθεῖς χωρὶς ὄνειροπολήματα· καὶ κατάστησε ἐπάγρυπνο τὸν νοῦ σου, ὥστε νὰ μὴ κυριευθεῖ ἀπὸ μετεωρισμό. Ἐάν ὅμως αὐτὸ ἐπιμείνει, διότι εἴμαστε ἀσθενεῖς, ἀκόμα καὶ στὸ τέλος τῆς προσευχῆς κέντησε τὴν καρδιά σου καὶ πὲς μὲ κατάνυξη· ‘Κύριε, ἐλέησέ με καὶ συγχώρησέ μου ὅλα τὰ πλημμελήματά μου’, καὶ μαζί μὲ ὅλα τὰ πλημμελήματά σου θὰ λάβεις συγχώρηση καὶ τοῦ ὄνειροπολήματος πού σοῦ συνέβηκε στὴν προσευχή.

445

Ἑρώτηση

Ὅταν στιχολογεῖ ὁ ἀδελφὸς στὴν ψαλμωδία, ὁ λογισμὸς

νεύει μου ὁ λογισμός, ποτὲ δὲ ρέμβεται, Τί οὖν ὀφείλω ποι-
εῖν;

Ἀπόκρισις

5 **Ο** τε εἰρηνεύη ὁ λογισμός σου καὶ βλέπης σεαυτὸν λαμ-
βάνοντα κατάνυξιν ἀπὸ τῆς στιχολογίας τοῦ ἀδελφοῦ,
χρῆσαι τούτῳ τῷ πράγματι. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι αἰχμαλω-
τίζεται ὁ νοῦς εἰς ἄλλας ἐνθυμήσεις, νύξον αὐτὸν προσέχειν τῇ
δοξολογίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ.

YMS'

Ἐρώτησις

10 Ἄλλὰ συμβαίνει μοι ἐκ τοῦ θέλειν με κατανοῆσαι τὰ ὑπὸ
τοῦ ἀδελφοῦ λεγόμενα γενέσθαι μοι πόλεμον εἰς αὐτόν.

Ἀπόκρισις

15 **Κ** αὶ αὕτη αἰχμαλωσία ἐστὶ· μετοικίζει γὰρ ὁ ἐχθρὸς τὸν
νοῦν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἄλλὰ πάλιν νύξον σεαυτόν,
ὄτε βλέπης ἐλθόντα τὸν πόλεμον καὶ εἶπὲ αὐτῷ μετὰ
ἐπιτιμίας. Ποῦ ὑπάγεις, ταλαίπωρε; μνήσθητι τῶν μενουσῶν
σε βασάνων, ὅτι ταῦτας ὑφίστανται οἱ ταῦτα πράττοντες ἢ ἐνθυ-
μούμενοι. Οὐκ ἀκαιρῶς γὰρ προσέφερεν Ἰὼβ ὑπὲρ τῶν τέκνων,
λέγων, «μήποτε ἐνενόησάν τι πονηρὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν ταῖς
20 καρδίαις αὐτῶν». Καὶ ταῦτα λέγων, θές τὸν νοῦν σου εἰς τὴν
στιχολογίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς πάλιν, ἐπιτίμησον αὐτῷ καὶ τοῦτο
ἔστω σοι ἕως τρίτου· κἂν ἐπιμεῖνῃ, τότε ἀπόστησον αὐτόν, καὶ
μὴ ἐάσης αὐτὸν ἀργόν, ἀλλὰ λογίζου τὴν κρίσιν καὶ τὰς αἰω-
νίους κολάσεις· καὶ προσεύχου τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγων
25 τό, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με'.

μου ἄλλοτε εἰρηνεύει καὶ ἄλλοτε ὄνειροπολεῖ· τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Οταν εἰρηνεύει ὁ λογισμὸς σου καὶ βλέπεις ὅτι ἀποκτᾶς κατάνυξη ἀπὸ τὴ στιχολογία τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπωφελήσου ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν ὅμως δεῖς ὅτι αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου σὲ ἄλλες ἐνθυμήσεις, κέντησέ τον νὰ προσέχει στὴ δοξολογία τοῦ ἀδελφοῦ.

446

Ἑρώτηση

Ἄλλὰ μοῦ συμβαίνει, ἐπειδὴ θέλω νὰ κατανοήσω αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ τὸν ἀδελφό, νὰ μοῦ προκαλεῖται πόλεμος πρὸς αὐτόν.

Ἀπόκριση

Καὶ αὐτὴ εἶναι αἰχμαλωσία· διότι ὁ ἐχθρὸς μεταφέρει τὸν νοῦ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Ἄλλὰ κέντησε πάλι τὸν ἑαυτό σου, ὅταν βλέπεις ὅτι ὁ πόλεμος ἦρθε, καὶ πές του μὲ ἐπιτίμηση· Ἐποῦ πηγαίνεις, ταλαίπωρε; θυμῆσου τὰ βάσανα ποὺ σὲ περιμένουν· διότι τέτοια βάσανα ὑφίστανται αὐτοὶ ποὺ κάνουν ἢ σκέπτονται αὐτά. Διότι ὁ Ἰὼβ δὲν ἀνέφερε χωρὶς λόγο γιὰ τὰ παιδιά, λέγοντας, «μήπως σκέφθηκαν κάτι πονηρὸ γιὰ τὸ Θεὸ στὶς καρδιές τους;»¹¹. Καὶ λέγοντας αὐτά, στρέψε τὸ νοῦ σου στὴ στιχολογία. Ἐὰν ὅμως δεῖς ὅτι σοῦ συμβαίνει πάλι, ἐπιτίμησέ τον, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάνεις μέχρι τρεῖς φορές· καὶ ἂν ἐπιμείνει, τότε ἀπομάκρυνέ τον. Καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσεις ἀργὸ, ἀλλὰ σκέψου τὴν κρίση καὶ τὶς αἰώνιες κολάσεις, καὶ προσευχήσου στὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγοντας τό, 'Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησέ με'.

11. Ἰὼβ 1,5.

ΥΜΖ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἰστάμενός τις ἐν ψαλμωδία μετὰ τῶν ἀδελφῶν, οὐκ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς μετ' αὐτῶν εἰπεῖν, τί συμφέρει; ἀκούειν αὐτῶν ἢ ψάλλειν ἐξ ὧν οἶδε;

5 Ἀπόκρισις

Εὰν μὴ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς οὐδ' ἀντιφωνοῦσιν, ἀντὶ τοῦ ἀκούειν αὐτῶν, συμφέρει μᾶλλον ἵνα ψάλλῃ ἐξ ὧν οἶδε· τὸ γὰρ ἀκοῦσαι ἔχει μετεωρισμόν.

ΥΜΗ'

Ἑρώτησις

- 10 Ἐπειδὴ, ὅτε ἐπέρχεται μοι πονηρὸς λογισμὸς, ἅμα τῷ αἰσθανθῆναι αὐτοῦ κινεῖται καὶ ἀποπηδᾷ ἡ καρδία μου, φοβουμένη ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν κατακυριευθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτε τοῦτο ποιῶ αἰσθάνομαι πολλοῦ βάρους ἐν τῇ ψυχῇ καὶ θλίβομαι, καταξίωσον εἰπεῖν μοι, πῶς με δεῖ
- 15 ποιεῖν ἐν τῇ ἀκηδία τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καὶ πῶς ἀπελαύνεται.

Ἀπόκρισις

- 20 **Κ**ίνησις ἐστὶ τὸ μὴ πεισθῆναι μηδὲ συγκαταθέσθαι τῷ πονηρῷ λογισμῷ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταράχως καὶ μὴ εἴπης, ἵνα μὴ προλάβῃ με θορυβοῦμαι. Ἐκ γὰρ τοῦ ὑποδείγματος τούτου μάθε τὴν δύναμιν. Ἐάν τις ἐνάγῃ πρὸς τινα περὶ πράγματος καὶ μάθῃ ὁ ἐναγόμενος, ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἀπαντῆσαι, φέρει τὰ δεύτερα· ἐὰν δὲ ἔχη γεοῦχον ἰσχυρόν, μετὰ θάρρους προσέρχεται αὐτῷ, ἵνα ἐκδικήσῃ

447

Ἑρώτηση

Ἐάν, ὅταν στέκεται κανεὶς στὴν ψαλμωδία μὲ τοὺς ἀδελφούς, δὲ γνωρίζει νὰ πεῖ μαζὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ψαλμούς, τί συμφέρει; νὰ τοὺς ἀκούει ἢ νὰ ψάλλει ὁ ἴδιος ὅσους γνωρίζει;

Ἀπόκριση

Εὰν δὲ γνωρίζει τοὺς ψαλμούς ποὺ ἀντιφωνοῦν, ἀντὶ νὰ τοὺς ἀκούει, συμφέρει περισσότερο νὰ ψάλλει ὅσους γνωρίζει· διότι ἡ ἀκρόαση ἐνέχει ἀεροβατήματα.

448

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ, ὅταν μοῦ ἔρχεται πονηρὸς λογισμὸς, μόλις τὸν αἰσθανθῶ, ἡ καρδιά μου κινεῖται καὶ ἀναπηδᾷ, φοβούμενη μήπως κατακυριευθεῖ ἀπὸ αὐτὸν ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας, καὶ ὅταν κάνω αὐτὸ αἰσθάνομαι πολὺ βᾶρος στὴν ψυχὴ καὶ θλίβομαι, ἀξίωσε νὰ μοῦ πεῖς, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῶ στὴν ἀκηδία τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καὶ πῶς ἀπομακρύνεται.

Ἀπόκριση

Κίνηση εἶναι τὸ νὰ μὴ πεισθεῖς οὔτε νὰ συναινέσεις στὸν πονηρὸ λογισμό, ἀλλὰ νὰ προστρέχεις στὸ Θεὸ ἀτάραχα καὶ νὰ μὴ πεῖς, 'θορυβοῦμαι γιὰ νὰ μὴ μὲ προλάβει'. Μάθε τὸ νόημα αὐτοῦ ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Ἐὰν ἐνάγει κανεὶς κάποιον γιὰ ἓνα πρᾶγμα καὶ μάθει ὁ ἐναγόμενος ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ σ' αὐτόν, ἀποτυγχάνει. Ἐὰν ὁμως ἔχει ἰσχυρὸ προστάτη, προσέρχεται σ' αὐτόν μὲ θάρρος γιὰ νὰ τὸν

αὐτόν· καὶ οὐ ταραττεται, τὴν πεποίθησιν ἔχων ἐπ' αὐτόν. Καὶ πάλιν, ἐὰν προληφθῇ τίς ποτε ἐν τῇ ὁδῷ πεσεῖν εἰς χεῖρας ληστοῦ, ἂν χρονίσῃ ἀντιμαχόμενος καὶ μὴ ἐάσῃ αὐτὸν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τίποτε, ἰδοὺ καλῶς· ἐὰν δὲ καὶ λάβῃ, γνωρίσῃ μόνον 5 τὸν ληστὴν καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ δραμεῖται πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ αὐτὸς τὴν ἐκδίκησιν ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα αὐτὸν ποιεῖ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ληστὴν κολάζει.

Ἐὰν εἰσέλθῃ οὖν ὁ λογισμὸς, μὴ ταραχθῆς, ἀλλὰ κατανόη-
10 σον τί θέλει πράξαι καὶ ἀντίπραξον ἀταράχως, τὸν Κύριον ἐπι-
καλούμενος· οὐ γὰρ τὸ εἰσελθεῖν τὸν ληστὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐστὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἐν οἰκίᾳ. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ μετὰ ἀτι-
μίας, αὕτη δόξα τοῦ οἰκοδεσπότου ἐστὶ· ἀτιμία δὲ ἐστὶ τὸ ἐξελ-
θεῖν αὐτὸν μηδὲν λαβόντα.

15 Ἐὰν οὖν ἔλθῃ ὁ Κύριος εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, τουτέστι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Αὐτῷ οὖν κράζον κατὰ τοὺς Μακεδόνας Παύλῳ· «πάρελθε διὰ Μακεδονίας, βοήθησον ἡμῖν», καὶ κατὰ τοὺς μαθητὰς βόησον αὐτῷ, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς· ἀπολλύμεθα»· καὶ ἐγείρεται καὶ 20 ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνέμοις τοῖς νοητοῖς καὶ ἡσυχάζουσιν.

Αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἄμην.

ΥΜΘ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας ὅτι 'κίνησίς ἐστι τὸ μὴ πεισθῆναι τῷ λο-
25 γισμῷ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταρά-
χως', παρακαλῶ σε ἔτι σαφήνισόν μοι περὶ τῆς κινήσεως.

δικαιώσει· και δὲν ταραζεται, στηρίζοντας τὴν πεποίθησή σ' αὐτόν. Καὶ πάλι, ἐὰν συμβεῖ κανεὶς κάποτε στὸ δρόμο νὰ πέσει στὰ χέρια ληστή, ἂν ἀντισταθεῖ σταθερὰ καὶ δὲν τὸν ἀφήσει νὰ τοῦ πάρει τίποτε, ἔχει καλῶς· ἂν ὅμως τοῦ πάρει, ἀλλὰ μάθει τὸν ληστή καὶ τὸν τόπο του καὶ τρέξει στὸν ἄρχοντα, αὐτὸς θὰ λάβει τὴν ἐκδίκηση· καὶ ὄχι μόνο τοῦ δίνει τὴ δυνατότητα νὰ πάρει αὐτὰ πού τοῦ πῆρε ἐκεῖνος, ἀλλὰ τιμωρεῖ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ληστή.

Ἐὰν εἰσέλθει λοιπὸν ὁ λογισμὸς, νὰ μὴ ταραχθεῖς, ἀλλὰ κατανόησε τί θέλει νὰ κάνει, καὶ ἀντίπραξε ἀτάραχα, ἐπικαλούμενος τὸν Κύριο· διότι τὸ κακὸ δὲν εἶναι τὸ νὰ μπεῖ ὁ ληστής στὸ σπίτι, ἀλλὰ τὸ νὰ πάρει αὐτὰ πού εἶναι μέσα στὸ σπίτι. Ἐὰν ὅμως ἐξέλθει μὲ ἀτιμία, αὐτὴ εἶναι δόξα τοῦ οἰκοδεσπότη· καὶ ἀτιμία εἶναι τὸ νὰ ἐξέλθει αὐτὸς χωρὶς νὰ πάρει τίποτα.

Ἐὰν λοιπὸν ἔλθει ὁ Κύριος στὴ γῆ τῆς Ἰουδαίας, δηλαδὴ στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, τότε διώχνει τὰ δαιμόνια. Φώναξέ τον λοιπὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Μακεδόνων πού φώναζαν τὸν Παῦλο, «πέρασε μέσα ἀπὸ τὴν Μακεδονία, βοήθησέ μας»¹², καὶ φώναξέ τον ὅπως οἱ μαθητές, «ἐπιστάτη, σῶσε μας, χανόμαστε»¹³. Καὶ αὐτὸς σηκώνεται καὶ ἐπιτιμᾷ τοὺς νοητοὺς ἀνέμους καὶ ἡσυχάζουν. Διότι δική του εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

449

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι «κίνηση εἶναι τὸ νὰ μὴ πεισθεῖς στὸν λογισμὸ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ νὰ προστρέχεις ἀτάραχα στὸ Θεό», σὲ παρακαλῶ ἀκόμα, διασαφήνισέ μου γιὰ τὴν κίνηση.

12. Α' Κορ. 16,5.

13. Λουκᾶ 8,24.

Ἀποκρίσις

Εὰν ἐνάγηται τις ποτε ὑπό τινος, καὶ ἀπέλθῃ αὐτὸς ὁ ἐναγόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα, κίνησις λέγεται· λέγουσι γάρ, ἐπειδὴ ἐνήγε κατ' αὐτοῦ, ἐκινήθη ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἄρχοντα. Κἂν χρονίζωσι δοκιμαζόμενοι μετ' ἀλλήλων, οὐ δίδωσι λόγον διὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης ὁ κινηθεὶς· τὰ ἔσχατα γὰρ τοῦ πράγματος καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως ζητεῖται. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ, «καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ τὴν πτέρναν». Ἡ πτέρνα οὖν τέλος σημαίνει.

10 Στερεωθείη οὖν ἡ καρδιά σου εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΥΝ'

Ἐρώτησις

Ἄδελφός ἠρώτησε τὸν μέγαν Γεροντα, λέγων.

Ποίησον ἔλεος καὶ εἰπέ μοι, πῶς σωθῶ· ἔταξα γὰρ εἰς τὸν λογισμὸν μου ὑποταγῆναι τῇ σῆ ἐπιστολῇ.

15 **Ἀποκρίσις**

Εἰ ἀληθῶς σωθῆναι θέλεις, ἀκουσον ἔργω· ἄρον ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς πόδας σου καὶ ἀνάγαγε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν νοῦν σου, καὶ ἐκεῖ γενηθήτω σου ἡ μελέτη νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὄσσην ἔχεις δύναμιν καταφρονήθητι νύκτα καὶ 20 ἡμέραν, πυκτεύων ἰδεῖν σεαυτὸν ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός. Ἐκτὸς αὐτῆς ἄλλη οὐκ ἐστὶ τῶ σωθῆναι θέλοντι ἐν τῶ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῶ. Τρεχέτω ὁ

Ἀπόκριση

Εάν δικάζεται κάποιος ἀπὸ κάποιον καὶ μεταβεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἐναγόμενος στὸν ἄρχοντα, αὐτὸ λέγεται κίνηση· διότι λέγουν, ἐπειδὴ ἔκανε δίκη ἐναντίον του, κινήθηκε νὰ μεταβεῖ στὸν ἄρχοντα· καὶ ἂν ἀκόμα χρονίζουν δικάζόμενοι μεταξύ τους, ἐκεῖνος ποὺ κινήθηκε δὲν δίνει λόγο γιὰ τὸν χρόνο τῆς δίκης· διότι ζητοῦνται τὰ τελευταῖα τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως. Διότι αὐτὸ σημαίνει, «καὶ σὺ θὰ τρυπήσεις τὴν πτέρνα του»¹⁴. Ἡ πτέρνα λοιπὸν σημαίνει τὸ τέλος.

Εἶθε λοιπὸν νὰ στερεωθεῖ ἡ καρδιά σου μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

450

Ἑρώτηση

Κάποιος ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα, λέγοντας.

Δεῖξε ἔλεος καὶ πὲς μου, πῶς θὰ σωθῶ· διότι ἔταξα στὸν λογισμό μου νὰ ὑποταγεῖ στὴν ἐπιστολή σου.

Ἀπόκριση

Εάν θέλεις ἀληθινὰ νὰ σωθεῖς, ἄκουσε ποιὸς εἶναι πραγματικὰ ὁ τρόπος· σήκωσε τὰ πόδια σου ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀνέβασε τὸν νοῦ σου στὸν οὐρανό, καὶ ἐκεῖ ἄς μεταφερθεῖ ἡ μελέτη σου νύχτα καὶ μέρα· καὶ δέξου ὅσο σοῦ εἶναι δυνατό νὰ περιφρονηθεῖς νύχτα καὶ μέρα, ἀγωνιζόμενος νὰ δεῖς τὸν ἑαυτό σου κάτω ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς δρόμος. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν γιὰ ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ σωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὸν ἐνδυνα-

---

14. Γεν. 3,15.

θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω, ἵνα καταλάβῃ. Μαρτύρομαι ἐνώπιον Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ θέλοντος ζωὴν αἰώνιον χαρίσασθαι παντὶ τῷ θέλοντι· εἰ θέλεις, ἔργασαι, ἀδελφέ.

ΥΝΑ'

5 Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Διατί ἐτριπλασίασεν ὁ Καλόγηρος, τὸ 'ὁ θέλων τρεχέτω';

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Δ**εικνύων ὁ γέρον τὸ χρήσιμον τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῆς ἀναγκαιοτέρα, ἐκ τρίτου εἶπε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν μὲν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ εἶπε πρὸς ἅπαξ τὸ «ἀμήν», ἐν δὲ τῷ κατὰ Ἰωάννην ἐδιπλασίασε, διὰ τοῦ εἰπεῖν, «ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν», ἐπειδὴ περὶ ἀναγκαιοτέρων ἐνταῦθα αὐτοῖς διελέγετο.

ΥΝΒ'

Ἑρώτησις

15 Παρακαλῶ μαθεῖν, πόθεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Πεντηκοστῇ ἀκηδία καὶ νυσταγμὸς παρὰ τὴν συνήθειαν συμβαίνει μοι;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**πειδὴ λάκκος ἐσμὲν καὶ οὐ πηγὴ, πάσχομεν ταῦτα· τούτέστιν ἀσθενεῖς ἐσμὲν καὶ οὐ δυνατοὶ μεῖναι ἐν ταυτότητι· λοιπὸν ἀλλάσσονται οἱ ἀέρες καὶ μεγαλύνονται αἱ ἡμέραι, καὶ πάσχομεν τοῦτο· ἐπεὶ οἱ τέλειοι πατέρες οὐ πάσχουσιν αὐτό.

μώνει. Ἴσως τρέχει ὅποιος θέλει, ἄς τρέχει ὅποιος θέλει, ἄς τρέχει ὅποιος θέλει· ἄς τρέχει, γιὰ νὰ φθάσει. Δίνω διαβεβαίωση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποῖος ζεῖ καὶ θέλει νὰ χαρίσει τὴν αἰώνια ζωὴ σὲ ὅποιον τὴ θέλει· ἐὰν θέλεις, ἀδελφέ, νὰ σωθεῖς, ἐργάσου.

451

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Γιατί ὁ καλόγηρος εἶπε τρεῖς φορές τό, ‘ὅποιος θέλει ἄς τρέχει’;

Ἀπόκριση Ἰωάννη

Εἶπε τρεῖς φορές τὸν λόγο γιὰ νὰ δείξει ὁ γέροντας τὸ χρῆσιμο αὐτοῦ τοῦ δρόμου καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀναγκαιότερος ἀπὸ αὐτόν. Διότι καὶ ὁ Κύριος στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο εἶπε μία φορά τὸ «ἀμήν», ἀλλὰ στὸ κατὰ Ἰωάννη τὸ διπλασίασε, μὲ τὸ νὰ πεῖ, «ἀμήν, ἀμήν σᾶς λέγω»· ἐπειδὴ ἐδῶ τοὺς μιλοῦσε γιὰ ἀναγκαιότερα πράγματα¹⁷.

452

Ἑρώτηση

Παρακαλῶ νὰ μάθω, ἀπὸ ποῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ μοῦ συμβαίνει, ἀντίθετα μὲ τὴ συνήθεια, ἀκηδία καὶ νυσταγμός;

Ἀπόκριση

Παθαίνουμε αὐτά, ἐπειδὴ εἴμαστε λάκκος καὶ ὄχι πηγὴ· δηλαδή εἴμαστε ἀσθενεῖς καὶ ὄχι δυνατοὶ νὰ μείνουμε στὴν ταυτότητα. Ἀλλάζουν λοιπὸν οἱ ἀέρες καὶ μεγαλώνουν οἱ μέρες, καὶ παθαίνουμε αὐτό. Βέβαια οἱ τέλειοι πατέρες δὲν τὸ παθαίνουν.

ΥΝΓ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τινα ἴδω ποιοῦντα πρᾶγμα ἄτοπον, ἄρα οὐκ ὀφείλω κρίνειν τὸ ἄτοπον; Καὶ πῶς φύγω τὴν ἐκ τούτου τοῦ πλησίον κατάκρισιν;

5 Ἀπόκρισις

Αὐτὸ μὲν τὸ πρᾶγμα, τὸ ὄν ἀληθῶς ἄτοπον, οὐ δυνάμεθα μὴ κρίνει ἄτοπον· ἐπεὶ πῶς ἐκφύγωμεν τὴν ἐξ αὐτοῦ βλάβην, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν εἰπόντος, «προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν 10 ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς»; Αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο ποιοῦντα, οὐ δεῖ κατακρίνειν διὰ τὸ «μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε»· καὶ ὅτι χρὴ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ἀμαρτωλοτέρους πάντων καὶ ὅτι χρὴ τὸ ἀμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ οἰκεῖον λογίζεσθαι καὶ τὸν 15 διάβολον μισεῖν τὸν ἀπατήσαντα αὐτόν. Καθὼς γὰρ ἐάν τις ὠθήσῃ τινὰ εἰς φραγμόν, αὐτὸν τὸν ὠθήσαντα μεμφόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

Συμβαίνει δὲ καὶ πρᾶγμα γίνεσθαι παρά τινος, ὅπερ τοῖς μὲν ὀρῶσι φαίνεται ἄτοπον, ἀγαθῶ δὲ σκοπῶ γίνεται τοῦ 20 ποιοῦντος, ὥσπερ τότε συνέβη τῶ ἀγίῳ γέροντι. Παρερχόμενος γὰρ διὰ τοῦ ἵππικοῦ ἀγῶνος, εἰσῆλθεν ἐν γνώσει· καὶ θεωρήσας ἕκαστον σπουδάζοντα προλαβεῖν καὶ τὸν ἄλλον νικῆσαι, εἶπε τῶ λογισμῶ· 'βλέπεις πῶς οἱ τοῦ διαβόλου προθύμως ἀγωνίζονται; πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν 25 οὐρανῶν;' καὶ ἀπῆλθεν, ἔτι προθυμότερος ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ἐπὶ τὸν πνευματικὸν δρόμον καὶ ἀγῶνα.

Καὶ πάλιν, οὐκ οἶδαμεν εἰ τῇ μετανοίᾳ χρώμενος ὁ ἀμαρτή-

453

Ἐὰν δὼ κάποιον νὰ κάνει ἄτοπο πρᾶγμα, ἄραγε δὲν ὀφείλω νὰ κρίνω τὸ ἄτοπο; Καὶ πῶς θὰ ἀποφύγω τὴν κατάκριση τοῦ πλησίον γι' αὐτό;

Ἀπόκριση

Τὸ πρᾶγμα αὐτό, ποὺ εἶναι ἀληθινὰ ἄτοπο, δὲν μπορούμε νὰ μὴ τὸ κρίνουμε ἄτοπο· διότι πῶς ἀλλιῶς θὰ ἀποφύγουμε τὴ βλάβη ἀπὸ αὐτό, σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου ποὺ εἶπε, «προσέχετε ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφήτες ποὺ ἔρχονται σὲ σᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶναι ἄρπαγες λύκοι· θὰ τοὺς γνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»¹⁵. Ἐκεῖνον ὅμως ποὺ τὸ ἔκανε δὲν πρέπει νὰ τὸν κατακρίνουμε ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς «μὴ κρίνετε γιὰ νὰ μὴ κριθεῖτε»¹⁶, καὶ διότι πρέπει νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἁμαρτωλότερους ὄλων καὶ διότι πρέπει τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ νὰ τὸ θεωροῦμε δικό μας καὶ νὰ μισοῦμε τὸν διάβολο ποὺ ἀπάτησε αὐτόν. Ὅπως δηλαδή, ἐὰν κάποιος σπρώξει κάποιον σὲ φράχτη, κατακρίνουμε ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔσπρωξε, ἔτσι καὶ ἐδῶ.

Συμβαίνει ὅμως νὰ γίνεται ἓνα πρᾶγμα ἀπὸ κάποιον, τὸ ὁποῖο φαίνεται ἄτοπο σ' ἐκείνους ποὺ τὸ βλέπουν, γίνεται ὅμως μὲ καλὸ σκοπὸ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ κάνει, ὅπως ἀκριβῶς συνέβηκε τότε στὸν ἅγιο γέροντα. Περνῶντας δηλαδή ἀπὸ τὸ ἵπποδρόμιο μπῆκε μέσα ἐπίτηδες. Καὶ ὅταν εἶδε τὸν καθένα νὰ βιάζεται νὰ προλάβει καὶ νὰ νικήσει τὸν ἄλλον εἶπε στὸ λογισμό· 'βλέπεις πῶς ἀγωνίζονται πρόθυμα οἱ ἄνθρωποι τοῦ διαβόλου; πόσο περισσότερο πρέπει ν' ἀγωνιζόμαστε ἐμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;' Καὶ ἔφυγε, ἀκόμα προθυμότερος ἀπ' αὐτὴ τὴ θέα, στὸν πνευματικὸ δρόμο καὶ ἀγώνα.

Καὶ ἐπίσης δὲν γνωρίζουμε ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ποὺ ἁμάρτησε

15. Ματθ. 7,16.

16. Ματθ. 7,1.

σας ἀδελφὸς εὐάρεστος γένηται τῷ Θεῷ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἐξομολογήσεως· ὁ γὰρ Φαρισαῖος ἐκ τῆς ἰδίας ἀλαζονείας κατακριθεὶς ἀνεχώρησε.

Ταῦτα οὖν εἰδότες μιμησώμεθα τὴν τοῦ τελώνου ταπεινώσιν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κατακρίνωμεν, καὶ δικαιούμεθα· καὶ φύγωμεν τὴν τοῦ Φαρισαίου ἀλαζονείαν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν.

ΥΝΔ'

Ἐρωτήσεις

Φιλόχρηστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα· πολλάκις συμβαίνει με μετὰ τινων εὐρισκόμενον αἰδεῖσθαι αὐτῶν, ὥστε τὸ πρόσωπόν μου ἀλλοιοῦσθαι καὶ καταπίπτειν καὶ μὴ δύνασθαι ἀντιβλέπειν εἰς αὐτοὺς ἢ διαλέγεσθαι. Καὶ ἐκ τούτου στενοχωρεῖταί μου καὶ ἀπορεῖ ἡ καρδία· κἂν τι λαλήσω, ἀφροσύνης καὶ ἀκαταστασίας καὶ κενοδοξίας πληροῦται ὁ λόγος· καὶ γέλωσ πολλάκις ἀναμεμιγμένος
10 συνεξέρχεται τῷ λόγῳ, μηδεμίαν χάριν ἔχων· καὶ ὡς ἐμοῦ μὴ θέλοντος γίνεται, καὶ πάνυ ἐκ τούτου θλίβομαι. Ἄπορῶ οὖν τί ποιήσω. Ἐὰν γὰρ λαλήσω περιπίπτω τοῖς τοιούτοις, κἂν σιωπήσω ἄκαιρον δοκῶ ποιεῖν, καὶ μάλιστα ἐκείνων πρὸς με λαλούντων πολλακίς. Τί οὖν ἐστι
15 τοῦτο, πάτερ, τῶν ἀγίων εὐχῶν ὑμῶν προκειμένων;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο συμβαίνει ἡμῖν ἀπὸ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου· θέλων γὰρ μήτε ἡμᾶς ὠφεληθῆναι, μήτε τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν, προσφέρει ἡμῖν τὸ ζιζάνιον τοῦτο, πρὸς τὸ
25 εἰ δυνατόν σκανδαλίσει καὶ τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν. Ἄλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκτὸς ταραχῆς καὶ πάσης ἀκαταστασίας καὶ παντὸς θορύβου τυγχάνει. Ἐὰν οὖν πρὸ τῆς συντυχίας καταρτί-

γίνεται κατόπιν μετανοίας εὐάρεστος στὸ Θεὸ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἐξομολόγηση. Διότι ὁ Φαρισαῖος ἔφυγε ἀξιοκατάκριτος ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας του.

Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτά, ἃς μιμηθοῦμε τὴν ταπείνωση τοῦ τελώνη καὶ ἃς κατακρίνομε τοὺς ἑαυτοὺς μας, καὶ θὰ δικαιωθοῦμε· καὶ ἃς ἀποφύγουμε τὴν ἀλαζονεία τοῦ Φαρισαίου, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε.

454

Ἑρώτηση

Φιλόχρηστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα· πολλές φορές μοῦ συμβαίνει ὅταν βρίσκομαι μὲ κάποιους νὰ τοὺς ντρέπομαι, ὥστε νὰ ἀλλοιώνεται τὸ πρόσωπό μου καὶ νὰ πέφτει καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ τοὺς κοιτάζω ἢ νὰ τοὺς μιλῶ. Ἄπο αὐτὸ στενοχωριέται καὶ ἀπορεῖ ἡ καρδιά μου. Καὶ ἂν πῶ κάτι, ὁ λόγος γεμίζει μὲ ἀφροσύνη καὶ ἀκαταστασία καὶ κενοδοξία καὶ πολλές φορές ἐξέρχεται μαζί μὲ τὸ λόγο ἀνακατεμένο γέλιο, χωρὶς νὰ ἔχει καμμιά χάρη· καὶ ἐπειδὴ γίνεται χωρὶς νὰ τὸ θέλω, πολὺ στενοχωριέμαι ἀπὸ αὐτό. Ἄπορῶ λοιπὸν τί νὰ κάνω· διότι, ἐὰν ὁμιλήσω πέφτω σ' αὐτὸ τὰ κατάντημα, καὶ ἂν σιωπήσω, νομίζω ὅτι κάνω κάτι ἄκαιρο, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκεῖνοι πολλές φορές μοῦ μιλοῦν. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτό, πάτερ, μὲ τίς ἅγιες εὐχές σας;

Ἀπόκριση

Αὐτὸ μᾶς συμβαίνει ἀπὸ τὸν φθόνου τοῦ διαβόλου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν θέλει νὰ ὠφεληθοῦμε οὔτε ἐμεῖς οὔτε αὐτοὶ ποὺ μᾶς συναντοῦν, μᾶς προσφέρει αὐτὸ τὸ ζιζᾶνιο, γιὰ νὰ σκανδαλίσει, ἂν εἶναι δυνατό, καὶ αὐτοὺς ποὺ μᾶς συναντοῦν. Ἄλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ταραχὴ καὶ ἀκαταστασία καὶ θόρυβο. Ἐὰν λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τὴν συνά-

σωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πρόσχωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ νήψεως, τίνος ἔνεκα ταραπτόμεθα καὶ γελοῦμεν; ἐν γὰρ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ γέλωσ οὐκ ἔστι. Περὶ τῶν ἀφρόνων φησὶν, ὅτι «ἐν τῷ γέλωτι ὑψοῦσι τὴν φωνὴν αὐτῶν» καὶ τετα-
5 ραγμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καὶ ἄχαρις τυγχάνει. Περὶ δὲ τοῦ δικαίου φησὶν, ὅτι «μόλις μέχρι μειδιάματος».

Ἐὰν οὖν φέρωμεν ἑαυτοῖς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἡσύχου λογισμοῦ ὀφείλομεν ποιῆσαι τὴν ἡμῶν συντυχίαν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, καὶ ἐν τούτοις ἀγα-
10 πῶμεν καὶ τὴν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχω-
μεν, ὁ καταρτισμὸς οὗτος ἐξορίζει πάντα λογισμὸν πονηρὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν· ὅπου γὰρ ἡσυχία καὶ πραότης καὶ ταπεινώ-
σις, οἴκει ὁ Θεός. Ἔχομεν οὖν τὰ κατὰ τὴν συμβαίνουσαν συν-
τυχίαν.

15 Ἐὰν δὲ ἐπιμείνη ὁ ἐχθρὸς πολεμῶν ἡμᾶς ἐν τούτοις, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀναιδεΐᾳ νομίζων παγιδεῦσαι, καὶ καταβαλεῖν ἡμᾶς, μὴ ἐνδώσωμεν καὶ ἀρπάσῃ ἡμᾶς· ἀλλὰ μὴν μετὰ τὸ ἄπαξ, συνιῶ-
μεν ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Φησὶ γὰρ «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει ὁ δίκαιος καὶ ἐγείρεται». Τὸ δὲ ἐγερθῆναι σημαί-
20 νει ὅτι ἀγωνίζεται· ὁ ἀγωνιζόμενος δὲ τοιοῦτός ἐστι πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, ἕως οὗ ὕστερον φανεῖται τίς γένηται.

Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσι συνιῶμεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον· ὅτι, ὅπου ὁ Θεός, ἐκεῖ πάντα τὰ ἀγαθὰ. Δῆλον δὲ καὶ ὅπου ὁ διάβολος, ἐκεῖ πάντα τὰ κακά. Καὶ φανερόν ἐστίν,
25 ὅτι, ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἢ καθ' οἷον-
δήποτε τρῶπον κακίας ταραχωδῶς λαλήσωμεν, ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί.

Καὶ μνησθῶμεν τοῦ ἀγίου Παύλου λέγοντος Τιμοθέε, ὅτι «ὁ λόγος σου μετὰ χάριτος ἔστω, ἅλατι ἡρτυμένος». Καὶ ἐὰν

ντηση ἐφοδιάσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ προσέξουμε στὴν καρδιά μὲ ἐγρήγορηση, γιὰ ποιό λόγο θὰ ταραζόμαστε καὶ θὰ γελάμε; διότι δὲν ὑπάρχει γέλιο στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τοὺς ἄφρονες λέγει, ὅτι «ὕψώνουν τὴ φωνή τους στὸ γέλιο»¹⁷, καὶ εἶναι ταραγμένος ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καθὼς καὶ ἄχαρος. Ἐνῶ γιὰ τὸν δίκαιο λέγει, ὅτι φθάνει «μόλις μέχρι μειδιάματος»¹⁷.

Ἐὰν λοιπὸν φέρουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας τὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὀφείλουμε νὰ κάνουμε τὴ συνάντησή μας μὲ τοὺς ἀδελφούς μας μὲ ἡσυχία λογισμὸ καὶ γι' αὐτὰ νὰ τοὺς ἀγαποῦμε, καὶ νὰ ἔχουμε μπροστὰ στὰ μάτια τὴ φοβερὴ κρίση τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ καταρτισμὸς ἐξορίζει ἀπὸ τὴν καρδιά μας κάθε πονηρὸ λογισμὸ· διότι ὅπου ὑπάρχει ἡσυχία καὶ πραότητα καὶ ταπείνωση, κατοικεῖ ὁ Θεός. Ἔχουμε λοιπὸν τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν προετοιμαζόμενη συνάντηση.

Ἐὰν ὁμως ἐπιμείνει ὁ ἐχθρὸς νὰ μᾶς πολεμᾷ σ' αὐτὰ, νομίζοντας ὅτι θὰ μᾶς παγιδεύσει μὲ τὴν ἀναίδειά του καὶ θὰ μᾶς καταβάλλει, νὰ μὴ ἐνδώσουμε καὶ μᾶς ἀρπάξει· ἀλλὰ ἀντιθέτα μετὰ τὸ πρῶτο νὰ φθάσουμε στὸ δεύτερο, καὶ οὕτω καθεξῆς. Διότι λέγει «ὁ δίκαιος ἐπτὰ φορές τὴν ἡμέρα πέφτει καὶ σηκώνεται»¹⁸. Τὸ νὰ σηκωθεῖ σημαίνει ὅτι ἀγωνίζεται. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται εἶναι τέτοιος, ἐπειδὴ πέφτει καὶ σηκώνεται, ὡς ποὺ νὰ φανεῖ ἀργότερα τί θὰ γίνεῖ.

Ἰαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ μάθουμε νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι ὅπου βρίσκεται ὁ Θεός, ἐκεῖ ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Καὶ βέβαια ὅπου βρίσκεται ὁ διάβολος, ἐκεῖ ὑπάρχουν ὅλα τὰ κακὰ. Καὶ εἶναι φανερό, ὅτι, ἐὰν μιλήσουμε μὲ ταραχὴ ἀπὸ κενοδοξία ἢ ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ ἀπὸ ὅποιο-δήποτε τρόπο κακίας, ὅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν διάβολο.

Ἄς θυμηθοῦμε καὶ τὸν ἅγιο Παῦλο ποὺ λέγει στὸν Τιμόθεο, «ὁ λόγος σου νὰ εἶναι μὲ χάρη, ἀρτυμένος μὲ ἄλας»¹⁹. Καὶ

17. Σοφ. Σειράχ 21,20.

18. Παρμ. 24,16.

19. Κολ. 4,6.

ἀδολεσχήσωμεν ἐν τούτοις, ὁ παντοκράτωρ Θεὸς διὰ τῆς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας δίδωσιν ἡμῖν κατάστασιν τελείαν, κατὰ τὸν φόβον αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΝΕ'

5 Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τίς ποτε προετρέψατό τινα τῶν πατέρων γεύσασθαι παρ' αὐτῷ· ὁ δὲ παρητήσατο ὡς μὴ δυνάμενος. Ἄλλος δὲ τις ἤτησεν αὐτὸν ποιῆσαι μόνον εὐχὴν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰσῆλθεν ἐβιάσατο αὐτὸν μεῖναι γεύσασθαι· καὶ
10 πολλῇ ἀνάγκῃ βιασθεὶς ἔμεινε· γνοὺς δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν προτρεψάμενος, πάνυ ἐλυπήθη. ἼΑρα κατὰ Θεὸν ἐστὶν αὕτη ἡ λύπη;

Ἀπόκρισις

15 **Ο**ταν προφάσει δῆθεν εὐλόγου πράγματος καὶ ψυχωφελουῶς ταράττηται τις καὶ λυπῆται καὶ ὀργίζεται κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, φανερὸν γίνεται, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο κατὰ Θεόν· πάντα γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰρηνικὰ καὶ ὠφέλιμα, καὶ εἰς ταπεινῶσιν φέροντα τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸ ἑαυτὸν κατακρίνειν. Φησὶ γὰρ ὅτι «ὁ δίκαιος ἐν πρωτολογία ἑαυτοῦ κατήγο-
20 ρος γίνεται»· ὁ δοκῶν γὰρ θέλειν τί ποτε κατὰ Θεὸν καὶ κωλύομενος ὑπὸ τινος, εἶτα κατακρίνων τὸν κωλύσαντα καὶ καταλαλῶν αὐτοῦ, ἐκ τούτων φανεροῦται, ὅτι οὐκ εἶχε κατὰ Θεὸν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ· φησὶ γάρ· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσθε αὐτούς». Ὁ γὰρ ἔχων τὴν πρόθεσιν κατὰ Θεὸν καὶ κωλύο-
25 μενος, μᾶλλον ταπεινοῦται καὶ ἡγεῖται ἑαυτὸν ἀνάξιον, καὶ ὡς

ἐὰν ἀσχοληθοῦμε ἐπίμονα μ' αὐτά, ὁ παντοκράτορας Θεὸς μὲ τὴν εὐσπλαγχνία του θὰ μᾶς δῶσει τέλεια κατάσταση, σύμφων-
να μὲ τὸ φόβο του.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

455

Ἑρώτηση τοῦ ἰδίου.

Κάποιος κάποτε ζήτησε ἀπὸ κάποιον πατέρα νὰ γευματί-
σει μαζί του· αὐτὸς ὅμως ἀρνήθηκε, ἐπειδὴ δὲ μποροῦσε.
Κάποιος ἄλλος τὸν παρακάλεσε νὰ κάνει μόνο μιὰ προ-
σευχή στὸ κελλί του, καὶ μόλις μπῆκε τὸν πίεσε νὰ μείνει
γιὰ νὰ γευματίσει καὶ αὐτός, καὶ ἀφοῦ πιάστηκε μὲ πολλή
βία, ἔμεινε. "Ὅταν τὸ ἔμαθε ἐκεῖνος ποὺ τὸν παρακάλεσε
ἀπὸ τὴν ἀρχή, στενοχωρέθηκε πολὺ. "Αραγε αὐτὴ ἡ λύπη
εἶναι κατὰ Θεό;

Ἀπόκριση

Οταν ταραζέται κανεὶς καὶ λυπᾶται καὶ ὀργίζεται κατὰ
τοῦ πλησίον του μὲ τὴν πρόφαση δῆθεν εὐλόγου καὶ
ψυχοφελοῦς πράγματος, γίνεται φανερό, ὅτι αὐτὸ δὲν
εἶναι κατὰ Θεό· διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰρηνικὰ
καὶ ὠφέλιμα καὶ ὀδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο σὲ ταπείνωση καὶ σὲ
κατάκριση τοῦ ἑαυτοῦ του. Διότι λέγει· «ὁ δίκαιος γίνεται
πρῶτος κατηγοροὺς τοῦ ἑαυτοῦ του»²⁰. διότι αὐτὸς ποὺ φαίνεται
ὅτι θέλει κάτι κατὰ Θεὸ καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ κάποιον, καὶ ἐπει-
τα κατακρίνει αὐτὸν ποὺ τὸν ἐμπόδισε καὶ τὸν καταλαλεῖ, μὲ
αὐτὸ φανερώνει, ὅτι δὲν εἶχε τὴν προθεσὴ του κατὰ Θεό· διότι
λέγει, «θὰ τοὺς καταλάβετε ἀπὸ τοὺς καρποὺς τους»²¹. Αὐτὸς
ποὺ ἔχει τὴν πρόθεση κατὰ Θεὸ καὶ ἐμποδίζεται, περισσότερο
ταπεινώνεται καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἀνάξιο, καὶ θεωρεῖ ὡς

20. Παρμ. 18,17.

21. Ματθ. 7,16.

προφήτην ἔχει τὸν κωλύσαντα αὐτόν· ὅτι ὡς προγινώσκων τὴν ἀναξιότητα αὐτοῦ ἐκώλυσεν αὐτόν.

Ἐὰν οὖν κατὰ ἀγάπην Θεοῦ καλέσης τινὰ ἐλθεῖν εἰς τὸ κελλίον σου, ἢ καὶ αἰτήσης λαβεῖν παρά τινός τί ποτε, ὡς κατὰ 5 πίστιν, καὶ μὴ πεισθῆ δοῦναί σοι, ἄλλος δέ τις αἰτήσῃ αὐτόν καὶ καταδέξῃται δοῦναι, μὴ ἐάσης τὸν δαίμονα τῆς ὀργῆς ταράξαι σου τὴν καρδίαν· πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἔχον ταραχὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώθητι, λέγων, ὅτι ἔγὼ ἀνάξιος εὐρέθην, καὶ τοῖς πατράσιν ἐφανέρωσεν ὁ Θεὸς τὰς ἀμαρτίας 10 μου, καὶ τὴν ἀναξιότητα· «καὶ δίδωσι τὴν χάριν ὁ διδοὺς ταπεινοῖς». Ὁ ἔχων γὰρ τὴν ταπείνωσιν, οὐκ ἀεὶ θέλει τὰ ὑπὲρ αὐτόν, ἀλλὰ πάντοτε κάτω τρέχει εἰς τὴν ταπείνωσιν.

Καὶ κατανόησον τὸν ἑκατόνταρχον τὸν προσελθόντα τῷ Ἰησοῦ διὰ τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντα, «ἐγὼ θεραπεύσω 15 αὐτόν» τρέχοντα εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ λέγοντα, «Δέσποτα, οὐκ εἰμι ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς». Τίς οὐκ ἂν ἤρπασε τοῦτο; Ἀλλ' ἢ ταπείνωσις οὐδὲ τοῦτο ἐζήτησε, κατακρίνουσα ἑαυτὴν ἀναξίαν· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεός, ὁ δεχόμενος τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐπήνεσε τὴν πίστιν αὐτοῦ, λέγον, ὅτι «ἐν ὄλω τῷ Ἰσραὴλ τοιαύτην πίστιν οὐχ εὔρον». Καὶ ἔπαινον αὐτῷ προεξένησε μέγαν ἢ ταπείνωσις, καὶ ὑγείαν τῷ παιδί αὐτοῦ παρέσχε. Καὶ πολλὰ τὰ χαρίσματα τὰ διδόμενα τῇ ταπεινώσει.

Δράμωμεν εἰς αὐτήν, ἵνα τὴν χάριν αὐτῆς λάβωμεν, καὶ τὸν 25 ἔπαινον παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἑαυτὸν ταπεινώσαντος, καὶ ὑπηκόου γενομένου μέχρι θανάτου, καὶ τύπον ἡμῖν δόντος ταπεινώσεως.

Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

22. Παρμ. 3,34.

23. Ματθ. 8,7.

προφήτη ἐκεῖνον πού τόν ἐμπόδισε· διότι τόν ἐμπόδισε, ἐπειδὴ γνώριζε ἀπὸ πρὶν τὴν ἀναξιότητά του.

Ἐὰν λοιπὸν καλέσεις κάποιον νὰ ἔλθει στὸ κελλί σου κατὰ ἀγάπη Θεοῦ ἢ καὶ ζητήσεις νὰ πάρεις κάτι ἀπὸ κάποιον μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ δὲν πεισθεῖ νὰ σοῦ τὸ δώσει, καὶ κάποιος ἄλλος τὸν παρακαλέσει καὶ καταδεχθεῖ νὰ τὸ δώσει, νὰ μὴ ἀφήσεις τὸν δαίμονα τῆς ὀργῆς νὰ ταραξεί τὴν καρδιά σου· διότι κάθε πρᾶγμα πού ἔχει ταραχὴ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἀλλὰ μᾶλλον δεῖξε ταπείνωση λέγοντας, «ἐγὼ βρέθηκα ἀνάξιος, καὶ ὁ Θεὸς φανέρωσε τὶς ἁμαρτίες μου καὶ τὴν ἀναξιότητά μου στοὺς πατέρες», καὶ σοῦ «δίνει τὴ χάρη αὐτὸς πού τὴν δίνει στοὺς ταπεινούς»²². Αὐτὸς πού ἔχει τὴν ταπείνωση, δὲν θέλει πάντοτε τὰ παραπάνω ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ πάντοτε τρέχει κάτω, στὴν ταπείνωση.

Σκέψου τὸν ἑκατόνταρχο πού προσῆλθε στὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸ παιδί του καὶ ἄκουσε, «ἐγὼ θὰ ἔλθω καὶ θὰ τὸ θεραπεύσω»²³, πῶς πρόστρεξε στὴν ταπείνωση καὶ εἶπε, «Δέσποτα, δὲν εἶμαι ἱκανὸς γιὰ νὰ μπεῖς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου»²⁴. Ποιὸς δὲν θὰ ἄρπαζε τέτοια εὐκαιρία; ἀλλὰ ἡ ταπείνωση δὲν ζήτησε οὔτε αὐτό, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀνάξιο· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεός, αὐτὸς πού δέχεται τὴν προαίρεση τῶν ἀνθρώπων, ἐπαίνεσε τὴν πίστη του λέγοντας· «σὲ ὅλον τὸ Ἰσραὴλ δὲν βρῆκα τέτοια πίστη»²⁵. Καὶ ἡ ταπείνωση προξένησε καὶ σ' αὐτὸν μεγάλο ἔπαινο καὶ ἔδωσε στὸ παιδί του ὑγεία. Πολλὰ εἶναι τὰ χαρίσματα πού δίνονται στὴν ταπείνωση.

Ἄς τρέξουμε σ' αὐτήν, γιὰ νὰ λάβουμε τὴ χάρη τῆς, καὶ τὸν ἔπαινο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πού ταπείνωσε τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἔγινε ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ μᾶς ἔδωσε παράδειγμα ταπεινώσεως.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

24. Ματθ. 8,8.

25. Ματθ. 8,10.

ΥΝΣ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν, πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταπεινώσει χρησάμενος, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἔκρινε τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότη, καὶ ἐπηνέθη αὐτοῦ ἡ πίστις, ὁ δὲ
 5 Ἀβραὰμ καὶ προετρέψατο καὶ προσέπεσεν, ὥστε ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν, εἰ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι ὁ Δεσπότης ἦν, ἄρα οὐκ εἶχε τὴν ταπείνωσιν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ μείζων ἐστὶ τῆς τοῦ πατριάρχου ἢ τοῦ ἑκατοντάρχου ἀρετῆ; Ἡ γὰρ ταπείνωσις, ὡς αἰεὶ διδάσκετε,
 10 τὰ πρωτεῖα φέρει τῶν ἀρετῶν. Εἶπέ μοι οὖν τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἑκατέρων ἀρετῆς· ὅτι ὁ μὲν οὐ κατεδέξατο τὴν παρουσίαν καὶ ἐπηνέθη· ὁ δὲ σφόδρα αὐτὴν ἠσπάσατο, καὶ ἐπηνέθη.

Ἀπόκρισις

15 **Ο**ἱ δύο τέλειοι ἦσαν τῇ πίστει τῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸ ἀρμόδιον τοῦ καιροῦ ἐχρήσαντο τῇ πίστει καὶ τῇ ταπεινώσει. Καὶ γὰρ εἶπε καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ὅτι «ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός»· καὶ τὸ ἠγεῖσθαι ἑαυτὸν οὕτω, δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ τῆς ξενοδοχίας ἄξιον ἑαυτὸν ἠγεῖτο.
 20 Καὶ ὁμοίως, ἐπειδὴ τέλειος ἦν, πάντα ἀνθρώπον ἐδέχετο, μὴ διακρίνων τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπὸ τῶν ἀγίων. Περὶ αὐτοῦ γὰρ ἐρρέθη καὶ τοῦ Λώτ, ὅτι «τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους». Εἰ ἔμαθεν οὖν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι ὁ Δεσπότης ἐστὶ, χρήσασθαι εἶχε τῇ φωνῇ τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦ γὰρ ἠγουμένου ἑαυτὸν «γῆν καὶ σποδόν», οὐδὲν
 25 ταπεινότερον εὐρίσκομεν.

456

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν, πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος ἀπὸ ὑπερβολικῆ ταπεινὼση ἔκρινε ἀνάξιο τὸν ἑαυτὸ του γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Δεσπότη στὸ σπίτι του καὶ ἐπαινέθηκε ἡ πίστη του, ἐνῶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ τὸν προέτρεψε καὶ τὸν παρακάλεσε, ὥστε νὰ ἔλθει στὴν σκηνὴ του, ἂν καὶ προσῆλθε σὰν πρὸς ἄνθρωπο, ἀγνοώντας ὅτι ἦταν ὁ Δεσπότης, ἄραγε ὁ Ἀβραὰμ δὲν εἶχε τὴν ταπεινὼση, ἀλλὰ εἶναι μεγαλύτερη ἡ ἀρετὴ τοῦ ἑκατόνταρχου ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τοῦ πατριάρχου; Διότι ἡ ταπεινὼση, ὅπως διδάσκετε πάντοτε, κατέχει τὰ πρωτεῖα τῶν ἀρετῶν. Πές μου λοιπὸν τὴ σημασία καὶ τὴ διαφορὰ τῆς ἀρετῆς τῶν δύο· διότι ὁ πρῶτος δὲν καταδέχθηκε τὴν παρουσία του καὶ ἐπαινέθηκε, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὴν δέχθηκε μὲ πολλὴ προθυμία καὶ ἐπαινέθηκε.

Ἀπόκριση

Καὶ οἱ δύο ἦταν τέλειοι στὴν πίστη πρὸς τὸ Θεό, καὶ χρησιμοποίησαν αὐτὴν καὶ τὴν ταπεινὼση ἀνάλογα μὲ τὸν καιρό. Ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ εἶπε, «ἐγὼ εἶμα χῶμα καὶ στάχτη» καὶ μὲ τὸ νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἔτσι, δείχνει ὅτι δὲν τὸν θεωροῦσε ἄξιο οὔτε τῆς φιλοξενίας. Καὶ ὅμως, ἐπειδὴ ἦταν τέλειος, δεχόταν κάθε ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ διακρίνει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀγίους. Διότι γι' αὐτὸν λέχθηκε καὶ τὸν Λῶτ, «μὴ ξεχνᾶτε τὴ φιλοξενία· διότι μ' αὐτὴ ἔτυχε νὰ φιλοξενήσουν μερικοὶ ἀγγέλους χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν»^{25α}. Ἐὰν λοιπὸν γνώριζε ὁ Ἀβραὰμ ὅτι εἶναι ὁ Δεσπότης, θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποίησει τὰ λόγια τοῦ ἑκατόνταρχου· διότι δὲ βρίσκουμε κανένα ταπεινότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του «χῶμα καὶ στάχτη».

25α. Ἑβρ. 13,2.

Καὶ ὁ ἑκατόνταρχος δὲ τῷ ἀρμότοντι καιρῷ ἐχρήσατο τῇ ταπεινώσει, γνοὺς αὐτὸν εἶναι τὸν Σωτῆρα· ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ τὸ ἔργον εἶχε τῆς φιλοξενίας, οὐκ ἐκτὸς γὰρ ἔργων ἢ πίστις αὐτοῦ ἦν· οὐδὲ ἐπῆνει ὁ Χριστὸς ἀργὴν πίστιν, ἤγουν καὶ τὰ 5 ἔργα εἶχεν αὐτοῦ ἢ πίστις. Καὶ καιρῷ τῆς ξενοδοχίας ἐχρήσατο ἄν καὶ αὐτὸς τῇ παρακλήσει τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ πρὸς πάντας. Ἀμφοτέρους οὖν τελείους εὐρίσκομεν.

ΥΝΖ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν ἐγὼ ἀμαρτωλὸς εἰμι, μήτε ταπεινώσιν ἔχων
 10 τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν, δι' ἣν ἐπηνέθη ὁ ἑκατόνταρχος, μήτε τῆς φιλοξενίας ἀγάπην, δι' ἣν Ἀβραὰμ Θεὸν ξενίσαι κατηξιώθη, τί ὀφείλω ποιῆσαι; ἼΑρα ὀφείλω ἀποβλέπων πρὸς τὴν ἑμαυτοῦ ἀναξιότητα παραιτητεῖσθαι τῶν ἀγίων τὴν παρουσίαν καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ζημιοῦσθαι κέρδος; ἢ μᾶλλον
 15 προστρέχειν οὐ τρόπῳ φιλοξενίας, ἀλλ' ὡς ἀσθενῆς τὴν ψυχὴν καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἰατρείας δεόμενος; ἼΙδιον γὰρ τῶν ἀσθενούντων τὸ ἐπιζητεῖν τῶν ἰατρῶν τὴν παρουσίαν καὶ οὐ λογίζεται αὐτοῖς τοῦτο εἰς φιλοξενίαν· κἄν αὐτοὺς μὴ προσκαλέσωνται οὐκ ἔδοξαν ταπεινοφροσύνης
 20 ἀρετὴν ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄνοίας. Δίδαξόν με οὖν, πάτερ, εἰ προτρέψομαι ὡς δεόμενος ἢ παραιτήσομαι ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκρισις

Πρότρεψαι ὡς κακῶς ἔχων καὶ χρήζων τοῦ ἱατροῦ· τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι τὸ παιδίον τὸ γεννώμενον, οὐκ εὐθὺς
 25 γίνεται εἰς ἄνδρα τέλειον· ἀλλὰ διέρχεται διὰ τῆς ἀπαλῆς τροφῆς, καὶ τότε ἔρχεται εἰς στερεὰν τροφήν· τῶν τελείων

Και ὁ ἑκατόνταρχος εἶχε τὴν ταπείνωση στὸν ἀρμόζοντα καιρό, ἐπειδὴ γνώριζε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Σωτήρας. Ἐμεῖς ὅμως λέμε, ὅτι εἶχε καὶ τὸ ἔργο τῆς φιλοξενίας, διότι ἡ πίστη του δὲν ἦταν χωρὶς ἔργα· οὔτε θὰ ἐπαινοῦσε ὁ Χριστὸς ἀργὴ πίστη, δηλαδή ἡ πίστη του εἶχε καὶ τὰ ἔργα. Στὸν καιρὸ τῆς φιλοξενίας θὰ χρησιμοποιοῦσε καὶ αὐτὸς τὴν παράκληση τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ πρὸς ὄλους. Καὶ τοὺς δύο λοιπὸν τοὺς βρίσκουμε τέλειους.

457

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι ἀμωρτωλός, οὔτε ἔχω τὴν ἀληθινὴ καὶ γνήσια ταπείνωση μὲ τὴν ὁποία ἐπαινέθηκε ὁ ἑκατόνταρχος, οὔτε τὴν ἀγάπη τῆς φιλοξενίας, μὲ τὴν ὁποία καταξιώθηκε ὁ Ἀβραὰμ νὰ φιλοξενήσει τὸ Θεό, τί ὀφείλω νὰ κάνω; Ἴσως ὀφείλω, βλέποντας τὴν ἀναξιότητά μου, νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἁγίων καὶ νὰ ζημιωθῶ τὸ κέρδος ἀπὸ αὐτὴν; ἢ μᾶλλον νὰ προστρέξω ὄχι μὲ τρόπο φιλοξενίας, ἀλλὰ σὰν ἀσθενὴς στὴν ψυχὴ πού ἔχει ἀνάγκη θεραπείας ἀπὸ αὐτοὺς; Διότι γνῶρισμα τῶν ἀσθενῶν εἶναι νὰ ἐπιζητοῦν τὴν παρουσία τῶν ἰατρῶν καὶ αὐτὸ δὲν λογίζεται σ' αὐτοὺς ὡς φιλοξενία. Καὶ ἂν ἀκόμα δὲν τοὺς προσκαλέσουν δὲν θεωροῦνται ὅτι ἔχουν τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης ἀλλὰ τῆς ἀνοίας. Δίδαξέ με λοιπὸν, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ τοὺς προσκαλέσω ὡς κάποιος πού ἔχω ἀνάγκη ἢ νὰ παραιτηθῶ ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκριση

Νὰ τοὺς προσκαλέσεις ἐπειδὴ εἶσαι ἀσθενὴς καὶ χρειάζεσαι ἰατρό. Μάθε καὶ αὐτό, ὅτι τὸ παιδί πού γεννιέται, δὲ γίνεται ἀμέσως τέλειος ἄνδρας, ἀλλὰ τρέφεται στὴν ἀρχὴ μὲ ἀπαλὴ τροφή καὶ ἔπειτα ἔρχεται στὴ στερεὴ τρο-

γάρ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε·
«γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα».

Ξενοδοχοῦντες οὖν μὴ εἴπωμεν, ἔντολὴν πληροῦμεν, ἀλλὰ
δεόμενοι τῶν ἰατρῶν ὡς κακῶς ἔχοντες· καὶ χρῶ τούτοις ἕως
5 οὐ εἰσενέγκῃ σε ὁ Θεὸς εἰς τὰ τέλεια.

ΥΝΗ'

Ἑρώτησις

Τί ἐστι παρρησία καὶ γέλως ἀπρεπής;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**στι παρρησία καὶ παρρησία· ἐστι παρρησία ἀπὸ ἀναι-
δείας καὶ αὕτη ἐστὶ γεννήτρια πάντων τῶν κακῶν, καὶ
ἐστι παρρησία ἀπὸ ἰλαρότητος, καὶ αὕτη μὲν οὐ πάνυ
ὠφελεῖ τὸν κεχρημένον αὐτῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δυ-
νατῶν ἐστὶ τὸ φυγεῖν τὰς δύο, εἰ οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμε-
τέραν ἀσθένειαν τὰς δύο φυγεῖν, κἂν χρῆσώμεθα τῇ παρρησίᾳ
15 τῆς ἰλαρότητος, προσέχοντες τὸ μὴ ἐκ ταύτης δοῦναι πρόσκομ-
μα τῷ ἀδελφῷ εἰς σκάνδαλον. Οἱ γὰρ μετὰ ἀνθρώπων ὄντες,
ἐὰν μὴ ὦσι τέλειοι ἀπαλλαγῆναι τῆς δευτέρας ταύτης παρρησίας
οὐ δύνανται. Εἰ οὖν ἀδυνατοῦμεν, ἔστω ἡμῖν πρὸς οἰκοδομὴν
καὶ οὐχὶ σκάνδαλον, μάλιστα ὅταν σπουδάσωμεν συντομῆσαι
20 καὶ τὴν αὐτῆς ὁμιλίαν· καὶ γὰρ οὐ πάνυ ὠφελεῖ ἡ μακρολογία,
κἂν δοκῇ μὴ ἔχειν τι ἄτοπον.

Περὶ δὲ τοῦ γέλωτος, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· γέννημα γάρ
ἐστὶ τῆς παρρησίας. Ἐὰν μὲν ἔχη τις παρρησίαν αἰσχρολογίας,
δηλονότι καὶ γέλωτα ἔχει αἰσχρόν· ἐὰν δὲ παρρησίαν ἰλαρότη-

φή· διότι ἡ στερεὴ τροφή εἶναι τῶν τελείων· γι' αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος, «σᾶς ἐπότισα γάλα καὶ ὄχι τροφή»²⁶.

Ὅταν φιλοξενούμε λοιπὸν, νὰ μὴ ποῦμε ὅτι πραγματοποιούμε ἐντολή, ἀλλ' ὅτι χρειαζόμαστε τοὺς ἰατρούς, ἐπειδὴ εἴμαστε ἄρρωστοι. Καὶ χρησιμοποῖει αὐτοὺς μέχρι πού νὰ σέ ὀδηγήσει ὁ Θεὸς στὰ τέλεια.

458

Ἑρώτηση

Τί εἶναι παρρησία καὶ ἀπρεπὲς γέλιο;

Ἀπόκριση

Υπάρχει παρρησία καὶ παρρησία· ὑπάρχει παρρησία ἀπὸ ἀναίδεια, καὶ αὕτη εἶναι γεννήτρια ὅλων τῶν κακῶν, καὶ ὑπάρχει παρρησία ἀπὸ ἰλαρότητα, πού καὶ αὕτη δὲν ὠφελεῖ καὶ πολὺ αὐτὸν πού τὴν ἔχει. Ἀλλά, ἐπειδὴ τὸ νὰ ἀποφύγει κανεὶς καὶ τὶς δύο παρρησίες εἶναι γνώρισμα τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν δυνατῶν, ἐὰν ἐμεῖς δὲν μπορούμε νὰ τὶς ἀποφύγουμε καὶ τὶς δύο, ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειάς μας, ἃς ἔχουμε τουλάχιστο τὴν παρρησία τῆς ἰλαρότητας, προσέχοντας νὰ μὴ δώσουμε ἀπὸ αὕτη στὸν ἀδελφὸ ἀφορμὴ γιὰ σκάνδαλο. Διότι ἐκεῖνοι πού ζοῦν μαζὶ μὲ ἀνθρώπους, ἐὰν δὲν εἶναι τέλειοι, δὲ μπορούν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὕτη τὴ δεύτερη παρρησία. Ἐὰν λοιπὸν ἀδυνατοῦμε νὰ τὴν ἀποφύγουμε, ἃς μᾶς εἶναι πρὸς οἰκοδομὴ καὶ ὄχι γιὰ σκάνδαλο, μάλιστα ὅταν φροντίσουμε νὰ συντομεύσουμε καὶ τὴν ὀμιλία μας· διότι δὲν ὠφελεῖ πολὺ ἡ μακρολογία, κι ἂν ἀκόμα φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει τίποτε ἄτοπο.

Ὡς πρὸς τὸ γέλιο, ἔχει τὴν ἴδια σημασία· διότι εἶναι γέννημα τῆς παρρησίας. Ἐὰν ἔχει κανεὶς παρρησία αἰσχρολογίας εἶναι φανερὸ ὅτι ἔχει καὶ αἰσχρὸ γέλιο· ἐὰν πάλι ἔχει παρρησία

26. Α' Κορ. 3,2.

τος, ἐκ τούτου δηλονότι καὶ γέλωτα ἔχει ἰλαρόν. Καὶ καθὼς εἴρηται περὶ τῆς παρρησίας, ὅτι οὐκ ὠφελεῖ τὸ κεχρηῆσθαι αὐτῇ, οὕτω καὶ ἐν τῷ γέλωτι αὐτῆς, οὐ χρὴ ἐγγχρονίζεῖν οὐδὲ ἐκχεῖσθαι, ἀλλὰ ἄγγχειν τὸν λογισμὸν μετὰ σεμνότητος διεξελθεῖν αὐτόν· καὶ γὰρ οἱ ἐκχεόμενοι εἰς αὐτόν, μαθέτωσαν, ὅτι καὶ εἰς πορνείαν ἐμπίπτουσιν ἅπαντες.

ΥΝΘ'

Ἑρώτησις

Παρακαλῶ σε, πάτερ, ἵνα μοι εἴπῃς, ποταπή ἐστὶν ἡ πρέπουσα ἰλαρότης, καὶ πῶς δεῖ τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτῇ κεχρηῆσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρεξελθεῖν τὰ ἴδια μέτρα;

Ἀπόκρισις

Οἱ μὲν τέλειοι τελείως προσέχουσιν ἑαυτοῖς, κατὰ τὸν τεχνίτην τὸν ἐπιστάμενον τελείως τὴν τέχνην αὐτοῦ· ἔαν γὰρ συμβῇ αὐτὸν συντυχίαν ποιῆσαι, ὡς ἐργάζεται, 15 πρὸς τινος, οὐ κωλύει ἢ ἐκείνων ὁμιλία τὸ συναρμόσαι τὰ ἐπιτήδεια τῆς τέχνης· ἀλλ' αἰεὶ μὲν λαλεῖ μετὰ τῶν παρόντων, ὄλος δὲ ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν προκειμένην τέχνην ῥέπει. Οὕτως ὀφείλει ὁ συντυγχάνων τισὶν, ἰλαρόν μὲν δεικνύειν τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λόγον, ἔχειν δὲ ἔσωθεν τὸν λογισμὸν στενάζοντα· καὶ γὰρ 20 περὶ τούτου ἐγράφη «ὅτι καὶ ὁ στεναγμὸς τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου ἐστὶ διὰ παντός». Ὡσπερ δὲ ὁ ἄτεχνος τεχνίτης, ἔαν ἐργαζόμενος συντυγχάνῃ, κινδυνεύει ἀφανίσαι τὴν τέχνην, οὕτω καὶ ὁ τῇ ἰλαρότητι χρώμενος. Χρῆζει οὖν ὁ τοιοῦτος μεγάλης ἀσφαλείας προσέχειν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις καὶ τῇ τῆς ὕψεως ἰλα- 25 ρότητι, μήπως ἐξέλθῃ παντελῶς τῆς τοῦ πένθους ὁδοῦ.

Ὁ οὖν τοιοῦτος μέλλων συντυχίαν ποιεῖν, ὀφείλει ἐρωτᾶν

ίλαρότητας, εἶναι φανερό ὅτι ἐξαιτίας αὐτῆς ἔχει καὶ ἴλαρό γέλιο. Καὶ ὅπως ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὴν παρρησία, ὅτι δὲν ὠφελεῖ τὸ νὰ τὴν χρησιμοποιεῖ κανεὶς, ἔτσι καὶ στὸ γέλιο αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ χρονοτριβεῖ σ' αὐτὸ οὔτε νὰ διαχέεται, ἀλλὰ νὰ πιέζει τὸν λογισμό νὰ τὸ ξεπεράσει μὲ σεμνότητα· διότι ὅλοι ἐκεῖνοι ποῦ ξεσποῦν σ' αὐτὸ, ἄς μάθουν ὅτι πέφτουν σὲ πορνεία.

459

Ἑρώτηση

Σὲ παρακαλῶ, πάτερ, νὰ μοῦ πεῖς, τί λογιῆς εἶναι ἡ πρόπουσα ἴλαρότητα, καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν ἔχει ὁ ἁμαρτωλός, γιὰ νὰ μὴ ξεπεράσει τὰ μέτρα του;

Ἀπόκριση

Οἱ τέλειοι προσέχουν τέλεια τοὺς ἑαυτοὺς τους, σύμφωνα μὲ τὸν τεχνίτη ποῦ γνωρίζει τέλεια τὴν τέχνη του· διότι, ἐὰν τοῦ συμβεῖ νὰ συναντηθεῖ μὲ κάποιους ὅταν ἐγάζεται, ἡ ὁμιλία μ' ἐκείνους δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ συναρμόξει τὰ ἐπιτήδεια τῆς τέχνης, ἀλλὰ διαρκῶς ὁμιλεῖ μὲ τοὺς παρόντες, ὅλος ὅμως ὁ νοῦς του κλίνει πρὸς τὴν τέχνη ποῦ ἀσκεῖ. Ἔτσι ὀφείλει αὐτὸς ποῦ συναντᾷ κάποιους, νὰ δείχνει ἴλαρό τὸ πρόσωπο καὶ τὸν λόγο, καὶ νὰ ἔχει μέσα του τὸν λογισμό νὰ στενάξει· διότι γι' αὐτὸ γράφηκε, «καὶ ὁ στεναγμὸς τῆς καρδιάς μου εἶναι διαρκῶς ἐνώπιόν σου»²⁷. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄπειρος τεχνίτης, ἐὰν συναντήσῃ κάποιον ὅταν ἐργάζεται, κινδυνεύει νὰ ἄφανίσει τὴν τέχνη, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ ἔχει τὴν ἴλαρότητα. Χρειάζεται λοιπὸν αὐτὸς μεγάλη ἀσφάλεια, γιὰ νὰ προσέχει τοὺς λόγους του καὶ τὴν ἴλαρότητα τῆς ὄψεως, μήπως ἐξέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ πένθους.

Ὁ τέτοιος ἄνθρωπος λοιπὸν, ὅταν πρόκειται νὰ συναντηθεῖ

27. Ψαλμ. 37,10.

τὸν λογισμόν, πῶς δεῖ ποιεῖν, καὶ οὕτως ἐτοιμάζειν ἑαυτόν. Γέ-
 γραπται γάρ, «ἤτοιμάσθην καὶ οὐκ ἔταράχθην»· τὸ δὲ ἐτοιμάσαι
 ἑαυτὸν τοῦτό ἐστι, τὸ διακρίνειν τὰ πρόσωπα διὰ ποίαν αἰτίαν
 θέλουσιν ἡμῖν συντυχεῖν· καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομένου
 5 ἐτοιμάσαι τὸν λογισμόν ἐν φόβῳ Θεοῦ. Εἰ μὲν ἔνεκεν ἀσπασμοῦ
 γίνεται ἢ συντυχία, ἵνα χρήσηται ταύτη μετὰ χάριτος ἐν τοῖς ἀρ-
 μόττουσιν αὐτῇ λόγοις· εἰ δὲ πατέρων ἐστὶν ὑποδοχή, γενέσθω
 μετὰ χαρᾶς κατὰ τὸν Ἀβραάμ, νίσαντα τοὺς πόδας τοῦ Δεσπό-
 του καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ δεξάμενον αὐτοὺς μετὰ παρακλητικῶν
 10 λόγων· τὴν γὰρ φανέρωσιν τῆς ἰλαρότητος ἐν ἐκάστῳ δεικνύει
 ἡμῖν ἢ εὐκαιρία τῶν πραγμάτων.

Ὅταν γὰρ τυχὸν προτρεπώμεθα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸ
 λαβεῖν τι ἢ βρώσιμον ἢ πόσιμον, μετὰ ἰλαρότητος τοῦτο ποιή-
 σωμεν, συντομίζοντες δὲ αὐτὴν διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ λογισμοῦ.

ΥΞ'

15 Ἑρώτησις

Τίς ὁ κενόδοξος καὶ τίς ὁ ὑπερήφανος; καὶ πῶς ἔρχεται
 τις εἰς ὑπερηφανίαν;

Ἀπόκρισις

20 **Ε**κ τοῦ θέλειν τινὰ τὴν ἀνθρωπαρέσκειν, ἔρχεται εἰς τὴν
 κενοδοξίαν· αὐξανομένης δὲ αὐτῆς ἔρχεται ἢ ὑπερηφα-
 νία.

Συγχώρησον, ἀδελφέ, καὶ εὐχου ὑπὲρ ἡμῶν.

ΥΞΑ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

μέ κάποιον, ὀφείλει νὰ ἐρωτᾷ τὸν λογισμό, 'τί πρέπει νὰ κάνει' καὶ ἔτσι νὰ ἐτοιμάζει τὸν ἑαυτό του. Διότι ἔχει γραφεῖ, «ἐτοιμάσθηκα καὶ δὲν ταραχθήκα»²⁸. καὶ τὸ νὰ ἐτοιμάσει τὸν ἑαυτό του, σημαίνει νὰ διακρίνει γιὰ ποιά αἰτία θέλουν τὰ πρόσωπα νὰ μᾶς συναντήσουν· καὶ νὰ ἐτοιμάσει τὸν λογισμό μὲ φόβο Θεοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸ αὐτοῦ ποὺ ἔρχεται. Ἐὰν λοιπὸν ἡ συνάντηση γίνεται γιὰ ἀσπασμό, νὰ τὴν ἀντιμετωπίζει χαριτωμένα μὲ τοὺς λόγους ποὺ τῆς ἀρμόζουν· ἐὰν ὁμως πρόκειται γιὰ ὑποδοχὴ πατέρων, νὰ γίνει μὲ χαρὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Ἀβραάμ, ποὺ ἔνιψε τὰ πόδια τοῦ Δεσπότη καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τοὺς δέχθηκε μὲ παρακλητικούς λόγους· διότι ἡ εὐκαιρία τῶν πραγμάτων μᾶς δείχνει τὴ φανέρωση τῆς ἰλαρότητας στὸν καθένα.

Ὄταν λοιπὸν συμβαίνει νὰ προτρέπουμε αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται νὰ πάρουν κάτι βρώσιμο ἢ πόσιμο, νὰ τὸ κάνουμε μὲ ἰλαρότητα, ἀλλὰ συντομεύοντάς τιν, πρὸς ἀποφυγὴ συγχύσεως τοῦ λογισμοῦ.

460

Ἑρώτηση

Ποιὸς εἶναι ὁ κενόδοξος καὶ ποιὸς ὁ ὑπερήφανος; Καὶ πῶς φθάνει κανεὶς στὴν ὑπερηφάνεια;

Ἀπόκριση

Μὲ τὸ νὰ θέλει κάποιος τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἔρχεται στὴν κενοδοξία· καὶ ὅταν αὐτὴ αὐξάνεται, ἔρχεται ἡ ὑπερηφάνεια.

Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ, καὶ προσευχήσου γιὰ μᾶς.

461

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα.

Εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ ἡ κατάνυξις ἦν δοκῶ ἔχειν, ἀληθῆς ἔστι καὶ εἰ ὀφείλω κατὰ μόνας ἐνταῦθα διάγειν· καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ σωματικοῦ πολέμου.

Ἀπόκρισις

5 **Α** δελφέ, ὁ νῦν κλαυθμὸς καὶ ἡ κατάνυξις οὐκ ἔστιν ἀληθῆς, ἀλλ' ὑπάγει καὶ ἔρχεται. Ὁ γὰρ ἀληθῆς κλαυθμὸς, ὁ μετὰ κατανύξεως, δοῦλος γίνεται τοῦ ἀνθρώπου, ἀχωρίστως ὑποτεταγμένος, καὶ τοῦ ἔχοντος αὐτόν, πόλεμος οὐ περιγίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα πταίσματα ἐξαλείφει καὶ ἐκ-
10 πλύνει τὰ σπιλώματα· καὶ διηνεκῶς ὀνόματι Θεοῦ φυλάττει τὸν ἄνθρωπον τὸν κτησάμενον αὐτήν· καὶ ἐξορίζει τὸν γέλωτα καὶ τὸν μετεωρισμὸν καὶ κρατεῖ πένθος ἀδιάλειπτον· θυρεὸς γάρ ἔστιν, ἀποστρέφων πάντα τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Ὁ ἔχων αὐτόν οὐ πλήσσει ὑπὸ πολέμου τὸ σύνολον· κἂν μετὰ
15 ἀνθρώπων ἦ, κἂν μετὰ πορνῶν γυναικῶν μεθ' ἡμῶν ἔστι καὶ πολεμεῖ.

Τὸ σημεῖον οὖν τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς γενναιότητος ἔδειξά σοι. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς κουφίσει ἀπὸ σοῦ τὸν πόλεμον· ἠδύνατο μὲν γάρ, μάλιστα διὰ τοὺς ὑπερευχομέ-
20 νους σου ἀγίους· ἀλλ' ἀγαπῶν σε, θέλει σε διὰ πολέμων καὶ γυμνασίων πολλῶν παιδευθῆναι, ἵνα ἔλθῃς εἰς τὰ μέτρα τῆς εὐδοκιμήσεως· οὐκ ἔρχῃ δὲ εἰς ταῦτα, ἐὰν μὴ φυλάξῃς πάντα τὰ ἐνταλθέντα σοι διὰ τῶν ἐμῶν συλλαβῶν τοῦ κενοδόξου διδασκάλου.

25 Περὶ δὲ τοῦ εἶναι κατὰ μόνας, τοῦτο ἰκανότης ἔστι καὶ ὅτε ἔρχεται σοι, ἀπ' ἐμαντοῦ πέμπω καὶ λέγω σοι. Ἔργασαι, τέκνον, τέως, ὡς εἶπον σοι, καὶ πιστεύω ὅτι προκόψαι ἔχεις ἐν Χριστῷ· μὴ φοβοῦ.

Εἶη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

ΥΕΒ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Πές μου, πάτερ, εάν είναι ἀληθινὴ ἡ κατάνυξη τὴν ὁποία ἔχω καὶ εάν ὀφείλω νὰ ζῶ μόνος μου ἐδῶ· καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ σωματικὸ πόλεμο.

Ἀπόκριση

Ε Ἀδελφέ, ὁ τωρινὸς κλαυθμὸς καὶ ἡ κατάνυξη δὲν εἶναι ἀληθινὴ, ἀλλὰ πηγαίνει καὶ ἔρχεται. Διότι ὁ ἀληθινὸς κλαυθμὸς, αὐτὸς ποὺ γίνεται μὲ κατάνυξη, γίνεται δοῦλος τοῦ ἀνθρώπου, ὑποταγμένος ἀχώριστα, καὶ δὲν γίνεται πόλεμος σ' αὐτὸν ποὺ τὸν ἔχει ἀλλὰ καὶ ἐξαλείφει τὰ πρῶτα πταίσματα καὶ ξεπλένει τὰ σπιλώματα· φυλάγει συνεχῶς στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὴν ἀπέκτησε, ἐξορίζει τὸ γέλιο καὶ τὸν μετεωρισμὸ καὶ κρατεῖ ἀδιάλειπτο πένθος· διότι εἶναι ἀσπίδα ποὺ ἀποστρέφει ὅλα τὰ πυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς ποὺ τὸν ἔχει δὲν πλήσσει καθόλου ἀπὸ πόλεμο· κι ἂν ἀκόμα εἶναι μὲ ἀνθρώπους, κι ἂν ἀκόμα εἶναι μὲ πόρνες γυναῖκες, εἶναι μαζί μας καὶ πολεμεῖ.

Σοῦ ἔδειξα λοιπὸν τὸ σημάδι τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς γενναιότητας. Μὴ νομίσῃς ὅτι δὲ θὰ μπορούσε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνακουφίσει ἀπὸ τὸν πόλεμο· διότι θὰ μπορούσε, μάλιστα ἐξαιτίας τῶν ἀγίων ποὺ προσεύχονται γιὰ σένα, ἀλλὰ ἐπειδὴ σὲ ἀγαπᾷ, θέλει νὰ παιδευθεῖς μὲ πολλοὺς πολέμους καὶ γυμνάσια, γιὰ νὰ φθάσῃς στὰ μέτρα τῆς εὐδοκίμησεως. Καὶ δὲν θὰ φθάσῃς σ' αὐτά, εάν δὲν φυλαξῇς ὅλα ὅσα διατάχθηκες μὲ τὰ λόγια ἐμοῦ τοῦ κενόδοξου διδασκάλου.

Σχετικᾶ μὲ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς μόνος του, αὐτὸ εἶναι ἰκανότητα, καὶ ὅταν τὴν ἀποκτήσῃς, ἀπὸ μόνος μου θὰ στείλω καὶ θὰ σοῦ πῶ. Ἐργάσου, τέκνο, μέχρι τότε, ὅπως σοῦ εἶπα, καὶ πιστεύω ὅτι μπορεῖς νὰ προκόψῃς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ· μὴ φοβᾶσαι.

Εἶθε νὰ εἶναι ὁ Κύριος μαζί σου. Γένοιτο.

Παρακαλῶ σε, κύριε ἀββᾶ, ἵνα εὗξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως
 δώῃ μοι ὁ Κύριος μικρὰν ταπείνωσιν· καὶ ἐπειδὴ λέγου-
 σιν οἱ πατέρες, ὅτι 'ἐὰν μὴ τις ἐκκόψῃ τὴν ρίζαν τοῦ πά-
 5 θους, πάλιν καιρῶ εἰς αὐτὸ ἐμπίπτει', πῶς ἐκκόπτει τις
 τὴν ρίζαν τοῦ πάθους καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φι-
 λαργυρίας; Καὶ ἐπειδὴ εἶπέ μοι ὁ μέγας Γέρων, ὅτι 'ὁ νῦν
 κλαυθμὸς οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ' ὑπάγει καὶ ἔρχεται', ἀπὸ
 ποίας διαθέσεως ἔρχεται μοι τοῦτο; καὶ εἰ ὀφείλω βιάσα-
 10 σθαι ἐμαυτὸν εἰς αὐτὸ ἢ ἀφεῖναι ἕως ἔλθῃ ἡ ἀληθινὴ κα-
 τάνυξις.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, δίδωσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν καὶ ὠθοῦ-
 μεν αὐτήν. Καὶ πάλιν λέγομεν, εὗξαι ἵνα δώῃ ἡμῖν ὁ
 Θεὸς τὴν ταπείνωσιν'. Ἡ ταπείνωσις ἐστὶ τὸ κόψαι ἐν
 15 πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀμεριμνησαὶ ἀπὸ πάντων.

Περὶ δὲ τοῦ κόψαι τὴν ρίζαν, ὡς εἶπας, τῶν παθῶν, διὰ
 τοῦ κόψαι τὸ θέλημα καὶ θλιῖναι ἑαυτὸν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν καὶ
 βασανίσαι τὰ αἰσθητήρια φυλάξαι τὴν τάξιν αὐτῶν εἰς τὸ μὴ
 20 χρῆσασθαι κακῶς, κόπτεται ἡ ρίζα οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ
 τῶν λοιπῶν.

Τὸ δὲ ἀπελθεῖν σε καὶ ἐξελθεῖν τὸν νῦν κλαυθμὸν τὸν μὴ
 ἀληθινόν, διὰ τοῦ χαννοῦσθαι ἅπαξ τὸν λογισμὸν καὶ θερμανθῆ-
 ναι γίνεται. Ὄταν οὖν μείνῃ, ἡ θερμότης γίνεται μεγάλη καὶ μό-
 νιμος ἢ κατάνυξις, καὶ ταύτη ἔπεται ὁ ἀληθινὸς κλαυθμὸς, περὶ
 25 οὗ ὀφείλεις φροντίσαι βιαζόμενος σεαυτὸν, ἵνα ἔλθῃ σοι.

Ἀδελφέ, μὴ καταφρονήσης φυλάξαι τοὺς λόγους καὶ τὰς
 ἐντολὰς τοῦ γέροντος καὶ σώζῃ· ἐφλυάρησά σοι κάγώ, ἀδελφέ,
 ἀλλ' οὐκ ἀπ' ἐργασίας, οὐδ' ἀπὸ πνεύματος· πιστεύω δὲ ὅτι,
 ὅσα σοι εἶπεν ὁ γέρων καὶ λέγει, ἀπὸ πράξεως τῆς πρότερον
 30 λαλεῖ καὶ ἀπὸ ἀγίου Πνεύματός ἐστιν. Ὅμως τὸ συνειδὸς μαρ-

Σὲ παρακαλῶ, κύριε ἀββᾶ, νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα, γιὰ νὰ μοῦ δώσει ὁ Κύριος μικρὴ ταπείνωση. Ἐπειδὴ λέγουν οἱ πατέρες, ὅτι 'ἐὰν δὲν κόψει κανεὶς τὴ ρίζα τοῦ πάθους, πάλι μὲ τὸν καιρὸ πέφτει σ' αὐτό', πῶς κόβει κανεὶς τὴ ρίζα τοῦ πάθους καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας; Καὶ ἐπειδὴ ὁ μέγας Γέροντας μοῦ εἶπε, ὅτι 'ὁ τωρινὸς κλαυθμὸς δὲν εἶναι ἀληθινός, ἀλλὰ πηγαίνει καὶ ἔρχεται', ἀπὸ ποιά διάθεση μοῦ ἔρχεται αὐτό; καὶ ἂν πρέπει νὰ πιέσω τὸν ἑαυτό μου σ' αὐτὸν ἢ νὰ τὸν ἀφήσω, ὡς ποὺ νὰ ἔλθει ἡ ἀληθινὴ κατάνυξη.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ὁ Θεὸς μᾶς δίνει τὴν ταπείνωση καὶ τὴν διώχνουμε. Καὶ πάλι λέμε, 'προσευχῆσου γιὰ νὰ μᾶς δώσει ὁ Θεὸς ταπείνωση'. Ταπείνωση εἶναι τὸ νὰ κόψεις σὲ ὅλα τὸ θέλημά σου καὶ νὰ ἀμεριμνήσεις ἀπὸ ὅλα.

Ὡς πρὸς τὴν ἀποκοπὴ τῆς ρίζας τῶν παθῶν, ὅπως εἶπες, σοῦ λέγω αὐτό· κόβοντας τὸ θέλημα καὶ πιέζοντας τὸν ἑαυτό σου κατὰ τὸ δυνατὸ καὶ βασανίζοντας τὰ αἰσθητήρια γιὰ νὰ φυλάξουν τὴν τάξη τους, ὥστε νὰ μὴ χρησιμοποιοῦνται κακῶς, κόβεται ἡ ρίζα ὄχι μόνο αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολοίπων.

Ἡ ἀπομάκρυνση πάλι ἀπὸ σένα καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ τωρινοῦ κλαυθοῦ, ποὺ δὲν εἶναι ἀληθινός, γίνεται μὲ τὴ χαύνωση τοῦ λογισμοῦ καὶ τὴ θερμῆ. Ὅταν λοιπὸν μείνει, ἡ θερμότητα γίνεται μεγάλη καὶ ἡ κατάνυξη μόνιμη καὶ αὐτὴν τὴν ἀκολουθεῖ ὁ ἀληθινὸς κλαυθμὸς, γιὰ τὸν ὁποῖο ὀφείλεις νὰ φροντίσεις, πιέζοντας τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ σοῦ ἔλθει.

Ἀδελφέ, μὴ παραλείψεις νὰ φυλάξεις τὰ λόγια καὶ τίς ἐντολὰς τοῦ γέροντα καὶ θὰ σωθεῖς· σοῦ φλυάρησα καὶ ἐγώ, ἀδελφέ, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὴν πράξη οὔτε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Πιστεύω ὅτι ὅσα σοῦ εἶπε καὶ σοῦ λέγει ὁ Γέροντας, σοῦ τὰ λέγει ἀπὸ προηγούμενη πράξη καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ὅμως ἡ συνείδηση μοῦ μαρτυρεῖ, δὲ θέλω καθόλου νὰ σὲ πλα-

τυρεῖ μοι, ὅτι οὐ θέλω σε πλανῆσαι ὅλως ἐν οὐδενὶ πράγματι· διὰ τοῦτο πιστεύω, ὅτι οὔτε οἱ λόγοι μου βλάπτουσί σε, οὔτε αἱ συμβουλίαι μου. Οἶδε γὰρ ὅτι οὐ θέλω, ἀλλ' ἀντίψυχός σου πάντως ἐρωτῶντος, καὶ θέλοντος σωθῆναι, θέλω εἶναι, ἐὰν ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος.

Δώῃ σοι ὁ Θεὸς βοήθειαν ἐκ Σιών, καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ.

ΥΞΓ'

Ἑρώτησις

10 Φιλόχριστός τις ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα, εἰ χρὴ πολυπραγμονεῖν τὰ περὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ εἰ προσιωὼν αὐτοῖς ὁ ἁμαρτωλός, ὡς ἀνάξιος κατακρίνεται.

Ἀπόκρισις

15 **Π**ροσερχόμενος εἰς τὰ ἹΑγια, πρόσχες, δεχόμενος τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔχειν ἀδιστακτως, ὅτι ἀλήθειά ἐστι. Τὸ δὲ πῶς, μὴ πολυπραγμόνει, κατὰ τὸν εἰπόντα, «λάβετε φάγετε, τοῦτο γάρ μου ἐστι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα»· καὶ ταῦτα ἡμῖν ἔδωκεν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὁ πιστεύων οὕτως, ἐλπίζομεν, ὅτι οὐ κατακρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, 20 ἤδη ἔχει τὴν κατάκρισιν. Μὴ οὖν ὡς κρίνων σεαυτὸν ἁμαρτωλὸν κωλύσης προσελθεῖν, ἀλλ' ἔχων ὅτι ὁ προσερχόμενος τῷ Σωτῆρι ἁμαρτωλὸς ἀξιοῦται ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, καθὼς εἰς τὴν Γραφὴν εὐρίσκομεν τοὺς προσελθόντας αὐτῷ μετὰ πίστεως καὶ ἀκούσαντας τῆς θείας φωνῆς, ὅτι «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι 25 σου αἱ πολλαί». Εἰ οὖν ἀξιὸς ἦν προσελθεῖν αὐτῷ, ἁμαρτίας

νήσω σὲ κανένα πράγμα· γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι οὔτε τὰ λόγια μου, οὔτε οἱ συμβουλές μου σὲ βλάπτουν. Διότι γνωρίζει ὅτι δὲν θέλω τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ εἶμαι ἀντίψυχός σου, ὅταν ἐρωτᾷς καὶ θέλεις νὰ σωθεῖς, ἂν μὲ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσει βοήθεια ἀπὸ τὴν Σιών καὶ νὰ δεῖς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου.
Προσευχῆσου γιὰ μένα, ἀδελφέ.

463

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα, ἐὰν πρέπει νὰ πολυεξετάζει τὰ σχετικὰ μὲ τὰ θεῖα μυστήρια· καὶ ἐὰν ὁ ἁμαρτωλός, ὅταν προσέρχεται σ' αὐτά, κατακρίνεται ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκριση

Οταν προσέρχεται στὰ ἹΑγια, πρόσεχε δεχόμενος τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ πίστευε ἀδίστακτα ὅτι εἶναι ἀλήθεια. Τὸ πῶς εἶναι ἀλήθεια, μὴ τὸ πολυεξετάζεις, σύμφωνα μ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, «λάβετε, φάγετε, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου καὶ τὸ αἷμα μου»²⁹· καὶ αὐτὰ μᾶς τὰ ἔδωσε γιὰ συγχώρηση ἁμαρτιῶν. Αὐτὸς ποὺ πιστεύει ἔτσι, ἐλπίζουμε ὅτι δὲν κατακρίνεται· αὐτὸς ποὺ δὲν πιστεύει, ἤδη ἔχει τὴν κατάκριση. Ἐπομένως νὰ μὴ ἐμποδίσεις τὸν ἑαυτὸ σου νὰ προσέλθει, ἐπειδὴ τὸν κρίνεις ὡς ἁμαρτωλό, ἀλλὰ νὰ γνωρίζεις ὅτι ὁ ἁμαρτωλός ποὺ προσέρχεται στὸ Σωτήρα, ἀξιώνεται συγχώρηση ἁμαρτιῶν, ὅπως βρισκουμε στὴ Γραφή, σχετικὰ μὲ ἐκείνους ποὺ προσῆλθαν σ' αὐτὸν μὲ πίστη καὶ ἄκουσαν τὴ θεία φωνή· «συγχωροῦνται οἱ πολλὰς ἁμαρτίες σου»³⁰. Ἐὰν λοιπὸν

29. Ματθ. 26,27.

30. Λουκᾶ 5,20.

οὐκ εἶχε· ἐπειδὴ δὲ ἀμαρτωλὸς ἦν καὶ χρεώστης, ἔλαβε συγχώρησιν τῶν ὀφελημάτων. Καὶ αὐτοῦ ἄκουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος· «οὐκ ἤλθον σῶσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλούς»· καὶ πάλιν, «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».

Ἔχε οὖν σεαυτὸν ἀμαρτωλὸν καὶ κακῶς ἔχοντα, καὶ πρόσελθε τῷ δυναμένῳ σῶσαι τὸν ἀπολωλότα.

ΥΞΑ'

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Δέσποτα, πῶς συνεχώρησεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Σωτὴρ ὁ Χριστὸς τῷ Ἰούδα, προδότῃ ὄντι, μετασχεῖν τοῦ μυστικοῦ δείπνου; Ὁ γὰρ ἅγιος Ἰωάννης ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἐρμηνείᾳ λέγει· χρὴ τὸν ἀνάξιον εἶργεσθαι τῆς φρικτῆς τοῦ μυστηρίου τραπέζης. Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Παῦλος κρίματι τὸν τοιοῦτον ὑπεύθυνον εἶναι ἀποφαίνεται· ὅπερ οὐκ ἐᾷ τινα, 10
15
συνειδότα ἑαυτῷ ἀμαρτήματα, θαρρῆσαι ποτὲ τῷ τιμίῳ καὶ φρικτῷ προσελθεῖν μυστηρίῳ καὶ τῆς ἐντεῦθεν ζωῆς μετασχεῖν. Τί οὖν χρὴ ποιῆσαι; πάνυ γάρ με ἀμαρτωλὸν ὄντα, τὸ πρᾶγμα θορυβεῖ.

Ἀπόκρισις

20 **I**να δείξῃ ὁ Θεὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ πῶς ἀνέχεται τοῦ ἀνθρώπου ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς, ὥστε μετανοῆσαι καὶ ζῆν αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐνιψε καὶ τῶν μυστηρίων ἀφήκε μετασχεῖν, ἵνα

ἦταν ἄξιος νὰ προσέλθει σ' αὐτόν, δὲν θὰ εἶχε ἁμαρτίες· ἐπειδὴ ἦταν ἁμαρτωλὸς καὶ χρεώστης, πῆρε συγχώρηση τῶν ὀφελημάτων. Καὶ ἄκουσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο πὺ λέγει· «δὲν ἦρθα νὰ σώσω δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς»³¹· καὶ πάλι, «δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἱατροῦ οἱ ὑγιεῖς ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς»³².

Θεώρει λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου ἁμαρτωλὸ καὶ ἀσθενῆ καὶ πρόσελθε σ' ἐκεῖνον πὺ μπορεῖ νὰ σώσει αὐτόν πὺ βρίσκεται στὴν ἀπώλεια.

464

Τοῦ ἰδίου ὁμοίως.

Δέσποτα, πῶς ἐπέτρεψε ὁ Δεσπότης μας ὁ Σωτήρας Χριστὸς τὸν Ἰούδα, ἀφοῦ ἦταν προδότης, νὰ λάβει μέρος στὸ μυστικὸ δεῖπνο; Διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης³³ στὴν ἐρμηνεία τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου λέγει, ὅτι πρέπει ν' ἀποκλείεται ὁ ἀνάξιος ἀπὸ τὴ φρικτὴ τοῦ μυστηρίου Τράπεζα. Καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος ἀποφαίνεται ὅτι τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος κρίματος. Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν ἀφήνει κάποιον πὺ ἔχει συναίσθηση τῶν ἁμαρτιῶν του νὰ πάρει κάποτε θάρρος νὰ προσέλθει στὸ τίμιο καὶ φρικτὸ μυστήριο καὶ νὰ μετᾶσχει τῆς ἀπ' αὐτὸ προσφερόμενης ζωῆς. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνω; Διότι, ἐπειδὴ εἶμαι πολὺ ἁμαρτωλός, μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκριση

Γιὰ νὰ δείξει ὁ Θεὸς τὴ μεγάλη φιλανθρωπία του καὶ πῶς ἀνέχεται τὸν ἄνθρωπο μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ὥστε νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ, γι' αὐτὸ ἔπλυνε καὶ τὰ πόδια του καὶ τὸν ἄφησε νὰ λάβει μέρος στὰ μυστήρια, γιὰ

32. Λουκᾶ 5,32.

33. Δηλαδή ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος.

ἐπάρη αὐτοῦ πᾶσαν ἀπολογία. Καὶ τῶν ἀεὶ λεγόντων, ὅτι, 'εἰ ἀφῆκεν αὐτὸν ἀπολαῦσαι τούτων, οὐκ ἂν ἀπώλετο καὶ αὐτοκατάκριτος ἐγένετο'· καὶ ἐπληρώθη αὐτῷ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Καὶ περὶ τῶν 5 ἁμαρτωλῶν καὶ μὴ μετανοούντων τὸ αὐτό.

Τὸ δὲ κωλύσαι αὐτοὺς κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην διὰ μαθημάτων ἦν καὶ ἐπιτιμήσεως κρίσεως καὶ κολάσεως· οὐ γὰρ εἶπε ὠθῆσαι αὐτούς, οὐδὲ κόψαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰησοῦς τοιοῦτον ἐποίησε τῷ Ἰούδα. Ἐὰν δὲ μείνωσιν ἐν τοῖς αὐ- 10 τοῖς καὶ μετὰ ἀναισχυντίας προσέρχονται, αὐτοκατάκριτοι γίνονται, ἀποχωρίζοντες ἑαυτοὺς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ προσερχόμενοι τοῖς ἀγίοις μυστηρίοις ἁμαρτωλοί, ὡς τετραυματισμένοι καὶ δεόμενοι ἐλέους, τούτους ἰᾶται ὁ Κύριος καὶ ἀξίους ποιεῖ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ὁ εἰπὼν, «οὐκ ἤλθον καλέσαι δι- 15 καίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν», καὶ πάλιν, «οὐ χρειάν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».

Πάλιν δὲ λέγω, ὃ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κωλύσαι τοὺς ἁμαρτάνοντας τῶν ἀγίων μυστηρίων, τὸ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς ἐστι τὴν κατάκρισιν· καὶ γὰρ «ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, 20 κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει», καὶ ὁ τοιοῦτος ἐκβεβλημένος ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔλαβεν, εἰ μὴ κρίμα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπε, 'μὴ κόψαι', ἵνα ἑαυτοῖς ἐκφέρωσι τὴν ἀπόφασιν· οὐδεὶς δὲ ὀφείλει εἰπεῖν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς μεταλήψεως· ἀλλ' ὅτι ἀνάξιος εἰμι καὶ πιστεύω, ὅτι ἀγιάζομαι μεταλαμ-

νά αφαιρέσει από αυτόν κάθε απολογία καθώς και εκείνων που πάντοτε λένουν, ότι 'άν τον άφηνε να τά απολαύσει, δέν θα χανόταν και δέ θα γινόταν αυτοκατάκριτος'· και πραγματοποιήθηκε σ' αυτόν εκείνο που λέγει ο 'Απόστολος, «εάν ο άπιστος χωρίζεται, άς χωρισθειῖ»³⁴. Τό ίδιο ισχύει και για τους άμαρτωλούς και γι' αυτούς που δέν μετανοοῦν.

Ἡ έντολή πάλι να τους έμποδίζει κανείς σύμφωνα με τον άγιο Ἰωάννη, έννοοῦσε με διδασκαλία και έπιτίμηση, σχετικά με την κρίση και κόλαση· διότι δέν εἶπε να τους ώθήσεις, οὔτε να τους κόψεις από την Ἐκκλησία, άφοῦ οὔτε ο Ἰησοῦς έκανε κάτι τέτοιο στον Ἰουδα. Ἐάν όμως μέινουν στα ίδια πταιίσματα και προσέρχονται με άδιαντροπιά, γίνονται αυτοκατάκριτοι, αποχωρίζοντας τους έαυτούς τους από τή δόξα του Θεοῦ. Τους άμαρτωλούς που προσέρχονται στα άγια μυστήρια σαν τραυματισμένοι και χρειαζόμενοι έλεος, τους θεραπεῦει ο Κύριος και τους κάνει άξιους τῶν μυστηρίων του, αυτός που εἶπε, «δέν ἦρθα να καλέσω δικαίους, αλλά άμαρτωλούς σε μετάνοια»³⁵, και πάλι, «δέν έχουν ανάγκη ιατροῦ οἱ υἱεῖς, αλλά οἱ ἄρρωστοι»³⁶.

Πάλι όμως λέγω εκείνο που έλεγε ο άγιος Ἰωάννης, ή έμπόδιση τῶν άμαρτωλῶν από τά άγια μυστήρια εἶναι ή μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς τους ότι εἶναι άξιοκατάκριτοι· διότι «αὐτός που τρώγει και πίνει ανάξια τρώγει και πίνει κρίμα για τον έαυτό του»³⁷, και αυτός εἶναι απομακρισμένος από την Ἐκκλησία του Θεοῦ· διότι δέν έλαβε τίποτε, παρά μόνο κρίμα. Και γι' αυτό εἶπε, να μή τους κόψουμε, για να αποφασίσουν μόνοι τους· κανένας δέν μπορεί να πει τον έαυτό του άξιο τῆς μεταλήψεως· αλλά ότι εἶμαι ανάξιος και πιστεύω ότι αγιάζομαι όταν μεταλαμβάνω. Και γίνεται σ' αυτόν έτσι σύμφωνα με την πίστη του

35. Ματθ. 9,13.

36. Λουκᾶ 5,31.

37. Α' Κορ. 11,29.

βάνων. Καὶ γίνεται αὐτῷ οὕτω κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΕΕ'

Ἑρώτησις

5 Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἰούδα, «ἤμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον»
καὶ τὸ ρίψαι τὰ ἀργύρια, οὐ δοκεῖ μετανοίας εἶναι;

Ἀπόκρισις

10 **Τ**ότε μετάνοια ἦν τῷ Ἰούδα, εἰ τῷ Κυρίῳ μετενόησε·
φησὶ γάρ· «ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου,
ᾧ ἤμαρτες καὶ οὐκ ἄλλω». Αὐτὸς δὲ καὶ τὸ χεῖρον
διὰ τοῦτο οὐκ ἐδέχθη.

ΥΕΣ'

Ἑρώτησις

Δέσποτα, εἶπέ μοι, τί ἐστι 'Θεοῦ θέλημα' καὶ τί 'συγχώρη-
σις' καὶ ὅποια τὰ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελέσματα.

15 Ἀπόκρισις

Οταν ἔρχηταί σοι πρᾶγμα θλιβερόν, ἐρεύνησον, εἰ κατα-
γινώσκει σου ὁ λογισμὸς ἐν τινι περὶ τοῦ πράγματος·
καὶ ἐὰν μὴ εὖρης, πρὸς δοκιμὴν ἤλθέ σοι τὸ πρᾶγμα.
20 Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ 'κατὰ θέλημα Θεοῦ'. Ἐὰν δὲ εὖρης, τοῦτό ἐστι
20 'κατὰ συγχώρησιν' πρὸς παιδείαν· ὁμοῦς καὶ τὰ δύο ὠφέλιμα τῷ
ἀνθρώπῳ.

μέ τῆ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

465

Ἑρώτηση

Τὸ νὰ πεῖ ὁ Ἰούδας, «ἀμάρτησα, διότι παρέδωσα ἀθῶο αἷμα» καὶ τὸ νὰ ρίξει τὰ ἀργύρια, δὲ φαίνεται ὅτι εἶναι δεῖγμα μετάνοιας;

Ἀπόκριση

Τότε θὰ ἦταν μετάνοια γιὰ τὸν Ἰούδα, ἐὰν μετανοοῦσε στὸν Κύριο· διότι λέγει, «πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθείς μετὰ τὸν ἀδελφό σου στὸν ὁποῖο ἀμάρτησες καὶ ὄχι σὲ ἄλλον»³⁸. Αὐτὸς ὅμως ἔκανε καὶ τὸ χειρότερο· ἀφοῦ ἔφυγε, κατέστρεψε τὸν ἑαυτὸ του μετὰ τὴν ἀνελπιστία καὶ γι' αὐτὸ δὲν δέχθηκε.

466

Ἑρώτηση

Δέσποτα, πές μου, τί εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ τί παραχώρηση, καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῶν δύο.

Ἀπόκριση

Οταν σοῦ συμβαίνει θλιβερό πρᾶγμα, ἐρεύνησε, ἐὰν σὲ κατακρίνει ὁ λογισμὸς σου ὡς πρὸς κάτι γιὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό· καὶ ἐὰν δὲν βρεῖς, τὸ πρᾶγμα ἦρθε γιὰ δοκιμασία σου. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως βρεῖς νὰ σὲ κατηγορεῖ, αὐτὸ εἶναι κατὰ παραχώρηση γιὰ παιδαγωγία· ὅμως καὶ τὰ δύο εἶναι ὠφέλιμα στὸν ἄνθρωπο.

---

38. Ματθ. 5,24.

ΥΕΖ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ καλὸν ἐστίν, ὡς ἐδιδάξατε, τὸ ἀφιέναι τῷ Θεῷ τὸ θέλημα, ὅπερ φυλάττει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀτάραχον, ὁ δὲ κατ' ἐμὲ ἀσθενής, ἐὰν ἴδῃ πρᾶγμα μέλλον ἀπόλλυσθαι, ἢ
5 ταραττεται ἢ μακροθυμῶν μεταμελεῖται ὡσαύτως, ἀπολέσας τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς μακροθυμίας, ποῖον βέλτιον, καὶ πῶς χρὴ ἐλθεῖν εἰς διόρθωσιν, καὶ τί δεῖ λογίζεσθαι, ἵνα τις φύγῃ τὴν ταραχήν;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**ἶπεν ὁ Κύριος· «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις». Τῶν ποικίλων οὖν πειρασμῶν ἐστὶ καὶ οὗτος, εἰς ὃν ὀφείλει χαίρειν ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν δὲ ἢ ἀσθενής καὶ μὴ δυνάμενος μακροθυμῆσαι χαίρων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πράγματος καὶ ρίπτων τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, πολεμῆ-
15 σαι ὀφείλει πρῶτον πρὸς τὴν ταραχήν, λέγων ἑαυτῷ, 'πρόσχεσ μὴ ταραχθῆς. Ἐὰν δὲ ἢ θέλημα Θεοῦ τὸ σωθῆναι τὸ πρᾶγμα, σώζεται'· καὶ εἴ τι ἀποβαίνει, δέξεται εὐχαρίστως. Οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν τῇ σπουδῇ ἡμῶν κατορθοῦται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁμοῦς ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν
20 παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, οὐ κατὰ τινὰ πανουργίαν ἢ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ εἰσι τοῦ πονηροῦ.

ΥΕΗ'

Ἑρώτησις

Ἵστε παρεμπίπτουσι πολλοὶ λογισμοὶ ρυπαροὶ καὶ εὐλαβοῦμαι ἀναθέσθαι τινὶ ἐξ αὐτῶν, τί ποιήσω;

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶναι καλό, ὅπως διδάξατε, τὸ νὰ ἀφήνει κανεὶς τὸ θέλημα στὸ Θεό, πρᾶγμα το ὁποῖο ἐξασφαλίζει τὸ ἀτάραχο στὸν ἄνθρωπο, καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀσθενὴς σὰν ἐμένα, ἂν δεῖ ὅτι ἓνα πρᾶγμα πρόκειται νὰ χαθεῖ, ἢ ταραζέται ἢ μακροθυμώντας μεταμελεῖται ἐπίσης, ἐπειδὴ ἔχασε τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴ μακροθυμία· ποιό εἶναι καλύτερο; Καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῆσει γιὰ τὴ διόρθωση, καθὼς καὶ τί πρέπει νὰ σκέπτεται κανεὶς γιὰ ν' ἀποφύγει τὴν ταραχή.

Ἀπόκριση

Ο Κύριος εἶπε· «νὰ χαίρεσθε ὅταν πέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»³⁹. Ἕνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ποικίλους πειρασμούς εἶναι καὶ αὐτὸς, στὸν ὁποῖο ὀφείλει νὰ χαίρεται ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μακροθυμήσει χαιρούμενος γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ πράγματος καὶ ὑποτασσόμενος στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει νὰ πολεμήσει πρῶτα πρὸς τὴν ταραχή, λέγοντας στὸν ἑαυτό του, 'πρόσεχε μὴ ταραχεῖς· ἐὰν εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ σωθεῖ τὸ πρᾶγμα, σώζεται' καὶ τότε θὰ δεχθεῖ εὐχάριστα ὅ,τι συμβεῖ. Διότι τίποτε καλὸ δὲν κατορθώνεται μὲ τὴ φροντίδα μας, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ Θεὸ φροντίδα μας, ὄχι βέβαια μὲ κάποια πανουργία ἢ ψέμα· διότι αὐτὰ εἶναι τοῦ πονηροῦ.

Ἑρώτηση

Ὅταν εισορμοῦν πολλοὶ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ καὶ διστάζω νὰ ἐμπιστευθῶ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, τί νὰ κάνω;

39. Ἰακ. 1,2.

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ τῷ Θεῷ· Ἄεσποτα, συγχώρησόν μοι, εἴ τι παρὰ τὸ θέλημά σου ἐνεθυμήθην, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ· ὅτι σοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος, εἰς τοὺς αἰῶνας'. Ἀμήν.

ΥΞΘ'

5 Ἐρώτησις

ἼΑρα τὰ καλὰ διηγήματα ἀπὸ Γραφῆς καὶ βίον πατέρων, καλόν ἐστι πάντοτε διηγεῖσθαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οτι ἡδὺ τὸ μέλι, γνωστόν ἐστὶ πᾶσι καὶ ὅτι ὁ Παροιμια-
 10 στῆς εἶπε, «μέλι εὐρῶν φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε ἐμπλη-
 σθεὶς ἐμέσης». Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγνώστως. Ἔστι
 γὰρ σακκία καὶ σακκία· ἐστὶ σακκίον, ὅπερ χωρεῖ ἐν μόδιον·
 καὶ ἄλλο χωρεῖ τρία· ἐὰν οὖν θελήσῃ τις ἀναγκᾶσαι τὸ τοῦ ἐνὸς
 μοδίου χωρῆσαι τὸ μέτρον τῶν τριῶν, οὐ δύναται δέξασθαι.
 15 Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ δυνάμεθα ἰσῶσαι πάντας ἀνθρώπους·
 καὶ γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀβλαβῶς λαλῆσαι, ὁ δὲ οὐ δύναται.

Καλῆ μὲν οὖν καὶ θαυμαστὴ ἡ σιωπὴ πρὸ πάντων· καὶ αὐ-
 τὴν ἐτίμων οἱ πατέρες καὶ ἠσπᾶζοντο καὶ ἐν αὐτῇ ἐδοξάσθησαν.
 Δεικνύων γὰρ τὴν καλλονὴν αὐτῆς Ἰακώβ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λα-
 20 λιᾶς κατάκρισιν, ἔλεγε· «βαλῶ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῷ στόματι»,
 καὶ ὁ πρὸ τούτου πατριάρχης Ἀβραάμ, μετὰ τὴν λαλιὰν τῶν κα-
 λῶν ἐκείνων παρακλήσεων, εἶπεν, ὅτι «εἰμὶ γῆ καὶ σποδός· ἔτ.

Ἀπόκριση

Πές στο Θεό· Ἐδέσποτα, σύγχώρησέ με, ἐὰν σκέφθηκα κάτι παρὰ τὴ θέλησή σου, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοία· διότι δικό σου εἶναι τὸ ἔλεος στοὺς αἰῶνες'. Γένοιτο.

469

Ἑρώτηση

ἘΑραγε τὰ καλὰ διηγήματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ Γραφή καὶ ἀπὸ τὸν βίο τῶν πατέρων, εἶναι καλὸ νὰ τὰ διηγούμαστε πάντοτε ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους ὅτι τὸ μέλι εἶναι γλυκὸ καὶ ὅτι ὁ Παροιμιστής εἶπε, «ὅταν βρεῖς μέλι, φάγε μὲ μέτρο, μὴ τυχὸν χορτάσεις καὶ κάνεις ἐμετό»⁴⁰. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα. Διότι ὑπάρχουν σακκιά καὶ σακκιά· ὑπάρχει σακκί, τὸ ὁποῖο χωρεῖ ἓνα μόνιο καὶ ἄλλο ποὺ χωρεῖ τρία· ἐὰν θελήσει λοιπὸν κάποιος νὰ ἀναγκάσει τὸ σακκί τοῦ ἐνὸς μοδίου νὰ χωρέσει τὸ μέτρο τῶν τριῶν, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δεχθεῖ. Ἐτσι καὶ ἐδῶ, δὲ μποροῦμε νὰ ἐξισώσουμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· διότι μπορεῖ ὁ ἓνας νὰ μιλήσει ἀβλαβῶς, ὁ ἄλλος ὅμως δὲ μπορεῖ.

Πρὸ πάντων λοιπὸν εἶναι καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ σιωπὴ, καὶ αὐτὴν τιμοῦσαν καὶ ἀσπάζονταν οἱ πατέρες καὶ μὲ αὐτὴν δοξάσθησαν. Διότι δείχνοντας ὁ Ἰακώβ τὴν καλλονὴ τῆς καὶ τὴν κατάκριση ἀπὸ τὴ λαλιά, ἔλεγε· «θὰ βάλω τὸ δάχτυλο στοὺς στόμα»⁴¹· καὶ ὁ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν πατριάρχης Ἀβραάμ, μετὰ τὴ λαλιά τῶν καλῶν ἐκείνων παρακλήσεων εἶπε, «εἶμαι χῶμα καὶ

40. Παρμ. 25,16.

41. Ἰωβ 40,4 καὶ 29,9. Συνεπῶς ὄχι ὁ Ἰακώβ, ἀλλ' ὁ Ἰώβ.

ἅπαξ προσθήσω καὶ λαλήσω ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», δεικνύων τὴν μετὰ ταῦτα σπουδὴν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν οὐκ ἐφθάσαμεν τὴν τῶν τελείων βαδίζειν ὁδόν, λαλήσωμεν τὰ συντείνοντα πρὸς οἰκοδομὴν, ἀπὸ τῶν ρημάτων 5 τῶν πατέρων καὶ μὴ βάλωμεν ἑαυτοὺς εἰς διηγήματα Γραφῶν· καὶ γὰρ κίνδυνον ἔχει τὸ πρᾶγμα τῷ μὴ εἰδότε. Πνευματικῶς γὰρ εἴρηνται καὶ ὁ σαρκικὸς διακρίναι τὰ πνευματικὰ οὐ δύναται· φησὶ γάρ· «τὸ γράμμα ἀποκτέννει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ».

Φύγωμεν οὖν εἰς τὰ ρήματα τῶν πατέρων καὶ εὐρίσκομεν 10 τὴν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν. Καὶ τοῦτο μετὰ συντομίας, μνημονεύοντες τοῦ εἰπόντος· «ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν». Κἂν εἶπη ὁ λογισμὸς, 'καλοὶ εἰσιν οἱ λόγοι ἢ τὰ διηγήματα', μνησθῶμεν ὅτι οὐκ ἐσμεν ἐργάται τῶν ὑφ' ἡμῶν λαλουμένων, καὶ νομίζομεν ὅτι καὶ ἄλλους οἰκοδομοῦμεν ταῦτα λέγοντες· κατακρινό- 15 μεθα δὲ μᾶλλον, μὴ ὄντες αὐτῶν ἐργάται· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο κωλύομεν τὴν κατὰ Θεὸν ἐν αὐτοῖς ὁμιλίαν. Συμφέρι γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁμιλεῖν, ἢ εἰς ἄλλα ἄτοπα· ἀλλ', ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς ὑψηλοφροσύνην ἢ καυχήματος λογισμὸν, ὀφείλομεν ἔχειν ὡς καὶ ἐστίν, ὅτι μὴ πράξαντες τὰ παρ' ἡμῶν λαλούμενα εἰς κατά- 20 κρισιν λαλοῦμεν αὐτά. Καὶ περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων σφαλμάτων, δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ λέγοντες· 'μὴ κρίνης με λαλήσαντα ταῦτα'.

ΥΟ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἐστὶ τινὰ διηγήματα μέσα, μήτε ἁμαρτίαν ἔχοντα 25 μήτε ὠφέλειαν, ὥστε διηγεῖσθαι λοιπὸν περὶ ἀκαταστασίας πόλεως ἢ εἰρήνης, ἢ περὶ τῆς αὐτῶν εὐθηνίας, ἢ περὶ

στάχτη· ἀκόμα μιὰ φορὰ θὰ μιλήσω ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», δείχνοντας τὴν στή συνέχεια φροντίδα. Ἀλλά, ἐπειδὴ ἐμεῖς ἐξαιτίας τῆς ἀσθενείας μας δὲν φθάσαμε νὰ βαδίζουμε τὴν ὁδὸ τῶν τελείων, θὰ ποῦμε ἐκεῖνα ποὺ συμβάλλουν πρὸς οἰκοδομὴ ἀπὸ τὰ λόγια τῶν πατέρων καὶ ἄς μὴ ὑπεισέλθουμε σὲ διηγήματα Γραφῶν· διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει κίνδυνο γιὰ ἐκεῖνον ποὺ δὲν γνωρίζει. Ἐκεῖνα ἔχουν λεχθεῖ πνευματικὰ καὶ ὁ σαρκικὸς δὲ μπορεῖ νὰ διακρίνει τὰ πνευματικὰ. Διότι λέγει· «τὸ γράμμα σκοτώνει, τὸ πνεῦμα ὁμῶς ζωοποιεῖ»⁴².

Ἄς καταφύγουμε λοιπὸν στὰ λόγια τῶν πατέρων καὶ θὰ βροῦμε τὴν ὠφέλεια σ' αὐτά. Καὶ αὐτὸ μὲ συντομία, ἐνθυμούμενοι ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «δὲν θὰ ἀποφύγεις τὴν ἁμαρτία ἀπὸ τὴν πολυλογία»⁴³. Καὶ ἂν πεῖ ὁ λογισμὸς, 'καλοὶ εἶναι οἱ λόγοι ἢ τὰ διηγήματα', ἄς θυμηθοῦμε ὅτι δὲν εἴμαστε ἐργάτες αὐτῶν ποὺ ἀναφέρουμε καὶ κακῶς νομίζουμε ὅτι λέγοντας αὐτὰ οἰκοδομοῦμε καὶ ἄλλους· πολὺ περισσότερο κατακρινόμαστε, ἐὰν δὲν εἴμαστε ἐργάτες τους, ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἐμποδίζουμε τὴν μὲ βᾶση αὐτὰ ὁμιλία κατὰ Θεό. Διότι συμφέρει νὰ ὁμιλοῦμε γι' αὐτὰ, παρὰ γιὰ ἄλλα ἄτοπα· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ πέσουμε σὲ ὑψηλοφροσύνη ἢ σὲ λογισμὸ καυχήματος, πρέπει νὰ τὰ ἐκλαμβάνουμε ὅπως εἶναι, διότι, ἂν δὲν πράξουμε τὰ ὅσα λέμε, τὰ λέμε γιὰ κατακρίσῃ μας. Καὶ γι' αὐτά, ὅπως καὶ γιὰ τὰ ἄλλα σφάλματα, ἄς παρακαλέσουμε τὸ Θεό, λέγοντας· 'μὴ μὲ κρίνεις ποὺ εἶπα αὐτὰ τὰ λόγια'.

470

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικὰ μέσα διηγήματα, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ἁμαρτία οὔτε ὠφέλεια, ὅπως εἶναι οἱ διηγήσεις γιὰ ἀκαταστασία πόλεως ἢ εἰρήνης, ἢ γιὰ τὴν εὐημερία αὐ-

42. Β' Κορ. 3,6.

43. Παρμ. 10,19.

πολέμων κινουμένων, ἢ ὅσα τοιαῦτα· μὴ ἄτοπόν ἐστὶν ἐκ τούτων λαλεῖν;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὶ ἐν τοῖς καλοῖς διηγήμασιν ἢ σιωπῇ ἀναγκαιοτέρα ἐστὶ, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς μέσοις· ἀλλ', ἐὰν μὴ δυναμέθα σιωπῆσαι, νικώμεθα δὲ πρὸς τὴν αὐτῶν λαλιάν, μὴ χρονίζωμεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν ἐκ τῆς πολυλογίας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν παγίδα.

ΥΟΑ'

Ἑρώτησις

10 Ἐπειδὴ οὖν πολλάκις ἐκ τῶν μέσων λαλῶν ἔρχομαι εἰς τὴν πολυλογίαν, ἐξ ἧς οὐκ ἐκφεύγει τις ἀμαρτίαν, τί με δεῖ ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

15 **Μ**ετρήσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ· ἐὰν οἶδαμεν ὅτι ἐλαλήσαμεν ἅπαξ ἠττηθέντες τῷ λογισμῷ, κωλύσωμεν τὸ δεύτερον κατὰ τὸ δυνατόν· ἐὰν δὲ καὶ τῷ δευτέρῳ ἠττηθῶμεν, ἐσώμεθα ἕτοιμοι κωλύσαι τὸ τρίτον· καὶ οὕτω κατὰ πρόσβασιν ὄλων τῶν διηγημάτων. Ἐὰν γὰρ τυχὸν εὔρεθῇ ὁ ἀριθμὸς τούτων ἕως δέκα, εἴ τις ἠττᾶται εἰς τὰ ἑννέα 20 καὶ κωλύει τὸ ἕν, καλλιώτερος εὑρίσκεται τοῦ τὰ δέκα διηγησαμένου.

ΥΟΒ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν εὔρεθῶ μετὰ τινων λαλούντων περὶ σαρκικοῦ ἢ πνευματικοῦ πράγματος, τί ποιήσω; λαλήσω ἢ οὐ;

τῶν, ἢ γιὰ τοὺς πολέμους ποὺ ἀνακινοῦνται ἢ ὅσα ἄλλα τέτοια, μήπως εἶναι ἄτοπο νὰ ἀναφερόμαστε σ' αὐτά;

Ἀπόκριση

Εὰν ἡ σιωπὴ εἶναι ἀναγκαία στὰ καλὰ διηγήματα, πολὺ περισσότερο στὰ μέσα. Ἐὰν ὅμως δὲν μπορούμε νὰ σιωπήσουμε καὶ συρόμαστε στὴν ὁμιλία γι' αὐτά, νὰ μὴ μακρύνουμε τὴν ὁμιλία, γιὰ νὰ μὴ πέσουμε ἀπὸ τὴν πολυλογία στὴν παγίδα τῶν ἐχθρῶν.

471

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὲς φορές μιλώντας ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα φθάνω στὴν πολυλογία, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἀποφεύγει κανεὶς τὴν ἁμαρτία, τί πρέπει νὰ κάνω;

Ἀπόκριση

Ας μετρήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο· ἐὰν γνωρίζουμε ὅτι μιλήσαμε κάποια φορὰ καὶ νικηθήκαμε ἀπὸ τὸ λογισμό, ἃς ἐμποδίσουμε τὴ δεύτερη κατὰ τὸ δυνατόν· ἂν ὅμως νικηθοῦμε καὶ τὴ δεύτερη, ἃς εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ ἐμποδίσουμε τὴν τρίτη· καὶ αὐτὸ νὰ κάνουμε στὴ συνέχεια μὲ ὅλα τὰ διηγήματα. Διότι, ἐὰν τυχὸν φθάσει ὁ ἀριθμὸς τοὺς μέχρι τὸ δέκα, ὅποιος νικιέται στὰ ἑννέα καὶ ἐμποδίζει τὸ ἕνα, εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ διηγήθηκε τὰ δέκα.

472

Ἐρώτηση

Ἐὰν λοιπὸν βρεθῶ μὲ κάποιους ποὺ μιλοῦν γιὰ κάτι σαρκικὸ ἢ πνευματικὸ, τί νὰ κάνω, νὰ μιλήσω ἢ ὄχι.

Ἀπόκρισις

Εὰν εὔρεθῆς εἰς συντυχίαν τινῶν διηγουμένων περὶ πράγματος κοσμικοῦ ἢ πνευματικοῦ, δόξον καὶ σὺ λέγειν τινὰ μὴ ἔχοντα βλάβην ψυχῆς· ἀλλ' ἐν γνώσει
5 πρὸς τὸ φυγεῖν τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἐπαίνους, μήποτε νομισθῆς αὐτοῖς σιωπηλὸς καὶ βαρηθῆς ἐκ τούτου. Ἄλλ' ἐὰν καὶ τοῦτο ποιήσης, πρόσχες, λαλῶν ὀλίγα, μὴ κατακρίνης ἐκείνους ὡς πολλὰ λαλοῦντας· οὐκ οἶδας γὰρ εἰ βαρεῖ σε ὁ εἷς λόγος, ὃν ἐλάλησας, ἢ περ ἐκείνους οἱ πολλοί.

ΥΟΓ'

10 Ἑρώτησις

Πόθεν μοι συμβαίνει τοῦτο, μετὰ ταραχῆς ἐν πράγματι λαλεῖν μετὰ τινος καὶ πολλάκις μεταμελοῦμαι καὶ εἰς αὐτὸ πάλιν ἐμπίπτω καὶ μὴ θέλων, θλίβει δέ με ἡ ἀκηδία;

Ἀπόκρισις

15 **Τ**οῦτο συμβαίνει, ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς ἐργασίαν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀκηδίᾳ περιπίπτομεν καὶ ἄλλοις κακοῖς πολλοῖς.

ΥΟΔ'

Ἑρώτησις

20 Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ μέγας Γέρων ὅτι ἕως αἰσθάνεται τις ταραχῆς τῷ λογισμῷ, κἂν μέχρι τριχός, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι', σαφῆνισόν μοι αὐτό.

Ἀπόκριση

Εὰν βρεθεῖς σὲ συνάντηση μὲ κάποιους ποὺ διηγοῦνται γιὰ κάποιο πρᾶγμα κοσμικὸ ἢ πνευματικὸ, ἀποφάσισε καὶ σὺ νὰ λέγεις πράγματα ποὺ δὲν ἔχουν βλάβη ψυχῆς· ἀλλὰ μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ κάνεις γιὰ ν' ἀποφύγεις τοὺς ἐπαίνους ἀπὸ ἐκείνους, μήπως θεωρηθεῖς ἀπὸ αὐτοὺς σιωπηλὸς καὶ στενοχωρηθεῖς ἀπὸ αὐτό. Ἀλλὰ ἐὰν τὸ κάνεις καὶ αὐτό, πρόσεχε νὰ λὲς λίγα καὶ μὴ κατακρίνεις ἐκείνους ὅτι λέγουν πολλὰ, διότι δὲν γνωρίζεις ἐὰν ἐνοχλεῖ ἐσένα ὁ ἕνας λόγος ποὺ εἶπες, περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἐκείνους οἱ πολλοί.

473

Ἑρώτηση

Ἀπὸ ποῦ μοῦ συμβαίνει αὐτό, νὰ ὁμιλῶ μὲ κάποιον μὲ ταραχὴ γιὰ ἕνα πρᾶγμα καὶ πολλές φορές νὰ μετανοιώνω καὶ πάλι νὰ πέφτω σ' αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ θέλω; Ἐπίσης μὲ στενοχωρεῖ καὶ ἡ ἀκηδία.

Ἀπόκριση

Αὐτὸ συμβαίνει, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε τὴν καρδιά μας στὴν ἐργασία. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πέφτουμε καὶ στὴν ἀκηδία καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα κακά.

474

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπε ὁ μεγάλος Γέροντας ὅτι, ὅταν αἰσθάνεται κανεὶς ταραχὴ στὸ λογισμό, ἀκόμα καὶ μέχρι μιὰ τρίχα, προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό', διασαφήνισέ μου το αὐτό.

Ἀπόκρισις

Εάν τι λογίζῃ ποιῆσαι καὶ βλέπῃς ταραχὴν ἐν τῷ λογισμῷ καὶ ἐπικαλουμένου σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπιμείνη κἄν ἕως τριχός, τότε νόησον, ὅτι ὁ θέλεις ποιῆσαι ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ καὶ μὴ ποιήσης αὐτό. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸ λογίσασθαι ὑποβληθῇ ταραχὴ καὶ κατακυριευθῇ ὑπ' αὐτοῦ ὁ λογισμός, καὶ οὕτως οὐ χρὴ ὁ ἐλογίσω ποιῆσαι. Οὐδὲν γὰρ μετὰ ταραχῆς γινόμενον ἀρέσκει Θεῷ. Ἐὰν δὲ ἀντιπράττη τις τῇ ταραχῇ, οὐ δεῖ ἠγεῖσθαι τὸ πρᾶγμα, πάντως εἶναι βλαβερόν, ἀλλὰ 10 διακρίνειν αὐτό, εἴ ἐστὶ καλὸν ἢ μή. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἐστὶ καλόν, παραιτεῖσθαι, εἰ δὲ καλόν ἐστὶ, ποιῆσαι αὐτό, καταφρονοῦντα τῆς ταραχῆς διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

ΥΟΕ'

Ἐρώτησις

15 Συμβαίνει ὅτι διαλέγομαί τινι καὶ μετὰ τὸ ἀρξασθαι τοῦ λόγου ὑποβάλλει τὴν ταραχὴν. Τί οὖν ποιήσω; Ἐὰν γὰρ περιμείνω διακρίναι τὸν λόγον πρὸς τὸ μαθεῖν, ὡς εἶπας, εἰ καλός ἐστὶν ἢ μή, καταγινώσκομαι ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος, ὡς αἰφνιδίως σιωπήσας.

Ἀπόκρισις

20 **Ε**άν οὐκ ἦ φανερόν σοι ὅτι ἀμαρτίαν ἔχει ὁ λόγος, δεῖ πληρῶσαι αὐτὸν καὶ μετὰ ταῦτα διακρίνειν εἰ κακῶς ἐλαλήθη καὶ οὕτω παιδεύειν τὸν λογισμὸν, κατακρίνοντα σεαυτὸν ὡς κακῶς λαλήσαντα τοῦ μὴ προσθῆναι ἔτι. Γέγραπται γάρ· «τέκνον, ἡμαρτες, μὴ προσθήσῃ»· καὶ προσέχειν 25 ἀπ' ἄρτι λογίζεσθαι εἰ πρὸς τὸ συμφέρον λαλεῖται τὰ λαλούμενα

Ἀπόκριση

Εὰν σκέφτεσαι νὰ κάνεις κάτι καὶ βλέπεις ταραχὴ στὸ λογισμό, καὶ ἂν ἐπικαλεσθεῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένει ἀκόμα ἔστω καὶ μιὰ τρίχα, τότε κατάλαβε, ὅτι αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ κάνεις εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρὸ, καὶ μὴ τὸ κάνεις. Ἐὰν ὅμως ἡ ταραχὴ ὑποβληθεῖ μετὰ τὸ λογισμό καὶ κατακυριευθεῖ ἀπὸ αὐτὴ ὁ λογισμὸς, καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ σκέφθηκες. Διότι τίποτε ποὺ γίνεται μὲ ταραχὴ δὲν ἀρέσει στὸ Θεό. Ἐὰν ὅμως ἀντιπράττει κανεὶς στὴν ταραχὴ, δὲν πρέπει νὰ νομίσει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅπωςδῆποτε βλαβερό, ἀλλὰ νὰ τὸ διακρίνει, ἐὰν εἶναι καλὸ ἢ ὄχι. Καὶ ἐὰν δὲν εἶναι καλὸ νὰ παραιτηθεῖ, ἐὰν ὅμως εἶναι καλὸ, νὰ τὸ κάνει, ἀφοῦ περιφρονήσει τὴν ταραχὴ μὲ τῆ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

475

Ἐρώτηση

Συμβαίνει νὰ συζητῶ μὲ κάποιον καὶ μόλις ἀρχίζω τὸν λόγο μου ὑποβάλλει τὴν ταραχὴ. Τί νὰ κάνω λοιπόν; Διότι, ἐὰν περιμένω νὰ διακρίνω τὸν λόγο γιὰ νὰ μάθω, ὅπως εἶπες, ἐὰν εἶναι καλὸς ἢ ὄχι, θὰ κατακριθῶ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἀκούει, ἐπειδὴ σιώπησα ξαφνικά.

Ἀπόκριση

Εὰν δὲν σοῦ εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ λόγος ἔχει ἁμαρτία, πρέπει νὰ τὸν πραγματοποιήσεις καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ νὰ διακρίνεις, ἐὰν εἰπώθηκε κακῶς, καὶ ἔπειτα νὰ παιδεύεις τὸν λογισμό, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτὸ σου ὅτι μίλησες ἄσχημα, γιὰ νὰ μὴ τὸ ξανακάνεις πιά. Διότι ἔχει γραφεῖ: «τέκνο, ἁμάρτησες, μὴ προσθέσεις ἄλλο ἁμάρτημα»⁴⁴ καὶ νὰ προ-

---

44. Ἰω. 8,11.

καὶ τότε κεχρηῆσθαι τῇ ὁμιλίᾳ. Ἐὰν δὲ φανερόν ᾖ, ὅτι ἁμαρτίαν ἔχει ὁ λογισμός, τότε, καὶ μὴ ὑποβαλλομένης ταραχῆς, σπούδασον ἀποκόψαι αὐτόν, ἢ προσποιούμενος ἐπιλαθέσθαι αὐτοῦ, ἢ μεταφέρων αὐτόν εἰς ἄλλην ὁμιλίαν χρησιμωτέραν, ἵνα μὴ ὑπο-
5 πέσης τῇ ἐξ αὐτοῦ κατακρίσει.

ΥΟΣ'

Ἐρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας, πάτερ, ὅτι 'πρὶν ἄρξασθαι τῆς ὁμιλίας χρὴ διασκορπίσασθαι τὸν λογισμόν', τί οὖν ὅτε ἀπαιτεῖ ἢ
10 χρεία ρηθῆναι τὸν λόγον; ἢ ὡς ἐν συντυχίᾳ κάθημαι καὶ ἵνα μὴ δόξω σιωπῇ προσιέναι, θέλω κἀγὼ λαλῆσαι πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ οὐ βλέπω φανερὰν ἁμαρτίαν ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλὸς εἶναι ἢ μέσος· τί οὖν κελεύεις ποιήσω, μὴ ἔχων καιρὸν ἀκριβῶς διακρίναι, εἴ ἔστιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένη ἁμαρτία;

15 Ἀπόκρισις

Εὰν καλὸς φαίνεται ὁ λόγος ἢ καὶ μέσος καὶ ἀπαιτεῖ ἢ χρεία λαληθῆναι αὐτόν, πλὴν, εἴ βλέπεις ἐκ τοῦ λόγου ἔσομένην σοι κενοδοξίαν, ἢ ἐπαινούντων σε τῶν ἀκουόντων οἰωσδήποτε, χρὴ προσδιαμαρτύρασθαι τὸν λογισμόν, μὴ
20 δέξασθαι τὴν κενοδοξίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι νικᾶσαι ὑπ' αὐτῆς, συμφέρει μᾶλλον σιωπῆσαι ἢ βλαβῆναι.

ΥΟΖ'

Ἐρώτησις

Ἐφανέρωσάς μοι, πάτερ, πῶς τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ κενο-

σέχεις ἀπὸ τῶρα σκεπτόμενος ἐὰν τὰ λεγόμενα λέγονται γιὰ τὸ συμφέρον, καὶ τότε νὰ χρησιμοποιοεῖς τὴν ὁμιλία. Ἐὰν ὁμως εἶναι φανερό, ὅτι ὁ λογισμὸς ἔχει ἁμαρτία, τότε καὶ ἂν ἀκόμα δὲν προξενεῖται ταραχή, φρόντισε νὰ τὸν ἀποκόψεις, ἢ προσποιούμενος ὅτι τὸν ξέχασες, ἢ μεταφέροντας αὐτὸν σὲ ἄλλη ὁμιλία χρησιμώτερη, γιὰ νὰ μὴ ὑποπέσεις στὴ κατάκριση ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτόν.

476

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶπες, πᾶτερ, ὅτι πρὶν ἀρχίσω τὴν ὁμιλία πρέπει νὰ διασκορπίσω τὸ λογισμό, τί πρέπει νὰ κάνω λοιπὸν ὅταν ἀπαιτεῖ ἢ ἀνάγκη νὰ εἰπωθεῖ ὁ λόγος; Ἡ ὅταν εἶμαι μὲ συντροφιά, καὶ γιὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι παραμένω σιωπηλός, θέλω καὶ ἐγὼ νὰ πῶ κάτι στὰ λεγόμενα καὶ δὲν βλέπω φανερὴ ἁμαρτία στὸ λόγο, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι καλὸς ἢ μέσος; Τί μὲ διατάζεις λοιπὸν νὰ κάνω, ἐὰν δὲν ἔχω καιρὸ νὰ διακρίνω ἀκριβῶς, ἐὰν εἶναι κρυμμένη ἢ ἁμαρτία σ' αὐτόν;

Ἀπόκριση

Εὰν ὁ λόγος φαίνεται καλὸς ἢ καὶ μέσος καὶ ἀπαιτεῖ ἢ ἀνάγκη νὰ εἰπωθεῖ αὐτός, νὰ μιλήσεις. Ἄν ὁμως βλέπεις ὅτι σοῦ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν λόγο κενοδοξία, ἢ ἂν σὲ ἐπαινοῦν ὅπωςδὴποτε αὐτοὶ ποὺ ἀκούουν, πρέπει νὰ διαμαρτυρηθεῖς ἀπὸ πρὶν στὸ λογισμό, νὰ μὴ δεχθεῖ τὴν κενοδοξία. Ἐὰν ὁμως δεῖς ὅτι νικιέσαι ἀπὸ αὐτὴν, συμφέρει μᾶλλον νὰ σιωπήσεις παρὰ νὰ βλαβεῖς.

477

Ἑρώτηση

Πᾶτερ, μοῦ φανέρωσες, πῶς αὐτὰ ποὺ γίνονται μὲ ταραχή

δοξίας γινόμενα τῶν δαιμόνων ἐστὶ· καὶ εὐχαριστῶ τῷ
 Κυρίῳ τῷ φωτίσαντί με διὰ τῆς πνευματικῆς ὑμῶν διδα-
 σκαλίας καὶ χαρισαμένῳ τοῖς ἁμαρτωλοῖς διὰ τῶν ἀγίων
 γνῶναι τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς· ἀλλὰ παρακαλῶ καὶ τοῦτο δί-
 5 δαζόν με, τί ἐστὶ τὸ δικαίωμα;

Ἀπόκρισις

Δικαίωμά ἐστίν, ὅπερ καύχησιν μὲν οὐκ ἔχει, ἄρνησιν δὲ
 τοῦ σφάλματος· ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας καὶ τοῦ
 Κάϊν καὶ τῶν τοιούτων· ἁμαρτήσαντες γὰρ καὶ θέλον-
 10 τες ἑαυτοὺς δικαιοῦσαι, ἠρνήσαντο τὸ ἁμάρτημα.

ΥΟΗ'

Ἐρώτησις

Ἔστιν ὅτε οὐ μόνον ὑποβάλλει μοι ταραχὴν, ἀλλὰ καὶ
 κατεπείγει με ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰπεῖν τὸν λόγον· συμ-
 βαίνει δὲ ὅτε ἐκ τοῦ ἐναντίου κωλύει με πληρῶσαι τὸν
 15 λόγον ἢ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνθίσταται διακόψαι θέλων. Τί
 οὖν ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Προεῖπον, ὅτι περὶ παντὸς λογισμοῦ καὶ πράγματος, δεῖ
 διακρίνειν, εἰ καλὸν ἐστὶν ἢ μή, ὅπερ καταφρονεῖν
 20 ποιεῖ τούτων ἀπάντων. Κἂν μὲν ᾗ καλόν, ποιήσον
 αὐτό, εἰ δὲ μή, μὴ ποιήσης. Πλήν, ἵνα μὴ τὸ καλὸν διὰ τοῦ θο-
 ρύβου γένηται, ἐξετάζειν δεῖ τὸν ἡγεμονικὸν λογισμὸν, κατὰ
 ποῖον λόγον ταῦτα ποιεῖ· καὶ ἐὰν κατὰ φόβον Θεοῦ ἐξετάσης,
 οὐκ ἀφήσιν ὁ Θεὸς πλανηθῆναι· πῶς γάρ, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ὤμο-
 25 σε λέγων, «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ

καὶ κενοδοξία εἶναι τῶν δαιμόνων· καὶ εὐχαριστῶ τὸν Κύριο πού με φώτισε με τὴν πνευματικὴ σας διδασκαλία καὶ χάρισε στοὺς ἁμαρτωλοὺς νὰ γνωρίσουν διὰ τῶν ἁγίων τὴν ὁδὸ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ παρακαλῶ δίδαξέ με καὶ αὐτό· τί εἶναι τὸ δικαίωμα;

Ἀπόκριση

Δικαίωμα εἶναι, ὅ,τι δὲν ἔχει καύχηση, ἔχει ὅμως ἄρνηση τοῦ σφάλματος· ὅπως στὴν περίπτωση τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας καὶ τοῦ Κάϊν καὶ τῶν ὁμοίων· διότι, ἐπειδὴ ἁμάρτησαν καὶ ἤθελαν νὰ δικαιώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἀρνήθηκαν τὸ ἁμάρτημα.

478

Ἐρώτηση

Μερικὲς φορές ὄχι μόνο μοῦ ὑποβάλλει ταραχὴ, ἀλλὰ με πιέζει νὰ κάνω τὸ πράγμα ἢ νὰ πῶ τὸν λόγο γρήγορα. Συμβαίνει ἐπίσης μερικὲς φορές ἀντιθέτως νὰ με ἐμποδίζει νὰ πραγματοποιήσω τὸν λόγο ἢ τὸ πράγμα καὶ ἀντιστέκεται θέλοντας νὰ με διακόψει· τί νὰ κάνω λοιπόν;

Ἀπόκριση

Προεῖπα, ὅτι πρέπει νὰ διακρίνουμε σὲ κάθε λογισμὸ καὶ πράγμα, ἐὰν εἶναι καλὸ ἢ ὄχι, κάτι τὸ ὁποῖο κάνει νὰ περιφρονοῦμε ὅλα αὐτά. Καὶ ἂν εἶναι καλὸ νὰ τὸ κάνεις, ἐὰν ὅμως ὄχι, νὰ μὴ τὸ κάνεις. Ἀλλ' ὅμως γιὰ νὰ μὴ γίνῃ τὸ καλὸ με θόρυβο, πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τὸν ἡγεμονικὸ λογισμὸ με ποιὸν τρόπο τὰ κάνει αὐτά· καὶ ἐὰν βρεῖς ὅτι τὰ κάνει σύμφωνα με τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, δὲν σὲ ἀφήνει ὁ Θεὸς νὰ πλανηθεῖς· διότι πῶς εἶναι δυνατό, ὅταν ὀρκίσθηκε στὸν ἑαυτό του λέγοντας, «ἐγὼ ζῶ, λέγει ὁ Κύριος· δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς πού νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσῃ αὐτός»⁴⁵, καὶ

ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»; μάλιστα βλέπων σε ἐξετάζοντα τὸν λογισμὸν περὶ σωτηρίας ψυχῆς καὶ ἐπιστροφῆς τῆς εἰς αὐτόν; Πανταχοῦ οὖν ἐπικαλοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ΥΘ'

Ἑρώτησις

- 5 Ἔστιν ὅτε ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμως ἐναπομένει τῷ λογισμῷ ὡσπερ τι βᾶρος ἐκ τούτων· ποσάκις οὖν δεῖ ἐπικαλεῖσθαι;

Ἀπόκρισις

- 10 **Α**ρκεῖ σοι τὸ ἅπαξ καὶ προσθῆναι μὴ ἀνάσχη, ἀλλὰ καταφρόνησον τοῦ βάρους· τῶν γὰρ δαιμόνων ἐστί. Τοῦτο δὲ λέγω ἡνίκα οὐ κεκώλυται τὸ λαλῆσαι ἢ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ καλὸν εἶναι αὐτὸ ἢ μέσον· τότε γὰρ ἀρκέσει τὸ ἅπαξ, ἤγουν τὸ τρίτον.

ΥΠ'

Ἑρώτησις

- 15 Ὅτε θέλω λαλῆσαι καλὸν πρᾶγμα ἢ ποιῆσαι, καὶ φοβούμενος τὸ μὴ γενέσθαι μοι ἐν αὐτῷ ταραχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀποφεύγω αὐτό. ἼΑρα καλῶς ποιῶ ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις

- 20 **Ε**άν, μέλλων πρᾶγμα ποιεῖν ἢ λέγειν, δειλιᾶς μήποτε κινήθῃ σοι ἐξ αὐτοῦ ταραχὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγεις αὐτό, οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς· νῶτα γὰρ παρέχεις τῷ ἐχθρῷ καὶ οὐκ ἐκφεύγεις τὴν ταραχὴν. Οὐ λείπει γὰρ αὐτῷ ἐν ἐκάστῳ πράγματι ὑποβαλεῖν σοι ταραχὴν καὶ χειρόν γίνεται σοι τὸ πά-

μάλιστα όταν σε βλέπει να ἐξετάζεις τὸ λογισμό γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐπιστροφή της σ' αὐτόν; Παντοῦ λοιπὸν νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸ ὄνομά του.

479

Ἑρώτηση

Μερικὲς φορές ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅμως ἐναπομένει στὸ λογισμό κάποιο βάρος ἀπὸ αὐτά· πόσες φορές λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ἐπικαλοῦμαι;

Ἀπόκριση

Σ οὔ ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπικαλεσθεῖς μία φορά, καὶ μὴ προβεῖς σὲ ἐπανάληψη, ἀλλὰ περιφρόνησε τὸ βάρος· διότι αὐτὸ εἶναι τῶν δαιμόνων. Αὐτὸ τὸ λέγω σὲ περίπτωση ποὺ δὲν ἔχει ἐμποδισθεῖ ἡ ὁμιλία ἢ ἡ ἐκτέλεση τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι καλὸ ἢ μέσο· διότι τότε θὰ εἶναι ἀρκετὸ ἢ μία φορά, καὶ ὄχι οἱ τρεῖς.

480

Ἑρώτηση

Ὅταν θέλω νὰ πῶ ἢ νὰ κάνω κάτι καλὸ, ἐπειδὴ φοβᾶμαι νὰ μὴ δημιουργηθεῖ ταραχὴ ἀπὸ αὐτὸ στὴν καρδιά μου, τὸ ἀπογεύγω· ἄραγε κάνω καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση

Ε άν, ὅταν πρόκειται νὰ κάνεις ἢ νὰ πεῖς κάτι, δειλιάζεις μήπως σοῦ κινηθεῖ ταραχὴ ἀπὸ αὐτὸ καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἀποφεύγεις, δὲν κάνεις σωστά· διότι παρέχεις νῶτα στὸν ἐχθρὸ καὶ δὲν ἀποφεύγεις τὴν ταραχὴ. Πράγματι δὲν στερεῖται αὐτὸς τῆς ἰκανότητάς νὰ σοῦ ὑποβάλει ταραχὴ σὲ κάθε πρᾶγμα καὶ νὰ σοῦ γίνει χειρότερο τὸ πάθος. Ὅταν ὅμως κά-

θος. Ἐκ δὲ τοῦ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα μετὰ προσευχῆς καὶ φόβου Θεοῦ, διὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καταργεῖται ἡ ταραχή.

ΥΠΑ'

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς εἶπάς μοι, πάτερ, ὅτι 'καλή ἐστὶν ἡ σιωπή'; ἐὰν
5 οὖν ταύτη χρήσωμαι, δοκῶ ἀποφεύγειν καὶ βλάπτομαι.
Πῶς οὖν ἐστὶν;

Ἀπόκρισις

10 **Ο**τε κατὰ ἄσκησιν μετέρχη τὴν σιωπὴν, τότε καλή ἐστὶν·
ὅτε δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ταραχὴν
σιωπᾶς, βλαβερὸν ἐστί.

ΥΠΒ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον ἐποίησεν ὁ Θεὸς
καὶ οὐ βιάζεται αὐτὸν ποιῆσαι τὸ δίκαιον, εἶπέ μοι, πάτερ,
πῶς βοηθεῖ τῷ ἀδικουμένῳ; καὶ πῶς εἴρηται «ἀθετεῖ λο-
15 γισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλάς ἀρχόντων»; Καὶ εὐξαι
ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ρυσθῶ ἐκ τῆς διαβολικῆς ἀπιστίας, καὶ
νήψω εἰς τὴν πνευματικὴν ὑμῶν διδασκαλίαν.

Ἀπόκρισις

20 **Ο** Θεὸς οὐ καταναγκάζει ποιῆσαι τὸ δίκαιον διὰ τὸ αὐτε-
ξούσιον· ἀλλ' ἐὰν ἀδικῆται τις καὶ ἧ ἄξιον ρυσθῆναι
τῆς ἀδικίας, κωλύει ὁ Θεὸς τὸν ἀδικοῦντα καὶ οὐ λογί-
ζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, διὰ τὸ κακὴν ἔχειν τὴν προαίρεσιν,

νεις τὸ πρᾶγμα μὲ προσευχὴ καὶ φόβο Θεοῦ, μὲ τὴ βοήθειά του καταργεῖται ἡ ταραχή.

481

Ἑρώτηση

Καὶ πῶς μοῦ εἶπες, πάτερ, ὅτι ‘εἶναι καλὴ ἡ σιωπὴ’; Ἐὰν τὴν χρησιμοποιοῦν, φαίνομαι ὅτι ἀποφεύγω καὶ βλάπτομαι· πῶς εἶναι λοιπὸν σωστό;

Ἀπόκριση

Οταν ἀκολουθεῖς τὴ σιωπὴ σύμφωνα μὲ τὴν ἄσκηση, τότε εἶναι καλὴ· ὅταν ὅμως ὄχι ἔτσι, ἀλλὰ σιωπᾶς ἐπειδὴ φοβᾶσαι τὴν ταραχή, εἶναι βλαβερό.

482

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔκανε αὐτεξούσιο τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν τὸν ἐξαναγκάζει νὰ κάνει τὸ δίκαιο, πές μου, πάτερ, πῶς βοηθεῖ αὐτὸν πού ἀδικεῖται, καὶ πῶς ἔχει λεχθεῖ, «ἀθετεῖ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ σκέψεις ἀρχόντων»⁴⁶; Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα γιὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὴ διαβολικὴ ἀπιστία καὶ νὰ ἀφιερωθῶ στὴν πνευματικὴ σας διδασκαλία.

Ἀπόκριση

Ο Θεὸς δὲν καταναγκάζει κάποιον νὰ κάνει τὸ δίκαιο ἐξαιτίας τοῦ αὐτεξουσίου· ἀλλὰ, ἐὰν ἀδικεῖται κάποιος καὶ εἶναι ἄξιος νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ τὴν ἀδικία, ὁ Θεὸς ἐμποδίζει αὐτὸν πού ἀδικεῖ καὶ δὲ θεωρεῖται αὐτὸ σ’ αὐ-

---

46. Ψαλμ. 32,10.

καὶ προαιρεῖσθαι αὐτὸν πληρῶσαι πᾶσαν ἀδικίαν. Ἡδίκουν γὰρ οἱ Χαλδαῖοι τοὺς περὶ τὸν Ἀζαρίαν, ρίπτοντες αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· καὶ ἐπειδὴ ἄξιοι ἦσαν τοῦ λυτρωθῆναι, ἐφείσατο αὐτῶν ὁ Θεὸς καὶ ἐκώλυσε τὸ πῦρ ἀδικῆσαι αὐτούς.
 5 Καὶ οὐκ ἐπιγράφομεν τὸ δίκαιον τοῦτο τοῖς Χαλδαίοις, διὰ τὸ κακὸν ἔχειν τὸ θέλημα, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ διασκεδάσαντι τὰς τῶν ἐθνῶν βουλὰς, διὰ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, κἂν κωλυθῇ δὲ ἢ κακία διὰ τοὺς ἀξίους, ἀλλ' οἱ ἄδικοι ἀξίως τῶν κακιῶν τῆς ἀδικίας αὐτῶν λαμβάνουσι τὸν μισθόν.
 10 Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ πλανηθῆς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, εἰς ἣν ὁδηγεῖ σε ὁ Θεὸς τῆς δόξης, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ΥΠΓ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς συνεργαζόμενος ἄλλῳ ἀδελφῷ ἐτυπτήθη παρ' αὐτοῦ κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου· καὶ ἐντεῦθεν ταραχθεὶς ἠβουλήθη ἀποχωρίσαι τοῦ συνεργάζεσθαι αὐτῷ·
 15 καὶ ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

20 **Α**δελφέ, περὶ ὧν ἠρώτησας, μὴ θορυβηθῆς τοῦ ποιῆσαι τί ποτε μετὰ ταραχῆς, μάλιστα περὶ ἀνθρώπου τεταραγμένου ἀπὸ λογισμῶν καὶ φθόνου τοῦ διαβόλου, καθὼς καὶ σὺ ἐπειράσθης καὶ ἠγριώθης ἀπὸ λογισμῶν καιρῶ· κἂν μνημονεύσης πῶς καὶ σὺ τότε ἔπαθες, οὐκ ἐξουδενώσης τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῷ πειρασμῷ αὐτοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀσθενούντων ἀπὸ τῆς καρώσεως τοῦ ἐγκεφάλου τῆς ἀπὸ τοῦ σφο-
 25 δροτάτου πυρετοῦ, εἴ τι δήποτε καὶ ἐνθυμοῦνται καὶ λαλοῦσι·

τὸν γιὰ δικαίωση, ἐπειδὴ ἔχει κακὴ τὴν προαίρεση, καὶ ἔχει τὴ διάθεση νὰ πραγματοποιήσῃ κάθε ἀδικία. Πράγματι ἀδικοῦσαν οἱ Χαλδαῖοι τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Ἀζαρία, ρίχνοντάς τους στὴν κάμινο τοῦ πυρός· καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἄξιοι τῆς λυτρώσεως, τοὺς λυπήθηκε ὁ Θεὸς καὶ ἐμπόδισε τὴ φωτιὰ νὰ τοὺς ἀδικήσῃ. Καὶ δὲν ἀποδίδουμε αὐτὸ τὸ δίκαιο στοὺς Χαλδαίους, ἐπειδὴ εἶχαν κακὸ τὸ θέλημα, ἀλλὰ στὸ Θεὸ πὺ διέλυσε τὶς σκέψεις τῶν ἐθνῶν, γιὰ χάρη αὐτῶν πὺ τὸν φοβοῦνται. Κι ἂν ἀκόμα ἐμποδισθεῖ ἡ κακία γιὰ τοὺς ἄξιους, ὅμως οἱ ἄδικοι παίρνουν τὴν ἀμοιβὴ ἀντάξια τῶν κακιῶν τῆς ἀδικίας.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, γιὰ νὰ μὴ πλανηθεῖς ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, στὴν ὁποία σὲ ὀδηγεῖ ὁ Θεὸς τῆς δόξας μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

483

Ἑρώτηση

Ἀδελφὸς πὺ συνεργαζόταν μὲ ἄλλον ἀδελφό, χτυπήθηκε ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ ἐνέργεια τοῦ διαβόλου· καὶ ἐπειδὴ ταραχθηκε ἀπὸ αὐτό, θέλησε ν' ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὴ συνεργασία μ' αὐτόν· καὶ ἐρώτησε τὸν μεγάλο Γέροντα σχετικὰ μ' αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, σχετικὰ μὲ ὅσα ἐρώτησες, μὴ θορυβηθεῖς καὶ κάνεις κάτι μὲ ταραχὴ, μάλιστα ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο πὺ ἔχει ταραχθεῖ ἀπὸ λογισμοὺς καὶ ἀπὸ φθόνο τοῦ διαβόλου, ὅπως καὶ σὺ πειράχθηκες κάποτε καὶ ἀγριώθηκες ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς· καὶ ἂν θυμηθεῖς πῶς ἔπαθες καὶ σὺ τότε, δὲν θὰ ἐξουθενώσῃς τὸν ἀδελφό σου στὸν πειρασμό του. Διότι πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐξαιτίας τῆς ζάλῃς τοῦ ἐγκεφάλου πὺ προκαλεῖται ἀπὸ σφοδρότατο πυρετό, ὅτιδήποτε τοὺς ἔρθῃ στὴ μνήμη τὸ λέγουν· καὶ ἂν ὑβρίζουν τοὺς ὑγιεῖς καὶ αὐτοὺς πὺ

κἂν ὑβρίζωσι τοὺς ὑγιαίνοντας καὶ ὑπηρετοῦντας αὐτοῖς, οὐκ ἴσασι, κατεκυρίευσεν γὰρ αὐτῶν ἡ νόσος.

Οὕτω καὶ νῦν, κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ περὶ ἰατροῦ, οὐ δέχεται ἰατρείαν, οὐδὲ γὰρ οἶδε τί αὐτῷ συμφέρει· καὶ ὡσεὶ λῆρον δέχεται τὰ αὐτῷ λεγόμενα παρά τινος, καὶ ὑβρίζων καὶ ὀργιζόμενος καὶ αἰτῶν βρώματα βλάπτοντα ἢ ὠφελοῦντα, οὐκ οἶδε τί ποιεῖ. Οὕτως ἐστὶν ὁ πειραζόμενος· κἂν ἀπόλλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐκ οἶδε, κἂν τοὺς ἀγίους τοὺς συμπάσχοντας αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑβρίσῃ ἢ ἐξουθενώσῃ οὐκ οἶδε, κεκάρωται γὰρ τῷ πάθει
10 τοῦ νοσήματος τοῦ ὑπεναντίου, τοῦ ἀεὶ στρέφοντος αὐτῷ τὰ πράγματα, ἕως οὗ ποιήσῃ αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν.

Οὕτω καὶ ὧδε ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Ἄλλ' εἰδὼς ταῦτα καὶ ὅτι οἰκονομικῶς ἀφήσιν ὁ Θεὸς ἡμᾶς πειρασθῆναι, ἵνα δόκιμοι
15 φανῶμεν αὐτῷ, ἵνα βαστάζωμεν τὸν πλησίον ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας, αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς· «ἀλλήλων», γὰρ φησι, «τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ». Εἴ τις οὖν συνέλθῃ τῷ ἀσθενοῦντι, οὐκ ἐν τῷ ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐστὶ ἢ τῷ δοῦναι αὐτῷ τὰ βλάπτοντα αὐτόν,
20 ἀλλ' ἐν τῷ βαστάσαι τὰς ὑβρεῖς αὐτοῦ καὶ φυλάξαι μὴ δοῦναι αὐτό τι βλαβερόν.

Οὕτω καὶ ὧδε, ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Οὐκ ἐν τῷ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ ἀρρωστοῦντός ἐστὶν ἡ κηδεμονία, ἀλλ' ἐν τῷ εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· κἂν μὴ ἦ ἱκανὸς δεηθῆτω τῶν δυναμένων δυ-
25 σωπῆσαι τὸν Δεσπότην Θεὸν ρύσασθαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ πειρασμοῦ καὶ γίνεται ὁ τοιοῦτος κατὰ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἀδελφὰς τοῦ Λαζάρου, λεγούσας τῷ Δεσπότη ἑγεῖραι τὸν αὐτῶν ἀδελφόν. Κἂν ποιήσῃ τις ταῦτα, μὴ μέγα φρονήσῃ, καθὼς γὰρ γίνεται αὐτῷ ὑπὸ ἄλλων, οὕτω καὶ αὐτὸς
30 ποιεῖ· «ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖ τις, ἀντιμετρηθήσεται αὐτῷ». Καὶ μὴ νομίσης ὅτι ἐδάρης παρ' αὐτοῦ, ὅτι μέγα τι ἔπαθες· ὅτι ὁ

τούς ὑπηρετοῦν, δὲν τὸ γνωρίζουν, διότι τούς κατακυρίευσε ἡ ἀσθένεια.

Ἔτσι καὶ τώρα,. Ἄν τοῦ πεῖ κανεῖς γιὰ γιαιτρό, δὲ δέχεται γιαιτρεία, διότι δὲ γνωρίζει οὔτε τί τοῦ συμφέρει· καὶ δέχεται ὄσα τοῦ λέγει κάποιος σὰν ἀνοησία καὶ ὕβριζει καὶ ὀργίζεται, καὶ ζητᾶ τροφές πού τὸν βλάπτουν παρὰ τὸν ὠφελοῦν· δὲ γνωρίζει τί κάνει. Ἔτσι εἶναι αὐτὸς πού πειράζεται· κι ἂν ἀκόμα χάσει τὴν ψυχὴ του, δὲν τὸ γνωρίζει, κι ἂν ἀκόμα ὕβρισει ἢ ἐξουθενώσει τούς ἀγίους πού συμπάσχουν μ' αὐτὸν γιὰ τὴν ψυχὴ του, δὲ τὸ γνωρίζει, διότι ζαλίστηκε ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ νοσήματος τοῦ ἐχθροῦ πού στρέφει πάντοτε σ' αὐτὸν τὰ πράγματα, ὡς πού νὰ τὸν κάνει ν' ἀρνηθεῖ καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ στὴν περίπτωση αὐτῆ. Ἀλλὰ γνωρίζοντας αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ὅτι ὁ Θεὸς κατ' οἰκονομία μᾶς ἀφήνει νὰ πειραχοῦμε, γιὰ νὰ φανοῦμε ἄξιοι σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴ δοκιμασία, πρέπει νὰ βαστάζουμε τὸν πλησίον κατὰ τὸν καιρὸ τῆς αἰσθητῆς καὶ νοητῆς ἀσθένειας· διότι λέγει, «νὰ βαστάζετε ὁ ἕνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου, καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρώσετε τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ»⁴⁷. Ἐὰν δηλαδὴ ἔλθει κανεῖς κοντὰ στὸν ἀσθενῆ, δὲν τὸ κάνει γιὰ νὰ κάνει τὸ θέλημά του ἢ γιὰ νὰ τοῦ δώσει αὐτὰ πού τὸν βλάπτουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ βαστάξει τίς ὕβρεις του καὶ νὰ προσέξει νὰ μὴ τοῦ δώσει τίποτε βλαβερό.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ στὴν περίπτωση αὐτῆ. Ἡ κηδεμονία δὲν εἶναι στὸ νὰ κάνει κανεῖς τὸ θέλημα τοῦ ἀρρώστου, ἀλλὰ στὸ νὰ προσεύχεται γι' αὐτὸν· καὶ ἂν δὲν εἶναι ἰκανός, ἄς ζητήσῃ ἀπὸ αὐτοὺς πού μποροῦν νὰ παρακαλέσουν τὸν Δεσπότη Θεὸ νὰ σώσει αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἐπικείμενο πειρασμό, καὶ αὐτὸς θὰ γίνῃ ὅπως ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία, οἱ ἀδελφῆς τοῦ Λαζάρου, πού ἔλεγον στὸν Δεσπότη ν' ἀναστήσει τὸν ἀδελφὸ τους. Καὶ ἂν κανεῖς κάνει αὐτά, νὰ μὴ μεγαλοφρονήσῃ, διότι, ὅπως γίνεται σ' αὐτὸν ἀπὸ ἄλλους, ἔτσι κάνει καὶ αὐτός· διότι «μὲ ὅποιο μέτρο μετρᾶ κανεῖς, μ' αὐτὸ θὰ ἀντιμετρηθεῖ»^{47α}. Καὶ μὴ νομίσεις, ὅτι

47. Γαλ. 6,2.

47α. Ματθ. 7,20.

Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐδάρη καὶ ὅλα τὰ ἐξῆς. Καὶ μὴ σαλευθῆς ἀπὸ τοῦ τόπου σου, μεταβῆναι καὶ ἀφορισθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου· οὐ γάρ ἐστι κατὰ Θεόν, ἀλλὰ πλήρωμα θελήματος διαβόλου. Κἂν ποιήσης τοῦτο, οὐδὲ οὕτω παύεται, ἀλλ' 5 ἔτι εἰς χεῖρον ἔρχεται. Ἀπὸ κακοῦ γὰρ οὐδὲν ἐκβαίνει ἀγαθόν, ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἀνυποταξία καὶ ἀσυνεσία· «ὅπου γὰρ ἔρις καὶ ζῆλος, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα».

Οὐδεὶς θεραπεύεται ἀπὸ τούτων εἰς τὸν αἰῶνα, εἰ μὴ ὁ κόπτων τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀγωνιζόμενος μὴ περιεργάζεσθαι τὸν 10 πλησίον, μήτε ποτὲ εἰπεῖν, 'τί ἐστι τοῦτο ἢ τοῦτο'· ὁ δὲ λέγων, 'τοῦτο κἀγὼ θέλω', υἱὸς διαβόλου γίνεται καὶ ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ· καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ ἴδιον θέλημα θέλει ποιῆσαι καὶ οὐ τὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀνδρίζου, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς σκεπάσει σε· καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς 15 εὕξαι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἀγάπησον αὐτὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΠΑ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἤτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὕξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· 'συγχώρησόν μοι, ὅτι πολλὰ ὀχλῶ σοι· ἀλλὰ πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι διὰ τῶν εὐχῶν σου ἐνδυναμοῖ με, 20 καὶ οὐκ ἔτι ὀχλῶ σοι τοσοῦτον.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

25 **Ο**σοι εἰσὶ Θεοῦ τέκνα, καὶ κληρονόμοι πάντως τῆς χρηστότητος καὶ μακροθυμίας καὶ ἀνοχῆς αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης εἰσὶν· εἰ γὰρ Θεοῦ τέκνα, καὶ θεοὶ τυγχάνουσι· εἰ θεοί, καὶ κύριοι· καὶ εἰ φῶς ὁ Θεός, καὶ

48. Κατὰ τὴν πρὸ τῆς σταυρώσεως διαδικασία.

49. Ἰακ. 3,16.

ἔχεις πάθει κάτι μεγάλο, ἐπειδὴ χτυπήθηκες ἀπὸ αὐτόν· διότι καὶ ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δέχθηκε χτυπήματα, καὶ ὄλα τὰ παρόμοια⁴⁸. Καὶ μὴ σαλευθεῖς ἀπὸ τὸν τόπο σου καὶ φύγεις καὶ χωρισθεῖς ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του· διότι δὲν εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεό, ἀλλὰ ἐκτέλεση θελήματος διαβόλου. Καὶ ἂν τὸ κάνεις αὐτό, οὔτε ἔτσι θὰ σταματήσῃ, ἀλλὰ θὰ ἔρθῃ σὲ ἀκόμα χειρότερα· διότι ἀπὸ τὸ κακὸ δὲν προκύπτει κανένα ἀγαθό, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἀνυποταξία καὶ ἀσυνεσία· «ὅπου ὑπάρχει ἔριδα καὶ ζήλεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκαταστασία καὶ κάθε φαῦλο πρᾶγμα»⁴⁹.

Κανένας δὲ θεραπεύεται ἀπὸ αὐτὰ στὸν αἰῶνα, παρὰ αὐτὸς ποὺ κόβει τὸ θέλημά του καὶ ἀγωνίζεται νὰ μὴ περιεργάζεται τὸν πλησίον, γιὰ νὰ μὴ πεῖ ποτέ, ‘τί εἶναι αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο’. Καὶ αὐτὸς ποὺ λέγει, ‘καὶ ἐγὼ θέλω αὐτό’, γίνεται υἱὸς τοῦ διαβόλου καὶ ξένος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι θέλει νὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ.

Γίνε λοιπὸν ἀνδρεῖος, ἀδελφέ, καὶ εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύσῃ· καὶ προσευχήσου μὲ ὄλη σου τὴν ψυχὴ γιὰ τὸν ἀδελφὸ σου καὶ ἀγάπησέ τον στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

484

Αἴτηση

Ἄδελφός παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι’ αὐτόν· ‘συγχώρεσέ με, διότι σὲ ἐνοχλῶ πολύ, ἀλλὰ πιστεύω στὸ Θεό, ὅτι μὲ τίς προσευχές σου θὰ μὲ ἐνδυναμώσῃ καὶ δὲ θὰ σὲ ἐνοχλῶ πιά τόσο πολύ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οσοι εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὅπωςδήποτε καὶ κληρονόμοι τῆς χρηστότητας καὶ τῆς μακροθυμίας, τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· διότι, ἐὰν εἶναι τέκνα Θεοῦ, εἶναι καὶ θεοί· ἐὰν εἶναι θεοί, εἶναι

αὐτοὶ φωστῆρες. Εἰ οὖν ὀχλεῖται αἰτούμενος ὁ Θεὸς καὶ ἀκηδιᾷ, καὶ αὐτοί· εἰ δὲ μὴ αἰτούμενος λυπεῖται, αἰτούμενος δὲ χαίρει, καὶ αὐτοί. Ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, φησὶν ἡ Παλαιὰ Γραφή· ἡ δὲ Νέα δεικνύουσα τὴν τελειότητα φάσκει, «τὴν 5 ψυχὴν τίθεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων»· καθὼς ὁ τέλειος καὶ Υἱὸς τελείου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τέθεικε. Αἰτούμενοι οὖν οἱ ἅγιοι χαίρουσι τέλειοι ὄντες, καθὼς ὁ Πατὴρ αὐτῶν τέλειός ἐστιν. Αἰτήσατε οὖν αὐτοὺς καὶ παρέχουσιν ἀόκνως, οὐ γὰρ εἰσι κατ' ἐμὲ χαῦνοι καὶ ράθυμοι· καὶ εὔξασθε εἶναί με ἐν τούτοις.

10 Καὶ αἰτῶ τὸν Θεὸν δοῦναι ὑμῖν τὰ αἰτήματα ὑμῶν, πρῶτον, δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ ἀγάπην τὴν εἰς αὐτόν· καὶ στηρίζαι ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ τῇ πίστει τὰς καρδίας ὑμῶν. Μείνατε οὖν μὴ διστάζοντες, ἀπεκδεχόμενοι τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ποιεῖ ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

15 Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΥΠΕ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν τοῦ κοινοβίου ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἅγιοι γέροντες, δοῦναι αὐτῷ πλησίον κελλίον· καὶ συνέθετο δοῦναι. Παρέβαλε δὲ ἐν τοσοῦτῳ πρὸς τινα μοναχόν, 20 καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι εἰς διαφέρον αὐτῷ κελλίον. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀπεκρίθη μὴ δύνασθαι αὐτὸ ποιῆσαι, χωρὶς γνώμης τῶν γερόντων καὶ τοῦ ἀββᾶ τοῦ συνταξαμένου δοῦναι αὐτῷ τὸ κελλίον· καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε τὸν ἄλλον γέροντα, τί δεῖ ποιῆσαι.

καὶ κύριοι· καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι φῶς καὶ αὐτοὶ εἶναι φωστῆρες. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐνοχλεῖται, ὅταν παρακαλεῖται, καὶ ἀδιαφορεῖ, καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο. Ἐὰν ὁμοῦς ὅταν τὸν παρακαλοῦν δὲν λυπεῖται, ἀλλὰ χαίρεται, καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο. «Ζήτησε ἀπὸ τὸν πλησίον του σὰν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου», λέγει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη· ἐνῶ ἡ Νέα, δείχνοντας τὴν τελειότητα, λέγει, «νὰ θυσιάσετε τὴν ψυχὴ σας ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο»^{49α}, «ὅπως ὁ τέλειος καὶ Υἱὸς τοῦ τέλειου πρόσφερε τὴν ψυχὴ του γιὰ μᾶς». Ὅταν παρακαλοῦνται οἱ ἅγιοι, χαίρονται, ἐπειδὴ εἶναι τέλειοι, ὅπως εἶναι τέλειος ὁ Πατέρας τους. Ζητήστε λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς καὶ θὰ σᾶς παράσχουν ἀκούραστα, διότι δὲν εἶναι, ὅπως ἐγώ, χαῦνοι καὶ ράθυμοι· καὶ προσευχηθεῖτε νὰ εἶμαι ἀνάμεσα σ' αὐτούς.

Καὶ παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σᾶς δώσει τὰ αἰτήματά σας, πρῶτα, δύναμη ἐξ ὕψους καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν· καὶ εἴθε νὰ στηρίξει τὶς καρδιές σας στὸ φόβο του καὶ στὴν πίστη πρὸς αὐτόν. Ἐπιμείνατε λοιπὸν χωρὶς δισταγμὸ, περιμένοντας τὸ ἔλεός του· καὶ αὐτὸς θὰ κάνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητοῦμε ἢ σκεπτόμαστε.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

485

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἀββᾶ τοῦ κοινοβίου στὸ ὁποῖο ἦταν οἱ ἅγιοι γέροντες, νὰ τοῦ δώσει κοντινὸ κελλί· καὶ συμφώνησε νὰ τοῦ δώσει· ἐπισκέφθηκε ὁμοῦς κάποιον μοναχό, καὶ ἐκεῖνος τὸν παρακάλεσε νὰ κατοικήσει σὲ ἓνα διπλανό του κελλί. Ὁ ἀδελφός τότε ἀποκρίθηκε ὅτι δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ χωρὶς τὴ γνώμη τῶν γερόντων καὶ τοῦ ἀββᾶ πὺ συμφώνησε νὰ τοῦ δώσει τὸ κελλί. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἐρώτησε τὸν ἄλλο γέροντα, τί πρέπει νὰ κάνει.

49α. Ἰω. 10,11-15 . 15,13.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐνετείλατο ἔχειν ἀλλήλους ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Ἐὰν οὖν διὰ τὴν ἀγάπην ἣν πρὸς σέ ἔχομεν κατὰ Θεόν, εἰπωμέν σοι ὅτι 'παρ' ἡμῖν οἴκη-
5 σον', ἔργῳ δεικνύομεν ἑαυτοὺς ὑπερέχοντας τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν δὲ πάλιν εἰπωμέν σοι, ὅτι 'παρ' ἐκείνῳ μένε', τάχα λογίζεται ἡ ἀγάπη σου, ὅτι ὠθοῦμεν σε ἀφ' ἡμῶν, ὡς μὴ ἔχοντες ἀγάπην πρὸς σέ. Ἀλλὰ σὺ δοκίμασον τὰς γειτονίας τῶν τόπων καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου ἐξ αὐτῶν, καὶ κέχρησο τῷ λόγῳ τοῦ
10 Ἀποστόλου λέγοντος· «πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχευτε».

Ταῦτα ἀπὸ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ἐλάλησα. Συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ μου, διὰ τὸν Κύριον.

ΥΠΙΣ'**Ἐρωτήσεις πρὸς τὸν μέγαν.**

15 Μοναχὸς τις οἰκῶν ἐν ἀλλοτρίῳ κελλίῳ, ὠκοδόμησεν ἑαυτῷ πλησίον κελλίον· καὶ παρέβαλεν αὐτῷ τις ἀδελφὸς χρήζων κελλίου, καὶ προετρέψατο αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι ἐν τῷ κτισθέντι αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ ἐπεζήτηι δωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτο δι' ἐγγράφου. Καὶ συνετάξατο δωρεῖσθαι, εἰ
20 ἐπιτρέψουσι τοῦτο οἱ γέροντες, ἐπὶ τῷ μέντοι ἀντλεῖν καθ' ἑβδομάδα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ κεράμια δύο ὕδατος. Καὶ ἠρώτησαν τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

25 **Τ**οῦτο μοναχῶν οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἐγγραφον θέλετε παρ' ἀλλήλων καὶ εἰς δίκας μέλλετε ἔρχεσθαι, τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγάπης· ἀλλὰ μᾶλλον ἀγράφως διαγάγει ὁ ἀδελφὸς ἐν τῷ κελλίῳ· κἂν θελήσῃ ὁ κύριος τοῦ κελλίου καιρῷ ἐκβαλεῖν αὐτόν, μετὰ ταπεινώσεως ὀφείλει ἐξελθεῖν, μηδὲν

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Αδελφέ, ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε ἐντολή νὰ θεωροῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Ἐὰν λοιπὸν σοῦ ποῦμε ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης τὴν ὁποία σοῦ ἔχουμε κατὰ Θεό, ‘μεῖνε κοντὰ μας’, δείχνουμε ἔμπρακτα τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ ὑπερέχουν τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν πάλι σοῦ ποῦμε, ‘μεῖνε κοντὰ σ’ ἐκεῖνον’, θὰ νομίζει ἴσως ἡ ἀγάπη σου ὅτι σὲ ἀπωθοῦμε ἀπὸ κοντὰ μας, σὰν νὰ μὴ σὲ ἀγαπᾶμε. Ἐξέτασε λοιπὸν ἐσὺ μόνος σου τὴ γειτονιὰ τῶν τόπων καὶ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ αὐτὲς καὶ χρησιμοποίησε τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει· «ἐξετάζοντάς τα ὅλα, νὰ κρατᾶτε τὸ καλό»⁵⁰.

Αὐτὰ τὰ εἶπα ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη. Ἀδελφέ μου, συγχώρεσέ με γιὰ τὸν Κύριο.

486

Ἑρώτηση πρὸς τὸν μεγάλο Γέροντα.

Κάποιος μοναχὸς ποὺ κατοικοῦσε σὲ ξένο κελλί, οἰκοδόμησε ἐκεῖ κοντὰ δικό του κελλί καὶ τὸν ἐπισκέφθηκε ἓνας ἀδελφὸς ποὺ χρειαζόταν κελλί καὶ τὸν προέτρεψε νὰ κατοικήσει ἐκεῖνος τὸ κελλί ποὺ χτίστηκε ἀπὸ αὐτόν· καὶ αὐτὸς ζητοῦσε νὰ τοῦ δωρηθεῖ μὲ ἔγγραφο. Καὶ συμφώνησε νὰ τοῦ δωρηθεῖ, ἐὰν τὸ ἐπιτρέψουν οἱ γέροντες, μὲ τὸν ὄρο νὰ ἀντλεῖ κάθε ἐβδομάδα μέσα ἀπὸ αὐτὸ δύο στάμνες νερό. Καὶ ἐρώτησαν τὸν μεγάλο Γέροντα γι’ αὐτό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτὸ δὲν εἶναι γνῶρισμα τῶν μοναχῶν· διότι, ἐὰν θέλετε ἔγγραφο ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ ἐὰν πρόκειται νὰ ἐρθετε σὲ δίκες, αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργο ἀγάπης. Ἀλλὰ μᾶλλον ἔτσι ἀγράφως πρέπει νὰ μείνει ὁ ἀδελφὸς στὸ κελλί καὶ ἂν θελήσει ὁ κύριος τοῦ κελλιοῦ μὲ τὸν καιρὸ νὰ τὸν βγάλει, πρέ-

50. Α' Θεσ.. 5,21.

ὅλως ἀντιλέγων. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ κελλίου ἀπέλθῃ, θέλων γεμίσει τὰ δύο κεράμια τοῦ ὕδατος καὶ μὴ παράσχη αὐτῷ ἐκεῖνος ὁ μένων ἐν τῷ κελλίῳ, οὐδὲ αὐτὸς ὀφείλει ταραχθῆναι, ἀλλὰ λαβεῖν τὸ κεράμιον κοῦφον καὶ ἀπελθεῖν, λέγων αὐτῷ· 'συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ἀδελφέ, ὅτι ἔθλιψά σε, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ'. Ὀφείλει δὲ προσέχειν ἑαυτῷ, ἵνα μετὰ ταῦτα μὴ ταραχθῆ ἀπὸ τῆς ὀργῆς· καὶ διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ σκεπάζει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀδελφον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐχθρας τοῦ διαβόλου καὶ κατανύσσεται δραμεῖν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ βαλεῖν αὐτῷ μετάνοιαν, ὥστε ἀνακάμψαι καὶ γεμίσει, ἢ καὶ βαστάσαι μετ' αὐτοῦ τὸ κεράμιον. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σκεπάζει ἀμφοτέρους καὶ σώζει αὐτοὺς ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

ΥΠΖ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν ὅτε χρήζει φιλοκαλίας τὸ κελλίον; Ἄρα ὀφείλει ἀναλίσκειν ὁ μένων ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ προσδοκᾷ ὅτε δήποτε ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τις ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅτι πάντα ὅσα ἔχει τοῦ Θεοῦ ἔστι, καὶ τῶν πιστῶν ὅλων κοινά, καὶ ἴδιον οὐδεὶς ἔχει τι, οὐκ ὀφείλει ταῦτα λογίσασθαι· σαρκικοῦ γὰρ λογισμοῦ ἔστι ταῦτα. Καὶ γὰρ κῆν φθάσῃ ἀναλώσας καὶ μὴ μείνη ἐκεῖ, ἄλλος ἀδελφὸς εὐρίσκων τὴν ἀνάπαυσιν, αἰεὶ εὐλογεῖ τὸν ἀναλώσαντα καὶ κοπιάσαντα ἐν τῷ τόπῳ. Καὶ εἰ εἶχομεν ἀληθινὸν τὸν λέγοντα, «ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖς ἀντιμετρηθήσεταιί σοι», καὶ

πει νὰ φύγει μὲ ταπείνωση, χωρὶς νὰ πεῖ ἀπολύτως τίποτε. Ἐὰν ὁμως πάει καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ κελλιῦ, θέλοντας νὰ γεμίσει τὶς δύο στάμνες τοῦ νεροῦ καὶ δὲν τοῦ τὸ ἐπιτρέψει ἐκεῖνος ποὺ μένει στὸ κελλί, οὔτε αὐτὸς πρέπει νὰ ταραχθεῖ, ἀλλὰ νὰ βάλει μὲ ταπείνωση μετάνοια καὶ νὰ πάρει ἄδεια τῆ στάμνα καὶ νὰ ἀπομακρυνθεῖ λέγοντάς του· 'συγχώρεσέ με γιὰ τὸν Κύριο, ἀδελφέ, διότι σὲ στενοχώρησα, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα'. Ὅφειλε ὁμως νὰ προσέχει τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ ταραχθεῖ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ὀργή· καὶ ἐξαιτίας τῆς ταπεινώσεώς του θὰ προστατεύσει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀδελφὸ του ἀπὸ τὴν ἔχθρα τοῦ διαβόλου, ποὺ ἀποκτώντας κατάνυξη θὰ τρέξει πίσω του καὶ θὰ βάλει μετάνοια σ' αὐτόν, ὥστε νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ γεμίσει ἢ καὶ νὰ βαστάξει μαζί του τὴ στάμνα. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σκεπάζει καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς σώζει ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

487

Ἑρώτηση

Τί πρέπει νὰ γίνει ὅταν χρειάζεται περιποίηση τὸ κελλί; Ἄραγε ὀφείλει νὰ ξοδεύει αὐτὸς ποὺ μένει σ' αὐτό, ἂν δὲν εἶναι δικό του, ἀλλὰ περιμένει κάποτε νὰ φύγει ἀπὸ αὐτό;

Ἀπόκριση

Εὰν κανεὶς ἔχει ὑπόψη του ὅτι ὅλα ὅσα ἔχει εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ κοινὰ ὅλων τῶν πιστῶν, καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἔχει κανεὶς δικό του, δὲν πρέπει νὰ τὰ σκέπτεται αὐτά· καθόσον αὐτὰ εἶναι τοῦ σαρκικοῦ λογισμοῦ. Διότι, καὶ ἂν προλάβει νὰ ξοδέψει καὶ δὲν μείνει ἐκεῖ, ἄλλος ἀδελφὸς βρίσκοντας ἀνάπαυση στὸ κελλί πάντα θὰ εὐλογεῖ αὐτὸν ποὺ ξόδεψε καὶ κοπίασε στὸν τόπο. Καὶ ἂν εἶχαμε ἀληθινὴ πίστη σ' Ἐκεῖνον ποὺ λέγει, «μὲ ὅποιο μέτρο μετῶς, μ' αὐτὸ θὰ ἀντιμετρη-

· ὅτι, «ἀνταποδίδως ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ», καὶ πάλιν, «δῶν σοι κατὰ τὴν καρδίαν σου», οὐκ ἀφήκαμεν αὐτὸν ἀπελαθῆναι ἀκαίρως, ἀλλ' αἰεὶ βοᾷν πρὸς αὐτόν, «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω».

ΥΠΗ'

5 Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Συγχώρησόν μοι, κύριε πάτερ, ὅτι τολμῶ λαλῆσαι· ἐπειδὴ βλέπω τὸν κύριον τὸν ἀββᾶν ὡς ἀγαπῶντά τινα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, καὶ θλίβει μὲ ὁ λογισμὸς λέγων, ὅτι ἄνθρω-
 10 παρεσκεῖ· εἴ τι γὰρ θέλουσί τινες, δίδωσιν αὐτοῖς, ἐμοὶ δὲ οὐ δίδωσιν· ἅπαξ γὰρ ἤτησα μίαν θυρίδα καὶ οὐκ ἐποίησε· καὶ πάλιν μικρὸν ἄσβεστον καὶ οὐκ ἔδωκεν, ἄλλοις δὲ δίδωσιν. ἼΑρα πῶς ποιεῖ ταῦτα; καὶ τί ἀποκριθῶ τῷ λο-
 γισμῷ;

15 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὑπομονῆς χρεία· καὶ γὰρ ὁ Κύριος εἶπε, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν», καὶ ὁ Ἀπόστολος, «ὑπομονῆς γὰρ χρεία ἔχετε» καὶ τὰ λοιπά. Εἰ ἤθελεν ὁ Θεὸς δοκιμάσαι, εἰ ὑπομένεις τί ποτε, σὺ εὐ-
 20 ρεθῆς μὴ ἔχων ὑπομονήν. Πόσα ἔτη ἔχετε οὕτω τὰ κελλία καὶ οὐδὲν εἶπατε, καὶ ἐν τῷ ἰδεῖν ἄλλους ποιοῦντας τί ποτε, τότε εὐθέως καίεσθαι ὡς ἀπὸ πυρός; Διατί οὐκ εἶπας τῷ λογισμῷ, ὅλον τὸν καιρὸν ἔμεινα, καὶ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας οὐχ ὑπομείνω; ἔὰν εἶπη σοι ὁ λογισμὸς, ἔπιπέ, ὅτι
 25 αὐτοὶ ἅγιοί εἰσιν, ἐγὼ δὲ ἀνάξιος, ἄξιος δὲ πάσης θλίψεως·

51. Ματθ. 7,3.

52. Ρωμ. 2,6.

53. Ψαλμ. 19,5.

θεῖς»⁵¹, καὶ «νὰ ἀνταποδίδεις στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του»⁵², καὶ πάλι, «εἶθε νὰ σοῦ δώσει κατὰ τὴν καρδιά σου»⁵³, δὲν θὰ τὸν ἀφήναμε ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀκαίρως, ἀλλὰ πάντα θὰ τὸν φωνάζαμε, «οὔτε θὰ σὲ στενοχωρήσω, οὔτε θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»⁵⁴.

488

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Συγχώρεσέ με, κύριε πάτερ, διότι τολμῶ νὰ μιλήσω, ἐπειδὴ βλέπω τὸν κύριο ἀββᾶ νὰ ἀγαπᾶ κάποιον περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ μὲ στενοχωρεῖ ὁ λογισμὸς λέγοντας, ὅτι ἀνθρωπαρεσκεῖ· διότι, ἐὰν θέλουν μερικοὶ κάτι, τοὺς δίνει, ἐμένα ὅμως δὲν μοῦ δίνει· μία φορὰ μάλιστα ζήτησα μία θυρίδα καὶ δὲν μοῦ τὴν ἔκανε, καὶ μιὰ ἄλλη λίγη ἀσβέστη καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε, ἐνῶ στοὺς ἄλλους δίνει. ἼΑραγε πῶς τὰ κάνει αὐτά; καὶ τί νὰ ἀποκριθῶ στὸ λογισμό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, χρειάζεται ὑπομονή, διότι καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «μὲ τὴν ὑπομονή σας θ' ἀποκτήσετε τὶς ψυχές σας»⁵⁵, καὶ ὁ Ἀπόστολος, «διότι ἔχετε ἀνάγκη ὑπομονῆς»⁵⁶ καὶ τὰ λοιπά. Ἐὰν ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ σὲ δοκιμάσει, ἐὰν ὑπομένεις κάτι, ἐσὺ θὰ βρεθεῖς νὰ μὴ ἔχεις ὑπομονή. Πόσα χρόνια ἔχετε ἔτσι τὰ κελλιά καὶ δὲν εἶπατε τίποτε, καὶ βλέποντας ἄλλους νὰ κάνουν κάτι, τότε ἀμέσως καίγεσθε σὰν ἀπὸ φωτιά; Γιατί δὲν εἶπες στὸ λογισμό, 'ὄλον τὸν καιρὸ ὑπέμεινα καὶ δὲ θὰ ὑπομείνω γιὰ λίγες μέρες;' Ἐὰν σοῦ πεῖ ὁ λογισμὸς, 'καὶ πῶς ἔκανε στοὺς ἄλλους;' ἐσὺ πές του, 'διότι αὐτοὶ εἶναι ἅγιοι, ἐνῶ ἐγὼ ἀνάξιος καὶ ἄξιος κάθε θλίψεως'.

54. Ἐβρ. 13,5.

55. Λουκᾶ 21,19.

56. Ἐβρ. 10,36

Ἐὰν ἔχῃς τὸν Ἀββᾶν σου ἀνθρωπάρεσκον, μὴ ὄντα οὕτως, σὺ ἀπόλλεις τὴν ψυχὴν σου· εἰ δὲ ἀληθῶς ἐστὶν ἀνθρωπάρεσκος, σὺ ἀπολογία οὐ δίδως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ σοῦ. Ὅφειλει δὲ ὁ ζητῶν πρᾶγμα, δοκιμάσαι τὸν καιρὸν καὶ τὰ ἐπι-
5 τήδεια καὶ τὴν σχολήν, καὶ τότε μανθάνει, διὰ τί οὐ γίνεται ὁ θέ-
λει. Ἐὰν δὲ μὴ εὖρη, οὐκ ὀφείλει τινὰ μέμψασθαι ἀλλ' ἑαυτόν, λέγων, 'ἐγὼ εἰμι ὁ ἀνάξιος'· καὶ εὐρίσκεις ἔξοδον τῷ λογισμῷ, ἀδελφέ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῶν θελόντων σωθῆναι καὶ ζῆσαι κατὰ
10 Θεόν.

ΥΠΘ'

Τίς ποτε τῶν πατέρων γέρων, ὦκησεν ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἐν ᾧ
ἦσαν οἱ ἅγιοι γέροντες· καὶ ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ ὑπηρε-
τουῦντος αὐτῷ, 'τί θέλεις ποιήσω σοι φαγεῖν', ἔλεγεν αὐτῷ
μετ' ὀργῆς· 'εἴτε θέλεις ποιήσον'· καὶ ἐθλίβετο ὁ ἀδελφός,
15 μὴ εἰδὼς τί ποιήσῃ. Καὶ ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς μέγας Γέρων,
εἰ ἄρα καλῶς ποιεῖ οὕτω λέγων ἢ οὐ.

Καὶ ἀπεκρίθη.

Εμοὶ μὲν οὐκ ἔξεστι κατακρίναι τινά· ἕκαστος γὰρ τὸ
ἴδιον φορτίον βαστάζει. Ἀλλ' ὡς φαίνεται μοι ἢ τοιαύ-
20 τη ἀπόκρισις θλιῖψιν παρέχει τῷ πλησίον, κἂν κατὰ
ἄσκησιν αὐτὸ ποιῇ· ἀλλ' ὀφείλει λέγειν τῷ ἀδελφῷ μετὰ ταπει-
νώσεως, ὅτι 'τόδε τὸ πρᾶγμα δέχεται ἢ ἕξις μου ἄρτι'· κἂν σα-
πρῶς αὐτὸ ποιήσῃ ὁ ἀδελφός, ὀφείλει εὐχαριστεῖν, κἂν κακῶς
αὐτῷ ὑπηρετῇ· ἐὰν γὰρ ποιῶντος τοῦ ἀδελφοῦ τὸ πρᾶγμα, εἴτε
25 καλῶς εἴτε σαπρῶς, ἐκεῖνος εἰς ὀργὴν κινεῖται, χειρὸν πάντων
τῶν παθῶν ἐστὶ τοῦτο. Ὁ τοιοῦτος γὰρ ἀλόγως ὀργίζεται, καὶ
αὕτη οὐκ ἔστι γνῶσις Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια διαβολικῆ·
ὁμοίως ὁ ὑπηρετῶν ὀφείλει μακροθυμεῖν· ὅς τις γὰρ βαστάζει τὸν

Ἐάν θεωρεῖς τὸν ἀββᾶ σου ἀνθρωπάρεσκο, ἐνῶ δὲν εἶναι ἔτσι, ἐσὺ χάνεις τὴν ψυχὴ σου· ἐάν ὅμως ἀληθινὰ εἶναι ἀνθρωπάρεσκος, ἐσὺ δὲν θὰ δώσεις ἀπολογία γι' αὐτόν, ἀλλὰ αὐτὸς γιὰ σένα. Ὁφείλει αὐτὸς ποὺ ζητᾶ κάτι, νὰ ἐξετάσει τὸν καιρὸ καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὴ φροντίδα, καὶ τότε μαθαίνει, γιατί δὲ γίνεται αὐτὸ ποὺ θέλει. Ἐάν ὅμως δὲν βρεῖ, δὲν πρέπει νὰ κατηγορήσει κάποιον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ, λέγοντας, 'ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀνάξιος'· καὶ θὰ βρεῖς ἔξοδο στὸ λογισμό, ἀδελφέ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς αὐτῶν ποὺ θέλουν νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ζήσουν κατὰ Θεό.

489

Κάποτε κάποιος γέροντας ἀπὸ τοὺς πατέρες κατοίκησε σὲ κοινόβιο, στὸ ὁποῖο ἦταν οἱ ἅγιοι γέροντες· καὶ ὅταν ἐρωτοῦσε ἐκεῖνος ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε, 'τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω νὰ φάγεις', τοῦ ἔλεγε μὲ ὀργή, 'ἂν θέλεις κάνε κάτι'· καὶ στενοχωριόταν ὁ ἀδελφός, ἐπειδὴ δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει. Καὶ ἐρωτήθηκε ὁ ἴδιος μεγάλος Γέροντας, ἂν ἄραγε κάνει καλὰ νὰ λέγει ἔτσι ἢ ὄχι.

Καὶ ἀποκρίθηκε.

Σ ἐ μένα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κατακρίνω κάποιον· διότι ὁ καθένας βαστάζει τὸ δικό του φορτίο. Ἀλλά, ὅπως μοῦ φαίνεται, αὐτὴ ἡ ἀπόκριση παρέχει θλίψη στὸν πλησίον, ἀκόμα καὶ ἂν τὸ κάνει αὐτὸ πρὸς ἄσκηση. Πρέπει λοιπὸν νὰ λέγει στὸν ἀδελφὸ μὲ ταπένωση, ὅτι 'αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δέχεται τώρα ἢ διάθεσή μου', κι ἂν ἀκόμα ὁ ἀδελφὸς τοῦ τὸ κάνει ἄσχημα· καὶ ὀφείλει νὰ τὸν εὐχαριστεῖ, κι ἂν ἀκόμα τὸν ὑπηρετεῖ ἄσχημα. Ἐάν, ὅταν κάνει ὁ ἀδελφὸς τὸ πρᾶγμα, εἴτε καλὰ εἴτε ἄσχημα, ἐκεῖνος κινεῖται σὲ ὀργή, αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. Διότι αὐτὸς ὀργίζεται χωρὶς λόγο, καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι γνώση Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διαβολικὴ ἐνέργεια. Ὅμως αὐτὸς ποὺ ὑπηρετεῖ ὀφείλει νὰ μακροθυμεῖ· διότι σὲ

ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ φόβον Θεοῦ, ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Υ4'

Ὁ αὐτὸς τιμώμενος καὶ κατὰ φόβον Θεοῦ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ καὶ τῆς ἀδελφότητος τοῦ κοινοβίου, οὐκ ἠσθάνετο τῆς θεραπείας· ἀλλ' ὡς μᾶλλον θλιβόμενος καὶ μὴ δεόντως ὑπηρετούμενος, λάθρα ἀνεχώρησεν· αὐτοὶ δὲ γνόντες μετὰ ταῦτα ποῦ διάγει, ἠβουλήθησαν ἀπελθεῖν καὶ παρακαλέσαι αὐτὸν ὑποστρέψαι πρὸς αὐτούς· ἤκουσαν γὰρ ὅτι θλίβεται· καὶ ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, εἰπόντες καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, «μήποπτε τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος».

Ἀπόκρισις

Ο Ἀπόστολος ἐπεὶ παρέδωκεν ἐκεῖνον τῷ σατανᾷ, εἶπε τοῦτο· χώραν εἶχεν ἐκεῖνος τοῦ λυπηθῆναι, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἀφορισθεῖς. Διὰ τοῦτο βλέπων αὐτὸν μετανοοῦντα, εἶπε κυρωθῆναι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Εἰ οὖν οἴδατε ὅτι ὑμεῖς ἐδιώξατε αὐτόν, χρῆ ἀπελθόντας βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα ἔλθῃ· εἰ δὲ ἰδίῳ θελήματι ἀπῆλθε, κἂν ἀπέλθητε ἐπ' αὐτὸν ὑμεῖς διὰ τὸν Θεόν, τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν· μέλλει γὰρ διακεῖσθαι ὅτι εἰς τὴν θλίψιν πάλιν ἐπανέρχεται. Καὶ εἰ συμβῆ αὐτῷ οἰαδήποτε ἄφορμῇ, ἀεὶ λέγει, 'ἔξω ἤμην καὶ ἠνάγκασάν με εἰσελθεῖν'.

Ἄλλ' ἄφετε αὐτὸν συντριβῆναι μικρὸν ὑπὸ τῶν λογισμῶν, μεταμελούμενον ὅτι ἐξῆλθε· κἂν γὰρ θλίβηται τῷ σώματι, ἀλλ' ὠφελεῖται τῷ πνεύματι· περαιορεῖται γὰρ αὐτοῦ ἢ ἔπαρσις καὶ τὸ δικαίωμα, ἐν τῷ βλέπειν ἑαυτὸν ἐν θλίψεσι πολλαῖς, καὶ τότε μνημονεύει τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κοινοβίου· καὶ μετὰ ταπεινώσεως ἀναλύει, ἀναλαμβάνων ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας τὴν εὐχαριστίαν.

ὅποιον βαστάζει τὸν ἀδελφὸ του κατὰ φόβο Θεοῦ, σ' αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

490

Ὁ ἴδιος τιμώμενος καὶ ὑπηρετούμενος κατὰ φόβο Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἀββᾶ καὶ τὴν ἀδελφότητα τοῦ κοινοβίου, δὲν αἰσθάνονταν τὴν ὑπηρεσία· ἀλλὰ θλιβόμενος μᾶλλον, διότι τάχα δὲν ὑπηρετοῦνταν ὅπως ἔπρεπε, ἀναχώρησε κρυφά. Αὐτοὶ ὅταν ἀργότερα ἔμαθαν ποῦ ζεῖ, θέλησαν νὰ μεταβοῦν καὶ νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ ἐπιστρέψει σ' αὐτούς· διότι ἄκουσαν ὅτι στενοχωριέται. Καὶ ἐρώτησαν τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, ἀφοῦ εἶπαν καὶ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου, «μήπως αὐτὸς καταποθεῖ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ λύπη»⁵⁷.

Ἀπόκριση

Ο Ἀπόστολος τὸ εἶπε αὐτό, ὅταν παρέδωσε ἐκεῖνον στὸ σατανᾶ· ἐκεῖνος εἶχε λόγο νὰ λυπηθεῖ, διότι ἀφορίσθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο. Γι' αὐτό, ὅταν τὸν εἶδε νὰ μετανοεῖ, εἶπε ν' ἀποδοθεῖ σ' αὐτὸν ἢ ἀγάπη. Ἐὰν λοιπὸν γνωρίζετε ὅτι ἐσεῖς τὸν διώξατε, πρέπει νὰ πᾶτε νὰ κάνετε μετάνοια γιὰ νὰ ἔρθει. Ἐὰν ὅμως ἔφυγε ἀπὸ δικό του θέλημα, κι ἂν ἀκόμα μεταβεῖτε ἐσεῖς σ' αὐτὸν στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ δικαίωμά του πέφτει σ' αὐτόν· διότι θὰ πιστεύει ὅτι ἐπανέρχεται πάλι στὴ θλίψη. Καὶ ἂν τοῦ συμβεῖ ὅποιαδήποτε ἀφορμὴ, πάντοτε θὰ λέγει, 'ἡμουν ἔξω καὶ μὲ ἀνάγκασαν νὰ εἰσέλθω'.

Ἀφήστε τὸν λοιπὸν νὰ συντριβεῖ λίγο ἀπὸ τοὺς λογισμούς, καὶ νὰ μετανοιώσει ποὺ ἐξῆλθε· διότι, καὶ ἂν ἀκόμα θλίβεται στὸ σῶμα, ὅμως ὠφελεῖται στὸ πνεῦμα· ἀφαιρεῖται ἡ ἔπαρσή του καὶ τὸ δικαίωμα μὲ τὸ νὰ βλέπει τὸν ἑαυτό του σὲ πολλὰς θλίψεις, καὶ τότε, ἐνθυμούμενος τὴν ἀνάπαυση τοῦ κοινοβίου, μὲ ταπείνωση θὰ ἐπιστρέψει, ἐκφράζοντας τὴν εὐχαριστία ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας.

57. Β' Κορ. 2,7.

Υ4Α'

Ἑρώτησις

Τί οὖν, ὅτε μεταμελεῖται μὲν, αἰσχύνεται δὲ ἐπαναλῦσαι;

Ἀπόκρισις

5 **Ε**ὰν μεταμεληθῇ καὶ βαστάσῃ τὴν ἑαυτοῦ μέμψιν λέγων, ὅτι ἐγὼ αἰτιός εἰμι ἐν πᾶσι, τότε ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου, «εἶπε πρῶτος τὰς ἀνομίας σου ἵνα δικαιωθῆς», βλέπει, ὅτι κατεπραῦνθη αὐτοῦ ἡ καρδιά, καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ· φησὶ γάρ, «ὁδηγήσει πρᾶεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πρᾶεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ». Καὶ εἰ 10 ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ τῷ πρώτῳ ὠφελεῖται πλέον, πληροφορεῖ τὴν καρδίαν αὐτοῦ μετὰ ταπεινώσεως ἐκεῖ ἐπαναλῦσαι.

Υ4Β'

Ἑρώτησις

Ἄδελφός στρατευόμενος ἐν τῷ κόσμῳ ἀπετάξατο εἰς τὸ κοινόβιον· καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εἰ δύναται 15 μετανοῆσαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὁ Θεὸς οὐκ ἀποβάλλεται τίνα, ἀλλὰ πάντας καλεῖ εἰς μετάνοιαν· ὀφείλει οὖν ὁ προσερχόμενος αὐτῷ ἐξ ὀλης καρδίας προσελθεῖν καὶ σπεῖρει ἐπ' ἐλπίδι τοῦ 20 θερίζειν καὶ προσδοκᾶν πειρασμὸν ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς.

491

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν πρέπει νὰ γίνει, ἂν μεταμελεῖται βέβαια, ντρέπεται ὅμως νὰ γυρίσει;

Ἀπόκριση

Ε ἂν μεταμεληθεῖ καὶ βαστάξει τὴν κατηγορία τοῦ λέγοντας, 'ἐγὼ εἶμαι αἷτιος γιὰ ὅλα', τότε ὁ Θεὸς ποὺ εἶπε μὲ τὸν προφήτη, «πὲς πρῶτος τις ἄνομίες σου γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»⁵⁸, βλέπει ὅτι καταπραῦνθηκε ἡ καρδιά του καὶ τὸν ὀδηγεῖ μὲ τὸν φόβο του πρὸς τὸ συμφέρον του. Διότι λέγει, «θὰ ὀδηγήσει τοὺς πράους μὲ κρίση, θὰ διδάξει στοὺς πράους τοὺς δρόμους του»⁵⁹. Καὶ ἂν ὠφελεῖται περισσότερο στὸν πρῶτο τόπο, θὰ πληροφορήσει τὴν καρδιά του νὰ γυρίσει μὲ ταπείνωση ἐκεῖ.

492

Ἑρώτηση

Ἄδελφός ποὺ ἦταν στρατευμένος στὰ κοσμικὰ, τὰ ἀπαρνήθηκε καὶ πῆγε στὸ κοινόβιο· καὶ ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα, ἂν μπορεῖ νὰ μετανοήσει.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α δελφέ, ὁ Θεὸς δὲ διώχνει κανένα, ἀλλ' ὅλους τοὺς καλεῖ σὲ μετάνοια· ὀφείλει λοιπὸν αὐτὸς ποὺ προσέρχεται σ' αὐτὸν νὰ προσέλθει μὲ ὅλη τὴν καρδιά του, νὰ σπεῖρει μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ θερίσει· καὶ νὰ περιμένει πειρασμὸ μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή του.

58. Ἦσ. 43,26.

59. Ψαλμ. 24,9.

Υ4Γ'

Ἑρώτησις

Καὶ νῦν ἀντιλαμβάνεται αὐτοῦ ὁ Θεός;

Ἀπόκρισις

5 **Τ**έκνον, τὸ στάδιον ἤνοικται· καὶ ὁ θέλων σωθῆναι ἀκούει τοῦ Ἰησοῦ βοῶντος πρὸς αὐτὸν καὶ λέγοντος, «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν 10 ἔστι». Βλέπε τί ἀκούεις· «πρᾶος καὶ ταπεινός», ἵνα ταῦτα μάθῶμεν παρ' αὐτοῦ, οὐκ ὀφείλει ἐκλύεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ὁ προσερχόμενος Θεῷ· ἐπεὶ οὐδέποτε βάλλει ἀρχὴν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

15 Ὁ Θεὸς γὰρ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ προσέχει καὶ τὴν προαίρεσιν διακρίνει· καὶ αὐτὸς οἶδε τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἑαυτοῦ δύναται κατορθῶσαι, ἀλλ' αὐτὸς ἔστι τὸ πᾶν, καὶ αὐτὸς δίδωσι τῷ ἀξίῳ δύναμιν, τοῦ ποιῆσαι δύναμιν. Ἐπεὶ, ἐὰν κρατήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἰσχυροῦ, ποῦ εὐρίσκεται ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος; καὶ ἐὰν κρατήσῃ τὴν σοφίαν τοῦ σοφοῦ 20 καὶ ἀλλοιώσῃ αὐτοῦ τὴν καρδίαν, εὐρίσκεται ἡ σοφία αὐτοῦ ὡς ἰδῶτου καὶ ἄφρονος. Πεποιθότες οὖν προσέλθωμεν αὐτῷ, εἰδότες, ὅτι αὐτὸς ἔστιν ὁ ἐπιχορηγῶν ἡμῖν δύναμιν εἰς ἀγῶνα.

Σὺ οὖν ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στεφανωθῆναι. Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι τῷ θελήματι αὐτοῦ, 25 εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

Υ4Δ'

Δέησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Ἐπειδὴ οἱ λογισμοί μου φαντάζουσί με τὸν κόσμον, ἐρεθί-

493

Ἑρώτηση

Καὶ τώρα τὸν βοηθάει ὁ Θεός;

Ἀπόκριση

Τέκνο, τὸ στάδιο ἔχει ἀνοίξει καὶ ὅποιος θέλει νὰ σωθεῖ ἀκούει τὸν Ἰησοῦ πὺ φωνάζει πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει: «ἐλάτε σὲ μένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω· καὶ μάθετε ἀπὸ μένα ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας· διότι ὁ ζυγὸς μου εἶναι χρηστὸς καὶ τὸ φορτίο μου ἐλαφρό»⁶ Ὅσεχε τί ἀκοῦς: «εἶναι πρᾶος καὶ ταπεινός», γιὰ νὰ μάθουμε ἀπὸ αὐτόν, ὅτι ὅποιος προσέρχεται στὸ Θεὸ δὲν πρέπει νὰ παραλύει καὶ νὰ φοβᾶται· διότι ἀλλιῶς ποτὲ δὲ βάζει ἀρχὴ στὸ δρόμο του.

Πράγματι ὁ Θεὸς προσέχει στὴν καρδιά του καὶ διακρίνει τὴν προαίρεση· καὶ ὁ ἴδιος γνωρίζει τὴν ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσει τίποτα ἀπὸ μόνος του, ἀλλὰ Αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν, καὶ Αὐτὸς δίνει δύναμη στὸν ἄξιο, ὥστε νὰ ἐπιτύχει. Διότι, ἐὰν ὁ Θεὸς κρατήσῃ τὴ δύναμη τοῦ ἰσχυροῦ, ποῦ καταντᾷ ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος; καὶ ἂν κρατήσῃ τὴ σοφία τοῦ σοφοῦ καὶ ἀλλοιώσῃ τὴν καρδιά του, καταντᾷ ἡ σοφία αὐτοῦ σὰν τοῦ ἀνόητου καὶ ἄφρονα. Ἄς προσέλθουμε λοιπὸν σ' αὐτόν μὲ πίστη, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὸς εἶναι πὺ μᾶς χορηγεῖ δύναμη στὸν ἀγώνα.

Ἐσὺ λοιπὸν ἐτοίμασε τὴν ψυχὴ σου, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἀγώνα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν στέφανο. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ ἔλθει μαζί σου μὲ τὸ θέλημά του, μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἀγίων. Γένοιτο.

494

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μέγαλο.

Ἐπειδὴ οἱ λογισμοί μου μὲ κάνουν νὰ φαντάζομαι τὸν κό-

ζοντές με πρὸς αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ποιήσον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, ἵνα σκεπασθῶ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς τὰς ἀμαρτίας ἔτι ὢν, ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὴν σκέπην ὑμῶν ἀξιωθῆναι.

5 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τέκνον ἀγαπητόν, ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ· ὁ Θεὸς ἐκάλεσέ σε, μὴ ἐκλυθῆς, ἀλλὰ θάρσει· ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας πολέμους ἔχει, ἀλλ' ὁ Κύριος συντρίβει αὐτούς. Ἡ τοῦ κόσμου στρατεία σκότος ἐστί, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς κόλασις αἰωνία· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φῶς ἐστί, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς ζωὴ αἰώνιος. Μάλαξον τέως τὰ δύο ψυχία ταῦτα, καὶ τότε ἐπίλεξαι ὃ θέλεις· καὶ ἔρχεται πρὸς σέ τις μεγαλόφωνος καὶ ἐξυπνίζει σου τὴν καρδίαν τὴν ἀκμὴν ψυχράν· καὶ ποιεῖ σε ὄξυποδεῖν ὡς δεῖ. Μὴ θροηθῆς· ἔστι γὰρ ὁ χειραγωγῶν σε πρὸς 15 τὸν Δεσπότην.

Υ4Ε'

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Ἐπειδὴ ἡ θλιψις τοῦ νυνὶ κινήθέντος μοι πολέμου ἐξ ἐμοῦ ἐγένετο, ἐλέησόν με, δέσποτα, ἵνα αἱ εὐχαί σου καταργήσωσιν αὐτόν· ἀπωλόμην γὰρ τὸ ἐν ἐμοί, συντυχῶν τοῖς 20 πρὸς ἐμὲ ἐλθοῦσι κατὰ σάρκα μου ἀδελφοῖς. Ἐμείνα γὰρ φανταζόμενος τὴν αὐτῶν συντυχίαν καὶ δοκῶν μετ' αὐτῶν συνδιάγειν. Ἀλλὰ βοήθησον τῇ πολλῇ ἀσθενείᾳ μου καὶ τῇ δειλίᾳ τῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Πῶς γὰρ εὐξασθαι τὸν Θεὸν οὐκ οἶδα τὸν καλέσαντά με, σπουδάσας ἀθετῆσαι αὐτόν καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἐπιλαθόμενος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ πασῶν. 25

Διὸ παρακαλῶ, ἐλέησόν με, ὅτι πολὺ ἡμάρτον καὶ οἱ

σμο, ἐρεθίζοντάς με νὰ ἐπανέλθω σ' αὐτόν, ἐλέησέ με, γιὰ νὰ προστατευθῶ μὲ τὶς προσευχές σας, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἡμουν ἀκόμα σ' αὐτὲς τὶς ἀμαρτίες, παρακάλεσα τὸ Θεὸ ν' ἀξιωθῶ νὰ εἶμαι κάτω ἀπὸ τὴν προστασία σας.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αγαπητὸ μου τέκνο, γίνε ἀνδρεῖος μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου· ὁ Θεὸς σὲ κάλεσε· μὴ φοβηθεῖς λοιπόν, ἀλλὰ ἔχε θάρρος· ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας ἔχει πολέμους, ἀλλὰ ὁ Κύριος τοὺς συντρίβει. Ἡ στρατεία τοῦ κόσμου εἶναι σκοτάδι, καὶ ἡ κληρονομία τῆς αἰώνια κόλαση· ἐνῶ ἡ στρατεία τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς καὶ ἡ κληρονομία τῆς αἰώνια ζωῆ. Μαλάκωσε τώρα αὐτὰ τὰ δύο ψίχουλα καὶ ἔπειτα διάλεξε ὁποιο θέλεις· καὶ θὰ σοῦ ἔρθει κάποιος μεγαλόφωνος καὶ θὰ ξυπνίσει τὴν καρδιά σου, πού εἶναι ἀκόμη ψυχρὴ, καὶ θὰ σὲ κάνει νὰ ὀρθοποδήσεις ὅπως πρέπει. Μὴ ταραχθεῖς· διότι ὑπάρχει αὐτὸς πού θὰ σὲ ὀδηγήσει πρὸς τὸν Δεσπότη.

495

Τοῦ ἰδίου ὁμοίως.

Ἐπειδὴ ἡ θλίψη τοῦ πολέμου πού μοῦ ἀνακινήθηκε τώρα δημιουργήθηκε ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο, ἐλέησέ με, δέσποτα, γιὰ νὰ τὸν καταργήσουν οἱ προσευχές σου· διότι ἔχασα αὐτὸ πού ἦταν μέσα μου, ὅταν συνάντησα τοὺς κατὰ σάρκα ἀδελφούς μου πού μὲ ἐπισκέφθηκαν. Διότι συνέχισα νὰ σκέπτομαι τὴ συνάντησή τους καὶ νὰ νομίζω ὅτι ζῶ μαζὶ μ' αὐτούς. Ἀλλὰ βοήθησέ με στὴ μεγάλη μου ἀσθένεια καὶ τὴ δειλία πού ἔχω πρὸς τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας. Διότι δὲν γνωρίζω πῶς νὰ προσευχηθῶ στὸν Θεὸ πού μὲ κάλεσε, ἀφοῦ βιάστηκα νὰ τὸν ἀθετήσω καὶ σὲ μία ὥρα ξέχασα ὅλες τὶς εὐεργεσίες του.

Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ, ἐλέησέ με, διότι ἀμάρτησα

πόλεμοι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας καὶ ὀλιγοπιστίας γινόμε-
 νοι, οὐκ ἀφίστανταί μου. Καὶ εἰ ἐγχωρεῖ καὶ συμφέρει
 ἀποστῆναι τοὺς ἐμοὺς ἔρχεσθαι πρὸς με, ἔνεκεν τοῦ μὴ
 5 φέρειν μοι δελεασμῶν τοῦ κόσμου· καὶ τοῦτο ὑμεῖς γινώ-
 σκετε. Ψυχρᾶς γὰρ οὕσης τῆς καρδίας μου πρὸς ταραχὴν
 καὶ ὁδὸν τοῦ πολέμου ἔρχονται πρὸς με· μικρὸν δὲ ἀπο-
 στάντων τῶν λογισμῶν χθὲς ἀπ' ἐμοῦ διὰ τῆς σκέπης
 ὑμῶν, σήμερον ὡς ἐκάθισα μικρὸν κατ' ἰδίαν, ἵνα μάθω
 ἓνα ψαλμόν, ἐπέθεντό μοι τοσοῦτον, ὥστε ἀπὸ τῆς ὀλιγω-
 10 ρίας καὶ ἰδροῦν με. Διὸ δέομαι μὴ ἐγκαταλείπης με τοῖς
 ἐχθροῖς μου, ἀλλὰ τῇ δυνάμει σου τὴν ἀδυναμίαν μου
 στήριξον καὶ ἐκείνους κατάργησον, ὅτι ἱκανῶς ἐνεπλή-
 σθησάν μου καὶ σὺ βλέπεις τὴν καρδίαν μου, ὅτι τοὺς πο-
 λέμους οὐχ ἠδέως φέρω· ἵνα μὴ ἠττηθῶ διὰ τὴν ἀσθέ-
 15 νειάν μου καὶ τὸ ἀγνοεῖν με τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ
 εἰς τὰς παγίδας αὐτῶν ἐμπέσω, εἰς ἃς πρὸ τοῦ προφυγεῖν
 ὑμῖν ἐκυλιόμην. Συγχώρησόν μοι, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ,
 πάτερ ἀγαθέ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

20 **Α**δελφὲ ἀγαπητέ, ματρίκιον ἔχει ὁ Δεσπότης ἡμῶν Θεός,
 εἰς δὲ γράφονται οἱ προσερχόμενοι δουλεύειν αὐτῷ
 γνησίως καὶ προῖκα γράφονται ἀπὸ πρώτης ἡμέρας.
 Παρεκάλεσα αὐτὸν «τὸν μὴ θέλοντα τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτω-
 λοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», ὥστε τάξαι σε εἰς αὐτὸ
 25 μετὰ τῶν σωζομένων· καὶ ἠλέησε καὶ σὲ μετ' ἐμοῦ καὶ παρα-
 χρῆμα ἔταξέ σε, ὁ «πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ εἰς
 ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Δωρεὰν οὖν ἔλαβες. Ἐν σοὶ λοιπὸν κεῖται τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ
 τοιαύτῃ γραφῇ, ἢ τὸ εἶναι. Σοὶ οὖν θέλοντι βοηθεῖ ὁ λέγων, «ἐὰν

πολὺ καὶ δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ μένα οἱ πόλεμοι ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀσθένεια καὶ ὀλιγοπιστία μου. Καὶ ἐὰν εἶναι δυνατὸν καὶ συμφέρει νὰ κρατήσω σὲ ἀπόσταση τοὺς δικούς μου ποὺ ἔρχονται σὲ μένα, γιὰ νὰ μὴ μοῦ φέρουν δελεασμοὺς τοῦ κόσμου. Ἐσεῖς τὸ γνωρίζετε κι αὐτό. Ὦντας δηλαδὴ ἡ καρδιά μου ψυχρὴ, μοῦ ἔρχονται οἱ λογισμοὶ γιὰ ταραχὴ καὶ συνέχιση τοῦ πολέμου. Καὶ ἐνῶ χθὲς ἀπομακρύνθηκαν λίγο οἱ λογισμοὶ ἀπὸ μένα μὲ τὴν προστασία σας, σήμερα μόλις κάθισα λίγο μόνος μου, γιὰ νὰ μάθω ἕναν ψαλμό, μὲ βάρυναν τόσο, ὥστε νὰ ἰδρῶνῶ ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις στοὺς ἐχθρούς μου, ἀλλὰ στήριξε τὴν ἀδυναμία μου μὲ τὴ δύναμή σου καὶ κατάργησε ἐκείνους, διότι ἀρκετὰ μὲ γέμισαν, καὶ σὺ βλέπεις τὴν καρδιά μου, ὅτι δὲν ὑποφέρω εὐχάριστα τοὺς πολέμους· γιὰ νὰ μὴ νικηθῶ ἐξαιτίας τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἀπὸ τὴν ἄγνοια τῆς πονηρίας τους, γιὰ νὰ μὴ πέσω μέσα στὶς παγίδες τους, στὶς ὁποῖες κυλιῶμουν πρὶν προσφύγω σὲ σᾶς. Συγχώρεσέ με, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, ἀγαθὲ πάτερ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αγαπητὲ ἀδελφέ, ὁ Δεσπότης μας Θεὸς ἔχει μητρῶο, στὸ ὁποῖο γράφονται αὐτοὶ ποὺ προσέρχονται νὰ δουλεύουν γνήσια γι' αὐτὸν καὶ γράφονται δωρεὰν ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα. Παρακάλεσα αὐτὸν «ποὺ δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει αὐτός»⁶¹, ὥστε νὰ σὲ ἐντάξει σ' αὐτὸ μαζί μ' ἐκείνους ποὺ σῶζονται· καὶ ἔλεψε καὶ σένα καὶ σὲ ἔνταξε ἀμέσως μαζί μὲ μένα, «αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»⁶².

Πῆρες λοιπὸν δωρεά. Ἐπομένως ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται τὸ νὰ μὴ εἶσαι ἢ νὰ εἶσαι σ' αὐτὴ τῇ γραφῇ. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις, θὰ σὲ

61. Ἰεζ. 33,11.

62. Α' Τιμ. 2,4.

θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε», καὶ τὰ λοιπά. Ἴδου εἶρηκα, πρόσεχε μὴ ἐκπέσης τῆς τηλικαύτης στρατείας, μήποτε καὶ ἀνίατον τραῦμα νοσήσης· ταύτης γὰρ ἐκπεσών, οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ χρησιμεύσεις. Ὁ Κύριος σκεπάσοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ σώσοι εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἀμήν.

Τέκνον, «ἄφες τοὺς νεκροὺς λοιπὸν θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς», καὶ βλέπεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ ἀγία.

Υ4S'

Δέησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Ἄββᾶ, διὰ τὸν Κύριον ἐλέησόν με· ἐπειδὴ κατ' ἰδίαν μου ἀναπαυομένου, ἐπεγείρονται φαντασίαι, ἀλλὰ καὶ συνοχὴ ὡς τινῶν ἐπερχομένων μοι, ὥστε καὶ καθεύδοντά με συνέχεσθαι καὶ μὴ δύνασθαι ἀναπαῆναί με. Καὶ ἐπειδὴ δειλὸς εἶμι τῇ φύσει, πλέον ὁ πόλεμος ἐπεγείρεται μοι καὶ οὐ συγχωρεῖ μοι ὑπνῶσαι, εἰ μὴ μικρόν, καὶ τοῦτο, ὡς εἶπον, ἐν συνοχῇ καὶ μικροψυχίᾳ, ὥστε ἐκ τούτου αἰσθάνεσθαι καὶ ἀτονίαν ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ δύνασθαι σχεδὸν κινήσαι ἑμαυτόν. Λοιπὸν, δέσποτα, τὸ συμφέρον αὐτὸς οἶδας, καὶ αὐτὸ ποιήσον μετ' ἐμοῦ, πάτερ ἀγαθέ. Συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πολὺ κακῶς ἔχοντι.

20 **Ἀπόκρισις** Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, δοξάσαι τὸν Θεὸν ὀφείλεις, πῶς δεικνύει τὴν γραφὴν ἀληθεύουσαν· φησὶ γάρ· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε». Κατὰ τὴν δυνάμιν σου οὖν ἐᾶ σε γυμνάζεσθαι· τοὺς δὲ μεγάλους

63. Ἦσ. 1,19.

64. Ματθ. 8,22.

βοηθήσει αὐτὸς ποὺ λέγει, «ἐὰν θέλετε καὶ με ὑπακούσετε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς»⁶³ καὶ τὰ λοιπὰ. Νά, σοῦ μίλησα· πρόσεχε νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτὴ τῆ στρατεία, μήπως καὶ ὑποστεῖς ἀνίατο τραῦμα· διότι, ἂν ἐκπέσεις ἀπὸ αὐτήν, δὲν θὰ εἶσαι χρήσιμος οὔτε στὸν κόσμο. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ προστατεύσει ἀπὸ τὸν πονηρὸ καὶ νὰ σὲ σώσει στὴν αἰώνια ζωὴ. Γένοιτο.

Τέκνο, «ἄφησε στὸ ἐξῆς τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς τους»⁶⁴, καὶ θὰ γνωρίσεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς με βουλή ἀγία.

496

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἄββᾶ, ἐλέησέ με στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ ὅταν ἀναπαύομαι μόνος μου, ξυπνοῦν φαντασίες, ἀλλὰ καὶ θλίψη, σὰν νὰ ἐφορμοῦν κάποιοι ἐναντίον μου, ὥστε καὶ ὅταν κοιμᾶμαι νὰ ὑποφέρω καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ ἀναπαυθῶ. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ φύσεως εἶμαι δειλός, σηκώνεται περισσότερο ὁ πόλεμος ἐναντίον μου καὶ δὲν με ἀφήνει νὰ κοιμηθῶ, παρὰ μόνο λίγο, καὶ αὐτὸ ὅπως εἶπα με θλίψη καὶ μικροψυχία, ὥστε νὰ αἰσθάνομαι ἐξαιτίας αὐτοῦ ἀτονία στὸ σῶμα καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ κινήσω σχεδὸν τὸν ἑαυτό μου. Ἐσὺ λοιπὸν, δέσποτα, γνωρίζεις τὸ συμφέρον· καὶ αὐτὸ κάνε σὲ μένα, ἀγαθὲ πάτερ. Συγχώρεσέ με τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ βαριά ἀσθενῆ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφῆ, πρέπει νὰ δοξάσεις τὸ Θεό, πῶς δείχνει τὴ Γραφὴ νὰ ἀληθεύει· διότι λέγει· «εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲ θὰ σᾶς ἀφήσει νὰ πειραχθεῖτε περισσότερο ἀπὸ ὅσο μπορεῖτε»⁶⁵. Κατὰ τὴ δύναμῃ σου λοιπὸν σὲ ἀφήνει νὰ γυμνάζεσαι· ἐνῶ τοὺς μεγάλους τοὺς δοκιμάζει σὲ

65. Α' Κορ. 10,13.

κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, εἰς μεγάλους πειρασμοὺς δοκιμάζει καὶ χαίρουσιν. Εἰς προκοπὴν γὰρ φέρει τὸν ἄνθρωπον ὁ πειρασμός· ὅπου γὰρ πρόκειται ἀγαθόν, ἐκεῖ πόλεμος γίνεται.

Μὴ οὖν φοβηθῆς τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ χάρηθι, ὅτι εἰς 5 προκοπὴν σε φέρουσι. Καταφρόνησον οὖν αὐτὸν καὶ βοήθει σοι ὁ Θεὸς καὶ σκεπάζει σε.

ΥΛΖ'

Δέησις τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ ἅγιε, ἀσθενῆς καὶ ἀμαρτωλὸς ὑπάρχων, οὐκ ἔχω 10 παρρησίαν δεηθῆναί τι παρὰ τοῦ εὐσπλάγχχνου Θεοῦ· διὸ προσπίπτω σοι δεηθῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἵνα ἀξιωθῶ δουλεύειν αὐτῷ καὶ παράσχη μοι δύναμιν καὶ σύ- νεσιν· πάντων γὰρ τούτων, ὡς οἶδε καὶ ἡ καρδία σου, δέ- ομαι, μηδὲν ὦν παντάπασι. Πιστεύω γάρ, πάτερ ἀγαθέ, ὅτι αἱ σαὶ εὐχαὶ ἱκαναὶ εἰσι δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν περὶ τῶν 15 ἀμαρτιῶν μου, ἵνα παρίδη αὐτάς καὶ ἄξιόν με ποιήσῃ τοῦ ἄρξασθαι τῆς εὐλογημένης ὁδοῦ· ἵνα ἐν γνώσει τῆ ὁδηγία τοῦ ἐλέους σου, εὐλογημένε, ὀδεύων, εὐχαριστήσω συνή- θως τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ πάντων τῶν ἀγα- θῶν παρέχοντι τῆ ἀφροσύνη μου καὶ παρρησίᾳ καὶ εὐχου 20 ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου

Αδελφέ, μᾶλλον δὲ τέκνον· ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐνδυναμώσοι σε ἐν τῇ ἀγία κλήσει αὐτοῦ, ἧ ἑκάλε- σέ σε, καὶ καταξιώσοι σε τῆς τάξεως τῆς υἰοθεσίας, ἧς 25 ὀλίγοι ἀξιοῦνται καὶ στηρίζοι σου τὴν καρδίαν κατὰ τὴν καρδίαν Ἄννης, ἵνα γεννήσῃς καρποὺς εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Σαμουὴλ· καὶ συνάσῃς αὐτῷ ἄσμα καινὸν τῷ Θεῷ καὶ προ-

μεγάλους πειρασμούς, ανάλογα με τή δύναμή τους, και αὐτοὶ χαίρονται, διότι ὁ πειρασμὸς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ προκοπή. Ὅπου ὑπάρχει ἀγαθὸ, ἐκεῖ γίνεται πόλεμος.

Μὴ φοβηθεῖς λοιπὸν τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ νὰ χαίρεσαι, διότι σὲ ὁδηγοῦν σὲ προκοπή. Περιφρόνησέ τον καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ βοηθήσει καὶ θὰ σὲ προστατεύσει.

497

Δέηση τοῦ ἰδίου.

Ἄγιε πᾶτερ, ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενὴς καὶ ἁμαρτωλός, δὲν ἔχω παρρησία νὰ ζητήσω κάτι ἀπὸ τὸν εὐσπλαγχο Θεό. Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα τὸν ἁμαρτωλό, γιὰ νὰ ἀξιωθῶ νὰ δουλεύω σ' αὐτὸν καὶ νὰ μοῦ δώσει δύναμη καὶ σύνεση. Ὅπως γνωρίζει καὶ ἡ καρδιά σου, τὰ χρειάζομαι ὅλα αὐτά, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ἀπολύτως τίποτε. Πιστεύω, ἀγαθὲ πᾶτερ, ὅτι οἱ δικές σου προσευχὲς εἶναι ἱκανὲς νὰ συγκινήσουν τὸ Θεὸ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου, γιὰ νὰ τὶς παραβλέψει καὶ νὰ μὲ κάνει ἄξιο, ὥστε ν' ἀρχίσω τὸν εὐλογημένο δρόμο, τὸν ὁποῖο, βαδίζοντας μὲ γνώση καὶ μὲ τὴν ὁδηγία τοῦ ἐλέους σου, εὐλογημένε, θὰ εὐχαριστήσω ὅπως πρέπει τὸν φιλόανθρωπο Θεό, πὺ παρέχει διὰ σοῦ ὅλα τὰ ἀγαθὰ στὴν ἀφροσύνη καὶ παρρησία μου· καὶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ἢ μᾶλλον, τέκνο μου· ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἶθε νὰ σὲ ἐνδυναμώσει στὴν ἅγια κλήση του, στὴν ὁποία σὲ κάλεσε, καὶ εἶθε νὰ σὲ ἀξιώσει τῆς τάξεως τῆς υἰοθεσίας, τὴν ὁποία λίγοι ἀξιώνονται, καὶ εἶθε νὰ στηρίξει τὴν καρδιά σου ἀνάλογα μὲ τὴν καρδιά τῆς Ἄννας, γιὰ νὰ γεννήσει καρποὺς εὐπρόσδεκτους στὸ Θεό, κατ' ἀναλογία μὲ τὸν Σαμουήλ, ὥστε νὰ ψάλεις μαζὶ μ' αὐτὸν καινούργιο ἄσμα στὸ Θεό, νὰ προκόψεις μὲ ἀγαθὰ ἔργα στὸ δρόμο πὺ

κόψης ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐν τῇ προκειμένη σοι ὁδῷ καὶ δουλεύσης αὐτῷ γνησίως, ὡς δόκιμος στρατιώτης. Μὴ οὖν ὀκλάσης μηδὲ παραλυθῆς, ἀλλὰ δράμε προθύμως τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ ἐκλεκτῶν κληρώσασθαι, πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην 5 κτῆσαι, καὶ φέρουσί σε εἰς τὴν ἁγίαν ταπείνωσιν, τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ σωθῆσῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Υ4Η'

Δέησις τοῦ αὐτοῦ

Ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχω καὶ οὐκ εἰμι ἰκανὸς ὡς ἀσθενῶν τῷ σώματι, τί ποτε ποιῆσαι ἀγαθὸν καὶ ἀρέσκον 10 Θεῷ, δέομαί σου, δέσποτα, αὐτὸς δεῖθητι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ παροργίσαντος αὐτὸν καὶ μηδέν, ὡς εἶπον, δυναμένου ποιῆσαι, τῆς ἀσθενείας μοι ἐμποδιζούσης.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

15 **Μ**ακάριος εἶ, ἀδελφέ, ἐὰν ὁλως αἰσθάνῃ, ὅτι ἔχεις ἁμαρτίας· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, πάντως βδελύσσεται αὐτὰς καὶ ἀφίσταται αὐτῶν. Καὶ μέρος ἐστὶ μετανοίας τὸ αἰσθανθῆναι αὐτῶν καὶ αἰτῆσαι βοήθειαν παρὰ τῶν πατέρων, διὰ τῶν πρὸς Θεὸν εὐχῶν ρυσθῆναι ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν μενουσῶν αὐτὸν κολάσεων.

20 Ἡμεῖς οὖν εὐχόμεθα, καὶ σὺ ποιήσον τὴν δύναμίν σου κτήσασθαι ταπείνωσιν, ὑποταγὴν, καὶ μὴ κρατήσης σεαυτῷ θέλημα ἐν τινι, ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὀργὴ τίκτεται. Καὶ μὴ κρίνης μηδὲ ἐξουδενώσης τινά· ἐκ τούτου γὰρ ἀμβλύνεται ἡ καρδιά καὶ τυφλοῦται ὁ νοῦς καὶ ἐκεῖθεν ἔρχεται ἡ ἀμέλεια καὶ γεννᾶται ἡ 25 σκληροκαρδία. Ἀλλὰ νῆψον διὰ παντὸς εἰς τὴν τοῦ θείου νόμου μελέτην, ἐξ ἧς θερμαίνεται ἡ καρδιά τῷ ἐπουρανίῳ πυρί. Φησὶ γὰρ «καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Καὶ μὴ λυ-

βρίσκεται μπροστά σου, και να δουλέψεις γνήσια σ' αυτόν, ὡς ἄξιος στρατιώτης. Μὴ λυγίσεις λοιπὸν οὔτε νὰ παραλυθεῖς, ἀλλὰ τρέξε πρόθυμα νὰ φθάσεις στὴν πόλη τῶν ἁγίων και ἐκλεκτῶν, γιὰ ν' ἀποκτήσεις πίστη, ἐλπίδα και ἀγάπη, πού θὰ σέ ὀδηγήσουν στὴν ἅγια ταπείνωση, τὴ μητέρα ὄλων τῶν ἀρετῶν, και θὰ σωθεῖς στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

498

Δέηση τοῦ ἰδίου.

Ἐπειδὴ εἶμαι ἁμαρτωλὸς και δὲν εἶμαι ἰκανός, ἀφοῦ ἀσθενῶ στὸ σῶμα, νὰ κάνω τίποτα καλὸ και ἀρεστὸ στὸ Θεό, σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, νὰ δεηθεῖς ἐσὺ γιὰ μένα πού τὸν ἐξόργισα και, ὅπως εἶπα, δὲ μπορῶ νὰ κάνω τίποτε, ἐπειδὴ μὲ ἐμποδίζει ἡ ἀσθένεια.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, εἶσαι μακάριος, ἐὰν αἰσθάνεσαι ὅπωςδὴποτε ὅτι ἔχεις ἁμαρτίες· διότι αὐτὸς πού τις αἰσθάνεται, ὅπωςδὴποτε τις σιχαίνεται και ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτές. Καὶ εἶναι μέρος τῆς μετάνοιας τὸ νὰ τις αἰσθανθεῖ κανεὶς και νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ τοὺς πατέρες, ὥστε μὲ τις προσευχὲς τοὺς πρὸς τὸ Θεὸ νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ αὐτές και ἀπὸ τις τιμωρίες πού τὸν περιμένουν.

Ἐμεῖς λοιπὸν προσευχόμεσθε, και σὺ βάλε ὅλη τὴ δύναμή σου ν' ἀποκτήσεις ταπείνωση, ὑποταγή, και νὰ μὴ κρατήσεις στὸν ἑαυτό σου θέλημα σὲ κάτι, διότι ἀπὸ αὐτὸ γεννιέται ἡ ὀργή. Καὶ νὰ μὴ κρίνεις οὔτε νὰ ἐξουθενώσῃς κάποιον· διότι ἀπὸ αὐτὸ ἀμβλύνεται ἡ καρδιὰ και τυφλώνεται ὁ νοῦς και ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖ ἡ ἀμέλεια και γεννιέται ἡ σκληροκαρδιά. Ἄλλὰ ἀγρύπνα γιὰ πάντα στὴ μελέτη τοῦ θείου νόμου, ἀπὸ τὴν ὁποία θερμαίνεται ἡ καρδιὰ μὲ τὴν ἐπουράνια φωτιά. Διότι λέγει, «και μὲ τὴ μελέτη μου θ' ἀνάψει φωτιά»⁶⁶. Καὶ νὰ μὴ λυπηθεῖς, διότι

πηθῆς· ἐκ Θεοῦ γάρ ἐστιν ἡ κλησίς σου, ἀδελφέ. Καὶ μὴ χαν-
νωθῆς μηδὲ παραλυθῆς· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ σε ὁ Θεὸς ὑπὲρ τὴν δύ-
ναμίν σου, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνατόν.

Φύλαξον τὸ στόμα σου ἀπὸ ἀργοῦ λόγου καὶ ματαιολογίας
5 καὶ τοῦ μὴ μελετᾶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς κακοὺς λόγους, καὶ ρί-
ψον τὴν δύναμίν σου σὺν τῇ τῶν ἀγίων εὐχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ
λέγων· «ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», καὶ ἐλεεῖ σε, καὶ φυλάτ-
τει σε, καὶ σκεπάζει σε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ, τοῦ ἐλθεῖν ἀπὸ τοῦ
σκοτόυς εἰς τὸ ἀληθινὸν φῶς, ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν,
10 ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Υ4Θ'

Δέησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην.

Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον συγχώρησον τῇ προπετεία μου καὶ
ἀφροσύνῃ, καὶ βοήθησόν μοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρ-
15 τιῶν μου· εἰ γὰρ μίαν ἁμαρτίαν ὁ πράττων ἐνώπιον τοῦ
Θεοῦ δέεται πολλῆς μετανοίας, τί ποιήσω ἐγὼ ὁ συντρα-
φεις τῇ ἁμαρτίᾳ, ὃς παροργίζων τὸν Θεὸν οὐκ ἐπαυσάμην
τὸ κατὰ δύναμίν μου, καὶ δέομαι τῶν ὑμετέρων εὐχῶν,
ἵνα ἀποστῆ ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἁμαρτία; Καὶ ἐπειδὴ χρεῖαν ἔχω
20 συνεχῶς διδάσκεσθαι τὴν ὁδὸν ταύτην, ἄνθρωπος ἀπὸ
ἀπαντηρίων καὶ πολλῶν κακιῶν ἐνταῦθα ἐλθὼν τῇ
πολλῇ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, δέομαί σου, πάτερ ὀσιε,
ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, καὶ ὡς δοκιμάζεις, ὁδήγησόν με,
καὶ εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὸ φυλάττειν τὰς ἀγίας σου ἐντο-
25 λὰς, ἃς με κελεύεις ποιεῖν.

ἀπὸ τὸ Θεὸ εἶναι ἡ κλήση σου, ἀδελφέ. Καὶ νὰ μὴ χαυνωθεῖς οὔτε νὰ παραλύσεις· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ σένα παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή σου, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή σου.

Φύλαξε τὸ στόμα σου ἀπὸ ἀργὸ λόγο καὶ ἀπὸ ματαιολογία καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ μελετᾷς στὴν καρδιά σου κακοὺς λόγους, καὶ ρίξε τὴ δύναμή σου μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴ τῶν ἀγίων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγοντας, «ἐλέησέ με τὸν ἁμαρτωλό»⁶⁷, καὶ θὰ σὲ ἐλεήσει, θὰ σὲ φυλάγει καὶ θὰ σὲ προστατεύει ἀπὸ κάθε πονηρό, ὥστε νὰ ἔλθεις ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ ἀληθινὸ φῶς, ἀπὸ τὴν πλάνη στὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

499

Δέηση τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα Ἰωάννη.

Ἄββᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, συγχώρησε τὴν ἀπερισκεψία μου καὶ τὴν ἀφροσύνη μου καὶ βοήθησέ με γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου· διότι, ἐὰν αὐτὸς ποὺ πράττει μία ἁμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ χρειάζεται πολλὴ μετάνοια, τί θὰ κάνω ἐγὼ ποὺ ἀνατράφηκα μαζὶ μὲ τὴν ἁμαρτία, ποὺ δὲ σταμάτησα νὰ ἐξοργίζω τὸ Θεὸ ὅσο μοῦ τὸ ἐπέτρεπαν οἱ δυνάμεις μου, καὶ χρειάζομαι τὶς δικές σας προσευχές, γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ μένα ἡ ἁμαρτία; Καὶ ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκη νὰ διδάσκομαι συνεχῶς αὐτὸν τὸν δρόμο, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ποὺ ἦρθα ἐδῶ ἀπὸ πολέμους καὶ πολλὰ κακά, ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ, σὲ παρακαλῶ, ὅσιε πάτερ, νὰ δείξεις ἔλεος σὲ μένα, καί, ὅπως κρίνεις σωστό, ὀδήγησέ με, καὶ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα, γιὰ νὰ φυλάγω τὶς ἅγιες ἐντολές, τὶς ὁποῖες μὲ διατάξεις νὰ κάνω.

67. Λουκᾶ 18,13.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ἐπειδὴ τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν προσῆλθες, καὶ σὺ λάβε σου τὸν σταυρὸν καὶ ἐξακολούθησον αὐτῷ, ἐπιρρίπτων ἐπ' αὐτὸν πᾶσάν σου τὴν μέριμναν, 5 τὸν ποιοῦντα ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν· αὐτῷ γὰρ μέλλει περὶ ἡμῶν. Μὴ οὖν θρονηθῆς, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Χριστός. Μόνον δέ, τέκνον, ἔχει ἐν τῷ νῶ τὸν λόγον τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τὴν ἐτοιμασίαν ἣν λέγει· «υἱέ, εἰ προσέρχη δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· καὶ ὅτι 10 ἀνὴρ ἀπείραστος ἀδόκιμος»· καὶ πάλιν, «μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος», καὶ τὰ λοιπά.

Οὐ φοβερίζων σε, ἀδελφέ, ταῦτα λέγω σοι, ἀλλὰ στηρίζων σου τὴν καρδίαν ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ προέκοψαν πάντες οἱ ἅγιοι, διὰ πειρασμῶν καὶ θλίψε- 15 ων πολλῶν· καὶ εὐηρέστησαν συμβοηθούσης αὐτοῖς τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος. Μὴ φοβηθῆς μηδὲ ἐκλυθῆς· πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ φυτεύων σε καὶ ἀρδεύων καὶ αὐξάνων, εὐχαῖς ἁγίων. Ἀμήν.

Φ

Ἐρώτησις

20 Τί ποιήσω, πάτερ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας;

Ἀπόκρισις

Οσον δύνη κακουχήθητι· τοῦτο δέ ἐστι κατὰ τὴν δύναμιν σου· καὶ μὴ ἔσο πεπορθῶς ἐπὶ τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀγάπην καὶ σκέπην τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀκηδιάσης· ἡ γὰρ 25 ἀκηδία εἰς πᾶσαν ἀρχὴν κακὴν βάλλει ἑαυτήν.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, ἐπειδὴ προσῆλθες σ' αὐτὸν ποὺ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς, πάρε καὶ σὺ τὸν σταυρὸ καὶ ἀκολούθησέ τον, ρίχνοντας ὅλη τὴ μέριμνά σου ἐπάνω σ' αὐτὸν ποὺ κάνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητᾶμε ἢ σκεπτόμαστε, διότι αὐτὸς νοιάζεται γιὰ μᾶς. Μὴ ταραχθεῖς λοιπὸν, καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Χριστός. Μόνο, τέκνο μου, νὰ ἔχεις στὸ νοῦ σου τὸ λόγο τῆς θείας Γραφῆς καὶ τὴν ἐτοιμασία τὴν ὁποία ζητᾶ: «κὺιέ μου, ἐὰν προσῆλθες νὰ δουλέψεις στὸν Κύριο, ἐτοίμασε τὴν ψυχὴ σου γιὰ τὸν πειρασμό· καὶ ὅτι ὁ ἀπειραστος ἄνθρωπος εἶναι ἀδοκίμαστος»⁶⁸· καὶ πάλι, «μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑπομένει πειρασμό, διότι γίνεται δοκιμασμένος»⁶⁹, καὶ τὰ λοιπά.

Ἄδελφέ, δὲ σοῦ τὰ λέγω αὐτὰ γιὰ νὰ σὲ φοβερίσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ στηρίξω τὴν καρδιά σου μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ στὸ δρόμο του· διότι ἔτσι πρόκοψαν ὅλοι οἱ ἅγιοι, μὲ πειρασμοὺς καὶ πολλὰς θλίψεις, καὶ εὐαρέστησαν τὸ Θεὸ μὲ τὴ βοήθεια τῆς χάριτός του. Μὴ φοβηθεῖς οὔτε νὰ παραλύσεις· διότι πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ σὲ φυτεύει καὶ σὲ ποτίζει καὶ σὲ αὐξάνει, μὲ τὶς προσευχὰς τῶν ἁγίων. Γένοιτο.

500

Ἑρώτηση

Τί νὰ κάνω, πάτερ, ποὺ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὴν πορνεία;

Ἀπόκριση

Ταλαιπωρήσου ὅσο μπορεῖς· καὶ αὐτὸ σημαίνει κατ' ἀναλογία μὲ τὴ δύναμή σου· καὶ νὰ μὴ ἔχεις ἐμπιστοσύνη σ' αὐτό, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ κυριευθεῖς ἀπὸ ἀκηδία· διότι ἡ ἀκηδία ὑπεισέρχεται σὲ κάθε κακὴ ἀρχή.

68. Σοφ. Σειράχ 2,1.

69. Ἰακ. 1,12.

ΦΑ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδή, ἐὰν λαλῶ τῷ ἀδελφῷ μου, πολλάκις μετ' ὀργῆς
λέγω τὸν λόγον· καὶ ἐὰν ὡς ἀγάπη θελήσω, εὐθέως μετὰ
ἡδύτητος αἰσχυρᾶς καὶ κινήσεως τοῦ σώματος κακῶς κι-
5 νοῦμαι, μηδὲ εἰς πρόσωπον ἀτενίσαι τοῦ ἀδελφοῦ ἄνευ
τούτων δυνάμενος, τί ποιήσω, πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τὸ λαλῆσαι μετ' ὀργῆς ἢ κινουμένου τοῦ σώματος τῷ
ἀδελφῷ μετὰ ἀγάπης, τὰ δύο θάνατός ἐστιν· ἀφείς οὖν
10 τὰ ἀμφοτέρω, μετὰ ἕξεως λάλει τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ
βοηθεῖ σοι ὁ Θεός· καὶ σὺν πᾶσι τούτοις, φύλαξον τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς σου καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΒ'

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω ὀχλούμενος ὑπὸ τοῦ πολέμου τῆς γαστριμαρ-
15 γίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ τῆς φιλαργυρίας;

Ἀπόκρισις

Οταν πολεμῇ σε τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγώνισαι
ὅσον ἔχεις δύναμιν, μὴ δοῦναι τῷ σώματι ὅσον χρήζει
κατὰ Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῆς φιλαργυρίας ὁμοίως· ἕως οὗ ὁ
20 πόλεμος ὀχλεῖ σοι μὴ κτήσης περισσὸν τίποτε ἕως χιτῶνος, καὶ
εἰς ὄστρακα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λεπτὴν ὕλην ἀγώνισαι· μετὰ δὲ τὸ
νικῆσαι σὺν Θεῷ τὸν πόλεμον, κτήσαι τὴν χρεῖαν σου κατὰ
Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

501

Ἑρώτηση

Ἐπειδή, ἂν μιλῶ στὸν ἀδελφό μου, πολλές φορές λέγω τὸ λόγο μὲ ὀργή, καὶ ἂν θελήσω νὰ μιλήσω μὲ ἀγάπη, ἀμέσως κινουῦμαι κακῶς μὲ αἰσχροῦ εὐχαρίστηση καὶ κίνηση τοῦ σώματος, μὴ μπορώντας νὰ κοιτάξω τὸν ἀδελφὸ οὔτε στὸ πρόσωπο χωρὶς αὐτά, τί νὰ κάνω, πάτερ;

Ἀπόκριση

Τὸ νὰ μιλήσεις στὸν ἀδελφό σου μὲ ὀργή ἢ μὲ ἀγάπη συνοδευόμενῃ ἀπὸ κίνηση τοῦ σώματος, αὐτὰ τὰ δύο εἶναι θάνατος. Ἀφήνοντας λοιπὸν καὶ τὰ δύο, μίλα φυσικὰ στὸν ἀδελφό σου, καὶ θὰ σὲ βοηθήσει ὁ Θεός· καὶ μαζὶ ὅλα αὐτά, φύλαξε τὰ μάτια σου, καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

502

Ἑρώτηση

Τί νὰ κάνω, ἐπειδὴ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, καθὼς καὶ τῆς φιλαργυρίας;

Ἀπόκριση

Οταν σὲ πολεμεῖ τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγωνίσου μὲ ὅση δύναμη ἔχεις, νὰ μὴ δώσεις στὸ σῶμα ὅσο χρειάζεται, κατὰ Θεό. Καὶ γιὰ τὴ φιλαργυρία παρόμοια. Ὅσο θὰ σὲ ἐνοχλεῖ ὁ πόλεμος νὰ μὴ ἀποκτήσεις τίποτε περιττὸ μέχρι χιτῶνα, καὶ κοπίασε στὰ ὄστρακα καὶ σ' αὐτὴ τὴ λεπτὴ ὕλη. Μετὰ τὴ νίκη ὁμως στὸν πόλεμο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀπόκτησε ὅσα σοῦ χρειάζονται κατὰ Θεό. Τὸ ἴδιο κάνε καὶ μὲ τὰ ἄλλα πάθη.

ΦΓ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς συνοικῶν γέροντι ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα
 Ἰωάννην περὶ διαίτης καὶ ὕπνου καὶ τῆς αὐτῷ συμβαι-
 νούσης ταραχῆς πρὸς τὰ δοκοῦντα αὐτῷ μὴ ὀρθῶς παρὰ
 5 τοῦ γέροντος γίνεσθαι.

Ἀπόκρισις

Οἱ γέροντες λέγουσιν, ὅτι ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον, ἀρετὴ
 ἐστὶ καὶ μεγάλη, μάλιστα ὅταν οὐ δι' ἥτταν ἢ ἀσωτίαν
 ποιῆ τις τὸ πρᾶγμα. Σὺ τὸ ἀρκετὸν τοῦ σώματος φύ-
 10 λαξον, κἂν φάγῃς τρίτον, οὐ βλάβη· τί γὰρ ἐὰν φάγῃ ἄνθρωπος
 ἅπαξ ἀδιακρίτως; τί αὐτῷ ὠφελεῖ; Μάθε οὖν μετ' ἐλευθερίας
 τὸν λογισμὸν τοῦ γέροντος. Ὅποτε γὰρ κατὰ Θεὸν ζῆτε ἀμφοτέ-
 ροι, καὶ αὐτὸς κατὰ φόβον Θεοῦ ὀφείλει εἰπεῖν τὴν ἐλευθερίαν·
 καὶ εἴ τι λέγει ὅτι ἀναπαύει αὐτόν, αὐτὸ ποιήσον, καὶ τοῦτό ἐστὶ
 15 τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ ὕπνος δύο τρόπους ἔχει· ἔστιν ὅτε ἀπὸ πολυφαγίας
 βαρεῖται τὸ σῶμα, καὶ ἔστιν ἀπὸ ἀδυναμίας· τὸ μὴ δύνασθαι
 τινα λειτουργῆσαι, καὶ ἔρχεται ὁ ὕπνος· τῇ δὲ πολυφαγία ἐπακο-
 λουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· βαρεῖ γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν ὕπνον
 20 πρὸς τὸ μολύναι αὐτοῦ τὸ σῶμα. Λοιπὸν ὁ διακρίνων μανθάνει
 πῶς καὶ πόθεν γίνεται αὐτῷ τοῦτο. Ποιῆσαι δὲ τὴν δύναμιν
 ἡμῶν ἀπαιτούμεθα καὶ οὐδὲν περισσόν· καὶ ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ
 καὶ τὸ ἔλεός ἐστὶν ἐνδυναμῶσαι τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν· ὅτι αὐτῷ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25 **Εὐξαι** ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ, καὶ ποιήσον ἀγάπην λαλῶν τῷ
 πλησίον. Διάκρινον, εἰ μὲν μετὰ ταπεινώσεως καὶ διακρίσεως
 ἀταράχως λαλεῖς, λάλησον, εἰ δὲ ἐστὶ τί ποτε μὴ τοιοῦτον, ἄγξον

503

Ἑρώτηση

Ἄδελφός πού συγκατοικοῦσε μὲ γέροντα ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα Ἰωάννη γιὰ τὴ δίαιτα καὶ τὸν ὕπνο καὶ τὴν ταραχὴ πού συμβαίνει σ' αὐτὸν ἀπὸ ὅσα τοῦ φαίνονται ὅτι δὲν κάνει σωστὰ ὁ γέροντας.

Ἀπόκριση

Οἱ γέροντες λέγουν, ὅτι τὸ νὰ ἀναπαύσει κανεὶς τὸν πλησίον εἶναι μεγάλη ἀρετὴ, μάλιστα ὅταν δὲν τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ ἦττα ἢ ἀσωτία. Ἐσὺ φύλαξε τὴν ἐπάρκεια τοῦ σώματος καὶ ἂν φάγεις μέρα παρὰ μέρα δὲν βλάπτεσαι· διότι τί σημασία ἔχει ἐὰν φάγει ὁ ἄνθρωπος μία φορὰ ἀδιακρίτως; Τί τὸν ὠφελεῖ; Μάθε λοιπὸν μὲ ἐλευθερία τὸν λογισμὸ τοῦ γέροντα. Διότι, ἀφοῦ ζεῖτε καὶ οἱ δύο κατὰ Θεό, καὶ αὐτὸς σύμφωνα μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ πεῖ τὴν ἐλευθερία· καὶ ἂν λέγει ὅτι κάτι τὸν ἀναπαύει, κάνε το καὶ σύ, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὕπνος ὅμως ἔχει δύο τρόπους· μερικὲς φορές βαραίνει τὸ σῶμα ἀπὸ πολυφαγία καὶ μερικὲς φορές ἀπὸ ἀδυναμία. Ὅταν δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ λειτουργήσῃ, ἐρχεται ὁ ὕπνος. Τὴν πολυφαγία ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· διότι αὐτὸς τὸν βαραίνει στὸν ὕπνο, γιὰ νὰ μολύνει τὸ σῶμα του. Αὐτὸς λοιπὸν πού διακρίνει μαθαίνει πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ τοῦ γίνεται αὐτό. Μᾶς ζητεῖται λοιπὸν νὰ κάνουμε ὅ,τι μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις μας καὶ τίποτα περισσότερο· καὶ ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος εἶναι γιὰ νὰ δυναμώσουν τὴν ἀδυναμία μας· διότι σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

Προσευχῆσου γιὰ μένα, ἀδελφέ, καὶ μίλα μὲ ἀγάπη στὸν πλησίον. Κάνε διάκριση· ἐὰν μιᾶς ἀτάραχα μὲ ταπείνωση καὶ διάκριση, μίλησε· ἐὰν ὅμως συμβαίνει κάτι διαφορετικό, ρίξε τὸ λογισμὸ καὶ καταντρόπιασέ τον, καὶ θὰ σταματήσῃ. Καὶ μὴ

τὸν λογισμὸν καὶ καταίσχυνον αὐτὸν καὶ παύεται. Καὶ μὴ τα-
ραχθῆς ἐπὶ πράγματι παρ' αὐτοῦ γινομένῳ, λέγων· ὁ Θεὸς οἶδε
τὸ συμφέρον', καὶ ἀναπαύη· ὑπόμνησον δὲ αὐτὸν μετὰ ταπεινώ-
σεως καὶ ἄφες αὐτὸν ὡς θέλει ποιῆσαι.

5 Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφεὲ τιμιώτατε.

ΦΔ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις μένη μετὰ γέροντος καὶ οὐκ ἦ ἱκανὸς ὁ γέρον
ἀποκρίνασθαι ἐρωτώμενος, θλίβεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ
λογισμῶν, ἄρα ὀφείλει ἐρωτᾶν ἄλλον γέροντα, εἴτε κατὰ
10 γνώμην αὐτοῦ, εἴτε παρὰ γνώμην, ἢ ὡς συντριβόμενος
ὑπὸ τῶν λογισμῶν; : ➤ •

Ἀπόκρισις

Εάν οἶδεν ὅτι θέλει ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ ὠφελῆσαι τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ, ὀφείλει θαρρῆσαι αὐτῷ, ὅτι 'λογισμοὺς ἔχω, τί
15 δοκιμάζεις ποιήσω;' Καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὡς ἄνθρω-
πος ἔχων υἶὸν ἀρρωστοῦντα, καὶ μετὰ σπουδῆς λαμβάνων αὐ-
τὸν εἰς ἰατρόν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ παρέ-
χων, οὕτω καὶ αὐτὸς μετὰ χαρᾶς λαμβάνει τὸν μαθητὴν αὐτοῦ
πρὸς ἄνθρωπον ἔχοντα τοῦτο τὸ χάρισμα· ἡγουν πέμπει αὐτὸν
20 πρὸς αὐτόν. Εἰ δὲ οἶδεν ὅτι οὐ δύναται τοῦτο βαστάσαι ὁ γέρον,
μηδὲν αὐτῷ εἶπη· ἀλλ' ἐὰν εὖρη εὐκαιρίαν, οἰκονομοῦντος τοῦ
Θεοῦ πρόφασιν, ἐρωτῆσαι ἄλλον γέροντα πνευματικὸν περὶ τῶν
λογισμῶν αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ μαθεῖν τὸν ἀββᾶν αὐτοῦ,
ἐπεὶ ρίπτει αὐτὸν εἰς τὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς
25 μεγάλην θλίψιν, τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐρωτῆσαι. Καὶ μὴ σκανδαλισθῆ
εἰς αὐτόν, ὡς μὴ ἔχοντα τοιοῦτον χάρισμα, οὐ πᾶσι γὰρ ἐδόθη.

ταραχθεῖς γιὰ πρᾶγμα ποῦ γίνεται ἀπὸ αὐτόν, λέγοντας, ‘ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον’, καὶ ἀναπαύεσαι. Ὑπενθύμισέ τον μὲ ταπείνωση καὶ ἄφησέ τον νὰ κάνει ὅπως θέλει.

Προσευχῆσου γιὰ μένα, τιμιώτατε ἀδελφέ.

504

Ἑρώτηση

Ἐὰν κανεῖς μένει μὲ γέροντα καὶ δὲν εἶναι ἱκανὸς ὁ γέροντας νὰ ἀποκρίνεται ὅταν ἐρωτᾶται, θλίβεται ὁμως ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ λογισμοῦς, ἄραγε πρέπει νὰ ἐρωτᾶ ἄλλον γέροντα, εἴτε σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη αὐτοῦ. εἴτε ἀντίθετα ἀπὸ τὴ γνώμη, ἐπειδὴ συντριβεται ἀπὸ τοὺς λογισμοῦς;

Ἀπόκριση

Εὰν γνωρίζει ὅτι ὁ ἀββᾶς θέλει νὰ ὠφελήσει τὴν ψυχὴ του, ὀφείλει νὰ ἔχει ἐμπιστοσύνη σ’ αὐτόν, καὶ νὰ τοῦ πεῖ, ‘ἔχω λογισμοῦς· τί κρίνεις σωστὸ νὰ κάνω;’ Καὶ αὐτὸς ἀπὸ μόνος του, σὰν ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ἄρρωστο υἱὸ καὶ μὲ φροντίδα τὸν ὀδηγεῖ στὸ γιατρό, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ παρέχει καὶ ἀμοιβὴ γι’ αὐτόν, ἔτσι καὶ αὐτὸς ὀδηγεῖ μὲ χαρὰ τὸν μαθητὴ σὲ ἄνθρωπο ποῦ ἔχει αὐτὸ τὸ χάρισμα· δηλαδὴ τὸν στέλλει πρὸς αὐτόν. Ἐὰν ὁμως γνωρίζει ὅτι ὁ γέροντας δὲν μπορεῖ νὰ τὸ βαστάξει αὐτό, νὰ μὴ πεῖ τίποτα σ’ αὐτόν, ἀλλὰ, ἂν βρεῖ εὐκαιρία, ἀφοῦ οἰκονομήσει πρόφαση ὁ Θεός, νὰ ἐρωτήσῃ ἄλλον πνευματικὸ γέροντα γιὰ τοὺς λογισμοῦς του, παρακαλώντας τον νὰ μὴ τὸ μάθει ὁ ἀββᾶς του, διότι ἀλλιῶς τὸν ρίχνει στὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ προξενεῖ μεγάλη θλίψη μὲ τὸ νὰ ἐρωτήσῃ χωρὶς τὴν ἐγκρισή του. Καὶ νὰ μὴ σκανδαλισθεῖ μὲ αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τέτοιο χάρισμα^{69α}, διότι αὐτὸ δὲν δόθηκε σὲ ὄλους. Ἄν βέβαια ψάξει, θὰ βρεῖ ὅτι ὁ ἀββᾶς του

69α. Ὁ ἀδελφὸς δὲν πρέπει νὰ σκανδαλισθεῖ ποῦ ὁ γέροντας δὲν ἔχει τὸ πνευματικὸ χάρισμα, διότι αὐτὸ δὲν δόθηκε σ’ ὄλους.

Καὶ ἐὰν ψηλαφήσῃ, εὐρίσκει ὅτι πάντως ἔχει ὁ ἀββᾶς αὐτοῦ ἄλλο χάρισμα. Τὰ γὰρ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος διάφορά εἰσι καὶ τοῖς ἀνθρώποις μεμερισμένα· τῷ μὲν οὕτως, τῷ δὲ οὕτως. Ἐφ' ὅσον δὲ οὐχ εὐρίσκει καιρὸν τοῦ ἐρωτῆσαι, ὑπομείνη δεόμενος τοῦ Θεοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ.

ΦΕ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς κινούμενος εὐχερῶς εἰς ὀργὴν ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

10 **Ε**ὶ ἐπύκτευες τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου καὶ δέξασθαι μικρὰν ταπεινώσιν, εἶχες ἀναπαῆναι καὶ εὐλυτῶσαι ἀπὸ πολλῶν κινδύνων. Ταπεινωθήτω ἡ καρδιά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ συναντιλαμβάνεται ἡμῖν εἰς πάντα.

ΦΣ'

15 Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἵνα ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος εἰς τὸ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ· καὶ ὑπὲρ τοῦ συνόντος μοι ἀδελφοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς χρήζει ἐλέους.

20 Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο Κύριος ἐνδυναμώσοι σε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὡς ἤτησας. Ἴδου καὶ τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ συνελθεῖν τῷ μετὰ σοῦ ἀδελφῷ κατὰ δύναμιν. Καὶ ὁ εἰπὼν, «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν», ἐμβάλλοι αὐτὸ εἰς σὴν καρδίαν
25 καὶ τὴν ἐμήν, καὶ ἴδω σε θάλλοντα ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου.

ἔχει ὅπωςδήποτε ἄλλο χάρισμα. Διότι τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος εἶναι διάφορα καὶ μοιρασμένα στοὺς ἀνθρώπους· σὲ ἄλλον ἔτσι, σὲ ἄλλον ἀλλιῶς. Ἐφόσον ὁμως δὲν βρίσκει καιρὸ νὰ ἐρωτήσῃ, νὰ δείξει ὑπομονή, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

505

Ἐρώτηση

Ἄδελφός παρασυρόμενος εὐκολα σὲ ὀργή ἐρώτησε τὸν ἴδιο γέροντα γι' αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννη.

Ε ἂν ἀγωνιζόσουν νὰ πεθάνεις ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο καὶ νὰ δεχθεῖς λίγη ταπείνωση, θὰ μπορούσες ν' ἀναπαυθεῖς καὶ νὰ γλυτώσεις ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους. Ἄς ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότητά του θὰ μᾶς βοηθήσῃ σὲ ὅλα.

506

Ἄδελφός παρακάλεσε τὸν μεγάλο Γέροντα.

Προσευχήσου γιὰ μένα, πάτερ, διότι ἀσθενῶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, γιὰ νὰ μὲ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος, ὥστε νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Ἐπίσης καὶ γιὰ τὸν ἀδελφὸ πού εἶναι μαζί μου, διότι χρειάζεται καὶ αὐτὸς ἔλεος.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ε ἴθε ὁ Κύριος νὰ σὲ ἐνδυναμώσει σὲ κάθε ἀγαθὸ ἔργο, ὅπως ζήτησες. Νά, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀγαθὸ ἔργο, τὸ νὰ εἶστε ἐνωμένοι κατὰ δύναμη μὲ τὸν ἀδελφὸ πού εἶναι μαζί σου. Καὶ αὐτὸς πού εἶπε, «ἦρθα νὰ βάλω φωτιὰ στὴ γῆ»⁷⁰ εἴθε νὰ βάλῃ αὐτὴν στὴν δική σου καρδιά καὶ στὴ δική μου καὶ νὰ σὲ δῶ θαλερὸ σὰν τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ ἀνθισμένο

νου, καὶ ἀνθοῦντα ὡς φοῖνικα ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου. Καὶ γὰρ τούτων οὕτως ἐχόντων, κἀγὼ γεύομαι σου τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐφραίνομαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΦΖ'

5 Ἐρώτησις

Πάτερ, εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ παρακαλῶ μαθεῖν πόθεν ἡ τοσαύτη ἀδυναμία συμβαίνει, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν μου καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀλιγορίας ἐπὶ τὸ φαγεῖν καὶ κοιμηθῆναι κλίνει ὁ λογισμός.

10 Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς εὐχῆς, εἰ ἄρα ἔχω εὐχήν, οὐ δύναμαι εὐξασθαι περὶ τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς περισσότερο τῆς σῆς· τρέμω γὰρ τὸν λέγοντα, «ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Ἀλλ' ἐγὼ τέως ποιῶ μου τὴν δύναμιν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἐστὶ 15 τὸ ἔλεος, ὃς ἐποίησε μεθ' ἡμῶν ἤδη μέγα ἔλεος καὶ ποιεῖ· οὐκ ἀρνοῦμαι ὅτι ἐποίησεν, ἐπεὶ ἀχαριστία εὐρίσκεται.

Περὶ δὲ τῆς ἀδυναμίας, τὸ ἅπαξ εἶναι οὕτω καὶ ἅπαξ οὕτως, ἡ ὁδὸς οὕτως ἐστὶ· περιπατεῖ τις ὀλίγον λείαν ὁδόν, καὶ πάλιν εὐρίσκει κρημνοὺς καὶ ὄρη, καὶ ἀπαντᾷ πάλιν εἰς εὐθεῖαν 20 ὁδόν. Ἐπειδὴ δὲ λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, ὀφειλέται ἐσμέν», περὶ δὲ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ κοιμηθῆναι, προηγεσθω ἡ εὐχαριστία. Μελέτησον εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὅτι, «εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ἕτερον ποιεῖτε» καὶ φύλαξον ἐν παντί, καὶ φυλάττει σε ὁ τῆς εὐχαριστίας Θεός.

25 Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

71. Ματθ. 5,43. Μάρκ. 12,31. Λουκᾶ 10,27. Γαλ. 5,14.

72. Α' Θεσ. 5,18.

σάν τὸν φοίνικα στὸν παράδεισο τοῦ Θεοῦ μου. Διότι, ἂν αὐτὰ συμβαίνουν ἔτσι, τότε καὶ ἐγὼ θὰ γεύομαι τὰ ἀγαθὰ σου καὶ θὰ εὐφραίνομα στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

507

Ἑρώτηση

Πάτερ, προσευχή σου γιὰ μένα, καὶ παρακαλῶ νὰ μάθω ἀπὸ ποῦ μοῦ συμβαίνει ἡ τόση μεγάλη ἀδυναμία καὶ στή λειτουργία μου καὶ στὸ ἐργόχειρό μου· ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία ὁ λογισμὸς κλίνει στὸ φαγητὸ καὶ στὸν ὕπνο.

Ἀπόκριση

Γιὰ τὴν προσευχή, ἔὰν πράγματι ἔχω προσευχή, δὲ μπορῶ νὰ προσεύχομαι γιὰ τὴ δική μου ψυχὴ περισσότερο ἀπὸ τὴ δική σου, διότι τρέμω ἐκεῖνον ποὺ λέγει· «ζήτησε τὸν πλησίον σου σάν τὸν ἑαυτό σου»⁷¹. Ἀλλὰ ἐγὼ μέχρι τώρα κάνω τὰ δυνατά μου, ἐνῶ τὸ ἔλεος εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς χάρισε μεγάλο ἔλεος καὶ μᾶς χαρίζει· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι μᾶς χάρισε, διότι θὰ εἶναι ἀχαριστία.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀδυναμία, τὸ νὰ εἶναι τὴ μία φορὰ ἔτσι καὶ τὴν ἄλλη ἀλλιῶς, ὁ δρόμος εἶναι αὐτός. Περπατᾶ κανεὶς λίγο ὀμαλὸ δρόμο, καὶ πάλι βρίσκει γκρεμοὺς καὶ βουνά, καὶ ἔπειτα βαδίζει πάλι στὸν εὐθὺ δρόμο. Ἐπειδὴ ὁμῶς λέγει, «γιὰ τὸ κάθε τι νὰ εὐχαριστεῖτε»⁷², «εἴμαστε ὀφειλέτες»⁷³, στὸ φαγητὸ καὶ τὸ ποτὸ καὶ τὸν ὕπνο νὰ προηγεῖται ἡ εὐχαριστία. Μελέτησε τὸ ρητὸ τοῦ Ἀποστόλου, «εἴτε τρώγετε, εἴτε πίνετε, εἴτε κάνετε κάτι ἄλλο»⁷⁴, καὶ ἐφάρμοσέ το σὲ κάθε περίπτωση, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εὐχαριστίας θὰ σὲ φυλάγει.

Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

73. Ρωμ. 8,12.

74. Α' Κορ. 10,31.

ΦΗ'

Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς τὸν αὐτόν,
 ἐρωτήσαντα, εἰ δεῖ κεχρηῆσθαι φαρμάκω.

Ἀπόκρισις

5 **Α** δελφέ, οἱ χρῶμενοι ἰατροῖς καὶ οἱ μὴ χρῶμενοι, ἐπ' ἐλ-
 πίδι Θεοῦ χρῶνται, λέγοντες· ἐν ὀνόματι Κυρίου πι-
 στεύομεν ἑαυτοὺς ἰατροῖς, ὅτι παρέχει τὴν ἴασιν δι' αὐ-
 τῶν· καὶ οἱ μὴ χρῶμενοι, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὐ
 χρῶνται, καὶ θεραπεύει αὐτούς. Ἐὰν οὖν χρήση, οὐχ ἡμαρτες·
 καὶ ἐὰν μὴ χρήση, μὴ ὑψηλοφρονήσης· τοῦτο δὲ ἵνα μάθης, ὅτι,
 10 ἐὰν χρήση ἰατροῖς, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ οὐδὲν ἄλλο.
 Ἐὰν δὲ θέλῃς τὸν λόγον τοῦ Ἥλιου κρατῆσαι ὃν ἔλεγε, «τὴν
 σήμερον ἀμεριμνεῖς».

ΦΘ'

Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, καὶ εἶπέ μοι τί ἐστὶ ὅτι τὴν νύκτα
 ὡς θέλω ψάλοι, ὀκνου αἰσθάνομαι, καὶ μάλιστα ὅτε γίνε-
 15 ται ψύχρα· καὶ λοιπὸν τὰς πολλὰς καθεζόμενος ψάλλω
 δῆθεν καὶ εὐχομαι. Ἐπεὶ οὖν φοβοῦμαι μὴ ἀπὸ ραθυμίας
 ταῦτα πάσχω, καταξίωσον, πάτερ, φώτισόν μου λοιπὸν
 τὸν νοῦν, ἵνα ποιήσω εἴ τι λέγω.

Ἀπόκρισις

20 **Τ** ὃ ὑπὲρ ἀλλήλων εὐχεσθαι πάντες ἐνετάλθημεν. Περὶ
 δὲ ὧν ἠρώτησας μαθεῖν θέλων τί ἐστίν, ἔστι μέρος με-
 μιγμένον τοῦ σπέρματος τῶν δαιμόνων καὶ μέρος τῆς
 ἀσθενείας τοῦ σώματος· ὥστε οὖν τὸ ψάλλειν ἢ τὸ εὐξασθαι

508

Τοῦ ἰδίου μεγάλου Γέροντα πρὸς τὸν ἴδιο
 πὸ ἐρώτησε, ἐὰν πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖ φάρμακα.

Ἄποκριση

Αδελφέ, ἐκεῖνοι πὸ χρησιμοποιοῦν γιατρούς, καὶ ἐκεῖ-
 νοι πὸ δὲν χρησιμοποιοῦν, τὸ κάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα
 στηριγμένη στὸ Θεό, οἱ πρῶτοι λέγοντας, ‘στὸ ὄνομα
 τοῦ Κυρίου ἐμπιστευόμαστε τοὺς ἑαυτοὺς μας στοὺς γιατρούς,
 διότι μέσω αὐτῶν παρέχει τὴν γιατρεία· καὶ ἐκεῖνοι πὸ δὲν τοὺς
 χρησιμοποιοῦν, δὲν τοὺς χρησιμοποιοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ὀνό-
 ματός του, καὶ τοὺς θεραπεύει. Ἐὰν λοιπὸν χρησιμοποίησες,
 δὲν ἀμάρτησες, καὶ ἂν δὲν χρησιμοποίησες, μὴ ὑψηλοφρονή-
 σεις. Κι αὐτὸ συμβαίνει γιὰ νὰ μάθεις, ὅτι, ἂν χρησιμοποίησες
 γιατρούς, γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐὰν
 ὁμως θέλεις ἐφάρμοσε τὸν λόγο τοῦ Ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἔλεγε, «νὰ
 ἀμεριμνεῖς ἀπὸ σήμερα»⁷⁵.

509

Πάτερ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ πές μου, τί σημαίνει
 πὸ τὴ νύχτα, ὅταν θέλω νὰ ψάλλω, αἰσθάνομαι ὀκνηρία,
 καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι ψύχρα· καὶ ἔτσι τὶς περισσότερες
 φορὲς καθιστὸς ψάλλω δῆθεν καὶ προσεύχομαι. Ἐπειδὴ
 λοιπὸν φοβάμαι μήπως αὐτὰ τὰ παθαίνω ἀπὸ ραθυμία, κα-
 ταξίωσέ με, πάτερ, νὰ λάβει ὁ νοῦς μου ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ
 ἐξῆς φωτισμό, γιὰ νὰ κάνω ὅ,τι λέγω.

Ἄποκριση

Ολοι διαταχθήκαμε νὰ προσευχόμαστε ὁ ἕνας γιὰ τὸν
 ἄλλον. Ὅσο γι’ αὐτὰ πὸ ἐρώτησες θέλοντας νὰ μά-
 θεις τί εἶναι, ἕνα μέρος εἶναι ἀνακατεμένο μὲ τὸ σπέρ-
 μα τῶν δαιμόνων καὶ ἕνα μέρος εἶναι ἀπὸ ἀσθένεια τοῦ σώμα-

καθήμενον μετὰ κατανύξεως, οὐκ ἐμποδίζει τὸ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν. Ἐὰν γὰρ στήκων ποιήσῃ τις μετὰ ρεμβασμοῦ, εἰς οὐδὲν λογίζεται ὁ κόπος αὐτοῦ.

Ὁ Κύριος βοηθήσοι σοι, ἀδελφέ. Ἀμήν.

ΦΙ'

5 Ἐρώτησις

Παρακαλῶ τὴν ἀγιωσύνην σου, πάτερ, ἐπεὶ ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἔχω δὲ ἱκανὰς ἡμέρας τῷ σώματι ἐπιπλεῖον ἀσθενῶν, ὥστε τὰς πρωινὰς τρέφεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὸ χαράδριον κεῖμαι καὶ ἔστιν ὅτε εὐχαριστεῖ ἡ ψυχὴ μου λέγουσα, ὅτι ὁ Θεὸς συνεχώρησέ μοι τὴν ἀσθένειαν ταύτην διὰ τὰς πολλὰς μου ἀμαρτίας'. Μίαν μίαν δὲ θλίβομαι λέγων μετ' ὀλιγορίας, ὅτι οὐκ εἰμι ἄξιος ὡς πάντες, φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἅπαξ τῆς ἡμέρας μετὰ ἀναπαύσεως'. Καὶ πάλιν λέγει μοι ὁ λόγισμός, 'μὴ ἀντειπεῖν ἐνι τῷ Θεῷ; οὐκ οἶδε τὰ πάντα; μὴ χωρὶς αὐτοῦ δύναται τι γενέσθαι; ὑπόμεινον μετ' εὐχαριστίας'. Δέομαί σου, πάτερ, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δήλωσόν μοι πῶς ὀφείλω παρελθεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς λύπης καταποθῶ.

20 Ἀπόκρισις

Η ἀγιωσύνη σου τῇ ἀγιωσύνη μου ἔγραψεν εὗξασθαι ὑπὲρ τῆς σῆς θεοφιλίας. Καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἀσύνητος πατὴρ δέομαί σου τοῦ συνετοῦ υἱοῦ τὸ αὐτὸ ποιῆσαι καὶ εὗξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀναλίσκοντος αὐτοῦ τὰς ἡμέρας ἐν ματαιότητι· σὺ μὲν λέγεις, ὅτι κἂν ἅπαξ εὐχαριστεῖς τῷ Θεῷ, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ δύναμαι σιωπῆσαι, ὡς ὑπολαμβάνω λέγω· ὅτι, ἔάν μὴ δι' ἡδονὴν ἐσθίῃ τις, ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν

τος· ὥστε λοιπὸν τὸ νὰ ψάλλεις ἢ νὰ προσεύχεσαι καθιστὸς μὲ κατάνυξη, δὲν ἐμποδίζει τὴ λειτουργία νὰ εὐαρεστήσεις τὸ Θεό. Διότι, ἂν τὴν κάνει κανεὶς ὀρθιος μὲ ὄνειροπολήματα, δὲν ὑπολογίζεται καθόλου ὁ κόπος του.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ βοηθήσει, ἀδελφέ. Γένοιτο.

510

Ἑρώτηση

Πάτερ, παρακαλῶ τὴν ἀγιωσύνη σου, ἐπειδὴ ἀσθενῶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, καὶ ἔχω ἀρκετὲς ἡμέρες πού ἀσθενῶ περισσότερο στὸ σῶμα, ὥστε νὰ τρώγω τίς πρωϊνὲς ὥρες, πολλὲς φορὲς μάλιστα μένω ξαπλωμένος στὴν ψάθα καὶ μερικὲς φορὲς εὐχαριστεῖ ἡ ψυχὴ μου λέγοντας, ‘ὁ Θεὸς μοῦ παραχώρησε αὐτὴ τὴν ἀσθένεια γιὰ τίς πολλὲς ἀμαρτίες μου’, κάπου κάπου ὅμως θλίβομαι λέγοντας μὲ ὀλιγωρία, ‘δὲν εἶμαι ἄξιος, ὅπως ὅλοι, νὰ φάγω τὸν ἄρτο μου μία φορὰ τὴν ἡμέρα μὲ ἀνάπαυση’, καὶ πάλι μοῦ λέγει ὁ λογισμὸς, ‘μήπως ἐπιτρέπεται νὰ ἀντεῖπεις στὸ Θεό; δὲ γνωρίζει αὐτὸς τὰ πάντα; μήπως μπορεῖ νὰ γίνει κάτι χωρὶς αὐτόν; ὑπόμεινε μὲ εὐχαριστία’, σὲ παρακαλῶ, πάτερ, γιὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, προσευχήσου γιὰ μένα καὶ δήλωσέ μου, πῶς πρέπει νὰ τὰ ἀντιμετωπίσω, γιὰ νὰ μὴ καταποθῶ ἀπὸ τὴ λύπη.

Ἀπόκριση

Η ἀγιωσύνη σου ἔγραψε στὴν ἀγιωσύνη μου νὰ προσευχηθεῖ γιὰ τὴ θεοφιλία σου. Καὶ ἐγὼ ὅμως ὁ ἀσύνητος πατέρας παρακαλῶ ἐσένα τὸν συνετὸ υἱὸ νὰ κάνεις τὸ ἴδιο καὶ νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα πού περνῶ τίς ἡμέρες μὲ ματαιότητα. Διότι ἐσὺ λές, ὅτι, ἔστω καὶ μία φορὰ, εὐχαριστεῖς τὸ Θεό, ἐνῶ ἐγὼ ποτέ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲ μπορῶ νὰ σιωπήσω, σοῦ λέγω αὐτὸ πού νομίζω· ὅτι, ἂν κανεὶς τρώγει ὄχι γιὰ ἡδονή

σώματος, ὁ Θεὸς οὐ κατακρίνει αὐτόν· διὰ τὴν πλησμονὴν γὰρ καὶ διὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ σώματος κωλύονται αἱ βρώσεις. Ὅπου δὲ πρόκειται ἀσθένεια, ἐκεῖ πρόκειται ἢ τούτων ἀργία τῆς ἐνεργείας· ὅπου γὰρ ἀσθένεια, ἐκεῖ ἐπὶ κλήσις Θεοῦ. Λογίζομαι οὖν ὅτι τὸ δοῦναι τὴν χρεῖαν τῷ σώματι, ὡς ἀληθῶς χρεῖα ἐστὶ, καὶ τὸ εὐχαριστεῖν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ οὐ κατακρίνει τὸν ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ τὴν δύναμιν.

Ὡς εἶχον ἐλάλησα· οὐ πάντως λέγω ὅτι ἀλήθειαν λαλῶ, 10 ἀλλ' εἴ τι εἶχεν ἢ καρδία μου ἐξέφηνα. Λοιπὸν δοκίμασον καὶ σύ, καὶ εὐρίσκεις τὸ συμφέρον, καὶ συγχώρησόν μοι τῷ μηδέποτε δυνηθέντι σιωπῆσαι.

ΦΙΑ'

Ὁ αὐτὸς ἀσθενῶν καὶ μὴ δυνάμενος ἰστάμενος ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, μηδὲ μονοσιτεῖν, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν 15 τὸν μέγαν Γέροντα εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ δηλῶσαι αὐτῷ περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

20 Ὁταν ἔμελλον οἱ Ἑβραῖοι ἐλευθεροῦσθαι ἐκ τῆς τῶν Αἰγυπτίων δουλείας, στένωσιν καὶ θλίψιν μεγάλην ὑπέμειναν ἀναμέσον θαλάσσης καὶ βαρβάρων χειρῶν· καὶ μετ' ἐκεῖνα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα, ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν γεγονότα ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τῇ χώρᾳ αὐτῶν πάσῃ, ἐπελάθοντο τοῦ ταῦτα ποιήσαντος Θεοῦ καὶ ἤγγισαν εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας, ὀρῶντες Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ πᾶσαν μέλ- 25 λοντας ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς. Μόνος δὲ Μωϋσῆς ὑπελείφθη ἐν τοῖς πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεόν. Καὶ «ἐπειδὴ ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ», κράζοντι ἀπὸ καρδίας

ἀλλὰ γιὰ ἀσθένεια σώματος, ὁ Θεὸς δὲν τὸν κατακρίνει· διότι οἱ τροφῆς ἀπαγορεύονται μόνο γιὰ τὸν κορεσμὸ καὶ γιὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ σώματος. Ὅπου ὑπάρχει ἀσθένεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἀργία τῆς ἐνέργειας αὐτῶν· διότι, ὅπου ὑπάρχει ἀσθένεια, ἐκεῖ ὑπάρχει ἐπίκληση Θεοῦ. Σκέπτομαι λοιπὸν ὅτι τὸ νὰ δώσουμε τὰ ἀναγκαῖα στὸ σῶμα, ὅταν εἶναι πραγματικὰ ἀνάγκη, καὶ τὸ νὰ εὐχαριστήσουμε στὴν ἀσθένεια, δὲν κατακρίνει τὸν ἄνθρωπο· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή του.

Μίλησα ὅπως μπορούσα· δὲν λέγω βέβαια ὅτι λέγω τὴν ἀλήθεια, ἀλλά, ὅ,τι εἶχε ἡ καρδιά μου, τὸ φανέρωσα. Ἐξέτασε λοιπὸν καὶ σὺ τὸ πρᾶγμα καὶ θὰ βρεῖς τὸ συμφέρον, καὶ συγχώρεσε ἐμένα πού δὲν μπόρεσα νὰ σιωπήσω ποτέ.

511

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἀσθενοῦσε καὶ δὲν μπορούσε νὰ κάνει τὴ λειτουργία του ὄρθιος, οὔτε νὰ τρώγει μόνο μία φορὰ τὴν ἡμέρα, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ δηλώσει γι' αὐτό.

Ἀπόκριση

Οταν ἐπρόκειτο νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὴν ὑποδούλωση τῶν Αἰγυπτίων, ὑπέμειναν καταπίεση καὶ μεγάλη θλίψη ἀνάμεσα στὴ θάλασσα καὶ στὰ βαρβαρικά χέρια· καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα, τὰ ὁποῖα εἶδαν τὰ μάτια τους νὰ ἔχουν γίνει ἀνάμεσα στοὺς Αἰγυπτίους καὶ σὲ ὅλη τὴ χώρα τους, ξέχασαν τὸ Θεὸ πού ἔκανε αὐτὰ καὶ ἔφθασαν σὲ ἀπόγνωση γιὰ τὴ σωτηρία τους, βλέποντας τὸν Φαραὼ καὶ ὅλη τὴ δύναμή του πού ἐπρόκειτο νὰ πέσει ἐναντίον τους. Μόνο ὁ Μωυσῆς ἔμεινε ἀφοσιωμένος στὸν παντοδύναμο Θεό. Καὶ «ἐπειδὴ ὁ Κύριος βρίσκεται κοντὰ σὲ ὅσους τὸν ἐπικαλοῦνται ἀληθινά»⁷⁶, κρᾶζοντας ἀπὸ τὴν καρδιά του ὁ Μωϋ-

76. Ψαλμ. 144,18.

τῷ Μωϋσῆ, καὶ ὅλης ἐπικειμένης τῆς θύρας τῆς σιγῆς περὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ καρδιογνώστης· «τί βοᾷς πρὸς με; πάταξον τῇ ράβδῳ τῇ ἐν χειρὶ σου τὴν θάλασσαν καὶ διαρρήγνυται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ λαός, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραὼ καὶ ἐν 5 πάσῃ τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ».

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἔστιν ἀσθένεια, καὶ ἔστιν ἐμποδισμὸς δαιμόνων· λοιπὸν θλίψεις καὶ ταραχαὶ λογισμῶν· χαυνοῦται λοιπὸν τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν δαιμόνων. Ἐὰν δὲ σιγῶν κράξῃ ὁ Μωϋσῆς, τούτέστιν 10 ἐὰν γρηγορῶν κράξῃ ὁ νοῦς, εἴτε καθήμενος, εἴτε ἀνακείμενος, ἀκούει αὐτοῦ ὁ τὰ κρύφια ἀκούων τῆς καρδίας, καὶ πληροῦται ὁ λόγος ὅτι, «ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ»· καὶ ἐπιτιμᾷ τῇ θαλάσῃ λέγων, «ποίησον ὁδὸν τῷ λαῷ μου»· καὶ τότε καταποντίζεται Φαραὼ σὺν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καὶ γαληνιᾷ ὁ λαός, 15 ποιῆσαι ἑορτὴν τῷ Θεῷ.

Εἴτε οὖν στήκεις, εἴτε κάθη, εἴτε ἀνάκεισαι, γρηγορεῖτω ἡ καρδία σου, ἐπιτελέσαι τὴν λειτουργίαν σου τῶν ψαλμῶν, κλίτων εἰς τὴν εὐχὴν, προσπίπτων τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, εἴτε νυκτός, εἴτε ἡμέρας· καὶ τότε ἀναχωροῦσι κατησχυμένοι οἱ ἐχθροί, 20 οἱ τὴν ψυχὴν πολεμοῦντες.

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου μεταλαμβάνειν, σεμνῶς ἔστω σου ἡ δίαίτα καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ μὴ διστάσης, οὐ κατακρίνη· τοῦτο δὲ ἔστι, τὸ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν λαβεῖν τί ποτε, ἀλλ' εἴ τι εὐρίσκεις τὴν ἕξιν δεχομένην· καὶ τὸ μεῖναι πεινῶντα καὶ μὴ χορ- 25 ταζόμενον μετὰ τὸ φαγεῖν.

Παρακαλῶ δὲ εὐξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὐθύμως καὶ μετὰ ἀγαλλιάσεως ὁδεύσω τὴν ἠπλωμένην ἔμπροσθέν μου ὁδόν, τὴν ὀμαλὴν καὶ τετριμμένην καὶ γέμουσαν τῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, φωτός τε καὶ ἀγαλλιάσεως, ἧς οὐκ ἔνι κορεσθῆναι, 30 ἧς ἔκτος ἄλλη οὐκ ἔστιν.

σῆς, καὶ ἐνῶ ὄλη ἡ θύρα τῆς σιγῆς κάλυπτε τὰ χεῖλη του, ἀποκρίθηκε ὁ καρδιογνώστης· «τί φωνάζεις πρὸς ἐμένα; χτύπα μὲ τὴ ράβδο ποὺ εἶναι στὸ χέρι σου τὴ θάλασσα καὶ θὰ χωρισθεῖ καὶ θὰ περάσει ἀπὸ μέσα ὁ λαὸς καὶ θὰ δοξασθῶ μὲ τὴν καταστροφή τοῦ Φαραῶ καὶ ὄλης τῆς δυναστείας του»⁷⁷.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ· ὑπάρχει ἀσθένεια, καὶ ὑπάρχει ἐμπόδιο δαιμόνων· προκαλοῦνται θλίψεις καὶ ταραχὲς λογισμῶν, καὶ χανώνεται τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ἀσθένεια καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δαιμόνων. Ἐὰν ὅμως φωνάζει σιωπηλὰ ὁ Μωϋσῆς, δηλαδή ἂν κράξει ἀγρυπνώντας ὁ νοῦς, εἴτε καθιστὸς εἴτε ὄρθιος, ἀκούει ὁ Θεὸς καὶ πραγματοποιεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ ποὺ ἀκούει τὰ κρυφὰ τῆς καρδιάς· «ἐγὼ κοιμᾶμαι καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ»⁷⁸, καὶ ἐπιτιμᾷ τὴ θάλασσα λέγοντας, ‘κάνε δρόμο στὸ λαό μου’· καὶ τότε καταποντίζεται ὁ Φαραῶ μαζί μὲ ὄλους ὅσοι εἶναι μαζί του καὶ γαληνεύει ὁ λαός, γιὰ νὰ κάνει γιορτὴ στὸ Θεό.

Εἴτε λοιπὸν στέκεσαι εἴτε κάθεσαι εἴτε ξαπλωμένος εἶσαι, ἄς ἀγρυπνεῖ ἡ καρδιά σου ἐπιτελώνοντας τὴν ἀκολουθία τῶν ψαλμῶν, καταφεύγοντας στὴν προσευχή, παρακαλώντας ἀδιάλειπτα τὸ Θεό, εἴτε νύχτα εἴτε μέρα· καὶ τότε φεύγουν καταντροπισμένοι οἱ ἐχθροὶ ποὺ πολεμοῦν τὴν ψυχὴ σου.

Ὅσο γιὰ τὸ νὰ τρώγεις δύο φορές τὴν ἡμέρα, ἄς εἶναι ἡ ζωὴ σου σεμνὴ καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ διστάσεις, δὲν κατακρίνεσαι· αὐτὸ ἔχει σημασία, τὸ νὰ μὴ παίρνεις τίποτε ἀπὸ ἐπιθυμία, ἀλλὰ ὅ,τι βρίσκεις ποὺ τὸ δέχεται ἡ συνήθεια, καὶ τὸ νὰ μένεις πεινασμένος καὶ ὄχι χορτᾶτος μετὰ τὸ φαγητό.

Παρακαλῶ ὅμως νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα, γιὰ νὰ βαδίσω μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τὸ δρόμο ποὺ ἀπλώνεται μπροστὰ μου, τὸν ὀμαλὸ καὶ περπατημένο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ εἰρήνη καὶ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, ἀπὸ φῶς καὶ ἀγαλλίαση, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κορεσθεῖς. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς ἐκτὸς ἀπὸ αὐτήν.

77. Ἐξ. 14,4.

78. Ἰσραήλ Ἰσραήλ. 5,2.

ΦΙΒ'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς κουφισθεὶς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

5 Πάτερ, ὅτε μεταλαμβάνω τῆς τροφῆς πάνυ βαροῦμαι, καὶ πάλιν οὐ δύναμαι νηστεῦσαι, ἀτονεῖ δὲ τὸ σῶμά μου καὶ ἰδρωτῆς μοι γίνονται, καὶ ἡ σκληροκαρδία δὲ καὶ ἡ ὑπερηφανία διώκουσιν ἀπ' ἐμοῦ τὰ δάκρυα.

Ἀπόκρισις

10 **Α**δελφέ, ἀπσάζομαί σε ἐν Κυρίῳ, δεόμενος αὐτοῦ ἐνδυναμῶσαι σου τὴν ἀγάπην, καὶ δοῦναί σοι ὑπομονήν. Ἵνα δὲ μάθης, ὅτι πόλεμός ἐστι διαβολικός, ὁ βαρῶν σε εἰς τὰ βρώματα, ἵνα ἐμβάλῃ σε εἰς χαύνωσιν· κἄμοι γὰρ πολλὸν χρόνον ἐπολέμησε καὶ ἐβάρει με πάνυ, καὶ ἐποίει με ἐμεῖν νύκτας νύκτας. Καὶ ἠρξάμην λαμβάνειν ὀλίγον, καὶ ἤλλαξε τὸν πόλεμον· καὶ ὡς ἠρχόμην φαγεῖν, ὡς ἔβαλον τὸ βουκίον εἰς τὸ στόμα μου, ἐποίει με ἐμέσαι· καὶ ἐποίουν δύο δύο, ἵνα ἀρέσῃ μοι τὸ φαγεῖν, καὶ αὐτὸ αὐτοῦ ἦν· χάριτι δὲ Χριστοῦ δι' ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας ἐπαύσατο ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγενόμην δὲ ἀδύναμος ὑπὲρ τὸ εἰπεῖν καὶ οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἐπύκτευον ἕως οὗ ἐνεδυναμώσέ με ὁ Κύριος. Ἐγὼ δέ, ἀδελφέ, ἀσθενὴς ὢν, ταῦτα ἐποίουν· σὺ δὲ περισσότερον προσέχεις σεαυτῷ, καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ σοι, οὐδεὶς γὰρ ὁ φθονῶν σοι, εἰ μὴ εἷς, ὃν καταργήσοι ὁ Κύριος.

25 Περὶ δὲ τῆς νηστείας, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, μνημονεύων τῶν πολιτειῶν τῶν πατέρων καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ ταπεινῶθητι τῇ καρδίᾳ, κἄν δύνασαι ἕως ἐνάτης, μεῖνον· εἰ δὲ μὴ γε, μὴ μέλει σοι. Σπούδασον δὲ φυλάξαι τὴν νηστείαν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, φυλάττων τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ζύλου, καὶ

512

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἀνακουφίσθηκε ἀπὸ τὴν ἀσθένεια, ἐρώτησε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, ὅταν τρώγω, βαραίνω πολύ, καὶ πάλι δὲ μπορῶ νὰ νηστεύω· ἀτονεῖ τὸ σῶμα μου καὶ ἰδρώνω, καὶ ἡ σκληροκαρδία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια διώχνουν τὰ δάκρυα ἀπὸ μένα.

Ἀπόκριση

Αδελφέ, σὲ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ, παρακαλώντας αὐτὸν νὰ ἐνδυναμώσει τὴν ἀγάπη σου καὶ νὰ σοῦ δώσει ὑπομονή. Γιὰ νὰ μάθεις τώρα, ὅτι ὁ πόλεμος πὺ σὲ βαραίνει στὶς τροφές εἶναι διαβολικός, γιὰ νὰ σὲ ὀδηγήσει σὲ χαύνωση, ἄκουσε τὴ δική μου περίπτωση· διότι πολέμησε καὶ μένα πολὺν καιρὸ καὶ μὲ βάραινε πολὺ καὶ μὲ ἔκανε νὰ κάμνω ἐμετὸ τὶς νύχτες. Τότε ἄρχισα νὰ παίρνω λίγο καὶ ἄλλαξε τὸν πόλεμο. Ὅταν ἄρχιζα νὰ τρώγω, μόλις ἔβαζα τὴ μπουκιά στὸ στόμα μου, μὲ ἔκανε νὰ κάμνω ἐμετό· καὶ ἔπαιρνα δυὸ δυὸ μπουκιές, γιὰ νὰ μοῦ ἀρέσει τὸ φαγητό, καὶ αὐτὸ ἦταν^{78a}. Μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία, ἔφυγε ἀπὸ μένα. Ἐγὼ ὅμως ἀδύναμος ὑπερβολικὰ χωρὶς ὅμως νὰ ὑποχωρῶ, ἀλλὰ ἀγωνιζόμενοι, ὡς πὺ μὲ ἐνδυνάμωσε ὁ Κύριος. Ἐγὼ, ἀδελφέ, ἂν καὶ ἤμουν ἀσθενής, αὐτὰ ἔκανα. Καὶ σὺ νὰ προσέχεις περισσότερο τὸν ἑαυτὸ σου καὶ ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὸ κάνει, διότι κανένας ἄλλος δὲν εἶναι πὺ σὲ φθονεῖ παρὰ ἓνας, τὸν ὁποῖο εἶθε νὰ καταργήσει ὁ Κύριος.

Ὅσο γιὰ τὴ νηστεία, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, ἐνθυμούμενος τοὺς ἀσκητικὸς τρόπους ζωῆς τῶν πατέρων καὶ τὶς ἀγρυπνίες καὶ ταπεινώσου στὴν καρδιά, καὶ ἂν μπορεῖς μεῖνε μέχρι τὴν ἑνατὴ ὥρα· ἐὰν ὄχι, μὴ σὲ νοιάζει. Φρόντισε νὰ φυλάξεις τὴ νηστεία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, φυλάγοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ νὰ μὴ φάγεις ἀπὸ τὸ ξύλο, καὶ νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ

προσέχειν σεαυτῷ ἀπὸ τῶν ἄλλων παθῶν· καὶ δεκτὴ γίνεται αὕτη ἢ νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τῷ Θεῷ, καὶ σκεπάζει σε περὶ τῆς σωματικῆς νηστείας.

Περὶ δὲ τῶν δακρῦων εἶπας, ὅτι ἡ σκληροκαρδία καὶ ὑπερρηφανία διώκουσιν αὐτὰ ἀπὸ σοῦ· ἔπαρον αὐτὰς καὶ τότε ἔρχεται τὰ δάκρυα, συνεργούντων τῶν ἀγίων. Ἀπὸ ψύξεως πάσχεις τὸ ἰδροῦν, θέρμανον σεαυτὸν μικρόν, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός.

Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ἡ χαυνότης μου εἰς πολλὰ κακὰ φέρει με· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπελπίζω, Θεὸν ἔχων ἐλεήμονα.

ΦΙΓ'

10 Ὁ αὐτὸς πάθει περιπεσῶν καὶ μὴ φέρων τὴν ὀδύνην, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ εὐχῆς καὶ βοηθείας.

Ἀπόκρισις

15 **Α**δελφέ μου καὶ ἀγαπητέ μου, ἐν Κυρίῳ· διὰ τὴν πληροφορίαν τῆς πρὸς σὲ ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ἀγάπης, ἀποκαλύπτω σοι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Οἶδας γὰρ καὶ πεπεισμένος εἶ πῶς δέομαι τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἵνα σῶση ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν αἰώνιον. Καὶ ὡς ἔρχομαι κατὰ τὸ σύνηθες, εἶπέ μοι· ἔασόν με δοκιμάσαι αὐτὸν πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ διὰ σωματικοῦ πάθους, ἵνα γνῶ τί ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ καὶ τί μέλλει κληρονομηῆσαι διὰ δεήσεων καὶ πόνων'. Καὶ εἶπον· οὐκοῦν, Δέσποτα, μετὰ ἐλέους ὡς υἱὸν καὶ οὐχ ὡς νόθον'.

Καὶ οὐ χρεῖα ἦν ταῦτα φανερωθῆναι, ἀλλ' ἵνα μάθης τὴν χαρὰν τὴν ἀποκειμένην σοι, ἐφανέρωσά σοι. Μὴ οὖν λυπηθῆς,

τὰ ἄλλα πάθη· αὐτὴ ἡ νηστεία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου γίνε-
ται δεκτὴ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ σὲ προστατεύει γιὰ τὴ σωματικὴ
νηστεία.

Γιὰ τὰ δάκρυα εἶπες, ὅτι ἡ σκληροκαρδία καὶ ἡ ὑπερηφά-
νεια τὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ σένα. Ἀπομάκρυνε αὐτὰ τὰ πάθη καὶ
τότε μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀγίων ἔρχονται τὰ δάκρυα. Ἀπὸ ψύξη
παθαίνεις τὸν ἰδρώτα· θέρμανε λίγο τὸν ἑαυτό σου καὶ θὰ σὲ
βοηθήσει ὁ Θεός.

Καὶ προσευχήσου γιὰ μένα, διότι ἡ χαυνότητά μου μὲ ὀδη-
γεῖ σὲ πολλὰ κακά· ἀλλ' ὁμως δὲν ἀπελπίζομαι, διότι ἔχω ἐλεή-
μονα Θεό.

513

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἔπεσε σὲ σωματικὸ πάθος καὶ δὲν μπορούσε νὰ
ὑποφέρει τὴν ὀδύνη, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέρο-
ντα γιὰ προσευχὴ καὶ βοήθεια.

Ἀπόκριση

Αδελφέ μου καὶ ἀγαπητέ μου ἐν Κυρίῳ· γιὰ νὰ σοῦ φα-
νερῶσω τὴν πνευματικὴ ἐν Χριστῷ ἀγάπη μου πρὸς
ἑσένα, σοῦ ἀποκαλύπτω τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Διότι
γνωρίζεις καὶ ἔχεις πεισθεῖ, πῶς παρακαλῶ τὸ Θεὸ νύχτα καὶ
μέρα γιὰ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὸν πονηρὸ στὴν αἰώνια βασιλεία
του. Καὶ καθὼς προσευχόμενον κατὰ τὴ συνήθεια, μοῦ εἶπε·
ἄφησέ με νὰ τὸν δοκιμάσω, γιὰ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς του, καὶ μὲ
σωματικὸ πάθος, γιὰ νὰ καταλάβω ποιά εἶναι ἡ ὑπομονή του
καὶ τί πρόκειται νὰ κληρονομήσει μὲ δεήσεις καὶ πόνους'. Καὶ
εἶπα· ἄλοιπόν, Δέσποτα, κάνε το μὲ ἔλεος σὰν πρὸς υἱὸ καὶ ὄχι
σὰν πρὸς νόθο.

Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ φανερωθοῦν αὐτά, ἀλλὰ σοῦ τὰ φανε-
ρωσα γιὰ νὰ μάθεις τὴ χαρὰ ποὺ σὲ περιμένει. Μὴ λυπηθεῖς

ἐλεεῖ σε ὁ Θεός. Εἰ δὲ διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, εἰδὼς τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ βάλε ρόδιον μετὰ ἀγιάσματος καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν τῷ οἰκείῳ βουλήματι ποιεῖ μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὡς βούλεται· οὐχ ἡδέως ἔχω σε πονεῖν τι, οὔτε ψυχῆ, 5 οὔτε σώματι. Ὁ Θεὸς ἐλεήσοι σε.

Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΙΔ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Αἴτησις εὐχῆς καὶ βοηθείας περὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Ὁ Ἀπόκρισις

Αδελφὲ ἀκηδιαστὰ καὶ γογγυστά, τί θλίβῃ; τί κράζεις; τί πέμπεις μακρὰν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔχων τὸν Ἰησοῦν στήκοντα καὶ ἐπιποθοῦντα καλεῖσθαι ὑπὸ σοῦ εἰς βοήθειαν σὴν; Κράζον αὐτῷ, «ἐπιστάτα», καὶ ἀποκρίνεταιί σοι 15 ἄψαι τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ θεραπεύει σου οὐ μόνον τὸ πάθος τὸ ἓν, ἀλλ' ὄλα σου τὰ πάθη. Εἰ ἦν ὁ νοῦς ὅπου ὤφειλεν, οὐδὲ δῆγματα ἰοβόλων καὶ σκορπίων κατενεγκεῖν σε ἠδύναντο εἰς αἴσθησιν πόνου σαρκός. «Ἐπελαθόμεν», λέγει, «φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου».

20 **Μή** θλιβῆς, ἐγγύς ἐστι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντα, κράκτα.

ΦΙΕ'

Ὁ αὐτὸς σφόδρα βαρυνθεὶς καὶ δεινῶς βασανιζόμενος, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ τῆς ἰάσεως.

79. Λουκᾶ 17,13.

80. Ματθ. 9,20. Μάρκ. 5,27. Λουκᾶ 8,44.

λοιπόν, ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐλεήσει. Ἐὰν ὁμως διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, γνωρίζοντας τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ βάλε ροδόσταγμα μὲ ἀγίασμα καὶ ὁ Θεὸς μας μὲ τὸ θέλημά του θὰ σοῦ δείξει τὸ ἔλεός του ὅπως θέλει. Δὲν μ' εὐχαριστεῖ νὰ σὲ πονᾷ κάτι, οὔτε στὴν ψυχὴ, οὔτε στὸ σῶμα. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσει.

Προσευχῆσου γιὰ μένα.

514

Τοῦ ἰδίου.

Αἴτηση προσευχῆς καὶ βοήθειας γιὰ τὸ ἴδιο πάθος πρὸς τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση

Αδελφὲ ἀδιάφορε καὶ γογγυστή, γιατί στενοχωριέσαι; τί φωνάζεις; τί στέλνεις μακριὰ δεήσεις, ἐνῶ ἔχεις κοντὰ σου τὸν Ἰησοῦ νὰ στέκεται καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν καλέσεις γιὰ βοήθειά σου; Φώναξέ τον, «ἐπιστάτη»⁷⁹, καὶ θὰ σοῦ ἀποκριθεῖ· ἄγγιξε τὸ ἄκρο τοῦ ἐνδύματός του⁸⁰, καὶ θὰ σοῦ θεραπεύσει ὄχι μόνο τὸ ἓνα πάθος, ἀλλὰ ὅλα τὰ πάθη σου. Ἄν ἦταν ὁ νοῦς ἐκεῖ πού ὄφειλε νὰ εἶναι, δὲ θὰ μπορούσαν νὰ σὲ κάνουν νὰ αἰσθανθεῖς πόνο σάρκας οὔτε τὰ δαγκώματα τῶν φαρμακερῶν ἐρπετῶν καὶ τῶν σκορπιῶν. «Ξέχασα», λέγει, «νὰ φάγω τὸν ἄρτο μου ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ στεναγμοῦ μου»⁸¹.

Μὴ θλίβεσαι, εἶναι κοντὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ, ὑγιή, παραπονιάρη.

515

Ὁ ἴδιος ἐπειδὴ βάραινε πολὺ καὶ βασανίσθηκε φοβερὰ, παρακάλεσε τὸν ἴδιο μεγάλο Γέροντα γιὰ τὴ θεραπεία του.

81. Ψαλμ. 101,5.

Ἀπόκρισις

Πέμψοι σοι ὁ Θεός μου τὴν ταχινὴν ἴασιν ψυχῆ καὶ σώματι· καὶ πιστεύω τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ ὅτι καλῶς ἔχεις. Ὅσον οὖν δύνασαι κράτει τὴν πρὸς αὐ-
5 τὸν εὐχαριστίαν, πῶς σε ἠγάπησε καὶ ἠλέησε διὰ τῆς ἁγίας αὐ-
τοῦ παιδείας.

ΦΙΣ'**Εὐχαριστία** τοῦ αὐτοῦ.

Ἐξελθούσης τῆς ἀποκρίσεως ταύτης παρὰ τοῦ ἁγίου Γέρον-
τος, παραχρῆμα ἰάθη ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀνέπεμψεν εὐ-
10 χαριστίαν τῷ Θεῷ καὶ τῷ γέροντι, ἅμα αἰτῶν καὶ ἀδιάλει-
πτον περὶ τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς καὶ σωτηρίας προσευχὴν.

Ἀπόκρισις

Αδελφὲ προσφιλέστατε, τῷ Δεσπότη ἡμῶν Θεῷ ἀνα-
πέμψωμεν ἀδιαλείπτως τὴν δοξολογίαν, πῶς τὰ παρό-
15 ντα ἡμῖν παρέχει εἰς ἀνάπαυσιν ζωῆς· παιδεύων γὰρ
κτᾶται ἡμῶν, καὶ πειράζων παρέχει τὴν ἔκβασιν καὶ δύναμιν
πρὸς ὑπομονὴν τῶν θλίψεων, τοὺς πάντας ἡμᾶς θανατοῖ καὶ
ζωοποιεῖ, θέατρον ποιῶν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώ-
ποις. Χαροποιήσωμεν οὖν αὐτὸν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, τῇ ὑπο-
20 μονῇ, τῇ πραότητι, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ σεμνότητι, τῇ εἰρήνῃ, τῇ
εὐχαριστίᾳ.

Ἔστω σοι, ὦ ποθεινότητε, ὅσα ἤτησας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
ἐν ᾧ ἀσπάζομαι ὑμᾶς καὶ δέομαι φυλάξαι ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ἀμήν.

ΦΙΖ'

25 Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως περὶ θλίψεως καρδίας· καὶ πόθεν ἔτι μικρὰ
ἐπίκειται αὐτῷ ἀσθένεια.

Ἀπόκριση

Εἴθε ὁ Θεός μου νὰ σοῦ στείλει τὴ γρήγορη θεραπεία στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα· καὶ πιστεύω στὸ ἅγιο ὄνομά του ὅτι θὰ γίνεις καλά. Ὅσο μπορεῖς λοιπὸν, κράτησε τὴν εὐχαριστία πρὸς αὐτόν, γιὰ τὸ ὅτι σὲ ἀγάπησε καὶ σὲ ἐλέησε μὲ τὴν ἅγια παιδαγωγία του.

516

Εὐχαριστία τοῦ ἰδίου.

Μόλις βγήκε αὐτὴ ἡ ἀπόκριση ἀπὸ τὸν Γέροντα, ἀμέσως θεραπεύθηκε ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ ἔστειλε εὐχαριστία στὸ Θεὸ καὶ στὸν Γέροντα, ζητώντας συγχρόνως καὶ ἀδιάλειπτη προσευχὴ γιὰ τὴν προκοπὴ καὶ σωτηρία του.

Ἀπόκριση

Προσφιλέστατε ἀδελφέ, ἄς στείλουμε ἀδιαλείπτως τὴ δοξολογία στὸ Δεσπότη μας Θεό, ποὺ μᾶς παρέχει τὰ παρόντα γιὰ ἀνάπαυση ζωῆς· διότι παιδεύοντας μᾶς ἀποκτὰ καὶ πειράζοντας μᾶς παρέχει τὴν ἔκβαση καὶ τὴ δύναμη γιὰ ὑπομονὴ τῶν θλίψεων, θανατώνει καὶ ζωοποιεῖ ὅλους ἐμᾶς, κάνοντάς μᾶς θέατρο στὸν κόσμο καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους⁸². Ἄς τὸν χαροποιήσουμε λοιπὸν μὲ τὴν ταπείνωσή μας, τὴν ὑπομονή, τὴν πραότητα, τὴ μακροθυμία, τὴ σεμνότητα, τὴν εἰρήνη, τὴν εὐχαριστία.

Εἴθε νὰ σοῦ γίνουν, ποθητέ, ὅσα ζήτησες στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου σᾶς ἀσπάζομαι καὶ παρακαλῶ νὰ σᾶς φυλάξει στὸ ὄνομά του ἀπὸ κάθε κακό. Γένοιτο.

517

Τοῦ ἰδίου ὅμοια γιὰ θλίψη καρδιάς· καὶ ἀπὸ ποῦ τοῦ παραμένει ἀκόμα μικρὴ ἀσθένεια.

Ἀπόκρισις

Αδελφὲ χαῦνε, πῶς οὐκ ἀφείης «τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»; Καταφρόνησον τοῦ σκωληκοβρώτου σώματος· ὠφελεῖς γὰρ αὐτὸ οὐδέν, ὅταν πα-
5 ραδοθῆ σηπεδόν. Φησὶ γάρ· «πρόνοιαν τῆς σαρκὸς μὴ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν». Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς μελέτην.

Περὶ δὲ ὧν ἔγραψας, ἔστιν ὅτε λεῖμμα χολῆς καὶ λεῖμμα δαιμόνων· στρέφνωσον οὖν πρὸς μικρὸν τὸν λογισμὸν πρὸς αὐτόν καὶ ἂν θελήματι Θεοῦ κουφισθῆ τὸ τῶν δαιμόνων λεῖμμα,
10 τὸ τῆς χολῆς οὐκ ἀδικεῖ. Ἐγὼ εὐχομαι κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐμῆς ἀσθενείας, ἵνα μὴ ἀθετήσῃ ὁ Πατὴρ μου καὶ Θεὸς μου τὰ αἰτήματά σου, ἀλλὰ παράσχῃ πλουσίως καὶ φιλανθρώπως. Καὶ αὐτοῦ ἔστι τὸ ἔλεος δοῦναι, σοῦ δὲ ἔστι τὸ εὐξασθαι καὶ τὸ μὴ εὐξασθαι.

15 Νόει ἃ λέγω καὶ εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΦΙΗ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα.

Εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ χρὴ βοηθεῖν τῷ σώματι, ἂν δέηται τροφῆς ἀρμοττούσης τῇ ἀσθενείᾳ, ἢ καὶ ταχύτερον λαμβάνειν· ἢ γοῦν δεῖ φυλάττειν τὸν συνήθη καιρὸν καὶ κατα-
20 φρονεῖν τούτων πάντων, κἂν τι μέλλῃ ἐκ τούτων συμβαίνειν δυσχερές.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς σύνεσιν διὰ τῶν θείων Γραφῶν τοῦ ὀδηγηθῆναι εἰς τὴν εὐθειᾶν ὁδόν. Ὁ οὖν Ἀπόστολος λέγει· «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».
25 Οὐδὲν ἄλλο ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ πάθος λάβῃ

Ἄποκριση

Χ αῦνε ἀδελφέ, πῶς δὲν ἀφήνεις «τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς τους»⁸³; Καταφρόνησε τὸ σκληρόβρωτο σῶμα· καθόσον δὲν τὸ ὠφελεῖς καθόλου, ὅταν παραδοθεῖ στὴ σήψη. Διότι λέγει, «μὴ φροντίζετε γιὰ τὴ σάρκα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσετε τὶς ἐπιθυμίες της»⁸⁴. Αὐτὰ γιὰ μελέτη.

Γιὰ ὅσα ὅμως ἔγραψες, ἡ μικρὴ ἀσθένεια ὀφείλεται σὲ ὑπόλειμμα χολῆς καὶ σὲ ὑπόλειμμα δαιμόνων. Στερέωσε λίγο τὸ λογισμό σου στὸν ἑαυτό σου καὶ ἂν ἀνακουφισθεῖ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ὑπόλειμμα τῶν δαιμόνων, τὸ ὑπόλειμμα τῆς χολῆς δὲν βλάπτει. Ἐγὼ προσεύχομαι κατὰ τὴ δύναμη τῆς δικῆς μου ἀσθένειας, γιὰ νὰ μὴ ἀθετήσῃ ὁ Πατέρας μου καὶ ὁ Θεός μου τὰ αἰτήματά σου, ἀλλὰ νὰ σοῦ τὰ παράσχει πλουσίως καὶ φιλανθρώπως. Δικό του εἶναι τὸ νὰ δώσει τὸ ἔλεος, ἐνῶ δικό σου εἶναι τὸ νὰ προσεύχεσαι καὶ τὸ νὰ μὴ προσεύχεσαι.

Σκέψου βαθιὰ αὐτὰ ποὺ λέγω καὶ προσευχήσου γιὰ μένα.

518

Τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν ἄλλο γέροντα.

Πές μου, πάτερ, ἐὰν πρέπει νὰ βοηθῶ τὸ σῶμα ὅταν χρειάζεται τροφή ποὺ ἀρμόζει στὴν ἀσθένεια ἢ νὰ παίρνω καὶ γρηγορώτερα· ἢ ἂν πρέπει νὰ φυλάγω τὸν συνηθισμένο καιρὸ καὶ νὰ περιφρονῶ ὅλα αὐτά, ἀκόμα καὶ ἂν πρόκειται νὰ συμβεῖ κάτι δυσάρεστο ἀπὸ αὐτά.

Ἄποκριση Ἰωάννη

Ο Θεὸς μᾶς ἔδωσε σύνεση μὲ τὶς θεῖες Γραφές, ὥστε νὰ ὀδηγηθοῦμε στὸν εὐθὺ δρόμο. Ὁ Ἀπόστολος λοιπὸν λέγει, «νὰ τὰ δοκιμάζετε ὅλα καὶ νὰ κρατᾶτε τὸ καλό»⁸⁵. ὁ ἄνθρωπος δὲν ὀφείλει τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ μὴ πάρει

84. Ρωμ. 13,14.

85. Α' Θεσ. 5,21.

τι πρᾶγμα ἢ ποιήση. Ἐὰν δὲ δι' ἀσθένειαν ἢ χρεῖαν, οὐ λογίζεται αὐτῷ, οὔτε εἰς ἀμαρτίαν οὔτε εἰς χαύνωσιν· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν καὶ ζητεῖν τῷ σῶματι ἀνάπαυσιν, εἰς ἐπιθυμίαν γίνεται· τὸ δὲ κυβερνᾶν τὸ σῶμα διὰ τὴν χρεῖαν, εὐρίσκομεν αὐτὸ ὑπουργοῦν 5 ἡμῖν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρείας. Εἰ τῶν ζώων φροντίζομεν διὰ τὴν ἡμῶν χρεῖαν, πόσω μᾶλλον τοῦ σώματος, ἐργαλείου ὄντος τῆς ψυχῆς; Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖον, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτην, κἂν νοητικός τις ἦ καὶ ἐπιστήμων. Ὁ Ἀπόστολος προσέχων τῇ ἀσθενείᾳ καὶ τῷ στομάχῳ Τιμοθέου, ἐπέτρεψεν 10 αὐτῷ χρήσασθαι οἴνω, ὃς εἶπε κακοπαθῆσαι τοῦ ποιῆσαι ἔργον εὐαγγελιστοῦ. Ὡστε οὖν διακρίσεως χρεῖα καὶ οὐ ταχέως ὀλισθαίνει ὁ ἄνθρωπος.

Συγχώρησον, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐλάλησα, ἀλλ' οὐ χρῆ ἀντιλέγειν. Εἴ τι εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐλάλησα τῇ 15 ἀγάπῃ σου· λοιπὸν εἴ τι δοκιμάζεις ποιήσον.

ΦΙΘ'

Πόθεν πολλοῦ κόπου αἰσθάνομαι, ἐὰν ἀναστῶ νυκτὸς εἰς ψαλμωδίαν καὶ ὡς ἀπὸ νόσου εἰμί, καὶ ὃ ἐὰν ποιῶ, μετὰ βάρους ποιῶ; ἼΑρα τοῦτο ἀσθένεια ἢ ὡς ἀπὸ τῶν δαιμόνων;

20 Ἀπόκρισις

Τὸ μὲν τῆς νόσου, φανερόν ἐστι· ἐὰν γὰρ μὴ δέχηται τὴν συνήθη τροφήν τὸ σῶμα, δῆλον ὅτι νοσεῖ καὶ ὀφείλει τὴν λειτουργίαν κουφίσει. Εἰ δὲ τρέφεται ὡς κατὰ συνήθειαν τὸ σῶμα καὶ μὴ ἀναστῆ εἰς τὴν λειτουργίαν, δῆλον ὅτι ἐκ 25 τῶν δαιμόνων ἐστὶ· καὶ χρεῖα βιάσασθαι αὐτοὺς κατὰ δύναμιν

86. Α' Τιμ. 5,23.

87. Β' Τιμ. 4,5.

ἢ νὰ κάνει κάτι μὲ πάθος. Ἐὰν ὁμως τὸ κάνει ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας ἢ τῆς ἀνάγκης δὲν τοῦ ὑπολογίζεται οὔτε γιὰ ἁμαρτία, οὔτε γιὰ χάνωση· διότι τὸ νὰ ὑγιαίνει κανεὶς καὶ νὰ ζητεῖ ἀνάπαυση γιὰ τὸ σῶμα, γίνεται ἀπὸ ἐπιθυμία· τὸ νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸ σῶμα γιὰ τὴν ἀνάγκη, τὸ βρίσκουμε νὰ μᾶς βοηθᾷ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀνάγκης. Ἐὰν φροντίζουμε τὰ ζῶα γιὰ τὴν ἀνάγκη μας, πόσο περισσότερο πρέπει νὰ φροντίζουμε τὸ σῶμα ποῦ εἶναι ἐργαλεῖο τῆς ψυχῆς; Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖο, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτη κι ἂν ἀκόμα εἶναι κανεὶς νοητικὸς καὶ ἐπιστήμονας. Ὁ Ἀπόστολος, φροντίζοντας γιὰ τὴν ἀσθένεια καὶ τὸ στομάχι τοῦ Τιμόθεου, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ χρησιμοποιοῦν κρᾶσι⁸⁶, αὐτὸς ποῦ τοῦ εἶπε νὰ κακοπαθήσει γιὰ νὰ ἐπιτελέσει ἔργο εὐαγγελιστῆ⁸⁷. Ὡστε λοιπὸν ὑπάρχει ἀνάγκη διακρίσεως, ὅποτε δὲν γλιστρᾷ γρήγορα ὁ ἄνθρωπος.

Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ, διότι δὲν γνωρίζω ἂν μίλησα καλά, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀντιλέγεις. Ὅ,τι εἶχα στὴν καρδιά μου, τὸ εἶπα στὴν ἀγάπη σου. Λοιπὸν, ὅ,τι κρίνεις σωστό, κάνε το.

519

Ἑρώτηση

Ἀπὸ ποῦ αἰσθάνομαι πολὺν κόπο, ἂν ξυπνήσω νύχτα γιὰ ψαλμωδία, καὶ εἶμαι σὰν ἀπὸ ἀρρώστια, καὶ ὅ,τι κάνω, τὸ κάνω μὲ βᾶρος; Ἄραγε αὐτὸ εἶναι ἀσθένεια ἢ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες;

Ἀπόκριση

Τὸ τῆς ἀσθένειας εἶναι φανερό· διότι, ἂν τὸ σῶμα δὲ δέχεται τὴ συνηθισμένη τροφή, εἶναι φανερό ὅτι νοσεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐλαφρύνει ἢ λειτουργία του. Ἄν ὁμως τὸ σῶμα τρέφεται σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια καὶ δὲν σηκώνεται γιὰ τὴ λειτουργία, εἶναι φανερό ὅτι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες· καὶ πρέπει νὰ τοὺς βιάσετε, κατὰ τὴ δύναμη ὁμως καὶ

μέντοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν. Ἐὰν δὲ γρηγορήσῃ ἡ καρδία, ἡ κοίμησις τοῦ σώματος οὐδὲν ἐστίν. Ὅμως δὲ ρέγγει τις σχεδόν, καὶ εἰ ἀκούσῃ περὶ ἐφόδου ληστῶν, πᾶσαν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὅπως ἐξειλήσῃ ἀπ' αὐτῶν. Ὡστε οὖν, ἐὰν νοήσωμεν, 5 οὕτως ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς.

ΦΚ'

Ἑρώτησις

Εἶπέ μοι, πάτερ, εἰ ἔρχεται ἀσθένεια παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πόθεν αὕτη γνωρίζεται;

Ἀπόκρισις

10 **Ε**ρχεται. Ὅταν οὖν αἰσθάνηται τις ἀρρωστίας, ὄχλησις δὲ πάθους τέως οὐ παρέστιν, ἡ τοιαύτη ἀρρωστία ἀπὸ Θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸν πόλεμον λύει· καὶ χρεῖα ἐνταῦθα τῷ σώματι μικρᾶς συγκαταβάσεως. Ὅταν δὲ ἀσθένεια παρῆ καὶ μετὰ ὄχλησεως πάθους, τότε οὐ δεῖ ὅλως συγκαταβῆναι· δαιμο- 15 νιῶδες γάρ ἐστὶ καὶ ἡ συγκατάβασις αὔξει τὸ πάθος. Ὡστε συμφέρει ὅπου ὁ πόλεμος καταπονῆσαι τὸ σῶμα, κἂν ἐμπέσῃ εἰς ἀρρωστίαν καὶ μή, ἵνα τις, ἀντεχόμενος τοῦ σώματος, εἰς ἀρρωστίαν ἐμβάλῃ τὴν ψυχὴν. Ἄν δὲ πάλιν φανερὰ ᾖ ἡ αἰτία τῆς ἀνωμαλίας, ὅταν ἐξ ὀδοιπορίας τυχόν, ἢ γοῦν ἀπὸ κατατρω- 20 μάτων βαρέων ἀσθενήσῃ τὸ σῶμα, ὀφείλει συγκαταβῆναι, σεμνῶς μὲν τοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ δέον, ἐπεὶ καὶ οἱ δαίμονες τὸ ἑαυτῶν μίσγουσι.

ΦΚΑ'

Ἑρώτησις

Δίδαξόν μοι, δέσποτα, εἰ τῆς φύσεώς εἰσιν αἱ ἀπὸ τῆς

ὄχι παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμη. Ἐὰν ὁμως εἶναι ἐπάγρυπνη ἡ καρδιά, ἡ ὑπνωση τοῦ σώματος δὲν εἶναι τίποτε. Συμβαίνει δηλαδὴ νὰ ροχαλίζει σχεδὸν κάποιος καί, μόλις ἀκούσει γιὰ ἔφοδο ληστῶν, βάζει ὅλη τὴ δύναμή του, γιὰ νὰ σωθεῖ ἀπὸ αὐτούς. Ὡστε λοιπὸν, ἂν τὸ καλοσκεφθοῦμε, ἔτσι εἴμαστε καὶ μεῖς.

520

Ἑρώτηση

Πές μου, πάτερ, ἐὰν προέρχεται ἀσθένεια ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ ποῦ ἀναγνωρίζεται αὐτή;

Ἀπόκριση

Προέρχεται. Ὄταν λοιπὸν αἰσθάνεται κανεὶς ἀρρώστια, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐνόχληση πάθους, αὐτὴ ἡ ἀρρώστια προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ λύνει τὸν πόλεμο· καὶ χρειάζεται ἐδῶ κάποια συγκατάβαση γιὰ τὸ σῶμα. Ἄν ὁμως παρουσιασθεῖ ἀσθένεια μαζὶ μὲ ἐνόχληση πάθους, τότε δὲν πρέπει καθόλου νὰ δείξεις συγκατάβαση· διότι εἶναι δαιμονιώδες καὶ ἡ συγκατάβαση θὰ αὐξήσῃ τὸ πάθος. Ὡστε συμφέρει, ὅπου ὁ πόλεμος καταπονεῖ τὸ σῶμα, νὰ πέσει σὲ ἀρρώστια αὐτὸ καὶ νὰ μὴ βάλῃ κανεὶς τὴν ψυχὴ σὲ ἀρρώστια, περιποιούμενος τὸ σῶμα. Ἄν ὁμως πάλι εἶναι φανερὴ ἡ αἰτία τῆς ἀνωμαλίας, ὅταν δηλαδὴ ἀσθενήσῃ τὸ σῶμα ἀπὸ ὀδοιπορία ἢ ἀπὸ βαρῖα τραύματα, ὀφείλει νὰ δείξει συγκατάβαση, σεμνὰ ὁμως καὶ ὄχι παραπάνω ἀπὸ τὸ πρέπον· ἐπειδὴ ἀνακατεύουν καὶ οἱ δαίμονες τὰ δικά τους.

521

Ἑρώτηση

Δίδαξέ μου, δέσποτα, ἂν οἱ ἀρρώστιες ἀπὸ τὴν ἀμέλεια

ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι· καὶ ἐκ ποίας αἰτίας αἱ
παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπάγονται τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ τὰ συναντήμα-
τα τὰ συμβαίνοντά τινι, κατὰ προηγουμένην συγχώρησιν
Θεοῦ γίνονται.

5 Ἀπόκρισις

Αὶ ἀπὸ τῆς ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι, τῆς φύσεώς
εἰσιν, αἱ δὲ διὰ παιδείαν πεμπόμεναι τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ
τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν παρακοὴν πέμπονται· ἐν σοὶ οὖν
ἐστι τὸ ἀμελῆσαι, ἢ τὸ ἀσωτεύεσθαι καὶ πεσεῖν εἰς ἐκεῖνα, ἕως
10 εὐτακτήσης· ἐξελεῖς δὲ τῶν ἀρρωστιῶν τῆς παιδείας διὰ τῆς
μετανοίας. Καὶ ἀπαντήματά εἰσι πάλιν· καὶ εἰσὶν ἀπ' αὐτῶν διὰ
παιδείαν πρὸς τὸ συμφέρον, ἵνα μετανοήσωμεν· τοῦ δὲ πνευμα-
τικοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ διακρίναι ταῦτα ἀπὸ τούτων.

ΦΚΒ'

Ἑρώτησις

15 Ὅτε μέμικται ἢ ἀσθένεια καὶ ἀπὸ φύσεως καὶ ἀπὸ δαι-
μόνων, εἶπέ μοι, πάτερ, τί ὀφείλει τις ποιῆσαι; πρὸ πάν-
των δέ, εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον.

Ἀπόκρισις

20 **Ο**θέλων νικῆσαι ἀναγκάζει ἑαυτὸν μικρόν, εἴτε εἰς
νηστείαν, εἴτε εἰς ἀγρυπνίαν, εἴτε εἰς οἷονδῆποτε πρά-
γμα. Οἷον, ἐὰν ὀφείλῃ τις κατὰ τὸ ἔθος μὴ τρώγων
ἕως ὥρας ἐνάτης, ἢ δὲ ἀσθένεια ἀπαιτεῖ τρίτην ὥραν φαγεῖν,
ἀναγκάσῃ ἑαυτὸν ἕως ὥρας ἑκτης. Καὶ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν οὐ-

και την άταξία είναι από τη φύση· και για ποιά αίτια στέλνονται στον άνθρωπο οι αρρώστιες από το Θεό, αν δηλαδή όσα συμβαίνουν σε κάποιον γίνονται σύμφωνα με την προηγούμενη παραχώρηση του Θεού.

Ἀπόκριση

Οι αρρώστιες από άμέλεια και άταξία είναι της φύσεως· εκείνες όμως που στέλνονται από το Θεό στον άνθρωπο για παιδαγωγία, στέλνονται έξαιτίας της παρακοής· από σένα λοιπόν εξαρτάται το να άμελήσεις ή να άσωτεύσεις και να πέσεις σε εκείνα, ως που να διορθωθείς. Θα άπομακρύνεις τον έαυτό σου από τις αρρώστιες της παιδαγωγίας με τη μεάνοια. Ὑπάρχουν βέβαια και τυχαίες περιπτώσεις άσθένειας. Ἀπό αυτές μερικές είναι έξαιτίας της άμέλειας και άλλες για παιδαγωγία προς το συμφέρον, για να μετανοήσουμε. Ἐναπομένει στον πνευματικό άνθρωπο το να διακρίνει αυτά από εκείνα.

522

Ἐρώτηση

Ὅταν άναμιγνύεται ή άσθένεια από τη φύση και από τους δαίμονες, πές μου, πάτερ, τί πρέπει να κάνει κανείς; Και πρό πάντων, προσευχήσου για μένα στο όνομα του Κυρίου.

Ἀπόκριση

Εκείνος που θέλει να νικήσει καταπιέζει λίγο τον έαυτό του, είτε στη νηστεία είτε στην άγρυπνία είτε σε όποιοδήποτε πράγμα. Για παράδειγμα, εάν πρέπει κανείς να μη τρώγει από συνήθεια μέχρι την ένατη ώρα, ή άσθένεια όμως άπαιτεί να φάγει την τρίτη ώρα, να άναγκάσει τον έαυτό του να μείνει μέχρι την έκτη ώρα. Και στην άγρυπνία το

τως. Καὶ ὁ ἀναγκασμὸς εὐρίσκεται ἀντικρούων τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δαιμόνων· καὶ ἡ συγκατάβασις βοήθεια τοῦ σώματος. Καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω· καὶ παρέρχεται τις τὰς δύο ἡμέρας αὐτοῦ ποιῶν μετὰ διακρίσεως κατὰ φόβον Θεοῦ.

Ὁ Κύριος συνέλθοι ἡμῶν τῇ ἀσθενείᾳ ἐν πᾶσιν. Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ἴδιο. Ὁ ἀναγκασμὸς μπορεῖ νὰ ἀντικρούσει τὴν ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, ἐνῶ ἡ συγκατάβαση εἶναι βοήθεια τοῦ σώματος. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα θέματα· καὶ περνᾷ κανεὶς τὶς δύο ἡμέρες τοῦ ἐνεργῶντος μὲ διάκριση κατὰ φόβο Θεοῦ.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ μᾶς βοηθήσει στὴν ἀσθένεια σὲ κάθε περίπτωση. Προσευχῆσου γιὰ μένα.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειράν γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα πού βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριον χωρίων τῆς Γραφῆς.

	Γένεσις		18	60	210
			19	5	442
3	15	374	22	4	74. 286
			24	8	110
	Ἔξοδος			9	448
				18	206. 226
14	4	482	25	2	74. 290
			26	3	74
	Λευϊτικὸν		31	5	302
			32	10	428
13	47-52	304	33	9	40
				20	276
	Δευτερονόμιον		35	7	230. 266
			36	16	358
			37	3	340
10	12	244		6	256
32	7	204		10	394
	39	174	38	4	460
			39	1	346
	Βασιλειῶν Α΄		45	1	338
				11	110
2	30	262		12	286
			49	15	142. 338
	Ψαλμοὶ		59	8	260
			65	7	338
			67	5	362
2	11	36	76	11	102. 256
12	4	166	80	11	58

101	5	488	Σοφία Σολομῶντος		
103	4	36			
	15	310	1	4	334
108	4	20			
117	6	286	Σοφία Σειράχ		
118	37	66			
	60	80.294.318.396	2	1	224.465
120	8	286	21	20	382
144	18	480	35	19	150
	19	248.274			
			Ἄββακοῦμ		
	Ἰώβ		2	15	200
1	5	368	Ζαχαρίας		
29	9	412			
40	4	412	1	3	244
	8	262			
42	2	192	Ἡσαΐας		
	Παροιμῖαι		1	19	456
			3	12	342
1	7	16	6	3	38
3	34	386	383	5	230
10	19	414	43	26	42.302.448
18	17	384	58	5	304
24	16	242.260.382			
25	16	412	Ἰεζεκιήλ		
	Ἐκκλησιαστής		24	17	294
				23	294
3	1	298	33	11	30.84.424.454
	7	364			
9	8	306	Δανιήλ		
10	4	76			
			3	17	264
	Ῥῆσμα Ἀσμάτων		Ματθαῖος		
5	2	482	4	4	310

5	24	408		42	290. 292.
	43	474			
6	6	350			
	8	228. 270		Μάρκος	
	13	288. 290. 292			
7	1	378	5	27	488
	3	442	6	50	180
	14	318	8	34	72
	16	306. 312. 378. 384	9	23	210. 272
	17	28. 126	12	31	474
	20	432			
	21	82		Λουκάς	
8	3	10			
	7	386	5	20	402
	8	386		32	404
	10	386	6	26	114
	17	282	7	47	10. 16
	22	456. 492	8	24	372
	25	248		44	488
9	13	156. 404. 406	9	23	224
	20	488		60	492
10	5	180	10	19	250
	22	264		27	474
11	28-30	450		37	156
12	35	140	12	49	472
	48	212	15	31	406
13	8	86	17	10	114. 320
14	27	286		13	488
18	22	244	18	13	462
19	27	60	21	19	68. 443
20	28	14	22	31	18
23	23	260			
25	18	308			
	21	70		Ἰωάννης	
	23	70			
	26	70	1	29	282
	34	70		51	376
	41	70. 346	5	14	8. 32
26	27	402		15	210. 282
	39	264		44	24. 342
	41	210	6	38	124

8	11	420	11	29	406
10	11	436	14	20	76
	15	436	15	8	262
15	13	436		10	226. 344
	30	222		33	200
16	33	250	10	5	372

Πράξεις

Κορινθίους Β'

9	3	262	2	7	446
	15	262	3	6	414
14	22	276	4	8	44
			6	4	68

Ρωμαίους

				16	334
			11	15	312
2	6	442		26	276
	21	14		29	160
5	5	290			
	20	12			
8	12	474			
	17	206	1	10	26
	33	42	3	3	200
	36	66		10	78
12	10	192	5	14	474
13	14	492	6	2	432
16	18	180			

Γαλάτας

Έφεσίους

			4	27	18
--	--	--	---	----	----

Κορινθίους Α'

1	31	344			
2	9	146			
3	2	392			
4	7	324			
	9	490	3	13	322
7	15	100. 282. 406		15	322
9	27	84			
10	13	76. 288. 456.			
	26	318			
	31	474	4	6	382

Φιλιππησίους

Κολοσσαεῖς

Θεσσαλονικεῖς Α'			Ἐβραίους		
5	3	342	9	23	50
	17	268. 342	10	36	216. 442
	18	98. 268. 270,	13	2	388
		272. 310. 474		5	442
	21	438. 492			
Τιμόθεον Α'			Ἰακώβου		
			1	2	290. 410
				10	342
2	4	80. 454		12	276. 464
5	23	494		13	290
				17	308
			2	10	44
Τιμόθεον Β'			3	16	434
			4	6	88
2	4	204	5	16	16. 248. 282
	5	202			
3	12	46	Πέτρου Α'		
4	2	198	2	13	44
	5	494			

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

ἀδικία 428. 430.

ἀδολεσχία 94.

ἀδυναμία 468.

Ἄζαρίας 264. 430.

Αἰγύπτιος, -οι 480.

αἱματοχυσία 60.

αἰσχρολογία 392.

αἰσχύνη 66. 148. 188.

αἰχμαλωσία 110. 174. 346. 368.

ἀκακία 22.

ἀκαταστασία 382. 414. 434.

ἀκεραιότης 26. 28.

ἀκηδία 36. 74. 100. 356. 364. 370. 376.

464.

ἀλαζονεία 380.

A

Ἄβραām 226. 262. 388. 390. 396. 412.

Ἄβράμιος 78.

ἀγαθότης 278. 324. 334.

ἀγαλλίασις 88. 482.

ἀγάπη 10. 22. 84. 102. 104. 132. 168.

192. 196. 198. 200. 304. 434. 438.

440. 446. 460. 464. 466. 484.

ἄγγελος 36.

ἀγιασμὸς 46. 190.

ἀγρυπνία 498.

ἀγιωσύνη 478.

ἀγνωσία 64.

Ἄδām 212. 424.

- ἀλήθεια 108. 116. 204. 254. 312. 328.
 402. 430. 454. 462. 480.
- ἀμάρτημα, -τα 8. 12. 26. 184. 196. 224.
 232. 298. 364. 378. 404. 424.
- ἁμαρτία 10. 12. 14. 16. 24. 26. 30. 34.
 42. 44. 52. 66. 70. 72. 96. 98. 102.
 110. 124. 132. 184. 186. 196. 204.
 206. 218. 224. 268. 280. 296. 300.
 302. 310. 332. 334. 346. 386. 402.
 414. 416. 420. 422. 452. 458. 460.
 462. 478. 494.
- ἁμαρτωλός, -οἱ 10. 16. 30. 84. 94. 114.
 116. 268. 300. 308. 310. 314. 324.
 326. 328. 332. 334. 340. 388. 390.
 394. 402. 404. 406. 424. 426. 454.
 456. 458. 460. 462.
- ἀμέλεια 30. 50. 78. 88. 184. 460. 598.
- ἀμεριμνία 58.
- ἀναίδεια. 392.
- ἀναισχυντία. 406.
- Ἄνανίας 264.
- ἀναξιότης 390.
- ἀνάπαυσις 156. 160. 204. 216. 446.
 450. 478.
- Ἄνάστασις 22.
- ἀνδριότης 74.
- ἀνελπιστία 34. 408.
- ἀνεξικακία 336.
- ἀνθρωπαρέσκεια 26. 84. 156. 188. 382.
 396. 442. 444.
- Ἄννα 458.
- ἀνομία, -αι 32. 302. 448.
- ἀνυποταξία 152. 434.
- ἀπαρρησίαστον (τὸ) 48. 72. 104.
- ἀπάτη 312. 326. 330. 332. 342.
- ἀπείθεια 8. 10. 22.
- ἀπιστία 8. 22. 24. 60. 148. 228. 260.
 284. 428.
- ἀπόγνωσις 34. 62. 100. 480.
- Ἀπόστολος, -οἱ 58. 84. 106. 158. 160.
 202. 206. 216. 218. 226. 258. 272.
276. 280. 282. 288. 290. 312. 320.
 324. 406. 438. 442. 446. 494.
- ἀποταγή 58.
- ἀπώλεια 30. 50. 68. 182. 196.
- ἀργολογία 104. 200.
- ἀρετή 214. 388. 390. 468.
- Ἄρσένιος, ἄββᾶς, 68.
- ἀσέβεια 302.
- ἀσέλγεια 258.
- ἀσωτία 468.
- ἀταξία 498.
- ἀτιμία 52. 62. 78. 82. 84. 148. 206. 262.
 372.
- αὐθεντία 178.
- αὐτεξούσιον 428.
- ἀφροσύνη 54. 380. 458. 462.
- ἀχαριστία 446.
- ἀφήφιστον (τὸ) 72. 104. 112.
- B
- Βαβυλώνιος, -οἱ 68. 70. 72.
- Βαρσανούφιος 12. 38. 56. 70. 86. 92.
 176. 178. 180. 208. 216. 218. 224.
 226. 256. 286. 288. 290. 298. 300.
 302. 304. 306. 308. 312. 430. 434.
 438. 442. 448. 452. 454. 456. 458.
 460. 472.
- βασιλεία 146. 486.
- βασιλεία τῶν οὐρανῶν 36. 82. 276.
 378.
- Βασίλειος (ὁ μέγας) 162.
- βλάβη 220.
- Γ
- γαλήνη 328.
- γαστριμαργία 174. 176. 178. 400. 466.
- γέεννα 70. 218.
- γέλως 200. 392. 394. 398.

γνώσις ψευδώνυμος 246.
 γονυκλισία 50.
 γρήγορσις 164..

Δ

Δαβίδ 16. 40. 74. 164. 256. 286.
 δαίμων, -ες 14. 20. 26. 34. 38. 42. 46.
 68. 72. 74. 76. 78. 80. 82. 108.
 124. 144. 148. 196. 246. 306. 312.
 326. 334. 354. 364. 372. 424. 426.
 482. 492. 494. 496.
 δαίμων τῆς ὀργῆς 386.
 δαίμων τῆς πορνείας 76.
 δάκρυ, -α 120. 486.
 δειλία 74. 330. 354. 356. 358. 452.
 Δεσπότης 206. 266. 270. 282. 328. 330.
 340. 360. 364. 386. 388. 396. 404.
 412. 432. 452.
 διάβολος 18. 20. 22. 28. 34. 44. 62. 64.
 144. 180. 200. 220. 244. 276. 288.
 306. 312. 316. 328. 378. 380. 382.
 398. 430. 440.
 διαίτα 468.
 διάκρισις 186. 468.
 δικαιοσύνη 12. 36. 304. 312. 428.
 δικαίωμα 14. 24. 26. 78. 160. 180. 184.
 186. 202. 216. 256. 424. 446.
 δόξα 22. 24. 38. 80. 192. 210. 292. 300.
 342. 344. 372. 384. 386. 406. 408.
 430. 4642. 468. 474.
 δόξα ἀνθρωπίνη 304.
 δοξολογία 38. 366. 368.
 δουλεία 38.
 δυσφημία 10.

Ε

Ἐβραῖος, -οι 480.
 ἐγκράτεια 66. 168.

Ἐζεκίας 230.
 εἰρήνη 100. 210. 216. 218. 268. 340.
 414. 482. 490.
 Ἐκατόνταρχος 280. 386. 388. 390.
 ἐκδίκησις 372.
 ἔλεος 156. 180. 474. 488.
 ἐλευθερία 204. 250. 252. 254. 256.
 468.
 Ἐλισσαῖος 232. 282.
 ἐλπίς 106. 174. 264. 286. 290. 448.
 460. 476.
 ἐνδελεχισμὸς 346.
 ἐνέργεια δαιμόνων 364.
 ἐνθύμησις πονηρὰ 66.
 ἐντολή 238. 242.
 ἐξομολόγησις 380.
 ἐξουδένωσις 110. 112.
 ἔπαινος 342.
 ἐπίγνωσις 14. 22. 80. 204.
 ἐπιθυμία 18. 46. 64. 192. 292.
 ἐπιτίμησις 406.
 ἐπιτιμία 368.
 ἐρεθισμὸς 200.
 ἔρις 22.
 Εὔα 424.
 Εὐαγγέλιον 206. 376.
 εὐεργεσία 78.
 εὐθηνία 414.
 εὐθυμία 328.
 εὐσπλαγχνία 278. 384.
 εὐλογία 180. 190. 240.
 εὐφροσύνη 248.
 εὐχαριστία 236. 324. 334. 446. 474.
 478. 484. 490.
 εὐχή 52.

Ζ

ζῆλος 22. 120. 122.
 ζημία 206.

262. 264. 266. 268. 270. 272. 274.
276. 278. 280. 282. 284. 286. 288.
290. 292. 294. 296. 298. 300. 304.
306. 308. 310. 312. 314. 316. 318.
320. 322. 324. 326. 330. 332. 334.
336. 338. 340. 342. 344. 346. 348.
350. 352. 354. 356. 358. 360. 362.
364. 366. 368. 370. 372. 376. 380.
382. 384. 386. 388. 390. 392. 396.
398. 400. 402. 404. 406. 408. 410.
412. 414. 420. 424. 428. 430. 432.
434. 436. 438. 440. 442. 444. 446.
448. 450. 452. 454. 4456. 458.
460. 462. 464. 466. 468. 470.
4742. 474. 476. 478. 480. 4842.
484. 486. 488. 490. 4924. 496.
498.

Θεοφιλία 478.

Θλιψις 46. 54. 68. 98. 124. 142. 212.
240. 262. 268. 272. 276. 278. 280.
286. 290. 304. 310. 316. 318. 338.
442. 446. 452. 470. 480. 490.

Θυμὸς παρὰ φύσιν 46.

Θυμὸς φυσικὸς 46.

Θυσία 50. 66. 156.

Θυσιαστήριον 40. 44.

I

Ἰακώβ 164. 286. 294. 412.

Ἰάκωβος 44. 282. 290.

Ἰερεμίας 280.

Ἰερουσαλήμ 402.

Ἰησοῦς 68. 86. 100. 144. 148. 224. 248.
288. 386. 406. 408. 434. 450. 462.
474. 488. 490.

Ἰησοῦς Χριστός 30. 44. 68. 88. 202.
210. 212. 360. 368. 386. 408. 434.
462. 490.

Ἰλαρότης 160. 392. 394. 396.

ζωὴ αἰώνιος 22. 66. 376. 452. 456. 462.

H

ἡδονὴ 32. 24. 104. 478.

Ἥλιος 476.

Ἥσαϊας 230. 304.

Ἥσαϊας, ἀββᾶς 32. 34. 58. 152.

ἡσυχία 28. 156. 158. 204. 206.

Θ

θάνατος 30. 60. 68. 74. 164. 220. 224.
286. 292. 310. 454. 462. 466.

θέλημα (ἀνθρώπου) 12. 14. 24. 26. 30.
44. 46. 50. 52. 54. 56. 60. 62. 66.
72. 88. 94. 112. 120. 124. 132.
154. 158. 160. 162. 174. 176. 208.
222. 234. 248. 256. 258. 270. 278.
290. 292. 304. 306. 400. 432. 446.
460.

θέλημα διαβόλου 434.

θέλημα (Θεοῦ) 12. 58. 88. 132. 156.
160. 182. 216. 408. 410. 412. 468.
492.

θέλημα κακὸν 156. 430.

Θεὸς 8. 10. 12. 14. 16. 20. 22. 24. 26.
28. 30. 32. 34. 36. 38. 40. 42. 44.
46. 48. 50. 52. 54. 56. 58. 60. 62.
64. 66. 72. 74. 76. 78. 80. 82. 84.
86. 88. 90. 92. 94. 96. 98. 100.
102. 104. 106. 108. 110. 114. 118.
120. 122. 124. 126. 128. 132. 134.
136. 140. 142. 144. 146. 150. 154.
160. 162. 164. 166. 170. 174. 176.
178. 180. 182. 184. 186. 188. 190.
192. 194. 196. 198. 202. 204. 206.
208. 210. 212. 214. 216. 218. 222.
224. 226. 228. 230. 232. 234. 238.
240. 242. 246. 248. 252. 258. 260.

- Ἰορδάνης 222.
 Ἰουδαία 372.
 Ἰούδας 284. 404. 406. 408.
 Ἰσραήλ 244. 386.
 Ἰσραηλίτης, -αι 24. 266. 304.
 Ἰωάννης 58. 84. 110. 114. 116. 130.
 132. 134. 136. 138. 140. 142. 144.
 146. 148. 150. 152. 1456. 158.
 160. 162. 164. 168. 170. 176. 182.
 184. 186. 188. 190. 192. 196. 198.
 202. 204. 214. 220. 222. 224. 228.
 230. 232. 236. 238. 242. 244. 246.
 248. 250. 252. 254. 258. 268. 270.
 272. 274. 436. 4462. 468. 472.
 492.
 Ἰωάννης, ὁ εὐαγγελιστής, 282. 376.
 404. 406.
 Ἰώβ 262. 274. 368.
 Ἰωνᾶς 230.
 Ἰωσήφ (ἄββᾶς) 352.

188. 312. 318. 334. 380. 382. 422.
 κεφαλαλγία 208. 210.
 κίνδυνος 14. 196. 276. 278. 280. 288.
 314. 324. 414. 472.
 κλαυθμὸς 76. 202. 398. 400.
 κοινωνία (θεία) 328. 330.
 κόλασις 368. 406. 452.
 κόπος 110. 226.
 κρῖμα 124. 230. 406.
 κρίσις (Θεοῦ) 76. 368. 382. 406.
 Κύριος 28. 34. 40. 44. 48. 68. 72. 82.
 84. 88. 106. 108. 110. 114. 116.
 118. 146. 156. 162. 172. 180. 182.
 192. 202, 210. 218. 224. 246. 250.
 280. 284. 286. 290. 302. 304. 306.
 314. 322. 340. 344. 360. 362. 368.
 372. 376. 378. 398. 400. 402. 404.
 406. 408. 410. 414. 432. 438. 440.
 442. 4542. 456. 462. 474. 484.
 488. 500.

Κ

Λ

- Κάϊν 424.
 κακία 76. 84. 86. 216. 382. 430.
 καρδιά 54. 74. 78. 112. 132. 166. 182.
 270. 302. 310. 312. 320. 328. 332.
 342. 348. 350. 370. 374. 382. 394.
 4426. 436. 448. 450. 452. 458.
 472. 480. 494. 496.
 κατάκριμα 308. 352.
 κατάκρισις 36. 42. 296. 324. 402. 406.
 412.
 καταλαλιά 22. 136.
 κατάνυξις 24. 202. 294. 324. 346. 364.
 366. 398. 400. 478.
 καταφρόνησις 50. 152. 258. 262.
 καύχησις 424.
 κενοδοξία 32. 58. 60. 72. 78. 82. 84.
 112. 114. 120. 126. 128. 136. 138.
 140. 142. 144. 168. 172. 178. 184.
- Λάζαρος 262. 432.
 λατρεία 46.
 λείψανα μαρτύρων 354.
 λήθη 50. 90. 96. 108. 110. 216. 278.
 298. 366.
 ληστής, -αι 274. 276. 278. 286. 288.
 372. 496.
 Λίβανος 472.
 λογισμὸς, -οὶ 20. 24. 28. 52. 54. 62. 64.
 76. 80. 92. 94. 96. 120. 134. 136.
 144. 152. 154. 160. 164. 184. 188.
 192. 198. 204. 28. 234. 240. 244.
 246. 250. 252. 306. 314. 326. 336.
 352. 354. 372. 378. 446. 470.
 λογισμὸς ἄθλιπτος 318.
 λογισμὸς ἄλυπος 344.
 λογισμὸς ἐμπαθῆς 142.
 λογισμὸς λεπτὸς 258.

λογισμὸς πονηρὸς 332. 348. 370. 372.
 λογισμὸς ρυπαρὸς 202.
 λογισμὸς σαρκικὸς 440.
 λύπη 120. 126. 178. 296. 354. 384. 446.
 Λὼτ 388.

Μ

Μακεδονία 372.
 Μακεδῶν, -όνες 372.
 μακροθυμία 22. 232. 308. 326. 410.
 4434. 446. 490.
 μανία 280.
 Μάρθα 432.
 Μαρία, ἀδελφὴ Μάρθας, 432.
 ματαιολογία 462.
 ματαιότης 66. 478.
 Ματθαῖος 376. 404.
 μεγαλοπρέπεια 300. 344.
 μέρμνα 26. 58. 286. 464.
 μετάνοια 16. 30. 42. 46. 106. 138. 140.
 142. 186. 232. 240. 284. 308. 310.
 378. 406. 408. 440. 448. 460.
 4624. 4984.
 μετασχηματισμὸς 312.
 μετεωρισμὸς 178. 350. 398.
 μικροψυχία 456.
 μῖσος 20.
 Μιχαήλ 144.
 μνήμη ἀδιάλειπτος 338.
 μνήμη ἐμπαθῆς 96.
 μνήθη Θεοῦ 176. 178. 296.
 μνημόσυνον, -α 84.
 μολυσμὸς, -οὶ 226. 228.
 μυστήριον 402. 404.
 Μωϋσῆς 480. 482.

Ν

Ναβουχοδονόσορ 68.

νηστεία 304. 484. 486. 498.
 νῆψις 88. 90. 96. 118. 158. 358. 382.
 Νινευίται 230.
 Νισθερῶ 128. 130.
 νόμος 304. 432.
 νουθεσία 18. 182. 238.
 νυσταγμὸς 376.

Ξ

ξενιτεία 80.

Ο

ὁδὸς τῆς ζωῆς 424.
 οἰκονομία (Θεοῦ) 236.
 ὀλιγοπιστία 454.
 ὀλιγωρία 358. 454. 474. 478.
 ὄνειδισμὸς 66. 112. 206.
 ὄπτασία 326. 328.
 ὄργη. 10. 64. 386. 440. 444. 460. 466.
 472.

Π

πάθημα, -τα 216.
 πάθος 40. 46. 48. 50. 52. 64. 68. 70. 82.
 94. 98. 118. 122. 142. 144. 172.
 174. 188. 190. 210. 244. 252. 270.
 272. 340. 360. 400. 444. 486. 496.
 πάθος τῆς ἀτιμίας 52. 62. 100.
 παιδεία 498.
 πανουργία 26. 28. 342. 410.
 παράδεισος 146. 474.
 παράθεσις 274. 276. 278.
 παρακοή 48. 208. 220. 232. 498.
 παραλυτικὸς 280. 282.
 παροξυσμὸς 22. 104.
 παρρησία 66. 80. 152. 178. 194. 200.
 202. 210. 392. 394. 458. 458.

παρρησία αίσχρολογίας 392.
 παρρησία ἰλαρότητος 392.
 Πατὴρ 266. 270.
 Παῦλος 216. 226. 310. 372. 382. 404.
 πειρασμός, οἱ 36. 62. 74. 208. 224.
 228. 268. 272. 276. 278. 284. 286.
 290. 312. 360. 410. 430. 448. 458.
 πένθος 118. 120. 194. 394.
 Πεντηκοστή 376.
 πεποίθησις 264.
 περισπασμός 158. 174. 176. 178.
 Πέτρος 18. 44. 244.
 πίστις 10. 12. 16. 18. 34. 86. 210. 262.
 264. 266. 270. 278. 280. 282. 386.
 388. 390. 402. 436. 460.
 πλάνη 14. 328. 462.
 πλεονεξία 190.
 πλημμέλημα, -τα 298. 366.
 Πνεῦμα ἅγιον 266. 334. 446. 472.
 πολυλογία 414. 416.
 πολυφαγία 468.
 πονηρία 328. 454.
 πορνεία 32. 40. 62. 64. 74. 76. 240.
 258. 394. 468.
 πραότης 490.
 προαίρεσις 64. 100. 354. 358. 450.
 πρόγνωσις 272.
 προθυμία 96.
 προκοπή 44. 258. 268. 292.
 προπετεία 462.
 προσευχή 196. 222. 238. 240. 248. 316.
 344. 346. 360. 364. 490.

Ρ

ραθυμία 244. 276. 278. 476.
 ρεμβασμός 90. 294. 478.

Σ

Σαδδουκαῖοι 260.

Σαμουήλ 458.
 Σάρρα Ἄμμᾶ 26.
 σατανᾶς 446.
 Σισῶης (ἄββᾶς) 272.
 Σιών 402.
 σιωπή 118. 428.
 σκάνδαλον 220. 232.
 σκληροκαρδία 460. 484. 486.
 σκληρότης 10. 346.
 σοφία 226.
 σταυρός 72. 156. 206. 216. 224. 330.
 464.
 στεναγμός 216.
 συγκατάβασις 496. 500.
 συγκατάθεσις 50. 52.
 συγχώρησις 96. 220. 268. 314. 366.
 408.
 συμβουλή 238.
 συμπάθεια 158. 160. 196.
 συνεργία 106. 280. 282.
 συνήθεια κακή 100.
 συντυχία 64. 66. 148. 152. 154. 200.
 380. 382. 394. 396. 418. 422. 452.
 Σωτὴρ 236. 260. 264. 282. 292. 312.
 390. 404.
 σωτηρία 22. 26. 30. 34. 46. 58. 84. 102.
 106. 176. 180. 202. 206. 208. 258.
 268. 292. 354. 356. 426. 452. 480.
 490.

Τ

ταπεινοφροσύνη 114. 380. 390.
 ταπείνωσις 10. 14. 16. 22. 30. 36. 42.
 44. 48. 62. 66. 86. 88. 90. 108.
 110. 112. 118. 126. 132. 148. 160.
 166. 176. 186. 190. 202. 204. 206.
 212. 224. 226. 228. 246. 256. 278.
 306. 312. 320. 380. 382. 384. 386.
 388. 390. 400. 438. 440. 444. 446.
 460. 468. 470. 472. 490.

ταραχή 354. 380. 386. 410. 418. 420.
4242. 426. 430. 468.
τελειότητα 60. 62. 174. 436.
τελώνης 380.
τιμή 124. 130.
Τιμόθεος 382. 494.
τιμωρία 68.
τρυφή 146.

Υ

ὕβρις 112. 206.
υιοθεσία 458.
Υἱός 266.
Υἱός τοῦ Θεοῦ 56. 262.
ὕπακοή 10. 42. 48. 50. 52. 56. 60. 202.
224. 256.
ὕπερηφανία 176. 184. 186. 396. 484.
ὕπνος 164. 468.
ὕπομονή 68. 216. 252. 262. 268. 272.
290. 292. 442. 486. 490.
ὕποταγή 48. 54. 176. 178. 202. 256.
460.
ὕψηλοφροσύνη 30. 132. 156. 278. 322.
330. 332..

Φ

φαντασία 350.
Φαραώ 480. 482.
Φαρισαῖος, -οἱ 260. 380.
φθόνος 20. 22. 76. 258. 276. 316. 380.
430.
φιλανθρωπία 78. 80. 208. 282. 300.
334. 404. 434.
φιλαργυρία 400. 466.
φιλοδοξία 148. 168.
φιλονεικία 56. 166. 220.
φιλοξενία 388. 390.
φόβος Θεοῦ 16. 40. 118. 126. 144. 186.

194. 208. 228. 252. 292. 294. 296.
324. 328. 330. 362. 380. 382. 384.
446. 448. 464. 468. 482. 500.
φρόνησις 26. 28.

Χ

Χαλδαῖος, -οἱ 430.
Χανααία 280.
χαρὰ 292. 482.
χάρις 12. 210. 226. 464.
χάρισμα 470. 472.
χάρισμα τῆς νήψεως 96.
χαυνότης 144. 152. 274. 486.
χαύνωσις 484. 494.
χειροτονία 32. 334.
χλεύασμα 108.
χρῆμα, -τα 56. 58. 62.
χρηστολογία 180.
Χριστὸς 30. 44. 46. 56. 68. 88. 106.
124. 148. 202. 206. 210. 216. 290.
308. 328. 330. 340. 360. 374. 386.
390. 398. 4042. 404. 408. 432.
434. 4624. 474. 490.

Ψ

ψαλμωδία 186. 344. 348. 370. 494.
ψευδοπροφήτης, -αι 306. 378.
ψεῦδος 330. 332. 410.
ψυχὴ 20. 22. 46. 56. 66. 68. 90. 96. 100.
102. 106. 120. 122. 126. 136. 182.
190. 200. 210. 214. 218. 222. 224.
248. 256. 268. 270. 286. 296. 418.
426. 432. 436. 442. 444. 450. 470.
486.

Ω

ὠφέλεια 136. 200.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	8–501
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛ', Περὶ συγχωρήσεως ἀδελφοῦ καὶ προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀπειθείας, τῆς ἀπιστίας καὶ ἀνελπιστίας καὶ προσκολλήσεως στὸ Θεό.	8–9
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΑ', Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀπειθείας καὶ ὀργῆς, καὶ ἀποκτήσεως ὑπακοῆς, ἀγάπης, πίστεως καὶ ἐλπίδος.	8–10
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΒ', Προτροπὴ πρὸς ἀποκοπὴ τοῦ ἰδίου θελήματος, ἀποκτήσεως ταπεινῆς καρδιάς καὶ συνεχοῦς μνήμης τοῦ θανάτου, διὰ τῶν ὁποίων διώκεται ἡ δειλία.	12–13
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΓ', Προτροπὴ ν' ἀποφεύγει κανεὶς νὰ κάνει τὸν διδάσκαλο καὶ νὰ ὑπηρετεῖται ἀπὸ ἄλλους.	12–16
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΔ', Περὶ ἀρχῆς στὴν κατὰ Θεὸν ζωὴ, τῆς ὁποίας ἀρχὴ εἶναι ἡ ταπείνωση καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ μισεῖ ὁ Θεός.	16–18
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΕ', Νουθεσία πρὸς ἀδελφὸ πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ σκανδαλισμοῦ ἀπὸ δῆθεν εὐνοϊκῆ μεταχείριση ἄλλων ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ.	18–20
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΣ', Προτροπὲς πρὸς τὸν ἴδιο ἀδελφὸ πρὸς ἀποφυγὴ τῶν κακῶν λογισμῶν εὐνοϊκῆς μεταχειρίσεως ἄλλων ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ καὶ ἀποκτήσεως τῆς ἀκακίας, ἀγάπης, μακροθυμίας καὶ ταπεινώσεως.	20–24
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΖ', Αἰτία ἐμποδίσεως τῆς κατανύξεως εἶναι τὸ θέλημά μας, ποὺ ἔχει ὡς κίνητρα τὴν ἀπιστία, τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια.	24–26

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΗ',	Περὶ πανουργίας, φρονήσεως καὶ ἀκεραιότητος μετὰ φρονήσεως.	26-28
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΛΘ',	Περὶ μετανοίας ἀποκτώμενης κατόπιν ἡσυχίας.	28-32
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜ',	Περὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν, περὶ χειροτονίας καὶ πορνείας.	32-37
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΑ',	Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτελεῖ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ περὶ ἀμφιέσεως κατ' αὐτήν.	38-40
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΒ',	Προτροπὴ πρὸς ἐπιτέλεση τῆς διακονίας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ κατακρίσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, ταπεινώσεως, ὑπακοῆς καὶ ὑποταγῆς.	40-42
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΓ',	Προτροπὴ πρὸς ταπείνωση, ὡς μόνης αἰτίας τῆς πνευματικῆς προκοπῆς	42-44
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΔ',	Προτροπὴ πρὸς μετάνοια καὶ ἐπιτέλεση τῆς διακονίας μετὰ φόβου καὶ τρόμου Θεοῦ.	44-46
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΕ',	Περὶ φυσικοῦ καὶ παρὰ φύσιν θυμοῦ καὶ ποία ἡ διαφορὰ αὐτῶν.	46-47
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΣ',	Περὶ τοῦ ὅτι ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὰ πάθη προῆλθε ἀπὸ τὴν παρακοή.	48-49
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΖ',	Ἡ ἐλευθέρωση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ πάθη κατορθώνεται μὲ τὴν ἀπόκτηση τῆς ὑποταγῆς, τῆς ὑπακοῆς καὶ τοῦ ἀπαρρησιάστου.	48-49
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΗ',	Ἡ κατ' ἰδίαν μόναση καὶ μὲ ὑπακοή δὲν βλάπτει. Ἐπίσης περὶ παθῶν, περὶ ψαλμωδίας, περὶ λήθης, περὶ αἰσχροῦ πάθους καὶ περὶ συγκαταθέσεως.	48-52
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΜΘ',	Περὶ τοῦ τί σημαίνει ὑπακοή, περὶ προσευχῆς, περὶ εὐχῆς γιὰ ἄλλον, καὶ ἐὰν πρέπει νὰ μνημονεύει κανεὶς αὐτὸν πάντοτε.	52-53
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝ',	Περὶ τοῦ πῶς γνωρίζει ὁ μοναχὸς ἄν ζεῖ μὲ ὑποταγὴ καὶ ὄχι κατὰ τὸ θέλημά του, καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ἐξισωθεῖ μὲ τοὺς ἀδελφούς.	52-56
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΑ',	Περὶ ὑπακοῆς, ὡς ὁδοῦ ποὺ ὁδηγεῖ στὸν οὐρανὸ ἐκείνους ποὺ τὴν ἀποκτοῦν.	56-57

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΒ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διανέμει ὁ μοναχὸς τὰ τυχόν χρήματα ποῦ ἔχει διὰ νὰ ἐπιτύχει ἀμεριμνησία. 56-58
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διανέμει ὁ μοναχὸς τὰ χρήματά του. 58-60
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΔ, Περὶ ἀποκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος, ἀπαρνήσεως τῶν πάντων καὶ ἀκολουθήσεως τοῦ Χριστοῦ. 60-62
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΕ', Περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας καὶ πῶς καταπολεμεῖται αὐτός. 62-63
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΣ', Περὶ τοῦ πάθους τῆς πορνείας καὶ πῶς γνωρίζει κανεὶς ἐὰν ὁ πειρασμὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του ἢ τὸν ἐχθρὸν (διάβολο). Ἐπίσης περὶ ἐγκρατείας καὶ περὶ ταπεινώσεως. 64-70
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς μετάνοιας κατορθώνεται μὲ δάκρυα, μὲ ὑπομονή, καὶ συνεχῆ ἀνάμνηση τῆς φοβερῆς κρίσεως. 70-72
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΗ', Περὶ τῶν λογισμῶν τῆς πορνείας, τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας. 72-76
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΝΘ', Περὶ λογισμῶν σπειρομένων ὑπὸ τῶν δαιμόνων λόγῳ ἀμέλειας καὶ κενοδοξίας. 76-80
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞ', Περὶ τοῦ ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς μοναχὸς, καὶ ὅτι οἱ πειρασμοὶ παραχωροῦνται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς παιδεία. 80-82
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΑ', Περὶ τοῦ πῶς ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ κενοδοξίας, περὶ τῆς σημασίας τῶν μνημοσύνων, καὶ πῶς ἀποβάλλει κανεὶς τὴν κακία ποῦ ἔχει. 82-86
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΒ', Ἡ σπορά τῶν καλῶν σπερμάτων γίνεται σὲ φιλοκαλημένη γῆ καὶ ὅτι ὁ καθένας λαμβάνει τὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀνάλογα μὲ τὴν πίστη του. 86-88
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΓ', Περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ὀνόματος τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐπικαλουμένου μετὰ ταπεινώσεως. 88-89

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὸν ἄνθρωπο ὅταν ἀπὸ λησμοσύνης δὲν ἐκτελέσει κάποια ἐντολὴ τῶν πατέρων, περὶ νήψεως, περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἔργων γιὰ τὰ ὅποια ἐπικαλεῖται κανεῖς τὸ Θεὸ ἢ τις εὐχὲς τῶν ἁγίων, καὶ περὶ αἰφνίδιας ἀποκρίσεως. 88–90
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΕ', Ἡ διάκριση τῶν ὀρθῶν λογισμῶν ἀπὸ τοὺς κακοὺς γίνεται μὲ κόπο καρδιάς καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ περὶ σιωπῆς. 90–94
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΣ', Ἡ διάκρισις τῶν λογισμῶν κατορθώνεται μὲ τὴ συνεχῆ παράκληση πρὸς τὸ Θεὸ, καθὼς καὶ περὶ ἀδιάλειπτης μνήμης (ἀδολεσχίας). 94–95
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΖ', Περὶ θερμῆς πρὸς τὸ Θεὸ καὶ προσευχῆς, περὶ ἀσφαλίσεως τῶν αἰσθήσεων, ποὺ κατορθώνεται διὰ τῆς νήψεως, καὶ περὶ ἐρεύνης τῶν σφαλμάτων καὶ αἰτήσεως συγχωρήσεως. 94–98
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΗ', Πρέπει κανεῖς ν' ἀγωνίζεται πρὸς φύλαξη τῶν ἐντολῶν τῶν πατέρων, καὶ ὅτι ἡ παράλειψη αὐτῶν πρὸς στιγμή καὶ ἐν συνεχείᾳ φροντίδα πρὸς φύλαξη καὶ πάλι αὐτῶν δὲν ἀποτελεῖ ἀμέλεια, ἀρκεῖ νὰ μὴ κυριευθεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ χάνωση. 98–100
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΞΘ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανεῖς ἁμαρτάνοντας νὰ ὀδηγεῖται σὲ ἀπόγνωση, καὶ ὅτι ἡ κατὰ Θεὸν φροντίδα εἶναι ἐργασία πνευματικὴ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. 100–102
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟ', Ἀποδοχὴ τοῦ γέροντα νὰ βαστάζει τις ἁμαρτίες ἀδελφοῦ ὑπὸ τὸν ὄρο νὰ τηρεῖ τις ἐντολές του. 102–104
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΑ', Προτροπὲς πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀργολογίας, τῶν ἡδονῶν τῆς κοιλίας, καὶ τοῦ παροργισμοῦ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ἀποκτήσεως τοῦ ἀπαρρησιόστου, ἀψήφιστου καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ὄλους. 104–105
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΒ', Περὶ τοῦ τί εἶναι «ἀψήφιστον». 104–105
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΓ', Περὶ τὸ ὅτι μετὰ τὴν παράβαση ἐντολῆς πρέπει κανεῖς νὰ καταφεύγει στὴ μετάνοια, καὶ ὅτι ἡ παράβαση ἐντολῆς δὲν συνεπάγεται καὶ ἀκύρωση τῆς διαθήκης. 104–106

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΔ', Διαβεβαιώσεις τοῦ Γέροντα πρὸς ἀδελφὸ ὅτι προσεύχεται γι' αὐτὸν νὰ μὴ ἀποχωρισθεῖ τῆς σκέπης τοῦ Θεοῦ, ἀρκεῖ καὶ ὁ ἴδιος νὰ φροντίζει γιὰ τὴν προσδοκία αὐτή. 106-107
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΕ', Ὅταν οἱ πράξεις δὲν εἶναι σύμφωνες μὲ τὴ συνείδηση, εἶναι χλεύασμα δαιμόνων. 108-109
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΣ', Εὐχὴ πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ ἀδελφὸ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸ μέτρο τῆς ὑποταγῆς. 106-109
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΖ', Ἡ ὁδὸς ποὺ σώζει τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ τῶν κόπων καὶ τῆς ἀληθινῆς ταπεινώσεως, καὶ περὶ λήθης. 108-110
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΗ', Τί εἶναι ταπείνωση καὶ τί ἐξουδένωση, τί συντριβὴ καρδιάς, καὶ ἐὰν ἡ ταπείνωση ἀποκτᾶται μὲ συντριβὴ μόνο τῆς καρδιάς ἢ χρειάζονται καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ ὄνειδισμοὶ καὶ οἱ ὕβρεις. 112-113
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΟΘ', Ὁ ἐπαινούμενος ἀπὸ κάποιον ὀφείλει νὰ σιωπᾷ. Διότι ἡ ἀπόκριση στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι κενοδοξία. 112-114
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠ', Ὁ ἐπαινούμενος ὀφείλει νὰ σιωπᾷ χωρὶς νὰ νομίζει ὅτι αὐτὸ σκανδαλίζει ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐπαινεῖ. 114-115
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐπαινούμενος πρέπει νὰ σιωπᾷ μὲ ταπεινοφροσύνη κι ἂν ἀκομα εἶναι ἀμαρτωλός. 114-116
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΒ', Οἱ ἅγιοι, ἐπειδὴ ἔφθασαν στὸ μέτρο τῆς πλήρους ταπεινώσεως, μποροῦν ν' ἀποκρίνονται ὅταν ἐπαινοῦνται. 116-117
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΓ', Καὶ ὅταν κανεὶς εὐεργετῇ καὶ ἐπαινεῖται πρέπει νὰ σιωπᾷ, μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ εὐεργεσία εἶναι τοῦ Θεοῦ. 116-118
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΔ', Τὰ πάθη τῆς γλωσσολαλιᾶς, τῆς παραρησίας καὶ τῆς κοιλιοδοουλείας δουλαγωγοῦνται μὲ κόπους, νήψη, πένθος καὶ μὲ ταπείνωση. 118-119

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΕ', Περὶ πένθους καὶ δακρῶν καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ διακονίες μέσα στὸν κόσμον καὶ κόβει τὸ θέλημά του καὶ δὲν προσέχει τὰ πταίσματα τῶν ἄλλων ἀποκτᾶ τὸ πένθος. 118-120
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΝΠΣ', Τὸ νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς κατὰ Θεὸν εἶναι ἀγαθὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν γεννᾷ ζῆλο, περὶ μεσιτείας τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ σκέπη ὄλων. 122-123
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι καλὸ ἢ κατὰ Θεὸν λαλιὰ καὶ σιωπή. 122-123
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΗ', Ὁ ἀληθινὸς μοναχὸς ὀφείλει νὰ μὴ ἔχει δικό του θέλημα καὶ διὰ τὸ κάθε τι νὰ συμβουλευέται τὸν ἀββᾶ του. 124-126
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΠΘ', Σὲ κάθε περίπτωση πρέπει νὰ ὁμιλεῖ ὄχι μὲ κενοδοξία, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. 126-127
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖ', Ὅταν κανεὶς λέγει κάτι πρέπει νὰ τὸ λέγει ὄχι ὡς διδάσκαλος, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ ὡς κάτι ποὺ τὸ ἄκουσε ἀπὸ τοὺς πατέρες. 128-129
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖΑ', Τὰ μέτρα τῆς προσφορᾶς διακονίας καὶ ἀποδοχῆς διακονίας εἶναι διαφορετικά. Τὸ νὰ ὀνομάσει κανεὶς τὸν ἑαυτό του «ὄνο» σημαίνει πλήρη νέκρωση ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ περὶ ἐξετάσεως λογισμῶν. 128-130
- ΣΧΟΛΙΟΝ, Ἀποτελεῖ μέγιστη τιμὴ καὶ ὄχι ἀτιμία τὸ νὰ πεῖ κανεὶς 'εἶμαι ὄνος', ἀρκεῖ νὰ ἔχει φθάσει στὸ μέτρο αὐτὸ τῆς πλήρους ταπεινώσεως. 130-132
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖΒ', Μὴ γνωρίζοντας κανεὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρέπει ἐρωτώμενος ν' ἀποφεύγει ν' ἀποκρίνεται. 132-133
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖΓ', Ἀποτελεῖ ἥττα τοῦ μοναχοῦ ὅταν βλέπει κάποιον ἀδελφὸ νὰ κάνει κάτι μὴ ἀμαρτωλὸ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς καρδιᾶς του. 132-134
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖΔ', Ὅταν ἡ πράξις ἀδελφοῦ ταρασσει ἄλλον ἀδελφόν, ὁ ἀδελφὸς ποὺ τὸ βλέπει ὀφείλει νὰ τὸ λέγει στὸν ἀββᾶ. 134-135
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΖΕ', Δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἢ κατὰ Θεὸν ἐνημέρωση τοῦ ἀββᾶ γιὰ πράξιν ἀδελφοῦ ποὺ ταρασσει ἄλλον ἀδελφόν. 134-135

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΔΣ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ νουθεσία τοῦ ἀδελφοῦ πρέπει νὰ γίνεται κατὰ Θεὸν καὶ ὄχι ὑπὸ τὸ πάθος τῆς καταλαλιᾶς. 136-137
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΔΖ', Πρέπει μὲ κάθε τρόπο ν' ἀποφεύγεται τὸ πάθος τῆς καταλαλιᾶς ἄλλου ἀδελφοῦ. 136-137
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΔΗ', Ὅταν δὲν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀπολογία πρέπει νὰ προτιμᾶται ἡ σιωπὴ καὶ νὰ πολεμεῖται ἡ κενοδοξία. 136-138
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΣΔΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποκρύπτεται ἀπὸ ἄλλους ἡ πράξις πού μπορεῖ νὰ τοὺς σκανδαλίσει. 138-139
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ', Ὅταν λέμε κάτι πού πληγώνει ἄλλον ἀλλὰ δὲν τὸ καταλαβαίνει, πρέπει, σιωπώντας πρὸς τὸν ἀδελφόν, νὰ ζητᾶμε μετάνοια ἀπὸ τὸ Θεόν 138-139
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν πού ἀναφέρει στὸν ἀββᾶ τυχόν σφάλμα του μὲ σκοπὸ τὴ διόρθωσίν του. 140-141
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ μετάνοια πρὸς κάποιον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐπιτηδευμένη. 140-141
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΓ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ μετάνοια πρὸς μικρότρονον πρέπει νὰ γίνεται, ἀλλὰ χωρὶς κενοδοξία. 142-143
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΔ', Ὁ καλύτερος τρόπος στὶς περιπτώσεις τῶν παθῶν εἶναι τὸ νὰ ἐπικαλεῖται κανεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιτίμησις τῶν παθῶν (δαιμόνων) ἀνήκει μόνο στοὺς μεγάλους. 142-144
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΕ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ φυλάσσει τὶς ἐντολὰς τοῦ γέροντα καὶ ὅταν νικιέται νὰ μὴ ἀποχαυνώνεται καὶ ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ συνεχίζει τὸν ἀγώνα μὲ πλήρη παράδοσις τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ στὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. 144-146
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΣ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς ὀφείλει μὲ ὅλη τὴ δύναμίν του νὰ φυλάττει τὶς ἐντολὰς τοῦ γέροντά του, πού ὀδηγοῦν στὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς. 146-147
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει ὁ μοναχὸς τὴν μακρολογία καὶ τὶς συναντήσεις μὲ ἄλλους

- ἀδελφούς, καὶ ὅτι εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας τὸ νὰ μὴ βα-
στάζει τις ἀτιμίες. 148-149
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗ', Ὁ μοναχὸς πρέπει ν' ἀποφεύγει τις συν-
αντήσεις μὲ ἄλλους κι ἂν ἀκόμη εἶναι ὠφέλιμες, ἐφό-
σον δὲν ἔχει τὴν πρὸς τοῦτο ἄδεια τοῦ ἀββᾶ του. 150-151
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΘ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ συναντήσεις μὲ ἄλλους
ἀδελφούς πρέπει νὰ περιορίζονται ἀπλῶς καὶ μόνο στὸν
ἀσπασμό. 150-152
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει ν' ἀπο-
φεύγει τις συνομιλίες μὲ ἄλλους ἀδελφούς. 150-152
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΑ', Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ προφυλάσσει
τὸν ἑαυτό του ἀπὸ κάθε συνάντηση μὲ ἄλλους πρὸς
ἀποφυγὴ τῶν καταφρονήσεων, τῆς χαυνότητας, τῆς
ἀνυποταξίας καὶ παρρησίας. 152-153
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΒ', Περὶ ἀποκοπῆς συναντήσεων μὲ ἄλ-
λους ἀδελφούς. 152-154
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ μοναχὸς ποὺ ἐπι-
τελεῖ διακονία νὰ εἶναι προσεκτικὸς στὶς συναντήσεις
μὲ τοὺς ἄλλους. 154-156
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΔ', Περὶ τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τῆς ἡσυ-
χίας. 156-157
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΕ', Ἡ μέση ὁδὸς γιὰ τὸν μοναχὸ εἶναι νὰ
μὴ στηρίζει τὸ θάρρος του στὴν ἡσυχία οὔτε νὰ περι-
φρονεῖ τὸν περισπασμό. 156-158
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΣ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ διέρχεται ὁ
μοναχὸς τὶς ἐκτὸς διακονίας ὥρες του, περὶ ἀποφυγῆς
τῶν ἐνοχλήσεων τῶν ἀνθρώπων καὶ συγκακουχίας μετὰ
τῶν συγκακουχουμένων. 158-160
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΖ', Περὶ ἰλαρότητας ἢ σκληρότητας πρὸς
ἐκείνους ποὺ ζητοῦν νὰ λάβουν κάτι. 160-162
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΗ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν ἔχει καμ-
μιὰ ἐξουσία νὰ κάμει τὸ θέλημά του. 162-163
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΙΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ἀπαιτεῖται ἀποκοπὴ τοῦ
σαρκικοῦ φρονήματος πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀνθρωπαρέ-

- σκείας στις περιπτώσεις διαθέσεως τῆς περιουσίας
στοὺς φτωχοὺς. 162-164
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚ', Τί εἶναι ἀσιώπητο κατὰ τοὺς πατέρες
καὶ πῶς κατορθώνεται. 164-165
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὕπνος δὲν βλάπτει
ἐκεῖνον ποὺ εἶναι νηφάλιος. 164-166
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ
φιλονεικία στις περιπτώσεις ποὺ ἀδελφὸς ζητεῖ εὐχὴ
ἀπὸ ἄλλον ἀδελφό. 166-167
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΓ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὁ
ἀδελφὸς ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀγάπης (κοινῆς τράπεζας)
ὅταν δὲν χρειάζεται αὐτήν. 168-169
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΔ', Ἡ ἀλευθέρωση ἀπὸ τῆ φιλοδοξία καὶ
κενοδοξία κατὰ τὴν παροχὴ ἀγάπης εἶναι γνῶρισμα
ἐκείνων ποὺ ἀπέβαλαν τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο. 168-170
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΕ', Περὶ τοῦ κλεισίματος τῶν ὀφθαλμῶν
κατὰ τίς συνάξεις πρὸς συναγωγὴ λογισμῶν γιὰ τὸ Θεό. 170-171
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΣ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδελφὸς πρέπει νὰ δια-
θέτει στὸ κοινόβιο τὰ βιβλία καὶ τὰ ἐνδύματα ποὺ ἔχει
καὶ δὲν τὰ χρειάζεται. 170-172
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΖ', Περὶ ἀναγνώσεως ἡ μὴ ἱατρικῶν βι-
βλίων ὑπὸ ἀδελφοῦ ποὺ διακονεῖ στὸ νοσοκομεῖο. 172-174
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΗ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ προξένηση βλάβης
ἀκούσια δὲν ἀποτελεῖ κατάκριση, περὶ περισπασμοῦ
καὶ μνήμης Θεοῦ, καὶ περὶ γαστριμαργίας. 174-178
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΚΘ', Περὶ ἀδιαλείπτου μνήμης τοῦ Θεοῦ. 176-178
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐπιτέλεση διακονίας
ὑπὸ ἀδελφοῦ δὲν ὀδηγεῖ σὲ κενοδοξία καὶ παρρησία καὶ
πρέπει νὰ γίνεται μὲ κάθε προθυμία καὶ ζῆλο. 178-182
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΛΑ', Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν σφαλμάτων τῶν
ἀδελφῶν μὲ ἀταραξία κατορθώνεται ἐὰν ἔχει κανεὶς
μέσα στὴν καρδιά του προτυπωμένο τὸ θέλημα τοῦ
Θεοῦ. 182-183

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΒ', Περὶ τοῦ τρόπου διορθώσεως τῶν ἀδελφῶν πού ὑποπίπτουν σὲ σφάλματα. 182-184
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΓ', Ἡ διόρθωση τῶν σφαλμάτων τῶν ἀδελφῶν πρέπει νὰ γίνεται εἰρηνικὰ καὶ ὄχι μὲ ταραχή. 184-186
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΔ', Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι δυνατὴ σὲ ὀρισμέ- νες περιπτώσεις ἡ ἐπιτέλεση τῆς διακονίας ἀδελφοῦ ὑπὸ ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς ἀνάπαυση αὐτοῦ ἢ συμμετο- χῆ στὴν ψαλμωδία. 186-187
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΕ', Ἡ βοήθεια πρὸς ἐκείνους πού ἔχουν ἀνάγκη πρέπει νὰ γίνεται ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες τοῦ καθενός, ὄχι ὁμῶς ἀπὸ κενοδοξία καὶ ἀνθρωπαρέ- σκεια. 186-188
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΣ', Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ ν' ἀποφεύγει νὰ ἰδιοποιεῖται ἀντικείμενα τοῦ νοσοκομείου στὸ ὅποιο διακονεῖ. 188-189
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΖ', Ἐκεῖνος πού δίνει μὲ τὴν ψυχὴ του εἶ- ναι ἄξιος ἐπαίνου, ἐνῶ ἐκεῖνος πού παίρνει ἀπὸ πλεονε- ξία εἶναι ἄξιος κατακρίσεως. 190-191
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΗ', Ὅταν παίρνει κάποιος κάτι ἀπὸ ἄλ- λον πρέπει νὰ τὸ παίρνει μὲ εὐχαριστία πρὸς τὸν δωρητὴ καὶ κατάκριση τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἀναξίου. 190-192
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΑΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ποικιλότροπη. 192-194
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγει ὁ ἀ- δελφὸς νὰ ἔχει φιλία μὲ συνηλικιώτη του καθῶς καὶ μὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον, διότι ἀποβαίνει πρὸς βλάβη του. 194-196
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΑ', Ἡ συμπάθεια νεωτέρου πρὸς ἄλλον εἶναι χλευασμὸς τῶν δαιμόνων καὶ ἐπικίνδυνη γιὰ τὸν ἀδελφόν. Ἐπίσης περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ λέγει ὁ ἀδελφὸς τὸν γέροντά του νὰ προσευχηθεῖ γιὰ ἄλλον ἢ ὄχι. 196-198
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΒ', Περὶ τοῦ μέτρου ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφόν. 198-200
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΓ', Περὶ καταπολεμήσεως τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ περὶ κλαυθμοῦ ἢ κατανύξεως. 202-203

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ κάνει τίποτε χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ τοὺς πνευματικοὺς πατέρες. 204-205
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΕ', Ἡ μόνη ὁδὸς σωτηρίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι τὸ νὰ ὑποστεῖ ὅλα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. 204-206
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΣ', Ὅποιος θέλει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πρέπει ν' ἀγωνίζεται γιὰ τὴ φύλαξη τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. 206-208
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΖ', Ὅταν ἀπαλασσόμαστε ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε αὐτὸν καὶ ν' ἀγωνιζόμαστε νὰ μὴ πέσομε στὰ ἴδια ἢ καὶ σὲ ἄλλα πάθη· ἐπίσης περὶ κεφαλαλγίας. 208-210
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΗ', Διαβεβαίωση πρὸς γέροντα ἀδελφὸ ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ συνέβηκε γιὰ νὰ τοῦ καταλογισθεῖ ὡς καρπὸς πρὸς τὸ Θεὸ ἐὰν τὴν ὑπομείνει μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία. 210-212
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΜΘ', Περὶ τοῦ ὅτι μεμφόμενος κανεῖς τὸν ἑαυτό του γιὰ τὰ ὅσα εἶπε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του συχωρεῖται ἀπὸ τὸ Θεό. 212-214
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝ', Περὶ τοῦ ὅτι μεταξὺ δύο κακῶν πραγμάτων πρέπει νὰ προτιμᾷ κανεῖς τὸ ὀλιγώτερο κακό. 214-215
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀνάπαυση κατορθώνεται μὲ τὸ νὰ εὐχαριστεῖ κανεῖς γιὰ ὅλα τὸ Θεό. 214-216
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΒ', Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν βόρβορο τῆς ἁμαρτίας γίνεται μὲ πολὺ κόπο. Ἐπίσης περὶ δικαίωματος καὶ περὶ λήθης. 216-217
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΓ', Εὐχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ ἀδελφὸ πρὸς ἀγιασμὸ αὐτοῦ καὶ διαβεβαίωση πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ δέησή του πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἀδιάλειπτη. 218-219
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΔ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ παρακάθεται σὲ τράπεζα στὴν ὁποία συμμετέχουν καὶ γυναῖκες. 218-220
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΕ', Ὁ μοναχὸς ἀποστελλόμενος γιὰ ὑπηρεσία μπορεῖ νὰ δεχθεῖ νὰ φάγει ἐκεῖ ποὺ ἀποστέλλεται

- χωρίς νὰ ἔχει τὴν ἄδεια τοῦ ἀββᾶ πρὸς τοῦτο, μετὰ ὁμῶς πρέπει νὰ τὸ ἀναγγεῖλει στὸν ἀββᾶ του. 220–221
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΣ', Ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ κάνει τίποτε χωρὶς τὴν ἐντολὴ τοῦ ἀββᾶ του. 222–223
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΖ', Ὁ ἀπερχόμενος μακριὰ καὶ μὴ ἔχοντας ἐντολὴ τοῦ ἀββᾶ του ποῦ νὰ καταλύσει, πρέπει νὰ ἐνεργεῖ μὲ προσοχὴ καὶ μὲ τὴ σκέψη ὅτι παραβαίνει ἐντολὴ. 222–223
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΗ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ παράβαση ἐντολῆς τοῦ ἀββᾶ πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ μετάνοια πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἀββᾶ. 222–224
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΝΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀγωνιζόμενος μὲ πίστη ἀδίστακτη πρὸς τὸ Θεὸ στὸ ἔργο ποῦ τοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ, λαμβάνει καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. 224–226
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀδύναμος πνευματικᾶ λαμβάνει δύναμη καὶ σύνεση μὲ τὴν πίστη του πρὸς τὸ Θεὸ· ἐπίσης περὶ μολυσμῶν. 226–228
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΑ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ἐρωτᾷ γιὰ τοὺς λογισμοὺς του ἐκεῖνον ποῦ ἔχει ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ μὴ ἐρωτᾷ γιὰ τὸν ἴδιο λογισμό καὶ ἄλλον. 228–229
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΒ', Ἐὰν μετὰ τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων συνεχίζεται ἡ θλίψη, σημαίνει ὅτι δὲν ἐξετέλεσε ὀρθῶς τὴν ἀπόκριση τῶν πατέρων. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ψεύδεται. 228–230
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐρωτᾷ γιὰ τὸν ἴδιο λογισμό καὶ ἄλλον πατέρα. 230–232
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΔ', Περὶ τοῦ ὅτι αἰτία μὴ πραγματοποιήσεως σ' ἐμᾶς τῆς ἀποκρίσεως τῶν πατέρων πρέπει νὰ θεωρεῖται ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτὸς μας. 232–234
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΕ', Περὶ τοῦ πόσες φορὲς πρέπει νὰ προσεύχεται κανεὶς γιὰ τὸν λογισμό ποῦ τὸν ἀπασχολεῖ. 234–236
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΞΣ', Περὶ τοῦ πότε πρέπει νὰ γίνεται ἡ τριπλῆ προσευχὴ μας γιὰ κάποιο αἴτημά μας. 236–237

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΕΖ', Ἡ αἰτία μὴ λήψεως πληροφορίας μετὰ τὴν τριπλῆ προσευχὴ μας πρέπει ν' ἀναζητεῖται στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας. 236-238
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΕΗ', Περὶ ἐντολῆς καὶ τῆς ἀπλῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς. 238-239
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΕΘ', Περὶ τῶν συμβόλων τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς. 238-239
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟ', Περὶ τοῦ πότε ἀπόκριση τῶν πατέρων εἶναι ἐντολὴ ἢ ὄχι. 242-243
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΑΣ', Περὶ τοῦ ὅτι μετὰ τὴν τυχὸν παράβαση ἐντολῆς δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ φροντίζει νὰ διορθωθεῖ. 242-244
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΒ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ ἐρωτᾷ κανεὶς τοὺς πατέρες γιὰ τοὺς λογισμοὺς του καὶ ἂν ἀκόμα νομίζει ὅτι δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐκπληρώσει τίς ἐντολές του. 244-246
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΓ', Περὶ ψευδωνύμου γνώσεως. 246-247
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΔ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ προσεύχονται γιὰ μᾶς, διότι ὁ Θεὸς εἰσακούει τίς δεήσεις τῶν ἁγίων. 246-250
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΕ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει «ἐλευθερία στοὺς λογισμοὺς» καὶ ὅτι ἡ ἐρώτηση πρὸς τοὺς πατέρες πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους πού ἔχουν τοὺς λογισμοὺς. 250-251
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΣ', Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐλευθερίας στὰ πράγματα. 250-254
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΖ', Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξετάζει ἐὰν ἡ ἐλευθερία πρὸς τὰ πράγματα σκανδαλίζει ἢ ὄχι κάποιον καὶ νὰ ἐνεργεῖ ἀνάλογα. 254-255
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΗ', Περὶ ἐλευθερίας, καὶ ὅτι αὐτὴ συμφέρει ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐντολή. 254-256
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΘ', Ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας εἶναι ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῶν θελημάτων καὶ δικαιωμάτων, συνοδευόμενα ἀπὸ ταπείνωση, ὑπακοὴ καὶ ὑποταγή. 256-258

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει «ἀποκοπή θελήματος». 258-259
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΑ', Πρέπει κανείς νὰ διορθώνει τοὺς μεγάλους λογισμοὺς (πορνεία, ἀσέλγεια, φθόνος κ.λ.π.) χωρὶς νὰ πααβλέπει καὶ τοὺς λεπτοὺς λογισμοὺς. 258-260
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΒ', Ὁ δισταγμὸς πρὸς τὶς ἀποκρίσεις τῶν γερόντων εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. 260-266
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε ἀργὰ τὰ λόγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ ἐνεργῆ καὶ λεγόμενα κατὰ Θεόν. 266-270
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΔ, Δὲν πρέπει κανείς νὰ προσεύχεται μὲ αὐθεντία πρὸς θεραπεία πάθους του. 270-271
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΕ', Κατὰ τὴν προσευχὴν πρέπει νὰ ζητεῖ κανείς ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει στὴν ψυχὴ του. 272-274
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΣ', Ὅταν παραδίδεται κάποιος ἀπὸ ἅγιος τὸ Θεὸς πρέπει νὰ πιστεύει ὅτι ἔχει βοηθὸ τὸ Θεό, χωρὶς αὐτὸ νὰ τὸν καθιστᾷ ράθυμος, ἀλλὰ νὰ λαμβάνει καὶ ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα προστασίας τοῦ ἑαυτοῦ του. 274-278
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει κανείς νὰ στηρίζεται στὴν πίστη ἄλλων, ἀλλὰ νὰ συνεισφέρει καὶ ὁ ἴδιος τὴ δική του πίστη πρὸς τὸ Θεό. 278-280
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΗ', Περὶ τοῦ ὅτι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἡ συνεισφορὰ τῆς πίστεως του πρὸς τὸ Θεό. 280-282
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΠΘ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἴτιοι τῶν κακῶν τους καὶ ὄχι ὁ Θεὸς ἢ οἱ ἅγιοί του. 284-285
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀναθέτουμε ὅλη τὴν ἐλπίδα καὶ μέριμνά μας στὸ Θεό. 284-286
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΖΑ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιρρίπτουμε τὸν ἑαυτὸ μας στοὺς κινδύνους καὶ πειρασμοὺς, ἀλλὰ ὀφείλομε νὰ προφυλαγώμαστε· ἐπίσης περὶ διακρίσεως πειρασμῶν. 286-290
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΖΒ', Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πειρασμῶν κατὰ παραχώρηση Θεοῦ καὶ ἐξ ἰδίου θελήματος. 290-292

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Γ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κανεὶς ὅλα νὰ τὰ κάνει κατὰ φόβον Θεοῦ. 292-294
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Δ', Περὶ διακρίσεως τῆς κατὰ Θεὸν κατα-
νύξεως καὶ τῆς ἀπὸ τὴν διαβολικὴ ἐνέργεια προερχόμε-
νης. 294-296
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Ε', Περὶ τοῦ καταλλήλου καιροῦ γιὰ τὴν
μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ πρὸς κατάνυξιν καὶ συγχώ-
ρηση τῶν ἁμαρτιῶν. 296-298
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Σ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀναθέτομε στὸ
Θεὸ τὰ παραπτώματα ποὺ λησμονοῦμε καὶ νὰ ζητοῦμε
τὴ συγχώρηση αὐτῶν. 298-300
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Ζ', Ἡ διόρθωση τοῦ ἐλέγχου μὲ ἔργα προ-
έρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ γίνεται πρὸς σωτηρίαν μας, ἐνῶ
ἢ μὴ διόρθωση μὲ ἔργα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιβουλή
τοῦ διαβόλου πρὸς κατάκρισίν μας. 300-301
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Η', Περὶ ἀπώλειας πράγματος καὶ ἀναζη-
τήσεως αὐτοῦ. 300-302
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τ4Θ', Περὶ ἐξαγορεύσεως καὶ συγχωρήσεως
ἁμαρτιῶν. 302-303
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Υ', Περὶ τῶν αἰτίων ψυχῆς ποὺ ἔχει πολλὰ
τραύματα καὶ δὲν κλαίει αὐτά. 302-304
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΑ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε καλὸ πρᾶγμα ποὺ
δὲν γίνεται γιὰ τὴν ἀγάπην καὶ μόνο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἔχει
ἀναμιγμένο καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μιὰρὸ
καὶ ἀποφευκτὸ στὸ Θεὸ. 304-306
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ἡ εὐχερῆς ἐκμάθησις τῶν
λόγων τοῦ Θεοῦ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν διάβολον, ἀλλ'
εἶναι σπέρμα τοῦ Θεοῦ. 306-308
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε ἀγαθὸ δῶρημα πρὸς
τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ. 308-309
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΔ', Περὶ κατ' ἀξίαν εὐχαριτήσεως τοῦ
Θεοῦ ὑπὸ δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν. 308-310
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕ', Περὶ διακρίσεως ἀγαθοῦ ἐκ Θεοῦ καὶ
ἀγαθοῦ γινομένου ἐκ τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπάτην. 312-314

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΣ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ νὰ διακρίνει καὶ
ν' ἀποφύγει κανεὶς τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὸ ἐκ τῶν δαιμόνων
νομιζόμενο ἀγαθόν. 314-315
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΖ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρί-
νει ἂν ἓνα πράγμα εἶναι ἀγαθὸ ἢ ὄχι. 314-316
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΗ', Περὶ τοῦ ὅτι κάθε ἀγαθὸ ἀποκτᾶται
πάντοτε μὲ θλίψη. 316-318
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κάθε ἀγαθὸ νὰ ἐπι-
γράφεται στὸ Θεό. 318-320
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ταπεινώνουμε
τὸ λογισμό μας γιὰ κάθε ἀγαθὸ ποὺ κάνομε. 320-322
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΑ', Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ κανεὶς ν' ἀποφύ-
γει τὴν ὑψηλοφροσύνη ὅταν ἐκτελεῖ κάποια ἐντολή. 322-323
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΒ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑψηλοφρο-
νοῦμε ὅταν συμβεῖ κάποτε νὰ μακροθυμήσουμε καὶ νὰ
λησμονοῦμε τὸ Θεό. 324-326
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν παροργίζεται ὁ Θεὸς
ἂν πρὸς ταπεινώσῃ μας ἀποδώσουμε τὴ μακροθυμία
μας στὸ διάβολο καὶ ὄχι στὸ Θεό. 326-327
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΔ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ τυχόν γινόμενες ὄπτα-
σίες στὸν ἀμαρτωλὸ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονες. 326-328
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν γίνονται ὄπτασίες
στοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀλλὰ μόνο στοὺς ἀγίους. 328-329
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΣ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ
κατὰ τίς ὄπτασίες ἢ τὰ ὄνειρα νὰ δείξει τὸν Χριστὸ ἢ
τὴν ἀγία Κοινωνία. 328-330
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΖ', Περὶ τοῦ ὅτι ὅπου ὑπάρχει ὁ Θεὸς
κακὸ δὲν ὑπάρχει. 330-331
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΗ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύουμε
στὰ ἐνύπνια. 332-333
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΙΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε προσε-
κτικοὶ καὶ ὅταν ἀκόμα οἱ πονηροὶ λογισμοὶ δὲν μᾶς
βλάπτουν. 332-333

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚ', Περὶ τοῦ ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐνοι-
κεῖ στοὺς ἁμαρτωλοὺς. 332-334
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΑ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν προσεύχεται κανεὶς
κατὰ Θεὸν οὔτε καὶ βοήθεια λαμβάνει ὅταν κατὰ τὴν
προσευχὴν ἐπαίρεται ὁ λογισμὸς του. 334-336
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΒ', Περὶ διαφορᾶς μεταξὺ μακροθυμίας
ὡς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ προσευχῆς μὴ κατὰ Θεόν. 336-337
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΓ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑψηλο-
φρονοῦμε κατὰ τὴν ψαλμωδίαν. 336-338
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΔ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ἀδιαλείπτως καὶ
χωρὶς ἔπαρση νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ
κατὰ τὶς θλίψεις μας. 338-340
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπικαλούμα-
στε πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ κι ὅταν ἀκόμα φαίνεται
νὰ ἔχομε εἰρήνην. 340-342
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΣ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδεχό-
μαστε τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων. 342-344
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει κατὰ τὴν ψαλμω-
δίαν, τὴν προσευχὴν καὶ ἀνάγνωσιν νὰ περιφρονοῦμε τοὺς
ἄτοπους λογισμοὺς καὶ νὰ ἐπικαλούμαστε τὴ βοήθειαν
τοῦ Θεοῦ. 344-345
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΗ', Περὶ τοῦ πῶς ἀποκτᾶ κανεὶς κατάνυ-
ξιν κατὰ τὴν προσευχὴν, τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ψαλμω-
δίαν. 346-347
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΚΘ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ἡ ψαλμωδία νὰ
γίνεται μὲ νήψιν καὶ χωρὶς ρεμβασμοῦς. 348-350
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛ', Περὶ τοῦ ὅτι ἐπαρκεῖ πρὸς βοήθειάν
μας κατὰ τὶς θλίψεις καὶ μόνο ἡ ἐπίκλησις ἢ ἀνάμνησις
τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. 348-350
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει, ὅταν δὲν μπο-
ροῦμε νὰ ἔχομε διαρκῶς τὴν κατὰ Θεὸν νήψιν, νὰ πα-
ραδίδουμε τὴ μελέτη τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ γλῶσσαν. 350-352
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΒ', Περὶ διαφορᾶς τοῦ νὰ ἀφήσει κανεὶς
τοὺς λογισμοὺς νὰ εἰσέλθουν μέσα του καὶ τοῦ νὰ ἀπο-
κόψει αὐτοὺς. 352-353

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΓ', Περὶ προσκυνήσεως λειψάνων τῶν ἁγίων Μαρτύρων. 354-355
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΔ', Ἡ παράκληση πρὸς τὸ Θεὸ πρέπει νὰ γίνεται μὲ πρόφαση τὴν προσευχὴ καὶ ὄχι μὲ πρόφαση τῆ δειλία. 354-355
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΕ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ἡ δειλία οὔτε νὰ μᾶς παρακινεῖ σὲ προσευχὴ οὔτε νὰ μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ αὐτήν. 356-357
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΣ', Περὶ τοῦ πόσες φορές πρέπει νὰ κατασφραγίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. 356-358
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΖ', Περὶ τὸ ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει τὸ σταυρὸ του μὲ τὸ ἄριστερό χέρι. 358-359
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΗ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς κατὰ τὴν προσευχὴ γιὰ πολλὰ πρόσωπα ν' ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ καθενὸς ξεχωριστά. 358-360
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΛΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς προσευχῆς πρέπει νὰ εἶναι, καὶ ὅταν ἀκόμα αὐτὴ ἐπιμηκύνεται, νὰ γίνῃ ἐκεῖνο ποὺ ζητᾶμε κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. ☉ 360-361
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ προσεύχεται κανεὶς ὅταν ἡ προσευχὴ ἀναφέρεται στὴν εὐσεβῆ ρύθμιση πραγμάτων. 360-362
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΑ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κατὰ τὴν προσευχὴ νὰ στρεφόμεσθε πρὸς ἀνατολάς. 362-363
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΒ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι γιὰ τὸ κάθε ἁμάρτημά μας νὰ λέμε τὸ 'ἥμαρτον'. 362-364
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΓ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κατὰ τὴν προσευχὴ ρέμβεται ἢ πλανᾶται. 364-366
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΔ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κυριευθεῖ κατὰ τὴν προσευχὴ ἀπὸ ρεμβασμό. 366-367
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΕ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς κατὰ τὴν ψαλμωδία ὅταν εἰρηνεύει ἢ ρέμβεται ὁ λογισμὸς του. 366-368

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΣ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν κατὰ τὴν στιχολογία θέλει νὰ κατανοήσῃ τὰ λεγόμενα καὶ τοῦ συμβαίνει πόλεμος πρὸς τὸν ἀδελφόν. 368-369
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΖ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς κατὰ τὴν ψαλμωδία ὅταν δὲν ξεύρει τοὺς ψαλμούς. 368-370
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΗ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ὅταν εἰσέρχεται στὴν καρδιὰ πονηρὸς λογισμὸς καὶ πῶς ἀπομακρύνεται αὐτός. 370-372
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΜΘ', Περὶ τοῦ τί σημαίνει 'κίνησις' στὶς περιπτώσεις πονηρῶν λογισμῶν. 372-374
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝ', Περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς ἐὰν θέλει νὰ σωθεῖ. 374-376
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΑ', Διευκρινίσεις περὶ τοῦ λόγου τοῦ Γέροντα, 'ὁ θέλων τρεχέτω'.
- 376-377
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΒ', Περὶ τῶν αἰτίων ἀκηδίας καὶ νυσταγμοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τὴν Πεντηκοστή. 376-377
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΓ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ κρίνει κάποιον γιὰ ἄτοπη πράξις του. 378-380
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΔ, Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ἢ τυχόν ταραχὴ κατὰ τὶς συναντήσεις μὲ ἄλλους. 380-386
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΕ', Περὶ τοῦ ὅτι ἢ ταραχὴ γιὰ μὴ εὐλογη αἰτία δὲν εἶναι κατὰ Θεὸν καὶ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται αὐτή. 384-386
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΣ', Περὶ τῆς φαινομενικῆς διαφορᾶς τῆς πίστεως καὶ ταπεινώσεως τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ τοῦ Ἀβραάμ. 388-390
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ παρακαλοῦμε καὶ νὰ ἐπιζητοῦμε τὶς ἐπισκέψεις τῶν ἀγίων. 390-392
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΗ', Τί εἶναι παρρησία καὶ τί γέλωσ ἀπρεπής. 392-396
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΝΘ', Τί εἶναι πρέπουσα ἰλαρότητα καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν χρησιμοποιεῖ ὁ ἁμαρτωλός. 394-396
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΞ', Ποιὸς εἶναι ὁ κενόδοξος καὶ ποιὸς ὁ ὑπερήφανος καὶ πῶς φθάνει κανεὶς στὴν ὑπερηφάνεια. 396-397

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΑ', Περὶ κλαυθμῶν καὶ κατανύξεως· ἐπίσης περὶ σωματικοῦ πολέμου. 396-398
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΒ', Περὶ ταπεινώσεως, πῶς ἀποκόπτει κανεὶς τὰ πάθη τῆς γαστριμαργίας καὶ φιλαργυρίας, καὶ περὶ κλαυθοῦ καὶ κατανύξεως. 398-402
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΓ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ πολυπραγμονεῖ κανεὶς περὶ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ ἂν ὁ ἁμαρτωλὸς ποῦ προσέρχεται σ' αὐτὰ κατακρίνεται. 402-404
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΔ', Περὶ ἀνοχῆς τοῦ Ἰησοῦ πρὸς συμμετοχὴ τοῦ Ἰούδα στὸν μυστικὸ δεῖπνο καὶ ἂν οἱ ἁμαρτωλοὶ μποροῦν νὰ προσέρχονται στὰ θεῖα μυστήρια. 404-408
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΕ', Περὶ τοῦ ἂν ἢ μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα ἦταν μετάνοια ἢ ὄχι. 408-409
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΣ', Τί εἶναι 'θέλημα Θεοῦ' καὶ τί 'παρὰχώρησις' καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματά τους. 408-409
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει οἱ διάφοροι πειρασμοὶ ν' ἀντιμετωπίζονται μὲ ἀταραξία καὶ νὰ παραδίνονται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. 410-411
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΗ', Περὶ τοῦ πῶς πρέπει ν' ἀντιμετωπίζονται οἱ ρυπαροὶ λογισμοί. 410-412
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΕΘ', Περὶ διηγήσεως πάντοτε ἢ μὴ τῶν διηγημάτων τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ βίου τῶν πατέρων. 412-414
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟ', Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ ὁμιλεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα. 414-416
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΑ', Περὶ ἀποφυγῆς ὁμιλίας ἀπὸ τὰ μέσα διηγήματα καὶ ἰδίως τῆς πολυλογίας κατὰ τὶς τυχόν ὁμιλίαις αὐτῶν. 416-417
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΒ', Ὅταν κανεὶς συμβεῖ νὰ βρεθεῖ μετὰ ξὺ κάποιων ποῦ συζητοῦν γιὰ κοσμικὰ ἢ πνευματικὰ πράγματα, θὰ πρέπει τὰ λόγια του νὰ εἶναι λίγα καὶ νὰ μὴ προκαλοῦν βλάβη ψυχῆς. 416-418
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΓ', Περὶ τῶν αἰτίων τῆς μετὰ ταραχῆς συνομιλίας μὲ κάποιον. 418-419

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΔ', Περὶ τοῦ νοήματος τοῦ λόγου 'ἐὰν ὁ λογισμὸς αἰσθάνεται ταραχὴ μέχρι τριχός, εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ'. 418-420
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΕ', Περὶ ἐλευθερίας κατὰ τὴν ἐξομολόγηση τῶν λογισμῶν. 250-251
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΣ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ὁ λόγος ποὺ περιέχει ἁμαρτία ἢ ὁδηγεῖ σὲ κενοδοξία. 422-423
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΖ', Τί εἶναι 'δικαίωμα'. 422-424
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΗ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται κάθε λογισμὸς ἢ πράγμα κακό. 424-426
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΟΘ', Περὶ τοῦ πόσες φορές πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται κανεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ βάρους ἀπὸ τὸν λογισμό. 426-427
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ταραχῆς τὸ κάθε τι νὰ γίνεται μὲ προσευχὴ καὶ φόβον Θεοῦ. 426-428
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΑ', Περὶ τοῦ πότε ἢ σιωπὴ εἶναι καλὴ καὶ πότε βλαβερή. 428-429
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΒ', Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐξαναγκάζει κάποιον νὰ κάνει τὸ δίκαιο. 428-430
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ βαστάζομε μὲ ἀταραξία τὶς τυχόν ὕβρεις τῶν συνανθρώπων μας. 430-434
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΔ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ὡς θεοὶ καὶ αὐτοί, ἐνεργοῦν κατ' ἀναλογία μ' ἐκεῖνον. 434-436
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΕ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφὸ νὰ διαλέξει μόνος του τὸν τόπο κατοικίσεως του. 436-438
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΣ', Συμβουλὲς πρὸς ὀρθὴ ρύθμιση συμφωνίας μεταξὺ δύο ἀδελφῶν. 438-440
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΖ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἀδελφὸς νὰ φιλοκαλεῖ τὸ κελλί του. 440-442
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΗ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀντιμετωπίζομε μὲ ὑπομονὴ τὶς δοκιμασίαι καὶ ν' ἀποφεύγομε τὶς κατακρίσεις. 442-444

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΠΘ', Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀργίζεται
κανεὶς ἀλόγως. 444-446
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφοὺς πῶς νὰ συμ-
περιφερθοῦν πρὸς γέροντα ἀδελφὸ πού ἐγκατέλειψε
παραπονούμενος τὸ κοινόβιο. 446-447
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΑ', Τί πρέπει νὰ κάνει ὁ παραπάνω ἀδελ-
φὸς εἰάν μετανοεῖ γιὰ τὴν φυγὴ του ἀλλὰ ντρέπεται νὰ
ἐπιστρέψει. 448-449
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΒ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδέχεται τὴ με-
τάνοια ὄλων. 448-449
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΓ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προσερχόμα-
στε στὸ Θεὸ μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιχο-
ρηγητὴς τῆς δυνάμεως στὸν ἀγῶνα μας. 450-451
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΔ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ
θορυβεῖται ἀπὸ τὶς φαντασίαι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ν' ἀντι-
μετωπίζει αὐτὰς μὲ ἀνδρεία. 450-452
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΕ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ μοναχὸς ν' ἀγω-
νίζεται νὰ μὴ ἐκπέσει ἀπὸ τὴ στρατεία πού ἔχει κληθεῖ. 452-456
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΣ', Περὶ τοῦ ὅτι οἱ πειρασμοὶ δίνονται γιὰ
δοκιμασία καὶ ὠφελοῦν μεγάλως τὸν πειραζόμενο. 456-458
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΖ', Εὐχὴ τοῦ γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ
ἀδελφὸ νὰ τὸν ἐνδυναμώσει καὶ νὰ τὸν ἀναδείξει
γνήσιο καὶ δόκιμο στρατιώτη. 458-460
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΗ', Συμβουλὲς πρὸς ἀδελφὸ πρὸς ἀποβο-
λὴ τῶν παθῶν καὶ ἀπόκτησι τῶν ἀρετῶν. 460-462
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΥΓΘ', Περὶ τοῦ ὅτι ὁ προσερχόμενος στὴν
δουλεία τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ γνωρίζει ὅτι ἡ εὐδοκίμη-
σι παρ' αὐτοῦ γίνεται μὲ τὴν ὑπομονὴ στὶς θλίψεις καὶ
τοὺς πειρασμοὺς. 462-464
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Φ', Περὶ ἀντιμετώπισεως τοῦ λογισμοῦ τῆς
πορνείας. 464-466
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΑ', Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ
ὀργὴ καὶ οἱ κινήσεις τοῦ σώματος κατὰ τὴ συνομιλία μὲ
τὸν συνάνθρωπὸ μας. 466-467

- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΒ', Περί καταπολεμήσεως τῆς γαστριμαρ-
γίας καὶ τῆς φιλαργυρίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν. 466—467
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΓ', Περί δίαιτας καὶ ὕπνου καθὼς καὶ περὶ
ταραχῆς. 468—470
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΔ', Περί τοῦ ἂν πρέπει ἀδελφὸς νὰ ἐρωτᾷ
ἢ μὴ ἄλλον γέροντα γιὰ τοὺς λογισμοὺς του. 470—472
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΕ', Περί τοῦ πῶς ἀποβάλλεται ἡ εὐκολη
ροπή πρὸς ὀργή. 472—474
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΣ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς τὸ Θεὸ
περὶ δύο ἀδελφῶν. 472—473
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΖ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα γιὰ ἀδελφὸ γιὰ
νὰ τὸν ἐνισχύσει στὴν ἀδυναμία του καὶ ν' ἀπαλλαγεῖ
ἀπὸ τὴν ὀλιγωρία. 474—475
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΗ', Περί τοῦ ἂν πρέπει κανεὶς ἢ ὄχι νὰ
προσφεύγει σὲ γιατροὺς καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ φάρμακα. 476—477
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΘ', Περί τῶν αἰτίων τῆς ραθυμίας καὶ πῶς
ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ αὐτήν. 476—478
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙ', Περί ἀντιμετωπίσεως τῆς πλησμονῆς
καὶ τῶν σκιρτημάτων τοῦ σώματος. 478—480
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΑ', Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν παθῶν γίνεται μὲ
συνεχῆ ἐπαγρύπνηση καὶ ἀδιάλειπτη προσφυγὴ πρὸς τὸ
Θεό· ἐπίσης καὶ περὶ διατροφῆς. 480—482
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΒ', Περί βρωμάτων καὶ νηστείας καὶ περὶ
δακρύων. 484—48
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΓ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς ἀπαλλα-
γὴ ἀδελφοῦ ἀπὸ τὰ πάθη του. 486—488
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΔ', Ἡ προσφυγὴ πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἀπαλ-
λάσσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ πάθη του. 488—489
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΕ', Προσευχὴ τοῦ Γέροντα πρὸς ἀπαλλα-
γὴ ἀδελφοῦ ἀπὸ πάθος του. 490—491
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΣ', Εὐχαριστία πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ταχεῖα
θεραπεία ἀδελφοῦ ἀπὸ πάθος του. 490—491
- ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΖ', Παραινέσεις πρὸς ἀπαλλαγὴ ἀδελφοῦ
ἀπὸ θλίψη καρδιάς. 490—492

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΗ',	Περὶ διατροφῆς καὶ τοῦ καταλλήλου καιροῦ λήψεως αὐτῆς.	492-494
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΙΘ',	Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀτονίας κατὰ τὶς νυχτερινῆς ψαλμωδίας.	494-496
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚ',	Περὶ τοῦ ἂν προέρχεται ἀσθένεια ἀπὸ τὸ Θεό.	496-497
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΑ',	Περὶ τῶν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστιῶν καὶ τῶν πρὸς παιδείαν ἐπαγομένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.	496-498
ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΦΚΒ',	Περὶ τοῦ πῶς μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίσει κανεὶς τὶς ἀπὸ φύσεως ἀσθένειες τὶς ἀναμιγμένες καὶ ἀπὸ δαιμονικῆ ἐνέργεια.	498-501
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ		503-514
1.	Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	503-507
2.	Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων	507-514
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		515-538

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἐπιστολές.
»	2ος	Ἐπιστολές.
»	3ος	Ἐπιστολές.
»	4ος	Ὁμιλίες στήν Ἐξαήμερο.
»	5ος	Ὁμιλίες σέ Ψαλμούς.
»	6ος	Ὁμιλίες ἠθικές καί πρακτικές.
»	7ος	Ὁμιλίες δογματικές, περιστατικές, ἐγκωμιαστικές, παιδ/κ
»	8ος	Ἀσκητικά Α' (᾽Ὅροι κατὰ πλάτος).
»	9ος	Ἀσκητικά Β' (᾽Ὅροι κατ' ἐπιτομήν).
»	10ος	Δογματικά ἔργα.

Β. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἀπολογητικά (Κατὰ εἰδώλων, Περί ἐνανθρωπήσεως).
»	2ος	Δογματικά Α' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α'-Β').
»	3ος	Δογματικά Β' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ'-Δ').
»	4ος	Δογματικά Γ'.
»	5ος	Ἑρμηνευτικά Α'.
»	6ος	Ἑρμηνευτικά Β' (Ἐξήγησις στοὺς Ψαλμούς).
»	7ος	Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἐξήγησις στοὺς Ψαλμούς).
»	8ος	Ἱστορικοδογματικά Α'.
»	9ος	Ἱστορικοδογματικά Β'.
»	10ος	Ἱστορικοδογματικά Γ'.
»	11ος	Ἀσκητικά (Βίος Μ. Ἀντωνίου ...).
»	12ος	Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.

Γ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Τόμος	1ος	Προσωπικές Σχέσεις καί Ἐκκλησιαστική Διακονία Α'.
»	2ος	Προσωπικές Σχέσεις καί Ἐκκλησιαστική Διακονία Β'.
»	3ος	Ἀπολογητικά ἔργα.
»	4ος	Δογματικά ἔργα.
»	5ος	Ὁμιλίες.
»	6ος	Ἐγκωμιαστικοὶ καί Ἐπιτάφιοι Λόγοι.
»	7ος	Ἐπιστολές.
»	8ος	Ὁ Χριστός πάσχων καί ᾽Επη δογματικά.
»	9ος	᾽Επη Ἠθικά.
»	10ος	᾽Επη Ἱστορικά.
»	11ος	᾽Επη εἰς Ἐτέρους. – Ἐπιγράμματα.

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

- Τόμος 1ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ').
 » 2ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ').
 » 3ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι').
 » 4ος Τριακονταετηρικός στὸ Μ. Κων/ντίνο.- Στὸ Βίο Μ. Κων/ντί-
 νου.- Λόγος Μ. Κων/ντίνου στὸ Σύλλογο τῶν ἀγίων.

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- Τόμος 1ος Δογματικά Α' (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

- Τόμος 1ος Διάλογος Παλλαδίου.- Περὶ ἀσαφείας τῶν προφητειῶν.-
 Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης.
 » 2ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεσι (Α' - ΚΓ').
 » 3ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεσι (ΚΔ' - ΜΑ').
 » 4ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεσι (ΜΒ' - ΞΔ').
 » 5ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεσι (Γ' - ΙΒ').- Στὸς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΜΓ').
 » 6ος Ὁμιλίαι στὸς Ψαλμοὺς (ΜΔ' - ΡΚΓ').
 » 7ος Ὁμιλίαι στὸς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' - ΡΝ') καὶ Ὁμιλίαι στὸν Δαυὶδ
 καὶ τὸν Σαούλ.
 » 8ος Ὁμιλίαι στὴ Γένεσι (Α' - Θ').- Ὑπόμνημα στὸν Ἡσαΐα.-
 Ὑπόμνημα στὸν Δανιήλ (Κεφ. Ι'-ΙΓ').
 » 9ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὁμ. Α'-Κ').
 » 10ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὁμ. ΚΑ'-ΜΗ').
 » 11ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγ. (Ὁμ. ΜΘ'-ΟΕ').
 » 12ος α) Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγ. (Ὁμ. ΟΣΤ'-ΖΑ').
 β) Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγ. (Ὁμ. Α'-Δ').
 » 13ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὁμ. Ε'-ΛΑ').
 » 13α' Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὁμ. ΛΒ'-ΝΔ').
 » 14ος Ὑπόμνημα στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὁμ. ΝΕ'-ΠΗ').
 » 15ος Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμ. Α'-ΚΓ').
 » 16α' Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμ. ΚΔ'-ΜΔ').
 » 16β' Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὁμ. ΜΕ'-Ν'), στὴν Πρὸς
 Ῥωμαίους (Ὁμ. Α'-Ι').
 » 17ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ῥωμαίους (Ὁμ. ΙΑ'-ΛΓ').
 » 18ος Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμ. Α'-ΚΑ').
 » 18α' Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμ. ΚΒ'-ΜΔ'), καὶ
 Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμ. Α'-ΙΑ').
 » 19ος Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμ. Α'-ΚΔ').
 » 20ος Ὑπόμνημα στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμ. ΚΕ'-Λ') καὶ
 στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμ. Α'-ΙΑ').

- » 21ος Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλ. ΙΒ' -ΚΔ') καὶ στήν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. Α' -ΙΒ').
- » 22ος Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. ΙΓ' -ΙΕ'), στήν Πρὸς Κολοσσαεῖς καὶ στήν Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α'.
- » 23ος Ὑπόμνημα στή Β' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὁμιλ. Α' -Ε'), στήν Α' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλ. Α' -ΙΗ') καὶ Β' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλ. Α' -Ι').
- » 25ος Α. Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ἑβραίους (Ὁμιλ. ΙΣ' -ΛΔ'), Β. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον, (Ὁμιλίαι Α' - Ζ').
- » 26ος Ὁμιλίαι Ἠθικαὶ - Ἀγιογραφικαί.
- » 27ος Ὁμιλίαι Ἀγιογραφικαὶ - Ἑρμηνευτικαί.
- » 28ος Ποιμαντικὰ καὶ Ἀσκητικὰ Α'.
- » 29ος Ἀσκητικὰ Β'.
- » 30ος Ὁμιλίαι Κατηχητικαὶ - Ἠθικαί.
- » 31ος Ὁμιλ. κατηχητικαὶ καὶ ἠθικαὶ Β' - Ὁμιλ. Περιστατικαὶ Α'.
- » 32ος Ὁμιλίαι Περιστατικαὶ Β'.
- » 33ος Ὁμιλίαι Περιστατικαὶ Γ'.
- » 34ος Ὁμιλίαι Περιστατικαὶ Δ'. α. Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας. β. Πρὸς Ἰουδαίους. γ. Περὶ εἰμαρμένης καὶ προνοίας. δ. Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν.
- » 35ος Ὁμιλίαι δογματικαί.
- » 36ος Ὁμιλίαι ἑορταστικαὶ - ἐγκωμιαστικαί.

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

- Τόμος 1ος Δογματικὰ Α' (Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες - Κατὰ εἰμαρμένης - Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, καὶ Λόγος Κατηχητικὸς Μέγας).
- » 2ος Δογματικὰ Β' (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α' - Β'.)
- » 3ος Δογματικὰ Γ' (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ' - Λόγος ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίου ἔκθεσιν.
- » 5ος Ἑρμηνευτικὰ Α' (Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου - Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς Ἑξαήμερου - Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως (Ὁμιλίαι Α-Γ).
- » 6ος Ἑρμηνευτικὰ Γ' (Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν - Εἰς τὸν 6ον Ψαλμὸν = Περὶ τῆς ὀγδόης - Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Βίος Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου.

- Τόμος 1ος Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος - Ἐπιστολὲς πρὸς Ἀκίνδυνον Α', Β', Γ', Ἐπιστολὲς πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'.
- » 2ος Ὑπὲρ τῶν ἰσοῶς ἠσπασθέντων Λόγοι Δ' - Γ'

- » 3ος Πραγματεῖες δογματικῆς καὶ ὁμολογιακῆς.
- » 4ος Ἐπιστολές.
- » 5ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α' - Γ').
- » 6ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Δ' - Ζ').
- » 9ος Ὁμιλίαι Α'-Κ'.
- » 10ος Ὁμιλίαι ΚΑ'-ΜΒ'.
- » 11ος Ὁμιλίαι ΜΒ'-ΞΓ'.

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

Τόμος	1ος	Ἀποφθέγματα Γερόντων.
»	2ος	Τὸ Λειμωνάριον.
»	3ος	Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περὶ θεῶν ὀνομάτων, Περὶ οὐρα- νίου ἱεραρχίας, Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, Περὶ μυστικῆς θεολογίας, Ἐπιστολές.
»	5ος	Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, Βίοι ἁγίων.
»	7ος	Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικῆς Ὁμιλίαι.
»	9ος	Διαδόχου Φωτικῆς, Κεφάλαια Γνωστικά, Λόγος στὴ Ἀνά- ληψη, Ὁράσεις, Ἐρωταποκρίσεις, καὶ Ἰωάννου Καρπα- θείου, Κεφάλαια Παρακλητικὰ 100.
»	12ος	Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοὶ - ἄββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα - ἄββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖαι καὶ Ἐπιστολές.
»	14ος	Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Μυσταγωγία - Τὰ 400 Κεφάλαια Περὶ Ἀγάπης - Λόγος Ἀσκητικὸς - Τὰ 200 Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας.
»	19Α	Συμεὼν ὁ Ν. Θεολόγος, Βίος Συμεὼν ὑπὸ Νικήτα Στηθατοῦ, Κεφάλαια - Εὐχαριστίαι - Διάλογος μετὰ Σχολαστικοῦ.
»	19Β	Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Βίβλος τῶν Θεολογικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-Γ') - Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-Σ')
»	19Γ	Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Α' Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Ζ'-ΙΕ') - Β' Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγοι Α'-Ζ').
»	22ος	Νικολάου Καβάσιλα, Ἑρμηνεία στὴ Θεία Λειτουργία - Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς.

Ι' ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ' ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

Τόμος	1ος	Ἰουστίνος, Ἀπολογίαι Α' καὶ Β' - Λόγος Περὶ Ἀναστάσεως - Διάλογος Πρὸς Τρύφωνα.
»	2ος	Τατιανός, (Πρὸς Ἑλληνας) - Ἀθηναγόρας, (Πρεσβεία Χρι- στιανῶν καὶ Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν) - Θεόφιλος Ἀντιο- χείας, (Πρὸς Αὐτόλυκον Βιβλία Α-Γ) - Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Άρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση Ήμφσετ; «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» Π. ΠΕΤΑΛΩΤΗ & ΣΙΑ Ε.Α.
Εύριβιάδου 13 – Τηλ. 828 431 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Άφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανά 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη